



Homiliae Theodori Bezae Vezelij, in historiam Domini resurrectionis.

<https://hdl.handle.net/1874/455220>



**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

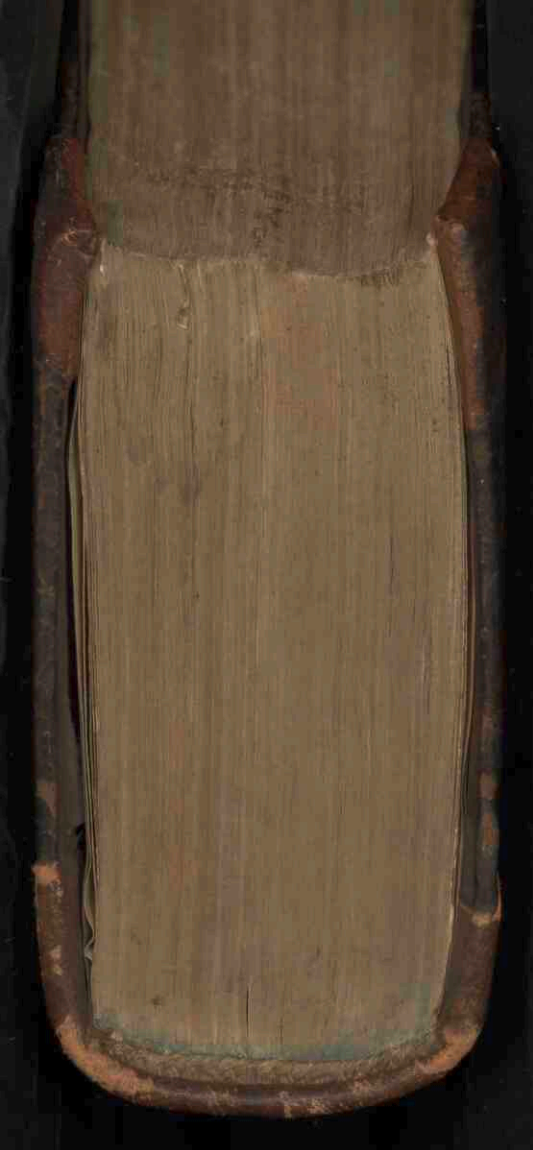
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

El. oct.

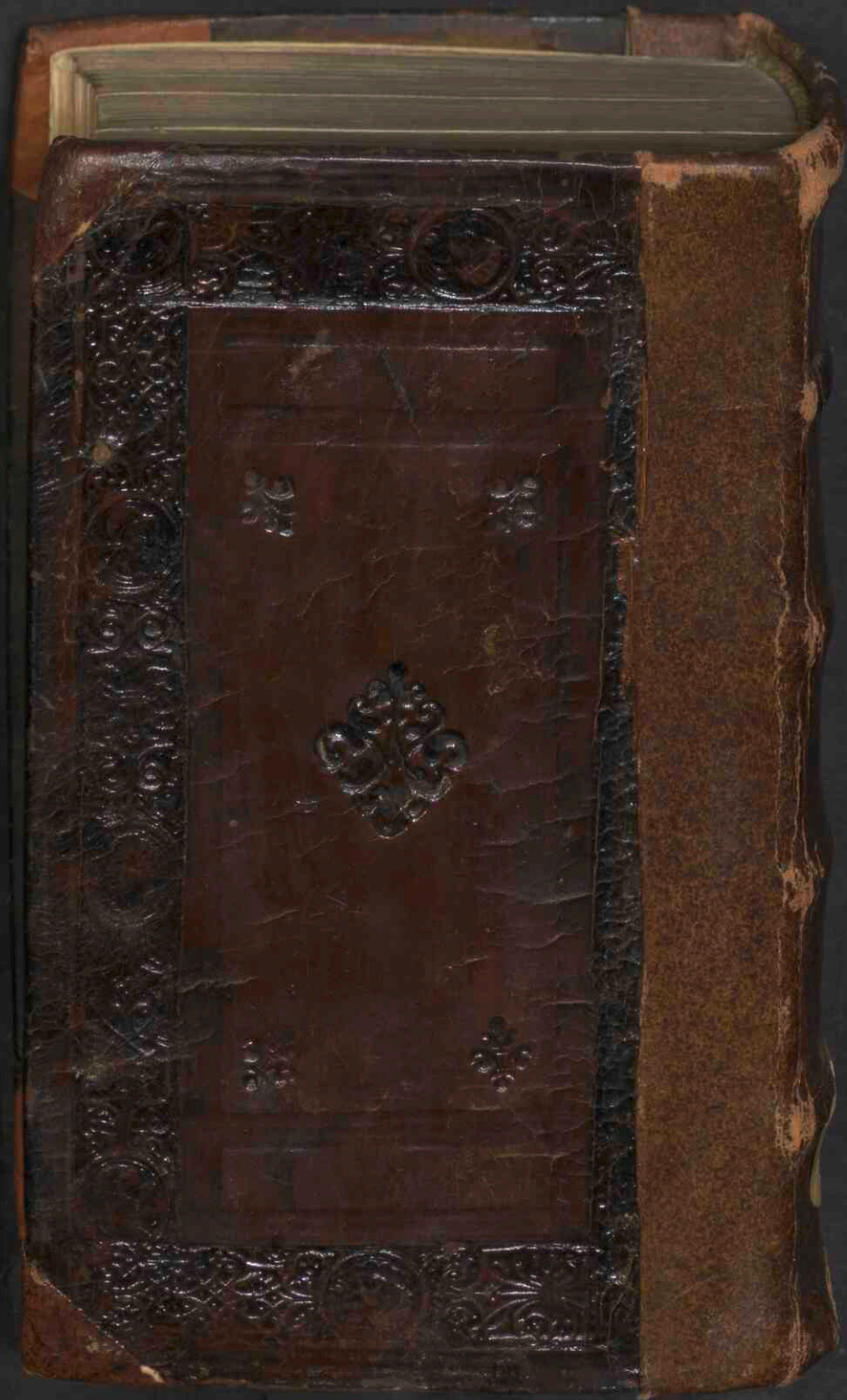
550



DE REFORMATIONE
HAB. 1524

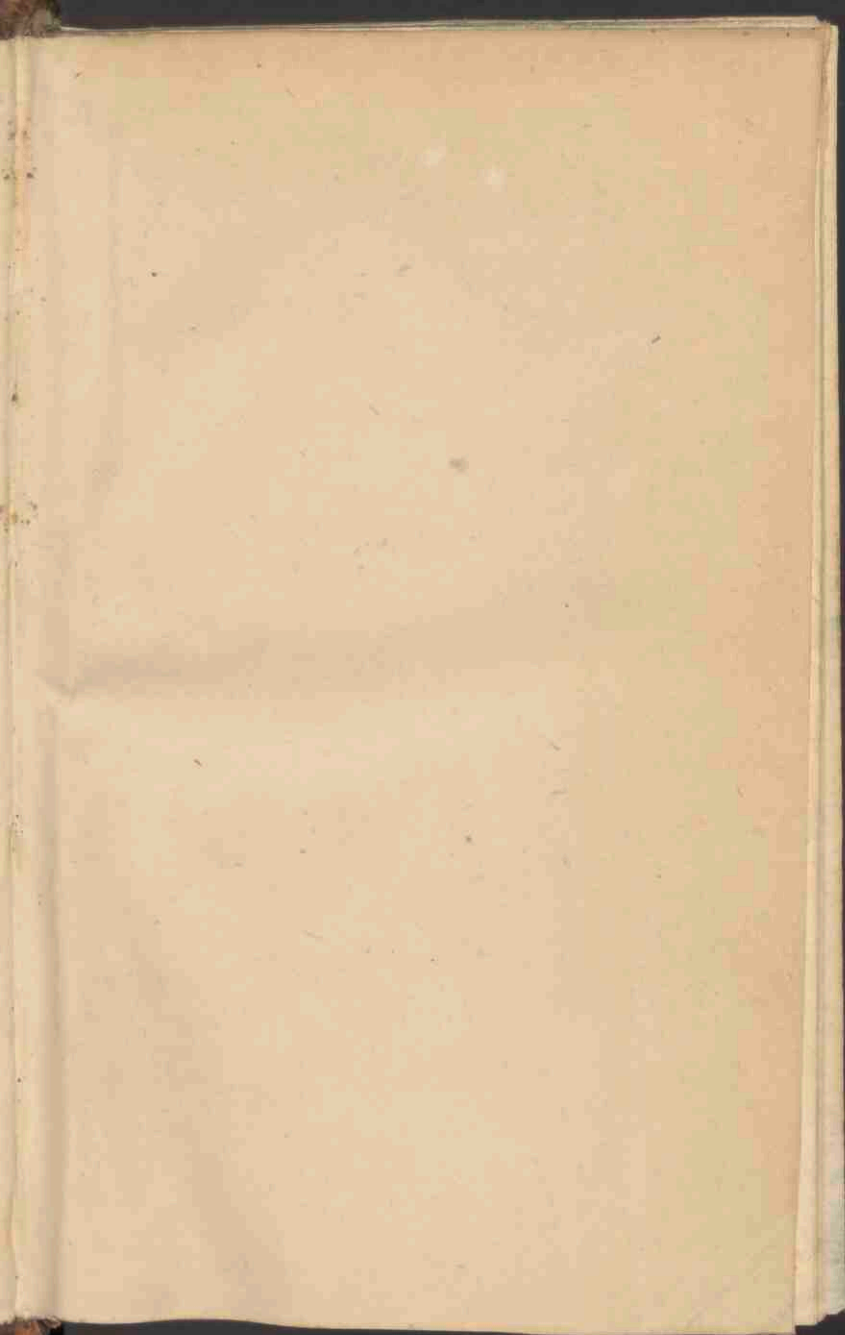
Ex. 1065

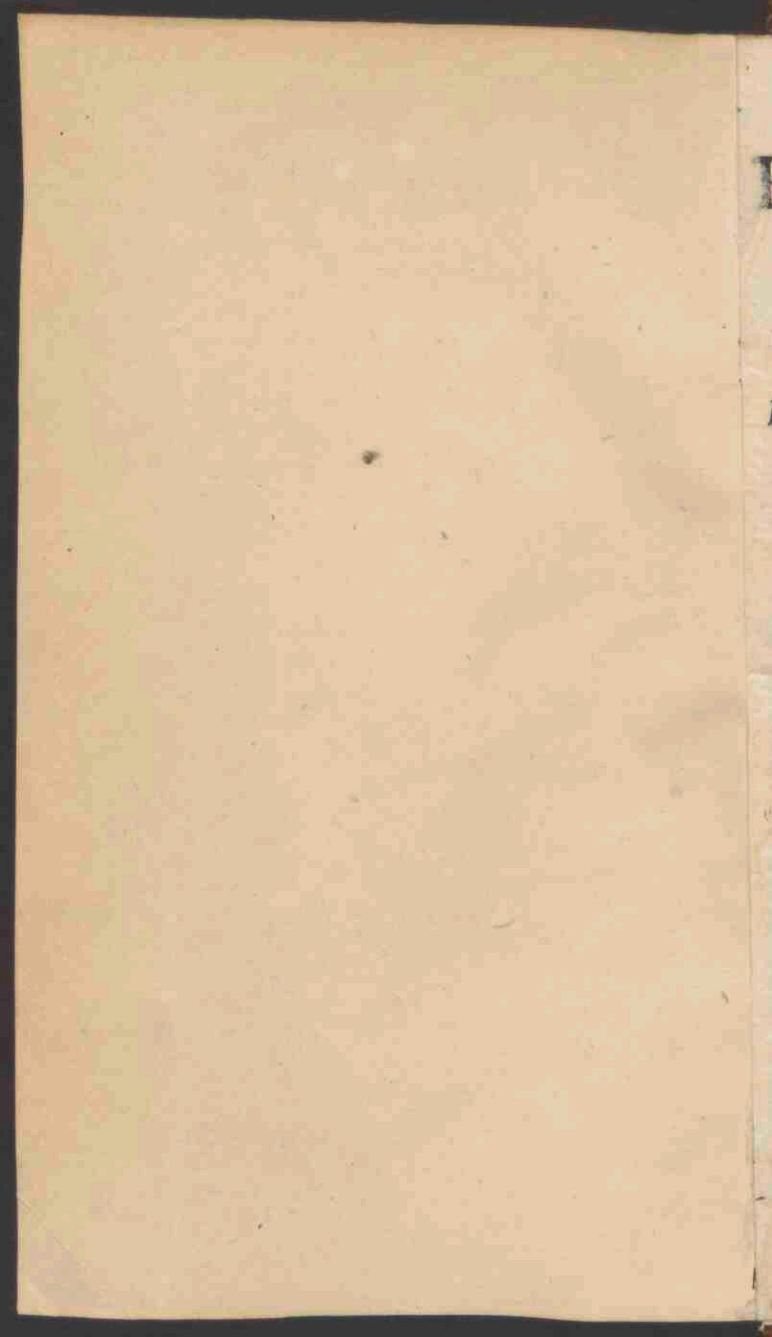
550



E. oct.

350





E 8° 350

HOMILIAE

THEODORI BEZÆ

VEZELII,



IN HISTORIAM

DOMINI RESVR-

rectionis.



Ex Gallicis Latinae factæ.



GENEVÆ,

Apud Iohannem le Preux.

M. D. XCIII



DOMILLIAE

THEODORI BEER

VENETI

1688

IN VESTIGIUM

DOMILLIAE

VENETI

1688

Ex Gallia Lant...



GENOVA

Apud Johann...

M. T. X. C. I. I. I.



ILLVSTRIBVS ET CHRIS-
tianis Ordinibus prouinciarum Holladię,
Zelandię VVestphrisię, Gueldrię, Zuphen,
Vtrecht &c. gratia & pax à Deo patre no-
stro per Filium suum Iesum Christum, vni-
cum nostrum Seruatorem.

VERSANTI mihi, ex eo mune-
re quod in hac Geneuensi Eccle-
sia sustineo, in expositione resur-
rectionis Domini, presentissimi &
certissimi aduersus Mortem anti-
doti, quam iam inde à multis annis, indignissimis
quibusq; modis, tã multi puris omnibus Ecclesijs
per Galliam totam intentat: & cogitanti, ob eas
quas deinceps causas commemorabo, vobis hoc
quicquid est operis, cum bona vestra venia, dica-
re, sicut iam antea non alienum opus ab hoc argu-
mento, in historiam eiusdem mortis & passionis
Domini, patrię meę nuncupavi: commodum vi-
sum est, Illustrissimi inferioris Germanię Ordines,
paucis totam hanc historiam ad præcipuum suum
scopũ conferre. Is autem est abolitio mortis, &
eorum quę ipsam consequuntur: vt qui nos tam
infestis animis immeritò persequuntur, sciant
sefe vltro dum nos perdere student, in malorum
omnium grauißimum præcipites ruere, & è con-
trario imprudentes summum nobis bonum com-
parare. Qui igitur impositam oranibus moriendi
necessitatem animaduertunt, nec eius verã cau-
sam, & quę maximè noxia sunt ipsius effecta in-

EPISTOLA

telligunt, ferè dicere solent, aduersus quæuis mala, præterquam aduersus mortem, remedium inueniri. Sed longè melius edocti Christiani contraria planè sentiunt & testantur: nullum videlicet esse certius & paratius aduersus malum vllum quàm aduersus Mortem, si modò ad summum illum & singularè medicum recurramus. Annon enim quæso, verè dicendus est agrotum persanare, qui ipso morbo pro morbi remedio vsus, illum in integram & firmam valetudinem restituit? Alterutros autem hac de re, tam contrariis & discrepantibus sententiis dissidentes, vehementer errare necesse est. Iam verò quoniam nulla grauior quæstio inter homines agitari potest, ante omnia videamus, ecquæ mors ista sit, quam naturâ tãtopere reformidât homines, quæ ipsius causa, qui effectus: & eam primum ex nuda & simplici innata hominibus opinione consideremus: deinde ex iis quæ hac de re ex vera Dei nobis verbo suo patefacta sapiëntia didicimus illam expendamus, tum vt eam verius cognoscamus, tum vt præcipuum aduersus eam remedium inueniamus. In summa igitur Mors est huius vitæ priuatio, per disiunctionem animæ à corpore, vnde mox sequitur eius corruptio, id est, in ea ex quibus erat conflatum dissolutio. Animam verò alij ex philosophis huius seculi, sublato omni inter hominis & bestiarum animas discrimine, sibi, quantum quidem possunt, persuadere conantur, nihil aliud esse, quàm halitum euanescentem, aut quoddam temperamentum quod aut vi dissoluatur, aut sponte naturæ ad

DEDICATORIA.

ad interitum vergat, cui sint composita omnia, quibus & animam nostram accensent, obnoxia. Hinc fit ut eiusmodi homines nihil magis quam mortem reformident, in qua procul arcenda omnem operam ponunt. Alij, quorum paulò melior est sententia, vel infelicem vel beatam animam ex nostro corpore emigrantis immortalitatem, sed qualè ipsis libuit imaginantur. Alij delirantes cæco mentis errore, animas è corporibus in alia corpora transmigrare somniant. In tot verò tantisque delirijs quis miretur alios quidem spem omnem abiicere, alios sibi ipsis frustrà indignari, alios suis brutis stolidiores, in idipsum quod maximè timent præcipites ruere: & omnes istos in vniuersum in ea modò quæ sibi consinxerunt, non in ea quæ sunt intuentes, omnium miserrimos & infelicissimos mori? At sacrosanctum Dei verbum, testis certissimus, & omni exceptione maior, docet nos quomodo, vbi, quando Deus Hominem illum primum condiderit: ut corpus quidem ipsius ex quatuor elementis fuerit temperatum: ut ei fuerit anima, simplicis, si cum rebus corporeis conferatur, essentiæ, ac proinde in sese indissolubilis, vni constituendo $\psi\psi\psi\psi$ vnita: duabus istis naturis inter se à conditore Deo tam arcto inter se vinculo connexis, ut vna nunquam separari posset ab altera, si modò sese homo in omnibus obsequentem ei præberet, à quo talis, id est, ad illius imaginem & exemplar conditus fuerat: singulari nimirum quadam intelligentiæ luce, & maxima tum voluntatis, tum affectuum integritate præditus: addita

EPISTOLA

etiam ei subalterna in res omnes inferiores potestate: & quod summum erat, immortalitate ipsi concessa, nisi illam vltro & voluntaria rebellionē abiiciens, sui que ipsius factus homicida, tum disiunctioni animæ à corpore (que prior est mors) tum morti posteriori, alteri videlicet animæ cum corpore coniunctioni, obnoxium sese redderet, per quam à Deo in sempiternum exclusus, horrendæ perpetuæque Dei maledictioni addiceretur: vtraque illa morte minimè à pura & sancta creatione, sed ex deprauatione naturæ humanæ, per spontaneum primi hominis & primæ fæminæ lapsum initium ducente. Istis igitur duobus primis hominibus Satana impulsu rebellionis reus, tum suo, tum aliorum deinceps ab ipsis continua serie propagandorū hominū nomine: occæcata iam eorum intelligentia, & voluntate cū omnibus affectibus deprauata, cuncti nostro merito, in prioris & posterioris mortis seruitutem incidimus. Sed sapientissimus ille, idemque Omnipotens, & summè bonus rerum Opifex, minimè ferens præclarum illud suum opificium à Satana, hoste suo capitali penitus deleri, ita conatum illius in contrariam partem inuertit, vt ex illo ipso tam graui lapsu & tam horrenda aeternæ, occasionem arripuerit, non tantum iustissimi, & seuerissimi in Satanam, & eius administratos palam exercendi iudicij, sed etiam, pro infinita sua sapientia, potentia & peculiari in miserum & perditum humanum genus bonitate, efficiendi, vt vita hæc animalis, felix primum creata & immortalis, subito verò postea infelicissima & mortalis reddita, in alteram vi-

tam

DEDICATORIA.

tam cœlestem, spiritualem & sempiternam, & quidem cum incomprehensibili gloria cōiunctam immutaretur. Præterea mundi istius inferioris loco, cui ad hominum habitationem destinato benedixerat, sed quem mox, propter peccatū hominis, ei quā quotidie experimur vanitati obnoxium fecit, habitationem cœlestem supra omnes cœlos, inenarrabili gloria refertam, ijs omnibus qui sui vnus opem implorarent præparauit. Idem ille verò sicut in eo capiendo consilio summè admirandum sese præbuerat, sic in eo quod decreuerat perficiendo, illustrius etiam nobis demonstrauit quā is sit incomprehensibilis, cuius natura tota, mera est bonitas: cuius voluntas est omnipotens; cuius denique operatio, mera est clementia. Quum enim, quæ est ipsius summa potestas, tam facillè posset vno momento inferiore hūc mundum suo pristino statui restituere, quā illū facillè ex nihilo tam pulchrū & tam bonum condiderat: longè diuersam rationem inire voluit, quam solus ipse & secum agitare & perficere potuit, vt in hoc opere vel seipso maior apparet. Quis igitur mente consequi poterit altitudinem, profunditatem, longitudinem arcani illius, quo summus ille Deus in Filij sui persona infimam nostram & abiectissimam conditionem suscepit? summa illa virtus tantam miseriam induit? summa illa eternitas nostram mortalitatem subiit? natura illa filij, vt pote veri Dei, ἀπαθὺς illi παθητῷ vnita fuit, vt Redemptor ille hac quidem moriens summè Iusti illius Iudicis seueritati abundè satisfaceret, illa verò so-

EPISTOLA

ipsum à morte excitans, infinitã Dei misericor-
 diã erga eos ipsos patefaceret, in quos Deus sum-
 mo iure in illius redemptoris persona animaduer-
 teret, in quo nimirum crucifixo omnes electi cru-
 cifigerentur: in eiusdem resurrectione resurre-
 cturi, & in eius ascensione tandem sursum collo-
 candi. Sic igitur ille per se ἀόρατος, sese ὁρατὸν
 in nostra sibi vnita natura præbuit: ille natura
 ἀνατάλαντος, humanæ naturæ finibus factus est
 circumscriptus: qui tempora omnia antegredi-
 tur, in tempore natus est: qui denique singulis re-
 bus existendi vim tribuit, in cruce mortuus est,
 vt sempiternæ gloriæ decus per crucis contume-
 liam, vitam denique pretio mortis suæ nobis ac-
 quireret. Omnipotens enim ille, vt illustriorem
 de suo nostròque aduersario triumphum repor-
 taret, illum apertè omnipotente illà suã essentiã
 & maiestate adoriri noluit: sed eãdem illi opposi-
 tà naturã, quam licet omnis peccati expertem
 eãdem tamen infirmissima & abiectissima con-
 ditione præditam assumpsit, in quam ab aduer-
 sario isto redacta fuerat, illum oppugnauit &
 simul expugnauit: vt qua ille natura nos supe-
 rauerat, ipse victus, pessimè sese sibi nefarium
 illud scelus accersuisse experiretur: nihil re-
 demptoris huius veri Dei & veri hominis for-
 ma serui detrahente de forma Dei, nec Dei for-
 ma serui formam absorbente: quam potius ad
 infimam vsque miseriam redactam perquirere
 bonus ille pastor non deslitit, donec inuentam ad
 dextram in cælis collocaret. Est igitur huiusmo-
 di hoc mysterium verè meritòque ab Apostolo
 magnum

DEDICATORIA.

magnum appellatum, unico illo Dei filio, Patri
 οὐρανίου καὶ ἰσχυροῦ in carne conspicuo facto, in
 Spiritu iustificato, & ab Angelis conspecto, ut
 supera & infera reconciliaret. Cæterum non mi-
 nus sese Deus summè sapientem, summè potètem
 & summè bonum in huius sui consilij præstatione
 declaravit. Quæ enim hæc Omnisapientia est, qua
 omnem omnium hominum sapientiam stultitiâ
 carnis pudescere ab æterno decrevit? quæ Omni-
 potentia, qua omnem Satanae & hominum fero-
 citatem, vires, crudelitatem, calliditatem, nō in-
 uasit modò, sed & percussit & prostravit? id-
 que tam exigua hominum manu, nulla huma-
 niorum literarū disciplina intrinsecus, nulla ex-
 trinsecus facundia aut robore instructorum, sed
 illiteratorū, artem exercētium alioqui vilem &
 contemptam, immo etiam ex maximè inuisa cū-
 ctis gente selectorum, & doctrinam in præcipuis
 sui capitibus communi hominum rationi ex dia-
 metro repugnantem, annuntiantium: quæ Iudæos
 quidem offenderet, & quam gentes cæteræ pro-
 mera stultitia ducerent? Quandoquidem igitur o-
 pus Opificem commēdat, cedo quis alius res tan-
 tas, tā inusitatis modis & rationibus, prorsusq;
 adeo sensui humano repugnātibus, conari potuit,
 quàm qui Omnisapiens est? ecquis alius tantam
 victoriā tā tenuibus ac potius nullis adminiculis
 usus referre potuit, quàm qui verè Omnipotens
 est? quis suos tanta misericordia fouere, suas oui-
 culas à grege aberrantes perquirere, repertas in
 humeros attollere, & ex dentibus & unguibus
 immanis illius leonis eripere potuit, quàm Max.

& summè misericors Deus? Sed & hic rursus aliud sese offert eiusdem Opificis summè admirandum testimonium, bifariam considerandum. Primum in eo quòd quanto magis Satan & eius satellites Dei voluntati obnituntur, tanto compertiuntur manifestiora & formidabiliora diuina iudicia: quandoquidem illa ipsa eorum pertinacissima contumacia, ex ipsorum induratione promanat, quam illis pœnam summus ille Iudex infligit: nedum vt illa ipsorum obstinatione quidquam diuinę Maiestatis imperio detrahatur: de quo nos admonens diuinus ille vates, Certè, inquit, hominum furor te celebrem reddet. Deinde, quanto filij Dei sunt in hac vita imbecilliores, tanto vis illa Dei spiritualis clarius splendet, efficiens vt quot insultibus impetuntur, tot sint ipsis plâta-ta trophæa: nedum vt eos aut nolit aut nequeat in eiusmodi tentationibus tueri, tantisperdū plena fiat omnium rerum restauratio. Hoc enim demum tempore, diuinitus præstituto, Diabolus, cū suis omnibus, illum quem transfixerunt intuebuntur, extremo illi sempiternæ mortis exitio addicendi: contrà verò qui passionis ipsius non uiderint, eum videbunt in gloriosissima sua Maiestate in quem sperarunt, & cuius hereditatem tunc demum adibunt. Ecquæ verò est ista vis & hæc bonitas: qua freti ipsius filij, cum primogenito suo fratre in vnum spiritum coadunati: anchora in ipsius Maiestatis throno, & immotis promissionibus defixa, tuti & securi in sæuisissimis quamlibet fluctuum æstibus perstant? tum maxime illa tranquillitate, quam mundus nec dare nec auferre

DEDICATORIA.

auferre potest perfruētes, quū sauiſſimis tēpeſta-
 tibus & procellis iactantur. Cur enim cōdemna-
 tionē metuerent natiuæ corruptionis ſibi conſciū,
 quum & natura noſtra perfectiſſimè & ſupra
 quàm credi poſſit, in hoc Redemptore ſit in inte-
 grum reſtituta, quicum, per fidei in ipsis creatæ
 veluti manū ap̄prehēſo, S. Spiritus virtute, ſunt
 coniuncti: & cuius beneficij tandē perficiendi pi-
 gnus in ſeſe habeant: Et cur illo terribili peccato-
 rum ſenſu conſternaremur, ab iis non auro, non
 argento ſed illius ſanguinis effuſione expiati, qui
 peccatis noſtris debitas omnes pœnas, ad vltimū
 vſque quadrantem exoluit: niſi ſas ſit credi, eum
 qui ſit ipſa veritas, falſo dixiſſe clariffima vo-
 ce, & tam ſonora vt cœlum terrāmque concuſſe-
 rit, omnia eſſe conſummata. Et quīnam de vitæ
 æternæ certitudine dubitarent, qui longè perfe-
 ctiſſima Mediatoris illius obedientia ſunt donati,
 de qua lex ipſa pronunciat, Hæc fac & viues?
 quæ quidem lex proinde longè maiorem vim ha-
 bet ad nos in eo ſeruandos qui ſeſe illi præſtandæ
 obnoxiiū reddidit, quàm ad nos in nobis ipsis dā-
 nandos. Huius autem beneficij teſtem in noſtris
 quidem animis Spiritum Sanctum, extrinſecus
 verò nō modò verbi prædicationē: ſed etiam ſan-
 ctum Baptiſma in mortem, ſepulturam & reſur-
 rectionem ipſius: & ſacroſanctam Cœnam, quæ
 eſt alterum noſtræ cum eiſdem pro nobis traditi
 corporis & ſanguinis pro nobis effuſi commu-
 nionis ſigillum: vt vel morti ipſi iſtis Prophetæ
 verbis inſultemus, vbi tua ô mors victoria, vbi
 tuus ô ſepulchrum ſtimulus? Totum igitur hoc

EPISTOLA

& summè misericors Deus? Sed & hic rursus aliud sese offert eiusdem Opificis summè admirandum testimonium, bifariam considerandum. Primum in eo quòd quanto magis Satan & eius satellites Dei voluntati obnituntur, tanto compertiuntur manifestiora & formidabiliora diuina iudicia: quandoquidem illa ipsa eorum pertinacissima contumacia, ex ipsorum induratione promanat, quam illis pœnam summus ille Iudex infligit: nedum vt illa ipsorum obstinatione quidquam diuinę Maiestatis imperio detrahatur: de quo nos admonens diuinus ille vates, Certè, inquit, hominum furor te celebrem reddet. Deinde, quanto filij Dei sunt in hac vita imbecilliores, tanto vis illa Dei spiritualis clarius splendet, efficiens vt quot insultibus impetuntur, tot sint ipsis plâta-ta trophæa: nedum vt eos aut nolit aut nequeat in eiusmodi tentationibus tueri, tantisperdū plena fiat omnium rerum restauratio. Hoc enim demum tempore, diuinitus præstituto, Diabolus, cū suis omnibus, illum quem transfixerunt intuebuntur, extremo illi sempiternæ mortis exitio addicendi: contrà verò qui passionis ipsius non uiderint, eum videbunt in gloriosissima sua Maiestate in quem sperarunt, & cuius hereditatem tunc demum adibunt. Ecquæ verò est ista vis & hæc bonitas: qua freti ipsius filij, cum primogenito suo fratre in vnum spiritum coadunati: anchora in ipsius Maiestatis throno, & immotis promissionibus defixa, tuti & securi in sæuisissimis quamlibet fluctuum æstibus perstant? tum maxime illa tranquillitate, quam mundus nec dare nec auferre

DEDICATORIA.

auferre potest perfruētes, quū sauiſſimis tēpeſta-
 tibus & procellis iactantur. Cur enim cōdemna-
 tionē metuerent natiuæ corruptionis ſibi conſciū,
 quum & natura noſtra perfectiſſimè & ſupra
 quàm credi poſſit, in hoc Redemptore ſit in inte-
 grum reſtituta, quicum, per fidei in ipsis creatæ
 veluti manū ap̄prehēſo, S. Spiritus virtute, ſunt
 coniuncti: & cuius beneficij tandē perficiendi pi-
 gnus in ſeſe habeant: Et cur illo terribili peccato-
 rum ſenſu conſternaremur, ab iis non auro, non
 argento ſed illius ſanguinis effuſione expiati, qui
 peccatis noſtris debitas omnes pœnas, ad vltimū
 vſque quadrantem exoluit: niſi ſas ſit credi, eum
 qui ſit ipſa veritas, falſo dixiſſe clariffima vo-
 ce, & tam ſonora vt cœlum terrāmque concuſſe-
 rit, omnia eſſe conſummata. Et quīnam de vitæ
 æternæ certitudine dubitarent, qui longè perfe-
 ctiſſima Mediatoris illius obedientia ſunt donati,
 de qua lex ipſa pronunciat, Hæc fac & viues?
 quæ quidem lex proinde longè maiorem vim ha-
 bet ad nos in eo ſeruandos qui ſeſe illi præſtandæ
 obnoxiiū reddidit, quàm ad nos in nobis ipsis dā-
 nandos. Huius autem beneficij teſtem in noſtris
 quidem animis Spiritum Sanctum, extrinſecus
 verò nō modò verbi prædicationē: ſed etiam ſan-
 ctum Baptiſma in mortem, ſepulturam & reſur-
 rectionem ipſius: & ſacroſanctam Cœnam, quæ
 eſt alterum noſtræ cum eiſdem pro nobis traditi
 corporis & ſanguinis pro nobis effuſi commu-
 nionis ſigillum: vt vel morti ipſi iſtis Prophetæ
 verbis inſultemus, vbi tua ô mors victoria, vbi
 tuus ô ſepulchrum ſtimulus? Totum igitur hoc

EPISTOLA

dam hunc lapidem reiecerunt, quem tamen dum reiecerunt, in ipsa ædificij structura collocarunt. Ecqui verò acerbius, sceleratius, immanius Christū in ipsius seruis sunt persecuti, & nūc quoq; persecuntur, quàm qui Pastorum Ecclesię locum sibi vendicantes, non modò in regnū illud non ingrediuntur, sed ne ingredi quidem alios sinunt?

Christus vt blasphemus & seditiosus est accusatus & dānatus, & à Caiapha circumductus ad Pilatū, à Pilato ad Herodem, & ab Herode rursus Pilato remissus: ecqua verò alia via traductus est idē ille Iesus Christus, Sāilo dicēs, Cur me persequeris? & quanā hodie via circumducuntur in eorū persona qui pro sordibus & mundi recrementis habentur? Immo nūc boni & p̄j deteriore sunt in eo quàm olim cōditione, quòd olim quidem illa, quantūuis efferata, mundi rabies aliquā iuris speciem prę se ferebat: sed iam eò deuentum est vt, nulla habita sexus, ætatis, conditionis ratione, promiscuè omnes fas sit contrucidare, mactare, concidere, dirissimis quibusque proscriptionibus, atque adeò teterrimis omnium post hominum memoriā immanitatibus superatis. At verò hæc via sanguine illius madet, qui hanc sibi & se sequentibus consecrauit: & hæc ipsa nostri cum eo in cruce *συμμόρφωσις* nos ad idem regnum ipsius deducit: momentaneis nostris perpeccionibus, quæ tæcunque sint, non æquantibus vel minimum illius gloriæ momentum quæ illas consequitur.

Sepultura corporis Domini mortem eius est in cruce cōsecuta, sed tātum abfuit vt tum triūpharit Mors, quæ victrix in cruce fuisse videri poterat,

DEDICATORIA.

rat, vt contra tum demum fuerit in illa tenebri-
 cosa sua specu planè confecta & destructa: aded
 quidem vt ne in illud quidem cadauer corruptri-
 cem illam vim suam exercere valuerit: quin po-
 tius integrum illud & incorruptum, vt præclarū
 quoddam sibi commissum depositum, seruare coa-
 cta sit. tantisper dum inde viuus victor que sibi &
 suis redemptor ille profiliret. Sic quotiescunq; Deo
 visum est suos vel castigandos vel explorandos
 eò redigere, vt ad tempus intermorta quasi &
 consépulta videatur Ecclesia: tum quidem planè
 de illa actum esse sibi persuadent homines huius
 seculi, qui tamen ne de rebus quidem corporeis
 & in sensus incurrentibus aliter statuere quàm
 cacutiendo possunt. At interim Ecclesia nūquam
 intrinsecus illa sua vita spiritali destituitur, sed
 eorum instar qui vel animi deliquium vel morbū
 lethargicum patiuntur, subsistendo interquiescit,
 & interquiescendo subsistit: omnis lethalis cor-
 ruptionis expers, & in hac sepulchri specie ita
 perstans incolumis, vt sit illi thalami cuiusdam
 instar: sic eam nimirum illo suo spōso per Prophe-
 tas suos compellante, *Vade popule mi, ingredere
 in cubicula tua, & claude ostium post te: absconde
 te ipsum paruulum ad momentum, donec præter-
 eat indignatio mea.*

Denique quemadmodum Iesus Christus à mor-
 tuis excitatus, pro triumphali suo curru victis
 & vincis suis hostibus traductis, vsq; ad Patris
 dextram est euectus, summum in res omnes con-
 ditas, supremas, medias & infimas consequutus
 imperium: ita misella Dei Ecclesia grauissimè

EPISTOLA

quidem premitur, postmodum tamen ex angustijs eruitur, & horrendis aquarum gurgitibus immersa semper emergit: vt quæ non magis mergi possit quàm Dei verbum debilitari, aut eius voluntas immutari, siue illam in vniuerso suo corpore consideremus. siue in ijs sigillatim ex quibus illa constat. Nam premuntur quidem illi: sed non opprimuntur: in angustias rediguntur, sed nõ destituuntur: persecutionẽ patiuntur, sed non deseruntur: prostrati deniq; in cõspectu hominum qui tamen sunt ijs indigni, in summũ dignitatis culmẽ apud Deum euehuntur, sic tandem elusa Satanae sauitia, vt per illos suos tortores nihil aliud effecisse comperiat, quàm illorum vitæ cursu in breuiorem gyrum contracto tanto ocysus in cælum peruolandi facultatem illis commonstrasse: tanto illustriore sui memoria ad finem vsque seculorum relicta, quanto rabiosius in illos exarsit, cum perpetuo ipsius cum sui sceleris ministros apud Deum & homines dedecore. Etenim si alius esset istorum conatum exitus, licet minimẽ semper conspicuus, necessariò quoque veritas in falsitatem degeneraret.

Enimvero historia tota sacra Prophetica, Apostolica & Ecclesiastica, ipsũque aded cælum & terra, certam & amplam fidem faciunt, tum huius sanctorum patientie nunquam, licet interdum aliquandiu dilata, glorie corona fraudatæ: tum ministrorum Satanae rabiei, quæ nunquam horrenda illa diuini iudicij pœna caruit. Sed quorsum ista ab vltima vetustate repetita commemorare? Etenim si nobiscum animo reputemus
quanto

DEDICATORIA.

quanto cū impetu rabidus ille Satā annis ab hinc
 circiter octoginta, in eos irruerit quibus indignus
 erat mundus: vt veritatis illius cursum abrum-
 peret tot seculis iacentis, vel potius densissimis
 superstitionis & idololatriæ tenebris immersa,
 sed hac demum ætate nostra, velut ex inferis ex-
 citatæ, & singulari Dei beneficio emicantis: liqui-
 dō comperiet nūquam Satanam furiosius sæuitiē
 omnē suam exercuisse: nunquā sibi obsequētiores
 habuisse quos suis laqueis irretitos, arbitrio suo
 transuersos rapit. Sed prohibente quam profite-
 mur religione *μνησθητέων*, immo etiam precipien-
 te vt inimicis nostris bene precemur: absit vt sese
 latius mea diffundat oratio in tam atrocium re-
 rum commemoratione, quæ mentes hominum ex-
 acerbare posset. Quin potius Deum oramus vt
 suæ veritatis facem cæcis præferat, deuios illos
 tanto furore abreptos in viam reducat: sui Spi-
 ritus virtute sic eorum animos inflectat, vt pro
 eo quod vltro sibi ipsis perniciem accersunt, vnā
 nobiscum omnes in sanctam & firmam concor-
 diam coëant, si non tam subito in ipso religionis
 negotio (quod suo tempore dabit Deus) at certè
 in sincero inter se affectu, mutuique officij testa-
 tione, qualem vel ipsa natura, ab ijs quibus est
 communis patria, efflagitat. Procul igitur sunt
 omnia illa dissidia, quibus fit vt sese vltro in cō-
 munis parentis busto & cineribus consepeliant:
 malo, eheu! tanto nunc magis deplorando, quanto
 fit quotidie deterius, nullum tandem remedij ge-
 nus admissurum.

Sed profecto maxima fuerit, neque mediocri

EPISTOLA

pœna digna ingrati animi culpa, si quo silentio
 prateriremus insignem illam Dei quam sensimus
 in his tantis calamitatibus commiserationem.
 Nam ut in eiusmodi afflictionibus, cum summa
 ignominia & crudelitate coniunctis, capiti suo
 conformes facti sunt Filij Dei, quibus vexandis
 alij rediuiui Pilati, Herodes, Caiaphæ, & Iudæ
 minimè defuerunt: ita ex aduerso ad eiusdem
 quoque gloriae cum illo capite suo conformatio-
 nem & societatem sic peruenerunt, diuina &
 omnipotente sui ducis virtute suffulti. Exem-
 plarequirimus? Quum vel vnica vrbs illa in
 Germania, eorum ipsorū opera per quos in sum-
 mas redacta fuerat angustias, non modò furen-
 tis Satane impetū repressit, sed etiā, domū able-
 gato victore tanto Principe, penitus in se egit: an-
 nō hoc insigne fuit potentis Dei dextre opus? lōgè
 sanè illustrius quàm si Dominus aduersus hostiū
 conatus, statim in principio, securam illam præ-
 stitisset? Et utinam faxit Deus ne edificiū illud,
 quod tunc non passus est Deus aliunde subuerti,
 à seipso subruatur. Rursus autem cuius alterius
 robore freta, vrbs iidem vnica in Gallia, sepul-
 chri locū dirissimis & teterrimis piorū mactato-
 ribus præbuit? atq; adeo immotæ rupis instar, in-
 uicta vnus Dei manu, summissis etiā illi ex inti-
 ma vsque Polonia diuinitus liberatoribus, eua-
 sit firmum aduersus eundem Satanā præsidium?
 Ecquis verò in Anglia, illa tam graui Mariana
 tempestate repressa, immanium leonum fauces
 obstruxit, & unguis retudit? quisnam illam o-
 mnium seculorum memoria dignam, quasi ex i-
 pfius

DEDICATORIA.

Psus mortis faucibus creptā, ab infimo quo ha-
bebatur loco, in tam altum dignitatis gradum
subuexit? Quis eam tam inusitatis modis à tam
nefariis coniurationibus incolumē asseruit? quæ
alia quàm Omnipotentis virtus, ventorum exci-
tatis turbinibus dissipauit, effregit, comminuit,
in imos aquarum gurgites detrusit, ingentem il-
lam & validissimam classē in eiusdē Serenissi-
mæ Reginae perniciē, quæ in suis illis regnis verū
pacifici illius regni Salomonis exēplar renoua-
uit, atque adeo in totius illius florentissimi regni
exitū comparatam? Deniq; diuini istius in suos
fauoris luculenta & nunquām vllis seculis obli-
teranda testimonia, vnde potius quàm à vobis
Illustres Domini, petierimus: quos ab imma-
nissimis Gigantibus oppressos, & viribus impa-
res, tot annos, contra tam furibundos hostium
impetus tutatus est: eorum etiam victoriis ad
illustrandam suam potentiam in infirmitate suo-
rum abusus? Annon vnus ille verē admirabilis
admirabiliū rerum omnium auctor? At enim,
inquiet hostes Pharaonis exemplo indurati,
nondū hæc sunt confecta. Fateor, & interea quo-
que nos esse quibusnis iniuriis obnoxios. Sed duo
hic esse adiicienda dicimus. Vnum, innocentium
tergo non semper hæc flagella insidere, vt qui sic
castigentur, non vt pereant, sed vt erudiantur.
Alterum, iustos patiēdo victores euadere, quū
illi ipsi qui vitæ iacturam in hac pugna faciunt,
amplissimū & honoratissimū præ cæteris
triumphum reportent.

Tribuatur igitur Deo Opt. Max. Seruatori no-

EPISTOLA

pro laus & gloria tum de præteritis ipsius iudiciis, tum de innumerabilibus eius in vos collatis beneficiis. Sed vno & quidem præcipuo adhuc opus est, perpetua nimirum in his iniuriis ferendis constantia, quòd præsertim nostrum non sit modum vel metam iis præscribere. Christus enim ipse, de hac re percontantibus ipsum discipulis respondens, Vestrum non est, inquit, nosse tempora siue opportunitates quas Pater in sua ipsius auctoritate posuit.

Sed habemus interim in quo acquiescamus, nempe quòd, vt idem Apostolus ait, consilium Domini teneamus, qui non tantum suis amplum illum gloriæ & triumphi campum per crucem aperuit, sed, quod amplius est, sese nunquam passurum promisit, vt sui supra vires in eiusmodi certaminibus, quod ipsa quoque quotidiana experientia probat, explorentur. Vt cumque enim tudites isti nullum pertundendæ Ecclesiæ, tanquam incudis finem faciant: manet tamen illa solida & integra, attritis tandem & in fragmenta disiliētibus malleis, nec aliud istis quàm certam perniciem sibi fabricatis. Eam igitur constantiæ laudem Deus Opt. Max. vobis, illustres Domini, cum reliquis omnibus præstantissimæ notæ dotibus quàm cumulatisimè largiatur. Eius enim gratia (quod absq; vlla adulationis specie cōmemoro) sic vos adhuc gessistis, vt huiusmodi precibus potius quàm vllis acrioribus ad fortiter perseuerandum stimulis indigeatis. Neque sanè ideo superiorem institui sermonem, quasi à me doceri vos deceat, quibus datum est non solum

DEDICATORIA.

lum in Christum credere, sed etiam pro ipsius nomine quiduis perpeti, & verum tum mente tum re ipsa Christianismum profiteri. Duo tamē sunt de quibus peto etiam atque etiam ut mihi fas sit, pro animi vestri æquitate, vobiscū agere. Unum est, ut in tāta & nunquā satis laudāda cura quā excitandis Ecclesiæ seminariis impenditis. (idcirco, ut opinor, in primis, ut Ecclesiis non desint qui præ cæteris ad opus illud Domini requiruntur) diligenter prospicere velitis, ut quam accuratissimè fieri poterit, maxima cum fide & diligentia, lingua illa sancta doceatur. Deinde, ut impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum veterum & recentiorū lectio seuerissimè interdicator: & in omnibus vestris ditionibus quā longissimè à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illæ iuuentuti in vera pietate erudiendæ, & sanctitati morum à teneris etiam annis hauriendæ propriè consecratæ. Cōstat autem & experientia ipsa iam pridem ostendit, illorum scriptorum turpissimorum lectione, quibus vel ipsa terra contaminatur, iuuentutem ad turpissimam quæuis cogitāda excitari, & ita sensim ad eam tandē exercēda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luparū lustris educarentur: ut fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitetur quā huiusmodi sordium impurissima tractatione. Et tamen istud tam turpe dictu & factu, longo iam abusu passim non inualuit modò, sed etiam maximè excolitur & commendatur, nescio quo peruestigādæ omnis antiquitatis præ-

EPISTOLA

textu: quum tamē earum rerum memoriam quæ non modò nihil nos adiuuant, sed è contrario deteriores nos efficiunt, iam pridem obductam obstitam & abolitam esse oportuerit. Alterum illud est quòd licet bonis incredibile, quidam tamen vestrās, vobis, palam editis etiā scriptis, impingit, qui incertum est, an à vobis aliò commigrarit vt inde sibi facilius esset tum hæc in nos spicula dirigere, tum omnem illam sanctam & rectam politię Ecclesiasticæ formam subvertere, quæ Ecclesijs Gallicanis vobiscum est communis. Is est igitur qui vestrates magistratus grauissimè reprehendit, quasi bona Ecclesiastica non tantum in alios quàm par erat vsus conuertant, sed etiā dilapident, vnde iustis suis meritisque stipendijs fidi Ecclesiarum pastores defraudentur. Quæ si fortè verè diceret (verè autem dici absit vt mihi persuadeam, tametsi in leuioribus etiam rerum perturbationibus talia multa non semper cauere possunt) istud certè vt rectè factum excusari, neque apud Dei tribunal, neque apud homines nulla ratione posset: & præsens remedium requireret, saltè vt huiusmodi hominibus omnis de vobis obloquendi occasio præripiatur. Sunt autem, quod vestra per se prudentia summa facillè animaduertit, inter cætera diligenter hic obseruandi & cauendi leues & rerum nouarum studiosi homines, à quibus si qui iā tales extiterint, quibus nihil nisi suum placet, nec rectum quidquam nisi quod ipsis libuerit, videtur: vtinam vos istic Dominus, & omnes vbique Ecclesias immunes seruet: ac deinceps faxit ne qui tales exoriantur.

Denique

DEDICATORIA.

Denique ne quis hac epistola mea offendatur quasi extra mei in hac mea Ecclesia muneris fines excurrerim, quanta possum animi demissione precor; Illustres Domini, ne hanc meam, in hac quantulacunque opella, Illustri & honoratissime vestrae dignitati consecranda audaciam, aliunde profectam existimetis, quam ex eo quod vestram hanc sincere benevolentiae plenam, cum puris Ecclesiis Gallicanis, & speciatim cum hac nostra Geneuensi in eadem causa & contra eosdem hostes coniunctionem mecum reputans, non posse me iure culpam existimavi, si pro tenui facultatum mearum parte, conarer vos eius consolationis participes facere, quae nobis pariter in hac resurrectionis Dominicae victoria proponitur: vnica nimirum huius nostrae spei basi, qua fit vt qui tam firmo fundamento nituntur nunquam turpiter concidant. Huc accedit quod pro Christianissima illa & plane singulari vestra charitate, factum fuit, vt durissimis etiam hisce & acerbissimis temporibus, quibus haec belli flamma in intimis etiam visceribus vestris grassatur, iustissimae Christianissimi Regis defensionem vos adiunxeritis: Regis, inquam, illius, quem caelitus in terras videtur Deus demisisse, vt suam maximo illi & vobis proximo regno gloriam & amplitudinem restituat: & quidem in primis, vt puras in eo regno Ecclesias confirmet. Quid amplius? hanc etiam summa certe liberalitate ciuitatem Geneuensem subleuastis, & etiamnum, in tantis rerum angustijs, quibus iam totum quadriennium versatur subleuare pergatis: Haec ita-

EPISTOLA

que tantæ beneficentię publica etiam agnitio quã sine maximo ingrati animi vitio diutius differri non posse videretur, his causis impulsus ego, licet inter multos infimus, hanc quantulamcunq; nostram opellam, Illustri vestro præposito, boni ominis causa, nomine apparere volui: eãdem animi propensione qua Deum Opt. Max. precor, Illustris Domini, vt vestris omnibus consilijs intersit & præsit: vos glorię suę zelo maiore in dies incendat: vos in tantis rerum motibus, rectissima intelligētia, & sanctissima prudentia, omnideniq; donorum suorũ agmine septos, & cõmunitos, inuicta sua potentia, & tutissimo præsidio in omnibus periculis protegat: denique vt, pro immensa illa sua bonitate, primo quoque tempore ex densissimis hisce tenebris serenissimam lucem iubeat exoriri, ad glorię suę amplificationem: ad hostium suorum perniciem, si qui sese penitus insanabiles præbuerint: deniq; ad tot miserarũ tandem acceptarum gentium incolumitatem. Geneua, Calen. Ian. anno vltimi temporis CIO. IO. XCIII.

Illustri vestrę Dignitati & Amplitudini addictissimus
Theodorus Beza.



TH. BEZAE.

HOMILIÆ IN
HISTORIAM RESURRE-
ctionis Domini nostri Iesu
Christi.

HOMILIA PRIMA.

Math. 28.

1. Extremo autē Sabbatho, quum luceceret in primū [diem] hebdomadis venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spectarent sepulchrū.
2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset e cælo, accessit & amovit saxū ab ostio, sedebatque super illud.
3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix.
4. Custodes autem percussi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.



RIVS QVAM hęc tam insignem & magnificam Dominicę resurrectionis historiam aggrediar, incumbit mihi necessitas feriem explicandi, tum aduentus mulierum ad sepulchrum, tum eorum quę ad illud

Quibus modis concilia da que in huius histo ria lectione prima fronte repugnãtia videren sur.

conspexerunt, ac tandem ab eodem etiam recessus, quod leuiter considerati prima frontepugnancia inter se videantur quæ ab Euangelistis recensentur. In primis notandum, ut ipse Diuus Lucas indicat, præter hic nominatas tres mulieres, Marc. 16. 1. Mariam putà Magdalenam, Mariam matrem Iacobi & Salomen, (quarum tertiam Matthæus omisit) alias etiam ipsis adiunctas ad sepulchrum fuisse comites. Deinde obseruandum Euangelistas de professione ab vrbe & ad sepulchrum aduentu coniunctim loqui, quæ distinctè tamen consideranda nos historiæ series admonet. Nam etsi videntur quidem omnes sub tertij diei auroram se in viam dedisse, ut D. Matthæus & D. Lucas narrant, tamen, quod Iohannes 20. v. 1. speciatim obseruat, Maria Magdalene venit ad sepulchrum quum adhuc essent tenebræ: aliæ verò iam exorto sole, Marc. 16. 1. seu prior illa vrbe egressa, seu comitibus illis suis diligentior, seu ab iisdem explorandi sepulchri causa præmissa fuerat. Præterea Matthæus vnus tantum Angeli super saxum sepulchri sedentis meminit, Marcus autem hoc omisso mentionem eius tantum facit qui in ipso monumento visus est, quorum idem ad mulieres sermo fuit: Lucas autem vtrumque in ipso monumento coniungit, Luc. 24. 4. qua in re tamen nulla repugnancia nec contradictio est: sed ex vno supplenda quæ in alio desunt: manifestè Spiritu sancto demonstrante hac diuersitate, non autem repugnancia, nullam Euangelistarum

rum in hac conscribenda historia factam, non minus quam in aliis, conspirationem. Tertio notandum ea quæ de terræ motu recensentur & eorum qui ad sepulchrum custodias agebant pauore, ac eorundem in urbem reditum, (cuius meminit Matth. cap. 28. n. & eorū quæ mulieribus contigerunt narrationi inferuit) contigisse quum essent adhuc in via mulieres sic hæc omnia administrante Dei prouidentia, ne mulieres terræ motu qui ad sepulchrum contigit, custodūmq; præsentia perterritæ, cœptam profectionem abrumperēt. Accipite igitur, meo iudicio seriem huius mulierum profectionis.

Domini corpus sepulchro conditum sub finem primi diei illorum trium quem diem hodie Veneris dicimus, mansit in eo primū 24. horas diei naturalis Sabbathi, qui ex Iudæorum instituto à Solis occasu diei Veneris cœperat, & sequenti occasu desierat, & vocatur apud Matth. 28. 1. Vespera, id est extremū Sabbathi, nobisque est Saturni dies. Præterea, totam sequentem noctem, quæ ex Iudæorum instituto primi diei naturalis hebdomades erat initium, quem diem Dominicum dicimus, in sepulchro quieuit, usque ad auroram primi illius diei, quo terræ motu facto, Dominus resurrexit, ut sumus demceps demonstratum. Itaque mulieres istæ sub finem noctis illius sese ad iter summo mane egressuræ præpararunt. Interim ad sepulchrum sub ipsam auroram terræ motus accidit: Angelus saxum illud re-

Huius historica series ex quatuor Evangelistarum collatione.

uoluit ab ostio sepulchri: custodes metu perculsi facti sunt sicut mortui, & in urbem rem ut erat gesta narraturi fugerunt. Maria verò Magdalene, cæteris diligentior, quum ad sepulchrum sub ipsum crepusculum (paulò post terræ motum, ut est verisimile) venisset, reuolutumque ab ostio sepulchri saxū eminas cōspexisset, repentè, ut erat feruidissima, ad Apostolos in urbem, persuasa Domini corpus è sepulchro fuisse sublatum, excurrit. Aliæ verò mulieres, ut verisimile est, dum moram aliquam faciunt, aliæ alias præstolantes, & inter se deliberantes, quomodo sepulchrum, quod à Iosepho clausum aduoluto saxo magno cōspexerant, Matth. 27. 60. ingrederentur, exorto demum sole ad sepulchrum adueniunt, vbi Angelum saxo insidentem reperiunt, à quo fiunt eorum quæ contigerant omnium certiores. Matth. 28. 5. quarum aliæ, quum eas Angelus vocasset, in ipsum sepulchrum magno metu perculsæ, statim nemini quicquam dicētes, aufugerunt, Marc. 16. 8. aliæ verò animosiores sepulchrum ingressæ, alium in eo Angelum præterea repperunt, à quo sunt iisdem quibus ab altero sermonibus compellatæ: ex quibus quum magnam consolationem percepissent, & in urbem regrederentur, ecce ipsis *Domini* obuiam factus, *discipulis* suis ipsas gesta illa omnia narrare iussit. Quæ sic omnia geri nō nisi quodam horarum spatio interiecto potuerunt, interea dum Maria Magdalene iterum ad sepulchrum cum Petro & Iohanne aduenit,

nit, qui diligenter omnibus quæ in monumē-
to conspexerant expensis, incertiores quàm
antè, domum reuersi sunt: nisi quòd Iohannes
quiddam sibi iam tum de resurrectione cœpit
persuadere. Verum tamen Mariam Magdale-
nem parui cuncta illa facientem, & ad sepul-
chrum constantius manentem, donec rei ge-
stæ veritatem penitus perspectam haberet,
Dominique corpus furto ablatum sibi persua-
dentem, tandem est hac Dei filius gratia di-
gnatus vt illi se priori conspiciendum præbuc-
rit. Marc. 16.9. antequàm aliis mulieribus quæ
iam erant in reditu ad urbem sese conspicien-
dum præberet, vt ab hac & illis tandē Aposto-
li de Domini resurrectione certiores facti fue-
rint.

Haberis, vt equidem sentio, & summam &
seriem huius historię, ad cuius expositionem
antequam accedo, primùm est nobis ista vox
Resurrectionis expendenda, quotque sint il-
lius in factis Scripturis species, tum ad quam
illarum Domini nostri resurrectio pertineat,
ac tandem quis ad nos inde fructus redeat.

Vox itaque Resurrectionis propriè signifi-
cat eius quod morte ceciderat instaurationē:
ac corporis tantum est propria, quando quidē
hominis anima sua natura immortalis est, Deo
solo qui à seipso Immortalis est, sic pro sua e-
gregia in hominem voluntate statum ac con-
ditionem qua illam initio iussit esse, conser-
uante. Verum propterea quòd illa corporis à
mortuis resurgētis instauratione fieri nisi ani-

*Tria capita
præcipua
ante huius
historię ex-
plicationē
consideran-
da.*

*Prima spe-
cies Resur-
rectionis
corporis in
stauratione
quod antè
morte ceci-
derat.*

mæ in suum corpus, iterum viuificandum, reditu non potest: idcirco vox illa Resurrectionis de toto homine dicitur ratione totius, non autem distinctè singularum eius partium respectu. Idcirco in symbolo nostro non simpliciter profiteamur nos credere resurrectionem, sed expressè carnis resurrectionem dicimus, ne Christiani videantur eorum errori qui mortales cum corporibus animas statuunt stipulari.

*Secunda
Resurre-
ctionis spe-
cies ab in-
geni ali-
quo pericu-
lo liberatio.
Tertia re-
surrectio-
nis species
pro instru-
ctione cor-
ruptionis
& instaura-
tionis ima-
ginis Dei
in animi.*

Et illa quidem huius vocis propria est significatio. Vt autem omittam eam loquendi phrasin, qua resurgere dicuntur qui ex maximis angustiis emerterunt, aut summum periculum euaserunt, obseruandum est quòd quemadmodum purum intellectus lumen, voluntariisque & alicuius affectuum integritas ac rectitudo sunt velut animæ vitæ, hac ratione Deo Creatori suo, quæ vera vita est, adherentis: sic contrà priuationem istius puritatis lucis in intellectu, & in voluntate rectitudinis, à scripturis mortem animæ vocari: minimè quidem essentia suæ respectu, quæ semper eadem permanet, sed quòd hac puritate & integritate destituta, sui Creatoris gratia & fauore excidat, à quo non aliam in finem Esse suum retinet, nisi vt in æternum hanc miseriam sentiat. Et quidem intelligendæ sunt hoc sensu quæ toties in Scripturis occurrunt phrasæ, homines nasci in peccatis mortuos, donec Spiritus sancti gratia, quasi denuò creati, viuificentur, ac noui fiant homines, pedetentim moriente to-
ra

ta natiua illa corruptione, quæ vetus homo dicitur, sic in anima tanquam proprio subiecto in hærente, vt secum etiam corporis corruptionem ac dissolutionem trahat, quemadmodum contrà spiritualis animæ resurrectionem corporis etiam resurrectio in vitam æternam est sequutura.

Præterea quum in Scripturis tum vitæ tum mortis etiam, ac resurrectionis primæ & secundæ mentio frequenter occurrat, age illa etiam enodemus, vt tota nobis hæc materia sit perspectior, & fructum necessarium ex ea percipiamus. Vita prior igitur, vita præsens est, quæ corporis & animæ separatione finitur, quam Apostolus vitā animale[m], nobis quippe cum aliis omnibus animantibus communem dicit. Licet autem in nonnullis iterata sit hæc vita, vt in Lazaro & aliis in hoc mundo suscitatis, iterum morituris, semper tamen vita prior nūcupatur, vitæ secundæ opposita, nunquam finiendæ, quæ sunt electi tum corpore tum anima fruituri in illa cœlesti gloria, quam pluribus Apostolus explicat, I. Cor. 15. hanc secundam vocans non animale[m], vt priorem illam, sed spirituale[m]: futuram nempe communem electis tum corpore tum anima, cum beatis Angelis, Matth. 22. 30. & quidem in statu nobis hodie incomprehensibili. Isa. 64. 4. I. Cor. 2. 9.

Quid vocetur in Scripturis vita prior & animalis, & vita secunda & spiritualis.

Duabus illis vitis Scriptura duas mortes opponit, primam vnā, secundam alteram, per mortem primam intelligens separationem

Quid sit mors prior, & qua ratione tunc

*electis in
reprobis sit
communis.*

animæ & corporis, communem Dei filiis & filiis huius sæculi, cuius tamen longè sit dispar exitus. Nam Dei filiorum animæ à corpore separatæ ad Christum supra cælos omnes effertur, iam tum quietis æternæ felicitatem, tantisper dum corporum resurrectio fiat, degustaturæ. Luc. 23. 43. Act. 7. 59. & 2. Cor. 5. 9. & Philip. 1. 23. Corpora verò sic dissoluantur & liquantur in sepulchro, vt velut aurum excoctum, expurgentur & ad gloriosam immortalitatem præparentur: quam ob causam corporum ipsorum mors à Scriptura cum somno quieto & quiete placida comparatur. Quinimo, quòd mors quæ natura sua vergit ad eius quod est mortuū interitum, contra naturā & vi potente Domini nostri Iesu Christi vertitur in vitæ præparationem, Iohannis 8. 81. Dei filij mortem nunquam conspiciere, id est sentire, dicuntur.

*Quid sit
mors secundam
da, solis dā
mandis propria.*

Contrà verò improborum animæ statim ab illo suo excessu in æternæ maledictionis nobis hodie incomprehensibilem miseriam præcipientes feruntur, Luc. 16. 23. & idcirco igni æterno confertur, ad quam ipsorum etiam corpora præparantur, quòd horrendissimus ille & maximè stupendus status, licet nec animas nec corpora filiorum huius sæculi mors prima penitus absorbeat, aut in nihilum redigat, vitæ nomine sit prorsus indignus. Quam ob causam Scriptura vitam ipsorum secundam quam per resurrectionem, sunt consequuturi, non vitam, sed mortem secundam dicit: quam
etiam

etiam ob rem Scriptura duarum resurrectionum, alterius ad vitam, alterius ad condemnationem meminit, Ioh. 5. 29.

Superiunt nobis explicandæ voces prioris & secundæ Resurrectionis, ut vocantur Apocalyp. 20. 5. quæ solis Dei filiis conueniunt. Itaque Resurrectio prima, esto nobis Regeneratio & Sanctificatio credentium, in hoc vitæ curriculo, in Domino nostro Iesu Christo iustificatorum, perque ipsius Spiritum sanctificatorum, uti superius pluribus exposuimus: quæ in hac vita tantum inchoata gratia, secunda Resurrectione corporumque & animarum ultimo die futura coalitione perficienda est, quò secundum mensuram suam quisque perfectissimè, & in æternum ipsis, ante iacta mundi fundamenta, Mat. 25. 34. præparato regno cælorum perfruantur.

Quid per primam & secundam resurrectionem sit intelligendum.

Diuersis igitur illis resurrectionis speciebus sic expositis, pergamus ad secundum caput à nobis propositum, ad quam nimirum istarum specierum Domini resurrectio sit referenda. Primum itaque dicimus illam referendam propriè non ad eius Deitatem, in se infinitam & impassibilem, quæque non ipsa quidem resurrexit, sed suum ipsius corpus excitauit: non etiam ad eius animam, quippe immortalem: sed ad ipsius corpus, à quo anima triginta nouem horarum spatio separata (nèpe tribus horis quæ ab hora nona primi diei, erant reliquæ, deinde viginti quatuor horis secundi diei, qui fuit Sabbatum & duode-

Domini Resurrectio propriè ad primam speciem refertur, quæ corporis & animæ reunita est.

cim horis noctis diei tertij sub cuius noctis
 horam vltimam resurrexit) hac tandem resur-
 rectione iterum cum illo coaluit. Verùm ni-
 hilominus in symbolo nostro respectu vnita-
 tis Personæ & Totalitatis Iesu Chritti, profite-
 mur Iesum Christum *θεὸν ὁμοιωτόν* resurrexisse.
 Nam sanè, ni hic qui resurrexit tā verus Deus
 esset, quàm verus homo, resurrectio ipsius no-
 stræ fundamentum esse nequiret. Quibus adde
 corpus istud non ad Lazari & aliorum quo-
 rundam modum, iterum morti obnoxiiũ, fuisse
 suscitatum: sed contra mortem sua morte per-
 empturum, primùm in se ipso vitam cœlestem
 & perennem in æternum viuente, Rom. 6.10.
 deinde in omnibus membris suis vltimo die,
 quum transformabit corpus nostrum humile,
 vt conforme fiat corpori suo glorioso. Phil. 3.
 21. & quum erit omnia in omnibus suis, 1. Cor.
 15. 28. prout ipse dixit etiam se resurrectionem
 & vitam esse, Ioh. 11. 25.

*Qua diffe-
 rentia sit in
 in causa in
 in effectu re-
 surrectionis
 tam electo-
 rum quàm
 reproborũ.*

Sin aliquis excipiat vim igitur illam & ef-
 fectum inde promanans, perpetuam illam ni-
 mirum corporis & animæ coalitionem non
 esse tantùm propriam Dei filiorum, quum sint
 & alij vltimo illo die resurrecturi, in perfe-
 ctum etiam tum corpore tum anima in illo
 statu permanfuri, ecce duas in promptu re-
 sponfiones. Quarum prior est, omnes quidem
 reuera resurrecturos vltimo die animæ & cor-
 poris coalitione, nunquam in æternum dissol-
 uenda: at resurrectionem, quam mors secunda
 sit exceptura, non manaturam à benedictione
 patris

Patris in Iesu Christo, sed contra ab eius ira & furore, instissimam suam sententiam prolaturi & executuri, iam olim aduersus eos in primi hominis condemnatione latam his verbis, Morte morieris, Genes. 2. 17. Nec enim hæ voces tantum de ea corporis humani in pulverem dissolutione, quæ deinceps exprimitur, Genes. 3. 19. intelliguntur, sed primam & secundam mortem complectuntur, vt superius diximus, ad quam secundam mortem damnati minimè quidem esse desinunt, sed tam horrendus est ac miserandus ille status, vt vitæ nomē minimè mereatur.

Altera est responsio, Iesu Christi Domini nostri potentiam esse bifariam cōsiderandam. Omnipotens enim est tum ad suos electos seruandos, tum ad inimicos condemnandos. Quatenus igitur suorum Seruator, vi (spiritualis illius vnionis qua illi membra ipsius adherent, (est enim hæc coniunctio iis solis propria quos pater ipsi dedit) solos eos etiam esse suscitandos virtute viuifica sui capitis, qui vnicus est Christus Dominus, necessario colligendū est. Quapropter hæc Apostoli conclusio, Si Christus resurrexit, nos etiam resurgemus, quod si Christus non est suscitatus, non etiam suscitabimur, I. Cor. 15. 17. & quod eiusdem capitis versu 22. dicit, sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificandos, ad solos Dei filios restringantur, de quorum resurrectione non autem de damnatorum eo loco Paulus Apostolus loquitur, vt ex ipsa contex-

*Inter Iesu
Christi seruatoris, &
Iesu Christi
Iudicis virtutem nos
parua differencia.*

tus totius serie conspicuum est. Suscitandos tamen reprobos agnoscimus Iesu Christi potentia, sed tanquam iusti iudicis, virga illa ferrea, quam à Patre in hunc finem accepit, hostes suos domantis Psal. 2. 9. condemnationis istius causa non à Iudice quidem, vt electorum salus, sed à reproborum corruptione & malitia promanante.

*Secunda re
surrectio-
nis species
spiritualiter
considerata
etiam
de Christo
quodammodo
dici potest,
quatenus
numquam
vitae anima-
lis infirmitates
exiit.*

Denique Resurrectio, cuius in hac historia fit mētio, propria est corporis Domini nostri, quod iterum cum anima in vitam spiritualem & sempiternam coaluit. Sed praeterea, licet resurrectio quam animae tribui diximus phrasi Scripturis vltata (quatenus nimirum Dei Spiritus in nobis corruptionem nostram, quae altera est animae mortis species extinguit) de Christo dici nullo modo possit, cuius sanctissima purissimaque fuit humanitas ab ipso sua conceptionis momento, virtute sancti Spiritus in utero Mariae Virginis, Luc. 1. 35. nihilominus tamen quatenus corporis & animae per resurrectionem coalitione vitae huius animalis omnes infirmitates exiit, quibus se nostri causa subiecerat excepto peccato, hoc etiam respectu dici resurrexisse quodammodo potest, vitae qualitate tum corporis tum animae longe à priore dissimili: cuius resurrectionis, spiritualiter consideratae in animae & corporis qualitatibus, vi & efficacia, factus est primitiae dormientium, in vitam nempe suscitandarum, 1. Cor. 15. 20. & eorum qui eiusdem perpetuae gloriae & felicitatis in secunda resurrectione futuri

futuri sunt participes.

Quòd enim à resurrectione cum discipulis Domini à sua resurrectione non edit nec bibit, aut ex necessitate, aut illustrat. edit ac bibit, nequaquam necessitate coactus edendi bibendique fecit ad corporis alimonia, sicut prius in hac animali vita quam iam deposuerat. Nec verò magis visio illa fuit aut apparitio ecstasica vel illusoria. Nā id si esset, quinam, obsecro, hic esus & potus certissima resurrectionis veri & eiusdem quod in cruce spiritum emiserat corporis *temporalis* fuissent? At licet corpus ipsius iam tum vitam viuens spiritualement alimentum ex eo cibo potuue minimè percepit, sed eum sicuti visum est ipsi dissoluit, verè tamen vt antea solebat edit ac bibit: eoque sese demittens vt discipulorum suorum eorumque omnium quibus ad finem vsque seculorum eius resurrectio prædicaretur, infirmitati diffidentiaque consulere. Còtra verò vt perspicuū faceret se resurrectione sua longè alterius qualitatis à Priore diuersæ vitam assequutum, cuius in transfiguratione speciem extraordinariam quandam eius Apostoli conspexerant, clausis ostiis ad suos Apostolos ingressus est, modòque illis variis formis apparuit, modò subito ab ipsorum oculis disparuit: quæ omnia vitæ spiritua-
lis, gloriose & sempiternæ, non autem animalis propria sunt, ita tamen vt natura eius humana nullam mutationem, nec quòd ad substantiam, nec quòd ad eius proprietates essentielles patiatur.

Cæterum præter superiora duplex maximi Primum

Alter Domini resurrectionem & membrorum ipsius discrimen, quod sua ipsius virtute resurrexit.

momenti discrimen obseruandum est inter Domini resurrectionem & nostram vltimo die futuram. Primum in eo quod resurrecturi sumus efficacitate potentiae roboris patris in filio suo Domino nostro Iesu Christo, Ephes. 1. 19. excitati Archægeli tuba, 1. Thef. 4. 16. quum contra Iesus Christus tanquam verus Deus Patri & Spiritui sancto coessentialis, eiusdemque cum illis potentiae ac virtutis animam ipse suam deposuerit ac resumpserit, non aliunde accepta, sed sua ipsius vi ac potestate, Ioh. 10. 18. quod certissimum est & indubitatum essentialis Diuinitatis testimonium, Rom. 1. 4.

Alterum in ipsius gloriae mensura.

Alterum discrimen non in sola qualitate situm est, sed in mensura quae gloriam istius qualitatis à resurrectione comitata est. Nam etsi nequaquam eius Humanitas in Deitatem euasit, nec ab hac gloria absorpta est, vt olim Eutychiani somniarunt, & hodie docent Vbiquitarij: sed creatura manit finita, suisque proprietatibus essentialibus tum corporis tum animae circumscripta, tamen in supremum gloriae gradum est etiam super omnes res creatas, supremas medias & infimas euecta, Phil. 2. 9. & 10.

Quo sensu sit adorandus Christus cum se cundam Deitatem, cum secundum Humanitatem

Quapropter etiam propter vnitatem personae in duabus naturis, quum haec humanitas sit Filij Dei humanitas, adorandam eam dicimus, etiam ab ipsis Angelis, & adoratione quidem religiosa Dei filio debita: quod nimirum nequaquam sic ab eius diuinitate distincta

Et sic humanitas, vt humanitas & Deitas duas *manifestationes*
 personas constituant, sed quòd diuina natura *in vnitatis*
 sic assumat humanam in vnitatem personæ. *persona.*
 Hoc igitur respectu hæc adoratio etiam reli-
 giosa. Toti personæ debetur Christi, quem v-
 na implet gloria, Deitatis nimirum respectu
 directè quatenus verus est Deus: humanitatis
 verò obliquè, quatenus nimirum hæc huma-
 nitas Dei Filij est humanitas. Nam exempli
 gratia, si Regem coronatum, sceptrumque ge-
 stantem ciuilitè adorandum dicimus à sub-
 ditis, nempe & animo & gestu externo colen-
 dum: hac adoratione non separante Regem à
 sua corona, nec à scepro suo, sed propriè ta-
 men Regis personam respiciente, coronam
 autem & sceptrum obliquè, nimirum tan-
 quam signa & testimonia Regiæ ipsius Maie-
 statis: quantò magis eiusmodi adoratio pro-
 priè ac simpliciter Iesu Christi Deitati, quare-
 nus ipse Deus est, & humanitati eius obliquè
 quodammodo, idest non simpliciter humani-
 tatis respectu (nam detestanda esset idolatria,
 quantumlibet in seipsa excellentem & glorio-
 sam eam agnoscamus) sed quatenus eam Dei-
 tas illa Dei Filij assumpsit: minime quidem
 tanquam vestimentum, quod extra personam
 est eius qui eo vestitur, & quod etiam quoties
 ei sic videbitur exiit, sed vt inseparabiliter sic
 vnus noster Mediator, Deus homo, & homo-
 Deus, in vnitatem personæ.

Deinde quum Patri visum sit in persona *Omnis ho-*
 Filij per interuenientem eius humanitatem *not & vna*
entia ipsi

*Christi hu-
manitati in
sefe & di-
finito con-
siderate
debetur.*

res omnes administrare, Ioh. 5. 27. in qua ven-
turus est etiam visibiliter ultimo die ad iudi-
candum vivos & mortuos, ut in symbolo no-
stro profiteamur, Act. 1. 2. dico hoc etiam respec-
tu eum esse cuius Humanitati, præter religio-
sam obliquam illam adorationem Deitatis v-
nius propriam, maior quàm ulli rei creatæ ho-
nor ac veneratio debeat, quandoquidem, e-
tiam quatenus homo, nomē accepit quod est
supra omne nomē, ad quod omne genu se fle-
ctat cœlestium ac terrestrium & subterraneo-
rum, Philipp. 2. 10. purā Iudicis ac Gubernato-
ris rerum omnium in cœlo & terra, Matth. 28.
18. quo spectat illud Prophætæ, osculandum
esse Filium admonentis, Psal. 2. 12.

*Supputatio
trium die-
rum intra
quos se re-
surrexerit
Dominus
dixerat.*

Deniquē ut tertium istud caput absolu-
amus, enodanda nobis occurrit, in dierum i-
storum trium supputatione difficultas, & qui-
dem maximē quod ipse Dominus eam ape-
ruerit, Matth. 12. 40. vbi ait, sicut Ionas fuit in
ventre Ceti tres dies & tres noctes, ita fore Fi-
liū hominis in corde terræ tres dies & tres no-
ctes. Itaque quam ipse Dominus, tertio se die
resurrecturam dixerit, satis ostendit non intel-
ligendum tertium diem integrum. Nam si
ita esset, non tertio, sed quarto die resurrexisset
dicendus esset. Phrasis autem illa, *futurum in
corde terræ* non ad sepulturam est restringen-
da, quam de toto illo ultimo exinanitionis
sue tempore, & summa Crucis infirmitate di-
catur, quæ Psalm. 68. 3. cum gurgite comparat-
ur. Hæc igitur vera supputatio est. Trium
isto-

istorum dierum prior, quorum quisque viginti quatuor horas continet, diem videlicet & nocte, initium capit à nocte qua captus fuit, vincetus & abductus ad Annam, inde ad Caiapham, summóque mane condemnatus, & apud Caiapham, colaphis & omnis generis contumeliis impetitus fuit: deinde ad Pilatum deductus, & ab eo ad Herodem, rursúmque ab Herode ad Pilatum reductus, flagris cæsus, morti addictus, crucifixus, modis omnibus inclusus, donec spiritum emitteret: tum etiam licet mortuus, latus lancea perfossus, ac tandem sub eiusdem diei finem sepultus, ac reuera in ipsis terræ penetralibus in caverna inclusus, vbi totum secundum diem quieuit, totámque deinceps noctem à qua tertius dies initium capiebat, ad cuius auroram resurrexit: vt ita Domini veritas in omnibus eius verbis sit conspicua.

Supereft explicandus scopus ad quem est tota hæc historia referenda, fructus nimirum nobis ex hac Domini resurrectione, sicut ex aliis omnibus quæ pro nobis præstitit percipiendus: illum autem primùm in genere & pluribus tractaturi sumus, quòd nostro seculo maligni quidam spiritus hanc doctrinam maxime si alias vnquam adulterarint.

Hoc igitur esto primum fundamentum, hunc Dei Filium coæternum non tibi proprie carnem esse factum. Nam quí fieret, obsecro, maior qui naturâ verus est Deus? Humanitas autem eius inde à conceptionis momento, quam

Dei Filius non sibi pro præ carnem nostram cū eius infirmitatibus induit, sed no

*Uis quan-
tūque sit
istud myste-
rium.*

vnita personæ Filij fuerit, annon iam tum erat dignissima quæ super omnes res creatas eueheretur, & non opus ei esset sese eousque demittere, vt sese etiam morti Crucis subiiceret? Ingens igitur istud mysterium, in quod ipsi Angeli cupiunt introspicere, 1. Pet. 1. 12. cuius etiam dimensiones nemo consequi potest, Ephes. 3. 18. An non enim istud est obsecro, in omnibus admirandis maximè admirandum, ita Deum miserum hunc mundum dilexisse, vt vno & eodem opere Dei coessentialis Filius eousque se pro hominibus demiserit, vt esset *θεὸς ἁπλοῦς* in vnitate personæ, vt hunc eousque eueheret vt esset *ἀπὸ θεοῦ*: Deumque permisisse hominem sua ipsius culpa in ipsos vsque inferos sese dare præcipitè, vt gratia & misericordia in ipsum vsque Dei thronū eueheretur: atque adè vt fide facti caro ex carne eius, & os ex ossibus eius, Ephes. 5. 30. tandem ipsius etiam coheredes fiamus? Nobis igitur hic infans natus est, & hic Filius nobis datus est, inquit Propheta, Isa. 5. 9. & Angeli canunt, Luc. 2. 11. quorum minimè naturam induit, sed semen Abrahami, Heb. 2. 16. immo ipsam Adami carnem, Luc. 3. 38. Nobis igitur etiā ille mortuus, ille sepultus, ille suscitatus, ille nobis in cælum ascendit, & sedet ad dextram Patris, pro nobis in cælis apud Patrem intercedit, inde venturus etiam ad viuos & mortuos iudicandum.

*Quarū na-
turarum v-
nio perso-*

Ab hac igitur vnione Deitatis Filij cum nostra natura, dependet nostra cum ipso spiritalis

tualis communicatio, ut cum ipse cum quicquid pro nobis præstitit, & quicquid habet communicandum fiat nostrum, etiam ipsa eius gloria cælestis, ut omnino perficiamur in ipso, Coloss. 2. 10. immo unum cum ipso siamus, sicut ipse Patrem hoc ipsum rogavit, Ioh. 17. 22, & 23.

*nalis funda
mentum est
nostra cū
Christo cō-
municatio-
nis, & cō-
vū omnium
que pro no-
bis fecit.*

Ab sit autem propter hanc unionem & communicationem, ullam substantiæ vel animæ vel corporis ipsius in nos transfusionem cogitemus, ne quidem oralem (qualem tamen crassissimam falsissimamque consecutionem necessariò Transubstantiatorum, Consubstantiatorum, Ubiquitarianorumque doctrina secum trahit) aut essentialiter nobis Spiritus sancti personam communicari, quod falsò sibi quidam hodie fingunt: aut excellentissimas illas perfectissimasque qualitates quibus humanitas Domini prædita est, realiter in nos infundi ac defluere, veluti aqua fontis in suos riuos influit, aut vitis interior vis in sarmenta diffunditur: ut hodie quidam phanatici homines imaginantur, libenter id ipsum omnibus persuaturi. Nam in harum similitudinum aut aliarum istiusmodi loquutionum in sacris crebrò occurrentium expositione, veluti capitis & membrorum, eadem anima viventium, res naturales spiritalibus nequaquam accommodant (quod factum tamen oportuit propter quandam analogiam rerum cum istis similitudinibus) sed contrà res spirituales naturalibus subiiciant, non minùs crasso errore

*Triplex sal-
sissimus ac
perniciosissi-
mus error
in doctrina
communis
cationis De-
mini cum
suis.*

quàm quum Anthropomorphiæ Deo manus, pedes, aut os tribuunt, quòd Scriptura nonnunquam ita de Deo figuratè loquatur.

*Pater Filius
nobis com-
municat, id
est nobis of-
fert in ver-
bo suo &
Sacramen-
tis, ut nos
fiat cū omni-
bus iis qua
pro nobis
præstitit,
fideles autē
eum in instru-
mento fidei
recipiunt in
Iustificatio-
nē & San-
ctificationē
gratuitam.
Domini pas-
siones pecca-
torum no-
strorum pœ-
nis satisfac-
ientes: eius
dē perfectā
obedientia,
qua iusti-
fiamus iusti-
tia quam
lex requi-
rit: perfectā
que nostræ
quæ assum-
psit naturæ
sanctitas,
qua purissi-
mi reprobamur, quum
gratuito dē-
sur & im-
putentur*

Non sic igitur nobis Filium Pater commu-
nicat, id est donat & nostrum facit, & omnia
cum ipso, Rom. 8. 32. sed quatenus & quoniam
quemadmodum Filius is est in quo, sicuti nos
elegit ab æterno, Ephes. 1. 4. ita nos ipsi donat
certa vocatione, Ioh. 10. 29. & ipse vicissim sese
ipsum nobis cum omnibus suis bonis donat, à
nobis, ex fœderis Evangelici formula, modo
spirituali & fidei instrumento recipiendum.

Hoc igitur respectu, putâ, quatenus Pater
non intuetur nos in nobis ipsis, sed in illo Fi-
lio, cui per coniunctionem spiritualem ad-
hæremus, sit, primùm ut quicquid ipse tan-
quam sponsor noster pro nobis passus est, cre-
dentibus imputetur, tanquam si ipsimet illud
ipsum passi essent: perfectâ verò illa obedien-
tia qua Legis utramque tabulam perfectissimè
impleuit nobis itidem imputatur, non modò
ut suo sanguine deleatis omnibus nostris pec-
catis, ab iis absolvamur coram Dei tribunali:
sed etiam ut perfectâ Legis obedientia quæ so-
li ipsi inest, nostra etiam facta ex dono & gra-
tia, in ipso vita æterna, solis perfectis Legis
obseruatoribus promissa, digni cõperiamur,
ut hac vnica ratione corâ Dei tribunali sancti
& itreprehensi & inculpati in hoc agno sine
macula, Coloss. 1. 22. immo etiam in ipso com-
pleti sistamur, Col. 2. 10. Deinde, quum perfe-
ctâ sanctitas, qua nostram humanitatem af-
sum-

sumptam plenissimè pro nobis exornauit, etiam nobis imputetur, nostraque fiat, inde fit vt præter peccatorum ex naturali corruptione promanantium abolitionem, corruptio etiam illa penitus deleatur coram Deo, vt nulla sit amplius: quod beneficium Scriptura sacra vocat gratuitam Iustificationem, in qua sola nostrarum conscientiarum pax est posita, Rom. 5. 1. quandoquidem efficit vt in nobis nulla sit condemnatio, Rom. 8. 1. & 2.

Tertiò quod minimè consequimur hanc gratiam vt corrupti & vitiis dediti maneamus (quod si esset nunquam ea gloria ad quam hac iustificatione sumus ab eo prædestinati frueremur) bonus ille Pater sic nos per Filium Iustificatos & sibi reconciliatos incipit præter superiora omnia beneficia quum primùm vera ipsum fide apprehendimus in nobis per sanctum suum Spiritum Patris & Filij virtutem coessentialem operari, suisque verè cælestibus ac diuinis benedictionibus cumulare. Discussis enim nostris tenebris in nobis veræ sapientia cognitionem magis ac magis accendit, Ephes. 1. 8. Deinde voluntatem nostram & affectus immutare incipit, cor purum creans in nobis, Psal. 51. 12. vt efficiat in nobis velle & efficere pro gratuita sua beneuolentia, quò nos paulatim filio suo conformes ac cohæredes faciat, Rom. 8. 9. Secundum autem istud beneficium, quod variis nominibus in Scripturis designatur, nempe Sanctificationis, Regenerationis, Nouæ creationis: quòdque mo-

credibile, tres sunt effectus nosstra iustificationis partes quas sola coram Deo tribunali conscientia pacantur.

Sanctificatio, id est donum illud Dei quo corruptio nostra in nobis interit, Deique imago instauratur, et quod in Patri, tum Filio, tum Spiritui sancto ratio respectu tribuitur, quæ tribus vicibus in nobis perficitur nec ab electione diuellatur, non potest nostras conscientias coram Deo proprie pacare.

dō Patri tribuitur, quōd ipse spiritum illum
 Filij emittat in corda nostra, clamantem, Ab-
 ba, id est, Pater, Gal. 4. 6. modō Filio, quōd ab
 eo sicut à Patre spiritus hic procedat: modō i-
 p̄si Spiritui sancto hanc veritatem aperiente, &
 in nobis obfignante, tribus vicibus perficitur.
 Nam in hac vita primū, sicuti modō dixi-
 mus, inchoata sanctificatio, prout Spiritui san-
 cto visum est in nobis operari, pro vocatio-
 num & donorum varietate, I. Cor. 12. 4. & II.
 continuatur separatione animę à corpore, qua
 carnis & spiritus lucta illa finitur: tandem per-
 ficienda ultimo illo die, quo mors, vltimus ille
 noster hostis, in plenam victoriam absorbebitur,
 I. Cor. 15. 28. & 54. Hac verō Sanctificatio-
 ne, nullo modo coram Dei tribunali consciē-
 tię nostrę pacantur, cui satis est si nostram iu-
 stificationem & electionem quibuscum inse-
 parabiliter cohæret testaram faciat. Tantū e-
 nim inchoatur in nobis, & quidem ita vt mi-
 nimē sit nobis cogitandum, partem vnā in-
 telligentię nostrę regeneratam, plene ocula-
 tam esse, alteram verō cæcam: voluntatem ve-
 ro nostram ex parte puram & rectam, sine vi-
 tio quidem, sed tamen imperfectam: ex parte
 verō alia prorsus fœdam. Sed tenendum po-
 tius dum hac vita præsentī fruimur, maximē
 re-generatorum intelligentiam esse mixtam i-
 gnorantia in eo ipso quod intelligit: fidemque
 mixtam diffidentia: voluntatēque quantum-
 libet puram, multis impuris passionibus per-
 mixtam ac pollutam: denique re-generatorum
 ope-

opera optima non paucis carnis pollutionibus esse infecta. Nec enim eodē modo de hac re indicandum ac de frumenti aceruo, in quo zizania bono frumento permixta sunt, ita tamen vt frumentum à zizaniis distinguatur & secernatur: sed tanquam de liquore ex vino & aqua constante, sic vt nec aqua pura sit, nec vicissim merum, sed ex aqua & vino mixtio quedam, etiam ad minimas vsque potionis istius particulas: licet ita temperari possit vt aliquādo vinum superet, quod regeneratis contingit, spiritu Dei in ipsis dominante: contrā verò nonnunquam sic aqua superet, vt vini vix aliquis gustus sit, quod accidit carne superante. Et hoc sæpe nimis contingere minus imperfectis ipsa nos satis experientia docet, vt merito nobis sit exclamandum cum Propheta, Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens: tantum abest vt falsæ illi & sophisticæ distinctioni inter opera fidem præcedentia & subsequētia locus vllus sit.

En igitur quis sit tantorum mysteriorum sensus: sed age, vt ex iis fructum percipiamus, quinam morte Christi placaram Dei Patris iram erga nos diceremus, si morte obrutus, ac proinde sempiternæ Dei Patris iræ propter peccata nostra mansisset obnoxius, tanquam sponsor noster qui non esset soluendo? Quomodo verò iusticia ipsius perfecta iustificemur, si mors (rebellionis pœna quam ipse subiit peccata nostra perferens in corpore suo su-

Sine articulo resurrectionis nihil eorum que ad salutē necessaria sunt consequi possunt.

per lignum, 1. Pet. 2. 24.) illi perpetuò domina-
 ta esset? Ac proinde quomodo nos Sp. S. cuius
 vi & energia caro hæc concepta est in Maria
 virginis utero, quique plenè templum istud
 sanctificauit, in quo habitat omnis plenitudo
 Deitatis corporaliter, Coloss. 2. 9. sanctifica-
 ret, ac tandem gloria & vita æterna tan-
 quam membra ipsius exornaret, si in caput i-
 stud qui Sanctus sanctorum est, mors perpetuum
 obtinuisset imperium? Denique quo-
 modo membra suscitarentur hac ipsa virtute
 qua Caput ipsū resurrexit, si caput morti suc-
 cubuisset? Immo quinam nostrorum corpo-
 rum corruptio, Iesu Christi corporis commu-
 nicatione aboleretur, si corruptionem sensis-
 set? Et hoc ipsum D. Petrus in eximia illa pri-
 ma sua concione nos docuit, Act. 2. 31. Non i-
 gitur abs te Paulus Apostolus hæc distinguēs,
 peccatorum nostrorum remissionem morti
 Domini, nostramque Iustificationem, eiusdem
 resurrectioni tribuit, Rom. 4. 25. nostramque
 proinde glorificationē: quū hæc inter se nexu
 inseparabili connectantur, Abac. 2. 4. & Rom.
 8. 29. Idcirco etiam plerumque non modò vi-
 tam æternam, sed etiam noui hominis crea-
 tionem in hac vita inchoatam ad Domini re-
 surrectionem refert, sine qua, inquit tum E-
 uangelij prædicatio, tum spes nostra futura
 sint inanes, 1. Cor. 15. 14.

*Conclusio in
 istius histo-
 riæ usum ac
 fructum.*

Quum igitur, fratres, tanta sit harum rerum
 certitudo, tantumque pondus, Deum ac pa-
 trem nostrum Opt. Max. supplices precemur,

vt

vt nostras mentes in sanctæ huius historiae intellectum ducat, quam tot indubitatis testimoniis fecit nobis testatam: vt eam vera viuâque fide amplectêtes, non solùm aliqua ipsius cognitione ac scientia fruamur, sed vt eius magis ac magis in nobis potentissimos effectus sentiamus: primùm vt quandiu vitam in his terris agimus, tam iustificati & pacem in conscientis nostris habentes, quàm secundum veterem hominem mortificati, nouum autem viuificati, noua subindè in fide spe & charitate faciamus incrementa: tandèmq; per gratiam & misericordiam Dei nostri Patris Optimi, Maximi, perueniamus ad vltimam illam Resurrectionem, in æternum cum nostro capite tum anima tum corpore resurrecturi, cui nostro Capiti, vt Patri & Spiritui sãcto omnis honor & gloria sit in sempiternum. Amen.



HOMILIA SECVNDA.

Matth. 28.

I. *Extremo autẽ Sabbatho, (.i. exente iam Sabbatho) quum luceceret in primum [diem] hebdomadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria vt spectarent sepulchrum.*

2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset e caelo, accessit, & auoluit saxum ab ostio, sedebatque super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & uestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem perculsi sunt pra ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

Marc. 16.

9. Quum autem resurrexisset Iesus, mane primo die hebdomadis, apparuit primum Mariae Magdalene.

Ioh. 20.

1. Primo vero die hebdomadis, Maria Magdalene venit mane, quum adhuc tenebrae essent.

Dominus
suscitatus
est sub fine
noctis, a
qua ex Iu-
daeorum in-
stituto pri-
mus dies
hebdoma-
dis, morte
Domini se-
quentis
que diem
Dominicum
dicimus,
initium ca-
picbat.



1c. Hic primum memorat Marcus Euangelista qua hora Dominus resurrexerit, mane videlicet tertij diei: quod expressius etiam exprimitur a Iohanne, puta sub illius diei summum diluculum. Quandoquidem enim Maria Magdalene veniens ad sepulchrum quum adhuc essent tenebrae, iam tamen apertum sepulchrum reperit, quod signum erat absentis ab eo Iesu Christi corporis, sequitur quod dixi, sub finem noctis summo adhuc diluculo ipsum resurrexisse, cuius noctis vespera erat tertij diei, quem Dominicum dicimus, initium ex Iudaeorum instituto, quo tempore

reliquæ mulieres adhuc erant in itinere. Hoc igitur momēto quo dies septimus & vltimus hebdomadis præcedentis finiebatur, & à quo sequens septimana sumebat initium, vt D. Matthæus loquitur (minimè quidem ipse nominatim de Resurrectione loquens, aut ipsius tempus notās, sed tamen eā ponens. quum de terræ motu illo, de saxo ab Angelo auoluto, de Custodum denique pauore verba facit) Dominus extra omnium hominum conspectum resurrexit.

Nec verò abs re tempus nominatim exprimitur. Primum enim Dominus quod ante mortem sæpe prædixerat tertio die se resurrecturum ratum fecit. At sanè poterat ille quidem Meridie, aut sub eiusdem dici vesperam resurgere: sed illud ei tempus maximè placuit, quominus sopitos custodes oportuit, aut defessos vigilando, quum per interualla noctis quietem carpere potuerint, siquidem nox in multas plerunque vigilias, præsertim apud Iudæos diuidebatur, Luc. 12. 38. Et ita quidem suam potentiam magis ac magis patefecit, aduersus quam tantum abeît vt vlla vis aut dolus hostium aliquid efficerint ad eorum quæ prædixerat, quæ que hostes ipsi satis intellexerāt, effectum impediendum, Math. 27. 63. vt contra ne tantillam quidem ipsis moram adferre potuerint. Quinimò tam custodes ipsi quam ad monumentam appolita sigilla magnum ad Resurrectionis ipsius veritatem confirmandam & pudorem illis adferendum pondus at-

*Dei pro
uidentia
nec impedi
ri, nec retar
dari potest,
sive euentu
stue tēpus
& media
aspicias, cu
ius doctri
na sciētia
maximi est
vsus: igno
rantia verò
magnopere
perniciosa.*

tulerunt. Hinc igitur elicienda nobis excellentissima maximèque necessaria doctrina ad omnem diffidentiam non modò oppugnadam, sed etiam superandam, opposito nimirum illi hoc fidei clypeo, quo maximè præter reliquam *πανοπλίαν* Apostolus Christianū militem instruit, 1. Thess. 5. 8. & Ephes. 6. 16. Nec enim vera fides tantum in genere Deum posse ac velle promissis stare: verum etiam cum præfixo statutoque tempore promissa præstare, & quidem quibuscunque mediis ipsi videbitur, facile superatis omnibus impedimentis ac difficultatibus, credit. Sic Israelitæ eadem nocte qua anni illi triginta & quadringenti finiebantur, de quibus Abrahamum ipse Dominus expressè præmonuerat, Genes. 15. 13. Ægyptum egressi sunt, Exod. 12. 41. quod si tempus Moses benè cognouisset aut supputasset, non ita proculdubio properasset. Act. 7. 25. Cuius etiam prope rationis pœnam exilium annorum quadraginta sustinuisse ipsum non temerè dixerimus, Domino tamen tam longo temporis intervallo, tū ipsi Moyse prospiciente, cuius oportuit hac ratione patientiam qua in isto populo regendo maximè opus habuit, exerceri: tum ipsi populo consulente, nimium adhuc saturo & deliciis abundante: tum denique suorum iudiciorum æquitatem in Ægyptios *tam citò* beneficiorum à Iosepho acceptorum immemores patefaciente. Sic oportuit Babylonicæ captiuitatis annos septuaginta compleri præcisè, vt dixerat Dominus, quod patienter expe-
cta-

Et ait Daniel, antequam eximiam illam & tam expellam precationem, quæ nono historiae suæ capite continetur, ad Deum funderet. Atque ad eum si Scribæ qui sapienter Herodi responderunt, nasciturum Messiam Bethlehemi, Matth. 2. 5. tam diligenter reuelatas Danieli septuaginta septimanas supputassent, ad salutem proculdubio cognouissent eum, quem in condensationem suam reiecerunt. Porro longè præstantior & laude dignior eorum fides ac perseuerantia videtur, qui Domini promissis fidem adhibentes, sine vlla temporis quo liberandi essent limitatione, patienter ad finem usque per medias tempestates perrexerunt. Exemplum esto singulare nobis David, non abs re dicens, Psalm. 40. 1. Expectando expectaui & inclinavit se ad me Deus. At hæc non sine lucta, fateor, ingenti, non tantum aduersus difficultates, quibus nascentibus promissorum effecta videantur nunquam suum finem assequutura, sed etiam aduersus nostram impatientem curiositatem. Atque huius rei testes habemus ipsos Apostolos, qui de Messia aduentu ac populi Dei restauratione minimè dubitantes, scire tamen satagebant num illa statim contingerent, eoque ipso momento quo videbant eum suscitatum, Act. 1. 6. At Magistri responsum eiusmodi fuit, vt sit aduersus quolibet impatientiam præsentissimum remediũ, nempe ei relinquenda illa qui tempora & opportunitates in sua solius auctoritate posuit. Eadem impatientia tandem etiam incredulos

facit, ac deinceps irrisores ac contemptores,
de quibus D. Petrus loquitur 2. Pet. 3. 4.

*Periculo-
sum est in
tempora
& media
quæ nobis
Deus occul-
tauit velle
inquirere.*

Hic verò nobis alia Satanæ fraus summo-
pere cauenda est, qui si hac via non potuit, ad
incredulitatem nos impellere, alia ad eundem
tamen scopum collimante incautos aggre-
ditur. Propterea quòd enim sæpenumero Deus
sefe ad captum veteris illius rudioris populi
accommodans, cum per Prophetas consola-
batur, prædictis per eos liberationis ipsorum
temporibus & opportunitatibus, suscitauit e-
tiam immundus ille spiritus sæpenumero
pseudopphetas, qui veros simularét, qualis
ille Iosaphati temporibus Sedechias, 1. Reg.
22. 24. & Ananias Ieremiæ seculo, Jerem. 28.
quales item fuerunt à quibus miserandus hic
populus reiecto vero Messia, vt testantur hi-
storix, delusus est, vt liquet ex Act. cap. 5. 36. &
21. 38. licet tam accuratè à Domino præmoni-
tus, Matth. 24. 23. Marc. 3. 17. Luc. 17. 23. vnde fit
vt quum experientia fallitatem illarum præ-
dictionum derogat, eodem loco etiam deinceps
verbum Dei habeant ac fabulas, quibus
nulla fides adhibenda. Hoc iam pridem in Ec-
clesia Christiana Satan molitus est in doctri-
na de Domini secundo aduentu, iam iude ab
Apostolorum temporibus, 1. Theff. 5. 1. & 2.
Theff. 2. 2. ad quod opus promouendum iam-
dudà abusus est viris quibusdam alioqui bo-
nis & eruditis, sed hac in parte nimium decipi
facilibus, in temporum eorum supputatione
quæ nobis Deus abscondit, aut ita in Apoca-
lypsi

Ipsi fidelis serui sui reuelauit, vt experientia testatum fecerit certam eorum cognitionem non nisi in ipso exitu nobis expectandam: quamobrem etiam qui sapiunt sibi hac in re temperant, hoc potius satagentes, ne in vltimo illo Domini die reperiantur dormientes, aduenturo quam minus expectabitur, quam curiosius indagantes secundi illius aduentus tempora, quæ Dominus Angelis ipsis occultauit, Matth. 24. immo ipsi Filio, distinctæ nimirum humanitatis ipsius respectu, eiusque sciëntiæ quam à seipsa, & sine reuelatione potest habere. Quid igitur fiet impostoribus illis, tam futurorum diuinatoribus, quam temporum ex arbitrio supputatoribus, quibus hodie terrarum orbis scæter? Nos verò pro deliris illis temporum aucupibus, quæ Deus nobis occultauit, Dei promissiones vera fide amplexemur, de ipsarum veritate, tum quòd ad eius minas aduersus impios & incredulos exequendas, quantumlibet tardare videatur, tum ad promissionem credentibus & pœnitentibus factarum impletionem, magis ac magis persuasi, quæcunque tandem ad fidem labefactandam difficultates & impedimenta sese nobis offerant. De tempore autem & modo, fateor equidem, quòd magis mundus in omnem desperatam rebellionem fertur, & quòd plura tum in cælo tum in terris à nobis signa iam olim à Domino prædicta conipicimus, còd propinquiorem esse aduentum Domini, ac summo pere cauendum ne idem nobis còtingat quod

Noachi temporibus quibus cataclysmus primi seculi homines incautos & inopinantes obruit: sed vicissim etiam a Deo arcanis suis relictis, quæ nobis occuluit, ad eum corda nostra attollenda, & animas nostras cum silentio & patientia possidendas, & vigilibus oculis ne somno sopiti deprehendamus, salutem eius expectandam.

Admiranda conuenientia inter lucis creationem hoc mundo creato, & Domini, vera sui seculi eius Resurrectionem.

Sed ad historiã nostram reuersus, à qua paululum digressus sum, (adigente me temporum in quæ incidimus necessitate, quibus quum nos, cum tota Domini Ecclesia, tam diuturnam & asperam tentationem feramus, hæc doctrina valde est necessaria) circumstantiam temporis, quo Domino resurgere visum est, aio non leuiter esse prætereundam, ad primam nimiram auroram eius diei qui primus hic dicitur, non sanè tantum illius hebdomadæ respectu, quasi nouam hebdomadarum supputationem Iudæi finxissent, sed quòd mundi creatio septem diebus peracta, à tali die cæpit, semper in orbem redeunte. Hac enim circumstantia nobis eximia & admiranda cõuenientia, repræsentatur primæ illius creationis mundi quem Adami primi parentis nostri peccato corruptioni subiectum, sentimus, cum eiusdem in perpetuam ætatem renouatione posterioris Adami virtute: vt propterea non immeritò Prophetæ nouorum cælorum ac nouæ tertæ futuræ in aduentu Domini meminert: & Apostolus ad Hebræos, ca. 2. v. 5. Mundum futurum vocet. Aio igitur quemadmodum

modum lux corporea primo die mundi corruptibilis esse cepit, ingentem illam terræ molem & aquarum gurgitem à quo undique regebatur illustrans, cuius administrationi deinde magna illa duo luminaria præfecta sunt: sic Domini Resurrectionem ad auroram primi diei noui huius mundi spiritualis ac æterni factam, primum fuisse radium veræ huius Lucis spiritualis, tam densas illas tenebras à mentibus & animis, tam misera huius populi in umbra mortis sedentis, Esa. 9. v. 1. quàm alienarum nationum omnium, Esa. 49. 6. quas tot retro lapsis ætatibus suis ipsarum vis incedere Deus siuerat, discutientis, Act. 14. 16. Nam etiam sub vetere fœdere Dominus electos suos suæ cognitionis luce, primum, inquam, patriarchas, deinde populum istum ab Abrahamo oriundum donauit, non eadem gratia nationes omnes dignatus, Deut. 4. 6. Psalm. 76. 2. verè tamen Lucem illam dixeris Lunæ potius radiationem, quodammodo noctis tenebras illustrantem, quàm Solis verè *φωσφόρος* splendorem: quæ licet vera lux Dominus noster Iesus Christus, Ioh. 1. 9. & 11. iam suis præsentia sua in carne, & prædicatione salutis innotuisset, Ioh. 8. 12. & 12. 35. velum tamen carnis ipsius adhuc infirmæ plurimum de ipsius splendore detrahebat. Cuius rei fidem facit nobis charissimorum maximèque familiarium ipsius discipulorum incredulitas, vt non frustra sit ipsis à Christo dictum expedire ipsis vt abeat ad Patrem, quò meliùs ipsis per sanctum Spiritum

suum innotescat, Ioh. 16. 7. Nos verò miseras
 Gentes, etsi Deus non passus est se apud eas ex-
 pertem esse testimonij suæ Deitatis, totum in
 cælo & terra, tum in huius orbis administra-
 tione potissimum apparentis, Act. 14. 17. fuit
 tamen illa Lux instar fulgoris, statim euane-
 scens & in densiores tenebras desinens, Rom.
 1. 19. 20. & 21. Vt non immeritò dixerim, Domi-
 ni resurrectionem ad primam auroram primi
 illius diei septimanæ, quum cœpisset finem
 adferre tam cognitioni illi umbratili veteri
 populo datæ, sub Legis umbris ac figuris, quàm
 densissimis illis & opacissimis tenebris, quibus
 orbis terrarum obruebatur: atque ad eò mani-
 festationi illi adhuc obscuræ personæ suæ, ve-
 lo infirmitatis carnis adhuc rectæ, reuera falsi-
 se veluti primam auroram purissimam & lu-
 cidissimam diei à quo nouus hic mundus spi-
 ritualis & æternus initium ducit. At quemad-
 modum adueniens aurora paulatim noctis te-
 nebras successione temporis in hoc orbe aspe-
 ctabili dissipat: sic veri huius Solis exortus
 mundam pederentem, tantum alioqui splen-
 dorem non ferentis, suis radis illustrant. Et
 quidem Ierosolymanam die Pentecostes hic
 splendor irradiant, tandemque prophanas
 nationes, quum post Stephani martyrium Ec-
 clesia dispersa Sol iste in actis hinc inde suis ra-
 dis micare cœpit, Act. 8. 4. vt prædixerat olim
 Esa. 60. capite, & ipse Simeon post Zachariam
 Iesum Christum Orienti ex alto comparanté,
 Luc. 1. 78. hunc euentum declararat, Luc. 2. 32.

Admirandam ac consolationis plenam congruentiam circumstantiæ primæ auroræ diei illius quo Dominus resurrexit, nouum mundum æternum inchoâs, cum Lucis creatione, primo die primi mundi corruptibilis adiutis. Ad hanc aliam non minus admirandam adiicimus, in eo quòd sicuti primus homo, à quo genus humanum per carnalem & animalem generationem ortum habet, Genes. 1. 28. veluti duabus vicibus formatus est, Genes. 2. 7. primùm videlicet, materiali eius corpore ex terræ limo conflato, vitæque huic animali subiecto, tandèmq; per peccatum tot infirmitatibus, ac tandem etiam dissolutioni impulerem obnoxio: deinde anima in ipsum indita, essentia quidem sua spiritali & immortalis, sed non ita multò post peccato & mortis secundæ subdita: sic secundus hic Adam, scaturigo omnium hominum per generationem spiritualem noui mundi perpetui incolarum ac ciuium futurorum & iam existentium, duabus veluti vicibus creatus est, minimè quidem sanè quòd ad corporis aut animæ ipsius essentiam, sed duarum istarum, non modò diuersarum, sed etiam contrariarum qualitatum respectu. Venit enim primùm in illo suo infirmitatis statu nobis simillimus in omnibus, excepto peccato, initium capiente hac eius conditione ab ipsius conceptione in Virginis utero, & in eius sepultura desinente: deinde in statu gloriæ, ab eius Resurrectione capientis initium, licet hanc suam maiestatem adhuc se-

Alia admiranda conuenientia creationis primæ. Adami duabus vicibus cū duabus diuersis & successiuis conditionibus posterioris. Adami, qui Christus est secūdam carnem, tum in ipso tum in membris ipsius.

misepultâ per quadraginta dierum spatium
 occuluerit, ad suam vsque Ascensionem, & ad
 Patris dextram Sensionem, futura etiam hac
 gloria sempiterna. Talis est duabus vicibus,
 generatio spiritualis Dei filiorum sese Capiti
 suo conformantium, primùm in hoc tam in-
 firmo statu, quem Apostolus corpus mortis di-
 cit, cuius se respectu miserum exclamat, eoque
 se liberari desiderat, Rom. 7. 24. 2. Cor. 5 4.
 Phil. 1. 23. deinde verò in statu illo gloriæ & in-
 corruptionis, non nisi duabus item vicibus
 perficiendo in Dei filiis, primum anima post
 separationem à corpore cum Iesu Christo
 recepta, Luc. 23. 43. Act. 7. 59. deinde corpore &
 anima post resurrectionem in immortalem il-
 lam gloriam euectis: quemadmodum Christus
 antequàm in regni sui plenam ac perfectam
 possessionem ingrederetur quadraginta in his
 terris à resurrectione dies egit. Qua in re ite-
 rum admirandâ, sed tamen admodum inæqua-
 lis inter priorem ac posteriorem Adamum
 congruentia conspicitur, quòd prior Adamus
 in amenissimo illo paradiso collocatus, ab eo
 tandem per peccatum exulare coactus sit, ter-
 renùmque miserum & infectum domicilium
 habitare, posterior autem Adamus noster,
 terrenum hunc mundum ingressus, & qui-
 dem in stabulo natus, & in presepi reclina-
 tus, Luc. 2. 7. minimè tamen sordibus ullis in-
 quinatus, licet nostris omnibus miseris onu-
 stus, excepto peccato, tandem longè supra om-
 nes cælos, Ephes. 4. 10. eo suos ad se tractu-
 rus

rus ascenderit, Cant. 1. 4. & Ioh. 12. 32. in felicitatem æternam, vera de arbore vitæ victuros, Apoc. 2. 7. quam ob causam alter istorum locorum alterius figura est, putà hortus ille terrestris, diluuium cum reliqua terræ parte iunctus, alterius cœlestis ac perpetuæ habitationis vt commune sit illis Paradisi nomen, quorum ille prior, Genes. 2. 8. hic verò posterior, Luc. 33. 43. 2. Cor. 12. 4. & Apocal. 2. 7. quarum similitudinum ampliorem expositionem habetis, Rom. 5. & 1. Cor. 15.

Denique notandum & illud præterea, nobis quidem primum illum hebdomadis diem, ad cuius auroam resurgere Domino visum est, repræsentare principium Lucis seculi venturi, sicut diximus: at non eandem esse creationis vtriusque rationem. Prior enim mundus sex dierum naturalium, viginti quatuor horarum, quæ in noctis tenebras & diei civilis lucem diuiduntur, spatio creatus, alternatione & circumuolutione septimanarum, mensium & annorum, Solis & Lunæ orientium & occidentium circuitu, cum infinitis mutationibus foueretur & administratur. At noui mundi spiritualis dies vnus perpetuus futurus est, nullis egens corporeis luminaribus: in quo nihil caducum aut transitorium, sicuti Prophetæ nobis eum adumbrarunt, Esa. 19. Dan. 12. 3. Matth. 13. 43. Apoc. 21. 23. & 22. 5. Hoc sanè præ se fert eximius ille Filiorum Lucis titulus, qua excitantur qui dormiebant, ne amplius tenebrarum operibus communicent, Ephes. 5. 14. sed

Prior mundus creatus in tempore, dierum numero & continuatione, durat: at posterius mundus vna dies est perpetua, quæ à Domini resurrectione capie, et si non eadē ubique lucis mensura fulgeat.

in occursum sponsi cum lampadibus ardentibus conuiuij thalamum ingressuri cum ipso, veniant, Matth. 25. 10. in perpetuum ibi cum ipso futuri, 1. Thessal. 4. 17. Fateor quidem nihilominus perpetuam hanc Lucem perpetui huius tam amœni diei à Domini resurrectione initium accipientis, vti diximus, non nisi pedetentim animaduerti in Lucis filiis, quandiu in his terris peregrinantur: atque adeò in Ecclesiæ administratione quam hæc Lux agit, multas & admirandas mutationes ac reuolutiones, immo & opacissimas Eclipses, in huius Ecclesiæ maxima parte videri, quod nostro seculo conspicuum est, vt videatur Lux ista mundum fugata reliquisse: quod ipse Dominus suam Ecclesiam tot ante lapsis seculis præmonuit, fore nimirum vt in vltimo suo aduentu vix fidem in terris reperiatur, Luc. 18. 8. sed quemadmodum quum opacæ nubes & in altum surgentes, seque modò minùs, modò magis expandentes, nostris oculis Solis splendore eripiunt: non propterea tamẽ Solis splendorem imminuunt, in superiorem partem suos radios emittentis: atque adeò longè semper maximum inter noctis tenebras, & eiusmodi nubibus, quantumlibet opacis, obnubilatum diem, est discrimen: sic dies ille Domini spiritualis ac perpetuus idem est in se sui que semper similis permanet, tum in iis quorum iam spiritus illo frui contigit, tum in iis qui vitam adhuc in his teris agunt: ac licet nonnunquam istæ tenebræ splendoris eius

men-

mensuram alterent, tamen spiritualis illa sempiternaque Lux in corda credentium suos semper radios iaculatur, quibus nunquam perditus destituuntur. Immo tum maximè quum videtur ista nubium opacitas, oculis tantum carnis ista tenebris, splendorem istum penitus obruisse, quod sequissimarum persecutorum temporibus accidit, Lucis filij Solis istius radiis longè maiore vi ac efficacia illustrati, toti collucent, mundi ac tenebrarum filios arguentes, non aliter quàm terra Gosen olim Ægypto tota densissimis tenebris obruta resplendebat. At quæcunque tandem eleuentur nubes, tandem eximius ille dies Filii Lucis splendebit, semel omnibus tenebris discussis in perpetuum, adducto tenebris infernalibus & sempiternis Principe tenebrarum, cum omnibus qui pertinaciter oblata Lucem respuerint.

Transeamus ad ea quæ extraordinariè & *Terra tremens sub te*
su Christi
resurgens
pedibus, eam
quam suam
Creatorem
ac Dominum
agnoscit &
veneratur,
tamquam
fide &
homagio sa-
cto, cum-
Et seq. ad
idem officium
mortale sibi
uitat.
 Domino resurgente contigerunt, ex quibus eius Resurrectio tanto gloriosior & plenior Maiestatis appareat. Ingens igitur terra motus ad sepulchrum, dum essent in itinere mulieres factus esse dicitur. En igitur apertissimum testimonium nihil huius à mortuis suscitati potentie detractum esse à morte, sed contra potius, quum non haberet prius in terra ubi caput inclinaret, Luc. 9. 58. è sepulchro exeuntem in totius terræ dominum ac imperium venire, quam ex suæ voluntatis arbitrio commouea. Sic reuera conspiciamus prædicationis Euangelij tonitru, terrarum orbem

vniuersum concussum, quasi à fundamentis ipsi
 conuelleretur, vt ante prædixerat, Agg. 2.
 7. Quemadmodum igitur terra, pendente in
 Cruce Domino mota fuerat, hominum ingratos
 animos, aut potius tam detestandorum hominum
 impietatem abominata, & vt ita dicam,
 potius in imam abyssum hiatu suo descendere
 se paratam testata, quàm diutius pondus illud
 Crucis in qua suus Creator ac Dominus pen-
 debat sustinere: sic Resurgentem ipsum agno-
 scit ad eius obsequium promptissima, testante
 etiam ipsa Morte nullas sibi vires in hoc mor-
 tuo retinendo, nec aliis etiam quorum sepul-
 chra patuerunt, vt huius resurrectionis parti-
 cipes fierent: vt iam tunc profiteretur hoc
 Caput resurgens membris suis viam aperire,
 Matth. 27. 52. ita Morte se victam fatente,
 quum ne corruptione quidem Dominum lax-
 sisset à qua immunis fuisset. Porro si terra, quæ
 sensu & anima caret, Domini tamen Resur-
 gentis gloriam ac Maiestatem agnouit, coram
 ipso tremens, quas dicemus eorum esse partes
 in quorum salutem resurrexit? Ac si is in quem
 speramus terram ipsam concutere potest, qui-
 nam aduersus ipsam insurgentes stabunt? siue
 caput ipsam directè, siue membra ipsius pe-
 rant, in quibus se pati persecutionem prohte-
 tur? Act. 9. 4. Hic igitur ille Filius est à nobis
 deosculandus: hic ille nobis omni veneratio-
 ne colendus quam postulat eius Maiestas, cum
 fiducia quam ex eius bonitate concipimus, vt
 Psal. 2. 11. doceamur.

Sequi-

Sequitur apud historiam Angelum eodem momento fulgure suo aspectu, & vestis splendore qualis esset restantem, visibiliter è cælo descendisse, saxumque illud ab hostio sepulchri deuoluisse: quibus docemur huius à mortuis Sufeitati vim & imperium terræ finibus non contineri, sed supra cælos ipsos, etiam secundum eius humanitatem ferri: quam eius dominationem ac Maiestatem ipsi etiam Angeli, iacente adhuc ipso puerulo in præsepi, futuri nimirum ipsius nuntij agnouerint, Luc. 2. 9. Quibus omnibus hoc adiiciamus, tantam nimirum istius Domini beneuolentiam, tamque egregiam erga suos esse voluntatem, ut quemadmodum ad Patris dextram sedet, sic electos suos ad suam dextram sedere velit, Mat. 25. 14. disponens illis regnum ut Pater ipsi disposuit, Luc. 22. 29. tãquam suis cohæredibus, Rom. 8. 17. quòd demum re ipsa perficietur, quem ultimum illud decretum pronuntiaturus est, Venite benedicti Patris mei, vobis ante iacta mundi fundamenta regnum præparatum possessuri. Quàm magnum igitur quàmque pretiosum Christiani nomen, ex quo nos magnus ille Dominator cælestium exercituum pro fratribus agnoscit, etsi nihil hic terrarum orbis eo vilius aut magis abiectum existimet? Annon igitur potius quàm vilo timore percellamur, licet nos vndique tot tantique ac tam diuersi hostes aggrediantur, cum Dauide sumus dicturi, licet multæ me myriades coactæ circumseperint, non expauescam?

Angeli huius Resurrectionis nuntii, testatur huius Imperii Sufeitati supra cælos omnes ferri: quam sit gloriam cum membris suis cõmunicaturus.

Psal. 3. 7. & iterū, Iehoua Lux mea (Iehoua, in-
 quam, pro me mortuus & suscitatus) quem ti-
 mebo? Iehoua robur vitæ meæ, à quo trepida-
 bo? Psal. 27. 1. Nam si vnus Angelus vna nocte
 primogenitos omnes in Ægypto cæcidit, Exo.
 12. 29. & alter vna etiam nocte centum octo-
 ginta quinque hominum millia in exercitu
 Assyriorum sustulit: REXQUE ille ac defensor
 noster tot Angelorum myriadas ad suorum
 tutelam in procinctu habet, qui manibus reos
 sublato gestent, ne fortè ad vllum lapidem
 offendamus, Psal. 91. 11. ecquid erit tandem su-
 perorum aut inferorum à quo nobis metua-
 mus, si suscitatus hic à nostris partibus steterit?
 Rom. 8. 30. Hoc autem à nobis tantum requi-
 ritur vt fidos subditos illi nos præbeamus: ac si
 à fortioribus standum est, ad hunc vnicum tã-
 quam certissimum ac tutissimum asylum ac
 perfugium accurramus, quem scimus omnem
 potestatem habere in cælo & terra, Matth. 28.
 18. atque aded in medio hostium suorum do-
 minari, Psal. 110. 2. sub cuius pedes oportet om-
 nia subiici, 1. Cor. 15. 27. mundumque insa-
 num, & ipsa vanitate magis vanum relinqua-
 mus. Quod si factum erit à nobis, ecquis erit
 nobis metuendus hostis in superis aut inferis,
 quum, præterquam quòd Suscitatus hic à mor-
 tuis verus est cum Patre Deus, Ioh. 5. 20. etiam
 ipsi quatenus primogenitus noster est, Rom. 8.
 29. res creatas omnes superas, medias & infi-
 mas oporteat subiici, Dominumque confite-
 ri, Philip. 2. 10?

Denique, quò sit huius Crucifixi Suscitatio vera virtus in huius historiæ circumstantia notior & illustrior, age nonne nostro seculo veritatem hanc obruere maximè nituntur ij qui ad Ecclesiæ Christianæ gubernacula sedent, non meliore conscientia quàm Caiaphas cum affeclis, Iesæ Christo iterum condemnato & crucifixo in miseris suis membris, ac ipsa Dei veritate tanquam sepulchro condita mundo que nunquam apparitura? An non ad hoc efficiendum bullis illis suis fulminant, quæ sigilla quorum hic sit mentio repræsentant, & viribus omnibus vtuntur quas ab Herodibus suis ac Pilatis mutuantur? At nonne præfixo à Deo diluculo, missi cælitus Angeli potius quàm homines, Flammeū illū verbi diuini gladiū vibrâtes, & puro veritatis Euāgelicæ splendore coruscantes, impedimenta omnia sophistica & idololatriæ reuoluerunt, vt veritatem illam iterum mundo repræsentarent, Dei filiis magis ac magis illuminatis, & cæcorum tenebris ingeminatis? Norint igitur isti rebelles, sibi inuicem succedentes, non aliam fore suam conditionem quàm eorum quos in tam desperata rebellionem sectantur: Deique veritatem, vel ipsis inuitis in Dei domo resplensuram, donec plena Lux illa perpetua in secundo aduentu nostri Domini suscitari à mortuis appareat, Filiis Lucis perpetuæ, in sempiternam Principis tenebrarum, & suorum satellitum confusionem.

Cæterum hic quæri solet, an Christus clau-

*Quemadmodum reuoluitur
a. ab Ange-
lis saxo ab-
offio sepul-
chri, f. acta
sunt eorum na-
consilia quoniam
Iesum Christum
sepulchro vetina-
re cupiebant
idem hodie
per nuntios
sua veritatis
Dominus perfecit.*

Ex hac hi

*floria colligi non potest
Christū ante
re uolūtū
saxū fuisse
suscitatum.
Quod si es-
set, nihil ta-
men eorum
falsam do-
ctrinam ad-
iuuaret qui
præsentiam
reale essen-
tialē Iesu
Christi in
Cæna sta-
tuunt, aut
eius corpo-
ris Vbiqui-
tatem ima-
ginantur.*

so sepulchro resurrexerit, saxo illo penetrato: an verò facta sibi via per Angelum aperto sepulchro exiuerit. Harum prior opinio iam dudum apud plerosque ex veteribus inualuit, quod hodie nobis obtrudunt, qui sibi & aliis persuadent præsentiam corpoream ac realem corporis & sanguinis Iesu Christi, alij quidem in Missa, Catholici nimirum hodierni Romani, alij verò in pane & vino sacrosanctæ Cœnæ Domini, esse Vbique in cælo & in terra, vt docent hodie noui Eutychediani Vbiquitarij. Quibus quum respondetur præterquam quòd modus ille præsentiae non modò nulla ratione conuenit cum spiritali Iesu Christi & membrorum conjunctione, cuius istud Sacramentum est sigillum, etiam ex diametro realem illam præsentiam repugnare & contradictoriam esse fidei nostræ articulis, veræ incarnationis, resurrectionis, & Ascensus Domini à terris in cælos, & ab iisdem quem speramus Reditus, regerunt Christam licet ex virgine intemerata natam, verum tamen humanum habuisse corpus: & clauso adhuc obsignatōque sepulchro resurgentem: & post resurrectionem clausis hostiis ad discipulos ingredientem. Sed esto, concedantur ipsis hæc omnia, non tamen quod volunt efficiunt. Longè enim inter se differunt quæ præter ordinem naturæ fiunt, & quæ rei alicuius essentiam, qua est id quod est & non aliud quippiam, euertunt. Exempli gratia, Aquæ natura sua liquidæ & deorsum tendentes, præter

ter naturam substituerent in rubri maris transi-
tu, vi diuina & extraordinaria, Exod. 14. 22. &
Iordanis Ios. 3. 16. instar muri in acruum con-
sistentes. Eadem sub Iesu Christi pedibus, im-
mo & Petri super eas incedentis, solidate sunt,
Matth. 14. 25. & 29. Nec propterea tamen ami-
serunt aut immutarunt aquarum essentialem
proprietaem, quemadmodum factum est quū
in verum sanguinem versæ sunt, Exod. 7. 19. &
in vinum, Ioh. 2. 9. propterea quòd liquidum
& fluidum esse non sit de aquæ essentia, quod
ipsa docet experientia, quom licet glacie con-
creta atque adedò dura vt magna vi sæpe con-
fringatur, esse tamen aqua non desinat. Simili
modo prophetarum securis aquis superna-
tans, 2. Reg. 6. 6. vi supernaturali, ferream es-
sentiam non perdidit, quòd grauitas non sit
essentia ferri. Quom agitur itaque de corporis
essentia veritate, magnum aut paruum esse,
durum aut molle, graue aut leue, crassum aut
renue, huius aut illius coloris, istis vel illis cõ-
stitans lineamentis, non sunt de corporis essen-
tia. At Materiaturum esse, suisque dimentioni-
bus circumscriptum, altitudine, longitudine,
latitudine, ex essentiali definitione, ac proinde
visibile, & certis spatii quocunq; loco sit
contineri ac circumscribi, propria sunt corpo-
ris ἀχώρα. Quom igitur Dominus verum
humanum corpus assumpserit, pluribus simul
esse locis non potest, nec inuisibilis ac impal-
pabilis in se dici, quin veritate sui corporis

spolietur, quod si esset, salutis nostrae spem funditus euerteret. Nec verò quicquam eos glorificati corporis effugium iuvat. Nam si eò usque glorificatio extenderetur, nequaquam ornamentum esset istius corporis, sed abolitio contra & destructio. Sed ipse præterea Dominus quum post resurrectionem discipulis suis apparuisset, & discretis verbis dixisset, Venite, videte, Palpate, ut ostenderet per resurrectionem corpus suum tantum animalis vitæ infirmitates exuisse, non autem veritatem ipsius animalem, satis testatur illam distinctionem corporis glorificati & non glorificati, inanem esse prorsus ac nullius momenti hac in parte. Quid amplius? quod visibiliter excessit, & è terris supra cælos omnes euectus est, ut aperte docet Ascensionis historia: & quod ipse Petrus expressè dicit, oportere illum cælis, supra quos ascendit, contineri, usque ad tempora restitutionis rerum omnium, Act. 3. 21. quodque Angeli declararunt conspiciendum ipsum redeuntem ad iudicandum viuos & mortuos, sicuti conspectus est cælum ascendens, nobis omnem dubitationem eximunt, tum de veritate corporis ipsius, tum de eiusdem mansione nunc supra cælos omnes, & non amplius in terris: sicuti nemini dubiū est eius humanitatem quandin in terris cū discipulis versaretur, in cælo nō fuisse: nec Angelū esse mentitū quum clarè & aperte diceret, ipsum egressum sepulchro, non amplius ibi esse: que madmodū non erat in sepulchro quū esset in Cruce, nec He-

Ierosolymis quum esset Capernaum. Nam quid
 erit alioqui Domini ascensus quàm dispari-
 tio? & eiusdem reditus quàm apparitio? Quod
 Ecclesia Christiana sanè nunquam credidit:
 sed detestandi Marcionitè. Sed demus ista nul-
 lius esse momenti, quorsum tandem ista glori-
 ficatio, quum Cœna sit à Domino instituta,
 summæ suæ infirmitatis tempore: & tam Ca-
 tholicos Romanos, quàm Ubiquitarios, Trã-
 substantiatores & Consubstantiores oporteat
 agnoscere hæc verba, Hoc est corpus
 meum, & Hic est sanguis meus, non aliter esse
 vera in administratione, seu Missæ, qualem i-
 maginantur, seu Sacrosanctæ Cœnæ, quàm
 fuerint tempore primæ huius Sacramenti in-
 stitutionis? At verò realis & essentialis corpo-
 ris Iesu Christi à terris absentia, ad vltimum
 vsque ipsius reditum quem expectamus, nihil
 detrahit de veritate & effectu præsentia Sac-
 ramentalis, per quam nobis representatur,
 non tantum nunc essentialiter in cœlis & non
 alibi existens Iesu Christi humanitas, sed eius
 etiam mors ac passio, imino quicquid pro no-
 bis fecit ac passus est, licet illa quidem in sese
 iam præterierint. Exhibentur autem illa nobis
 minime quidem tanquam reuera hic in terris
 ubi sumus existentia, & non alibi: nec etiam
 per somniam, aut vanam aliquam imagina-
 tionem: sed intellectui nostro offeruntur fide
 illustrato, res illas omnes spiritaliter ad salu-
 tem intuentem ac percipientem, quatenus eadem
 nimirum in his quæ fidei credentium signifi-
 cantur & offeruntur, tum in Sacramentali

verbo, tum in additis signis. Habetis quid de
 hac tota controuersia aduersus supradictos
 errores Ecclesia Dei, ex Dei verbo semper do-
 cuerit & adhuc doceat. Sin aliquis amplius
 quærat, quomodo igitur contigerit realis illa
 penetratio corporis Domini, sine vlla conti-
 nua dissolutione aut apertura, nec intemeratæ
 Virginis, nec saxi sepulchri, nec denique ia-
 nuarum clausurarum, differam hanc quæstio-
 nem in locum illum, in quo de ianuis clausis
 dicturi sumus. Hoc tamen hîc obiter dicam,
 quicquid plerique ex veteribus senserint, non
 posse ex hoc loco, nec alio vlllo Sacræ Scriptu-
 ræ erui, Iesum Christum ante reuolutum sa-
 xum exiuisse de sepulchro: quum sit illud po-
 tius verisimile Dominum vnum esse ad illud
 opus Angeli ministerio: minimè quidē qui
 per se istud Dominus non posset efficere, (quî
 istis longè maiora præstiterit) seu per Omni-
 potentem suam Deitatem, seu per Humanita-
 tis etiam instrumentum ac mandatam: sed vt
 gloriæ suæ Maiestatem redderet illustriorem,
 cui ipsos etiam Angelos ex officio ministrare
 oporteat.

*Cui Domi-
 nus voluerit
 ab Angelo
 saxum reuol-
 ui, & sigil-
 la cōfringi.
 videntibus
 ac sciētibus
 qui ad se-
 pulchrum
 excubabāt.*

Superfunt explicanda in historiæ serie quæ
 militibus contigerunt ad sepulchrum exca-
 vantibus, vt ipsum Deum ac Iesum Christum
 mendaces facerent. Nam et si non erat hæc eo-
 rum mens, quatenus nimirum Iesum Chri-
 stum non pluris quàm mortuum hominem
 facientes, sibi cum solis eius discipulis esse ne-
 gotium arbitrabantur, Matth. 27. 64. tamen si

voti compotes essent facti, Deum oportuisset, qui hanc per Prophetas resurrectionem prædixerat, & Christum qui toties eandem tamque expressè declararat, mendaces inueniri. At contra Deus semper esto verax, omnis autem homo in vanitate sua mēdax. Quis igitur strenuis istis militibus animos abstulit? quis manus eorum stupefecit? quis velut mortuos in terram prostravit? An discipulos dixeris, quos nihil minus cogitasse certum est? Petrum ne qui vnus ancillulæ voce tantopere percutus, non cogitabat de gladio euaginando, sed de grauissimo peccato suo potiùs descendo? Non denique Iosephum, non Nicodemum: sed eum aduersus quem nihil efficit dolus, nec vllæ vires, qui ad hunc effectum tum terramotu vsus est, tum Angeli è cælis descensu, qui cum fulgureo aspectu saxum deuoluerat miro impetu laceratis & contractis signis ac sigillis, à bonis, scilicet, istorum militum dominis sepulchro appositis. Longè igitur factum istud admirabile fuit quàm si opera hominum ad id vsus fuisset Dominus: quos etiam poterat ille quidem funditus vel sola sua voce, sicut antea perterrefecerat eos qui comprehensuri ipsum accesserant, Ioh. 18. 6. (at erant isti prorsus indigni, quem suscitatum audirent, viderent-ve) vel alia quapiam ratione & modo perdere. At verò Dominus admiranda sua prouidentia voluit istos conuictos teneri sensibilibus & non dubiis testimoniis: nuntiūque suis ferre magistris, quo tum de innocentia, tum de po-

rentia eius quem Cruci affixerant coarguerentur tam magistri quàm milites, atque adeò de suscepto quod deinceps audituri sumus consilio conuincerentur.

Conformitas inter mortem, sepulturam & resurrectionem Domini, totque Ecclesiae ipsius afflictiones, oppressiones & ab ipsa liberationes, & qui dem plus quàm humanis & verè celestibus mediis.

Discamus igitur primùm ex hoc loco, Dominum si quum tam sæpe suam Ecclesiam semisepultam, vt ita dicam, reperiat, nec tam repentinam quàm optarem auxilium adferat, non indigere tamen nec vitibus nec egregia in ipsam voluntate, sed insigniorem eius esse liberationem velle, mediis vtendo nec præuis nec expectatis, cuius rei non hæc tantùm hystoria, sed infinitæ aliæ fidem nobis faciunt. Et ne procul excurramus, quæ nos ipsi nostris oculis inspeximus, & adhuc inspicimus, nonne sunt tā insignia, vt væcordè esse oportet qui non animaduertat? Faxit igitur Deus Opt. Max. vt nos bonos in hac schola discipulos præstemus, animasque nostras in silentio & patientia possideamus. Nam, quicquid tandem ingruat (sicut iam supra diximus, sed ista decies repetita placent, diligenter meditanda) tam parum promouerunt aut promoturi sunt, quiconque aut vi aperta, aut occultis consiliis ac dolis impedire nituntur quominus Ecclesia Domini sepulchrum istud & antrum idololatricæ ac superstitionum, in quo tam diu iacuit, quàm potentissimè ac magnificentissimè percampens egrediatur, quàm isti sigillis suis, saxo ingenti ac illi custodiendo satellitibus adhibitis promouerunt in impedienda aut retardanda ne tantillum quidem præfixo

momento Domini resurrectione.

Denique sicuti nos hic terræ motus, Angeli ministerium docet, in omnibus periculis in huius Suscitati pro nobis robur ac potentiam recumbere, veluti supra docuimus: contrà etiam hinc discendum nobis quos oporteat timere, quum verissimum illud sit antiqui Doctoris dictum, Vis nihil timere, Deum time, & tutus eris: quem si non times, omnia time, immo etiam minima quæque, ranas, inquam, muscas, pediculos, quibus vitoribus Ecclesiam suam à Pharaonis tyrannide Dominus vindicauit: tum ingentes illos exercitus locustarum, bruchorum & erucarum, de quibus Ios. 2. 25. & alibi. Quis enim non tremat rugiente in syluis leone? Amos 3. 8. Dominum igitur nostrum reueremur, sub alarum eius perfugio quieti: supplicésq; precemur ipsam, vt nostris cordibus ad debitam ipsi obedientiam formatis, nos magis ac magis protegat, & in suos hostes pessima ipsorum consilia retorqueat ad Nominis sui gloriam, & suorum quam ipsi expedire nouit tranquillitatem. Amen.

*Iesu Christi
inimici ij
sunt quibus
omnia sunt
metuenda,
& qui sibi
ipsis ruinam
& exitium
adferunt.*



HOMILIA TERTIA.

Math. 28.

I. *Extremo autē Sabbatho, (i. exeunte iam Sabbatho) quum lucefceret in primum [diem] heb-
d. ij.*

domadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spectarent sepulchrum.

2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset è caelo, accessit & auoluit saxū ab ostio, sedebatque super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem percussi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

5. Respondens autem Angelus dixit mulieribus, Vos [vero] ne timete, scio enim vos Iesum crucifixum querere.

6. Non est hic: resurrexit enim, prout dixit. Adeste, videte locum ubi iacebat Dominus.

7. Et ciò profecto dicite discipulis eius eum surrexisse, à mortuis. Et ecce præt vobis in Galilæam: illic eum videbitis, ecce dixi vobis.

8. Tunc egressæ ciò à monumento cum timore & gaudio magno, currebant ut renuntiarent discipulis eius.

Marc. 16.

1. Et exacto intercedente Sabbato, Maria Magdalene, & Maria Iacobi [mater] & Salome, emerant aromata, ut venientes ungerent eum.

2. Et [egressæ] valde mane, primo die hebdomadis, veniunt ad monumentum, exorto sole [Maria nempe mater Iacobi & Salome: nam Maria Magdalene, aut quòd alias præcesserat, aut gradu accelerarat, venerat ad monumentum, quum adhuc essent tenebræ & repente in urbem redierat, Ioh. 20. 1.]

3. Dice-

3. Dicebantque inter sese, Quis reuoluet nobis saxum ab ostio monumenti?

4. Intuita verò conspiciunt saxum esse reuolutum: nam erat magnum valde.

5. Ingressa autem in monumentum, viderunt iuuenem sedentem ad dextram, amictum stola candida: & expauerunt.

6. Ipse verò dixit eis, Ne expauescite: Iesum queritis Nazarenum, illum qui fuit crucifixus: resurrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerant eum.

7. Sed abite, dicite discipulis eius & Petro, [ipsum] praere vobis in Galileam, illic eum videbitis, prout dixit vobis.

8. Tunc abeuntes citò fugerunt à monumento, tenebat enim eas tremor & stupor: neque cuiquam quicquam dicebant: timebant enim.

Luc. 24.

1. Primo autem die hebdomadis, profundo diluculo iuerunt ad monumentum, ferentes quae parauerant aromata: & nonnulla cum ipsis.

2. Inuenerunt autem saxum auolutum à monumento.

3. Et ingressae non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4. Et factum est, dum in ea re haesitarent, ecce, duo viri superuenerunt eis, induti vestibus fulgurantibus.

5. Quum autem expauescens inclinares faciem in terram, dixerunt eis, Quid inter mortuos queritis eum qui viuit?

6. Non est hic, sed surrexit, Mementote ut

loquutus sit vobis quum adhuc in Galilea esset.

7. Dicens, oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tercio resurgere.

8. Recordata sunt igitur verborum illius.

9. Et reuerse à monumento annuntiauerunt hac omnia illis undecim & reliquis omnibus.

Quæ in hinc
historia de
mulieribus
coniunctim
recitantur,
distinctè
sunt intelli
genda.



PERO neminem miraturum aut falsam iudicaturum textus huius dispositionem meam, historiarum seriem accuratè considerantem, sicuti ante quindecim dies à me fuit declarata. Ostendi enim has mulieres quæ hic nominantur cum aliis nonnullis, ut Lucas loquitur, non dedisse se in viam simul, nec simul etiam ad sepulchrum peruenisse, nec ex eodem simul digressas esse: sed distinctè intelligenda quæ coniunctim in huius historiae principio de ipsis à tribus Euangelistis memorantur: & illud quod de Angelorum visione Lucas coniunctim recitat. Itaque istis omissis transeo ad historiae expositionem, in qua tres enodandæ nobis difficultates occurrunt.

Cum Domi-
nus hoc mo-
do resurge-
re seque pa-
tescere vo-
luerit, &
non alio.

Prima, cur Dominus mundo suam Resurrectionem patefacturus, ad suorum hostium confusionem, Dei filiorum autem consolationem, non egressus sit sepulchrum, videntibus eius custodibus, nec deinde palàm sit Hierosolymam ingressus, ipsūque templum atque Pilati prætorium: quo factō sceleratos illos ac impios redargui, & omnes ad eius cognitionem

nem perduci potuisse fortasse viderentur. Hęc enim sunt de Christi factis eorum iudicia qui in Dei sapientiam inquirunt, quam eos adorare potius oportebat. At longè aliæ sunt Domini in perficiendis operibus suis viæ quàm istorum ferat sententia. Nam à minimis principiis, magna sua opera & duratura solet ordiri, vt sapientes & robustos huius seculi pudefaciat, eligendo quæ in mundo stulta sunt & infirma, immo quæ non sunt, vt ea quæ sunt aboleat, vt ne gloriatur vlla caro coram eo, 1. Cor. 1. 27. 28. & 29. Inimicos verò Domini multò magis aio, & cum maiore dedignatione, conscientiarumque morfu acriore conuictos, tum resurrectionis tum infinitæ potestatis ac Maiestatis illius Crucifixi & suscitati, per Apostolicæ prædicationis effecta, (quam frustra pro vitibus oppugnarunt, quum toties potius sibi exprobari animum ingratum clarè & appetè senserint, quoniam illam audire vel inuiti coacti sunt, Act. 2. 22. 23. & 24. & 4. 10. & 5. 30. & 7. 51. & alibi) quàm si oculis suis illa conspexissent. Ac sanè se illius conspectu reddiderunt indignos, qui tamen iniusti furoris Domini diem vltimum differunt, quo visuri sunt quem transfixerunt, Ioh. 19. 37. & Zachar. 12. 10. & ad montes vociferaturi, Cadite super nos, & abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira Agni. Apoc. 6. 16. Filii verò Dei non defuerunt quadraginta dierum spatio, quibus à Resurrectione in terris commoratus est, crebræ subinde apparitiones, Act. 1. 3. De d. inj.

nique tempus aduenerat quo non amplius erat
 quærendus nec cognoscendus Iesus Christus
 secundum carnem, ut loquitur Apostolus, 2.
 Cor. 5. 16. idest, oculis carnis, & in statu infir-
 mitatis vitæ huius animalis, à quo tamen ipsi
 Apostoli nimium pendebant, ut ipse Domi-
 nus Thomæ exprobrat apud Iohannem 20. 29.
 Sic Deus omni tempore consuevit operari,
 siue in Ecclesiæ structura generali, siue in sin-
 gulorum fidelium salute promouenda: ita mû-
 di huius sapientiam, aut potius insaniam pu-
 defaciens: vnde etiam Euangelium, quod est
 potentia Dei ad salutem cuius credenti, Rom.
 1. 16. his quidem scandalum, illis verò stultitia
 est, nimirum pereuntibus, 1. Cor. 1. 18. & 23. Ab-
 firigitur, fratres, ut ita desipiamus, sed potius
 Dominum, quacunque deduxerit, sequuti, stul-
 tiriã nostram in nobis agnoscamus, ut in
 Deo sapiamus, 1. Cor. 3. 18. sæpe in memoriam
 reuocantes acrem illam obiurgationem Do-
 mini, qua discipulum etiam charissimum, præ-
 pottero zelo ipsi consulere tentãtem, excepit.
 Matth. 16. 23. Caueamus, inquam, nobis ne in
 grauißimum errorem illum delabamur, in
 quem præcipites ruerunt olim, & hodie ruunt
 non tantum profani illi homines qui religio-
 nem sibi fingunt partim ex Dei verbo, partim
 ex Philosophorum lacunis scientiæ nomen e-
 mentitis constatam, contra quod Apostolus
 tam expressè præmonuerat, Coloss. 2. 8. sed e-
 tiam, ij delapsi sunt & hodie delabuntur qui
 cum summo Ecclesiæ Domini detrimento,
 proh

proh dolor! multum paleæ ac fœni Ecclesiæ fundamento superstruxerunt, tam in doctrinæ puritate, quàm in Sacramentorum administratione, & Ecclesiæ gubernatione: egregiis illis scilicet coniecturis & humanis inuentibus nixi, quibus tandem Ecclesia Christiana in tantam tamque horrendam confusionem deuenit, vt ne eam quidem ad hunc vsque diem, ignis verbi Domini consumere poterit.

Et hoc etiam responso satisfactum esto mirantibus, & querentibus, cur se Dominus mulieribus istis potius conspiciendum, quàm suis Apostolis aut quibusdam aliis discipulis præbuerit. Voluntas enim Dei vnica & perpetua omnium rectè factorum dictorumque regula ac norma esto. Sed præterea, satis perspicuè docemur in hac historia, mulieres istas, etsi multa in ipsis meritò, vt deinceps visuri sumus desiderata sint, & Apostoli tàm in iis in quibus lapsi erant, infirmitate peccauerint, vt in hiltoria passionis ostèdimus, plus tamè fidei & constantiæ quàm Apostolos ostendisse, quæ mortuum & sepultum Dominum erant comitata, nunc autem eundem in ipsum vsque monumentum profectæ quærebant, discipulis contra sic attonitis, vt penitus suum Magistrum obliuioni tradidisse viderentur, atque adeo dubitantibus num falsò sibi persuasum esset illum esse Messiam patribus promissum: & quidem accepto iam à mulieribus resurrectionis ipsius nuntio, Luc. 24. 21.

*Mulieres
minus incre-
dulae fue-
runt quàm
Apostoli.*

*Deus extra
ordinariè
vritur ma-
gis abiectis
quam sic i-
psi videtur,
ad maiores
deiciendos.*

Non tantùm igitur expediebat, sed etiam veluti necessarium erat sic ipsos à Domino corripì, ac quodammodo pudesieri, velut in eorum locum his mulieribus sutrogatis. Sic olim Iudicum temporibus Schangarem bulcum excitavit, qui stimulo quo boues agitantur percussis hostibus populi Dei, ab ipsorum eos tyrannide vindicaret, Iud. 3. 31. Sic Deborah & Iahelè illustres fœminas impulit, vt grauißima cœsura procerũ populi sui segnitie increparet, Iud. 5. 16. 17. 18. & 23. Quid amplius? Iephthe nothus rebus stupendis agẽdis electus est, Iud. 11. 1. Quid inter ipsos etiam Prophetas, annon Amos ex babulco vocatus est Propheta, ad summæ & infimæ conditionis homines increpandos? Sic lapis pretiosus quem reprobarunt ædificantes, à duodecim electis Apostolis maxima ex parte prius piscatoribus & idiotis ac illiteratis hominibus in caput totius ædificij positus ac erectus est, Act. 4. 13. ad quos tertius decimus accessit, obscurus tabernaculorum artifex, quo tamen organo electo Dominus sapientissimorum stultam sapientiam confunderet, Act. 18. 3. & 9. 15. & 2. Cor. 10. 4. Quid verò nostris temporibus? Nonne iugentem illum Goliathum miser monachus oppugnauit? Qui si non penitus est expugnatus, per quem stat, obsecro, nisi per mundum suæ visitationis tempus non agnoscentem? Quot tamen eximias Ecclesias hac ratione nostro seculo plantatas conspeximus? Immo per quos maximè Dominus triumpham egit in medijs
flam-

flammis, nisi per obscuros & tenuissimæ conditionis homines? Annon vilissimorum coram hominibus homuncionum chartis ac monumentis ingentes ignes suffocati sunt?

Nec propterea tamen cuius licere dicimus se ipsum obtrudere, aut non eligendos esse ex Dei præscripto, quantum fieri potest ad amulsum quam dedit Apostolus, eos quibus aliquod munus in Ecclesia Dei sustinendum est: sed hoc tantum obseruandum vigente ordine à Deo constituto, & licet parte aliqua ædificij Domini labefactata, sæpe tamen nondum prorsus euulsa & destructa: quod contigisse videmus in Ecclesia Dei toto Christianismo, veniente ingenti illa apostasia quam Apostolus ante prædixerat, 2. Thess. 2. Omnia igitur ordine inuolato fiant, 1. Cor. 14. 40. & habeantur fures ac latrones quicumque per fenestram ingrediuntur, aut ostium, si quod est, per rampant, Ioh. 10. 1. & omnes schismatici, & altare contra altare erigentes, & nouarum sectarum auctores. At quum fures & latrones, ipsum adhuc hæredem in miseris membris suis cædentes vineam inuaserunt: & quum excubitores, sponsam quærentem sponsum suum cædant, quam ad ipsum eos oportuerat adducere, Cant. 5. 7. denique quum de destruendo Damasi altari agitur, vt Domini collapsum restituatur: annon obsecro licebit Domino vineæ fures illos ac latrones extra suam vineam eicere per eos quorū ad id opera vitur, eamque melioribus vinitoribus committere à quibus

*Ordinaria
votatio quæ
dini ipsi lo-
cus est, san-
cti & inuol-
lato est obser-
uanda. Sed
eam cessan-
tem aut defi-
cientem. Deus
per quos
ipsi visum
redinte-
grat.*

suo tempore fructus percipiat? Matth. 21. 41.
 Annon etiam tunc nouos Esdras & Nehemias
 suscitaturus est, quibus ducibus iterum ædifi-
 cet primùm templum suum, deinde vrbis suæ
 Hierosolymæ circuitum, etiam ex ea eiectis
 peregrinis mulieribus, & earum liberis pere-
 grinam linguam & populo suo ignotam lo-
 quētibus, idest primùm doctrinam verumque
 Dei cultum instauret, vt suas hinc inde disper-
 sas Ecclesias iterum colligat, vt vnum corpus
 efficiat sanctam suam Ciuitatem: totamque il-
 lam diuini cultus ab hominum cerebro ma-
 nantem farraginem aboleat, partem ab Ethni-
 cismo, partem à Iudaismo iam abolito trahen-
 tem, quod olim Prophetæ tantopere tamque
 grauiter reprehenderant, Esa. 29. 13. & ipsemet
 Domînus, Matth. 15. 3. & alibi non semel? An
 verò putamus Domino propterea maturan-
 dum reditum vt canponatores istos tertio ma-
 gnis flagrorum ictibus domo suo eiiciat, qua-
 si verò non possit oris sui spiritu domum suam
 repurgare: 2. Thess. 2. 8. An verò nostro tem-
 pore cœperit istud opus, & quidem magna
 virtute sui spiritus, ipsi iudices sunt qui ocu-
 lis suis, si quos habent, ista intuentur, & de o-
 peratoribus ex opere ferre iudicium possunt:
 solis peccatis nostris opus Domini impeden-
 tibus, aut saltem remorantibus. Eia verò, fra-
 tres, ne nos ita geramus, immo, inquam, quod
 non sine dolore possam dicere, ne amplius ita
 pergantur, ne durius quàm alij vapulemus,
 Luc. 12. 47. néue quum Spiritu inceperimus
 carne

carne perficiamur quod Apostolus Galatis exprobrat, Gal. 3.3. sed contra Filium illum osculemur, Psal. 2. 12. qui verè nos ex alto inuisit, Luc. 1. 78. qui nos virga sua & pedo feros tam opiparè, videntibus ipsis suis & nostris hostibus, tum corporis tum animæ cibus aluit, Psal. 23.5. qui tam potenter fouit hæctenus & fouet, tam intus aduersus tot hostiũ nostrorum proditiones & occultas molitiones: quàm foris aduersus tam potentes & barbaros hostes, quos sæpe nobis intuentibus obruit ignominia & dedecore: qui denique tam patienter nos ad respicientiam inuitans tolerat, quam vti- nam ex sua ingenti misericordia nobis largiatur, vt in infirmitate nostra Dei virtus perficiatur, deque mundi sublimitate triumphet. Amen.

Sed ad historiam reuertor, in qua quæritur, & non immeritò quidem nec nimis curiosè, cur Dominus prius quàm ipse se ipsum conspicendum præberet Angelorum ministerio suam resurrectionem patefecerit, quum satis esset ei nota discipulorum tarditas, immo duritas ingenij, qui etiam videntes eam suis oculis vix ipsum esse sibi persuaserint. Aio itaque factum id, vt veritabile est, primùm, vt custodes ipsos conscientia sceleris magis argueret, multòque magis Caiapham & eius asseclas, calumniam illam deinceps confingentes, qua facti huius veritatem obraere conati sunt. Matth. 28.13. Deinde vt tum Apostoli tum tota Dei Ecclesiã pluribus extraordinariis & non

*Cur Domi-
nus ante
quam se con-
spiciendum
præberet,
suam resur-
rectionem
tum terre
motu, tum
Angelorum
nuntio p. abq.
fecit.*

dubiis testibus de Domini resurrectione certiores essent in omne venturum ævum, quam ipse terræ motus, & Angeli è cælo descendentes, nullo modo suspecti testatam facerent. Hinc igitur eximia & necessaria doctrina nobis elicienda, qua nostram impatientiam frænare discamus, Domino non ex nostro desiderio & arbitrio, seu Ecclesiam conservante, seu mundam administrante. Nam, quicumque tãdem euentus sequatur, experientia sani iudicij homines docet ac fateri & agnoscere cogit, bene ipsum fecisse quæcunque fecit, Marc. 7.37.

Non mirandum quòd sese pederent in Christus patefecerit, sed potius quid vlli se conspicendum præbere post resurrectionem dignatus sit.

At quæ in historia deinceps notantur, de mulierum in suscipiendo hoc itinere proposito, spei resurrectionis ex diametro repugnante, satis docet nos pro eo quod novum aut insolens Domini sese pederentim conspicendum præbentis consilium videretur, contra potius in eo infinitam & admirandam eius bonitatem & misericordiam intueri: resurrectionem suam vlli mortalium, viro vel fœminæ patefaciētis: quàm dignissimi potius essent omnes ut relicto sepulchro repente in cælum ascenderet, mundo suis densissimis tenebris relicto. Nam obsecro, ut de desperatis eius hostibus nihil dicam, quem ex suis istam resurrectionem, sine qua tamen Evangelij tota doctrina vana est, expectasse putas? An mulieres illas, quæ tã familiariter ipsum in Galilæa noverant, quæ toties declarantem ea quæ sibi Hierosolymis erant euentura, tertio die futu-

futuram suam resurrectionem audierant? quæ ad mortem vsque comitata fuerant & mortuum fleuerant? quæ denique mortuum tanto amore complectebantur? Minimè gētium. Nam eadem cura qua reliquos inmortuos aromatibus conditum sepulchro condere cogitabant. Non Petrus etiam, qui tamen eum iam ante diu Dei Filium agnouerat, & singulati amore prosequeretur, licet eum infirmitate lapsus abnegasset. Non alij denique Apostoli, tam fideliter tamen ab eo de rebus istis omnibus præmoniti. Quid de alijs igitur cogitandum putamus tum Hierosolymis, tum in tota regione dispersis? Magnum igitur est istud infinitæ Domini misericordiæ argumentum, quòd eousque se demiserit vt in hoc mundo quadraginta dies adhuc à resurrectione maneret, antequam in gloriæ suæ possessionem veniret: & tot rationibus hominum incredulitati ac diffidentia dignatus sit occurrere.

Nos verò, fratres, in istis exemplis miseram à natura nobis insitam rebellionem intuiti, discamus magis magisque detestari, Deumque à quo solo mutari potest, supplicibus votis interpellare, vt in nobis per sanctum suum Spiritum magis ac magis operetur, vt dilectis tenebris, in hac luce crescamus, & in ea indefesso cursu ad metam vsque decurramus. In istis etiam tanquam in speculo contemplerur, quò vsque labantur etiam melius edocti, & qui maiores alijs fecisse progressus videbantur, si sibi ipsis fiant, momento facturi iacta-

*Singulare
innata in
nobis rebel
lionis exem
plum in his
mulieribus,
etiam in ipsis
Apostolicis.*

ram eorum quæ longo tempore didicerant
 Cauendum autem summo opere ne quibusdam
 obuiis exemplis abutamur, Dauidis præ post
 patrata tot atrocita flagitia, in gratiam tamen
 recepti: aut Petri post abnegatum Dominum
 redintegrati: aut Apostolorum denique post
 tantam incredulitatem, alios ad fidem addu-
 centium. Nam illis ex particulari gratia ista
 contigerunt, cum dono resipiscentiæ coniun-
 cta, quod non datur omnibus, 2. Timoth. 2. 16.
 ac speciatim non conceditur contemptoribus
 qui dicunt, Peccemus, vt magis abundet gra-
 tia, Rom. 6. 9. sed iis qui Prophetæ exhortatio-
 nem audiunt, Psal. 95. 7. & 8.

*Ablutio &
 unctio mor-
 tuorum in
 Dei populo,
 & sub tui-
 tum Eccle-
 siæ Christia-
 næ, professio
 fuit fidei ac
 spei resurre-
 ctionis.*

Cæterum morem illum sepeliendi mor-
 tuos aromatibus conditos, ex Scripturis appa-
 ret in Dei populo fuisse vltimatissimum, etiam
 ante datam Legem, prout mortuorum erat
 qualitas & conditio, quorum etiam corpora
 lauabantur priusquam vngerentur: quæ mo-
 rem initio Christianam Ecclesiam retinuisse
 colligimus ex Actorum capite nono v. 37. Ne-
 que verò cogitandum est id omne quod circa
 mortuorum funera gerebatur à fidelibus solo
 superstitionum animi erga defunctos studio &
 affectu profectum, multò minus vana quadam
 opinione cadauerum à corruptione vindican-
 dorum, nec etiam ambitione, ad maiores suos
 aut nobilitatem inuita morte ostentandam, vt
 apud prophanos populos, & nominatim inter
 Aegyptios factitatum illud est, Gen. 50. 3. & ve-
 teres historici & Latini monumentis iuis re-
 stantur,

stantur: fidemque hodie faciunt ea quæ inde adferuntur corpora, quibus vtantur qui Medicinam faciunt. Minimè, inquam, existimadum hunc fuisse populi Dei animum in hoc more obseruando, sed fuisse potius superstitib. quandam resurrectionis mortuorum tesseram, ac fidei professionem, quasi mortuorum corporib: purè & pretiosè in lecto iacentibus, & ad resurrectionem vsque dormitoris, non autem in sepulchro perituris.

Huius rei fidè facit Apostolus, vsus argumeto huius ceremonie ad resurrectionis testimonium. 1. Cor. 15. 29. in quo loco hæc verba *ba-*
ptizandi super mortuis, malè iam pridem exposita sunt de Sacramento Baptismi, quom ablu-
tionem mortuorum significet, sicuti vox etiam
Baptismi vsurpatur. Marc. 7. v. 4. & Heb. 9. 10.

Locus A-
postoli per-
peram de
Baptismo
intellectus

Sin autem quærat quispiam, an hodie retinenda sit illa consuetudo, quam in monasteria videmus introductam aut seruata: aio, quom Domini resurrectione reali nostra resurrectione nitatur, non posse sine superstitione ceremoniam illam reuocari. Testis esto abominatio aquæ illius non lustralis, sed infernalis, quæ quom pars aliqua sit superstitiosæ ceremoniæ illius Legalis quæ Num. 19. 9. describitur, mox in detestandam idololatriam abiit, aut impietatem potius abominandam: vt cui tribuatur virtus quæ unico filij Dei fide apprehenso sanguini debetur, non autem aspergillo respergo, sed viuus applicato ad eorum peccata delenda, mortuis autem ad resurrectio-

In sepulchris obser-
uanda quæ
ratione ni-
tantur, &
ad edificā-
tionem spe-
rant.

nem in gloriã, vt docet Apostolus 1. Petrus 1. v. 2. Regum verò, Principum aliorumque Dominorum corpora sic lauari cõdiri que, si è re publica est, aut ad familiarum memoriam seruandam facit: aut eorum etiam erigi monumenta, non sanè simpliciter reprehendero, sed magnopere verendum dico ne sic vanitas & ambitio, quæ, morietibus aliis vitiis, mori nõ possunt, foueatur, quod nec in summæ nec in minimæ conditionis hominibus probo.

*Differẽtia
in exteriorẽ
vita aucte
ra Ioannis
Baptistæ
& commu
ni Domini
nostri Iesu
Christi: &
summa cõ
gruentia e
iusdem ad
eundem sco
pum & ef
fectum col
timanti.*

De vnctione porro pretiosa illa Domini, fa-
teor pro vitæ austeritate, qua Iohannes Bapti-
sta verũ vsum docuerat sensus iræ Dei, in hanc
nationem incumbentis, ob quam decebat eos
cibi ac potus, vt ita dicam, oblitos, atque adeò
vitæ huius, pœnitentiam agere, & Liberatoris
adauentum expectare, Dominum nostrum Ie-
sum Christum vitam hominibus communem
egisse, sed sanctam illã & modis omnibus ab-
solutam, quicquid eã hypocritæ ipsius aduer-
sarij calumniati sũt, vt etiam, flocci factis illis
contumeliis, bis se passus sit vnguento delini-
ri in conuiuio, quod solebant diuites in deli-
ciis habere: semel apud Simonem Leprosum
Capernaumi, à muliere quæ fuerat in vrbe pec-
catrice, Luc. 7. 37. deinde Bethaniæ à Maria so-
rore Lazari, Ioh. 12. 3. vnguento pretiosissimo.
At in vtroque conuiuio longè in alium finem
quàm putarent adstantes conuiuæ, putà inusi-
tatum, disertis verbis exposuerat se vnctio-
nem illam gratam habuisse. Minimè nimirum
se passum hoc, quod erat alioquin respectu
quo-

quorundam ἀδιάφορον, ut superfluas illorum delicias comprobaret: sed prima vice factum ad Pharisei fastum arguendum, cui ex diametro miseræ istius peccatricis contritio erat opposita: altera verò, ut adstantibus mortis suæ ac sepulturæ conditionem repræsentaret, de quibus, licet imminerent, tamē patum ij quos alloquebatur cogitabant, Ioh. 12. 7. Denique licet omni honore dignus esset Dominus, ut ipsemet discipulos docuit, Ioh. 13. 13. nihilominus qui se eousque demiserat ut discipulorum pedes lauaret, semper à talibus se alienum esse demonstravit: exemplum præbens iis quos honore spiritualis ministerij dignatur, expressè à mundi gubernationibus distincti, Matth. 11. 8. & Luc. 12. 14. & 22. 23. quæ hac in re sint eorum partes: ac proinde quo loco sint habendi, tum qui crepidam deosculandam præbet cum comitatu suo aurato & argentato, tum qui Episcoporum Christianorum nomen præ se ferentes, non verentur tamen Principum ac Dominorum instar viuere, specioso videlicet prætextu Euangelij ministerium honorandi. O impudèntiam intolerandam, quam ipse Dei Filius toties tam expressè verbis & re ipsa redarguit: totiùsque Ecclesie, quandiu viguit aliquis ordo in ipsa, calculo damnatà: ac tanè Dominus tantum abusum suo tempore condemnare & pœnis coercere non morabitur.

Porro quòd ad vñctionem qua de hic agitur, non cit vsus ea Dominus Iesus Christi

Cur Domi
nus passus
sit ad se com

*dicendum
aromata cō
parari: illis
autem nec
ungi nec
condiri vo
luerit.*

stus, licet iam eius sepulturam Nicodemus attulisset mixturæ myrrhæ & aloës libras quasi centum, & iam tum eius corpus lintheis cum eiusmodi mistura sepulchro fuisset conditum, Ioh. 19. 39. & 40. Nam quæ de aromatibus dicuntur, in sequentem diem sunt intelligenda fuisse præparata, quandoquidem exiguum temporis spatium, quod ab eius ex Cruce depositione & in sepulchro locatione ad diei usque Sabbathi principium, supererat, vix otium illis dederat quæ in talibus ceremoniis requiruntur perficiendi. Quibus & hoc adde hanc vnctionem fieri solitam cum interiorum partium corporis exenteratione, quod sibi tamen integrum Dominus conseruauit, vt non passus sit ossa tibiæ suarum, cum lateroniam illorum tibiis confringi. Præterea, nequaquam fidei propriè aut obliquè fuit istud opus, sed ex amore mixto ignorantia inexcusabili resurrexerunt Domini, quo impellente mulieres istæ hoc opus aggressæ in viam se dederunt: licet in hoc toto negotio nihil sine Numinis prouidentia gestum sit, quo apud homines etiam tanquam honoranda commendaretur eius sepultura, quem in Cruce ipsius hostes tantopete calumniis & probris prosciderant. At Dominus hunc omnem defectum tolerans, & sincerum affectum harum mulierum intuitus, quo viuam & mortuum ipsum prosequutæ fuerant, & post mortem adhuc eundem retinebant, eos a quibus condemnatus erat condēnantes, nō est eas dedignatus, sed

sed sese meliùs ipsis quàm antea cognoscendū exhibuit. Ac proculdubidò nisi Dominus ex im-
 mensa sua misericordia excusaret vitia quę iu-
 stissimorum etiam oprimas intentiones, ser-
 mones & gesta scđare solent, sed ad iudicio-
 rum suorum trutinam, quę Lege continentur
 examinaret, quis mortalium coram ipso subsi-
 steret, aut eius irę iustissimę ferendę par es-
 set? Testis Abraham esto credentium pater,
 quem nulla opera, nec ante, nec post fidem
 quam acceperat à Domino, iustificarunt, vt il-
 lis coram Deo iustus & gratus esset: sed sola fi-
 des, id est, solus fide receptus Dominus, cuius
 diem vidit & gauisus est, Rom. 4. 1. & Ioh. 8. 56.
 Sola enim hęc est tranquillandę pacandęque
 conscientię ratio, Rom. 5. 1. Quam doctrinam
 qui non nouit nec admittit, sanè nec Dei iudi-
 ciorum seueritatem, nec legem, nec Euange-
 lium, nec seipsum nouit. Sin autem quærere
 aliquis pergat, cur Dominus vngi se non pas-
 sus sit: aio sic testatum ipsum fuisse sese sua i-
 plus virtute à corruptione immunem fuisse,
 non vnguentorum aut aromatum vlla vi. Quĩ-
 nam enim speraremus ab eo liberationem à
 mortis corruptione, cui ipse met succubisset?
 Pręterea mortis imperium non tantum in se-
 paratione corporis & animę, sed etiam in cor-
 poris inanitione & corruptione consistit.
 Quapropter Dominus vt sciremus animam i-
 plus morientis verè fuisse a corpore separa-
 tã, quòd ita voluisset, nulla vi mortis coactas,
 mortis etiam robur ipsam tregit, & quidem

omnino fregit respectu corruptionis sui corporis. Denique hac ratione certi sumus, nos hac eadem virtute qua factus est immunis à corruptione, tandem etiam à nostra liberandos esse, nec ullis aromatis opus ipsi esse ad hoc efficiendum, quum ipse sit pretiosissimum in vitam æternam balsamum; quo respectu sponsa in suo Cantico ait, propter vnguentorum tuorum odorem, nomen tuum est instar vnguenti diffusi, Cant. 1. 4.

Dei Providentia se colentibus sic adest, ut tã præmissis, tã non præmissis difficultatibus provident.

Sequitur apud historiam, Marc. 16. 3. has mulieres in itinere inter se colloquutas, quævisse quis saxum illud eis à monumento reuelleret, quam nominatim tres Evangelistæ prius dixerint, eas diligenter locum sepulchri, & quomodo corpus eius ibi fuisset collocatum, observavisse. At hic miranda mulierum istarum simplicitas occurrit, quod non cogitasset antea de hoc saxo reuoluendo: aut si cogitauerant, quomodo non inuenta ratione illud reuoluendi sese in viam dedissent. Quæ sane simplicitas, etsi non omnino laudanda, tamen non est parvi momenti ad testimonium ipsarum extra suspicionem omnem conspirationis ponendum: non frustra monente nos alioqui Domino, simplicitatem nostram esse prudentia temperandam, Matth. 10. 16. modò tamen è pura scaturigine manet, & ad bonam viam recta feratur: cuius rei multa passim in sacris occurrunt exempla, præsertim autem Apostoli, Act. 23. 6. & 17. Caterum ex historia perspicuum fit has mulieres ignorasse sigillum saxum

saxum obsignatum, aut sepulchrum à militibus custodiri: ac longè magis de hoc impedimèto, id si sciuisent, laboraturas fuisse, quàm de lapide reuoluendo: atque ad eò vix procul ad monumentum accessuras fuisse. Hoc autem eas ignorasse non est mirum. Trium enim horarum spatium à morte Iesu Christi intercesserat ad quietem vsque Sabbati, intra quod tempus oportuit Iesu Christi corpus à Pilato rogantibus illud concedi, de Cruce deponi, linteis inuolui, atque sepulchro condi, vt vix aliquod spatium Iudæis superfuerit Pilatù addeundi, saxam sigillo obsignandi, custodes præficiendi, nisi serò admodum, omnibus iam in urbem receptis. At verò Dominus, ne fortè istarum rerum apprehensio mulieribus metum adferret, quominus hoc iter susciperent, quas tamen primas suæ resurrectionis nuntias esse volebat, antea prouiderat, terræ motu excitato, terrorèque percussis militibus, & iam in urbem reuersis, quum adhuc essent in itinere mulieres, quæ demum exorto Sole ad sepulchrum peruenerunt, Marc. 16.2. ad quod verisimile est ipsas non ausuras accedere, si custodientes monumentum milites imò, ne si semimortuos quidem humi prostratos conspexissent. Sic agit plerunque Dominus cum suis, non tantum difficultatibus præuisis & ἀμυχάνοις καὶ ἀπαλάμοις apparentibus occurrens: sed multa impedimenta non præuisa nec visa tollens, quòd verissimum illud sit apud Prophetam, Psal. 12. Non dormitat neque dor-

mit custos Israël. Quapropter soli Dei filij vere, postquam vociferati sunt, Quàm multi me coardant, possunt cum Propheta gloriari, Cui habimus tamen, & somnum capiemus & cui-gilabimus, quoniam Ichona tuctur nos, Psal. 3. 2. & 6. secundum Abrahami patris nostri satis notam tesseram, DOMINVS PROVIDEBIT, Genes. 22. 8.

*Nequam
frustra De-
minus qua-
ritur, cui
occurrens
ipsum non
querentibus,
ubi et sicut
oportuit.*

Dum igitur hæ mulieres de hoc impedimento cogitant, ecce duos Angelos offendunt, alterum sedentem supra saxum, alterum in ipso monumento quo viso territas fuisse vehementer verisimile est, si præsertim in fulgureo illo aspectu se conspiciendos præbuerunt: mulieribus longè adhuc magis pauidis & tanto splendore terreri quàm illi milites facilonibus: quam præsertim eiusmodi visionibus ex insperato occurrentibus, fortissimi quique facile terreantur. Sed præterquàm quod verisimile est Angelum ipsis cum vultu facili ac benigno apparuisse, quum tam comis & placidus ipsius sermo, satis testaretur non offendendi, sed tutandi potius causa, si quis lædere niteretur ipsum præsentem adstare, adeo sunt animis confirmata, (exceptis iis de quibus Marcus loquitur 16. 8. quæ metu assugerant, & nemini quicquam eorum quæ viderant dixerunt) ut etiam sepulchrum ingredi veritæ non fuerint, sicut ab Angelo fuerant inuitata: atque ita quum essent magnopere recreata ex his quæ viderant & audiuerant, non aliarum quæ fugerant vestigia sequuta sunt, sed celeri

gradu Apostolis, quod erant iussæ nuntiarunt: hoc beneficium assequuræ ut redeuntibus itinere Christus ipse fieret obuius. Hinc itaque discamus primùm quousque se Dominus ad infirmorum sincerè quærentium captum tum verbo suo tum etiam effectis ipsis accommodet, & quidem aliquando quum sic ipsi videntur, illis à quibus vbi non est quæritur sponte occurrens: in cordibus sic erga se affectorum efficiens quod in his mulieribus hac extraordinaria apparitione fecit. Quot verò istiusmodi diuinæ bonitatis exempla conspeximus in cuiuscunque conditionis homines, quos ad sui cognitionem Dominus etiam lectione librorum mendacium & falsitatis plenorum traxit, eum quem minimè quærebant, & qui etiam ibi non erat, reperientes. Contra etiam non raro contingit eos qui quotidie sacras scripturas volunt, qui locus est in quo Dominus hodie quærendus, indoctiores & incertiores quàm dudum recedere, quòd nimirum pro sincera affectione & docilitate, falsa sua præiudicia & conclusiones ad hanc lectionem afferant. Denique nunquam Dominus frustra quæritur, quoties sincerè quæritur, quum etiam fugientibus ipsum vltro nonnunquam occurrat: teste Adamo, Genes. 3. 8. teste Saule de tam crudeli persecutore factò rãto Dei præcone, Act. 9. 1. & 2. & 15. testibus iis denique de quibus apud Prophetam Deus, Inueniri, inquit, feci me nis à quibus non quærebar, Esa. 65. 1. Et hoc ipsum mulieribus istis contigit, nihil minùs

quàm quod inuenerunt, quærentibus, Angelos nimirum, Iesumque Christum à mortuis suscitatum, quem ut mortuum vncturæ quærebant in sepulchro. Ac sanè priores esse Domini semper hac in re patet oportet, quandoquidem ipse non à nobis eligitur, sed ipse nos eligit, 2. Thess. 2. 13. Quam gratiam si Deus istis largitur, annon eam multò magis est erga eos continuaturus, qui semel inuentum nunquam deserunt, sed propiùs semper accedunt, eidemque semper magis ac magis coherent, sicuti de se vera illa sponsa loquitur, Cant. 1. 1. & 4.

*Contraria
effecta sensus
diuinæ
Maieſtatis
humilibus
aut super
bis apparē
tis.*

Hinc deinde discamus quantum inter se Dei filij, & ij qui prauam conscientiam fouent, in maiestatis & potentia diuinæ apprehensione differant. Nam quando Deus se qualis est magnus ac fortem præbet, sanè rem creatam tremore concuti par est, quãdoquidem montes ipsi & cœli maiestatis ipsius sensu perterriti, velut in sudorem soluuntur, Psal. 68. 9. & beati ipsi Angeli faciem ante tribunalis huius magnificentiam operiunt, Esa. 6. 1. Hoc ipsum historiae sacrae docent maximis & sanctissimis vitis contigisse, putà Danieli, 8. 17. & D. Iohanni, Apocalyp. 1. 17. & 19. 10. At pavor hic subito sedatus, Dei filiorum cordibus solam sanctam reuerentiam relinquit, cum tantò maiore spe coniunctam, quantò maiorem supremæ huius Maiestatis ac potentia cognitionem habent, qua vna nituntur: quod ex sanctorum precibus in Sacris Scriptis, ac nominatim in maxi-
ma

ma Psalmodum parte comprehensis fit conspicuum. Et quidem hic scopus est ad quem tam pretiosa Angeli verba ferantur, sic mulieres illas compellantis, Vos ne timete: pro vobis enim hic mortuus est & resurrexit. Contra verò maximè superbos & indomitos Dei hostes contingit, postquam furorem suum vomuerunt, vbi vel minima diuinæ Maiestatis scintilla oculos ipsorum irradiat terreri, & velut capitis reos coram sui Iudicis tribunali trepidare. Sic perfidi Angeli coram eius vultu subsistere non potuerunt. Sic Cain ille ferox de superbia statim remisit, Genes. 4.9. Sic potens ille ferusque Nebucadnezar repente inferam mutatus est, Dan. 4.30. & 33. Sic Balsasar ille animi impotens in mediis dapibus, quibus Deum Israëlis ludibrio habebat cum Nobilibus, momento risum & gaudium in trepidationem vertit, cuius etiam suorumque Nobilium præterea luctuosissimus fuit exitus, Dan. 5. 6. & 23. & 30. Sic custodes isti Angelo conspecto, semianimes prostrati iacuerunt, contra mulieribus consolationem ab eodem Angelo capientibus, & erectis. Erat enim illis sanè metuendus qui superbis maximè resistit, nam reuera Sapientis illi dicto locum esse oportet, fore vt domum superbiorum Dominus destruat: & elatum animi hominem Deum abominari, Prouerb. 15. 25. & 16. 5. atque etiam Domini nostri sententiam illam perfici, Quisquis se ipsum extulerit, deprimetur: qui verò depresserit, humilitate non fucata, quæ

inter Dei filiorum notas non vltima est, extol-
letur à Domino.

*Quale sit
esse de-
beat funda-
mentum eo-
rum quæ no-
bis creden-
da sunt ra-
tione præ-
veritorum,
Speranda
futurorum
respectu, ne
in salutis no-
stra negotio
decipia-
mur.*

Cæterùm obseruatione dignissima sunt ho-
rum Angelorum Dei verè nuntiorum & ser-
uorum verba, quibus istis mulieribus quæ ac-
ciderant, quæque sunt inter articulos fidei no-
stræ præcipua, Domini nimirum resurrectionem
persuadeant. Igitur sui nuntij fundamen-
tum ponunt, id ipsum quod voce sua Domi-
nus toties ipsis disertis verbis prædixerat, fore
nimirum vt postquam condemnatus & cruci-
fixus esset tertio die resurgeret. Tam ad huius
sui sermonis maiorem fidem addūt quæ ipse-
met oculis intuebantur, sepulchrum vacuum,
linthea sic disposita vt furto sublatum fuisse
corpus ne suspicari quidem vllus potuerit: vt
etiam Angelorum ipsorum maiestatem omit-
tam. Quam viam si semper institissent quos
Deus hoc Angelorum, idest verbi sui præco-
num titulo dignatur: nunquam in deuia se a-
bertassent, nec miseram plebem in tot errores
secum traxissent, quod in hoc populo factum
sapius ante Domini aduentum, ac deinceps
post eius aduentum in toto Christiano orbe,
proh dolor! aspiciamus. Nunquam igitur ob-
trudendus tuit, est, aut erit vllus Ecclesiæ Dei
fidei articulus, nisi ex verbi diuini puris ac in-
dubitatis fontibus exhaustus. Nihil, inquam,
pro fidei articulo obrudendum, nisi quod A-
postolorum ipsorum temporibus tam perspi-
cuè tamque fideliter in symbolum quod Apo-
stolicam dicunt, relatum fuit, erutum tam ex
im-

impletis Prophetiis per Iesum Christū, quàm ex iis quæ ipsimet ex suo magistro didicerant, & in eodem viderant, tum rerum iam impletarum respectu, tum adhuc implendarum, putà reditus è cælo ad viuos & mortuos iudicandos, resurrectionis carnis, & eorum quæ hanc consequutura sunt. Hæc itaque si ad amissim obseruata fuissent, quânam porta, quæso, infinitæ corruptiones articulorum fidei nostræ in Ecclesiam irrupissent: infinitæ fabulæ sacrarū historiaram veritatem polluentes? denique omnis generis falsitates, verbo Dei mutato, truncato, ampliato, non tantum ex pastorum (quorum alij crassissima ignorantia, alij superstitione laborarunt, alij verè impostores ac diuinæ maiestatis contemptores fuerunt) sed etiam non semel ex cuiuslibet voluntate & arbitrio?

In rebus igitur quas præteritas esse & impletas credendum est, verbum Dei & impletionem earum fidem illis oportuit facere, non quæ hodie viderentur ipsis oculis, quemadmodum quod tunc in sepulchro videbatur, sed quæ verorum Christi discipulorum non dubiis scriptis niterentur, quales sunt fidei nostræ articuli Symbolo Apostolico comprehensi. In iis autem quæ adhuc expectamus, effectis nimirum spei nostræ, positum hic ab Angelis fundamentum sufficiat, Dominum dixisse: ac proinde certò persuasi sumus ipsum suo illud tempore perfecturum, cuius vna & eadem est veritas præteritorum ac futurorum.

*Ignorantia
non excu-
sant negligē-
tia vel diffi-
dentia, præ-
sertim hoc
tempore.*

Et hæc quidem hætenus dicta, tum pasto-
ribus, tum ouibus normam esse oportet, quam
secuti tum doctores tum auditores Dei verita-
tem ducem sequantur. Porro non sunt Angeli
mulierum defectum arguentis verba hæc le-
uiter prætereunda, *Quid viventem quaritis inter
mortuos?* Meritò enim responsuræ videbantur
mulieres, non hanc esse suam mentem: sed cõ-
trà mortuum à se in mortis domo, sepulchro
nimirum quæri. At maiorem reprehensio-
nem ita responsantes incurrisent. Nec enim
Iesum Christum ut mortuum inter mortuos
quætere posse videbantur, quin se incredulita-
tis accusarent, aut obliuionis: quum sæpius ab
ore Domini audiuisent ipsum tertio die re-
surrecturum, nec amplius in mortuis futuram.
Sic plerunque contingit nos lapsibus nostris
ignorantiam prætexere, qua magis preminimur,
quum ad ignorantiam accedat aut negligē-
tia aut contemptus. Age verò, quum ab hinc
annis octoginta Deus tam clarè, tam apertè,
tam patienter mundum compellarit, superatis
omnibus impedimentis, dolis ac fraudibus &
occultis machinationibus, & vi omni, quò ab
omnis generis, ætatis, sexus ac conditionis ho-
minibus audiretur, an potest ignorantiam vl-
lam prætexere qua coram Deo excusetur? quū
præsertim repulsam patiat, his quidem illum
vi tradētibus, illis verò contemnētib; aliis
verò, à quibus erat exceptus, pessimè ipsū tra-
ctantibus, & hac in re infaustam urbem Hie-
rosolymam imitantibus, quæ tanto cum gau-
dio

dio die Dominica missum à Domino quum excepisset, paucis post diebus cum tantis vociferationibus ad Crucem flagitavit, vt etiam à Iudice, contra ipsius conscientiam, ad id supplicium cõdemnationem extorqueret. Quam verò simus ex eorum numero quos Deus erudit, eius etiam opem & auxilium supplices imploremus, ne in iis reperiamur qui malo vno spiritu fugato, septem aliis longè peioribus portam aperiant, Matth. 12. 45. cuius rei, proh dolor! nimium hodie frequentia exempla conspiciamus. Ac si nos obliuio quædam eorum cœpit, quæ prius didiceramus, quod his mulieribus ac discipulis ipsis contigit, earum etiam exemplum sequamur, quæ reuocatis in memoriam iis quæ obliuioni tradiderant, Luc. 24. 8. ex hac admonitione non parum profecerunt.

At si meritò hæ mulieres corripuntur, quòd Iesum Christum mortuum, & sepulchro conditum adhuc esse reputarent, quòd viuentem & sepulchro egressum, inter mortuos quærerent: nunquam eum in sepulchro nec mortuum nec viuentem quæraturæ, si hoc scissent, quam tandem excusationem adferent miseri illi supersticiosi, immo cæci & insani profus, qui Iesum Christum in cælis hodie viuentem quærunt, non in verbi sui prædicatione, Sacramentorumque administratione, non in vera Hierosolymia cœlesti, Domini Ecclesia, quocunque terrarum loco Dominus cognoscitur & colitur, sed desertis vxoribus, liberis, patria

pe-

Iesus Christus adhuc inter mortuos quæratur à supersticioso sepulchrum eius hodie visitantibus, & aliis non paucis.

peregrinantur, ac terrenam Hierosolymam
 petunt, ut antrum istud inuisant, quod non nisi
 ex opinione, si non falsa, tamen incerta fuerit-
 ne Domini sepulchrum scitur, propter maxi-
 mas paulò post secutas tum vrbs tum vicinæ
 regionis mutationes & vastationes? Esto verò,
 de loco certo constet, quo tamen fundamento
 nititur hæc superstitio, quæ in maximis votis
 habetur, ut non nisi Papæ ipsius ore suscepta
 semel dispenseretur? Iesus enim Christus semel
 illud egressus, non est amplius illic, nec in æ-
 ternum futurus est. Ac si in terris quærendus
 est, (spiritualiter in verbo & Sacramentis quæ-
 rendus, in quibus vbique locorum reperitur,
 in quibus in spiritu ac veritate colitur, ut non
 sit opus, in has aut illas oras excurrere, sicuti
 Legis, & templi Hierosolymitani tempore fa-
 ctitatum est: ut ipse Dominus tam expressè
 nos admonuit, Ioh. 4. 20. & Apostolus ipse
 Moysi verba referens, Rom. 10 8. ut non sit aut
 cælum conscendendum aut mare tranadum
 Instructio verò si quæritur ad ædificationem,
 quæ tandem à muto & sensu experte saxo
 sperari potest? Terrenum igitur Iesu Christi
 sepulchrum hodie quærant qui sepultum fuisse
 se nolunt credere, nisi suis oculis illud intueân-
 tur: Iesumque in hoc sepulchro quærant qui
 suscitatum à mortuis persuaderi sibi non pa-
 tiuntur. Nos verò Iesum Christum in terris lo-
 quentem audiamus, vbicumque sacrosanctum
 eius verbum pure annuntiatum personat: quæ-
 ramus autem non carnis oculis, aut pedibus,
 sed

sed fidei, loca superna, in quibus ad dextram
 Dei Patris sedet, ex Apostoli exhortatione,
 penetrantes, Coloss. 2. Quanta fuit igitur patrum
 nostrorum cæcitas, qui ducibus aliis cæcis, vi-
 tam & facultates exposuerunt, ut Sarracenis,
 aiebant, sanctum sepulchrum eriperent: solis
 hæc in re questum faciētibz Indulgentiarum
 præconibus? At si tanta hæc est cæcitas: & Deo
 nostro Opt. Max. gratias immortales agere de-
 bemus, quod tantas imposturas & impostores
 nobis detexerit, quid futurum putamus iis qui
 millies adhuc hebetiores, minimè quidem
 mendicāt, sed charissimè peccatorum suorum
 remissionem, vitæque præsentis commoda,
 immo vitam æternam, mercantur à mortuo-
 rum ferculis, reliquiis ac ossamentis, eorum
 quorum fortasse maxima pars in inferos est de-
 trusa, quibus tamen animarum mangones ex
 arbitrio suo nomen imponunt: & quæ habent
 præcipua sui Christianismi capita, Christia-
 norumque præcipuas notas? Quid verò sum ad
 hæc ego dicturus: nisi ut tu, Deus, propter san-
 ctum nomen tuum, breui manum admoueas,
 nec amplius sinas cælum ac terram tam dete-
 standis idololatriis pollui?

*Donerunt
 omnium Dei
 communica-
 tionem, ex
 vere chari-
 tatis affe-
 ctu, inter
 Christianos.
 esse oportet
 nisi acule-*

Denique superest adhuc nobis magni mo-
 menti caput explicandum in hac historia,
 mandatum nostrum expressum quo iuben-
 tur hæc mulieres Apostolis ita nuntiare: in qui-
 bus duo sunt quæ seue & in usum nostrum re-
 ferre nos operæpretium est. Horum prius est,
 quæcunque beneficia Deus in nos confert hæc

*quod rei esse
velint.*

temporalia siue spiritualia sint, ad communem totius Ecclesiae corporis aedificationem esse referenda: quod nisi vera fide & charitate praestiterimus, sacrilegi sumus, & in eius condemnationis partem venturi, quam minatur Dominus acceptum ab ipso talentum abscondenti, Matth. 25. 30. Quod si charitas singulos ad haec obligat, quid iis futuram putamus, qui praeter hanc vocationem generalem, etiam speciali vocationi ad hoc vel illud munus temporali vel spirituali, non respondent?

*Deus sine
personarum
acceptione,
quibuscum
que ipsi vi
sum est, uti
tur, ut tamen
in domo Dei
stabilitus or
do non vio
letur.*

Alterum est, licet in Ecclesia Dei non omnes Prophetae sint nec Apostoli, ut non erant etiam haec mulieres, & in domo Dei cuncta fieri ordine oporteat, 1. Cor. 12. 29. & 14. 40. esse tamen ex officio Christianorum sese invicem docere, monere, hortari, arguere, consolari priuatim, ac mutuis dextrarum amplexibus vna in Domini templum ascendere, sic alij alios cohortantes, Eamus, ascendamus, in templum Domini, ut quae praedicta sunt, Mich. 4. 2. impleantur. Ideo vero summo opere cauendum nobis ne imitemur eos qui ipsos arguenti Domino exprobrabant cognatos, quos sibi notos aiebant, & fabrilem artem quam cum fabro lignario Iphelpho exercuerat, Matth. 13. 55. & Apostolis vilem conditionem, quod non essent ex Iudaeorum praecipuis, Ioh. 7. 48. nec in ipsorum scholis eruditi, Act. 4. 13. Contra, Deum per quemcumque volet nos alloquentem audiamus, quando quidem Apostolos a mulieribus semel doceri voluit, atque adeo Petrum nomina-

um

natim qui hîc, nô honoris sanè gratia, nominatur, sed quòd eius esset quam lociorum grauior lapsus. Dauidè sanè Abigail vna à summo facinore auerit, quod ipseniet ingenuè facterur, i. Sam. 25. 33. Huius verò rei, quam multa quæ lubens omitto exempla, nobis istud seculum nostrum suppeditat?

Agite verò, fratres, quum ex hac historia, Huius doctrinâ vsus tanquam ex amplissimo thesauro, multum auri, multumque pretiosissimarum gemmarum eruerimus, faxit Deus Opt. Max. vt hæc probè cognoscamus, laudemus & in vsum nostrum quisque secundum suam vocationem reuocemus, fide sincera in hanc vetè Suscitatum è mortuis recumbentes: & eius potentiam ac virtutem quibuslibet intus ac foris tentationibus opposcentes, vt eius gloriæ ac honoris penitus nos consecremus: duo in primis extrema fugientes, ne nimirum in oculis nostris sapiamus, & contrà, ne per socordiam & ignauiam ab officio recedamus, quod harum mulierum nonnullis contigisse videmus, de quibus agitur, Marc. 16. 8. quæ timore perculsæ; nemini verbum facientes, quum domum rediissent, non sunt etiam à Domino hanc gratiam consequutę quam sociæ ipsarum, vt Dominum ipsum in itinere offenderent, & ab eò consolationem acciperent. Agite igitur, inquam, fratres, rectam viam semel ingressi decurramus ad metam vsque, ibi demum coronam immarcescibili coronandi. Amen.



HOMILIA QVARTA.

Math. 28.

9. Quum autem proficiscerentur ut [hoc] nuntiarent discipulis eius, ecce, Iesus occurrit eis, dicens, Aucte. Ille autem accesserunt & prebenderunt pedes eius, & adorauerunt eum.

10. Tunc ait eis Iesus, Ne timete, abite: annuntiate fratribus meis ut abeant in Galileam, illic me videbunt.

Harum mulierum error, alibi Iesum Christum, & alibi quam esset, quarum testimonium minus fuisse etiam facit.



Uò magis errarunt hæ mulieres, Iesum Christum alium quam esset, & ubi non erat, querentes, & quidem errore: non excusabili: eò minus est suspectum minus que eleuari potest editum ab ipsis resurrectionis testimonium: tantò que maior & ineffabilior apparet Domini bonitas, suorum infirmitatem, quam nulla excusatio tegebat, benigne tolerantis: quò maximè hæc hitoria spectat. Verùm Spiritus sanctus nobis hoc exemplum, etiã aliquid amplius edoctrus, proponit. En igitur mulierum turbam eandem, quarum eadem mens, & eadem via, sed tamẽ à recto aberrans, qua de te monentur à duobus tato dignis Magistro nuntiis, Angelis. Et harum quidem alia duces Angelos sequuta, plus etiam quam spectabant inuenerunt: alia subito percussæ timore

re fugerunt, & hoc beneficio se ipsas priva-
runt. Age igitur, quoniam hoc contrigerit ex-
pendamus.

Huius seculi sapientes pulchre sane dixe-
runt, domos, familias, status omnes tam recta
imperandi scientia, tum obedientia stare: qua
in re non mirum est si in negotiis terrenis v-
trinque graviter peccatur, aliis quidem ad be-
ne imperandum aut ineptis, aut æquò segnio-
ribus, et si nemo non regios animos gerit: aliis
verò ferè omnibus, aut paucis admodum ex-
ceptis, rectam ac sinceram obediẽtiam detre-
ctantibus. Idem in Domini domo plerunque
cõtingit, in qua, ut omittã hypocritas & con-
temptores, plerique omnes Christũ querũt, &
non repetiunt: & quidem suo proflus inexcusa-
bili errore: aliis quidem ad eò in imperando
audacibus, ut hi quidem conscientis ipsis fi-
gendi Leges autoritatem sibi vendicent vnius
Dei propriam: illi verò Deum & ius omne ac
æquum contemnant, seque ipsos & alios ex
suo arbitrio & libidine regere posse sperent.
Alios verò, quorum obediendi sunt partes, vi-
deas, præter quàm quòd omnes naturã Deo
rebelles nascimur, partim tam stupidos ac he-
betes, partim tam supersticiosos in his quæ cõ-
scientiam & salutem spectant, ut facillè ab ani-
marum suarum manibus, id nequaquam
in rebus humanis, etiam exigui momenti, fa-
cturis, pendeant.

*Autoritas
imperandi
conscientis
(quod v-
nus Dei
proprium
est) & fide-
lium obse-
quium pvo-
ptum, vere
Ecclesia
sunt funda-
menta.*

His maximis erroribus, quos horrenda &
inevitabilis ruina comitatur, veram Ecclesiam

*Qualesit
patoru of-
ficiu in*

*Magistri
præceptis
docentis &
quæ in re
cipiendis: ut
suâ quisque
vocationem
sequatur.*

in sempiternum permanuram opponamus. Ea est quæ sic unico Regi huic sese subiicit, ut ij quorum ad alios docendos vitur ministratio, intra sibi commissi muneris cancellos sese contineat, illud fideliter adhibitis necessariis admonitionibus, exhortationibus & increpationibus exponant: &, tanquam à Domino missi, iubeant, quod fieri iussit, inhibeant autem quæ fieri Deus ipse prohibuit, Matth. 28. 20. & 1. Cor. II. 23. ut fideles arcanorû Dei dispensatores, 1. Cor. 4. 1. Quæ contra veri Pastoris per ministros suos eos alloquentis vocem audiant & sequantur, non autem alieni, Ioh. 10. 4. & 5. Quemadmodum autem in bene constitutis omnibus Rebus publicis, legibus fixis parere singulos non confuse, sed ex cuiusque vocatione patet, ad vitandam confusionem: sic in vera Ecclesia, singulos oportet Dei voluntati sese subiicientes diligenter expendere vocationem suam, qua Dominum colant & proximo inserviant, quod non temerè toties Apostolus inculcat, quum ex huius ordinis violatione tot confusiones & calamitates procul dubio promanent.

*Satane cõ
silia quibus
homines à
vocatione
auertat, ex-
penduntur.*

Quoniam autem nostræ salutis hosti & eius satellitibus ista vitium in modum displicent, ut vix aliquid inuenias difficilius quàm hominem esse frogi (quod est viam illam de qua loquimur insillere) contra obfirmandus est animus, ut de Dei voluntate certò persuasi, & vocationis testimonio freri, in cæpto curriculo decurramus, donec tandem metam & indefef-

so cursu currentibus propositam coronam, adipiscamur. Quamobrem esto nobis etiam ad hanc laudem stimulus, meditatio tot excellentissimarum in hac lucta victoriarum, ex quibus agnoscamus quàm felix sit stadium illud decurrentium exitus, istiúsque iacturæ ac detrimenti quod sibi accersunt, qui metus sibi fingentes ab officio resiliunt: multóque magis qui animum ab eo aduertunt ad quod eos aduertere maximè decebat.

Et quidem hæc hitoria, quam die postrema Dominica non absoluius, vtrorúmque nobis exempla suppeditat. Pars enim harum mulierú præsentí animo sepulchrum ingressarú duobus nuntiis recreantur, & accepto mandato, rem totam discipulis nuntiandi, plenæ insigni gaudio, parentes, aliud à Domino beneficium consequuntur, vt obuiam ipsis fiat, & ipse coram quæ ab Angelis duobus audiuerant, rata faciat, vt hoc nuntio Apostolorum ipsorum, vt ita dicam, Apostolæ, cum immenso & ineffabili gaudio factæ sint. Pars contra, de quibus agit, Marc. 16. 8. formidine percussæ fugientes, suscepti itineris fructum sibi & aliis tum perdiderunt, quas melius deinceps edoctas fuisse verisimile est.

Hinc etiam eruenda nobis singulis horis doctrina pernecessaria. Nam hæc mulieres parauerunt manditis quæ primùm ab Angelis duobus acceperant, deinde à Domino ipso coram modo externo & in sensu incurrente, licet tamen extraordinariis signis. Nos verò hanc

Huius historia applicatio ad superiora.

Quæ ratione cuiusque conscientia confirmari possit in sua vocatione: et quid hic opus factu sit.

hodie rationem ne expectemus, & à Satanæ fraudibus caueamus, phanaticis hominibus persuadentis somnia sua, seu deliria, vigilantium aut dormientium, esse diuinas reuelationes. Ne, inquam, hæc oracula nobis fingamus. Nā tempus illud, Ecclesiæ Christianæ administratio- nis respectu, præterit, semper tamē Deo prout ipsi visum est operante. Viam igitur Regiam sequamur: vt opus aliquod aggressuri, aut aliquid dicturi, primū diligenter excutiamus, illūd ne sit à Deo vel non, hoc autem ex eius voluntate in Lege patefacta facillimè cognoscemus. Deinde an vocationi respondeat, expendamus: purā an id de quo suscipiendo deliberatur sit eiusmodi, vt si fecerimus, obsequamur Deo, nisi autem fecerimus ab officio vel in totum vel ex parte resiliamus. At Deo præterea gratiam hanc largiente, vt non modo conscientia probè erudita suadeat aut dissuadeat quid agendum fugiendūve sit, sed accedat externè mandatum, quo de Dei voluntate certiores siamus, tum maximè, si aliās vnquam, Spiritus discretionis à Domino, suis eum nunquam recusaturo, precibus est impetrandus.

*Exempla
insignia ex
quibus su-
periorum
usum disca-
mus.*

Huius rei duplex in Apostolo exemplum adferam, eximiū exemplar quod in difficultatibus, in quas quotidie fideles Dei serui incurrit intueamur: ad quod accedet tertium in re ad nos fallendos valde procliu. Prius esto factum illud Apostoli, qui quum per biennium ex sua vocatione feliciter Ephesi promouisset opus Domini

Domini, virtutes multas per manus eius operante Domino, tandem coorta seditione per Demetrium illum statuarium, prodire in populum apud se constituerat. Ecquis autem non dicat Paulum ab incæpro non auocandum, qui, si vllus vnquam inter Dei seruos, Dei spiritu in vocatione ageretur? At discipuli non siuerūt eū prodire, seque ipse regi hac in re ab ipsis passus est, Act. 19. 10. & 30. & 20. 1. Cōtrā in vltima Hierosolymā profectioe, præmonitus ab Agabo propheta, vincula & afflictiones eū ibi manere, per singulas Ecclesias rogatur vt profectioe illā abiiciat: sed tamen obfirmato animo pergit, nō quidē pertinaci, sed qui sciret quo spiritu ageretur, vocationi suæ prorsus conformi: & quòd sola pericula imminentiā illi obiicerentur, Act. 20. 23. & 21. 13. At verò duodecim Domini discipuli, non sanè Dei zelo, sed ex indignatione & cupiditate vindictæ, specioso tamen prætextu studij erga magistrum, & pœnarum quas loci illius incolæ, Dominum excipere dedignati, merebātur, & quidem pro se adferentes Eliæ simile exemplum, grauius à Domino, his verbis corripuntur, Nescitis quo Spiritu ducamini, Luc. 9. 54. Quæ si ante nostros oculos exempla verentur: facile quid in istiusmodi negotiis factu sit opus, modò affectiones rectæ sint, et si aliquo defectu laborantes, iudicabimus.

Ad has mulieres reuertamur, quæ parentes mandato quod ab Angelis Domini acceperant, non tantum se dant in viam nuntium il-

*Vera obedientia proutitudinem
et zelum*

*moderum
requirit.*

lud perlaturae, sed cum festinatione currunt, ex quo discimus fugiendum nobis teporem illum quo laborantes Dominus euomit, Apoc. 3. 16. ac potius in violentorum illorum qui vim regno caelorum faciunt esse nos oportere, Matth. 11. 12. zelum habentes scientiae qualem haec mulieres.

*Dei benedi-
ctiones su-
pra omnem
spem eis qui
benefacien-
do nunquam
defatigan-
tur, sed ta-
men ex me-
ra gratia, co-
singunt.*

Ecquid autem hic amplius quum Dominus ipsis occurrisse dicitur, non ipsae Domino: docemur quum Dominus nobis ipsum quaerentibus & obsequentibus occurrit, ex mera gratia id facere, nosque praeveneri primum ut velimus quaerere: deinde voluntatem quam efficit in nobis bonam comitari. Discimus insuper ex iis quae istis mulieribus contigerunt, idem hic accidere quod in rebus humanis, ut docent cum experientia sapientes, saepe artem versando tyrones in magistros evadere, seu fabricando fabros fieri, sic etiam salutis viam continuo cursu terentes. ex fide in fidem progredi, donec tandem speratam omnibus beatam hanc viam insistentibus metam assequantur, felicem nimirum ac beatum illum Domini, hoc longè feliciorum occursum, qui ab Apostolo describitur, 1. Thesi. 4. 17. quum rapiemur in nubes in occursum Domini, cum ipso futuri in sempiternum.

*Dicere Do-
mini Facere
est: nisi illud
effectum in
credulitas
impediat.*

Porro Domini benignitas in hoc occursum longè adhuc maior apparet in his verbis, *Audete, aut, Gaudete, & ne timeate.* Et horum quidem verborum ab ore Domini manantium longè alia vis est & effectus, quam si ab hominum ore,

ore, licet corde cum ore consentiente profecta
essent. Nec aliud homines possunt quàm ami-
cis bene precari, & eosdem hortari. At dicere
Domini. Facere est.

Nec sanè dubitandum est quin hæ mulieres
intus perceperint eorum fructum quæ auribus
hauriebant: illud externo facto testatæ, non
tantum Dominum adorantes, sed etiam pedes
ipsius amplexantes, quasi sic eum compella-
rent, Vah! Domine, quàm feliciter abs te su-
mus in maxima nostra locordia & increduli-
tate deceptæ. Nam obliuioni traditis iis quæ
tam expresse prædixeras, quæque iam impleta
cernimus, ibamus ad te tanquam ad nos am-
plius non reuersuram: at te ipsum iam nobis
occurrentē vltro conspiciamus. Vngendum te
cum mortuis in sepulchro quæsiuimus, tu nos
alio consolationis vncturus ades balsamo.
Supplices veniam deprecamur, culpam fate-
mur: te Dominum ac Magistrum nostrum ad
pedes profalientes salutamus. En quis iste bea-
tus occurfus vtrinque fuerit. Eia verò, fratres,
quid obstat quominus eodem felici occurfu
Domini fruamur? Quoties enim in calamita-
tibus Dominus occurrit, seu internis consci-
tiæ motibus, seu quavis alia ratione, sed in pri-
mis anima pœnitente in gemitus illos inenat-
rabiles, de quibus Paulus Rom. 8. 26. erump-
te, quos sanè beatissimos occurfus Domini di-
xeris, quis oro nobis esset felicitior, harum mu-
lierum exemplum imitantibus, & oblatum
beneficium eadem reuerentia recipientibus,

*Quomodo
nobis occur-
renti Domi-
no respon-
dendum.*

ac eandem habentibus aduersus quæcunque pericula fiduciam, quam in eiusmodi visitationibus Dominus secum adferre solet?

*Benedictiones Dei filio
vni proprie
de iustis qui
bus immorā
dū, est hac
in parte filii
huius seculi
dupliciter
hallucinē-
tur.*

Et si verò ab hac vnica scaturigine omnia beneficiorum genera promanant, ab eo nimirum qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, tamē de benedictionibus filiorum Dei propriis ac peculiaribus ista dicta sunt. Quapropter solos in hoc mundo filios mundi spe sua excidere videas, non modò vana specie mundi deceptos, 1. Cor. 7. 31. sed etiam sibi persuadentes se bonis perfruituros, peccatis suis eum prouocādo, in cuius vnus potestate sunt, vt ex suo arbitrio vel largiatur illa vel auferat, quampræter eum solum Deus alius non sit. Et tamen sic hodie viuatur in mundo, cum sua quam quærit vanitate peritūro. Nos verò cōtrā, si vera Domini Ecclesia sumus, idest à mūdo separati, pro comperto habentes pietatem solam habere promissiones tam præsentis quàm futuræ vitæ, hunc qui nobis occurrit, à quo vnico tanquam vero fonte bona illa promanant, 1. Tim. 4. 8. amplectamur & retineamus, noctesque diesque versemus in his negotiis certissimum hoc asylum, Quærite primùm omnium regnum cælorum & cætera omnia vobis adiicientur, Matth. 6. 33. & preciosissimam aliam illam Apostoli sententiā, Si proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, qui non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur: Rom. 8. 31. At coniunctim ea cum ipso flagitemus. Nam sine ipso nul-

nullæ maiores aut grauiores maledictiones Dei benedictionibus, quum quis ipsis abutitur.

Hæc verò verba, *Ne timete*, quum tali ore proferantur, quis satis expendit? Nullam enim esse passionem qua magis homines percellantur, quàm metum, nemo dubitat, quum sæpe nocentior sit re ipsa quæ metuitur. Quot verò quantisque periculis, & quidem sæpe in-

cuitabilibus, misera hæc vita nostra, quoquo-
 mos conuertamus, est obnoxia? At lenia illa, re-
 spectu terrorum conscientia, quæ flagitiosis
 & sceleratis hominibus quantumuis repugnā-
 tibus, est accusator, reus idoneus, iudex & car-
 nis ex: vt à se accusatum, conuictum, iudicatum
 nunquam esse quietum sinat. Aduersus peri-
 cula autem nobis exterius in his terris immi-
 nentia, remedia prout Deo visum est, inue-
 niuntur, non tamen aduersus mala quælibet,
 nec semper tuta, nec ad statum tempus: & ple-
 runque periculi vnus fugam aliud excipit.
 Conscientia verò terrores quis sedauerit, nisi
 solus qui offensus est, Deus æternus? Et quidem
 hoc vno solius Christianæ religionis veritas
 innotescit, salutatis redarguens alias omnes,
 quotquot vnquam aut sunt, fuerunt olim, aut
 futurae sunt religiones. Hoc enim retinet qui-
 dem omnes fundamentum, necessariò placan-
 dam esse Deum, & hoc nituntur superstitioso-
 rum deuotiones ab hominibus excogitate. Sed
 vt falsorum deorum multitudinem omitterem,
 etto, feratur totus ille cultus in verum Deum,

*Variæ me-
 tus species:
 & verū ac
 vnicum re-
 medium ad-
 uersus per-
 culosissimū
 metum, con-
 scientia ni-
 mirum ter-
 rores.*

vanus tamen omnino futurus est. Aliæ enim religiones omnes falsa duo fundamenta ponunt, nempe Deum ab homine offensum, posse ab eodem oblato dono placari: Deumque sic nobis lapsus nostros, ut solent homines alijs alijs condonare, ut tantundem de sua iustitia remittat. Quæ sanè nullo modo Dei naturæ, rei nullius indigæ, cõueniunt: quandoquidem omnia sunt ipsius & in ipso, in sese perfectissimo, nullique passioni obnoxio: nec retineret Deus id quod est (summè iustus nimirum, non minùs ac summè bonus) si peccatum vllum impunitum secundum suæ iustitiæ seueritatem dimitteret. At sola Christiana religio verum Deum agnoscens & colens nouit summam eius misericordiam cum summo iure conciliare, in eo qui nobis à Patre datus est, & qui ideo seipsum fratrem nostrum fecit, & tanquam sponsor noster, tum corpore tum animâ pœnas luit pro peccatis eorum omnium quos ipsi Pater dedit, tanquam verus homo, & gratissimus persolutor, pro nobis, non autem pro se, homine iustissimo, & sine vlla peccati macula: sic tamen ut pretium istud pro peccatis suorum Patri offerens, non sit eius ira absorptus: erat enim ille sicuti est, futurusque est in sempiternum, verus cum Patre Deus, Omnipotens.

Quibus modis conscientia pauores sedari possunt.

Quo igitur meth verus Christianus percelleretur, hunc sponsorem & vadem nostrum vera fide amplexatus, ex Patribus promissi fœderis formula, tandem suo tempore mundo exhibi-

ti, & rati facti per oblationem perfectam, semel ab hoc nostro prade ac sponsore factam? Hic igitur verè mulieres compellans dixit, *Ne timete*: idè m que quotidie singulis huius Ecclesie veris membris occinit. Nec enim spiritum emittens frustra clamavit, nostræ salutis omnem mysterium impletum esse, Iohan. 19. 30. Si verò Deus pro nobis, quid iis omnibus futurum qui sunt contra nos, Rom. 8. 30. Quæ verò nos afflictio terruerit, quom iis qui Deum diligunt omnia simul conferre dicat Apostolus, Rom. 8. 28. quos neque sublimitas, neque profunditas potest à Dei charitate separare quæ est in Christo quem nobis dedit, Rom. 8. 38.

Timor igitur ille Domini, tantopere nobis in sacris commendatus, qui est diuinæ Maiestati debita veneratio, longè alius est quàm metus ille ac pavor, quo homines iram Dei aut ingens aliquod damnum dammeruunt, torquentur & excruciantur. Absit autem Christianos saxis similes faciamus, vt periculis imminetibus nec tangantur nec moveantur, ex naturæ affectione, quæ sibi contraria timet ac fugit. At licet Dei filij ex ossibus & carne vt alij homines compositi hanc apprehensionem habeant, tamen sibi placatum eum sentientes sine cuius arbitrio & voluntate nihil aduersi ipsis contigerit, sic à Spiritu sancto, suorum consolatore sustentantur, vt sit ipsis hæc apprehensio stimulus ad preces tantò audentiores. Porro qui dixit Deus, Inuoca me in die tribulationis & erua me, Psal. 50. 15. nunquam

Longè inter se differunt Timor Dei & pavoris de quibus hic agitur.

patitur à tentatione constantiam, quam suis largitur, superari: atque adedò ingruëtibus maximis propter nomen ipsius persecutionibus, tum maximè veri Dei filij de timore & pauore ex Domini mandato, Matth. 5. 11. & Apostolorum exemplum Act. 5. 41. sequuti, triumphant. Quid ni verò triumpharent, quum sit ipsis hæc persecutio speciale testimonium gloriæ ipsos manentis, quandò quidem capiti cõformes in afflictionibus, etiam eiusdem gloriæ fieri participes oportet: 2. Tim. 2. 12. At Deo iustas pœnas de peccatoribus repetente, quid quæso tunc factò opus est? Nonne tunc saltem ex iræ Dei apprehensione, terrori locus est: Omnino sanè: & tanto quidè vt illi sæpe quò se vertant dubij sint: quorum exempla frequentissima, etiam sanctissimorum preces & suspiria. Verùm nec ista superius à me dictis repugnant: nam longo intervallo duæ istæ conclusiones inter se distant, Christiano nihil metuendum, & Christianus adhuc aliquid timet: quum prior illa conclusio de iis qui iam victoriam reportarunt, hæc verò de luctantibus adhuc intelligatur. Ac proinde quum in diuersa subiecta cadant hæ conclusiones, non sunt inter se contradictoriæ. Quid miramur igitur adhuc, si, quum fides in mediis huius vitæ tempestatibus tantum inchoata sit, & adhuc oppugnetur à diffidentia: & spiritus regenerationis aduersus carnem luctetur, nondum perfectè verborum istorum, *Ne timere*, fructus in peccantibus producat? Verumtamen fidu-

etiam tandem cedit timor, nosque cum Davide in hæc verba cogit erumpere, *Quam bonum mihi fuit à Domino affligi*, Psal. 119. 71. quandoquidem hæc castigatio testimonium ipsius paterni amoris est, Heb. 12. 6. & Apoc. 3. 19. nonnunquam suos in ipsos usque inferos tradentis, inde tandem educendos, i. Sam. 2. 6.

Adiicitur deinceps mādaturū, quo discipulis dicere iubentur vt eant in Galilæam; cum ibi visuris: quod & ipsum ab Angelis mandatum acceperant, & ab ipso Domino paulo ante mortem erat prædictum, Matth. 26. 32. Ne verò putetis ista de subita profectioe intelligenda extra Hierosolymam, vt in Galilæam se reciperent in urbem non amplius reditori. Contrā enim deinceps audituri sumus cum iubentem ipsos in urbem conuenire, & ibidem Sancti Spiritus missionem expectare: nam oportebat, sicut erat à Prophetis prædictum, ab Hierosolymis Euangelij prædicationem, in vniuersum orbem terrarum propagandam, manare: sic volente Domino in suorum hortium consolationem, & suorum consolationem, chorani sui Matertatem ibidem vbi Crux eius plantata fuerat erigere, Esa. 2. 3: Mich. 4. 1. Hæc igitur ipsis nuntiata sunt, vt non esse confictum à mulieribus hunc nuntium ex his signis agnoscerent: ac proinde ad Domini & Magistri sui conspectum magis excitarentur ac præpararentur: tum verò maxime vt intelligerent, se, licet in ipsa Hierosolyma, velut horum tigridum & leonum antro & faucibus versarentur;

Quomodo mandaturū istud erudit in Galilæa intelligendū est: cur Dominus non huc Hierosolymis excedere.

à quibus erat verisimile non meliorem exper-
tandam discipulis quàm Magistro conditio-
nem, eius tamen præsidio fore aduersus eorum
ferociam tutos. Neque verò semper eos in hoc
versari metu ac periculo voluit: quos sanè mi-
rum est tanto terrore perculsos, & nihil minùs
quàm Domini resurrectionem sperantes, non
procul aufugisse, sed vnà omnes Hierosolymis
coactos substitisse. Arcana igitur Domini pro-
uidentia gesta hæc sunt omnia, discipulorum
infirmiorem sustinentis.

*Satan per-
sequens gre-
ges Domini
instrumentum
est quo
Deus vtitur
ad eos ipsos
eegendos
quos disper-
gere Satan
moliebatur.*

Et quidem ab omni æuo se talem præstitit
erga suos, ita suorum hostium consiliis in con-
trarium versis, vt quos Domini greges dissi-
pare suscitatis persecutionibus nitentur,
eosdem cogere tantò arctiùs inter se vnani-
mes coniungendos. At si fortasse quædam dis-
sipatio contigit, nouis Domino gregibus exci-
tandis inseruit: quod à Stephani morte fa-
ctum videmus: qua velati malleo minimè cõ-
tulsæ sed exculsæ sunt hinc inde scintillæ ignis
oris Domini, ad salutem etiam ad onginquas
& remotas nationes propagandam. Quot ve-
rò, obsecro vos, istiusmodi exempla Dominus
nostro seculo conspicienda, tum in afflictissi-
mo Gallix regno tum in inferiore Germania
nobis exhibuit? Sed ne procul abeam, necum
fratres, expendite quis nos ex tam diuersis
nationibus in hunc locum coegerit. Annon
enim maxima ex parte persecutorum Dei ho-
stium rabies? Et quidem Dominus nos in hunc
locum (autem dicere, & soli Deo laus sit) tan-
quam

quam nouam Hierosolymam coactos ita protexit, vt non solum ipsis nostris & suis hostibus vidētibz, tam opiparē nobis hic victum corporeum & spiritualem porrexerit; sed etiam prępararit & efformarit eos quorum opera suum Euangelium à Septentrione in Meridiem, & ab Oriente in Occidentem propagauit. Eheu verò quantopere nobis cauendum ne miserę Hierosolymę similes simus, cuius tantò fuit atrocior pœna, quantò maior fuerat rebellio: contrā vitibus omnibus nitendum, vt per eius misericordiam pars simus verę illius Hierosolymę cęlestis, licet adhuc in terris ex parte commorantis, cuius illa propria promissio est, *Requies ipsa mea est in perpetuum: habitabo in ipsa, quoniam mihi grata est: quod vtinam faxit Deus.*

Sed pręter illa superiora diligenter istud aduertendum elogium quo suos discipulos ornar, his verbis, *Ite, nuntiate fratribz meis in Galilęam. Nam quę fraternitas intercedit Domino cum his à quibus erat desertus, & qui tam statim obliuioni tradiderant de quibus toties fuerant pręmoniti: quique vix ipsam coram eos alloquentem agnouerunt? Annon saltē Petrus, qui nominatim hic inter hos fratres appellatur, eo nomine se indignum prębuerat? Fatendum igitur discipulos, etsi non sunt inter apostatas reponendi, nec etiam in omnino ingratorum numero censendi, tamen quantum in ipsis erat hoc se nomine indignos reddidisse. At si naturalis cognati-*

Fraternitas, inter Iesum Christum & veros fideles, est in se immutabilis, & si nom unquã per interual- la internum patur.

tio viventibus cognatis manet, licet inter eos
 nonnulli propter aliquod indignum facinus
 hoc effectu priuentur: multò minus profecto
 potest aboleri illa electorum Patris cœlestis
 respectu filiatio, spiritualis & inuariabilis, ex
 qua inseparabili nexu cognatio illa inter Ie-
 sum Christum & ipsos Ephes. 3. 15. dependet.
 Ratio est in promptu: quòd æterno & immu-
 tabili Dei Patris solo decreto, non autem no-
 bis, nec in totum, nec ex parte nitatur, Ephes. I.
 II. & fieri non possit vt vnquam excidat sermo
 Dei, Rom. 9. 6. Idcirco merito dicit Apосто-
 lus, hominũ incredulitatẽ, minimẽ Dei fidem
 inane reddere, Rom. 3. 4. & in æternum stare
 immotum fundamentum illud, Deus suos no-
 uit, 2. Tim. 2. 19. Itaque nexu indiuiduo inter se
 decretum æternum electionis, vocatio quæ e-
 ius est declaratio & exhibitio, Iustificatio, ac
 tandem ad salutem prædestinatorum glorifi-
 catio cohærẽt. Atque aded quidem vt tamen si
 nonnunquam fides & spes, immo etiam ele-
 ctorum sanctificatio, quòd ad purã & integrã
 vitã effectum, interrumpantur, & ad tempus
 maxima ipsorum culpa veluti sopiantur, ta-
 men hæc dona semper sint ἀμεταμέλητα, Rom.
 II. 29. ex Dei nostri bonitate immensã, nun-
 quam imperfectum opus suum relinquentis,
 Psal. 38. 8. Quinam enim alioqui semel lapsus
 erigeretur? Digni quidem igitur erant Apo-
 stoli, quos hic primogenitus frater à se abice-
 ret, sed eos non modò nõ abiecit, immò con-
 trà ad se vocatos vniuit, nominatim etiam in-
 ter

ter reliquos appellato eo qui terna ipsum negatione reiecerat: vt ratum illud efficeret quod alias ex ipso didicerant, se nullum eorum quos accepisset à Patre foras eiicere, Ioh. 6. 37. Nec verò istis contraria sunt quæ de ramis fructum in hoc stipite non ferentibus, & idcirco recisus, & in ignem vt ardeant abiectis, Ioh. 15. 6. dicuntur. Loquitur enim Dominus in illa promissione de verè in hoc stipite insitis, & in ipso manentibus (quanquam plerunque contingat eos quasdam hyemes pati, quibus nec folia nec fructus edunt, sed tamen ex Dei gratia vere suo redeunte reuirescunt) quales fuerunt Apostoli, suntque omnes electi: quibus opponuntur sic insiti, vt tamè non inoleuerint, nec succum trahant, hypocritæ nimirum qualis Saul, Iudas proditor, & illis similes: aut qui cibum hunc deguttant vt statim euomant, Heb. 6. 4. de quibus parabola sementis agit, Matth. 13. 20. & 22. & Matth. 12. 45.

Cæterùm, quid est Fratrem esse Iesu Christi? Nempe à Deo Patre cœlesti, in filiorum numero cœnteri, eodem amore diligi quo filium vnicum suum ac cœssentialem prosequitur: nomen ac ius habere cohæredum in Regni cœlorum fruitione: immotum ac intrepidum esse per spem quæ nunquam confundit, licet vniuersus orbis cotruat, ac cœlum terræ misceatur. Sed quæ mens humana perceperit? quis oculus vnquam est intuitus, quæ vnquam auris hauserit, quæ Deus suis præparauit, quorum fruitione nunquam excidere possunt?

*Quid hæc
fraternitas
& quàm
pretiosa.*

*Horrenda
eorum stulti-
tia qui huic
fraternitati
non omnia
postponunt.*

Mundus igitur quantum volet vanitate vanitatum delectator: Reges ac Principes sceptris ac coronis suis gaudēto: avari auro & argento suo, quorum tam laboriosa est acquisitio, & quidem animæ plerumque dispendio: tamque brevis ac momentanea possessio, cæque incertissima fruuntor: voluptarij suis voluptatibus, quas in hac vita miseriæ horrendæ excipiunt, & tandem æterna Dei maledictio, explentor, ambitiosi quantum poterunt ventidam crepent, deglutiunt.

*Comparatio
status fratru
Iesu Christi
cum huius
seculi filiis.*

Dei filij, Iesu Christi fratres, contrà semper pacifici, hilares & ea quam cœlitus ipsis admittitur mensura Deus contenti, dulcedinem in amaritudine reperientes: verè diuites in mediâ paupertate: quò sunt corâ mundo viliores & abiectiores, eò apud Deū & eius Angelos sunt honoratiores & commendatiores: tandemque vitam in mediâ morte videntes & inueniētes, in cœpto curriculo superatis omnibus impedimentis pergunt, donec metam contingant, in qua reperiunt & donantur corona illa longè pretiosissima, manibus fidelissimi illius depolitarij, cui in medijs suis difficultatibus & angustus cum Dauide dixerunt, Iehoua fors est portionis meæ & calicis mei: tu sustentas sortem meam, Psal. 16. 5. Agite igitur, fratres, firmiter istis adhæreamus, quandoquidem ad id per Dei immensam misericordiam vocati sumus: & quum Deus nos separarit ab hoc mûdo, cuius species præterit, & interit, eo scē vramur ne abutamur, 1. Cor. 7. 31. ne Dei nostri tem-

temporarias benedictiones in maledictionis
 instrumenta conuertamus: ne concessam no-
 bis lucem in densiores quàm vnquam tene-
 bras transformemus: denique summo opere ca-
 ueamus ne Esauum imitati Iacobi benedi-
 ctionem, nostram putà filiationem ac frater-
 nitatem, offulà postponamus. Contrà, in cœ-
 los semper eleuatis & intentis oculis, tanquam
 cum Christo suscitati, superna iam nuuc quæ-
 ramus, membra nostra terrestria mortifican-
 tes, propter quæ venit ira Dei super filios con-
 tumaces: denique testemur omnibus effectis,
 nos exuto vetere illo homine cū factis ipsius
 nouum hominem induisse, qui magis ac ma-
 gis renouatur in agnitionem congruentem
 imagini eius qui ipsum condidit, Coloss. 3. 9. &
 10. Quod si à nobis erit præstitum, ne dubite-
 mus quin primogenitus ille frater noster nos
 in æternum apud Patrem suum agnoscat &
 beatos efficiat. Amen.



HOMILIA QVINTA.

Marc. 16.

9. *Quum autem resurrexisset Iesus, manè, pri-
 mo die hebdomadis, apparuit primum Mariæ
 Magdalene, ex qua eiecerat septem demonia.*

10. *Illà profecta annuntiauit iis qui cum ipso
 fuerant, lugentibus ac flentibus.*

g. iiij.

II. Illi verò quum audiissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.

Luc. 24.

9. Et reuersa à monumento annuntiauerunt hæc omnia illis undecim, & reliquis omnibus.

10. Erant autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi [mater] & reliquæ cum ipsis, quæ hæc dicebant Apostolis.

11. Sed visa sunt apud eos quasi deliramentum verba ipsarum, neque crediderunt eis.

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & quum introspeisset, videt lintea sola [illic] iacentia: abiitque apud semetipsum miratum factum.

Iohan. 20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene, venit manè, quum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, videtque lapidem sublatum à monumento.

2. Currit ergo & venit ad Simonem Petrum, & ad alterum illum discipulum quem amabat Iesus, & dicit eis, Sustulerunt Dominum è monumento, & nescimus ubi posuerint eum.

3. Exiit ergo Petrus, & alter ille discipulus, & venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul: sed alter ille discipulus præcurrit citius Petro, venitque prior ad monumentum.

5. Et quum se incuruasset vidit posita lintea: non tamen introiuit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, &

introiuit in monumentum, & conspexit lintea [ibi] posita.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteis positum, sed seorsum inuolutum in unum locum.

8. Tunc ergo introiuit etiam alter ille discipulus, qui uenerat prior ad monumentum, uiditque & credidit.

9. Nondum enim nouerant scripturam, uidelicet quod oporteret eum à mortuis resurgere.

10. Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11. Maria uero flens stabat ad monumentum foris. Dum ergo fletet, incuruauit se in monumentum.

12. Et conspexit duos Angelos albatos, sedentes, unum ad caput, & alterum ad pedes [illic] ubi iacuerat corpus Iesu.

13. [Qui] etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14. Et quum hæc dixisset conuertit se retrorsum, conspexitque Iesum stantem, nec sciebat Iesum esse.



DRIVS QVAM huius textus expositionem aggrediar, historię series est explicanda, ut de Euangelitarum inter se consensu melius cõtetur: quod erit facillimum si ut à Iohanne perscripta est, eandem sequamur, quum sit hæc, ut gesta sunt, omnia cum circumstantiis omnibus persequutus. Patet igitur ex iis quæ D. Marcus aperte dicit cum D.

Series huius
historia.

Ioanne consentiens, Mariam Magdalenam alias omnes mulieres præcessisse, quæque hic memorantur de illa sola intelligenda esse, sic ut reliquas mulieres nec in profectioe, nec in reditu offenderit: nisi fortè dicamus omnes illas simul in secundo Magdalenes è sepulchro ad Apostolos reditu conuenisse. Ex Ioanne patet etiam Magdalenem bis in urbem reuertisse: primò nimirum quum sub ipsam auro-ram conspecto monumento aperto, furto sublato Domini corpus arbitraretur, & Apostolis, qui verbis eius fidem non adhibuerant, illud nuntiaffet, quam ad monumentum redeuntem Petrus ac Iohannes secuti sunt, quod etiam Lucas narrat, sed coniunctim cum aliarum mulierum nuntio: quæ tamen, tum ratione temporis, tum personarum, sunt distinguenda. Secundò, quum ipsi Dominus ipse ad sepulchrum stanti apparuisset: quod Marcus exponit, de primo eius tamen nuntio non facta mentione: Matthæo verò neutrius ipsius reditus mentionem faciente. Nostra igitur expositio circa Ioannis textum versabitur, in hitoria finem reiectis iis quæ à D. Marco 16. 10. & II. & D. Luca 24. II. narrantur.

*Error eorū
qui Mariā
Magdalene
eamdem esse
voluerunt
cum illa pec-
catrice ego-
sore Laza-
ri, de tribus
mulieribus
quam consti-
tuerunt.*

Non tamen prætereunda leuiter est huius Mariæ Magdalenes à Marco hic & Luca 8. 2. qualitas expressa, miseram prius fuisse dæmoni-
niacam, seu, dæmoniis septem obsessam, à qui-
bus à Christo liberata fuerat. Et hoc allegori-
cè nonnulli intellexerunt, de peccatrice illa
muliere dictum putantes, misero, inquam,
scor-

scorto illo de quo Lucas loquitur cap. 7. 37. quemadmodum hanc eandem cum Maria sorore Lazari quæ pedes etiam Christi vnixerat confuderant. Et ita de tribus mulieribus vnã fecerunt, contra sacre historię veritatem, sine vllõ fundamento, quum Euangelistæ sæpe de Domini miraculis in genere loquuti sint, omissis tamen gestorum ac personarum circumstantiis, vt Matth. 4. 24. & alibi. Nihilominus tamen quę de hac muliere fuerunt nominatim recitata, nimirum tam propè Crucem cum matre Domini steterit. Ioh. 19. 25. tam curiosè sepulchrum obseruasse, Matth. 27. 61. & Marc. 15. 47. quibus adde quæ hic fusius recitantur, ostendunt ea quæ Dominus de muliere peccatrice pronuntiauerat, nimirum magnam illam dilectionem testari ipsam ingens aliquod beneficium esse consequuram ab eo quem tantopere diligebat, rata etiam in hac Maria Magdalene fuisse.

Nos verò missum facientes errorem illum, quo de tribus mulieribus vna facta est, age quę hic ad nostram ædificationem obseruatu digna fuerint expendamus. Nec enim parui momenti est ex hac muliere sic notata discere, quid de nobis & aliis nobis sperandum sit in peccatorum apprehensione, quæ maxima lucta peccatorum est. Alij enim in hac tentatione aut de seipsis, aut de aliis profus desperant; alij pœnitentiam sibi quum volent fingentes, ad suarum ipsorum conscientiarum admonitiones aures obturant, & in cœptis flagitiis

*Tripliciter
magnopere
peccatur à
multis, pec-
cata sua aut
aliorum ap-
prehendenti-
bus.*

pergunt. Alij de infinita Dei misericordia sermonem audientes, sibi que ante oculos proponentes summis peccatoribus maxima ex mera gratia condonata peccata, putà Dauidi, Manassæ, toti veteri populo toties, misero illi cum ipso Christo crucifixo latroni, publicanis & meretricibus, Matth. 9. 13. & 21. 31. tum miseræ huic dæmoniacæ & aliis non paucis, tanta Dei bonitate abutuntur ad contemptum usque, ut in has voces erumpant, Peccemus, ut magis abundet gratia, Rom. 6. 1.

*Certissima
remedia
dys aduer-
sus mala su-
periora.*

*Prius, ne in
quam sepa-
retur venia
peccatorum
ab eorundem
resipiscencia
ut solent cõ
tempores.
nec resipiscẽ
tia à remis-
sione, quod
faciunt, qui
nimium de-
sperant. Al-
terum, ne si
bi quis resip-
iscendi,
quum volet
potentiam
promittat.*

Ecce horrendissima præcipitia, quibus hæc opponenda sunt remedia ex huius mulieris & aliarum similium exemplis eruta, nempe ne vnquam veram pœnitentiam, cuius vitæ in melius immutatio finis est, à peccatorum remissione distinguamus: quum à se inuicem nulla ratione diuelli queant. Deinde, ne hanc à nobis esse resipiscenciam cogitemus, quum ab vno Deo ut speciale donum promanet, 2. Tim. 2. 25. & Ioh. 6. 44. ac proinde ne bene monenti conscientia silentium indicamus, sed monentem audiamus, & ab ea sic excitemur, ut nunquam, si fieri poterit, procrastinemus, aut in aliud tempus vocem eius audire reiiciamus, à quo ad peccatorum agnitionem & meliorem frugem inuitabimur, Psal. 95. 8. ne forte tandem oclusas fores inueniamus, Matth. 7. 23. & 25. 10. Quoniam verò in tanta peccatorum atrocitate & multitudine multi cadunt in desperationem, tum sunt in memoriam eiusmodi exempla reuocanda, non quidem ut in lapsibus

bus eorum ipsos imitemur (nā hoc esset aperte pœnitentiam à remissione diuellere) verum vt (quandoquidem non minora, sed fortasse vel maiora vel æqualia sunt peccata nostra illorum peccatis) eandem nobis à Deo gratiam concedi postulemus, pœnitendi nimirum & ad meliorem frugem redeundi, vt eandem cum ipsis misericordiam consequamur. Atque huius quidem rei exemplo nobis sunt ij ipsi quos nobis proponimus, ad eò quidem vt ipsa verba suppeditent, quæ in hunc etiam finem in sacris liceris exprimuntur: quæ faxit Deus diligenter & attentè legamus, cognoscamus ac meditemur dum viuimus, tum ad priuatum nostrum vsum, tum ad proximorum in talibus angustiis consolationem. Nam omnes in hac parte, nos verò præcipuè quibus hoc Deus imposuit munus alios docendi, monendi, corripendi suo nomine, immo tempestiuè & intempestiuè arguendi & corrigendi, opus habemus à Deo postulare spiritum discretionis, vt non modò morbum cognoscamus ac discernamus, sed etiam ægrotantis statum ac dispositionem, vt ex eo medicinam laboranti faciamus, legem induratis prædicantes, Euangelium autem corde contritis: peccatum quidem semper condemnantes, sed ex eo peccatorem eruere studentes.

Cæterum in hac muliere, etiam humanitas considerata, speciosum veræ amicitie testimonium, ex quo maxima pars hominum arguitur, nobis proponitur. Annon enim, obsecro,

*Rarissimū
exemplum
veræ amicitie
in hac
muliere er-
ga suū bene
factorem.*

iam ab omni æuo est illud verissimum, nihil inter homines vera & constanti amicitia rarius esse: Non tantum, inquam, in genere inter omnes inter se homines aliquo beneficio aut familiaritate iunctos, quæ statim omnia facile traduntur obliuioni, sed inter eos maxime quos vel sanguine cognationis vel affinitatis iure coniunctissimos esse oportebat. Testes huius rei aduoco filiorum erga parentes non tantum contemptum, sed summam etiam impietatem: querelas & odia capitalia & implacabilia patruclium & nepotum, fratrum & sororum, aliorumque cognatorum aut affinium ut non tantum acta publica, sed etiam tot familiarum euerfiones, tum aduersus istiusmodi perditos & ingratos, coram Deo & hominibus, testimonium horrendum ferant: tum aduersum vos, procuratores & aduocati, qui mala fide querelas ac lites eiusmodi fouetis ac promouetis: tum aduersum vos Iudices nimium in admittendis istiusmodi litibus faciles, quas aut omnino reprimere, aut saltem, siquod illis fundamentum inest, breui sententia ex æquo & bono terminare, vos oportebat, antequam maius excitaretur incendium, quam plerumque tamen eas foueatis ac proegetis, at tanquam bouem presentem mulgeatis, ne fugientem persequamini, multiplicatis incedentibus, non castigatis temerariis appellationibus, nec contumeliis & conuiciis aduocatorum & procuratorum, sic inter partes odia ferentium: crebris interlocutoriis sententiis inter-

teriectis, aut eiusmodi decreta facientibus, ut
 ex vnicò multa pullulent. Atque utinam ista
 quæ commemorò non tam frequenter accide-
 re, cum viduarum, & multorum orphanorum
 detrimento, totiùsque huius status & prope &
 procul summo dedecore conspiceremus, ut
 nisi crebris nostris monitionibus & hortatio-
 nibus maturè locus detur, magnopere veren-
 dum sit ne horrenda ruina nobis immincat.
 Illis omnibus opponitor huius mulieris sin-
 gularis amicitia exemplum, quæ tanto amore
 Dominum adhuc viuum, à quo fuerat ex tanta
 miseria liberata, sequuta est deinceps, ut ne
 mortuum quidem obliuisci potuerit: sed con-
 trà, vitam, mille periculis obiciens, nunquam
 quieuerit, quin sciret quid eius corpore fa-
 ctum esset, ut in mortuum amoris, quo viuum
 erat prosequuta, signa conferret: ex quo factò
 multos etiam hominum nomine indignos o-
 portet rubore perfundi, tantùm abest ut pre-
 tioso Christi nomine digni sint. Absit tamen
 superstitiosus hic vllam ansam tuendam itul-
 tarum deuotionum circa mortuorum curam
 præbeamus. Longo enim interuallo distanc
 inter se hæc circa Domini corpus mulieris hu-
 ius cura (pro charitatis illius officio, quæ, ut su-
 pra diximus illis temporibus erat in vltu) & su-
 perstitutiones à Deo per sacrosanctum verbum
 suam condemnatas, ad quod ut ad normam
 vnica recti omnes nostræ cogitationes, ser-
 mones ac demique facta sunt exigenda.

Obseruandum insuper, non simpliciter hu-

Tam anti

*etiam mu-
 lierum stu-
 dium altius
 manavit
 quam a na-
 tura ipso-
 rum. fide nimi-
 rum. Sed
 Sp.S. in no-
 bis pedeten-
 tim opera-
 tur: multas
 ob causas
 gravissi-
 mas.*

manam fuisse hanc affectionem, ob acceptum
 tantum beneficium, ab eo quem tam insigni-
 ter dilexit: sed alio fundamento sanctificatam
 hanc affectionem, quod hæc fœmina Domini
 sermones diligenter audiuerat, & animo infi-
 xisset, etsi non huc usque promouerat ut co-
 gnosceret ipsum, sicut ad salutem est cognos-
 cendus, sed eò usque tamen, ut, quicquid ad-
 uersus Dominum iudicatum & factum fuerat,
 condemnaret, eumque pro insigni Propheta
 Dei haberet, potente operibus & sermonibus
 coram Deo & toto populo, sicuti duo illi di-
 scipuli loquuntur, Luc. 24. 19. Per gradus igitur
 quosdam & momenta cæcitas nostrorum
 oculorum pellitur, cuius nostræ regeneratio-
 nis paulatim perficiendæ imaginem habemus
 in cæci illius, à Domino per gradus & momē-
 ta facta sanatione, Marc. 8. 24. Nam alioqui
 frustra nos hortaretur Apostolus ad noua sub-
 inde fidei incrementa, Rom. 1. 17. quod etiam
 adaugeret, Luc. 17. 5. & Apostolus in Christo
 nobis adolefcendum docens, Eph. 4. 13. Quin-
 imo quandiu in his terris agimus, nemo potest
 mortalium in virum perfectum spiritualem
 & ad mensuram staturæ adulti Christi perue-
 nire: sed primùm in nostræ regenerationis pri-
 moridiis oportet nos lacte primùm, deinde ci-
 bo solidiore cibari, 1. Cor. 3. 1. tantum virum
 in nobis & incrementi capiente nouo homi-
 ne interiore, quantum exterior decrescit, do-
 nec non amplius ex parte cognoscamus, sed
 per-

perfectio nostra tandem impleatur, I. Cor. 13. 10. quum Deus erit omnia in omnibus, I. Cor. 15. 28. Ac sanè posset quidem vno momento Deus hoc opus perficere, quemadmodum non nunquam momento quosdam vehementer immutauit: sed præterquam quòd ex materia vehementer indomita, minimèque ductili constamus, vt in nobis denuò formandis, vt ita dicam, Dominus labore, qua de re toties per Prophetas conqueritur, ac nominatim Mich. 6. 3. & Luc. 19. 42. sic pedetentim in nobis operatur, vt melius ipsi nobis innotescamus, & gratiam eius diligentius expendamus, quam in nos guttatim tanquam rorem instillat, vt tantò melius nos subigat & molliat. Porro nobis hæc doctrina summè necessaria est, ad duo extrema perniciosissima fugienda: quorum alterum est, ne, si admodum exilia & tenuia sunt initia nostra, despõdeamus animum: (remedium sanè necessarium omnibus sibi nimium diffidētibus) alterum, ne si aliquos progressos fecimus, nimiū nobis placeamus, quo remedio sibi nimiam confidentibus opus est.

Quid igitur opus est facto? Nempe nos ea quæ à tergo sunt obliuiscetes, oportet ad anteriora semper contendere, Phil. 3. 14. Nam si tantum beneficium hæc mulier à Domino est consequuta, licet tam malè cæpisset, quòd Dominum quæreretur, et si quæreretur vbi amplius nõ erat, quid ipsum vbi est, & vt oportet, quærentibus sperandum dicemus? Modò tamen ne retro gradiamur, sed contrà non desistamus ab

Perseuerantiam nobis quod bene captum est augetur.

eo quærendo, huius mulieris exemplum sequuti, quæ hac ratione longè aliud quàm expectabat, reperit. Vt verò melius intelligamus quanta fuerit in hoc sancto desiderio perseverantia, etsi magna cum infirmitate coniuncta, age expendamus quantum de eius studio decedere potuerit, quòd Apostoli nuntium eius tam parvi fecissent, Luc. 24. 11. Ex quo docemur nunquam mutuas collationes contemnendas, cum iis à quibus ædificari nos posse speramus: & ita quidem, ut licet minimè nobis ab iis ex animi voto satisfiat, sed aliquando potiùs fastidium adferant, à quibus gustum nobis iniiciendum putabamus, non tamen ab incepto desistamus.

Insignis eorum impudentia qui Iesum Christum Matri suæ primæ omnium apparuisse fingunt.

En verò textum quo magnopere forent offendendi Mariæ Virginis cultores, nisi mature providissent. Fieri ne enim posset, aiunt, ut Christus matre posthabita, Mariam Magdalenam tanto sit honore dignatus, ut priori personaliter apparuerit, sicuti Marcus narrat cap. 16. 9. Quid ergo boni illi Doctores Contemplativi statuerunt? Euangelistæ, inquit, matris apparitionem omittere potuerunt, ut Petri & Iacobi, quas tamen Paulus Apostolus, 1. Cor. 15. 5. & 7. memorat. Ac sanè ipsi Euangelistæ testantur non fuisse à se perscripta singula quæ diebus illis 40. contigerunt, quibus in mûndo est à sua resurrectione versatus, Ioh. 20. 30. nū verò propterea cuius licebit novas apparitiones sibi ex arbitrio fingere? At quæcumque tandè excusatio aut effugium quærat, nã

si Iesus Christus Mariæ Virgini, aut vlli alij
 priori quàm Mariæ Magdalenæ apparuit, D.
 Marcus mendacij reus perageretur. Immo nec
 verum est, nec fit cuiquam verisimile, Euan-
 gelistas fuisse matris Domini nomen, si cum
 aliis mulieribus se in viam ad sepulchrum de-
 disset, silentio præterituros, quum aliarum qua-
 rundam præter Magdalenæ nomen expresse-
 rint. Nos ergo fabulosis illis apparitionibus o-
 missis, veris & indubitatis Dominicæ resurre-
 ctionis testimoniis, quæ à fidelibus, & omni-
 exceptione maioribus, testibus nobis recitan-
 tur contenti, falsas omnes incredulorum in-
 uentiones iisdem arguamus. Sanctam verò ac
 beatam Virginem, ne dubitemus quin ipse
 Dominus, in maximis illis suis angoribus, de
 quibus eam Simeon præmonuerat, Luc. 2. 35. à
 morte sua, & dū in sepulchro iaceret, susten-
 tarit ac solatus sit: vt eandem quam ad Cru-
 cem, & dum ipse Spiritum emitteret, constan-
 tiam habuerat, retineret: Ioh. 19. 25. ac magnos
 illos gemitus & vlulatus abominemur, & exi-
 mias illas, scilicet, picturas ab idololatriis, præ-
 ter historię veritatem, & in sanctæ Virginis
 maximam contumeliam, inuentas, ad eò cæci
 sunt magni illi Virginicolę detestemur: quum
 verisimile sit mortuo in Cruce Domino, &
 sancta virgine in ædes Ioannis tunc assumpta,
 Ioh. 20. 25. quietam illam ibi remansisse: & ab
 illis protectionibus cum aliis mulieribus ab-
 stinuisse. Minimè verò dubitandum reor, quin
 ad dolorum suorum solamen ipsa inter primos

fuerit, ad quos, tum hic mulierum nuntius est perlatus, tum aliæ deinceps apparitiones: ut tamen ad has sacrosanctas historias nihil adiciendum sit: quum præsertim Spiritui Sancto visum sit, tum hoc loco, tum alibi, ex quo Dominus cœpit sibi à patre commissum munus exequi, raram admodum de Virgine Domini matre mentionem facere: præuidens spiritum erroris non desitutum, quin multa ludicra & impia confingeret, quod experientia tot seculorum est testata, & adhuc hodie testatur.

*Non omnis
bona licet,
terra ad ger-
men educent-
dum, & fru-
ctum ferend-
um aequali-
ter: bono se-
mine acce-
pto est dispo-
sita.*

Porro non ita negligi hunc nuntium Dominus passus est, quin ab eo quidam excitarentur. Ex quo exemplo discimus, non modò bonum semen non semper in bonam terram incidere, quod ipse Christus aperte docuit in parabola seminis: sed etiam bonam terram, quæ illud excipit, non semper eadem à Spiritu sancto mensura præparatam esse, ut bona sit, nec æqualiter aptam esse, ad germinandum, fructumque adferendum. Hoc duobus istis discipulis contigisse videmus, qui, aliis aut dormientibus, aut adhuc nimio stupore attonitis, ad sepulchrum excurrerunt, sed alter altero celerius. Quin etiam, qui prior ad sepulchrum aduenerat, illud inspicere sat habuit, qui verò posterior venit aliquid amplius egit, ipsum etiam sepulchrum ingressus. Ex quo monentur qui benè cœperunt, alacriter pergere: qui verò tardiores fuerunt sibi ipsius stimulos addere, ut tandem etiam, si fieri potest, eos qui bene cœperunt anteuertant. Ac verò non iam in sepul-

chrum nobis Hierosolymam excurrédum est, mortuorum nempe domum, qua de re mulieres illas obiurgantem Apostolum audiimus, Luc. 24. 5. sed in cœlos, in quibus est Dominus in æternum viuens, Coloss. 3. 1. in quibus fides per verbum & Sacramenta veluti ascendens, nobis eum contemplandum & amplectendum exhibet.

Sequitur apud historiam Iohannem in ipsam sepulchrum intuentem & incuruatum, vidisse lintea in quibus Dominus sepultus fuerat seorsim posita: quod pluribus verbis adhuc sequentibus versiculis exponitur, quum lintea quibus corpus inuolutum fuerat seorsim posita, sudariumque (nimirum linteum quod super caput eius fuerat, vt ex alio Iohan. Euang. loco, de Lazaro loquente, patet, Ioh. II. 44.) seorsim inuoluta in vnum locum, dicuntur.

Quæ quum tam expressè recitentur, & possint etiam ex more quem Iudæi adhuc retinent mortuos sepeliendi sic esse comprobari, quis non miretur reliquias illas, non modò, vt pleræque aliæ sunt, falsas, sed etiam bruta ignorantia excogitatas Sancti illius Sudarij, quod vocant, ad quod visendum miseri idololatræ priùs Cameriacû in Sabaudia, iam verò Thurinum in Pedemontio certatim excurrunt: in quo, mangones illi miserarum animarum veneno illo infectarum, efficta hominis à fronte & à tergo imagine, à capite ad calcem, miseris persuadent corporis Domini effigiem, in illo linteo sepulti, sic expressam remansisse? O in-

*Ritulus i-
dololatria
eius quod
falsò dicitur
Sancti
Sudarium.*

signem impudentiam, quam ipse textus Evangelicæ tam disertè coarguit!

Tres ratio-
nes propter
quas Domi-
nus voluit
lintea in
quibus se-
pultus fue-
rat in sepul-
chro reman-
ere, quo
modo deinceps vesti-
tus apparuit.

Verùm hoc omissio tam aperto tamque stu-
pido commento, age potiùs expendamus cur
illa lintea relinquere Domino visū sit, & qui-
dem ita seorsim in sepulchro posita. Primùm
igitur, ut veterum in hunc locum explica-
tiones allegoricas præteream, aio Dominum
sepulchro egredientem etiam voluisse mortis
propria tegumenta deponere. Deinde resur-
gentem, non denuò vitam hanc animale[m] vi-
cturum (in qua tum honestas, tum necessitas,
vestiri corpora postulat) sed iam tum vitam
spirituale[m] acturum, cœlestem & tali necessi-
tati exemptam, cum solo suo corpore, mox om-
ni gloria & splendore decorando resurgere
voluisse: quod factū esset tū & talis apparuis-
set, nisi ex mera gratia quadraginta dies illos
voluisset inter suos in mundo conuersari, tam
ad suæ resurrectioni fidem faciendam, quàm
ad suos discipulos confirmandos, non ipso-
rum tantum commodo, sed totius Ecclesiæ ad
finem vsque seculorum duraturæ, Act. 1. 12.
Quapropter, etsi non luit suos vana ima-
gine, quum toties ipsis intra quadraginta die-
rum illorum spatium apparuit, & quidem mo-
dò hac, modò illa forma, (nam id si esset, non
sufficerent eiusmodi visiones probandæ eius
in vero suo corpore resurrectioni) non tamen
id necessitate, quemadmodum etiam nec eum
necessitas eodem tēpore cū discipulis edere
coëgit: sed ex speciali & peculiari dispensa-
tion

tione fecit, ob eas quas superiùs causas attigimus. Tertiò voluit hæc lintea sic seorsim inuoluta in sepulchro deposita iacere, quòd furtim ablati corporis opinio tolleretur: quum nec verum sit, nec veri similitudinem habeat tale quid aggressos, & in primis discipulos, (quod à Sacerdotibus deinceps impositum est ipsis factum) tantum otij habituros, corpus illud exuendi fasciis ac linteis, multòque minus ea sic complicandi & seorsim ponendi.

Habetis hac in parte Domini mentem. Atque adeò noster Euangelista testatur D. Iohannem in sepulchrum etiam ingressum, post socium suum Petrum, & diligentius animaduersis linteis sic seorsim inuolutis ac dispositis, ut per otium, tùm cœpisse credere non fuisse furto sublatum, sed verè surrexisse, præsertim sepulchrum sepientibus custodibus, non sanè aliò ipsum asportaturis, sed potius ne ex loco in quo positus erat egrederetur pro viribus impedituris. Non idem verò de Petro dicitur Luc. 24. 12. sed è sepulchro digressum esse, factum illud apud se miratè: ex quo discimus Deum in suis operari secundum mensuram quam ipsi visum est, quum Iohannes hinc recesserit quàm Petrus confirmator: cuius tacita illa admiratio dubitationem animi prodit, etsi verisimile est in hanc illam potius quàm illam partem inclinasse, nempe Dominum potius surrexisse quàm furto sublatum, aut asportatum aliò fuisse. Nec verò dubitandum quin duo illi discipuli, & Maria Magda-

*Quis factu
sit ut Iohā-
ne resurre-
xionem cre-
dente, Pe-
trus adhuc
dubitarit,
Maria verò
Magdalene
in incredulitate per-
manserit.*

lena, de hac re inter se disputarint. Ac Mariam
 Magdalenam historia sequens ostendit in sen-
 tentia perseuerasse, Domini corpus aliò fuisse
 asportatum: Diuum autem Iohannem
 contrà tunc suscitatum à mortuis credidisse:
 Petrum contrà dubium animi fuisse: iis quæ
 sic disposita lintea prædicabant opponentem
 quæ humana ratio dicitur, fieri non posse nimi-
 mirum vt mortuus à seipso resurgat. Huius
 mali causa sequente vers. 9. exponitur his ver-
 bis, *Nondum enim nouerant scripturam, dicentem,*
oportere ipsum à mortuis resurgere. Huius, in quâ,
 mali causa, quòd Iohannes nimirum suscita-
 rum non credidit antequam sepulchrum in-
 gressus, lintea sic inuoluta & seorsim posita vi-
 didisset: Petrus verò dubius adhuc hæsit, Mariâ
 verò Magdalena in incredulitate perrexit, à
 Prophetiarum de Domini resurrectione igno-
 rantia manauit: quæ sunt insignes, Psal. 16. 10.
 Psal. 110. 1. Esa. 53. 8. & 55. 3. Quibus adde, no-
 stræ redemptionis finem, putà vitam æternâ
 membrorum Domini, suum effectum manen-
 te in morte ipsorum capite, consequi non pos-
 se. At discipulorum mentem falsa illa opinio
 Regni Messia in terris excæcauerat, non modo
 quum hæc contigerunt, sed etiam probè co-
 gnita & credita Domini resurrectione licet, ex
 Act. cap. 1. 6. apparet, adeò verum illud est A-
 postoli dictum, Rom. 8. 7. Intelligentiam car-
 nis Deo subici non posse.

*Exemplum
 trium illo-*

Multa igitur nobis hic discenda: primùm
 quidem à Deo supplicibus votis hanc gratiam
 dari

dari nobis postulandū, vt naturalem sapien-
tiam loco stultitiæ, quum agitur de scientia
salutis, habeamus. Deinde quum sic dispositi
fuerimus, ad eunda Sacrarum scripturarum
schola est, vt cum ibi quæramus, nec vspiam a-
libi, qualis vult à nobis ad salutem agnosci,
Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. & Ioh. 17. 3. Tertio tria ho-
minum genera nobis hic proponuntur, & qui-
dem eorum qui non malitiosè, nec pertinaci-
ter, veritati resistunt, vt Sacerdotes de quibus
agitur, Matth. 28. 11. Alij igitur ad aliquam qui-
dem Iesu Christi cognitionem venerunt, sed
progressus in ea maiores facere nequeunt, ab-
iectis suis erroribus, nisi temporis spatio, & diu
multumque luctati: cuius rei exemplum esto
Maria Magdalena, & reliquorum discipulo-
rum, vt deinceps visuri sumus, pars maxima.

Alij, Petrum in hac historia sequuti, ita cre-
dunt, quæ credenda quidem vident, vt tamen
adhuc hæreant: alij, Iohannis exemplo, singu-
lari Dei beneficio, progrediuntur vltius, ve-
ritati cedentes, & eam semel amplexaram se-
quentes. Secundum quam hominum distin-
ctionem, Pastores præsertim decet commissas
sibi ouiculas regere: immo & singulos Chri-
stianos inter se viuere; se ex charitatis lege ad
eos accommodantes qui in fide infirmi sunt,
vt cum omni lenitate & patientia ipsos ædifi-
cent, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 24. & 25. vt omni-
bus omnia fiant: exemplum imitati ipsius A-
postoli, dum modò nec veritas, nec conscien-
tia, lædantur, 1. Corinth. 9. 22. & quidem adhuc

*rum diues-
sorum gene-
rum homi-
num qui
nec inimici
sunt verita-
tis nec hy-
pocrita.
Aduersus
hæc mala
remedium,
& pastorū
hæc in par-
te officium.*

lógè perfectiùs Domini nostri Iesu Christi exemplū sequenti, tum in hac historia tota erga suos discipulos prorsus inexcusabiles, tū in rotius vitę suę ac muneris curriculo, vt tamē nec veritatis contumacibus hostibus, nec aliis istiusmodi profanis hominibus sit vnquam adulatus, quos sæpe vt hypocritas & dealbaros parietes increpauit, Matt. 23. & alibi. Sic ante Christum Iohannes Baptista, progeniem viperarum, etiam ad se venientes, dixerat. Sic Apostolus testatur se ne ad momentum quidem ipsis cessisse, Gal. 2. 4. & 5. quum tamen se cōsueque infirmis accommodasset, vt Timotheum circumcideret, Act. 16. 3. Verūm enim uerò peritissimos quosque nostrę salutis nosse oportet, in se inesse plus ignorantię semper quā scientię, ac proinde doctores ipsos in Domini schola discipulorum nomine censendos: sicuti minimè dubium est quin licet verè D. Iohannes credidisset, ac proinde non sit inter eos reponendus de quibus in genere, Marc. 16. 11. & Luc. 24. 11. loquuntur, Domini tamen lesu Christi corām apparentis conspectu valde sit confirmatus.

*Exemplum
in Maria
Magdale-
na quantū
homines la-
borant in
conciliāda
fidē cum
sensu suo
naturalī.*

Ad Mariam verò Megdalenam, reuertamur quam hiltoria recitat in sua opinione perfectatē, stentem sterisse ad sepulchrum, inter ea dum ea gesta sunt quę de mulieribus aliis audiuius, dum ipsa in urbem excurrerat, & cum Petro ac Iohanne reuēsa fuerat. Quapropter hęc Angelorum visio, & Domini ipsius in propria persona apparitio, prorsus alia est ab ea

ab ea quę de aliis mulieribus quę tū erāt in re-
 ditu recitata est. Et istud diligenter obseruā-
 dum, vt huius historię series intelligatur, quod
 hac in re multi ex veteribus & recentioribus
 nō parū sint hallucinati. Maria Magdalena i-
 gitur cum fletibus ad sepulchrum permanet.
 ex quo discimus in quot difficultates & angu-
 stias præcipites nos ipsos demus, etiam quum
 bene agere meditamur. Quod non tantum de
 iis dictum volo quos naturalis cæcitas deti-
 net, sed etiam de iis quibus Deus aliquam suę
 cognitionis noticiam dedit, & tamen à sensu
 suo proprio adhuc reguntur, quod huic mu-
 lieri contigisse videmus. Nec enim ex perdi-
 torum illorum erat incredulorum numero,
 qui seipsum ne Christum Iesum cognoscerent,
 excæcabant, quem contra Dei Prophetam ex-
 cellentissimum cognouerat, quicquid aduer-
 sus eum erat peccatū toto pectore abomina-
 ta: & miro affectu & cura erga mortui corpus
 prodebat obsequium quo viuum obseruarat,
 à sepulchro nolens recedere quin sciret quid
 esset ipso factum, & quidem ingentibus gemi-
 tibus quàm lugeret amissum testata. At quis
 eam in has angustias redegit, quis dolorem e-
 ius auxit, nisi quòd malè Magistri retenta do-
 ctrina, in sola eius morte inhæret? & sensus
 humanus eam impedit quominus credat quæ
 lintea illa sic separatim posita palàm prædica-
 bant, nempe non fieri verisimile eum quem
 quærebat, & quem in hoc sepulchro deponi
 viderat, vt expressè notarunt Euangelistæ,

Matth. 27. 61. & Marc. 16. 47. & Luc. 23. 55. fuisse sublatum? Quis vero non est, obsecro, in ipsius Dei etiam Ecclesiae gremio, similius, ne dicam longè grauiorum lapsorum reus? Nam ut immensum eorum numerum omit- tam, qui pulchrè secum agi putant si Christi & Christianorum nomen sibi placeat, & qui- dem sanè non per hypocrisin, doctrinae tamen & vitæ morumque Christianorum planè ru- des & imperiti, vnde quæso maxima pars hæ- reseon manuit, ex quibus postea mille hor- rendæ confusiones oriuntur, nisi quòd cum stulta hominum ratione confunditur Dei sa- pientia, quam reuelauit in sacrosancto suo verbo, in se quidem clarissimo & lucidissi- mo, sed pereuntibus tantùm tecto, & qui- bus Deus huius seculi mentes excæcauit, 2. Cor. 4. 3. & 4. Vnde verò rãdem tot labores & molestiæ in quas multi præcipites feruntur, & quibus tandem corpora cum animo pessun- dantur, nisi aut ex ignorantia inexcusabili, aut à promissionum Dei diffidentia, quòd in Dei sacrosancto verbo non sint eruditi? Sola igitur sua culpa tandem homines in has miseras lapsi pereunt, cui ut occurratur, orandus est Deus, ut si veritatis suæ guttum aliquem nobis dedit, dociles etiam reddat ut in dies profectus maiores faciamus, stultitiam nostram eius cœ- lesti sapientiæ subiicientes, & affectus omnes nostros coërcentes aduersus omnem diffidē- tiam ac terrenarum rerum solitudinem, ut sèper hilares & contèti data nobis hereditate, sola

sola nobis necessaria, & nunquam eripienda,
Luc. 10. 42. vitā cum sanctimonia traducamus.

Hic verò ex contratio Dei bonitatem im-
mensam perpendamus, minimè quidem pec-
caris nostris indulturi, & in iis delicias nobis
facturi: sed animos collecturi, si hactenus aut
pares aut maiores adhuc fuerunt nostri lapsus
quàm huius mulieris: modò pariamur Deum
in nobis pedetentim operari. En igitur rem vt
gesta est. Dicitur Maria non semper flens stetit
se ad sepulchrum, sed in illud se inclinasse in-
specturam quod duo discipuli se vidisse nun-
tiauerant, lintea nimirum sic inuoluta ac seor-
sim posita. Quis autem eam ad hoc impulit,
nisi quòd quæ prius neglexerat apud se dili-
gentius expendit? At quid illa, quæso, mere-
batur? Næ, vt isti quoque resurrectionis Do-
mini præcones oculis ipsius subducerentur.
Contra tamen, ecce pro præconibus natura
muris duos cælestes conspicit præcones, cæli-
tus ad eam non solùm docendam, sed etiam
consolaudam missos, etiam si nec ore quidem
essent loquuti. Altero enim Angelo stante ad
caput, altero verò ad pedes loci in quo iacue-
rat corpus Domini, nonne his vocibus ipsā
compellare videbatur, Quid hic agis? Is quem
quæris amplius hic non est: En vbi caput eius,
en vbi pedes iacuerunt. Alibi igitur ipsum
quære, nec flendo hic tempus ducito. At, quòd
non esset his verbis satisfactum ipsi, proculdu-
bio excepturæ se reuera id ipsum satis ani-
maduertere, & ided maiorem inde sibi luctum

*Quam mi-
nus fidei
habuit
quàm alijs
ex infirmi-
tate tamē
non rebel-
lione, specia-
lem gratiā
supra o-
mnes est
consequen-
tia.*

furgere, scire cupienti quo loco positus effect; Dominus ipse velut seipsum gratia & misericordia superans, eam tanto honore dignatus est, vt omnium primæ se ipsum coram inspicendum præbuerit, Mare. 16. 9. vt omni sublato scrupulo & animi anxietate fletus ac gemitus eius in summum gaudium & consolationem verterentur. Quæ in re præiuit Dominus nobis exemplo, docens de infirmis minimè desperandum, nec indiscretè durius habendos, sed patienter erudiendos, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 25. quum sæpe contingat eos tandem à Deo maximis donis exornari.

Sic plerunque Deus agit cum liberis suis, quibus hanc gratiam concedit, vt quum suas cogitationes in deuia sequuri aberrarint, mortuus conscientiaë audiant, & quæ prius neglexerant, aut nimis leuiter præterierant, diligentius pensitent & attendant. Tunc enim nisi per seiplos steterit, pro errore priore, aut etiam maiore sequuturo, cognoscunt qua in re decepti sint, & quod maius est, emendant, vt etiam in suum commodum superiores errores vertant, & stultitia sua ad Dei sapientiam veniant. Non aliter hæc mulier, conscientiaë mortuæ excitata, inspexit in sepulchrum, quæ in eo esse prius audiuerat consideratura, & ecce, viuum eum offendit quem inter mortuos tam pertinaciter quærebat: & eo quòd resurrexisse ipsum sibi persuaderi non sinebat, de resurrectione ipsius longè certior facta est: tam bonus erga suos Dominus: tam in viuis,
qui-

quibus eos ad se trahit, admirādus. Porro meminimus eiusmodi mutationes esse à Domino priore nobis occurrere, quod ex hac historia plus satis est conspicuū: sicut olim à Nathano Dauidē à veterno excitatū legimus: & Petrum Domini aspectu. Sic Dominus prior Adamū latitantem quæsiuit, Genes. 3.9. quod in se veri Dei filij quotidie experiuntur. Contrā propriæ conscientiaē morsus extinguentes (quo plerunque morbo superbi & ambitiosi homines laborant, quibus cum Dauidē dicere, Peccavi; & cum Petro flere amarē, dedecus est) tandem in sensum reprobū traduntur, Rom. 1.28. pedetentim eorum conscientia putrescente, donec tandem cauterio refecetur, 1. Tim. 4.2. Talium exempla omnibus seculis videmus, ac præsertim infelici hoc nostro, siue falsæ doctrinæ seminatores, de quibus agit Paulus, Tit. 4. 11. siue denique mores plerorumque hominum deprauatissimos & corruptissimos inspicias.

Superest igitur nobis hæc apparitio pluribus explicanda, sed prius enodatis tribus in hunc textum incurrentibus difficultatibus. Harum prior est Mariam Magdalenam ad Angelorum aspectum non dici fuisse attonitam, sed vltro & confidenter ipsos alloquutam, quasi duos homines fortuito occurrentes cōpellasset: altera quod inter loquendum dicitur se auertisse, vt retrō aspiceret, nulla tamen eius rei causa addita: tertia, quod Iesum Christum nec ex vultu, nec ex sermone agnouerit. De

*Quomodo
Maria Magdalenā
confidenter
Angelos sibi
alloquuta.*

priore illa, qui simpliciter aiunt Angelis instat hominum apparentibus, Mariam non obtu-
puisse, non omnino satisfaciunt. Nam præter-
quàm quòd vestimenta alba & splendentia
nouum aliquid & insolens illi repræsentabât,
nemine ex quo ad sepulchrum steterat illud
ingresso, & inde profectis Apostolis, qui prius
illud ingressi fuerant, quânam simpliciter ho-
mines esse cogitasset? Et tamen eos non aliter
quàm homines alloquitur. Aio igitur, licet
quæ superius attingi cogerent quodammodo
hanc mulierem aliquid plus quàm humanum
in iis quos intuebatur agnoscere, nihilominus
tamen sic ingenti illo desiderio sciendi, quid
Iesu Christi corpore factum esset (quod eius
tum ad Angelos, tum ad Iesum Christum ser-
mones produnt) occupatos omnes ipsius sen-
sus fuisse, vt nihil aliud cogitaret: quemadmo-
dum sæpe contingit vehementibus illis affe-
ctionibus sic visum, auditum, cogitationes in
vnum quid occupari, vt vnum hoc sensus vi-
deant, audiant ac cogitent. Qua ex re discimus
hanc mulierem longè superasse discipulos, &
socias suas, immo tum quidem omnes homi-
nes, amore illo insigni & sancto quo Iesum
Christum Dominum, licet, vt ipsa putabat,
mortuum prosequeretur. Et quidem tam gra-
tus Domino hic amor, etsi multis næuis ple-
nus, vt prima sui apparitione à sua resurre-
ctione mulierem hanc dignatus, eandem esse
mortalibus exemplo voluerit, & discipulis &
aliis omnibus incredulitatem ac corpoream
velut

potem exprobrare: sic ratum faciens quod ante dixerat, à violentis, sancta nimirum violentia, Regnum cœlorum rapi, Matth. II. 12. Quid futurum igitur putamus tanta nostra glacie: quid torpore tanto quo sic ab officio procul remouemur, vt si quæ bona cogitatio nostris mentibus à Domino iniiciatur, vel vnus mulsæ volatus vel atomi conspectus eam eripiat, vel plerumque profus obliuione sepehât?

Qua occasione Maria Magdalena alloquens Angelos retro se conuertit.

Altera difficultas, quod Maria retro aspexerat, sic à quibusdam soluitur, vt dicant Angelos intuentes Dominum pone Mariam, honorem ipsi aliquem exhibuisse, quo animaduersum Maria retro aspiciendi occasionem habuerit. Sed ista leuia, non meliore nixa fundamento, quam quod sibi quidam persuaserunt, Iohannem noluisse Petro priorem honoris gratia se pulchrum ingredi. Magis igitur est verisimile, Mariam Magdalenam accedentem Dominum quodammodo sensisse, quod plerumque fit, nisi forte quis ita leui passu incedat vt animaduerti non possit. Fateor tamen Dominum eam hanc mulierem docere voluisse, se licet ipsarum cuiusuis alterius hominis ipsi apparet, tamen alio quam horrulam loco habendam, quod Angelorum ipsorum Dominus esset agnoscendus: & hoc ab ipsa deinceps accuratè expensum fuisse non dubito.

Quod ad tertiam quæstionem attinet, quæ factum sit vt Iesum Christum hæc mulier nec vultu, nec voce agnouerit, aio licet vt supra diximus, Iesus Christus à resurrectione idem.

Quæ factum sit vt Maria Magdalena Christum non agnouerit,

nec ex facie
nec ex voce

quod antea corpus habuerit, essentiae nimirum ipsius ac proprietatum essentialium respectu: iam tum tamen spirituale factum fuisse, putà qualitatibus iis exornatum quas hodie mente assequi non possumus, quod plurius deinceps, dante Deo in historia apparitionis duobus discipulis factae, sumus exposituri. Absit igitur cogitemus varias illū induisse formas & in hanc se aut illam vertisse, quod de Protheo suo Poëtae fabulantur: sed quid mirum si dixerimus ipsum retenta forma sua, statura & voce consueta non tamen agnitum, cuius erat in potestate, ut qui sensus nostros crearet, eosdem extraordinariè retinere, ut oculi ad videndum, aures ad audiendum non aliam vim habeant quàm eam quam ipsi visum est? Nec verò nunc ita primùm Deus operatus est in quibus voluit, vel ipsis illis detestandis Sodomitis testibus, Genes. 19. 11. & Regis Syriae militibus, 2. Reg. 6. 18. & 20. Sed ne procul abeamus, idem duobus illis discipulis, eodem die in vicum abeuntibus, contigisse videmus, sic Domino ipsorum aures & oculos retinente, ut ipsum non agnoscerent, Luc. 24. 16. & 31. ut nulla sit in Domini persona transformatio nobis imaginanda.

Ut nã verò Dominus, què verè dicere possumus ratione cognitionis personae ac veritatis ipsius, nò seiquidie spatio fuisse veluti sepulchro conditum, sed tot seculis, quam nostro tempore pro illa sua verè immentia misericordia, veluti denuo resurgere voluerit, seque nobis

bis in sacrosancto verbo suo conspiciendum, longè adhuc excellentiore modis omnibus ac diuiniore ratione quàm illa præsentia sua corporca in hoc mûdo discipulis parefacere, mēris nostræ oculos illuminare dignetur, ut verè ipsum agnoscamus, vera & viua fide amplectamur, dum alterum eius aduentum expectamus, quo verè ac perfectè tum corporibus tum animis facti participes virtutis ac gloriæ resurrectionis ipsius, præparatum ab ipso nobis ante iacta mundi fundamenta Regnum feliciter possideamus, Amen.



HOMILIA SEXTA.

Marc. 16.

10. *Illâ profecta annuntiauit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

11. *Illi verò quum audiuissent eum uinere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.*

Iohan. 20.

15. *Dicit ei Iesus, Mulier, quid fles? quem quaris? Illa putans hortulanum esse, dicit ei, Domine, situ ipsum asportasti, dicit mihi ubi posueris eum, & ego eum tollam.*

16. *Dicit ei Iesus, Maria, illa se conuertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur, Præceptor.*

17. *Dicit ei Iesus, Ne me tangito: Nondum*

enim ascendi ad patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quod vidisset Dominum, & [quod] ea sibi dixisset.

Ineffabilis
Dei bonitas
in eo quod
Apostolorum
Apostolum
facit eam
que in cre-
dendo diffi-
cilior erat
visa.



SUBSTITIMVS die proxima
Dominica in sermonis initio
quem Dominus habuit cum Ma-
ria Magdalena, magni sane mo-
menti, quod, date Deo, sumus ex
eius expolitione cognituri: quandoquidem e-
ius conclusio ac finis fuit, non tantum sim-
plex mandatum, quod aliae mulieres acce-
perunt, Apostolos de sua resurrectione certio-
res faciendi: sed quod longe ulterius eam pro-
gredi voluit, ut duplex hic beneficium quo af-
fecta est sit nobis agnoscendum: primum quod
illi omnium primae coram in propria persona se
conspiciendum dedit, Marc. 16. 9. alterum, quod
eam ipsorum Apostolorum Apostolam, ut ita lo-
quar, constituerit, ex qua rursus ipsi tum nos etiam
Dominicae finem ac scopum disceremus. Non
igitur ideo mulierem illam interrogavit, ut ex
ea disceret, quid ibi rerum ageret, aut quem
quaereret. Nec enim qui omnium peritus est
ab illa moneri opus habebat, Ioh. 2. 25. quibus
etiam adde satis patere ex eius responso, Do-
minum superuenientem illi, cum Angelis lo-
quen-

quenti, quid ipsis respondisset audiuisse. Mulierem igitur interrogat, ut verba eliciat, quò Domino ipsi patefacto, proprio nomine illam appellante, tantò meliùs errorem suum agnosceret, ac tam pertinacem opinionem suam adhuc inter mortuos ipsum iacere, aut furto sublatum & alio asportatum condemnaret. Perinde fuit igitur ac si sic eam compellasset: amorem equidem tuum illum, quo me hæcenus præ reliquis omnibus prosequuta es, & adhuc prosequeris, laudo probòque: sed quandoquidem aliis meæ resurrectionis testimoniis fidem non adhibuisti, nunc saltem oculis tuis crede. En enim quem tam constanter quæsiuisti, quémque non reperisses, ubi & quomodo ipsum quærebas, sponte tibi in propria persona occurrentem. Hic igitur habemus insigne testimonium accurata consideratione dignum tum in hac muliere, constantis amoris aliorum erga alios, tum in Domino bonitatis immense, suorum infirmitates sic rolerante, ut etiam eos requirat & longè maiora ipsis quàm sperare aulint, concedat, tum etiam quam ut ita dicam, quid agant, nesciunt. Quid igitur facturum putamus, si corde nostro sic nos ipsius nomine interpellante, Quærite faciem meam, ipsi, Davidis exemplo, Plal. 27. 8. pareamus, eumque ubi, & quomodo vult, requiramus?

Cui verò se Dominus conspiciendum præbet? Flenti nimirum, non autem Hierosolymis latantibus, ac quasi se bene gesta cachinnan-

*Cur plerum
que Deus
reliquit suos lu
gere dum*

impj gaudio exultat.

tibus, quos sua longè sefellit opinio, non ita multò post implente Domino quod discipulis prædixerat, his apud Ioannem 16. 20. verbis, Amen, amen dico vobis, flebitis & lamentabimini, mundus autem gaudebit: vos verò tristes eritis: sed tristitia vestra euadet in gaudium. Ersi igitur veri gaudij occasio penes solos Dei filios sit, Rom. 5. 3. ad quod eos ipse Dominus in maximis & asperrimis afflictionibus inuitat, Matth. 5. 12. tamè, ob multas rationes manifestissimas, fletus ac gemitus Dei filios in hoc mundo potiùs quàm gaudium & læticia comitantur: primùm quòd hoc omnibus à natura insitum est, etiam sapientissimis viris, cuius rei fidem historiarum sacrarum ac profanarum faciunt, vt modum in prosperis seruare nequeant, & idè necesse sit in summum nostrum commo- dum res prosperas aduersus temperari: adè vt amarum dulci præponderet: veteri illo tritò- que prouerbio locum hic habente, rebus prosperis, sopiri, aduersis homines excitari. Deinde, quæso, an illum qui hydropotæ potum ad satietatem præberet medici nomine dignum iudicaretis? Quinam verò sine castigationibus tandem saperemus? Tertio: si secus accideret, quid filiorum Dei patientia fieret, hac ratione promissiones suas ratas facientis, Rom. 5. 3. Iacob. 1. 3? vbinam illa esset membrorum cum suo capite conformitas? I. Pet. 4. 13. 2. Timoth. 2. 11. quomodo interni hominis renouatio perficeretur, nisi corrupto externo homine? 2. Cor. 4. 16. Denique quomodo glorificaretur

retur Dominus in suorum infirmitate? 2. Cor. 12. 9. Inseparabili nexu igitur hæc duo inter se cohærent, amor Dei paternus, & castigatio, Heb. 12. 6. Apoc. 3. 19. Crux ac vera pietas, 2. Tim. 3. 12. Amicitia Dei & inimicitia mundi, Iacob. 4. 4. At quæ tandem nostra spes si solæ nobis aduersitates in partem cadunt? quid fiet nobis si virga semper in dorsum nostrum incumbat. Itaque tribus modis Dominus prouidit. Primum nunquam sinens suos supra vires tentari, 1. Cor. 7. 13. Deinde omnibus aduersis modum ponens vt expedit, Psal. 25. 3. Tertio supra cælos omnes euehens, quos in inferorum barathrū detrusisse videbatur. Nam, ait Paulus Apostolus, 2. Cor. 4. 8. In omnibus premimur, at non coarctamur, hæsitamus, at non profus hæremus: persecutionem patimur, sed in ea non deserimur: deiicimur, at non perimus.

Et quidem huius rei in hac muliere speciale nobis exemplum proponitur: cuius etli tristitia non ex satis puro fonte manabat, seque ipsam inopia fidei fatigabat, tamen Dominus eam non esse ex malitiosorum incredulorum numero cognoscens, sed contrà summo ipsius ardere amore, à quo tantum beneficium erat consequuta, sponte ipsam requisit, seque conspiciendam præbuit, quæ sita tristitiæ ipsius occasione: remedium nimirum illi allaturus vera solidaque consolatione, licet in initio Maria conspectum illum exceperit in infirmitate pergens: nouum quippe agnouerat ipsam se

*Quomodo
in aduersis
Domino sic
responden-
dum, quum
à conscientis
nostris ve-
lut ore no-
stro respos-
sum postu-
las cur in
tali statu
simus.*

alloquentem. Quamto igitur alacriorem ac promptiorem fore Dominum in iis consolandis sperandum est, quibus hanc gratiam concedit, ut ipsos vltro compellati Domino, causamque à conscientia ipsorum lachrymarum & fletuum sciscitanti melius respondeant? En qua apud se quacunque tandem ingruat afflictio quilibet cogitare debet, quasi Dominum propriis auribus ita se compellantem audiret. Vnde miser hoc in statu iaces? qui fit ut tantopere affligeris? Cui sic ilico respondendum, Næ tua Domine hæc est voluntas, cui, ad Iobi exemplum, acquiesco, Iob. 29. 37. & quidem conscientia nostra nos in nullare accusante aut condemnante. Quid si verò propter peccata nostra castigemur (quò sanè deueniendum est nobis si officium quod Deo debemus, ac sepe nimis si quomodo nos erga proximos gesserimus expendamus) quid Domino conscientiam nostram interroganti, qui sic affligatur, melius responderimus quàm quod ipse nobis Dauid suppeditat, Quoniam peccaui, Domine, agnosco, fateor: at ne me Deus, alia quàm paterna virga castigato, ne intres in iudicium cum seruo tuo, licet officio suo tam malè defuncto. Mihi cor illud contritum & abiectum largire, ut tibi feram acceptam. Quid Dominus autè ad hæc responsurus est? Nèpe quod Dauidi per Nathanum, 2. Sam. 12. 13. & quod ipse Dauid agnouit, Ps. 32. 5. his verbis, Peccatū meum tibi notum feci, & iniquitatem meam non abscondi: dixi enim, confitebor aduersus me

me scelus meum Iehouæ: tu verò remifisti mihi noxam peccati mei. Si verò propter iustitiam affligimur, & propter sacrosanctum Dei nomen, tum si flemus, ex gaudio fleamus, & Apostolorum exemplo laetemur, Act. 5. 41. quam afflictiones, quibus capiti nostro fimus conformes, totidem nobis futuræ nostræ cum capite glorificationis pignora exhibeant, Rom. 8. 17. Habetis fratres, rationem qua tum in aduersis, tum in prosperis corda nostra confolemur, verbisque adeò gratias agamus Deo, siue castigemur, siue tentemur, aut exploremur, siue Deus corpora nostra & animas ad suam gloriam ad sacrificium obedientiæ deponat.

Age verò quanto feruore animi mulier ista æstuarit ex verbis ipsius consideremus, sperat enim à se corpus Domini posse auferri si modo quo asportatum fuerit, rescuerit: quod ab illa fieri potuisse non est verisimile: nec etiam videretur per alios se id curaturam indicare voluisse: quod etsi perfecisset, vix tamen locum quo eum conderet esset repertura. En quanta vis non fictæ amicitiae, vt nihil nimis arduum aut aduſu sibi persuadeant tam constanter ac vehementer amantes, aut saltem nihil tam difficile quod in amicorum gratiam non oporteat ipsos tentare. At quemadmodum sepe in amicitia nõ est modus, & malo nititur plerumque fundamento, sic etiam contingit vt quæ temerè suscipiantur, infelicem exitum fortiantur, quum præsertim eiusmodi causæ sunt, vt longè consultius sit amicos à multis

Nihil videtur impossibile iis qui sincero affectu ducuntur.

consiliis auocare, quàm mutuas operas conferre in multis rebus, de quibus pœnitentiam agendi vix tempus ac locus conceditur. Cuius rei nimium, eheu! nimium inquam multa quotidie conspiciunt exempla, propter nimiam vindictę cupiditatem, tam diserte à Deo prohibitam, quam hodie tam è Caput præcipuum honoris vocant, splendidi nominis obtentu vitium tegentes execrandum. At Dei spiritus quę sint amanda, quousque, & car amanda sint, docet: quod si erit obseruatum accuratè, nūquam aut in Excessu aut Defectu peccabitur, quibus duobus extremis omnis actio corrumpitur. Qua in re maximè illud deplorandum, vt quò magis hominēs pro rebus humanis quodlibet vitæ aut fortunarum periculum ardēt adire, hoc magis in Dei gloria promouenda, & charitatis officiis erga proximum obeundis torpescant.

Dominus non tantum in genere oues suas alloquitur in Ecclesia, sed vnamquamque nominatim compellat.

Narrat deinceps historia Domino hoc accepto respõso Mariam proprio nomine compellatam: qua voce repentè sic eius mens & sensus excitati sunt, vt & voce & factò cum agnouerit, ad eumque conuersa Rabboni eum vocauerit. Respondet autem Syriaca illa vox Rabboni, voci puræ linguę Hebraica, Rabbi, quæ Magistrum & Doctorem significat, quò tunc nomine Pharisei & Scribæ in Synagogis docentes vocabantur, quod ex historia tota Evangelica cuius satis conspicuū est. Hic verò primùm subit illud obseruandum, Dominū longè dissimilè fuisse sui temporis Phariseis, Match.

Matth. 23. 4. & nostri seculi pseudepiscopis, Curatis & aliis istiusmodi lupis voracibus, à quibus iam pridem nobis esse cauendum, tum ipse Dominus, tum eius Apostoli sedulo præmonuerunt: præstitit enim ipse quod à fidelibus omnibus pastoribus postulat, vt singulas oves suas ex nomine agnoscant & designent, in bona pascua ducendas, Ioh. 10. 3. Act. 20. 20. Et hoc ipsum adhuc quotidie per fideles suos seruos exequitur, addita ad verbi sui prædicationem, quæ fit toti gregi in genere, Sacramentorum administratione, quibus singuli fideles nominatim compellantur: vt singulis nominatim quibus sua nomina, vbi primùm in hunc gregem cooptantur, per Baptismum imponantur, deinceps sigillatim fouendis & educandis verè virali cibo, sacrosancto Dei verbo, in ipsius domo, & sacrosanctæ cœnæ administratione. Habemus igitur in hoc Iesu Christi erga hanc mulierem facto, pulcherrimum exemplar vocationis ouium Domini, quas cognoscit ipse & prior requirit, vt loquitur Apostolus, Gal. 4. 9. addita ad verbum eternum Sancti sui Spiritus, veritatis omnis doctoris, Ioh. 16. 13. virtute intrinseca, vt ex tenebris eruti ad lucem admirandam, & ex potestate Satanæ ad Deum adducantur, 1. Pet. 2. 9. & Act. 26. 18.

Quate singularium omnium sic nominatim compellatarum esse responsorum oportet.

At verò, quò hæc in nobis efficiatur, quem admodum intrinseca virtute sua cor nostrum aperit, vt vocè eius audiamus, sic nos ipsi respondere decet, exemplum Apostoli sequi-

tos, ita respondentis, Domine, quid me vis facere? & Lydiam imitatos, non tantum verbo quod audiuerat, sed eius etiam verbi præconibus apud se receptis, Act. 16. 15. Nominatim verò hanc mulierem sequi nos oportet, docentem quibus conditionibus vox hæc audienda sit, nimirum ut reiectis repudiatisque omnibus aliis doctrinis, vni illi adhæreamus quam docet vnicus ille verus doctor scientiæ, quam verè ac meritò pater Iohannis Baptistæ Zacharias salutis scientiam dicit, Luc. 1. 77. & Apostolus, potentiam Dei ad salutem, Rom. 1. 16. quando quidem hac cognitione vita æterna contingeret, Ioh. 17. 3.

*Quomodo
veri pasto-
res, quos o-
portet audi-
ri: à falsis
quos vitari
discernendi
sint, & eo-
rundem do-
ctrina falsa
de fide quæ
vocant im-
plicita iudi-
canda.*

Quibus probè cognitis facilis erit distinc-
tio verorum pastorum, quos audire, Luc. 10.
16. à falsis, quos etiam execrari, iubemur, etiam
si Angeli è cælo essent, Gal. 1. 8. Facillimum et-
iam fuerit falsissimam doctrinam eorum co-
gnoscere ac fugere, qui à Sacrarum Scriptu-
rarum lectione miseris ouiculas arcent, fidem
nescio quam implicitam docentes, quasi ad
salutem ouiculis sufficiat à Doctorum suorum
conscientia, & Ecclesiæ quam vocant, fide, quæ
tamen illa sit Ecclesiæ fides ignorantibus, pen-
dere. Non minus sanè absurdo & noxio ad vi-
tam spiritualem & æternam consequendam
errore, quàm si quis corporeo & mortali mor-
bo laborantem iubeat à sola medici scientia
& pharmacopæi thecis ac pixidibus, quarum
tamen nihil percipiat, pendere. Aut si quis fa-
me laborantem, iubeat optimo esse animo, &
sa-

fatieratem ab iis expectare qui lautè epulentur, sic tamen ut ipse cibū ne attingat quidem aut deliberet. Nam ut concedā illis Missam (quā boni isti pastores miseris ouibus persuadere nituntur opus esse salutem uiuis ac mortuis conferens) id esse quod uolunt, age quānam ad solos spectatores fructus aliquis ex illa redierit? Contra igitur discamus, ueram Christianorum fidem non esse in indefinita & confusa imaginatione positam: nec fide uicaria niti: sed singulos Religionis Christianæ articulos fundamentales percipere, quos sibi applicet & obliquet, uera firmāque fiducia ueritatis diuinæ promissionibus eius comprehensa ac probe cognita, Ioh. 3. 33. quæ deinde omnibus bonis effectis ex abundantia cordis manifesta fiat, Rom. 10. 10. cuius scientiæ suæ rationem etiam cuiusque petenti reddere parati sunt, 1. Pet. 3. v. 15. Et hoc nisi adit, sciant quicumque Christianorum nomine gloriantur, se titulatus Christianos esse, pessimōque niti fundamento nixos pseudopastoribus illis & animarum mangonibus, quos tandem iudicio cadere necesse sit cum omnibus qui cum Propheta dicere nequeant, Credidi, ideo etiam loquutus sum, 116. 10.

Transeat ad illa Iesu Christi uerba, *Ne me tangito, Nondum enim ad patrem meum ascendi.* Admiranda sanè prima si uox: primum quòd paulò post alius mulieribus in urbem redeuntribus factus obuiā, Matth. 28. 9. passus sit eas pedes suos amplexari &, quod iōge maius

Peculiaris ratio cur nō passus sit Iesus Christus Dominus noster se à Maria Magdalena tangi.

est, à discipulis suis deinceps tangi palparique voluerit, Luc. 24. 39. Deinde, hæc videtur eius esse ratiocinatio, se ab hæc muliere aut aliis tangendum non esse, nisi prius in altum ascendisset, tanto à nobis interuallo diffitum, quanto à terris distant cœli, supra quos omnes euectus est: quum tamen contactui illi nimirum corporeo locus esse non possit in tanta locorum distantia: ac proinde necessariò videatur intelligendus, de spiritali manu fidei facta apprehensione. Ac reuèra Dominum oportuit, prout antea discipulis dixerat, his terris corpore suo excedere, ne amplius corporeæ præsentia adhererent, quod nimium pendentes ab iis quæ oculis intuebantur, non nisi terrena cogitarent, Ioh. 16. 7. Fœminam igitur hanc admonere quidem voluit se non resurrexisse in eodem quo prius erat, infirmitatis statu, nec eadem qua antea ratione cum ipsis conuicturum: verum tamen, quum, meo quidem iudicio, de corporeo contactu hic loquatur, & non dicatur Maria nimium ardenti affectu ad pedes eius profuissse, sermonem hunc reor habitum à Christo eodem omnino momento quo agnitum eum Maria vt Magistrum salutauit. Pulchrè igitur omnia inter se conuenient, longèque simplicior erit huius loci expositio, si dixerimus Dominum quum videret Mariam ad se accedere, & præuideret fore vt vi amoris quo ipsum persequeretur tantum in pedum suorum deosculacione, sed etiam in diuturniore mora, & longioribus ser-

sermonibus inhæreret, ac proinde hius apparitionis nūtius, quo miseros discipulos, luctu & mœrore confectos, protinus recreari volebat, tandiu differretur, noluisse ipsam in his moras tum necere: quasi sic eam compellaret, Nondum ad Patrem meum abeo: quare tibi licebit me deinceps per otium contemplari, mecūmque pluribus loqui: quare ne longiores hic moras necere, sed confestim ad discipulos meos abi, nuntiatura ipsis quæ à me es ad eos consolandos & docendos, auditora. Non simpliciter igitur Dominus contactum hunc reprehendit: sed eo in aliud tempus Mariam voluit abstinere. Sic Propheta quondam famulum suum ad Sunamitidem missum prohibuit quenquam in via salutare, aut quenquam à quo salutem accepisset alloqui, 2. Reg. 4. 29. & Dominus ipse missis illis septuaginta discipulis præconum officio functuris, idem prohibuit, minimè quidem vt verarent ne saluantes obuiam factos resalutarent, sed simpliciter vt maturandum ipsis esse sublatis omnibus vel leuissimis impedimentis docerent.

Et hæc quidem simplicissima maximèque genuina huius loci esse sententia mihi videtur, ex qua necessariam omnino, sed malè inter nos obseruatam doctrinam discimus. Ecquis enim, obsecro, eorum omnium qui Deo in sua vocatione sua seruire cupiunt, hanc rationem secum inuenit, vt ad ea quæ terro sunt oculos non conuertant? Immo quàm multi sæpe rebus terrenis & priuatis sic occupantur, vt ne-

*Dominus
vult coli sine
procrasti-
natione vlti-
la, qua in re
grauissimè
peccatur.*

que vnde digressi sint, neque quò tendant nemi-
 minerint? Atque vtinam istorum hominum
 non essent inter nos tam frequentia exempla:
 Vos templi huius columnas testor, vos parie-
 tes, vos sedes istas ac vacuas cathedras, vos ap-
 pello contra statorem dierum auditores, Do-
 minicorum, Iouis, septimanarum, mensium
 denique tantum, vt ingentem numerum eor-
 um omittam qui corda & aures non ad au-
 diendum & percipiendum preparata adfe-
 runt, sed quae habent in patinis, officinis, vsu-
 ris, monopolis, & rebus aliis longè etiam de-
 terioribus: quos ad D. Petri locum, 2. Pet. 2. 14.
 ablego. Denique, quod nimium multorum
 mores testantur, etiam hac nostra tempestate
 sunt quorum alij ad conuiuiam vocati, cau-
 sètur se praeda & villas emisse, & quibus arti-
 bus plerumque Deus nouit, alij bonum aliquod
 iuga, & illa forsitan ex rapto: alij se vxores du-
 xisse, quod diebus Noe contigit, Luc. 14. 18.
 Quod verò praeium harum excusationum
 referent? Nempe nullam fore ipsis tandem in
 conuiuium locum, quod serò nimis logebunt.
 Alij speciosiore scilicet excusationem ad-
 ferunt, sepeliendum sibi Patrem, aut domesti-
 cis valedicendum. Quid verò se istis respon-
 sum Dominus minatur? Nemo qui manu sua
 admota aratro respexerit ad ea quae retro sunt,
 appositus est ad regnum Dei, Luc. 9. 62. & Qui
 patrem aut matrem plus quam me dilexerit,
 non est me dignus, Matth. 10. 37. Et quis euan-
 gelium non nouit ab Aggæo factam olim reprehensionem.

tionem, Domus mea desoluta iacet, inquit Iehoua, & excurritis quisque pro domo sua, idcirco contra vos cohibetur cœli à tore, & terra cohibetur frumento suo. Quid igitur dicturus sum de iis qui Dei cultum in ambulacionibus, aut Sphæristeriis postponunt? Tu verò Deus, Optime, Maxime, qui tantâ patientiâ nos ad pœnitentiam vocas, miserere nostris, priorumque peccatorum oblitus, meliorem da nobis mentem in posterum, vt melius quàm hactenus cogitemus ac faciamus, quoadiu vox illa adhuc in auribus nostris personat, nec adhuc occlusæ sunt, vt in aliis plerisque locis, fores: & in mentibus nostris insculpe, si non cominationum tuarum metum, Matth. 7. 23. saltem pretiosissimam illam promissionem, Quærite primùm regnum cœlorum, & ista omnia adiicientur vobis, Matth. 6. 33.

Sequuntur in hac historia verba legationis ad Apostolos huic mulieri committæ consideranda: qua legatione nulla fuit Prophetarum nec Apostolorum maior nec honoratior, & quæ doctrinam continet quæ Angelorum ipsorum captum longè superet. At tamen factum hoc non vltius est protrahendum, eius personæ respectu ead temporis munus istud commissum est: neque enim ordinaria domus Dei administratio, mulieres in eam docere permittit, quæ contra iubentur in silentio discere, 1. Cor. 14. 34. Verum tamen Dominus ostendit voluit, se, quum possit etiam lapides, cessantibus hominibus, excitare, Luc. 19. 40.

*Impositum
manus huic
mulieri, qui
extraxit
maru per
sona esse
tunc ne vlt
bi in ex
plu potest.*

posse etiam quotiescunque visum ipsi fuerit, nulla vel ætatis vel sexus habita ratione, minimis os aperire: quemadmodum olim Bileamum Prophetam ab asina voluit coargui, 2. Pet. 2. 16. Age igitur huius legationis expendamus verba singula, Deumque precemur ut quæ in illis arcana continentur benè percipiamus ac meditemur.

Primùm igitur occurrit illa vox *Ascendendi*, quæ facile de Domino dici potest, humanitatis eius nimirum respectu, quam tunc scire suos discipulos voluit verè esse suscitatum, nimirè sanè ut antea in his terris victuram, sed in gloriam cœlestem euehendam, sicuti tam clarè ipsis exposuerat in excellentissimis illis sermonibus quos apud eos in vltima illa cœna habuerat. At quoniam Deitati vox illa tribuetur, quæ ut infinita est, nec loco mouetur, ita nec ascendit, nec descendit? Et tam en hæc intelligenda sunt de eodem qui è cœlo in infimas terræ partes descendit, ut loquitur Apostolus, Ephes. 49. & 10.

At non descendit è cœlo secundum suam humanitatem. Nec enim illic erat, sed in terris formata est in utero beatæ Mariæ Virginis. Ita que dicemus illud *Ascendere*, si *Descensu* opponatur, de Deitate quidem Filij Dei dici, sed non absolutè, nec in propria significatione, quæ mutationem inferioris loci in altiorem significet: sed quatenus hæc Deitas eousque scie demisit, ut naturâ nostram in vnitatè personæ assumeret, ut esset *Deus & homo*, eatenus, in-

Quomodo
voces illæ
Ascendendi
et *Descendendi*
tribuantur
utrique
Christi na-
tura, Divi-
næ et hu-
manæ, sine
vlla natura-
rum confu-
sione, nec
propriatâ
earundè es-
sentiarum.

inquam, videtur, vt ita loquar, ex maiestatis
 suæ solio in has terras descendisse. Vice versa
 quum naturam nostram supra cœlos omnes
 extulit, videtur in solium iterum ascendisse,
 vt se patefaceret, *α' v' ἰστωτόθειον*, sine confu-
 sione tamen vlla, nec mixtione, nec duarum
 eius naturarum, nec proprietatū ipsarum es-
 sentialium. Et hoc ipsum Apostolus indicat,
 Philipp. 2. 7. quum ait, hunc Dei filium sese e-
 xinanuisse & summississe factumque obedi-
 rem vsque ad mortem, mortem, inquam, Cru-
 cis, vt in summam sublimitatem efferretur.
 Quòd ad ipsius autem humanitatem, etsi ex
 quo Filij Dei persona sibi eam vniuit, inde à
 momento conceptionis eius in vtero beatissi-
 mæ Mariæ Virginis, vox illa *Descendendi* non
 illi conueniat, quum per hanc vniouem eue-
 cta sit in gradum omnibus Angelis longè su-
 blimiorum, nedum vt exinanita sit: tamē si ea
 infirmitas cui se ad tempus pro nobis obno-
 xiam reddidit, vt pro nostris peccatis maledi-
 ctio facta sit, Gal. 3. 13. cōparetur cum ea glo-
 ria per quam nunc realiter euecta est ad dex-
 tram Dei Patris, illud etiam *Ascendere & De-*
scendere de quo hic agitur, dici de ea possunt,
 ac proinde Iesus Christus *Totius* personæ suæ
 respectu, seruata tamen superiùs allata distin-
 ctione, *Descendit & Ascendit.*

Sed quidam etiamnum superest scrupulus
 ex hac loquendi phrasi, Patris ac Dei, quæ vo-
 ces diuersè tribuuntur naturis distincte con-
 sideratis. Iesus Christus igitur quatenus ab

*Prima per-
 sona Deitatis
 est Pater
 Iesu Chri-
 sti secundū
 Deitatem*

proprie dicitur: secundum humanitatem vero respectu unitatis duarum naturarum in unitatem personae.

aeterno filius Dei coessentialis est Patrem vocat primam ordine personam Trinitatis, tanquam Dei filius naturalis & vnicus. Humanitatis autem respectu Patrem etiam vocat, non quod secundum ipsam genitus sit ab essentia Patris, sed quod hic homo personae Filij sic vnitus est, vt in hac persona non sint duo filij, sed solus Dei Filius, *Θεὸν ἑστώτος & ἀνθρώπου Θεός*. Quocirca non ideo toties in sacra Euangelij historia, Filius hominis dicitur, quasi duae sint Filiationes, aut duo Filij, sed quod vnicus hic Dei Filius verè assumpsit personaliter hanc veram naturam humanam, creatam & formatam ex substantia virginis, ex Adamo oriunde, ad quem etiam vsque propterea D. Lucas Domini genealogiam deduxit, Luc. 3. 24. & 38.

Error eorum qui Iesum Christum diuiserunt vocantes eum filium Dei adoptiuum secundum humanitatem.

Merito igitur damnata & explosa est eorum haeresis, qui ex Nestorianismo dicebant Iesum Christum esse filium Dei adoptiuum secundum carnem. Longè enim inter se distant adoptio, quae vocatur, & haec unio personalis: tametsi illud verissimum est, quod Iesu Christo Dei filio visum est suae Deitati, sic nostram naturam vnire, fundamentalem esse rationem propter quam qui spiritualiter & per veram fidem Iesu Christo coniunguntur, Dei filij adoptiuum fiunt & dicuntur, Iohann. 1. 12. Rom. 8. 15. Et haec quidem haecenus de voce Patris.

Quo sensu Pater dicitur Deus & caput Iesu Christi.

Quod verò idem Pater, non hoc tantum sed pluribus aliis locis, dicitur Deus Iesu Christi, summopere cauenda nobis Arrianorum blasphemia, aut aliorum similium detestandorum ha-

hereticorum, quorum alij Dominum sua Deitate spoliant, alij creatam ipsi Diuinitatem attribuunt: quod si vt verum ipsis concederetur (quod absit) Christiani vtique omnes essent idololatræ, meram tantum creaturam adorantes, & in eum etiam inuocatum spem ac fiduciam omnem collocantes. Sciendum igitur quod Patris persona hic & alibi nominatur Deus Iesu Christi, & quidem caput Christi, 1. Cor. 11. 3. minimè dici respectu essentiæ vnicae illius & integræ, in vnaquaque trium personarum, nec etiam respectu personæ Filij in se, quum in personis quidem ordo sit, non autem vllus gradus inæqualitatis inter illas tres personas, sine vlla rapina, Philip. 2. 6. sed primùm humanitatis Iesu Christi respectu, secundum quam, sine personæ tamen separatione: sed tantum ex naturarum distinctione, se ipso minor est: quatenus nimirum hæc humanitas Deitatis semper subiacet: quemadmodum è contrario, quatenus Deus est, se ipso maior est, quatenus nimirum ipsius Deitatis ratione, sua humanitate superior est. Deinde respectu officij dictum illud est, Mediatoris inquam & Reconciliatoris apud Deum Patrē, vt qui se inter Patrem & nos, quorum ipse caput est, medium constituerit.

Quis verò hîc non adoret immensam sapientiam, bonitatem ac misericordiam Dei nostri, Patris, Filij & Spiritus Sancti in huius arcani immensa abyssso, quod reuera magnum arcanum est, Ephes. 6. 32. 1. Tim. 3. 16. in quod

ipſi Angeli cupiunt introſpicere: I. Pet. 1. 12. Et hoc Cherubim illi ſub lege adumbrabant, ſic operculo arcæ (quæ Domini figura erat, in quo inhabitat omnis Deitatis plenitudo corporaliter, Col. 2. 9. & in quo ſunt omnes theſauri ſapiëntiæ & intelligentiæ, Col. 2. 3.) incumbentes, vt eorum facies deorſum verſus operculum ferrentur, quaſi noſſe cuperent quæ intus continebantur, Exod. 37. 9.

*Quomodo
Deus &
Pater Ieſu
Chriſti ſa-
ctus ſit no-
ſter Pater
noſterque
Deus.*

At quemadmodum expoſuimus, quo ſenſu Ieſus Chriſtus Patris perſonam vocet Patrem ſuum ac Deum ſuum, ſic inquirendum quo modo ſuum Patrem, noſtrum patrem, ſuumque Deum, noſtrum Deum dicat: qua in re magna differētia eſt. Nam ipſe naturâ verus Deus Patris perſonam verè & naturaliter Patrem habet, nimirum à Patre genitus ab æterno cōmunicata ipſi à Patre tota ſua paterna eſſentia, diuina proſus & ineffabili generatione. Nobis verò Pater eſt, quatenus in hoc Filio nos ad ſalutem prædeſtinauit, ſpiritaliter illi coniunctos per ſui Sancti Spiritus virtutem & energiam, & instrumentum fidei, vt ſiamus eius filij adoptiui, Ioh. 1. 12. nobis eadem comunicata dilectione qua Filium hunc diligit, vt tandem in ipſo & per ipſum glorificemur, Ioh. 17. 24. Non aliter, Ieſu Chriſti Pater & Deus vt diximus, noſter etiam eſt, quatenus gratum illum & acceptum habens tanquam mediatorem noſtrum, in eo etiam & per ipſum ſibi reconciliatos gratos & acceptos habet.

Quomodo,

Vocem autem *Ascendendi*, ex qua fortassis malè

malè intellecta, videretur Iesus Christus suos deseruisse (quod obsecro, quàm alienum foret ab immensa dilectione quæ in his vocibus cõtineretur) sciamus propriè dici, situs nimirum respectu ipsius humanitatis (cui nec ascensio nec Sessio ad Patris dextram supra cœlos omnes quicquam ademit, nec essentiam aboleuit aut mutauit, nec proprietates essentielles) quæ hodie tanto interuallo distat, & ad secundum ipsius vsque reditum distabit à nobis, & ab hoc vniuerso terrarum orbe, quanto summum cœlum à terris. Verùm enim uerò tãtum abest vt ipse nos deserat, vt contrà sursum ascenderit realem huius regni cœlestis possessionem accepturus, Ioh. 14. 21. tanquam inter omnes fratres primogenitus, Rom. 8. 28. vt ad se nos attrahat, sese nobis cum omnibus bonis suis communicans, per sancti sui Spiritus virtutem, & vltimo tandem die nos partæ illius gloriæ secum participes faciat, Matth. 25. 34. nostræ interim fidei oculis præsentissimus, cum omni efficacia & virtute, secundum mensuram sui Spiritus, Ephes. 1. 23. & 4. 16. vsque ad seculorum omnium consummationem, Matth. 28. 20.

Minimè verò præter superiora omnia leuiter prætereūdum tam eximiū, tamque pretiosum illud fratrum nomen, quo nos in Apostolorum suorum persona dignatur, id ipsum re ipsa implēs quod sub Davidis persona promiserat, Psal. 22. 23. etsi, quales in nobis ipsis & à nobis nascimur indigni simus qui in rerum

*quæ respice
Et Iesus
Christus
Ecclesiæ
sua præ-
sens aut ab-
sens dican-
tur.*

*Quam pre-
tiosam oportet esse fra-
ternitatem
qua nos Ie-
sus Chri-
stus digna-
tur.*

creatarum numero censeamur. Ecquid autem amplius experere possumus? Nam si fratres impius sumus, nã ipseus pater etiam noster est: quis verò tali patre non sit beatissimus: contra verò quis infelicior eo qui hoc patre careat, quandoquidem in hoc ipso, & ab ipso patre sunt omnia bona? Nam quum hic Pater Deus sit, Deus quoque noster est. Porro qui pro se Deum habet, à quo tandem sibi metuet? Quid verò contra non metuat qui Deum hunc pro se non habet? Annon ipsos pãdones & muscas, testibus Ægypti plagis formidabit? Age igitur, quid toto vitã nostrã curriculum diligentius & attentius nobis meditandum, ac nocte dieque versandum animo, quàm huius sapientiã longitudo, latitudo, & profunditas, ad exemplum Apostoli? Ephes. 3. 18. ut ipsas Dei per Sanctum Spiritum qui nobis datur profunditates scrutemur? 1. Cor. 2. 10. nequaquam imitati fanaticos in ea sese ingerentes quã non viderunt, sed quã sibi finxerunt, & commenti sunt? Col. 2. 18. aut quã nobis etiam occultata sunt, donec sursum recepti perfecte cognoscamus, quã hic tantum ex patre cognoscimus, 1. Corinth. 13. 9. quum nempe Deum nostrum qualis est visuri sumus, 1. Ioh. 3. 2. Interim omnem nauem us operam & animum applicemus ad ea percipienda, credenda & ad usum reuocanda quã nobis in Ecclesia reuelantur, & tam exiguis in hac historia verbis comprehenduntur.

Stupende

Quis non igitur meritò dicat eos infelicissimos,

simos, & sibiipfis hostes capitalissimos, qui
 terrena hæc & caduca, & vanitare ipsa vanio-
 ra pro Deo colunt, pro Patre obseruant, pro
 hereditate amplectuntur? Ecquis verò dubitet
 sit ne Lux tenebris præferenda? Mors vitæ, &
 quidē seipieritæ? Totum denique, nihilo, &
 plus quàm nihilo? Sic tamen homines hodie
 viuunt quos quot carni auscultat & inserviūt,
 quæ ad omnem incredulitatem, ac proinde
 maledictionem abducit, nisi Deus ex ea singu-
 lari gratia nos eripiat. Cuius rei triste oculis
 nostris exemplum huius historię finis suppe-
 ditat.

*incredulitas exem-
 plum etiam
 in ipso A. J.
 postolis.*

Narrat enim Marcus 16. 10. hanc mulierem
 officio suo pulchrè ac fideliter defunctam in
 ferendo nuntio Apostolis, quos valde mæstos
 ac lugentes inuenerat, nullam in dictis fidem
 consequutam, licet oculatam & auritam
 testem eorum quæ nuntiaret. Quod sanè in i-
 psorum laudem dici non potest sed potius in
 vituperium, vt inexcusabiles reddantur, sicuti
 nec aliarum mulierum verbis credidisse di-
 cuntur, quarum nuntius cum huius Mariæ
 nuntio coniungitur, Luc. 24. 10. & 11. Sic igitur
 in historiae sacrae lectione versan-
 dam nobis sciamus, in quibus præstantissimo-
 rum quorumcumque Dei seruorum tam vitia
 quàm virtutes notantur, vt quæ ad imitandum
 nobis proponuntur, ab iis discernamus quæ
 ante oculos nobis ponuntur, vt in nobis a-
 gnoscere & condemnare discamus quæ in aliis
 reprehendere condemnareque debemus. Præ-

*Quale indi-
 cium adhibe-
 bendum in
 legendis &
 ad usum re-
 uocatis hi-
 storijs san-
 ctis? Simorū
 quorum sa-
 cra Scriptu-
 ra memi-
 nit.*

terea Spiritus sanctus rationem in iis edocet
 qua lapsi prius resipuerint: vt eorum exemplo
 discamus, non modò quanta sit vel fortissimo-
 rum quorumcunque infirmitas, sed etiam qua
 ratione à recta via sint abducti, ne illos in de-
 uia illa sequamur: & contrà qua ratione in
 viam redierint, vt vestigia ipsorum hac in par-
 te, Deo nobis hanc gratiam largiente, sequa-
 mur.

Et quidem istiusmodi exemplis Sacrae scri-
 pturae plenae sunt: sed vt in eo quod hic nobis
 offertur, hæreamus, quânam, age in tantam in-
 credulitatem Apostoli lapsi sunt? Nempe Dei
 potentiam caulis secundis, naturalibus & or-
 dinariis alligarunt. At quânam in eadem perti-
 nacius perstiterunt? Obliti nimirum, Domini
 ac Magistri sui verborum tam luculentorum
 tamen, & toties inculcatorum, vt vel infestissi-
 mi & infensissimi eius hostes ea non ignora-
 rent, Matth. 27. 63. Hoc igitur esto aduersus in-
 credulitatem vnicum remedium, quò nostrae
 salutis arcana, & verum Christianorum alpha-
 betum credamus, quamlibet renitente sensu
 nostro corruptissimo, cui tamen nisi renun-
 tiemus non est nobis vlla pars in regno Dei,
 Matt. 16. 19. Luc. 9. 23. Dei nimirum verbo scri-
 pto penitus hæreamus, & quicquid illi relu-
 ctatur insanissimae stultitiae loco habeamus,
 quamcunque sapientiae & rationis vim iactet.
 Etsi verò Satan in Angelum lucis se transfor-
 met, siue sua somnia & inuentiones pro Dei
 verbo obtrudat (quod iam pridem factum
 &

*Quibus viis
 in deuia il-
 la homines
 incidat &
 longius in
 iis proce-
 dant, &
 quòd ad-
 uersus istius
 modi mala
 remedium.*

& etiamnum hodie factitari videmus in tam
 variis (superstitionibus) siue Dei verbum
 adulteret, aut verborum, aut sententiæ ra-
 tione, quod facere illum coram Christo i-
 pso non puduit, Matt. 4. 6. in promptu reme-
 dium est, vt de verbi huius quod adfertur veri-
 tate certis testimoniis constet: deinde attentè
 consideretur, ac tandem memoriæ fixum in-
 hæreat. In quibus omnibus quum Apostoli
 turpiter errarint, & quidem se hac ratione in
 tantum periculum coniecerint, vt in eo peri-
 turi fuerint, nisi Deus pro sua immensa boni-
 tate misertus eorum fuisset, age Deum Opt.
 Max. precemur, vt tam longæ suæ patientiæ
 minimè pertæsus, qua nos ex tam horrendis te-
 nebris erutos huc vsque tolerauit, tam poten-
 ter in posterum in nobis operetur, ne vnquam
 deflectamus ab iis quæ ab ipso audiimus ac
 didicimus: quod si fieret denuò miserandæ no-
 stri ingenij seruituti manciparemur, longè-
 que in deteriori conditione positi, in plurima-
 rum personarum, familiarum, vrbium ac tota-
 rum prouinciarum tum præteritæ atatis tum
 præsentis etiam exemplum essemus: quod v-
 tinam atque vtinam, pro sua immensa miseri-
 cordia, Deus malum à nobis auertat. Amen.



HOMILIA SEPTIMA.

Matth. 28.

11. Proficiscentibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodia venerunt in urbem, & nuntiauerunt primariis Sacerdotibus omnia quae facta fuerant.

12. Ipsi autem coacti cum Senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus.

13. Dicentes, dicite, discipuli eius nocte venerunt, & eum furati sunt nobis dormientibus.

14. Quod si hoc auditum fuerit apud praesidem, nos persuadebimus ei, & securos vos praestabimus.

15. Ipsi verò accepta pecunia fecerunt sicut errant edocti: & divulgatus est ille sermo apud Iudeos usque ad hodiernum diem.

Marc. 16.

12. Postea autem duobus ex ipsis ambulantibus apparuit alia forma, quum rus proficiscerentur.

13. Et illi abierunt, & annuntiauerunt reliquis: qui ne illis quidem crediderunt.

Luc. 24.

13. Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui [vico] nomen est Emmaus.

14. Et colloquebantur inter se de istis omnibus quae euenerant.

Ante-



ANTEQUAM ad nostri contex-
 tus expositionem accedamus,
 iterum hic totius huius historię
 series nobis consideranda, quę
 alioquin esset inuolutior, quod
 non potuerint quę variis in locis eodem tem-
 pore gelta sunt, simul recitari: quę in historia-
 rum tum sacrarum tum prophanarum lectio-
 ne nõ diligenter animaduersa, nil mirũ si tan-
 tũ obscuritatis & erroris adferant, quod ex hi-
 storiaprecedenti vel satis liquet. Nã quod de
 Maria Magdalena dictũ est in secundo ipsius
 ab vrbe ad sepulchrum aduentu cum Petro &
 Iohanne, contigit dum alię mulieres, quę po-
 stremę ad monumentum venerant, reuerte-
 rentur in urbem. Hic igitur etiam notan-
 dum ea quę de custodibus narrantur, & apud
 Matth. 28. ii. recitantur, summo mane conti-
 gisse, iam tum quum primũ illę mulieres ad-
 vngendum Dominum ad iter se accingerent:
 ita vt nec Maria Magdalena, quę prior adue-
 nerat, & in urbem confestim reuerſa fuerat,
 nec item alię mulieres, quę Sole iam exorto
 adtinerant, hos custodes ad sepulchrum of-
 fenderint. Nam si offendissent, cui sit verisimi-
 le, fuisse aufuras ipsas ad monumentum pro-
 pius accedere, aut eos vtrõ compellare: Quid
 si verõ dum terrę motus factus est, aduenis-
 sent, ac semimortuos illos humi prostratos
 conspexissent, quanto maiore metu percussę
 fuissent? His etiam quiddam maioris momen-
 ti accedit, nam si rescuissent aut intellexissent,

*Huius hi-
 storia se-
 ries.*

sub vesperam diei illius, quo sepultus est, aut etiam postridie eius diei à Iudæis sigillo saxum illud ingens obsignatum, militésque ad monumenti custodiam collocatos, non tantum à anxias ac sollicitas futuras fuisse de saxo à sepulchro prouoluendo vt in illud intrarent, vt Marc. 16. 3. dicitur, sed longè magis de horum militum occurso fuisse laboraturas, ac de sigilli ad saxum appositi fractione, si posthabitis omnibus istiusmodi impedimentis quod animo susceperant perficere constituissent. Quid igitur aut sigillo aut custodibus factum esset ignorabant, quòd à Iudæis sub vesperam diei Veneris admodum serò hæc gesta essent, & vt est verisimile, magno silentio, postquam à Iosepho Domini corpus sepulchro conditum, & saxum ad illius ostium aduolutum fuisset, statim etiam reuersis in urbem mulieribus, vbi diligenter quid à Iosepho gestum esset animaduertissent, sicut expressè dicitur, Matth. 27. 61. & Marc. 15. 47. & Luc. 23. 55. His positis ad contextum accedamus.

Quò magis
Satan cum
suis satelli-
tibus veri-
tati tene-
bras offun-
dere sata-
git, eo ma-
gis veri-
tas elucet, si
quales
ipsi sint ma-
gis ac ma-
gis se patre-
faciunt.

Hactenus igitur intelleximus, vt Dominus aduersus hominum & quidem suorum indignitatem luctans, pro immensa sua misericordia & bonitate cæperit incredulitati ac diffidentia ipsorum mederi, resurrectione suorum per Angelos patefacta, tum apparitione sua in propria persona, tam Mariæ Magdalene omnium primæ ad sepulchrum, quàm alis deinde mulieribus. Præiens autem historia narrat nobis, qua ratione Satan & Iesu Christi

inimici ab ipso Satana excæcati, veritari huic suis dolis & molitionibus tenebras offundere conati sint: quibus tamen suorum hostium consiliis ita Deus occurrit, vt contrâ magis magisque sese detexerint, & victoria penes veritatem remanserit: vt non magis improbi illi homines resurrectionem eius potuerint occultare, & ne in omnium notitiam veniret impedire, quàm clausum sepulchro detinere potuerant.

Quas verò Satan alias ab omni seculo artes versauit, & ne procul abeamus quod ab hinc annis octuaginta contigit, & quod oculis nostris quotidie conspiciamus, quid aliud est quàm huius historiæ expressum quoddam simulachrum? Nam humanæ omnes illæ traditiones, & tota illa Theologia Scholastica, quid aliud fuerunt quàm sigilla, quibus hæc Dei veritas in spelunca ignorantia & tot seculorum barbariei veluti conssepulta iaceret? Saxi autem illius ingentis à Iosepho ad sepulchrum, minimè tamen mala mente appositi, nonne imago nobis proponitur in falso illo Primatu quem sibi Romanus Episcopus falso vindicat, tanquam præcipuus Sacerdos inter eos quos non podet reale & essentielle Iesu Christi sacrificium, & eius se sacrificos iactitare? Et quod longè maius est, nonne admiranda Dei providentia factum est (quò sit manifesta relatio inter hoc saxum a Iosepho appositum, & ea quæ ab istis impedimenta obiciuntur) vt hæc omnia, & quicquid ab iis pendet

*Collatio cõ
sistorum ve
terum sacer
dotum Le
uiticorum
cum Papi
sticorũ con
sistorũ in ve
ritate Do
mini sepe
lienda*

Petri nomine, sed falsò tamen velentur? Ali-
 quid amplius addam, nempe quemadmodum
 à Iosepho & Nicodemo, prorsus eorum igna-
 ris quæ deinceps à Caiapha & suis essent ge-
 renda, saxum illud aduolutum est ad ostium
 sepulchri, sic Primatum istum primùm intro-
 ductum à veteribus quibusdam, minimè om-
 nium malis Patribus, ordinem tantum stabi-
 lire cogitantibus, quem ad fouendam pacem
 & concordiam in Dei domo inter eius æeo-
 nomos necessarium arbitrabantur, nec præui-
 dentibus quæ pederentim deinceps in Eccle-
 siam non sine magno detrimèto sunt inuecta.
 Quam si manifestissimam conformitatem vl-
 terius urgeamus, nonne nouus hic Caiaphas,
 cum nouis Cardinalibus istis suis assessoribus,
 eadem ratione per cuniculos aggressi Impera-
 tores, Reges ac Principes totius Christiani or-
 bis ipsis imposuerunt, & eorum auctoritate
 abusi hoc saxum aduoluerunt, & sigillis obli-
 gnarunt, ne veritati pateret ullus exitus paula-
 tim sepultæ, sic prorsus, & eadem conscientia
 qua vetus ille Caiaphas cum satellitibus Pila-
 tum adierunt, & faciendi quod vellent ab ipso
 potestatem acceperunt? Quid amplius? Nonne
 sancta hæc veritas, perrupis omnibus illis im-
 pedimentis exiit, & apparuit iis quos ex mun-
 do visum est Deo eligere, ex quo saxum illud,
 effractis sigillis reuolutum est, & quidem cum
 maximo terre motu, & prostratis custodibus à
 fidelissimis Dei seruis & huius veritatis præco-
 nibus, à Deo ad hunc effectum cælius, vt ita
 di-

dicam, missis: Postremò, nòne egregia illa Hispanica inquisitio, & eximij illi Nuntij in uniuersum orbem, ad veritatis resurrectionem impediendam, missi, totidem sunt armati milites (& quidem duplici gladio tēporali & spiritali armari) instructi & opima stipendia capientes ex horrenda illa & plus quàm abominanda mercatura quàm ex pauperum reditibus exercent, quorum alij miserè vānum exponuntur, alij donantur, aut denique prout sese res eorum habent administrantur: Age verò Concilium illud Tridentinum nonne viuait imago huius consilij de quo hæc historia meminit, à quo eandem consequuti sunt gratiam apud huius seculi Gubernatores quotquot fascinarunt, vt hæctenus fumos suos vendiderint, & suas inuentiones ac perditas molitiones vt bonas ac sanctas obruserint? At fratres, eslothe forti animo, Qui hostibus omnibus inuitis resurrexit, ac nostris temporibus suam veritatem in cordibus nostris velutifuscitauit, & eorum omnium quibus aures aperuit, eādē adhuc hodie potestate armatus est & erit aduersus omnes aduersarios, & eandem gerit coram salutis Ecclesiæ suæ perregnum veritatis, quam habuit quum ista contingerent. Quicquid denique cōringat, veniet tempus quo Babylonem illam Romanam iidem euersuri sunt qui construxerunt, quum ipsius oculos Dominus aperuerit, vti reuelatum ac promissum est in Apocalypseo cap. 17. Inrim animas nostras in spe & silentio possidea-

mus, quod expressè monet qui tēpora & mō-
 menta habet in manu posita, Luc. 21. 19. Mart.
 10. 22. Act. 1. 7. patienter expectantes, dum quæ
 in deserto nutrita est reducatur ac possessioni
 suæ restituatur, Apoc. 12. 6.

*Admiranda
 Dei prou-
 dentia in
 prouenien-
 dis hostium
 veritatis
 consilio.*

Porro dixi præuisam à Domino omnem i-
 stam hostium suorum molitionem, quod ex
 singulis huius historiæ circumstantiis erit per-
 spicuum. Nec enim omnes custodes, sed ex illis
 tantum quidam ad Sacerdotem hunc nuntium
 tulisse dicuntur: qua in re dupliciter admiran-
 da Dei prouidentia elucet: primum in eo quod
 Dominus totidem testes præparauit ad inimi-
 cos suæ falsitatis arguendos, per suos ipsorum
 satellites, quot ex illis ad Sacerdotes non ve-
 nerūt: quibus Dominus hanc fortasse gratiam
 largitus est, ut cordibus compuncti sint iis ad
 sepulchrum conspectis quæ non nisi uiuentis
 æterni Dei potentia contingere poterant: quæ
 minimè dubium est quin alibi narrauerint.
 Deinde hac ratione Deus ostendit, tantum a-
 besse ut mors illi victo dominaretur, ut contra
 per eam suorum hostium Iudex euaserit, &
 quidem in eorum animas & corpora senten-
 tiam laturus, qua nullam seueriorem aut aspe-
 riorem in mundo improbi experiantur. Quis
 enim eos hic excæcauit? quis indurauit? quis in
 sensum reprobam tradidit, ut gloriam suam
 patefaceret, Rom. 1. 21. & Exod. 9. 26. nisi hic à
 mortuis Suscitatus, ut in medio tuorum ho-
 stium dominetur? Psal. 110. 2. Porro nobis hæc
 duo capita ad maximam ac certissimam no-
 stram

ram consolationem confidentissime notanda sunt. Quum igitur audimus veritatis hostes ad horum exemplum coire ac conspirare, Deū facile viam inuenturum sciamus, quum opus erit, etiam ex medio ipsorum suscitatis quibusdam, qua fraudes & occultæ molitiones ipsorum detegantur, vt coram omnibus mortalibus pudore suffendantur. Sic orante Deum Dauide vt Achitophelis consilium, diuisis hostium suorum linguis turbaret, Psal. 55. 9. Deus Chusai suscitauit, cuius consilio tam Absalomō quàm Achitopheli ipsi vltima perniciēs allata est, 2. Sam. 17. 14. & 23. suscitatis ipsi iam antea Ionathane, & vxore Michol, à quibus Saulis insidiis eriperetur, 1. Sam. 19. 11. & 20. 9. Sic Paulus Apostolus Iudæorum inuidias à sororis filio detectas effugit, Act. 23. 16. Denique talibus exemplis historia Ecclesiastica plena est. Et ne longius in exquirendis illis abeamus, annon idem non semel à Domino præstitum est nostro seculo, in ipso Concilio Tridentino? Idem sanè me ipse possum sæpe expertū esse profiteri. Deo laus esto.

Sin excipiat aliquis, pergere tamen hostes, licet consiliis suis detectis: aio primū non semper id contingere; deinde quoties id accidit, id est, quoties Dominus permittit eos aduersus seruos suos quæcunque volunt facere, (sicuti de Ioanne Baptista Dominus loquitur, Mat. 17. 22.) in exitium vltimum ac perniciem improborum id cedere, & ipsos in suam ipsorum macronem flagitiis suis incurrere, suoque

*Improbi,
quū maxi
mè videtur
voti sui com
potes facti,
eandem sen
tiunt se à
suo scopo
procul aber
rassi.*

ipforum laqueo capi: quod miseris istis de quibus agimus, tandem profecto admirandis rationibus contigit. Nam quum Romanos adgressissent in Pilati persona vt suæ crudelitatis & perfidiæ in Deum ministros se præberent, tandem & ipsos experti sunt vindices & ultores seuerissimos tantæ ingratitude, vt à quibus occisione deleti iusti Dei iudicij in ipsos luculentum exemplum exhibuerint, ex ipsius Domini varicino, Matth. 24. 2. & 23. 38. Et hoc nõ ignotum ipsis prophanis, quorum illud est antiquum prouerbiũ, Malum consilium cõsultori pessimum. Et proculdubio, ne procul excurramus, horum temporum facies satis illud ipsum testatum facit, quum horrenda Dei iudicia iustissimè miserorum Dei filiorum carnificibus inflicta omnibus sint conspicua: furore Dei hodie reliquos insuper insequente, & potentissimas quasque vrbes innoxio sanguine conspurcatas premente: vnde fit vt argumentum abundè nobis suppeditetur, quod & in posterum fauente Deo suppeditabitur, cum Propheta dicendi, A Ichoua factum est istud, quod mirabile est in oculis nostris, Psal. 118. 23.

Astutissimi calumniatores Dei filiorum tandem deprehenduntur minus solertes in suis consiliis.

De secundo verò capite, quod superius attigimus, excæcatione & induratione conspirantium aduersus Deum & eius veritatem, clarissimum nobis hic ante oculos exemplum proponitur. Nam quæ magis inepta & ridicula deliberatio & consultatio potuit esse ea quam fraudulentis isti homines ineunt, iubere nimirum

rum istos custodes, qui tamen non pauci fuerunt, & pulchrè armati, clauso præterea monumento ingenti saxo ob signato, dicere, miseros illos Domini discipulos, dormientibus ipsis sublatum corpus abstulisse? Nam aut altum ac profundum somnum eos dormiuisse necesse est, si strepitum tam ingentis saxi reuolati, & sigillorum fractionem non audiuerunt: aut si vigilabant, quomodo non sunt eos insecti, aut vnum saltem aliorum omnium indicem futurum apprehenderunt? En igitur hic apertissimè videmus, vti dixi, præter quàm quòd conscientiaẽ sensum omnem exuerunt, eum solum, cuius gloriam obscurare studebant, mentem illis omnem eripuisse, vt à seipsis, non minùs ridiculi quàm improbi coram Deo & hominibus fierent. Ac sanè Caiaphæ & satellitum ipsius successores agit hodie idem spiritus cecitatis & stuporis, vt easdem cum illis artes versent, qui quàm sanctæ veritatis vim nullo pacto possint eludere non erubescunt infinitas calumnias tum voce tum scriptis confictas in vulgus spargere, quibus Dei fideles seruos infament. At Dei beneficio, tam falsas, tamque impudenter confictas, vt aliis argumentis non opus sit, quibus non tantùm praua ipsorum conscientia detegatur, sed etiam ex quibus appareat, eos, quum iam non habeant quod ogganniant etiã in sensum reprobum datos, ac sensu & intelligentia communi spoliatos ab eo qui non minus intercipit sapientes in astutia ipsorum, quàm fortes in suo

robore, Iob. 5. 13. I. Cor. 3. 19. Agite igitur, fratres, quid nobis ampliùs metuendum, si à nobis stat ille defensor, tam eius scientiæ veritatis quam tuemur, quàm bonæ conscientiæ, quam accepimus ab ipso, qui hostium nostrorum corda & linguas habet in sua potestate, non minùs quàm manus & brachia ipsorum, vt nullis aliis instrumentis quàm illis ipsis opus habeat, ad eos quales sunt detegendos, & suam illis mercedem retribuendam.

*Horrendæ
confusiones
toto mundo
passim ve-
gnantes in-
ter conscien-
tiarum mā-
gones, tum
in Romana
Ecclesia ho-
dierna, tum
in admini-
stratione Iu-
stitiæ, tum
in mutua
hominum
inter se con-
uersatione.*

Sed insuper expendamus quibus mediis cõsilia sua conentur ad finem perducere. Nempe affatim numerata presente pecunia conscientiam & linguas perditorum istorum, redimunt. Nec enim tantum numerasse pecuniam dicuntur, sed eius magnam vim confecisse: quod sane illis minimè fuit difficile, quò certissimũ sit thesauros templi argumentum illis quotidianorũ sacrilegiorũ admittendorũ præbuisse, Domino, nõ sine iustissima ratione, ipsis exprobrante, Dei domum ab ipsis in speluncam latronum fuisse conuersam, Matth. 21. 13. Minimè verò dubitandum est, quin apud Pilatum boni isti viri versarint easdem artes, quem satis nouerant se hac ratione facilissimum experruros, non ignari quomodo se in istiusmodi rebus gerere consueuisset, quod testantur historiæ tam de ipso quàm de Felice, Act. 24. 27. & Festo, 25. 9. qui Iudææ etiam præfuerunt, aliis præsalibus nihilo meliores. Sed ò nefandam ac detestandam mercaturam. Et tamen nonne vel hac nostra tempestate, & quidem maximè,

si aliàs vnquam vniuersus terrarum orbis est instar fori cuiusdam publici in quo versantur dies noctesve istiusmodi venditores & emptores? Atque in primis Curia Romana sedes est in qua istiusmodi detestanda mercatura, nullo pudore prorsus, exercetur, frustra iam ante septingentos vel octingentos annos omnibus illud intuentibus, ac conquerentibus, & tamen sese miserè decipi tolerantibus? Et quidem ita se tē habere palàm est, ex eo quòd iam ante multa secula Papæ suffragia magna vi pecuniæ redimunt. Testes sunt historiæ electionum, & Romanorū Pasquillorum. Annon verò certo pretio galeri rubri vancunt? Quinam verò galeris istis, lituis ac tiaris non esset suum pretium, quum nullum tam detestandum sit facinus cuius redimendi pretium non constet, vel ex publicè excusis scriptis, eò impudentiæ isti mercatores deuenerunt? Quasi verò non sufficiat à viuis tributum exigere, nonne fabula illa Purgatorij, & mysteria omnia quæ ibi peraguntur, certo pretio venduntur ab illis animarum mangonibus: & à miseris stultis redimuntur, quod ex Indulgentiarum ac Remissionum æstimatione conspicuum est? An vllus vetus est Canon, aut vllum vllius Concilij decretum, quod aliquam recti speciem habeat, quod non irritum fiat clausulis illis bullarum derogatoriis? An vlla particula est in toto ipso um cultu diuino, quem vocant, in qua videntibus ac sciētibus omnibus non perpetua nūdinatio exerceatur, & ita

quidem vt non ipsa cœmeteria, non ipsa Ec-
clesiæ sint immunes? Quousque verò, Deus
Optime, tantam tamque diuturnam tuæ do-
mus profanationem feres? At si isti detestandi,
quid reliqua mundi parte fiet? Nam si de mu-
tua hominum consuetudine agamus, ecquis
recenseat aut capiat, quot dolos, quot fraudes,
quot monopolia, quot artes tractent, retra-
ctent singuli in emendis aut vendendis inui-
cem conscientis? Fœneratores qui miserorum
necessitate viuunt, quorum malis artibus an-
nonæ caritas paratur, qui totas familias depre-
damini, quando tandem cogitabitis in cœlo
Deum esse cui vobis factorum ratio reddenda
sit: corâ cuius oculis nihil occultum esse possit,
licet vestris dolis hominum iudicia fugiatis?
Quinam verò fieri potuit, vt hæc tam misera
tamque detestanda mercatura Christianum
orbem ita peruaserit, & quidem cum tâto ap-
plausu recepta sit, vt pro veneranda Iustitia,
quam ipsi profani Iouis filiam dixerunt, passim
detestandæ corruptelæ locum obtineant? An-
non ibi, saltem in maxima terrarum orbis par-
te, vaneunt Iudicam officia? Annon illie se-
dent institores, qui quod in solidum emerunt
particulatim distrahant? Annon ad has Iusti-
tiæ sedes non pauci horum aut illoꝝ quos
prensarunt fauore promouentur? Nonne ibi
maxima pars eorum etiam qui meliore via
promoti sunt statim donis ac muneribus ex-
cæcantur, aut impotentia animi abrepti sua
authoritate abutuntur? Annon denique is est
scq-

scopulus ad quem allidentes omnes naufragium oportet pati, quem contra tutissimū aduersus quasilibet iniurias esse portū oportuit? Et, vt vno verbo absoluaui, ordo ille est, ordo, inquam, ille apud quem vnū meritò illud valere dici potest abominandum prouerbiū, Omnia Regina pecunia donat: hoc eò sanè grauius malum, quòd ex bonis legibus ac statutis & earum executoribus, hominū vita tota dependere videatur. Nec verò tantum istud malū ab istis aut à Pilato cœpit cui vetustissimos Legislatores, & ipsum Dominū occurrere voluisse compertum est. Sed non ideo leuius malum, quod creuit serpēdo: cuius rei testes sunt non tam Prophetarum querelæ, & omnium gentium ac nationū historiarū, quàm quod hodie conspicitur ab Oriente in Occidentem, & à Septentrione in Meridiem: certissimum signum magnum illum Deum tam deplorandæ sacrosanctæ Iustitiæ prophanationis ultionem diutius non prolaturum, mensura iam plus quàm exundante. Annon oportuerat nos ex maximorum etiam imperiorum ruinis, singulis prope seculis, non quòd Legibus, sed quòd Iustitia carerent, saltem aliquam maiorem æquitatem integritatem discere, quàm eos qui solo naturæ, licet corruptissimæ ductu reguntur, nos, inquam, qui Reformatarum Ecclesiarum nomine tantopere gloriamur? Sed, quo iure, obsecro? Certè quòd ad doctrinam, optimo, & Dei beneficio valde singulari: sed si vsum respicias, planè

nullo. Te verò, Deus bone testor, quandoquidem surdis canimus, & nullis nostris hortationibus locus relinquitur. Nam quid singulis momentis litigantium causidicorum, proclamarumque multitudinem commemorem? quid quotidiana litium sine fine semina? Quid te igitur, Geneua, fieret si amplio rem agrum à Domino esses consequuta? Horret animus sola illorum quæ conicij facile possunt cogitatione. At, vos Iudices, litigantes, procuratores, aduocati serò ad hæc mentem aduertite. Tempus enim est, atque ô vtinam ne serò nimis.

Denique sic Hierosolymis vixerunt tum emptores tum venditores conscientiarum. Sin aliquis excipiat, nihilominus tamen huic fraudi locum fuisse, sparsumque falsum illum rumorem inter Iudæos, & creditum: ac proinde non ludere operam mentientes, quum vel tri-duani mendacij fructus sit vberrimus, vt ille Cardinalis, infelicis memorie, cuius etiam sine nominis designatione plus satis notus, iactitare solebat. Aio non posse rectum ferri iudicium de causæ illius statu, nisi re perfecta & ad exitum suam perducta: quoposito, nunquam à scopo longius aberrasse comperientur isti eiusmodi homines, quàm quum ad consiliorum suorum finem peruenisse sibi visi sunt. Qua in re si mihi fides non habetur, expectent stulti & insani quod suo damno & vltimo periculo tandem sunt experturi, quod istis de quibus hîc agimus contigisse conspiciamus.

Gradatim

Accedamus ad historiam quam Marcus cap.
16.12.

16. 12. paucis attingit, sed quam Lucas pluribus diligentissimè persecutus est, cap. 24. 13. ac non immerito, quum hæc historia complectatur amplissimam resurrectionis Domini confirmationem ex Scriptis Prophetis & aliis circumstantiis, & fructum vberem qui nobis ex hac historia colligendus est. Eodem igitur resurrectionis die, paulò post allatum Apostolis, & iis qui simul aderant, nuntium illum tam à mulieribus, quàm à Maria Magdalena, Dominus dicitur, tarditatem suorum discipulorum magis magisque correpturus, missis ad ipsos post mulierum nuntium duobus testibus oculatis, apparuisse duobus eorum numero qui mulierum nuntium acceperant, & quibus eadem cum reliquis suspecta fides nuntij fuerat: nihil minus cogitantibus quàm quærere aut offendere eum, qui ipsis obuiam factus est, euntibus in proximum vicum ob quædam negotia, quorum quum nulla fiat hic mētio, frustra laborarunt qui curiosius de illis inquisuerunt, sicut etiam de alterius discipuli nomine, quod hic non exprimitur. Nam quòd ad Cleopam, verisimile est eum esse, de cuius uxore nominatim fit mentio apud Ioannem, cap. 19. 25. tanquam sorore matris Domini. Quæstionibus igitur istiusmodi curiosis & inutilibus omissis, huius historiae circumstantias diligenter consideremus, quas Spiritus sanctus meditandas nobis proponit. Ac primùm quidem hic notemus quæ iam in duabus præcedentibus historiis obseruamus, nanquam

resurrectionem suam Dominus voluit patefacere, quòd melius nostra nature tarditatem ac stuporem gratis autè immensitatem agnoscamus.

obliuioni tradenda: quantas nimirū quāmq̄ profundas radices incredulitas in nostra corruptissima deprauatissimāque natura agat, & quidem diutiūs in schola Domini edocta, ac proinde quoties Domino videtur nos, siue in primo aditu, siue iam viam ingressos alloqui, non eō fieri quōd preparatos ac benē ad ipsum excipiendum dispositos inueniat, sed ab eius immensa gratia & misericordia manare, qua sola mouetur ad opus suum inchoandum, promouendum ac perficiendum, in iis quos eligere ipsi visum est.

*Non tātū
audiendum
Dei verbū
in cœtu pu-
blico, sed e-
tiam magno
pore necessa-
ria sunt pe-
culiāres col-
lationes, mo-
dō illis mo-
dus adhi-
beatur.*

Nec verō vel ipsos Apostolos, vel alios discipulos, nec duos istos nominatim propterea in incredulorum peruiaciū & ad apostasiam vergentium numerum reuicimus. Nam qui in vrbe remāserant in vnū coacti omnes fletibus ac luctibus indulgebāt, Mar. 16. 10. Hi duo verō sermonibus suis testantur Christū à cordibus ipsorum non abfuisse, nec excessisse Hierosolyma, quasi calculo suo probantes quod aduersus Christum fuerat gestū, aut quasi quam ab ipso doctrinam hauserant, reprobarent, etsi procul aberant à cognitione tum personę Iesu Christi, tum eius doctrinę, ad salutē necessaria. Ergo dicuntur inter se colloquuti de his omnibus quę euenerant: ex quibus facile dignoscitur luctatam esse aduersus Crucis icandalum ipsorum fidem, qua Iesum Christum, & quę de illo sciebant amplexi fuerant, vt nondum cesserint. Nam etsi dubij hęrebant, in meliorem partem tamen inclinabant, minimē omnium

omniū de Iesu Christi præstantia & innocen-
 tia dubitantes. Hinc discimus veris Christia-
 nis esse volētibus non sufficere leuem aliquam
 salutis cognitionem, sed certam scientiam re-
 quiri qua in Iesu Christo radicemur & ædifi-
 mur, ac in fide magis ac magis confirmemur,
 Eph. 3.17. quod non vno momento perficitur.
 Prius enim plantari rigarique & incremen-
 tum accipere oportet arbores, antequam in
 domo Dei in proceras arbores, omni tempo-
 re fructum ferentes, euadant, Psalm. 1. 3. & 92.
 14. qua in re duo extrema summopere fugien-
 da. Quidam enim quum de conscientia agitur
 de nulla re ambigunt, nec quæstionem vllam
 mouēt, ea fide contenti quā huius seculi pseu-
 doprophetæ fidē implicitā vocant, aut fidem
 carbonarij: quasi quod nunquā auditū est cre-
 di possit: & quasi Christianū esse & pecudē esse
 nihil inter se differāt. Alij contrā semper quæ-
 rūt, semper hærent dubij, nunquā vanæ & pro-
 fanæ suæ quā ad sacrarum Scripturarū lectionē
 adferunt curiositati, satisfaciētes, pro humili
 illa animi demissione quæ domū Dei ingressos
 decet, & docilitate qua se ab eo doceri patiā-
 tor qui simplicibus dat sapientiā, vnde fit vt i-
 stiulmodi homines (vt eos Apolt. notat, 2. Tim.
 3.7.) semper discant, & nunquam tamen ad co-
 gnitiōē veritatis veniant. Denique quum di-
 ligētissimi quique ac studiōssimi procul ad-
 huc absint ab ea scientia, quā Deus nos ex ver-
 bo suo vult consequi, ad ipsius gloriam & no-
 stram salutem, Domini Dei nostri doctrina

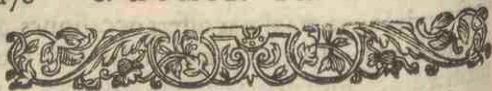
non tantum audienda legendave est, sed etiam noctes diesque versanda, Psalm. 1. 2. ac voluendae scripturae, Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. arque adeo Dei profunda scrutanda, sed duce sancto Spiritu, si tamen ut intra fines nos continere discamus, eorum quae nobis in Apostolicis ac Prophetis scriptis reuelata sunt, ad exemplum Apostoli, 1. Cor. 2. 2. docentis ipsos etiam doctores sic esse discipulos oportere, iuxta monitionem illam ad discipulum suum Timotheum, quantumlibet excellentem in domo Dei doctorem, 1. Tim. 4. 13. à quo etiam sibi libros suos & maxime membranas mitti postulat, 2. Tim. 4. 13. Huc accedit quod quum Dominus dona sua distribuatur, cui & qua mensura ipsi visum est, ad mutuam utilitatem & instructionem, ut pulchre monet Apostolus, 1. Cor. 12. idcirco mutuae collationes sint necessariae, singulis quod à Domino acceperunt in medium conferentibus, & id ad Lydium lapidem expendentibus & examinantibus: mulieribus viros suos domi interrogantibus, 1. Cor. 14. 35. patribus domesticos Abrahami exemplo docentibus: Genes. 18. 19. filiis vicissim patres interrogantibus & ab eorum ore pendentibus, Genes. 12. 26. Psal. 44. 2. matribus ipsis etiam liberos suos erudiantibus, 1. Tim. 1. 5. quo respectu familiae ipsae generali nomine Ecclesiarum insigniantur, 1. Cor. 16. 19. Hic rei fidem facito magnus ille vir Apollos, in Aquilae & Priscillae uxoris eius familia veluti doctor factus, Act. 8. 26. En quid ex officio nostro sit, quod

quod sanè si fieret totidem paradisos in terris quot familias haberemus. Porro, non tantum dicuntur hi duo inter se colloquuti, sed etiam disputasse, & Iesus Christus sermonibus ipsorum superueniens, cum ipsis etiam disseruisse, quæstionesque ipsorum ex sacris explicuisse. Sed longè aliud est sanctè & religiosè disputare, & in vnam veritatem indagandâ, & firmis fundamentis fulciendam intentum esse, quàm contentiosum, curiosum, ambitiosum esse, mordicus allatas prius conclusiones & præiudicia retinere: quod quum accidit, tantum abest vt eiusmodi disputationibus Lux vlla veritati in ædificationem adferatur, vt contra diabolica sit sacrarum rerum prophatio, & tenebrarum in dies densiorum multiplicatio. Et huius sanè rei tristissima ob oculos exempla versantur, non in hac tantùm salutis scientia, sed in omnibus etiam humanis scientiis & disciplinis, in totius mundi summam perniciem, licet sapiens singulos in Proverbiis multis locis & Eccles. 12. 15. sedulò præmonuerit, & Apostolus, Rom. 14. 1. 1. Tim. 6. 4. & 2. Tim. 3. 9.

Præterea verò quum hi sermones in via dicantur habiti, aliquid docemur, cui si locus apud nos daretur, nã multæ contentiones, querelæ, odia sæpissimè atrocia præciderentur, ex quibus tandem horrendæ confusiones profiscuntur. Nã vnde quæso tot cõtentiones, vnde tot lites emanant, à quibus sæpe ad verbera & his multò grauiora deuenitur, nisi ex oblo-

quibus & detractionibus, ut saepe vel vna vox
 magnū incēdium exciter, vix vnquam extin-
 guendū? Sed vbi locorum hęc plerūque merces
 vaneunt? Nōne vel ad fontē, vel in molēdinis
 aut pistrinis maximē verò in priuatorū cœri-
 bus ac colloquiis? Annō enim ibi singulorum
 vita excutitur? Quōd si foriē quis de hoc vel
 symbolum adiiciunt, & scommate feriant, vt
 sermo sermonem pariat? Nec verò priuatis i-
 sta parietibus creduntur, sed mox eliminata
 totam urbem putidis istiusmodi sermonibus
 complent, licet tam expressē nos Apostolus
 moneat, ne verbum vllum exeat ore nostro
 quod non sit ad ædificationem, & auditorum
 vtilitatem, Ephes. 5. tum etiam scriptores alio-
 qui prophani, à quibus tot præclara documē-
 ta in eam rem accepimus. Nec verò silencio
 sermones futiles hic prætereundi, quos tamen
 plerique tanquam nemini noxios, tueri vel e-
 leuare contendunt. Quasi verò data sit lingua
 ad garrulitatem: ac non potius Deo ratio red-
 denda sit singulorum vitæ nostræ momento-
 rum: præferim quam disertē Dominus denū-
 tiarit, homines vltimo die iudicij rationem o-
 mnis otiosi verbi reddituros. Nullus verò hic
 excusationi locus, nempe res huc tandem est
 reditura. Quapropter, fratres, serio de istis co-
 gitemus. Aio enim, & quidem non sine mor-
 rore aio, reprehensionem istam in nos nimium
 competere. An non verò contrā, tu Geneua, v-
 na es in multis ciuitatibus cui Dominus de se
 co-

cogitandi longè maximas offert occasiones, & os aperit ad laudes eius prædicandas, & in tuam ædificationem magnificas eius res gestas concinendi? Agite igitur, si Deum nobiscum semper esse cupimus, quocūque loco, & apud quoscunque fuerimus, ac proinde si expectamus ab illo in ingressu & egressu nostro benedici, de Deo semper cogitemus, & loquamur, fide & charitate nobis semper præcuntibus, ac tum optimum rerum nostrarum exitum speremus. Nam, inquit, Matth. 18. 20. Vbi duo vel tres coacti sunt in nomine meo, illic sum in medio eorum. En verò Domini mandatum expressum, Deut. 6. 6. Sunt verba ista quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo: & ea diligenter inculcabis filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Id si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin quemadmodum in hac historia memoratur Dominus superuenisse istis discipulorum sermonibus ad opus suum in ipsis perficiendam, & certiores faciendos de numio in quo vera omnis posita est, tum vitæ præsentis, tum futuræ, felicitas, ita in nobis vi sancti sui Spiritus magis ac magis operetur, nobis semper præitò adsit, & nostram salutem, cui sit ad eius nominis gloriam honor & gloria in sempiternum. Amen.



HOMILIA OCTAVA.

Luc. 24.

15. Et factum est dum colloquerentur, & se mutuo rogarent, ipse Iesus accessit, & unà iter faciebat cum ipsis.

16. Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent.

17. Dixit autem eis, Qui sunt hi sermones, quos conferitis inter vos ambulantes? & quid estis tetrico vultu?

18. Respondens autem alter, cui nomen Cleopas, dixit ei, Tu solus commoraris in [urbe] Hierusalem, & ignoras quae in ea facta sunt his diebus?

19. Ipse verò dixit eis, Quae? At illi dixerunt ei, Quae facta sunt, Iesu Nazareno, qui fuit Propheta, potens re ipsa & verbis, coram Deo & toto populo.

20. Quomodo eum tradiderunt principes Sacerdotum & magistratus nostri, ut morte damnaretur, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem sperabamus illum esse qui redempturus esset Israel: atqui praeter haec omnia, tertius hic dies agitur ex quo haec facta sunt.

Res ea in quibus Domino placet operari miraculose non semper



EXPOSITO à nobis, superiore die Dominico huius historiae initio, reliqua nobis longè maioris momenti supersunt excutienda, sermones nimirum ultro citroque

citroque inter Iesum Christum & duos illos
discipulos habitum, quum ipsis in itinere factus
esset obuiam. Hic autem occurrit quæstio, si
esset obuiam. Hic autem occurrit quæstio, si
nec cuius certa solutione tota hæc historia nec
vera nec verisimilis esse videatur, nempe, quum
nam à discipulis illis duobus, nec vultu nec
voce sit agnitus, quibus antea fuisset fami-
liarissimus. Ad hanc quæstionem vno ver-
bo responderet Euangelista, retentos nimitum
eorum oculos fuisse: egent autem ista fusiore
explicatione, licet nonnihil supra iam attige-
rimus, quum Mariæ Magdalena idem accidit,
ipsum initio non agnoscenti, sed hortulanum
esse puranti, Ioh. 20. 14. Sciendum igitur in i-
stiusmodi *ὑπερφυσικαῖς* & extraordinariis, ac
proinde miraculosis factis, nonnunquam re-
rum ipsarum mutatam essentiam ac proprie-
tates essentielles, veluti quum virga Moïsis in
serpentem versa est: & Dominus aquam in vi-
num mutauit, quod initium fecit ignorantum:
nonnunquam verò nec mutatam essentiam
fuisse, nec proprietates essentielles, sed ad tem-
pus tantum retentas & impeditas, veluti quum
aquæ maris & Iordanis steterunt: & vr ait poë-
ta ille non ignobilis, Curuata in montis fa-
ciem circumfudit vnda, dum populus Dei per
siccū gradio posset: & quum ignis ardor tri-
bus illis Danielis sociis in fornacis flammam
coniectis cohibitus est. Sic ad tempus aquæ
natura fluida sub Iesu Christi ac Petri pedi-
bus solidata sunt, Matth. 14. 25. & 29. nec
pondus secure emergente retentum est, 2

m. ij.

*immutata
sunt nec in
essentia, nec in qua-
litate, sed earum
qualitates, tantum re-
tentæ sunt
& ad tem-
pus impedi-
tæ.*

A
III
Reg.

66. Nec verò mirum videri debet cuiquam, si Deus qui eandem potestatem habet in rebus creatis immutandis quam habuit in creandis, etiam quod minus est quoties ipsi videtur, facit, pro arbitrio suæ voluntatis retinens aut impediens qualitates & effecta rerum à se creatarum. Quapropter extraordinarium quidem fuit oculos & aures Mariæ Magdalene, & duorum discipulorum, sic quòd ad usum audiendi & videndi, sine vlla naturali & ordinaria causa retineri, vt Iesum Christum nec vultu nec voce potuerint agnoscere, quandiu nimirum Domino visum fuit, oculorum & aurium nostrarum conditore. Sic olim à Domino Sodomitæ cæcitate percussi sunt, Genes. 19. 11. sic etiam Syriæ regis serui, percutiente ipsos Deo, caligarunt, 2. Reg. 6. 18. & 20.

*Quomodo
intelligen-
dum Iesum
Christum
alia forma
apparuisse.*

Quod itaque Marcus dicit 16. 12. Iesum Christum istis discipulis alia forma apparuisse, non intelligendum quasi realis quæpiam in Domini vultu mutatio facta sit, sed eius formæ respectu, quæ ex Domini voluntate in oculis caligantes Mariæ Magdalene, discipulorumque istorum incurrebat. Et quod de oculis tantum hic dicitur, de auribus etiam intelligendum aio. Nam si verè Iesu Christi vultus ac vox immutata fuisset, quid opus erat eorum oculos retineri: nam alioqui miraculum, non in discipulis, sed in Christo contigisset. Nec difficilius erat ipsis Christum auditu cognoscere quàm visu, nisi retentæ fuissent etiam ipsorum aures.

Sed

Sed alia rursus hic aliter soluenda difficultas occurrit, de Iesu Christi vestimentis, cuius corpus quum sepulchro nudum esset conditum, exceptis linteis quæ involuta manserunt in sepulchro, nunquam tamen se nudum exhibuit, nec vestimenta sua à militibus à quibus erat crucifixus recepit: itaque quum his vel illis apparuit, & quum in cælos ascendit, verè se ostendit, non autem tantum specie tenus, co habitu quo voluit, modò hortulani, Mariæ Magdalenæ: modò viatoris, succinctis nimirum, vt verisimile est, vestibus, cum baculo in manu, quem fuisse Iudæorum peregrinantium morem compertum est. Nam alioqui si dixerimus verè nudum ipsum fuisse (quem non est verisimile supra cælos asportasse terrena vestimenta, sed tantum spectantibus exhibuisse vestimentorum speciem quam volebat, quod non erat alienum ab eius potestate) dicendum etiam fuerit toties illum oculos hominum retinuisse quoties & quibuscunque se conspiciendum exhibuit. Sed num mirum videri debet, eum qui res omnes condidit, id etiam potuisse: quique iam ipsis Abrahami temporibus, eousque sese illi accommodavit, vt appareret ipsi ad id momentum & actum, vero corpore formato, duobusque secum Angelis, cum vestimentis peregrinantium, & quidem hominum more biberet ac comederet (etsi non comedebat alimentum percepturus, nec diutius assumptum illud corpus seruaturus, vt deinceps assumptam humanitatem nostram in

*Christus enim
illis vestimentis
apparuit quibus
voluit, &
re ipsa post
resurrectionem
non specie tenus
tantum edidit ac
hibuit.*

unitatem personæ conseruauit & in æternum
 est conseruaturus, Genes. 18. capite integro) se-
 se etiam suis discipulis accommodasse quod
 ad uentrum, & quidem eòusque etiam ut cum
 ipsis ederet ac biberet, ut sensibilibiter ac palpa-
 biliter ipsos de sua resurrectione certiores fa-
 ceret?

*Huius do-
 ctinae p-
 14.*

Habetis huius difficultatis solutionem, ex
 qua discendum nobis quàm necesse sit nos sin-
 gulis momentis Dei misericordiæ commen-
 dari, ut sensus etiam corporis nostri naturales
 regat, ex quorum integritate & recto usu mi-
 sera nostra vita dependet: quo recto & integro
 usu ipsorum nobis conseruato, non decepti
 externa rerum forma, rectè amplectamur, &
 quantum ferre potest miserorum corporum
 infirmitas, sequamur. In primis autem, quum
 de conscientia agitur, & recto sensuum no-
 strorum, atque ad eò totius nostræ vitæ sine,
 Deus à nobis supplicibus votis dies ac noctes
 inuocandus est, cum timore & reuerentia, ut si
 quas ingenij & recti iudicij vires in rerum ter-
 renarum negotiis dedit, easdem augeat ac cõ-
 seruet: ac ita nobiscum statuamus eum qui, si-
 ne nascentibus, siue deinceps per optimam e-
 ducationem & rerum usum istud donum lar-
 gitus est, idem posse minuere, vel etiam peni-
 tus eripere, quando & quemadmodum ipsi vi-
 sum fuerit. Et quidem horum exempla satis
 frequentia sacræ & prophane historie nobis
 suppeditant, & experientia quotidiana satis
 docet, vnde satis tritum & verissimum illud
 prouer-

prouerbum, Sapienriffimorum plerumque
 esse facta stultiffima. Quoniam verò hæc hu-
 mana sapientia & prudentia in nefarium ho-
 minem cadens fit instrumentum perniciosiffi-
 mum ac maximè noxium ea sapiētia prædito,
 tum quibuscanque aliis bonis artibus & scien-
 tiis: & naturalis omnis illa Lux, tenebrarum
 potiùs quàm Lucis nomine digna, nobis tan-
 tum arguendis & inexcusabilibus reddendis
 sufficit: Rom. 1. 20. 21. & 22. deferens nos quum
 maximè necessaria est, ad veri Dei cognitio-
 nem in Domino Iesu Christo, ad quem sen-
 suum omnium nostrorum dicta, facta, cogita-
 tiones referamus, istud potiffimum Deus à no-
 bis orandus est, vt quum ab ipso deprehenda-
 mur in tenebris cum rebellionè coniunctis
 nati, Rom. 8. 7. Ioh. 9. 41. transferat nos è tene-
 bris in admirabilem Lucem veræ suæ sapien-
 tiæ, 1. Pet. 2. 9. Ephes. 5. 8. illuminatis oculo-
 nis nostræ, Ephes. 1. 18. velle & facere in nobis
 creet, Phil. 2. 13. oculos nostros auertat ne vi-
 deant vanitatem, Psal. 119. 37. ne huius mundi
 fallaci specie decipiamur, 1. Cor. 7. 31. cui nos
 esse crucifixos, & eundem nobis oportet, Gal.
 6. 24. ne vnquam Pulchrum à Bono sciunga-
 mus, vt prima nostra parens fecit, Genes. 3. 6.
 aures nostras perfodiat, Psal. 40. 7. vt ex auditu
 generata fides ipsa cordis penetrabilia penetret,
 Rom. 10. 17. doceat nos manus in innocentia
 lauare, Psalm. 37. 13. pedes nostros à lapsa reti-
 neat, Psalm. 116. 8. tantum nobis suæ bonitatis
 gustum infundat, Psal. 34. 9. vt huius mundi
 m. iij.

delicias flocci faciamus: sed donum illud celeste radices in nostris cordibus altissimas agat, Heb. 6.4. Denique anima & corpore nos ipsi voueamus ac dicemus, Deumque vnicum requiramus, exemplumque imitati Prophetarum, Psalm. 42.2. vehementi desiderio ipsum litiamus.

Cur Dominus istos maiores in interrogavit de iis quae iam sciebat, & quomodo quotidie idem faciat apud suos per propria ipsorum conscientiam.

Sed ad historiam reuertamur, in qua Dominus dicitur eos discipulos sequutus, quum altiùs eos ex animi vehementia loquentes audiuisset, & propius agnitos animaduertisset colloqui de rebus quibus grauiter offenderentur, vltro compellasse, quosque sermones agitantent interrogasse. Ne verò cogitemus factum id ab ipso ex illis cognituro quod melius quàm ipsi nouerat: (nam præter quàm quòd Deus erat cordium ipsorum scrutator, Ioh. 2. 25. is ipse erat passus ea de quibus inter se discipuli conferebant) sed potiùs eos docendi quæ nesciebant ab ipsismet occasionem captante. Etsi verò ratio hæc agendi veluti per ambages non necessaria quibusdam videri possit, aio contrà nos ex ea discere quæ ad salutis perfectam cognitionem omnino sunt necessaria. Nam ex eo discimus quàm malè isti discipuli præparati essent ad Domini resurrectionem credendam, quem instar cæterorum mortalium putabant in diem vsque vltimæ resurrectionis esse mortuum: quibus tamen tertius ille dies, cuius Cleopas meminit, in memoriam reuocare debuit quod à Præceptore toties prædictum audiuerant mortem nempe suam,

suam, ac tertio die futuram resurrectionem, a-
 deò vt qui Dominum crucifixerant huius præ-
 dictionis non essent ignari, Matth. 27. 63. An-
 non igitur istud est immensæ diuinæ bonita-
 tis insigne testimonium, quòd quos poterat
 tanquam indignos sua gratia reiicere, digna-
 tus sit ipsemet clariùs quàm antea docendos
 querere? Quoniam autem Adami filij, ad pri-
 mi sui parentis exemplum, Genes. 3. 12. peccata
 solent vel prorsus inficiari, vel saltem extenua-
 re, licet manifestissima, idcirco Dominus, etsi
 vt cordium scrutator, melius quàm ipsimet
 quid in pectore & in ore haberent nouisset,
 tamen sciscitatur eos vt ab ipsismet suas cogi-
 tiones expiscaretur, vt ex ipsorum ignorantia
 quam agnoscerent occasionem captaret eos
 docendi, & remedij quod erat ipsis allaturus
 capaces reddendi. O admirandam Dei bonita-
 tem erga nos, totidem nobis suppeditantis
 occasiones ex tenebris, lucem, & ex ignorantia
 nostra, sapientiam eruendi, quot suggerit ad-
 monitiones, siue conscientia nos remordeat,
 siue aliunde moneamur: siue nos iudicia ipsius
 quæ ex misero & infelici statu nostro cogno-
 scimus, arguant: ex quibus tum ignorantiam
 eorum quæ scire nos oportuit, tum peccata
 quibus immergi torpescimus agnoscere nos
 par est, quasi Domino ipso nobis, vt olim duo-
 bus his discipulis de quibus agimus, occur-
 rente.

Hæc igitur in vsus nostros vt conuertamus, *Quomodo
 in vsu re
 uocanda.*
 sciendum nullum in nobis esse vel leuissimum

*illud, Quæ-
rite, & inue-
nietis.*

motum ea cognoscendi quæ de Deo ad salu-
tem scire & credere nos oportet, quin is à quo
in nobis bonus iste motus ac desiderium crea-
tur, quantacunque humana infirmitate labo-
remus, illud augeat ac promoueat ad nostram
eruditionem, siue defectus nostros aut in do-
ctrina aut in moribus arguat, siue aduersus
quaslibet difficultates nos soletur, & in iis quæ
ab ipso didicimus magis ac magis confirmet:
modò tamen ad eum ubi se patefacit, in verbo
suo nimirum confugiamus, quod ideo vult in
Ecclesia sua nobis dispensari: eodémque zelo
quo duo isti discipuli aures attentas ac dociles
præbeamus, tantisper expectantes dum videamus
eum qualis est, longè modis omnibus ex-
cellentiore præsentia quàm in his terris appa-
ruerit.

*Tripliciter
peccatur
graviter &
perniciosè
in iis in qui-
bus vendis que
seire ad sa-
lutem singu-
los oportet.*

Sequitur Cleopæ responsum, non agnosce-
tis eum quem alloquebatur, & arguentis tan-
quam ignarum facti tam stupendi, quod Hie-
rosolymis summo facinore gestum, omnibus
patere debuerat: malè sanè congruens Domi-
no responsum, sed bono fundamento nixum,
si quod Cleopas ponebat verum fuisset, eum
quem alloquebatur, ignarum fuisse facti tam
celebris ac tanti momenti. Quare, licet in ap-
plicatione peccatum sit à Cleopa, dico tamen
huius reprehensionis usum esse maximum, no-
stròque sæculo, si vlli alij vnquam in re simili,
conuenientissimum. Quid enim, obsecro, in
tantis de Christiana Religione, quæ hodie
passim in toto Christiano orbe mouentur cō-
tro-

trouerfiis nos magis vrget, quàm vt cognitionem adipifcamur veræ doctrinæ & veræ Ecclefiæ? An verò fuit vllum ab Apoftolorum temporibus feculum, cui melius conueniat, quod de fui temporis hominibus dicebat Apoftolus, 2. Cor. 4.3. fi rectum eft Euangelium, iis qui pereunt rectum effe, in quibus Deus huius feculi mentes occæcauit? Alij igitur illud aded contemnunt, vt ne inquirent quidem: alij, etfi Lux oculos eorum & aures feriat, oculos fibi eruunt & aures obturant, ne hanc veritatem videant aut audiant: alij eandem à fe remouent, abigunt, furiofè denique perfequuntur. Ac fi de rebus omnino vanis & inutilibus agitur, vt vaniffimus fit maximam earum cognitionem affecutus, aut de argutiis, à fe ipsis clara fatis, obfcurantibus: aut de fcientiis, (fi modò fcientiæ nomen merentur) quarum ipfe Diabolus author, & quas Deus difertè prohibuit: annon ea quifque penitiffimè rimatur? Ac fi de caducis opibus congerendis, aut humanis aliis negotiis agitur, nonne videtis vt finguli, non eant, fed currant præcipientes, nullam vel animo vel corpori noctes atque dies quietem concedentes? En vt mundus viuat, parui faciens eam ex qua beati fumus fcientiam: vt ex eiuſdem ignorantia, infelicetum in hac vita tum in altera, & contra diligentiffimus in iis inquirendis quæ fecum corporis & animi laborem, & vtriuſque tandem extremam perniciem vehunt. Atque ô vtinam à nobis tam procul malū iſtud exularet quàm

frequens est, licet Domino indefinenter, sed frustra nos monente & hortante. Quousque verò tandem iste Dei contemptus, & regnum mammonæ iniquitatis est duraturum? Equidem Propheta non sum, vt certum terminum præfigam: at quum videam, quæ quotidie in oculos occurrunt, & sciam, quæ scio, quid sperare auisim, nisi mensuram ad cumulum peruenisse? Ac proculdubio, nisi meliorem mentem induamus, num fore putamus nostram conditionem meliorem quàm fuit vrbs Hierusalẽ, de qua hic agitur, quòd lux visitationis tempus non agnouerit? Quinimo si peius adhuc nos geramus quàm legessit vnquam Capernaum aut Bethsaida, nunquid imminet nostris ceruicibus multò magis horrendum iudicium quàm id de quo minatur Dominus apud Matth. II. vers. 21? At Deus pro immensa sua misericordia malum istud à nobis auertat: verùm hanc gratiam sine terria & matura immutatione consequi nos posse ne speremus.

*Exemplum
summæ in-
firmitatis
in Cleopa
ressõ, par-
tim falso,
partim in
eo quod est
verum ma-
co ac dese-
tino.*

Iam autem responsum audiamus Cleopæ de sermone cum comite habito, cuius duo sunt capita: primum, testimonium de Christo eximium, alterum causas continet quibus ipse & alter adhuc hærent dubij & incerti. Primum igitur, eum quem non agnitum alloquebatur, Iesum dicit, sed de Nazareth. Prophetam deinde agnoscit, & quidem excellentissimum coram Deo & hominibus, operibus & sermonibus coram Deo & toto populo. Testi-
monium

monium partim falsum, partim in eo quod verum est mancum & defectiuum. Nec verò propterea duos viros istos in eorum quos incredulitas rotos occupat: nec in Iesu Christi inimicorum aut Apostatarum numero reponimus: etsi tamen agnoscimus exiguam tum illis fuisse Lucem Euangelicam, Christianæque fidei prima rudimenta valde tenuia, quæ fides deinde in ipsis creuit ac irrigata & aucta, eius ipsius virtute à quo in ipsis fuerat plantata, fructum tulit. Sic monet Apollolus vt qui maiores profectus fecerūt, infirmiores in fide tolerant & ad se assumāt, Rom. 14. 1. & Philip. 3. 15.

Primum igitur quòd Nazaretham putat locum esse natiuitatis eius quem Iesum vocat, aut ignorans, aut non expendens eius vocis significationem, quam ipse Gabriel Angelus indicarat, Matth. 1. 21. falsum est. Nam Bethlehem iesus natus est. Deinde his verbis pugnatio loqui planè videat, hunc enim esse Iesum, & Nazarethæ natum, sunt contradictoria, quum expressè prædictum sit, hunc Iesum, (id est Seruatorem, qui Christus est Dominus, & Patrum expectatio) nasciturum Bethlehemi Iudæ, non autem in Galilæa: vel ipsis testibus Scribis Herodi apud Matth. 2. 5. respondentibus de loco nascituri Messie, ex Prophetæ Michæ loco cap. 5. 2. Cleopas itaque quid diceret non intellexit, & quidem ex sola ignorantia, Iesu nomen non aliter quàm de quolibet è vulgo intelligente, quum eodem nomine Mo-

Graviter erravit Cleopas, tum in nomine Iesu malè intellecto, tum in eo quod Nazaretham fuisse existimavit.

sis famulus, qui post Moſen populi conductor
fuit, & alij non pauci fuiſſent inſignes. Vox e-
nim Hebræa, quicquid phanatici quidã ſom-
nient, & Rabini ex impietate garriant, eadem
eſt cum Græca *Ἰησὺς*, ex qua Ieſu nomen aliz
omnes linguæ mutuata ſunt.

*Rumor com-
munis ho-
rum errorū
fuit cauſa,
multaque
hodie, im-
mo inſinua-
tione gi-
gnit.*

Igitur ab errore communi manauit hæc i-
gnorantia, quodãmodo vt videtur excuſanda
in iis qui cauſam peculiarem huius nominis
Chriſto impoſiti cælitus, non ab hominibus,
ignorabant. Nec verò minus vulgatus error;
Ieſum Chriſtum Nazarenum eſſe, illo, quo Io-
ſephi habitus eſt filius, quod nimirū Nazare-
thæ educatus eſſet, quæ Ioſephi & Mariæ do-
micilium fuit, Matth. 13. 56. Hinc conſpicuum
eſt quæ fides & ſpes eorum eſſe poſſit qui ru-
morem vulgi ſuæ Religionis fundamentum
ponunt, quos ſaltem triti ore omnium pro-
uerbij meminiffe decuerat, Stultos in turbam
ruere: & hæc quidem non leuis culpa, multo-
rum malorum origo. At hic error longè illo
altero grauior. Nec enim Ieſus eſſe Chriſtus
deſiſſet, etſi alio à Parte quàm Ieſu nomine
ornatus, quem Propheta priùs Immanuel
dixerat, duarum ipſius nempe naturarum re-
ſpectu: ſed eſſe Chriſtus Dauidi promiſſus non
poterat, & alibi quàm Bethlehemi naſci, quin
Dei verbum per Micheam prophetam falli
coargueretur.

*Hæc errores
in Sacerdo-
tibus &
Scribis pro-
fus inexcen-
ſabiles.*

Cæterùm in Scribis & Sacerdotibus pro-
fus non excuſandi iſti errores. Nam quum ſci-
uerint & audiuerint vbi Chriſtus eſſet naſci-
turus,

turus, præter supputationem septimanarum
 Danielis, qui cum cæteris Prophetis in Syna-
 gogis, Luc. 4 19. & Act. 13. 27. diebus Sabbati
 legebatur. Magorum ex Oriente in urbem
 Hierosolymam aduentus, & ab ipsis redditum
 Herodi responsum, nonne saltem illos ad ho-
 rum seriam indagacionem excitare debue-
 rant? Et vt hæc omittam, quæ deinceps conti-
 gerunt, infantium putà Bethlehemiticorū cæ-
 des, à pastoribus per totam regionem diuul-
 gatus rumor, Luc. 2. 17. præsentatio in templo
 facta, Simeonis & Annæ prophetissæ testimo-
 nia, eòdem loci reddita, concio à Christo duo-
 denario in Synagoga Hierosolymis habita,
 Luc. 2 46. tota Ioānis Baptistæ prædicatio, hūc
 Seruatorem digito monstrantis, nonne satis
 apertè demonstrant istos Sacerdotes & Senio-
 res populi, nec simplici ignorantia, nec tan-
 tum inexcusabili negligentia lapsos esse, sed
 malitiosa induratione, quæ ipsos de loco nati-
 uicatis Iesu Christi prohibuit inquirere, & qua
 deinceps in eadem ignorantia tum ipsi tum a-
 lij etiam magis ac magis obfirmati sunt, Ioh.
 3. 5. Iesum Christum in Galilæa, Nazarethē pu-
 ta, natum, vt inde Christum esse non posse ad-
 uersus seiplos concluderent?

Quis verò Cleopam & alios discipulos eā-
 dem tam dudū opinione imbutos, vt ex Ioh.
 cap. 45. & 46. patet, à crassa & sūma stupidi-
 tate & negligentia liberarit, qui tam diu lo-
 quentem Magistrum audiuerant, ex quo hæc
 omnia sciscitari potuerūt ac debuerunt? Nam

*Quo sensu
 Iesus Chri-
 stus sit à Pe-
 tro & Pau-
 lo Nazare-
 nus dictus.*

extra dubium est, Cleopam hic ex animi sui sensu loquutum. At quum Petrus, melius edoctus, à resurrectione vocat eum Nazarenum, Act. 4. 10. & 3. 6. & 2. 22. & D. Paulus, Act. 26. 9. & ipse Christus ita seipsum denominauit, eorum respectu factum est quos alloquebatur, vt ex noto cognomine agnosceretur, non autem vt communis error approbaretur. Et hic quidem prius in Cleopæ responso defectus.

Non satis est Christum verum hominem dicere, nisi et verum Deum agnoscas.

At quod sequitur longè maioris etiam est momenti. Verè quidem enim Cleopas magistrum suum hominem vocauit: sicuti etiam eum hominè Petrus dixit, Act. 2. 2. 2. & Apostolus Paulus, 2. Tim. 2. 5. non tamen hanc vocem restringens, quasi tantum homo fuisset: sed Cleopas, quod ex eius sermone conspicuum est, sic hominem & quidem excellentissimum agnoscit, vt de eo nihil aliud nisi vt de homine sentiat. Quam in re ostendit iterum quam tum etiam religionis Christianæ, firmi fundamenti de persona Mediatoris esset ignarus. Nisi enim Iesus Christus non minus esset verus Deus quam verus homo, quis sine idololatria vel in eo fiduciam suam collocaret, vel ipsum inuocaret? Annon etiam ipsi Seruatore & Reconciliatore apud Deum suum Creatorem opus esset.

Quanta sit statuenda differentia inter Iesum Christum, quam Prophetam dici

Nihilo vero certiore habebat Cleopas cognitionem officij Mediatoris, quem aliorum Prophetarum numero accensebat, licet longè aliis superiorem faciebat. Et si enim Prophetæ vox, quocunque sensu accipiatur, merito

titò Iesu Christo tribuitur: sic tamen intelli-
 genda vt in Christo discernatur, non tantum
 secundum reuelationis mensuram, Ioh. 3. 34.
 sed in re ipsa & modo eam habendi. Nam alij
 Prophetæ hanc gratiam aliunde acceperunt
 quam à se: Iesus verò Christus quatenus Deus
 est, vna & eadem essentia & virtus cum Patre
 & Spiritu Sancto, seipsum hoc Spiritu, respec-
 tū suæ humanitatis, vixit. Et quod maius est,
 tantum abest vt alij Prophetæ eiusdem cum
 illo sint dignitatis, vt contra is ipse sit cuius
 spiritu afflati alij omnes Prophetæ loquuti
 sunt, I. Pet. i. ii. quique quum supra cælos a-
 scēderit vt cælum ac terram regat, etiam qua-
 tenus homo est, Ioh. 5. 27. & Matth. 28. 18. non
 sanè simpliciter vt Scribæ ac Prophetæ loquu-
 tus est his plerunque verbis, *Sic dicit Dominus,*
 sed vt auctoritatem habens, Matth. 7. 29. & tā-
 quam domus suæ dominus, Heb. 3. 6. his verbis
 vsus, *Amen, Amen, dico vobis.* Is enim est qui
 Ecclesiæ suæ Prophetas, Pastores ac Doctores
 dat, Ephes. 4. ii. Præterea discrimen est aliud
 longè maximum & essentialè inter Prophetas,
 Iesum Christum venturum prædicentes, & Ie-
 sum Christum qui substantia est Prophetia-
 rum, quique nobis, vt qui in sinu Patris sit,
 eum reuelauit. Ex qua collatione satis patet
 Cleopam valde rudem adhuc fuisse status
 Prophetici Domini nostri Iesu Christi, licet
 meritò doctrinam eius & opera magni fece-
 rit: siue hanc Prophetæ vocem ad eius mira-
 cula restringamus, siue ad omnes eius actiones

extendamus.

Abusus ex quo nascitur & fons tur falsa omnis religio, manat ex eo quod Sp. S. alligatur inseparabiliter personis, se dentibus primùm in cathedra Moysi, dein de Iesu Christi, quos tamē ad Lydium lapidem oportuerat examinari.

Vt autem ex hoc defectu fructum aliquem colligamus, summopere notandæ sunt duæ scaturigines è quibus omnes isti errores promanarunt. Harum prior est praua populi opinio, qui propterea quòd Deus summum Sacerdotem & eius asseffores esse iusserat Legis totius Doctores atque expositores, Leuit. 10. 11. & Deut. 17. 10. & 11. ita Dei Spiritum personis illis alligabat, vt quicquid obtruderent tanquam verum & à Deo profectum acciperent. Altera est semel receptam opinionem mordicus retentam fuisse. En vt miser ille populus fuerit instar gregis miserarum ouium, quarum aliæ errarent sine pastore, Matth. 9. 16. aliæ essent instar cæcorum, quos alij cæci ducerent, Matth. 15. 14. Verumtamen ex sacrarum historiarum lectione, & Prophetarum reprehensionibus ipsos oportuerat didicisse, tã Sacerdotes quàm alios templi ministros sæpissimè fuisse veræ doctrinæ hostes infensissimos, ac persecutores acerbissimos: & nominatim Esaias tam clarè prædixerat, perire nolentes cū irrisoribus supra populum in Hierusalem dominantibus, Esa. 28. 14. ex Lege & testimonio oportere iudicate tanquam veros discipulos obignatos & compactos, Esa. 8. 16. sublata à sapientibus sapientia, & intelligentibus intelligentia, perfusis ipsis spiritu soporis, obtectis Prophetarum oculis, & primorum videntium, Esa. 29. 10. & 14. Et à quibus, obsecro, præcipuum lapidem ab ædificantibus reiciendum præ-

prædixerat Propheta, Psal. 118. 22. & Dominus
 ipse, Matth. 21. 42? Annon autem istud ipsum
 Ecclesiam Dei & miseris conscientias singu-
 lis seculis in hunc miserum statum impulit, in
 quem collapsam eam intuemur? Nam perdit
 illi homines qui se hodie Catholicæ Ecclesiæ
 repræsentatiuæ nomine venditant, horrendam
 profanationem in omnes veræ Religionis par-
 tes inuexisse conuicti, quid magis clamitare
 solent quàm Ecclesiam errare non posse? Qua-
 si verò probauerint se eam esse Dei viuentis
 Ecclesiam, quam Paulus columnam veritatis
 dicit: quum tamen contra omnibus, saltem
 non cæcutientibus, manifestum sit & intus &
 foris, verè potius illos esse Babylonem illam
 ingentem matrem scortationum & abomina-
 tionum terræ, sanctorum inebriatam sangui-
 ne, & Iesu Christi martyrum, Apocal. 17. 4. &
 5. Cæterum vna illis est hæc aduersus omnes
 quos adferimus ex Scriptura locos oppositio.
 Quinam verò vos estis, vt vos opponatis om-
 nibus iis quæ antequam prodiretis, omnes
 credebant & faciebant? Annon, obsecro, firma
 illa fundamenta sunt ad ignaros erudiendos, &
 fulciendas conscientias labascentes, & cum
 infinitis tentationibus colluctantes? Tibi verò
 Domine Iesu Christe, gratias agimus immor-
 tales, quòd nobis, vt duobus iltis tuis discipu-
 lis, occurrere dignatus sis, vt ex tot tantis quæ
 fallacibus & mendacibus hominum commē-
 tis erueres: ac precamur etiam vt quo modo
 cœpisti pergas miseram Ecclesiam tuam in-

staurare, sicuti duos discipulos tuos pluribus
 erudiuisti, quemadmodum deinceps audituri
 sumus.

*Falsa illa
 opinio, Pa-
 storum no-
 men prae se
 ferentibus
 indifferenter
 adhibendū
 sūto, obscū-
 rius facit
 quod est
 apertissi-
 mum: Et
 adhuc ho-
 die mētibus
 hominum
 tenebras of-
 fundit.*

Vt igitur ad historiam reuertamur, Cleopas
 tantæ suæ anxietatis ex qua se non posset extri-
 care duas causas adfert: primū quoniam id fie-
 ri potuisset, quod fidem omnem superare vi-
 detur, Iesum Christum tam sanctum & tam
 insignem fuisse Prophetam, & tamen à præci-
 puis Sacerdotibus & populi Senioribus non
 modò non agnitum fuisse, quem tamen par-
 rat ab ipsis melius quàm ab alio quouis agno-
 sci, sed etiam odio habitum, & ad mortem vl-
 que, & quidem mortem Crucis petitem. De-
 inde, quò fieri posset vt iam hoc triduo mor-
 tuus reuera, is esset qui Patribus fuerat pro-
 missus ad Israëlem liberandum: quod se tamē
 Cleopas cum aliis etiam discipulis dicit expe-
 ctasse. Magnas illas profectò difficultates ad-
 fert, ex quibus videmus quàm facile vnus error
 multos alios ac penè infinitos in hominum
 mentibus pariat. Nam Cleopas fieri omnino
 non posse quum præsupponeret, vt summi Sa-
 cerdotes ac Seniores populi cò vsque igno-
 rantia aut improbitatis deuenissent, obscū-
 rum putat quod erat satis apertum, & contra-
 dictoria existimat quæ pulchrè inter se con-
 ueniunt.

*Verà ratio
 falsos pasto-
 res à veris
 discernendi
 hęc vna est*

Nam quid magis est proprium veritatis i-
 nimicis, quàm vt eandem reiciant & perse-
 quantur? Tales autem esse Sacerdotes & Gu-
 bernatores populi, Cleopas & alij discipuli
 col.

colligere saltem debuerant ex perpetua repu- *an cū sacra*
gnātia inter homines illos & Christum, quem *Scriptura*
hoc suo responso testabatur se tanquam Dei *conueniat.*
hominem, excellentissimūque Prophetam
agnoscere, non sanè illum quidem specie te-
nus, sed re ipsa Deo & hominibus evidentissi-
mo certò que testimonio approbatum. Anne n
istud ipsum hodie præsupponunt, tum miseri
cæci illi, quibus Religio est de Religionis cō-
trouersis capitibus inquirere, tum ij quibus
aut ex parte aut omnino constat quidem de il-
lis controuersis, sed de sopienda conscientia
tantum cogitant? Quum igitur Cleopas Iesum
Christum haberet pro tam sancto & excellenti
viro, nonne potuit ex eo cognoscere eos à qui-
bus ita fuerat condemnatus esse si non perdi-
tissimos & ab omnibus abominandos, saltem
crassissimæ ignorantia reos, ideòque reiicien-
dos: Non aliter hodie, si Euangelium pro vero
admittitur, quomodo non habentur pro pseu-
dopastoribus à quibus illud reiicitur? Vt verò
vtrum illud reiiciant nec. ne cognoscat, an-
non oporteret, pro falso illo præiudicio, non
posse illos errare, diligenter inquirere an eo-
rum doctrina sit conformis Scripturis, necne?
Hoc ipse Dominus iussit, Esa. 28. 20. Ioh. 5. 39.
hoc vetus Ecclesia fecit, Act. 17. 11. Hoc igitur
adhuc hodie nobis faciendum erat. Contra ex-
cipiunt alij quidem non esse verisimile, Deum
suam Ecclesiam eosque deseruisse, vt in tan-
tam ignorantiam prolapsa sit quantum asseri-
mus: alij verò regerunt vt vt sit non tamen al-
n. iij.

tare aduersus altare, sicuti facimus, fabricandum, transformando quæ reformanda potius fuerunt: alij Legitimi Concilij definitionem expectandam censent: quæ omnes pessimæ sunt conclusiones, ex falsis natæ præsuppositionibus.

*Præ non est
de Pastori-
bus malè
sentiendū,
sic non te-
merè qua-
rumlibet
Pastorum
doctrinæ ut
necessariò
vera est re-
cipienda.*

Nam ut ad singula sigillatim respondeam: non dicimus habendos omnes Ecclesiæ Gubernatores pro falsis Doctoribus, sed quum tales esse possint, & tota veteris Ecclesiæ historia moneat, tum ipse Iesus Christus prædixerit, & Apostoli scriptis tradiderint, omniumque seculorum experientia doceat, cecitatem, quam aduenisse dicimus, vêtutam fuisse, num illi, quæso, sapiunt qui quum in ea tempora inciderint, quibus tantopere hæc quæstio agitatur, non magis mouentur quàm si ad eos nihil pertineret.

Nam credere quenquam seruari posse, qui non sit Christianus, id est qui de Deo non credat quæ credenda sunt, ut illi reconcilietur & sit gratus & acceptus: & quenquam credere posse quod ignoret: posse verò nosse non inquitentem sicuti querendum est, non modò somniantis est, sed prorsus delirantis. Nam quicquid interrogatus aliquis responderit, & sine fundamento credere & admittere, quid aliud est quàm seipsum decipere, aut in periculum illud se conicere, suamque conscientiam floccipendere, aut salutem aut damnationem rebus omnibus posthabere?

Ecclesiæ

Deinde, verum illud quidem fateor à Deo
suam

suam Ecclesiam nunquam esse deferendam, ac vox non ad
solos pasto-
res restrin-
genda.
fideles pastores & doctores, idest, fideles arca-
norum Dei dispensatores, I. Cor. 4. 1. esse sui
muneris respectu velut illius Ecclesiæ colum-
nas, sed hoc Ecclesiæ vocabulum, quo cærus
ouium Domini vocem non autem peregrini
audientium significatur, Ioh. 10. 6. & 27. ad eos
restringere qui Gubernatores Ecclesiæ dicun-
tur, de quibus an reuera tales sint ignoratur,
non tolerandum errorem dico.

Nec magis eorum admittendam excusatio- Nemineris
sua ingenij
imbecilla-
tas excusat
quominus
ea inquirat
quæ crede-
re ipsum a-
portet.
nem censeo, qui ingenij sui imbecillitatem
prætexunt. Nam si eousque locum imbecilli-
tati mentis dandum esse putamus, vt sit tanto-
pere desperandum, quis oro idoneus erit vt
Pastor, aut etiam ouis fiat? Nec dicimus omnes
Christianos ad tantam scientiam debere per-
uenire, vt de quavis Christianæ Religionis
controuersia respondere teneantur. At quum
sine fide nemo Deo placeat, fides autem rerum
credendarum certam cognitionem præsup-
ponat, seruandum quemlibet ad eam cogni-
tionem vsque progredi necesse est: ac proinde
nulla superest vocatis excusatio, quæcunque
tandem naturæ nostræ incapacitas aut repu-
gnantia occurrat, quin vocanti sese docilem
præbendo respondeat, quum frustra nunquam
dixerit Dominus, Petite & dabitur vobis: quæ-
rite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis,
Matt. 7. 7. & Luc. 11. 13. Quid amplius? Tantum
abest vt propter incapacitatem animus de-
spondendus sit, vt nemo contrà dignus sit hu-
n. iiij.

ius sapientiæ cognitione, nisi qui stultitiam suam agnoscit, & eidem renuntiat, Luc. 10. 21.

*Non intro-
ducunt no-
uam Reli-
gionem qui
solam verã
& veterem
suo loco de-
pulsam à
falsa resti-
tuunt.*

*Concilij de
finitionem
expectanti-
bus respon-
detur.*

*Iesu Christi
mors igno-
miniosa ma-
gna eius glo-
ria est, ac
nostra salus
aduersus
vulgi erro-
rem.*

Quid verò futurum est iis qui pro veteri suo altari pugnant, nouum nostrum appellantes, si tandem errorem suum agnoscant, se nimirum hoc pro alio acceperunt, atque adeò Domini altare instaurare, suo loco prius motum ab iis qui Damasi altare substituere conabantur, 2. Reg. 16. 11. non esse Ecclesiam transformare, sed reformare?

De Concilij verò definitione quæpiam expectanda, vtinam tam illud esset facile, quàm repugnare omnia videntur. Quid autem fiet interea temporis morientibus? An in alio mûdo speramus tale quod futurum Concilium? Agite igitur, fratres, Deo gratias agamus, qui nos istiusmodi conclusionum atque inde manantium errorum fallitatem docuit, ac cum omni modestia & animi abiectione, nostrique & eorum omnium, quæ sunt in homine diffidentia, supplices ab eo petamus maius in dies incrementum cœlestis huius sapientiæ, quam in sacrosancto verbo suo sanctæ suæ & infalibilis veritatis regula & amissi nobis reuelauit.

Alterâ illa Cleopæ quæstio & difficultas, quomodo Iesus Christus Ecclesiæ suæ Liberator esse queat verè mortuus, & quidem iam triduo, ex alia longè etiam absurdior opinione, quàm superior, manat: vulgi nimirum errore, ad Regnum terrenum ac mandanum referentis, quæ de Messiaë spirituali ac cœlesti regno dicuntur. Error sanè perniciosus &

exitialis: qui tamen tam altas radices egerat in
 animis omniū cuiuscūque conditionis essent
 in hoc populo, vt ne Apostoli quidem, etiam
 quum Dominus in cœlum ascenderet adhuc
 illū deposuissent, Act. 1. 6. corū obliqui nimirū
 quæ Dominus ipse matri duorum præcipuo-
 rum Apostolorum responderat, Matth. 20. 22.
 & toties alibi. Licet autem hic error inualue-
 rit, tantum tamen abest vt mors illa cum igno-
 minia coniuncta quidquam detrahat, nec de
 Iesu Christi gloria, nec de veri Israël restoratione, vt contra, Cruce, veluti Gradibus qui-
 busdam in illam sublimitatem euectus sit, &
 nomen illud adeptus quod est supra omne no-
 men, Philipp. 2. 8. & 9. Atque etiam in sola
 morte ipsius & sanguinis effusione Deo re-
 conciliamur, Rom. 3. 24. Cleopas igitur sibi
 difficultatem inextricabilem fingit, in eo ipso
 in quo posita est vera nostrarum conscientia-
 rum tranquillitas: tam exitiale est vulgi erro-
 rem aut consuetudinem, sine diligentiore in-
 quisitione sequi. Annon, inquam, in hæc de-
 uia multi aberrantes sic à recta via deflectunt,
 vt nisi peculiari Dei gratia non possint in eam
 reuocari? Eia igitur, Deo gratias agamus, qui
 tam nobis hanc quam alteram illam difficul-
 tatem enodarit: qui que nos à lata illa porta &
 spatioſa via, quæ ad perditionem ducit, retra-
 ctos, pro sua immensa misericordia, in angu-
 stam viam, qua ad vitam peruenitur, & paucis
 cognitam, introduxit, Matth. 7. 13. Gratias, in-
 quam, immortales agamus illi pro tanto be-

neficio, ac precemur eum, vt hanc semel ingressi semitam sic insistamus, ne vnquam ab ea vel ad dextram, vel ad læuam deflectamus. Amen.



HOMILIA NONA.

Luc. 24.

22. Sed & mulieres quadam ex nobis percellerunt nos, quæ diluculo venerunt ad monumentum.

23. Et non inuento eius corpore venerunt, dicentes se etiam apparitionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.

24. Et abierunt quidam eorum qui erant nobiscum ad monumentum, & ita inuenerunt prout mulieres dixerant, ipsum verò non viderunt.

25. Tum ipse dixit eis, O amentes & tardi corde ad credendum omnibus quæ loquuti sunt Propheta.

26. Nonne hæc oportuit pati Christum, & introire in gloriam suam?

27. Et incipiens à Mose & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de se scripta erant.

28. Appropinquarunt igitur vico in quem proficiscebantur, & ipse simulabat longius ire.

Historia se
vies.



ACTENVS audiuius ex Cleopæ responso, tum suo tum sui comitis nomine cum quibus difficultatibus luctarentur, quæ duobus falsis principiis nitebantur.

bantur, quibus adhuc hodie multi decipiuntur. At quæ sequuntur ostendunt illos de conclusione cogitasse in meliorem partem, si modo certius & euidentius de Domini resurrectione testimoniū accepissent. Nam ex Cleopæ verbis colligitur prius ipsos vrbe fuisse egressos quàm aut Maria Magdalena, quæ prior Dominum coram aspexerat, Marc. 16.9. aut aliarum mulieres quibus in vrbem reuertentibus conspiciendum se Dominus præbuerat, Matt. 28.9. Apostolis ea renuntiassent. Igitur exiuerant vrbe statim ac quædam ex illis mulieribus, quas ad Angelorum conspectum territas diximus aufugisse, non expectatis aliis quibus in via Dominus apparuit, venissent in vrbem, & post eas Petrus & Iohannes: quæ diligenter obseruanda sunt ad historiæ seriem intelligendam. Neque verò duorum discipulorum incredulitatem ista excusant, etsi adhuc in vtraque parte titubantium, aut credendi quæ ipsis erant nuntiata, aut etiam non credendi. Nam Angelorum sensibilis & palpabilis visio, & eorundem testimoniū, satis magnum pondus, ad huic nuntiatae rei fidem faciendam, habebant. At ista quoniam fœminæ nuntiabant, & de visionibus loquebatur, etsi Angelorum, idcirco hi discipuli, præterquam quòd ipsis erat insolens hæc resurrectio, Iesum Christum arbitrabantur, si resurrexisset potius appariturum cum insigni quadam magnificentia, vt de suis hostibus confusus triumpharet, ac proinde magnificum illud Regnum populo promis-

Humana ratio tum vulgus ipsum tum ipsos huius seculi sapientes ad incredulitatem nostra salutis respectu ducit.

sum veniente Messia erigeret. Sic nimium sæpe contingit, vt quos oportebat simpliciter Scripturæ fidem adhibere de re quapiam asseueranti, eos styli quo Spiritus Sanctus vtitur simplicitas magis offendat, & immedicabile offendiculum adferat, quòd quis in ea loquatur, non satis attendant, vt par erat ipsos ad suam ædificationem facere. Idcirco etiam Euangelij prædicatio, qua Deus potentissimo instrumento vtitur ad salutem omnium credentium, Rom. I. 16. visa est huius seculi sapientibus mera stultitia, quòd falsum & ridiculum existiment quicquid cum sua stultitia, quam sapientiam dicunt, non conuenit: quod Apostolus Paulus expertus est Athenis, Act. 17. 32. adeò vt Prophani auctores veram Religionem ab ipso Deo populo suo dictatam, superstitionem & amentiam dixerint. At standum nobis hæc in parte Dei filij iudicio, vocantis hic amentes Cleopam & comitem ipsius, adeoque omnes ipsorum similes. Nam eadem adhuc stultitia durat, & in dies procedit: licet iam pridem Apostolus tam expressè, immò tam acriter, Corinthiorum illorum superbiâ corripuerit, qui sanctissimam illam Apostoli simplicitatem quæ fastidirent, tantopere Euangelio prophanæ Rhetorices tunc in Græcia florentis coloribus adornato delectabantur: & quòd ad rem ipsam & doctrinæ substantiam attinet, tam clarè præmonuerit Colossenses, ne se deprædari paterentur per philosophiam humanam, veræ scientiæ nomen

ementitam, Col. 2. 8. Atque utinam iam tum
 pestis illa & & lues ab Ecclesia coacta fuisset
 exulare, quum contrà in dies noua subinde fe-
 cerit incrementa. Nam tum in hac historia,
 tum in aliis passim, nobis eorum occurrunt e-
 xempla quos solus sensus natura corruptus
 decipiebat. Verùm hæc naturalis ratio, iam sa-
 tis per se corrupta & fallax, sese iã omni pig-
 mentis & fuci genere adornatam offert mor-
 talibus. Nam ex quo Deo placuit hoc nostro
 seculo linguarum & bonarum artium cogni-
 tionem instaurare, tam miserè pollutum est i-
 stud Dei donum, vt hodie, quum de Religione
 agitur nimium multi diuinam hanc puritatem
 mille speculationibus ex Philosophorum la-
 cunis haustis polluât atque prophanêt. Sic e-
 nim Philosophorum scripta lætitant, non vt
 aliquam ab iis vtilitatem in huius vitæ nego-
 tiis referant, nec vt rebelles conuincant ab iis
 ipsis quæ sensus communis dictat, & quæ reli-
 quia illæ lucis naturalis in magnis illis viris
 & humana sapientia præditis de veritate in
 multis capitibus docere potuerunt, ea in re A-
 postolorum exemplū sequuti, ac ipsorum etiam
 in multis locis Prophetarū: sed contrà vt me-
 rum istud ex spōsi phialis haustū, Cant. 2. 5. di-
 luât aqua cisternarū, non aqua pluuiæ, sed hu-
 manis ratiocinationibus & imaginationibus
 plenarum: vt non immeritò dicat Apostolus
 magnos illos sapiētes inde suam insipientiam
 & fatuitatem prodidisse, Rom. 1. 21. & 22. quòd
 modum non seruarint, aut assequi se posse pu-

putarint & de iis statuere quæ caro nec sanguis docere possunt, vt non immerito quidam ex veteribus dixerit, tales Philosophos fuisse hæreticorum patriarchas.

*Maxima
prophana-
tio sanctæ
doctrinæ, in
modo res
sacras cum
affectata
Rhetorice
humana
proponēdi.*

Vulgatum verò ac simplicem sermonem quo Iesus ipse Christus vsus est quanti hoc seculo faciunt, qui sic Euangelij doctrinam proponunt vt parum aut nihil omnino Verbi diuini prædicatio, differre videatur à garrulitate declamatorum, aut rabularum, quæ profus repugnat rationi illi verbum Diuinum annuntiandi, quam & Prophetæ olim, & ipse Dominus noster Iesus Christus, & eius Apostoli secuti sunt: cuius etiam expressam regulam Apostolus omnibus veris pastoribus præscribit, 1. Tim. 2. 13. idem apud superbos illos Corinthios protestatus, 1. Cor. 2. 1. Nam omnem illorum orationem si diligenter expendas, nihil nisi verba reperias quibus auditorum æquè ac pastorum ipsorum aures demulcentur. Absit autem vt hac in parte bene dicendi scientiam, aut propriis, vsitatis ac significantibus verbis vtendi, peritiam, siue quis doceat, siue exhortetur, arguat aut loquatur, reprehendam. Verum enim verò sanctam hanc eloquentiam hauriendam dico, nõ ex oratorum præceptis, quæ huius vitæ negotiis relinquenda sunt: sed ex Prophetarum & Apostolorum scriptis, in quibus nullam videas sententiarum affectationem, nullos verborum flores aliunde quaesitos, sed sententiarum ac verborum maximū pondus, grauitatem, vehementiam, ex qua san-

ne mentis omnibus hominibus sit perspicuum non ab humana arte illa proficisci, sed ex verè præceptis diuinis, cui nec sapientia nec eloquentia humana potuit vnquam resistere: sed locum cedere coacta fuit. Act. 26. 24. Ioh. 7. 46.

Sed vt vnde digressus sum, reuertar, age pendamus quid Dominum impulerit vt reprehensione alioqui duriore, discipulos illos duos exciperet. Nec enim erant hi duo sicuti diximus, ex eorum quos vocamus infideles & incredulos numero: sed tantùm hærebant dubij: vt quibus etiam nondum se patefecisset. Duplex igitur quam adfert ratio est. Prior, nimium tardos ad credendum quod ipsos oportuerat sine difficultate credere: qua in re si paulò duriore vocabulo Dominus vsus est, minimè tamen modum excessit, quasi in proterus incredulorum albo ipsos censeret. Altera est prioris confirmatio, quasi Dominus his verbis esset vsus, veltram hanc tarditatem reprehendo: non quòd quicquid effutitur credendum velim, sed quòd ad rem præsentem attingeret, quam Prophetæ iam olim tam clarè prædixerunt, vt nullus sit vobis dubitationi locus relictus: quum præsertim si ea falsa essent, is de quo loquimini non sit futurus ille Christus promissus Prophetarum vaticiniis. En summam huius reprehensionis quæ maximam ac pretiosissimam doctrinam continet, quam vtinam Spiritus Sanctus in singulorum cordibus insculpat. Primum igitur hinc discamus, Euangelij prædicationem, non esse

Non sufficit doctrinam docere, sed eandem oportet applicari, adeò vt nonnunquam prout res ipsa postulat, acriter reprehensiones admittantur.

tantum in sui contextus expositione positam, & quarundam circa doctrinam questionum enucleatione, quos fines plerique suis pastorebus libenter praescripserint: sed etiam in applicatione maxime consistere, prout fert auditorum, aut morbidarum omnium conditio: futura alioquin inani & sine fructu verbi Dei praedicatione. Atque iterum ad hunc isti scopulum allidunt, qui patiuntur quidem ad contextum addi suaves aliquas consolationes: immensam Dei bonitatem ac misericordiam erga miseros peccatores commendari: ad bona quaeque opera diligenter etiam excitari: (quasi fidelis esse Pastoris partes quovis loco & tempore non inficiamur, quum ipse Spiritus Sanctus tam pretiosum Consolatoris nomen alluserit) sed si ad reprehensiones deveniatur, alij quidem, & saepe nocentissimi, sibi iniuriam fieri queruntur: & libenter bonis ac fidelibus pastoribus potius caruerint quam vitales ferant: alij vero quod minime voti sui compotes fieri queant, fremunt & stridunt dentibus, ac in deterius labuntur: alij ad suam partem has reprehensiones examinant, & modum eas semper excedere iudicant. Denique aegrotis iam similes facti, vix patimur nostra ulcera tractari, aut iis curandis & tentandis scalprum veluti chirurgicum adhiberi. Quid hic igitur fido Pastori facto opus est? Nae, si velit hominibus placere, non est amplius Dei servus, Gal. I. 10. Primum igitur Spiritum directionis post scientiam a Deo flagitabit, ve
 nihil

nihil temerè, nihil nisi probè cognitum reprehendat. Deinde verum vsum diuini eloquij postulabit, vt non tantùm loquatur, sed etiam vt oportet liberè loquatur, Ephes. 6 20. Itaque aduersus omnes minas intrepidus itabit, & obturatis auribus sine vlllo personarũ respectu, Domino auscultabit sic ipsum per Prophetam Esaiam admonenti, Exclama gutture, ne cohibeto, tanquam buccina extolle vocem tuam, & indica populo meo defectionem ipsorum, & domui Iacobi peccata ipsorum: Audiet, inquam, Apostoli buccinam eum his verbis admonentem, Prædica sermonem, inusta tempestiuè, intempestiuè: argue, obiurga, 2. Tim. 4. 2.

Caveat verò fidelis Pastor, ne fastidium illi obrepat, quòd se operã ludere existimet. Nec enim Esaias destitit populum rebellem & cõtradicentem, annos circiter sexaginta monere & hortari: nec Iesus Christus Dominus nõ ter Sacerdotes ac Pharisæos, à quibus tandem in Crucem actus est. Quinimo discimus ex quotidiana experientia, plerunque sementem in iis tandem germinare qui ad tempus tãx duriores fuerant: & contra in iis perdi quos ad tempus bonum ac fertile solum arbitrabamur. Nostram igitur est qui hoc manus accepimus ferere, plantare, & rigare, obsequi ei a quo mittimus, & sementis incrementum eius pro uidentia ac potentia permittere.

Deinde summo opere cauendum, ne temerarij deprehendamus sanctæ cuiusdam *æpphæsiæ*

*Fidelis pã
flor non lã
dic operans
est non re
cipiatur
eius verbis.*

*Doctrina
ex factis*

*scripturis
eruenta est
necessario:
quamobrem
etiam Iesus
Christus
Propheta-
rum oracu-
la in repre-
hensionibus
adhibuit,
quod hodie
singulis pa-
storibus est
imitandum.*

prætextu: quod facile cauebitur, si attendamus quomodo Dominus noster Iesus Christus, quem oportuit audiri sine vlla prorsus exceptione, tamen ex Prophetarum oraculis suam reprehensionem eruit, tum hoc loco, tum alias etiã quãdiu in his terris docuit: nõ quod Prophetæ superiores eo fuerint, cuius vnus in- stinctu ac Spiritu Prophetę olim loquuti sũt, & ad nos scripta sua transmiserunt, I. Pet. I. II. sed quod hæc diuinarum prædictionum collationem cum earundem euẽtu oportuerit maximè incredulis os occludere. Quid iis igitur faciendum putamus, quorum ore Dominus vult hodie suam Ecclesiam docere, consolari, reprehendere, corripere? An aliunde licebit i- plis quàm ex hoc fonte haurire quod dicturi sunt? Non id suadet Apostolus, etiam anathe- mate feriens Angelos cœlestes, si quis aliud E- uangelium quàm quod ipse prædicauerat, an- nuntiaret, Gal. I. 8. Prophetarum porro scripta minimè sunt ab hoc testimonio veritatis ex- cludenda, quòd eorum prædictiones iam im- pletæ sint. Nam præterquam quòd nonnulla- rum adhuc impletionem expectamus, (non eorum quidem respectu quæ pro nobis Do- minum dicere & pati oportuit, sunt enim im- pleta illa omnia, Ioh. 19. 30. sed Ecclesiæ iustæ gubernationis, & plenæ exhibitionis eor- um quæ credimus & speramus) doctrinæ E- uangelicæ veritas confirmata Prophetiarum impletionem maximum habet pondus ad Epi- cureos omnes & diuinæ maiestatis contem-
pro.

ptores, quibus hodie mundus scater, convin-
cendos, & fideles in ipsis patefacta veritate di-
vina confirmandos.

Tertiò notandum, hic non de quibusvis
Prophetis Dominum loqui. Nam in Ecclesiam
Dei pseudoprophetae multi semper irrepse-
runt, quibus hodie terrarum orbis plenus est.

At de sacrosanctis libris Canoniceis agit, de
quorum auctoritate Synagoga non ambige-
bat: etsi velamine mentes illorum occallerent,
vt in Prophetarum lectione cæcuerent, 2. Cor.

3. 14. Ab illis igitur solis hodie nobis standum
est, additis scriptis Apostolicis, & imitandi
nobis de quibus agitur, Act. 17. 11. Quo-
niam verò iam pridem Satan in mensam sar-
raginem saliorum Scriptorem obtrusit pro

scriptis Apostolicis, qua de re cõquetitur ipse
Apostolus, 2. Thefl. 2. 2. iudicio Canon Ecclesie
Christiane retinendus est, ad Canonis Iudai-
ci veritatem collatus, irrefragabilis vterque, vt

ad illos quocquam aditocere, aut de illis detra-
here, nulli vnquã licuerit aut liceat, ac ne An-
gelis quidem cælestibus.

Neque verò tantum hæc additio detra-
ctio intelligenda est de his libris quos per
Dei gratiã, vetus Ecclesia nominatim repu-
diavit & explosit: & quos tamen hodie quosdã

non pudet etiam typis excusos nobis, vt reco-
ctam cramben, reponere: sed eandem falsita-
tem admitti sciendum est, in omnibus vero-
rum textuum interpretationibus, quæ aliud e-

quàm ex ipsis Scripturis eruuntur.

*Libris Cano-
nicis stan-
dũ, vcerta
sit nostra
fides.*

*Non minus
falsa inter-
pretationes
fugienda
quàm fal-
sus contex-
tus.*

Facilis ratio falsas omnes expositiones diiudicandi.

Has autem omnes falsas expositiones facillimè dignoscemus, eas examinantes ad nostrae fidei articulos, qui Apostolico symbolo continentur, diuinitus in hunc finem ab Ecclesia primitiua constructo. At si huius veritatis aduersariorum obiectioni locus esset, Scripturæ nimirum obscuritatem aliunde allatam interpretationem postulare (& huius quidem libri auctoritatem nomine & titulo Ecclesiæ Catholicæ vendicant) quo tandem fundamentum niteretur Domini conclusio? Num enim dixerint Apostolorum prædicationem obscuriorem fuisse quàm prophetarum? & Legis umbras ac figuras Luce Euāgelij fuisse clariiores, & suum Euāgelium, id est quod adiiciunt de suo ad Scripturas, quod immutant aut de iisdem detrahunt, esse certius quàm scripta Prophetarum & Apostolorum? Fortassis eò deuenient impudentiæ, ut ausint dicere: at ni aperte dixerint, tamen præsupponunt. At quis fidem ipsis adhibebit, nisi qui sponte velit decipi?

Sacras Scripturas ab omnibus Christianis oportet cognosci.

Præterea si Christianis singulis nõ licet scripta Prophetarum & Apostolorum legere, ex quibus falsam à vero discernatur, quorum istos Christus ad Prophetas relegat, & omnes Christiani hodie ad Domini verbum remittuntur tanquam semem incorruptibile in genere totius Ecclesiæ, priuatimque singulorum ipsius membrorum? 1. Pet. 1. 23.

Si tarditas ad creden-

Quartò, si verè amentes sunt, tardi corde ad credendum Scripturis, ut hic Dominus loquitur

tur: quid iis fiet qui nunquam de iis inquirunt? qui etiam miseram plebem ab earum lectione arcent? quid etiam iis qui hanc scholam quidem frequentant, non vt aliquid in ea discant, sed sua præiudicia adferant, & humanas ratiocinationes, id est lucernam tenebricosam ad Solem illustrandum? Tantum abest igitur, vt naturalis ille noster sensus, qui nihil nisi caro est & sanguis, & ad nos inexcusabiles reddendos tantum prodest, nos in hanc veritatem possit introducere, vt contrâ sapientibus illis nulli sint insipientiores. Nam quæ maior, obsecro vos, est amentia ea quæ Luci vult allucere tenebras? Alphabetum igitur Christianorum nobis est summoperè meditandum, quod in abnegatione sui positum est: nec tantum intelligitur nec etiam præcipuè, de concupiscentiis prauis & brutis affectibus: sed in primis de egregia illa scilicet ratione & intelligentia cæca, præcipua mali nostri sede, quæ si principatum teneat, Euangelium vnicam salutis nostræ doctrinam, in scandalum sine dubio vertet, aut tanquam stultitiam contemnendum proponet, quod tamen ad vitam æternam tanquam veram & vnicam Dei sapientiam recipi par est.

Quando verò mundus istud agniturus est? Quum se nimirum esse cæcum cognouerit, id est, nunquam, vel iis rebus quos Dominus alloquitur, Ioh. 9. 41. Nos verò, fratres, qui eorum numero sumus quos Deus speciali gratia dignatus est, vt è tenebris huius seculi eru-

*dum graue
meretur ve
drehensio-
nem, quan-
to magis do-
ctrinae to-
tius contem-
ptus? Et vn-
de hæc pro-
ueniant.*

*Remedium
aduersus
hæc mala.*

tos vocaret nos ad lucem suam admirabilem,
 1. Pet. 2. 9. & quos in singularis suæ bonitatis
 & providentiæ exemplar omnibus tum pro-
 ximis, tum longè à nobis distitis hominibus
 proposuit, discamus à Deo supplicibus votis
 impetrare sensus Lucis ipsius noua quotidie
 incrementa: quod vt facilius consequamur,
 magis ac magis agnoscamus, nos à nobis ipsis
 nec oculos habere ad videndum, nec aures ad
 audiendum, nec pedes ad ambulandum: ac e-
 tiam quicquid assequuti simus mox in fumos
 abiturum, si pro eo quod oportebat, nos ex fi-
 de in fidem procedere, & Luce in Lucem, lo-
 cum præparamus septem spiritibus deteriori-
 bus eo qui expulsus erat. Atque vtinam non
 viderem, cum maximo meo mœrore, nimium
 magna horum malorum initia in maxima no-
 strâ parte, ne longius excurram.

Quàm stu-
 pedas ratio-
 nes sibi ho-
 mines fin-
 gât quibus
 magis ac
 magis suam
 incredulita-
 tem sineât,
 magis ac
 magis suum
 animum in
 gratum ac
 suam stu-
 piditatem de-
 regentes.

Quinto loco, duorum discipulorum isto-
 rum consideranda conclusio est, qui nõ pro-
 fus à via aberrabant, quorum vtinam in di-
 scendo simplicitatem ac docilitatem multi-
 mitarentur. Mulieres non suspectæ nuntiave-
 rant ipsis se visionem Angelorum habuisse:
 duo verò ex ipsis Apollolis retulerant ea que
 in sepulchro suis oculis conspexerant, in hoc
 saltem haudquaquam à mulieribus dissenta-
 nea narrantes. Quid igitur impedit quominus
 Domini resurrectionem credant? Nempe, ne-
 mo conspectum à se nuntiabat. Quid ergo?
 Non satis erit Dominum eò vsque se abire, ut
 vt nos res spirituales doceat per aliquem ex
 nostris

nostris sensibus (quod maximum Dei benefi-
 cium est de sua Maiestate veluti cedentis) nisi
 etiam visu, tactu, gustu, auditu & odoratu per-
 cipiatur? Sed ista omnia sic esse facta conceda-
 mus: tamen intelligentiam ad illum cogno-
 scendum hæc omnia transcendere oportet, &
 quidem contra id quod sensus nostri dicunt,
 & concludunt. Nam suis oculis intueri Iesum
 Christum à mortuis suscitatum, nondum ta-
 mē erat ipsum nosse, nec resurrectionis ipsius
 fructum percipere. Sed superioribus istud ma-
 lum accedit, quòd naturalem intelligentiam
 si sensus ipsi arguant in re quapiam quæ ca-
 ptum eius superet, non modò non ipsa profici-
 at, sed aut prorsus quæ sensibus apprehendit
 rideat, aut in stupore in vtramque partem flu-
 ctuans, permaneat. Neque procul huius rei e-
 xempla quaerenda sunt, quum illius certissi-
 mum testimonium nobis sequens historia sup-
 pediet, in us quæ de ipsis Apostolis deinceps
 sunt recitanda, quum se ipsis Dominus viden-
 dum ac palpandum præbuit. Quàm miser igitur
 homo est, quum pulcherrimum quod ac-
 ceperat à Domino instrumentum, quo ipsum
 cognosceret, & per eam cognitionem ad sum-
 mam felicitatem perueniret, sic deprauatum
 & corruptum sit, ut nihil sit in homine quod
 magis veritati illi reluctetur, minúsque ei pa-
 reat quàm ille ipse *ὁ πῶδες λόγος* Rom. 8. 7. a-
 dedò ut pro eo quod Sophistæ sibi persuadent
 nostram rationem, quam vocant, tantum o-
 pus habere ut præueniatur & adiuuetur, sit

nobis à Domino petendum, vt eam prorsus immutet ac corrigat: quinimo vt quòd ad hanc veritatem attinet mortuam Ephes. 2. 1. viuificet, motumque ac sensum in nobis ab initio ad finem vsque efficiat. Ecquid aliud autem magis decet nos à Deo postulare hodie, si vnamquam aliàs, in tanta mundi contumacia prorsus inexcusanda, quàm illud ipsum, quum presertim Dominus, præter hanc historiam tot suæ resurrectionis & regni sui cœlestis sanctitatem, testimoniis sensibilibus & palpabilibus quadraginta dierum spatio, & traditis monumentis confirmatam, quæ in finem vsque seculorum legantur & audiantur, nostro tempore longè fortasse plura testimonia miserit eorum quæ nobis credenda sperandaque sunt quàm vllis post Apostolorum memoriam seculis? Sed quis habet oculos ad hæc conspicienda, & aures ad audienda? Heu quàm paucis quum etiam inter eos, qui hæc considerant, maximè lyncei, vel lippi sint, vel omnino cæciant! Hic tamen suspiciendus est, & in sublimi contendus, oculis nimirum fidei, quos vtinam Deus non habentibus largiatur, & iam habentibus augeat: quod in illius cæci sanatione, de quo apud Marc. 8. 4. fit nobis conspiciendum.

*Hæc enim si
demeretur
ra & inter-
uira sem-
per comitā-
tur. & pul-
chre inter*

Sexto loco, memoria tenendum, non postulare Dominum simpliciter vt credatur, sed vt corde credatur: quod de iis dicitur non tantum in quibus nihil est nisi hypocritas ad alios decipiendos: sed de iis potissimum qui conscien-

scientiam suam sapientes sibi ipsis miserè imponunt, sibi que persuadent Dominum, quum interiore[m] hominis partem postulet, parum esse de exterior[e] sollicitu[m], sibi que ideo licere, in rebus indifferentibus quicquid adlibuerit affingere. Tales autem hypocritas scire velim Deum qui non minus exteriora quàm interiora formauit, aut totum hominem aut nihil postulare: ac neminem vnquam coram Deo vel habitum vel habèdum verè Christianum, nisi qui interius credit, & foris illud apertè demonstrat. Qui si nolunt fidem illi habere qui ipse iudex eorum futurus est, quique ipsemet sententiam tulit, Matth. 10. 32. & Luc. 12. 8. nã suo damno sunt illud experturi quum non amplius discendi locus erit, sed coram tribunali standum, à quo nulla prouocatio est.

se conueniant.

Septimo loco obseruandum est Dominum non tantum velle indefinitè Prophetis fidem adhiberi: sed omnibus quæ à Prophetis dicta sunt, ac proinde iis quæ Deus etiam per Apostolos clariùs patefecit. Vbi est igitur illa fides implicita, vel potius omnino nulla, qua tamè maximi illi Catholici Romani miserum orbem dementâr? Quinam verò dixeris eam veram Ecclesiam in qua omnia peregrina lingua traduntur, in qua miserè animæ verbi non scripti veneno inficiuntur, & totus Dei cultus in cantilenas & mimicas gesticulationes conuertuntur?

In vera fide interius & exterius semper conueniunt.

Denique quorsum in credentibus habentur qui de hac scientia tantum detrahunt,

Vera fides nihil detrahit, addit.

*aut immu-
tat in Scri-
pturis.*

quantum aut naturali sensui displicet, aut falsè illi Philosophiæ, idest artificiali Itulcticiæ, de qua loquitur Apostolus, Col. 2. 8. aut phanaticis cerebris, quorum est hodie, si aliàs vnquam, amplissima seges? His autem omnibus opponamus, fratres, veram animi demissionem, religioni ducentes extra scripturas, ne latū quidem vnguem recedere, in illis solis axiomata & principia nostra quærentes, ab omni profana curiositate aliena: & præsertim à fictitia humilitate, quæ maxima superbia est, qua fraude Satan in Ecclesiæ sinum se iam pridè sic insinuauit, vt etiamnum hodie non possit expelli. Et hoc quidem Apostolus expressissimè, sed, vt videmus, frustra, Coloss. 2. 23. præmonuerat.

*Scriptura
veritas pro-
priè pendet
à Dei au-
thoritate.
Sed id non
impedit
quominus
veris ratio-
nibus cum
Scriptura
coniunctis
vtamur in
contumaci-
bus arguen-
dis: & cre-
dentibus
confirman-
dis.*

Cæterum Dominus vltèrius progreditur. Nam de his quæ passus erat loquens, tum de sua resurrectione & ascensu, gloria quæ sempiterna sequutura dicit, *Nonne oportebat Christum hæc pati, & ita in suam gloriam intrare?* Hic verò primùm hæc quæstio occurrit, an non satis sit Scripturas adferre, sine alia vlla quàm sanctæ Dei voluntatis ratione, verbo suo patefactæ, quam tamen Iesus Christus aliquam rationem ostendere velle videatur, qua nitantur quæ sacris literis mandata sunt. Quinetiam videmus veterum Patrum temporibus, & nostro etiam hodie seculo non paucos eruditos viros, vt contemptoribus & atheis os occludant, nostram religionem eximiis & apparentibus rationibus confirmare. Respondeo igitur primùm reuera solam Dei voluntatem nobis sa-
cro-

ero sancto verbo suo testatam, solum esse ac
 immutabile veram fidei fundamentum, quan-
 doquidem vnica regula est & amissa ad quam
 rationem quamlibet oportet exigi. Ac sanè eò
 nos deducit vox illa, *Oportebat*. Nec enim dee-
 rant Domino aliæ rationes suos seruandi
 quasunque illi libuisset adhibere: sed quan-
 doquidem ita decreuerat ab æterno, & per
 suos Prophetas id mundo patefecerat, sanè i-
 stud aliter fieri nec poterat nec debebat, etiam
 si causas omnes & circumstantias secundas tē-
 porum & personarum inspexeris, quibus o-
 portebat illa necessariò sicuti prædicta fuerant
 eadem. Quod nisi fundamentum iaciamus di-
 uinæ prouidentiae, res etiã minimas conringē-
 tis, tantumdem de eius Maiestate detrahimus,
 infinita nimirum eius potentia & sapientia in
 rerum omnium à se creatarum administratio-
 ne: ac proinde aut causas naturales Deo sub-
 stitui oportebit, sine vllò Duce ac Governato-
 re: aut abominandum illud Fortunæ idolum.
 Et hanc tamen prouidentiam ineuitabilem,
 euentuum respectu, sic cōsideramus, vt Deum
 non faciamus vllius rei malè vel dictæ vel fa-
 ctæ conscium, quem Deus omnem iniquita-
 tem merito semper oderit & vindicet. Verùm
 ista non impediunt quominus quantum fieri
 potest ac debet, modò ne Dei sapientiam no-
 stræ rationi subiciamus, sed modum serue-
 reus, ac honorem Dei sapientiae debitum red-
 damus, principia illa reliqua in hominum in-
 telligentia, quibus impudentissimis ac præ-

fractæ frontis hominibus huius veritatis inimicis os obtureretur, in medium adferamus. Sic D. Paulus ad Romanos scribens, etsi iam Euāgelium amplexatos, non sine ingentis fidei testimonio, omnem idololatriam ac superstitionem, Iudæorumque superbam opinionem de se præ aliis Gentibus oppugnat vnica ratione naturali, nullis vnquam seculis ex humana intelligentia delectabili: quemadmodum etiam Athenis aduersus Philosophos iisdem rationibus disputat, Act. 17. Hinc natæ tot eximæ verissimæque tum in diuinis tum in humanis rebus sententiæ, ridiculis & ineptis quàm plurimis prophanorum scriptis omnis generis intermicantes.

Quanta ratiocinationis humana sit imbecillitas, cui nullus est locus in nostra salutis capite præcipuo.

Sed quid agas? Inexcusabilibus tantùm reddendis hominibus ista sufficiunt, quòd nec meliores nec iustiores illos hæc cognitio naturalis reddat. At quum de veri Dei cognitione agitur, quæ vna essentia est in tribus personis: deque modo quo ipsi reconciliati salutem consequamur, ibi nostra intelligentia non modò cæcutit, sed quòd longè grauius est adedò resistit ac tam pertinaciter, vt oporteat eam ex singulari Dei gratia suam stulticiam prius agnoscere, vt aliam deinceps sapientiam agnoscat, quam caro & sanguis non docent, sed Deus ipse in Filio suo per Sp. Sanctum in iis quorum illustrare mentem & ad se pertrahere dignatur.

Esti fidei nostræ arti cui nō ni-

Verumtamen haud verebor profiteri, licet illa Dei sapientia sola fide discatur, non autem hu-

hu-

humana ratiocinatione, nullum tamen articulum esse fidei, qui non probari possit certis & indubitatis principiis, quibus nemo nisi insigniter impudens possit contradicere: cuius rei fidem faciunt scripta veterum doctissimorum Christianorum Philosophorum aduersus idololatrias & Ethnicos, quæ ampliotem sanè tractatum meritò poscerent.

*tantur hu-
mana ratio
cinatione,
nullus est im-
ipfis tamen
quem non
possimus ve-
rum esse na-
turalibus
principiis
probare.*

Sed aliis omissis articulis, de hoc aliquid amplius dicam quo de hic quæstio agitur, hominès putà seruari non posse alia ratione quàm per vnicum Seruatorem qualem Scripturæ docent, verum Deum & verum hominem, hominem, inquam, passibilem re ipsa, vt Apostolus coram Agrippa rege disseruit, Act.

*Superiorū
probatio in
articulo de
nostro Re-
demptore,
et iis quæ
pro nobis fa-
cit et pas-
sus est.*

26.22. plenumque dolorum, contemptum ac reiectum, vt loquitur, Esa. 53. 3. deinde per resurrectionem à mortuis in summum dignitatis gradum euectum, in quem alios secum traheret. Illa, inquam, omnia vera esse & ita fieri oportuisse naturalibus principiis probari ac demonstrari possunt, aut alioquin hominibus pereundum fuisse, aut Deum non fuisse Deum (quæ nimium absurda sunt) hoc vnico posito ac concesso, Deum summè iustum esse ac summè misericordem, & omnes hominès esse peccatores: quæ nemo, nisi profus insanus, audeat inficiari. En igitur certissimam ratiocinationem: Deum oportet quandoquidem summè iustus est, hominum peccata tanquam Deum vindicare, pœnis nimirum infinitæ eius Maiestati respondentibus: quod si fecerit in singu-

los animaduertens, quando quidem singuli omnes peccatores, nullius miserebitur: & ita singulos oportebit in perditione abire. Sin autem omnium miseretur, perfectissimam illam iustitiam suam & quidem infinitam spoliator, ac proinde non amplius nisi hominum more Deus est. Idem esto dictum de unico homine, si eius sic misereatur, ut in eum non animaduerrat tanquam Deus. Quinam autem aliquis, quisquis ille sit, simul eodem tempore in eternum pereat & seruetur? Superest igitur ut ipsemet debiti persolutorem se constituat, in quo summa eius iustitia, summaque misericordia simul conueniant, vadem se ac sponsores pro aliis omnibus offerens quorum misereri ipsi placuerit. Qualem autem illum esse oportet? Verum hominem, quandoquidem humana natura peccauit, & debitum persolvere tenetur. Qualem autem hominem? Nempe sine macula. Nam alioquin ipsemet opus haberet alio seruatore, Deo vero non esset acceptum mundum ac prophanum persolutionis manus. Verum igitur hominem esse oportet quod ad substantiam, verumque Adami primi hominis filium. Nam si homo esset alia qualibet humana natura, ea natura quae rea est ac debitorum in hoc sponsores non persolueret debitum. Ut autem talis sit, sine vlla macula ac labe peccati, & contra purus & integer, concipi & nasci ipsam oportuit alia ratione quam peccatores homines ex parentibus peccatoribus nasci soleant. Quis autem ista perficiet? Virtus Altissimi. Cui autem fer-

rendæ pœnæ parem esse hunc sponforem oportet? Ei quæ Dei offensæ Maieſtati respondeat, vt tamen illius oneri non succumbat. Nam si tanquam sponfor sub hoc pondere fatisceret, quid miseris peccatoribus fieret? Quis porro ex tanto agone victor emergat, nisi sit ipsemet Deus? Cui enim Dominum nisi sibi ipsi parem faciemus? Ergo hunc sponforem nõ minus Deum quàm hominem esse oportuit, qui humanam naturam sustineret eoque dum totam iram Dei absorberet, distincta tamen persona feriente, nõ separata (vnius enim Dei vnica essentia est) à persona quæ in hac humanitate percutitur: qui que persoluto illo pretio sibi suisque quos asseruit coronã gloriæ reporter: quod fieri non potest nisi resurgat & magnificus ac gloriosus in eam immortalitatem gloriosam ascendat quæ summæ misericordiæ cumulus est, eos pro quibus fideiussit ac persoluit secum adducens eiusdẽ felicitatis in æternum participes futuros, Heb. 2.10. Hasi- gitur conclusiones age ex posita propositione simul coniungamus: ad seruandos eos quos Deus ad salutem destinarat, oportuisse Seruatorem esse Deum, alium respecta personæ ab eo qui eum percussit, qui Filius est, & simul etiam verum in vnitatẽ personæ hominem, ac proinde virtute Spiritus Sancti conceptum, qui pœnas peccatis nostris debitas lucret corpore & anima, iustus pro iniustis moriẽs, qui que sua resurrectione mortis imperiũ destruẽs in possessionem gloriæ æternæ sibi & suis

partæ veniret: ex immensa Dei misericordia nobis tali Seruatore destinato ac dato, sicut erat iam olim per Prophetas pollicitus. En quomodo istud arcanum, licet siue decretum respicias, siue executionem, nitatur hac vnica Dei sapientia, bonitate & potentia, longè superante omnes ingenij nostri vires, atque sit illud verum & vnicam nostræ fidei fundamentum: tamen ex reliquis etiam in homine certis quibusdam principiis probetur, quibus contradicentes in absurditates maximas & inextricabiles deducti, aut Deo gloriam dare cogantur, aut profus cum summo pudore obmutescere.

Non sufficit Scripturas inclarere, nisi etiam ex iisdem adducantur testimonia.

Textus noster habet deinceps Dominum postquam sic in genere de Scripturarum Prophetarum auctoritate disseruisset, sigillatim illa ipsis exposuisse & à Mose exorsum, deinceps alia Prophetarum testimonia percurrisse, quibus tū abiectissimo illi statui Messie, tum eiusdem gloriosissimæ victoriæ fides fiebat. Hæc verò quum nec Rabini, nec Iudæorum falsi doctores auderent inficiari, nec tamē possent in vno eodēque homine tam contrarias duas qualitates conciliare, multoquē minus vellent eius Deitatem agnoscere, coacti sunt duos pro vno Messias facere, alterum abiectum & humilem, alterum verò gloriosum & sublimem, vt duos dum quærunt, nullum habeant. Quin etiam hinc discendum, Iesum Christum non imitatum hic falsos doctores, qui semper in ore Deum & eius verbum ha-

habent, & sanctæ Ecclesiæ matris auctoritatem subinde iactitant, sed si ex Scripturis eruenda sunt testimonia, statim verbum illud suum ἀγαθόν, traditiones patrum, antiquitatem, & Conciliorum larvam obiciunt: sed quomodo Deus esto iudex, quomodo excutiuntur ipsorum testimonia, & egregiæ conclusiones ad lydium lapidem examinantur: parum sanè memores dicti cuiusdam ex veteribus Patribus & magis Orthodoxis, quod scriptis suis tradidit, quæ sine Scripturis in medium adferuntur, tam facile posse reici quam facile proponuntur.

Cæterum minimè dubito quin multi desiderent hæc Scripturæ testimonia, quæ Christus in medium attulit, & falsissimè ut verissimile est, ac diuinissimè exposuit, ut dicunt etiam hi discipuli deinceps, vers. 32. monumentis suis ab Evangelistis inserta, tammo totius Ecclesiæ cōmodo, fuisse. Sed quæ discipulus ille dilectus ad hæc respondit olim nobis etiam oportet satisfacere, Ioh. 20. 30. & 31. & 21. 25. quomodo nihil sit à Sp. Sancto prætermittendorum quæ ex Ecclesiæ utilitate esse iudicauit. Ac proculdubio nescio an qui plura scripta desiderant, futuri sint propterea in eorum lectione ac meditatione diligentiores: quomodo tanta sit negligentia in his euoluendis quæ nobis reliqua sunt: sed ita nati sunt homines ut præsentia contemnant, absentia requirant.

Denique notter Evangelista narrat hos sermones fuisse productos vsque ad vicum in quem

*Curiositas
eorum quæ
uellet expo-
sitiones illas
omniū Pro-
phetarum
quas Chri-
stus in me-
diū attulit,
monumentis
conscriptas
fuisse.*

*Quomodo
differant
mandacis*

*simulatio
vel dissimu-
latio. Et quo
modo duo
hac postre-
ma sint lici-
ta.*

illi proficiscebantur, Dominumque, quam ibi mansuri essent, finxisse se longius relictis illis progredi velle. Qua in re occurrit quaestio maximi momenti, nempe, liceat-ne aliquid dicere vel facere praeter animi sensum: hoc etiam posito, bonam semper ac rectam esse cogitationem ac mentem. Nam si mala est, Dei nempe voluntati contraria, aut proximi aedificationi, extra quaestionem est, nunquam esse nec aperte nec occulte faciendum male vel loquendum. Quo posito, dico nobis hic duo cauenda extrema, ne nimium si mus religiosi, aut parum. Nimium religiosos voco eos, qui putant semper sine exceptione quod intus est, seu voce, seu gestu prodendum. Parum religiosos vero qui mentiri nihili faciunt, aut per iocum, aut ut proximus inuictur, lesa veritate & conscientia. Nihilominus quoniam inter extrema vitiosa alia magis recedunt a medio in quo virtus consistit quam alia, veluti prodigalitas minus recedit a Liberalitate quam avaritia, ideo defectus nimium religiosi longe excusabilior est defectu parum religiosi. Igitur a Spiritu Sancto medium inter haec extrema discendum est. Quod ut assequamur, aio primum diligenter vitandas omnes occasiones quibus in has angustias coarctemur, ut aut verbis, aut gestu aliquid simulemus. Deinde aio plurimum inter se differre, non dicere, aut exterius non prodere quaecunque cogitantur, aut non dicere vel exterius exhibere quae cogitantur eodem prorsus modo atque cogitantur, & Mentiri, verbis
aut

aut gestu. Exempli gratia; Dominus iubet Esaiam Prophetam Ezechię mortem imminentem nuntiare: & Ionam Niniuitis subuersionem intra dies quadraginta minari: quę tamen non omnino decreuerat. Nam si decreuisset, etiam reapse impleuisset. Nec propterea tamen mentitus est, aut Prophetas in mendacium impulit. Est enim Deus ipsa veritas. Sed quom pulchrę norit Dominus homines stupidos, nisi acribus aculeis excitentur nihil sentire, turdosque nihil percipere nisi in aures datus inelametur, idcirco non omne quod decreuit, dixit, sed ad decretum suum appositam conditionem retinuit, Ni videlicet Ezechias & Niniuitę conuerterentur. Nec Esaias igitur mentitus est, nec Ionas, ac multo minus ipse Dominus, licet nec Esaias ipse nec Ionas Dei decretum cognouerint, vt erat conditionale, nisi quom illud ab euentu didicerunt: quod factum, iurisconsultis bonum dolum vocatum, Ezechię & Niniuitis fuit salutare, qui fuit etiam Domini scopus. Sic olim Dominus Mo- sen alloquens dicebat, non simulatę sed expressis verbis, Exod. 32. 10. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. Alter igitur loquebatur quom ipse cogitaret & vellet facere: vnde dici potest verę tamen & sanctę, ipsum hic erga Mo- sen & populum vsum, non quidem mendacio (quod de Deo cogitari non posset sine detestanda blasphemia: ac sanę mirum in modum Dominus erat iratus) sed simulatione ac dissimulatione, non ex

vitio, sed ex immensa sua bonitate: simulatione quidem in eo quòd omnino visus est hunc populum velle consumere & delere: dissimulatione verò, quòd consilium suum occultuit, nimirum Mosen excitandi, tum ad tantò vehementiores pro hoc populo preces fundendas, tum ad eiusdem peccati magnitudinem attentius perpendendam: unde factum deinceps vt Moses in populum adeò seuerè animaduertit: & flagitij sui immensitatem ob oculos ipsius posuerit. Sic Iosnam non arguimus vllius vitij, sed potiùs summi & strenui Ducis partes impleuisse dicemus, quum metum ac fugam simulauit, vt vrbs Hai incolas incautos inuaderet, Ios. 8. 5. Et quidem si modo iustū sit bellum laudabilia sunt eiusmodi stratagemata, modòque non admisceantur periuria vel consilia illicita, quibus nimirum aduersus primam aut secundam tabulam, aut aduersus vtramque peccatur. Ac sanè qui speculandi & explorandi hostium consilia munus in se recipiunt, à Deo postulare serìò debent, vt singulos ipsorum passus regat, quum vix ac ne vix quidem fieri possit, quin multa mendacia proferantur, quibus ira Dei accenderetur, nisi Deus suorum defectus excusaret, operis potiùs bonitatem & rectum finem quam administrandi rationem intuitus, sicut cum oblittricibus Ægyptiacis actum esse legimus, Exod. 1. 19. Rahabæ, Ios. 2. 5. Chusai, 2. Sam. 16. & 18. mulieri illi quæ missos à Davide duos exploratores texit, 2. Sam. 17. 20. Sic

Dauidem crimine liberabimus amentiam simulantem vt vitæ suæ consuleret, I. Sam. 2. 13. Nam longo interuallo distât, consilium suum tacere aut occultare, quum de Dei gloria promouenda agitur, aut proximi cõmodis suoque ipsius consulitur, & malum viratur, & scienter prudenter mentiri, vt rei falsæ quærat authoritas. Dominus igitur hic præ se gestû tulit vltèrius pergere volentis, licet alia sua mēs esset, vt hac ratione discipulorum quibus occurrerat in via moueret magis ac excitaret desiderium ipsum secum retinendi, & attentionem sibi apud eos maiorem compararet: tantum abest vt hoc factò mendaces, hypocritas, dissimulatores ac versipelles homines in diētis aut factis excusarit, quum contrà simplicitas ac veritas nunquam satis laudari commendari-ve queant.

Denique, fratres, multa sunt omnibus modis hic nobis discenda: primùm quomodo nos Dominus doceat ex nostris lapsibus ingentem fructum percipere, modò Spiritui monēti locum demus. Nam nisi discipuli tardi fuissent ad credendum, non haberet Ecclesia tam certa de Domini resurrectione testimonia. At fructum hunc collecturis, morbi causâ vera cognoscenda est, & medico patienter obtemperandum. Morbus hic sensum nostrum naturalem occupauit, vt in Dei sapientiam, quæ verbo eius patefacta est inquirat, & de eadem iudicium ferat. Solus Spiritus Sanctus illi medetur, hic loquutus per os Domini, vt in Ecclesia

*Deus etiam
nostris lapsibus
ad bonum finem
vritur.*

sua loquitur per suos fideles seruos, non tantum quam docet, sed etiam quam reprehendit & coercet, & quidem nonnunquam seuerius, ut fert peccati grauitas, cuius medicine modus ac iudicium, penes medicum esto, non autem penes aegrotos. Quoniam autem multi uenefici medicinam conscientiarum profitentur, hic ipse locus admonet, quæ pharmaca veri medici curandis istis morbis soleant adhibere: nata uidelicet & eruta è Scriptorum Prophetarum & Apostolorum solo: quæ non tantum in medium adferunt, sed etiam commodè exponunt & permiscunt ex collatione locorum, quos textum & glosam oportet suppeditare, ut ad articulorum fidei analogiam omnia referantur: sicuti Iesus Christus hic ipsemet usum istorum nobis exemplo præiens demonstrauit. Denique petamus à Domino Spiritum discretionis, ne uel latum unguem recedamus ab ea simplicitate & ueritate quæ tantopere Christianis commendatur: ita tamè ut aegrotorum habendam aliquam rationem non ignoremus: sed ut mediis illicitis conscientia non laedatur integritas, & ita mutua edificationi studeamus, ut si regia uia non possumus, saltem bonis & legitimis semitis insistentes illam adipiscamur. Amen.



HOMILIA DECIMA.

Luc. 24.

29. Sed ipsi adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum: quoniam advesperascit, & inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis.

30. Et factum est, quum accubisset cum eis, sumpto pane benedixit, & fractum porrexit eis.

31. Ad aperti sunt autem oculi eorum, & agnouerunt eum: sed ipse ablatu est ex eorum conspectu.

32. Tum alter ad alterum dixerunt, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum loqueretur nobis in via, & quum adaperiret nobis Scripturas?

33. Et surgentes eo ipso momento reuersi sunt Hierosolimam, & inuenerunt congregatos illos undecim, & eos qui cum ipsis erant.

34. Et qui dicebant, Surrexit Dominus vere & conspectus est Simoni.

35. Tum ipsi exposuerunt [eis] quae [gesta erant] in via, & ut fuerat agnitus ab ipsis in fractione panis.



EXPLICANDA nobis superest reliqua pars historiae, qua continentur vltro citroque habiti sermones inter Iesum Christum, & duos illos discipulos, quos haecenus in tertia persona est alloquutus. Porro quum Euangelista non dicat illos fidem ad-

*Quomodo
his duo disci-
puli tanto-
pere de Iesu
Christi re-
surrectione
dubitarint,
quum ah
omni suo
hanc doctri-*

*nam Ecclesia retinuerit, & tam multos a Iesu Christo vi-
dissent suscitari.*

hibuisse Domini verbis, nec etiã repugnasse, verisimile fit eos adhuc in vtrãque partẽ duobus fluctuasse, quum non haberet quod regerent, & tamen nondum possent sensum illum naturalem vincere, qui persuadet fieri nõ posse vt à se mortui resurgant. Quum enim re-
stes oculati fuissent multorũ quos Iesus Christus mortuos excitauerat, & nominatim resurrectionis Lazari, quæ superiore demum septimana contigerat: & quum apud populum Dei esset vulgo doctrina resurrectionis iam ab omni æuo recepta, exceptis Sadducẽis, magna fieret duobus istis discipulis iniuria, si quis eos putaret, de resurrectione in genere dubitasse, vt solebãt prophani, de quibus agitur Act. 17. 32. Ac futurã vltimo demũ die resurrectionem tantum nouerant & expectabant, quod ex Marthæ verbis colligi potest, Ioh. 11. 24. Miracula verò de suscitatis à Iesu Christo hoc habebant loco, vt sibi persuaderent, quemadmodum Iesus Christus mortuos suscitauerat sua potentia, sic etiam oportere Iesum Christum si resurrexisset aliena vi resurrexisse, quum longè sit verisimilius à viuo mortuum excitari, quàm mortuum sua ipsius vi suscitari posse.

Deitate Iesu Christi non benedictum mouerant qui Dei Filium vocabant.

Vnde verò hic error manabat: quòd huc vique Iesus Christus ab illis fuisset habitus pro eximio quidem viro, potente in dictis & factis, sed virtute alia quàm sua, putà diuina, qualis in excellentissimis aliis Prophetis emicuerat. Et hoc etiam ex Marthæ verbis colligi

po-

potest, Ioh. II. v. 22. vt hinc appareat eos ipsos qui Iesum Christum agnouerunt, & Dei Filium confessi sunt, & eum qui in mundum erat venturus, vt Petrus, Matth. 16. 16. multoque magis ille Centurio, Ioh. 19. Matth. 27. 54. & Mar. 15. 39. non satis intellexisse quid dicerent: quod etiam perspicuum fit ex Luc. 23. 47. vbi pro his vocibus, verè hic homo Dei filius erat, dicitur, verè hic homo erat iustus.

Quum igitur hi discipuli non alio Iesum Christum quam simplicis hominis loco haberent, quem sciebant esse mortuum, hic hærebant: nec enim poterant Iesu Christo quod vnius Dei proprium est, putà iterum coniungendi animam corpori, potestatem tribuere, tanquam ei qui potestatem solus etiam habuisset de nihilo creandi, simulque copolandi. Quamobrem etiam Apostolos Domini nostri personam nobis describens, Rom. 1. 2. 3. & 4. primùm vnicam nobis personam proponit sub Filij nomine: deinde eandem nobis distictè declarat secundum vtramque naturam diuinam: quod patefactum fuisse docet, quòd se ipsum ex mortuis suscitauit: & filium Davidis secundum carnem.

Aperte igitur Arrianos & Samosatenarios Iesu Christi diuinitatem prorsus abnegantes: Arrianos creatam illi diuinitatem tribuentes: Nestorianos Deitatem Filij coëssentialem in Diuinitatem ~~caput~~ & gratiæ extrinsecus venientis mutantes: Eutychianos duas naturas inter se permiscentes & confundentes, deno-

Deitas Iesu Christi indè maximè patet, quòd su a ipsius vi suscitatus est.

Summa hæreseum reprobationum istarum de diuinitate in vna persona natura trinitatis credenda sunt.

suscitatos in iis qui olim Monothelitæ, deinde Monophysitæ dicti sunt, nostróque tempore in nostris Vbiquitariis: quibus omnibus opponamus præter alia infinita testimonia & arguméta necessaria, ex ipsis S. Scripturæ fontibus hausta, sola hæc Iesu Christi verba, quum dicit, Habeo potestatem ponendi animam meam, & eam rursus assumédi, Ioh. 10. 17. quod nemo alius præstare potest quàm qui simpliciter verus Deus & verus homo nuncupatur. Iesus Christus igitur verè mortuus per separationem animæ à suo corpore, quatenus erat homo: vivebat tamen, immo erat ipsamet vita quatenus Deus, Ioh. 1. 3. & 4. Quapropter non minus dubitandum erat possit-ne seipsum à mortuis suscitare, quàm dubitandum Deus, sit Deus, an non.

*Quo sensu
resurrectio
Iesu Christi
nonnunquam
tribuitur
personæ Pa-
tris & San-
cti Spiritus.*

Nec iuvat excipere, hæc resurrectione plerumque Patri attribui, atque etiam nonnunquam Spiritui Sancto, Rom. 11. Nam quum hæ tres personæ sint eadem simplex & vnica Deitas in vna essentia, in voluntate & potentia, quod de vna dicitur, alteri etiam conuenit, quarum tamen operationes sepe Scriptura distinguit, tum vt essentia à personis discernat, tum etiam Mediatoris officium, quod vnus Dei Filij proprium est: sine separatione tamen vlla ab inuicem.

*Quanta cum
difficultate
collatur à
nobis nostra
incredulitas.*

Denique quum videamus qua in te boni isti viti tam crasse sint hallucinati, vt seiplos propria salute priuaturi fuerint, mihi fuissent ex immensa Iesu Christi misericordia melius ab ipso

ipso docti, licet tam diu iam in Iesu Christi schola eruditi, quantæ sint & quàm densæ nostræ tenebræ cognoscamus, Deumque precemur ut suæ Lucis in nobis fomitem magis ac magis accendat, tum ut quæ adhuc ignoramus nos doceat, tum ut quæ iam didicimus melius & firmitus animis nostris insculpantur. Et hoc omni tempore valde nobis est necessarium, sed hoc præsertim calamitosissimo, quo quilibet stupendas & absurdas hæreses, cum tanta spiritus erroris efficacia, in eos qui non sunt benè plantati & radicati in Domino, quotidie renasci conspiciamus.

Ut igitur redeamus ad duos nostros discipulos, quid obsecro merebatur eorum tarditas, post ralem reprehensionem, & tam amplas admonitiones, nisi ut suæ dubitationi permitterentur? Nihilominus tamen Dominus, qui nunquam sinit opus suum imperfectum in suis electis, quum animaduerneret non posse istos de sua opinione dimoueri, nisi oculis suis ipsum intuerentur, illorum infirmitati sese accommodauit, & quidem modo quodam nouo & inuitato, fingens se ab illis velle recedere, quibus magis etiã volebat innotescere. Quod igitur Dominus simulauit se vltèrius velle progredi, factum est ut desiderium ipsum retinendi tantò magis in ipsis accèderet. Et sanè, si saperemus, idem illum in nobis operantem sentiremus. Nam quò spectant eius paternæ castigationes, quæ extrinsecus totidem iræ ipsius testimonia viderentur, & quidem sæpif-

*Quum Dominus
mentis suos
videtur velle
deserere,
tunc propius
accedere
ad ipsos præ-
parat, nisi per
eos steterit
qui vel casti-
gantur,
vel exploran-
tur.*

simè eousque accensè, vt nos iam iam deserturus esse videatur? Et quidem in primis quum suorum preces non exaudit, adeò vt quo pluribus fatigant Deum precibus, hoc minus ad tempus exaudiantur, qua de re sæpe David in Psalmis suis conqueritur: aut quum Ecclesiam suam durissimo subiicit examini, cuius tamen causæ aut occasio prorsus latent. Psal. 44. 10. 18. cuius etiam rei fidem nobis facit huc maximè spectans Iobi historia. Et tamen tum etiam nos ipse Dominus quærit, si modò nostra bona norimus. Nam si castigat, paterni amoris est testimonium, nolentis quos diligit perdere, Heb. 12. 6. sibi verò probat, præterquam quòd cum tentatione vires suppeditat illi ferendæ pates, 1. Cor. 10. 13. suarum etiam promissionum veritatem ita nos facit experiri, Iac. 1. 3. modò tamen ad Davidis exemplum expectando expectemus, Psal. 40. 1.

*Sancta im-
portunitas
est Deo gra-
tissima.*

Sed in hoc imitandi duo illi discipuli, vt quum à nobis longius recedere videbitur, eum magis retineamus, & vt ita dicam, cogamus assiduis precibus nobis auxilium ferre, sicuti dicuntur hi duo discipuli coegisse Dominum vt secum diutiùs commoraretur. Sic dicitur Lydia quædam *σφοδρόπωλις* Paulum & Syllam apud se manere coegisse, Act. 16. 15. quæ sanctissima importunitas tantum abest vt Domino sit ingrata, vt contra gratissimam esse ostendat, Matth. 11. 12. & variis similitudinibus, Luc. 18. 4.

Incredulitas

At proh dolor! tantum ab est vt maxima

pars hominum hac in parte suo fungatur officio, ut contra cupientem Dominum ingredi, foras expellat: & visitantem aliter quam nostra caro cupiat, contra ipsum obmurmuret, ac ei valedicat, immo per impatientiam & peccatorum omne genus extrudat, vnde malorum omnium initium, ingrediente tandem etiam inuitis illis Domino, sed tanquam iudice.

*tas ardet Do-
minu ingre-
di valentem
impatencia
vero iam in-
gressum fo-
ras expellit.*

Cæterum etsi duo illi discipuli Dominum retenturi Solis occasum causati sint, nihil aliud longius intuentes quam ordinarium Solis occasum, hinc tamen possumus sensum allegoricum elicere in quo nos oportet proficere, tum maximè saltè quam Dominus nobis occurrens gratiæ suæ recipiendæ nobis occasionem offert. Nam quis, oro, est miseræ istius vitæ dies? Quot videas qui eius exortum aut meridiem tantùm se attigisse dum putant, in Occasum tamen præcipites feruntur, & tenebris obruuntur sempiterna nocte tegendis, & Sole nunquam illustrandis? Et horum quidem alij nunquam istius Occasus meminerunt, aut si meminerunt tanquam tristem cogitationem à se reiciunt, quum contra tamen quidam ex veteribus hanc sententiam protulerit dignam quæ literis aureis scribatur, Quum quæpiã cogitatio obrepit, de morte cogita, & quæ mortem sequuntur, reminiscere, vix malum quod cogitati facturus. Alij verò, qua in re plurimam peccant iuniores, libi seniles annos pollicentur, quibus sapere discat:

*Admonitio
ad senes &
iuuenes ut
seriò vitæ
huius occa-
sum immi-
nentem cogi-
tent.*

quæ non modò stulta cogitatio est, sed etiã
impia, qua plerique omnes decipiuntur, sed si-
ne remedio. Nos verò saltem qui canos attigi-
mus, quòsque naturæ ordo deberet non tan-
tùm commouere, sed etiam cogere ad me-
liorem mentem, vt qui alterum in cimba pe-
dem habeamus, annon grauitèr peccamus
quum tam oscitanter de istis cogitamus, vt
nimium sæpe pueros octogenarios refera-
mus. Faxit verò Deus Opt. Max. vt pro tanta
stupiditate ac negligentia, seris cogitemus de
vitæ huius caducæ breuitate certissimã, & de
æterna quæ illã excipit aut summa felicitate,
aut maledictione: ac det nobis in sapientum
illarum virginum numero cēseri, quæ in mo-
menta venientem sponsum cum lampadibus
ardentibus expectant, hanc Domini exhorta-
tionem in cordibus habentes, Ambulare quã-
diu Lucẽ habetis vobiscum: & beatus ille Ier-
uus quem Dominus inuenerit vigilantem.

*Ad omnis
ætatis homi-
nes, iuuenes
ac senes ad
hortatio, vt
de huius vi-
tæ Solis oc-
casu sedulo
cogitent.*

Porro, vt ad historiam reuertamur, Domi-
nus dicitur postquã in ædes in quas diuertent
esset cum ipsis ingressus, & vnã cum ipsis ac-
cubuisset, sumptum panem, postquam benedi-
xisset, fregisse, & ipsis dedisse: & tunc eorum
oculos apertos fuisse: vt eum tunc agnouerint:
sed repentè ex eorum conspectu fuisse ablatũ.
Hic autem in primis occurrit expendenda vox
illa fractionis panis: deinde quomodo ex fra-
ctione Dominus agnitus dicatur & non ante
considerandum: tum qualis fuerit hæc dispa-
ritio, ac tandem cur tam repentè & ante vi-
bum

bum ab illis recesserit. Ac de primo quidem nullo modo fit verisimile de sacrosancta Cœna hic agi, de qua nihil dum duos istos auduisse verisimile est, ut qui non essent ex domesticis cum quibus eam celebrauerat, & tam exiguum spatium temporis intercessisset inter Domini cœnam vltimam, & eius passionem. Hæc igitur loquendi phrasîs ducitur à more inter Iudæos recepto, quem adhuc hodie in quotidiano victu retinent, patrem nempe familias, aut totius cœtus honestissimum quemque (qualem sibi apud duos hos discipulos auctoritatem ex habitu quo apparuit, Dominus conciliaffe videtur, ut cum reuerentia attentas aures ipsi præbuerint) quum primum ad cibû capiendum accumberent panem sumere, & gratias actis, quarum ordinariæ sunt apud eos formulæ, reliquis distribuere solitum. Quoniam autem Iudæi panibus utebantur latioribus ac minûs spissis, ideo huius fractionis & benedictionis, idest gratiarum actionis hic fit mentio: quod à Domino semper est obseruatum diligenter, sicut ex miraculo illo panum multiplicatorum maximè fit conspicuum, Matth. 14. 19. & 15. 36.

Et hoc ipsû disertis verbis præcipit Apost. *Quomodo*
 1. Tim. 4. 4. & 5. & quidem vsus phraîi sum- *cibi nobis*
 moperete notanda, quum ait, bonarum rerum à *sanctificari*
 Deo creatarum vsus nobis non sanctificari, *dicatur per*
 idest legitimum, purum & sanctum reddi cum *Dei verbû*
 bona conscientia, nisi Domini veluti manu *aut per gra-*
 nobis concedatur, ea conditione vt largito- *tiarum a-*
tionem.

Item cum ex immensa bonitate sua cognosca-
mus, & ad eius gloriam verum illarum vsum
referamus. Solus enim ipse illarum Creator &
largitor est, ex cuius vnus fauore pender panis
baculus, Esa. 3. 1. Ezech. 4. 16. id est vis illa nos al-
lêdi & sustentandi quam cibus indidit, & pro
sua volûtate distribuit. Add e quod non parui
momenti hoc loco est, nos in Adami lapsu ius
omne quod in res creatas habebamus à Do-
mino perdidisse, Genes. 1. 29. nullibi recupe-
randam quàm in hoc secundo Adamo, in quo
& per quem placatus Dominus suis reconci-
liatur.

*Quàm gra-
uiter peccet
tur à multis
in cibo ca-
piendo.*

Vos igitur hic compello prophanos homi-
nes, quos cibum sumere sine vlla ante vel post
illum sumptum gratiarum actione non pudet
quos non tantum aio ingratos esse, sed alieni
raptores, etsi in prædiis vestris fortasse creue-
rit, aut eius pretiam vendentibus persoluerit.
Nam et si apud homines legitima videtur
his titulis rerum acquiratarum possessio, tamê-
nisi vassallus fidem præstet & homagium Do-
mino a quo feudum habet, meritò rebellionis
& contumaciæ reus eo spoliandus est. Quid
verò: Nonne ipsius Dei iussu propriè in manus
nostras tam varia ciborum geneta cadant,
quod Iacobus de sua venatione corâ patre suo
mentò profitebatur? Genes. 27. 20. Ac si ingra-
tus & inciuilis meritò habetur qui aliena mē-
sa gratis pastus, infalarato hospite recedit,
quid de us iudicandû putamus qui ne recor-
datur quidē eius cui vitam ipsam debemus, &
reli.

reliqua omnia quibus eandem tandem & tam variis modis fouet? Ac si meritò tanquam fures inexcusabiles condemnantur, qui non solumo hospiti pretio excedant, quid iis futurum est, qui pro gratiarum actione, (quod solum pretium Dominus à nobis pro infinita sua patientia poscit) quam pro tot beneficiis quibus eorum mensas Deus onerat, peccata peccatis aduersus eum cumulant, tum abutentes bonis eius rebus creatis, tum prophanis & impiis verbis eum proscindentes, & instar canum ac porcorum à mensa sargunt? Quorum sanè ista punitio non longè plerunque differetur, Domina multis modis & casibus extrinsecus contingentibus eorum intemperiem puniente, vnde fit iusto Dei furore, vt pro vino intemperanter hausto, sanguis plerunque effundatur. Et in horum quidem numero recensito, non tantùm eos qui de istis non magis quàm bruta cogitant: sed eos etiam qui à precibus orsi, precibus etiam cibum claudunt, verùm ex consuetudine tantùm, aut quod benè sanctèque exoptum erat, in medio polluentes; sibi persuadent illa omnia posse regi, pauculis verbis precatationis, vt loquuntur, quos ad Dauidis psalmo quinquagesimo de istiusmodi nebulombus loquens verba illa relego, Quorsum tu annuntias statuta mea: & iuramentum meum in ore tuo? &c. Et de hoc quidem hactenus, in quo nimium à nobis quotidie peccatur: quæ vtinam Deus peccata pro imensa sua sancta misericordia regat atque

*Quomodo
Dominus sit
agnitus ex
hac fractio-
ne panis.*

De altero nimirum, quomodo à duobus i-
stis discipulis Dominus sit agnitus ex fractio-
ne panis, potius quàm aliter ante hanc fractio-
nem, duæ possunt adferri rationes. Prior est
placuisse Domino, recedere ab illis paranti, o-
culos ipsis aperire, quos quidem antea non
excæcarat, sed tamen cohibuerat & quodam-
modo stupefecerat, vt non sit ex facie agnitus
ab iis qui tamen ipsum ad eò familiariter vi-
derant & eodem vsi fuerant: quod de auditus
sensu dicendum etiam est, & sono vocis Do-
mini, sicut in historia Mariæ Magdalensæ su-
perius audiuius in locum, Ioh. 20. 15. Quis
verò factum id miretur ab eo qui etiam crea-
uit oculos, aures, & reliquos sensus, quos pro
sua voluntate moueat & impellat, vt minimè
sit propterea Iesus Christus habendus illusor,
qualis est Satan & Magi; nec formam suam
aut vocem mutasse dicendus, qualem Pro-
theum illum poëtarum fabulæ fingunt. Altera
est, verisimile esse Dominum in terris agentem
vnà cum discipulis suis, tum duodecim illis,
tum etiam aliis, peculiarem quendam ritum
obseruasse ac gestum in tollendis ad cælum
oculis, vt maiestas quædam & non vulgaris
gratia in ipso appareret, vnde hi discipuli at-
tentius eum contemplati agnouerint. Qua in
re nobis sanè Dominus est pro virili nostra i-
mitandus, quum longè sit maior & excellior
Dei viuentis maiestas quam compellamus,
quàm vllius cuiuscunque mortalis dignitas.
Verùm,

Verum, vt etiam contrarios abusus caueamus, modus in his ritibus adhibendus, ne pro deuotione in superstitionem & hypocrisim incidamus, eorum exemplum sequuti de quibus Dominus loquitur apud Euangelistam, Marr. 15.1. & 5. & 16.

De tertio verò, nimirum modo disparitionis, qua adhuc hodie abutuntur Trãssubstãtiatores, Consubstantiatores & Vbiquitarij, fingentes verum humanum corpus præsens realiter & substantialiter, & tamen inuisibile, in cœlis & in terra, immo vbique & in omnibus simul locis, quos ipsamet Iesu Christi verba satis cogunt, apud Lucam, 24. v. 39. tenendum est istorum nullam in hoc textu fieri mentionem, in quo non simpliciter dicitur Dominus non amplius ipsis apparuisse, sed hac disparitione ex eorum conspectu ablatu esse: quod sanè supernaturale quidem & extraordinarium agnosco, quum minimè ferat humani corporis pondus tam subitam ac repentinam absentiam. At si potuit Dominus tam repente & vno momento Philippum suum seruum ab vrbe Gaza Azothum vsque transportare, cur si voluit, non potuit ac voluit idem in suo corpore præstare, vt neque corpus eius in se fieri inuisibile, neque vllam fieri mutationem, qualitatis ac proprietatum essentialium, magis necesse fuerit quam in Philippi corpore contigerit, Act. 8. 39. & 40. Notandum igitur hac disparitione Iesum Christum realiter abscessisse, & absentem à discipulis factum, vt hæc disparitio non

Tam repentina disparitio fuit naturalis, sed nihil detrahit nec essentia, nec vlli naturali essentiali proprietati corporis humani.

modò non iuuet Vbiquitatem, sed eandem omnino destruat.

*Cur sub ini-
diu cibi Do-
minus dispa-
uerit.*

Denique si quis quærat cur hac ratione & rã
repentè à discipulis illis duobus recesserit, aio
Domini mentem in his realibus naturalibus
& in oculos incurrentibus apparitionibus,
quòd ad suscitati corporis veritatem, non tã-
tùm hanc fuisse, vt certiores eos faceret de suæ
resurrectionis veritate per realem & visibilem
suam præsentiam: sed vt doceret eos se non
suscitatum à mortuis iterum in terris huma-
nam vt antea vitam acturũ, quam Paulus ani-
malem vocat, quòd cibo & potu foueatur:
sed mortis speluncam egressum, se etiam om-
nem illam mortis qualitatem & infirmita-
tem deposuisse, non tamen naturam corpo-
ream cum proprietatibus essentialibus, quas
oportet distingui tam ab iis quibus per pecca-
tum obnoxia facta est vita humana, quàm ab
eiusdem animalis vitæ conditionibus ante-
quàm Adamus lapsus esset & nos in ipso. Nam
etũ Adamus ante peccatum morti non esset
obnoxius, cibo tamen, potu & somno vitam
illam eius oportuit foueri ac sustineri: quum
vita spiritualis animali illi opposita, in cuius
possessionem Iesus Christus iam venerat per
resurrectionem à mortuis, longè alia sit, ab i-
stis omnibus immunis, quod Saducæis respõ-
dit Dominus apud Matth. 22. 30. & Lucam 10.
35. & Apostolus pluribus persequitur, I. Cor.
15. nominatim à vers. 38. ad 51. Dominus tamen
nondum erat ingressus omnino in gloriam
Pa-

Patris, sed quadraginta dierū spatio se ad discipulorum captum accommo dauit, talē hanc in re modū seruans, vt ad veritatem sui corporis ac veræ suæ vitæ magis ac magis patefaciendam, etiā edere ac bibere cū ipsis voluerit, licet non ad alimentū vt priùs: aliàs, vt in hac historia noluerit eò vsque procedere, quò doceret eos se viuere & in posterum esse victurum alio vitæ genere, putà spiritualis & ab omni infirmitate tam naturali quàm per accidens immunis & liberæ, qualem hactenus egerat, ex quo in hunc mundum veniens nostram naturam, excepto peccato induerat.

Quamobrem qui pro distinguendis istis qualitatibus corporis cælestis Iesu Christi, idest cælestis ac spiritualis conditionis, vitæ tamque viuētis cælestem ac spiritualem, à corpore terrestri & animali, idest conditionem habente terrestrem & vitam agente terrestrem, & hoc respectu cum omnibus animantibus communem, nostræ salutis fundamenta radicitus conuellunt, Deitatem essentialem Iesu Christi confundentes cum proprietatibus spiritualibus corporis eius spiritualis: quum tamen oporteat in vnitatis personæ Domini, duas eius naturas etiam manere distinctas suā essentia & proprietatibus essentialibus, non minus post eius resurrectionem & glorificationem æternam quàm ante. Nam si aliter esset, resurrectione non esset facta melior nec auctior humana Iesu Christi natura, sed abolita fuisset & in vnam

*Quam hor-
rendi erro-
res ex eo-
rum hæ-
resibus pro-
manens qui
hodie in ter-
ris corpus
Iesu Christi
quærit.*

Deitatem transformata. Et quod maius est, idē de nostris corporibus vltimo die resurrectoris dicendum ac sperandum esset, quum dicantur tunc fore conformia corpori eius glorioso, Philip. 3. 10. quemadmodum ipse se demisit & exinaniuit in hoc mūdo ad tempus, nos celestibus suis diuitijs exornaturus & ditaturus. Ac, si finitum esse ac circuūscriptum naturalis corporis dimensionibus, vt sit prorsus *α' δ' ὕψους* pluribus locis esse simul, & esse visibile, nō esset proprium essentiale verorum omnium corporum, sed proprium per accidens, quod abesse possit sine substantiæ corporeæ interitu, quomodo cōgrueret cum eo quod dicitur Dominus vltimo die, quo apparebit maiestate & gloria insignis, futurus conspicuus, & ab omnibus, tum filiis suis, tum hostibus agnoscendus: Non simpliciter igitur damnādus hic error, vt falsissimus, sed maxime detestandus, tum quōd dum Iesu Christi humanitas sic in spectrum trāsformatur, religionis Christianæ altera columna euertitur, quōd ita doceamur Iesum Christum adhuc in terris quærere per inuisibilitatē fabulosam, & confundatur modus communicationis spiritalis solus viuificus, cum corporeo huius vitæ proprio: tū denique quod hac via Sacramētum Sacrosanctę Cœnæ in horrendam & abominandam idolatriam, si quæ fuit vnquam apud homines, commutatur, vt Deus habeatur, & tanquam Deus colatur id ipsum quod editur ac bibit.

Historia deinceps adiicit hos duos discipulos melius agnito Magistro in recessu quàm dum adesset præsens, maiorem fructum percepisse ex iis quæ ab ipso audiuerant quàm priùs fecissent, suum stuporè admirantes. Nã, aiebant, nonne vis illa qua in nostris cordibus operabatur, quasi ignis ab eius ore in corda nostra penetraret, quàm aperiret nobis scripturas, & nobis in via loqueretur, debuerat illum nobis patefacere? Et hoc opponitur Scribarum & Phariseorum docendi rationi, glacie frigidiori, quæ nullo modo cum doctrina cælesti sacris Scriptis comprehensa, siue rem inspicias, siue verba, cõueniebat. Nam quòd ad Legem, qualis eorum doctrina fuerit satis testatur falsa ipsorum expositiones, quas Dominus apud Matth. cap. 5. multis reprehendit, & coarguit. Doctrinam verò Euangelicam, quæ fuit Messia promissio, in regni carnalis & temporalis maiestatem transformabant: quom Dominus contra de rebus diuinis diuinè & cum auctoritate loqueretur. Matth. 7. 29.

Hanc verò virtutem non est quòd tribuendam arbitremur vlli humanæ eloquentiæ aut Rhetorices artificio. Nec enim dubitandum est quin Dominus noster Iesus Christus ita sit loquutus, vt eum Euangelistæ loquentè scriptis suis introducant, verbis nimirum cõmunibus, & ad vulgi captum accommodatissimis. Etsi enim laudabilis est bene dicendi & eloquendi scientia, quom ad rectum finem in rebus humanis fertur: Dominus tamen hanc

q. iiii.

*Maximè
differentiã
inter modũ
docendi
quo Chri-
stus vteba-
tur, & eum
quo Phari-
sai.*

*Cur Pro-
pheta, Ie-
sus Chri-
stus, Apo-
stoli, simpli-
ci & com-
muni more
loquendi
in docendo
vsi sint: &
quantopere
hanc sim-
plicitatem
inducto fu-
co aduul-
tantes ex-
rent.*

docendi rationem in Ecclesiam suam noluit
 introducere, cuius rei testis est idoneus a-
 crius illa reprehensio qua Paulus Apostolus
 egregios illos oratores apud Corinthios coer-
 cet, sic eos alloquens, Ego quum veni ad vos
 non veni cum eminentia facundiae aut sa-
 pientiae, neque oratio mea, & praedicatione mea
 versata est in persuasoriis humanae sapien-
 tia verbis, sed in demonstratione spiritualis
 potentiae. 1. Corin. 2. 1. & 4. Simplicitas igitur
 praedicationis nihil detraxit de Scripturae ma-
 iestate, sed contra ostendit Ecclesiae Dei fun-
 damentum & aedificium totum niti vnica Dei
 virtute interna, qualem ipsi Iesu Christi ini-
 mici vel inuiti coacti sunt agnoscere, & qui-
 dem ab eius iuuentute, Luc. 2. 27. & saepius
 alias, veluti Matth. 13. 54. & Iohan. 7. 46. Ta-
 lis etiam Apostolorum sermo fuit, cui nec
 Philosophorum sapientia, neque oratorum fa-
 cundia resistere potuit. Spiritus sanctus igitur
 propriam habet Rhetoricen, fastidiant
 illam licet delicatuli quidam & difficiles, quo-
 rum aliis sacrarum Scripturarum oratio ni-
 hil sapit, vt propterea malint vitam in orato-
 rum, Poetarum, aliorumque prophanorum
 scriptorum libris terendis transigere: alij vero
 sunt adeo audaces vt Spiritus sancti sermo-
 nem in Latiniore voces transformare nitantur
 quam ferat Ecclesiae communis vsus: alij
 longius progrediuntur, vt somnia sua &
 speculationes, ex huius seculi sapientibus hau-
 stas, cum doctrinae Euangelicae puritate
 mi-

misceant, alij nativam illam pulchritudinem & nitorem eloquij Spiritus Sancti qui in Prophetarum & Apostolorum scriptis elucet, vanæ garrulitatis fuce inficiant, ut iam nulla sit amplius inter Evangelicos concionatores, & rabulas aut declamatores differentia. At quemadmodum fugiendum est ambitiosum & vanum istud in dicendo extremum, non ideo tamen sequitur approbandam barbariem illam quam inveniunt in Ecclesiam Dei linguarum proprietatis bonarumque scientiarum & artium imperitia, aut prorsus abiicienda doctorum virorum in humanioribus literis monumenta. Nam & ipse Dominus Ecclesiam suam decorate voluit insignibus Theologis Græcis & Latinis, etiam in bene dicendo eloquentissimis: qui tamen semper intra suos limites ita se continuerunt: ut maiorem ipsos semper rerum quam verborum habuisse rationem minime sit diffidendum, & summoperè cauerunt ne humanam & artificiosam eloquentiam confunderent cum virtute illa dicendi diuina, quam docet Spiritus S. in sua schola ad res divinas, sacras & cœlestes mortalibus aperiēdas, ut Deo soli acceptam feramus Sapientiae suae cognitionem. Nam quoties ipsi visum est, ita servorum suorum ministerio benedicit, ut totum orbem concutiat & commoveat, quod figuratum est die Pentecostes misso in Apostolos Spiritu Sancto, quem igneæ linguæ representabant. Sic nostro tempore quoties i-

psi libuit & adhuc hodie liber potentissime operatus est, non sanè potentia & viribus propriis seruatorum suorum, sed eius vnus arcana vi qui per os suorum seruatorum loquitur. At hoc loco tum interior virtus Iesu Christi consideranda est, vt eius vnus qui Spiritu & igne baptizat, Matth. 3. 11. tum opus exterius, quatenus officio ministri erga suam nationem ipsi defangi visum est, Rom. 15. 8.

Cur non omnes ad quos venit verbi diuini calor, eo commouentur.

Hic verò si quis quærat, quâ fiat, quando quidem tam ardens est verbum istud diuinum, vt primariæ dignitatis viri, & sapientissimi quique ex populo, quos ipse Iesus Christus alloquitus est, parum, aut nihil omnino commoti sint: & hoc seculo, quo Deus velut de nouo faciem hanc in terras misit, maxima pars hominum non moueatur, sed potius gelidiores in dies fiant. Aio inde patere quod pauld superius dixi, nempe vim & efficaciam Euangelij, non pendere à verborum sono, nec magis manare ab ore concionatoris, quàm germen & incrementum sementis à satore, 1. Cor. 3. 7. sed ab eo qui ex suæ voluntatis arbitrio discrimen inter hos & illos statuit: nunquam tamen sinente satores illos incastum facere se mentem, quin eam sua gratia comiteret, quæ inexcusabiles reddantur quotquot videre nolunt quod vident, nec audire quod audiunt. Sin excipiat aliquis rogitando, cur hanc lucem & ardorem istum omnibus auditoribus non communicet: aio, pro impia hac sciscitatione, & Dei arcanorum inquisitione, potius

tius mirandum, quomodo vnius hominis in mundo misereri velit, vt det ei oculos ad videndum, & aures ad audiendum, quum tanta sit improbitas, peruicacia & indomita rebellio hominum, qualem vel hoc vno seculo præ aliis omnibus experimur, & quidem in medio nostro sinu, ne longius nobis excurrendum putemus. Itaque in nos, nos inquam (quod non sine dolore maximo dico) qui verbum illud audiuimus & amplexi sumus specie tenus, eximio illo nomine Reformatarum Ecclesiarum gaudentes quadrant illa prophetæ verba, longè etiam meliore nomine quàm in veterem illum populum, Esa. 65. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. In nobis igitur, non in Deo quaerenda huius defectus causa est: quum idem hodie nobis meritò possit exprobrare quod olim populo per Micheam prophetam dicebat, Popule mi, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, responde mihi, Mich. 6, 3. Sapere & intelligere nobis videmur, & idcirco Dominus occultat nobis quæ paruulis & insipientibus detegit, Matth. 11. 25. diuites sumus in nobis ipsis, ideoque Dominus, qui famelicos implet bonis nos ablegat inanes: superbi sumus & elati, & ideo qui humiles exaltat, potentes è thronis detrahit, Luc. 1. 52. & 53.

Cæterum huius ignis, de quo loquimur, *Ignis huius* tria sunt propria, putà illuminare, calefacere, *proprietates tres in* & consumendo purgare. Hinc itaque digno- *credentibus,*

*opposita re
belliam ac
contumaciā
perditionis*

scitur an ad horum discipulorum exem-
plum in hac doctrina progressus aliquos fe-
cerimus, quos de cæcis in cognitione sui ma-
gistri, videmus videntes & scientes factos,
vt alios etiam illustrarint: de stupidis ac ge-
lidis, sublato stupore, zelo inflammatos, iter
abrupisse & negotia, vt in Hierusalem reuer-
tentur, hanc eximiam Lucem qua fuerant ira-
diati, cum Apostolis communicaturi. Atque o-
vtinam, vtinam, inquam, hoc exemplum imi-
tati in dies fidei incrementa caperemus, alij
aliorum inuicem ædificationi studeremus, &
mutuis datis dextris mutuis nos istis hortatio-
nibus ad Dei cultū incitaremus. Agite, eamus,
eamus, & ascendamus in montem Domini,
quales piorum voces describit Ieremias, cap.
31. 6. & 12. Etsi verò tres illæ proprietates de
quibus diximus non sint rebelliam propria,
sed solorum credentium, tamen suo periculo
experiuntur rebelles Dominum esse qui lo-
quitur: Luce Euangelij, qua alij illuminantur,
i p̄s ardore suo caliginem adferente, & tan-
dem prorsus excæcante, vt videntes non vi-
deant: & pro eo quod alij ad bene agendum
incenduntur hi ad malè agendum in malitia
sua magis indurentur, aduersus Dei filios furē-
tes, donec eos ira Dei tandem absorbeat, qua
in æternum torqueantur nunquam contu-
mendi. Tu verò, Deus optime, nobis hanc lat-
gite gratiā vt illis similes, istis dissimiles simus.
Denique textus habet eos ipso momento
surgentes, cū festinatione reuertos esse Hiero-
soly-

*Verus zelus
omnes diffi-
cultates su-
perat.*

solymam : quæ notanda circumstantia est , ex
 qua obseruemus quàm subito sint mutati à
 Domino. Nam paulò ante, Dominum secum
 retenturi dixerant , diem inclinauisse , ac pro-
 inde non esse, vltra vicum illum progredien-
 dum, ne in noctem incurreret: nunc verò ipsi
 de reditu in urbem cogitant, quod iter con-
 ficere quum esset sexaginta stadiorum, stadium
 autem sexcentos pedes contineret, minimè
 potuerunt quin in altam noctem incide-
 rent. Sed ecce quantus gloria Dei, & veræ cha-
 ritatis erga proximum sit zelus, vt nec dies
 nec horas numerare didicerit: & nunquã pro-
 crastinadum esse doceat, nec differendũ quod
 nunquam satis maturè fieri potest: nec à tergo
 respiciendum, sed semper progrediendum, &
 quidem currendum, immo semper ad scopum
 ac metam vltimam volandum, nempe ad præ-
 mium supernæ vocationis in Iesu Christo. I-
 deo Apostolus his verbis discipulum suũ Ti-
 motheum hortabatur, Prædica sermonẽ, insta-
 tempestiuè, intempestiuè, 2. Tim. 4. 2. Et Da-
 uid dicebat, Si introiuero in tabernaculum
 domus meæ: si ascendero super stratum lecti
 mei. Si dederò somnum oculis meis: palpebris
 meis dormitationem, donec inuenero locum
 Iehoua: habitacula forti Iacob, Psal. 132. 3. Nec
 propterea tamen negamus Deum opportuni-
 tates rerum & tempora disposuisse, nec dici-
 mus etiam negligendam prudentiam & dis-
 cretionem in illis circumstantiis: sed ta-
 men fugiendam summopere fallam carnis

prudenciam, quæ retrocedentes docet progredi, factò initio non à Dei regno, nec à domus Dei ædificatione, sed à familiarum nostrarum & aliorum priuatorum negotiorum cura, in quibus procurandis non stimulo, sed freno & habenis, nobis opus est.

*Singularis
constantia
exemplum
præbuerunt
Apostoli in
urbem con-
sti, licet eam
ad creden-
dum diffici-
les. Et quis
in tali casu
modus ser-
uandus.*

Porro si magnopere laudandus est duorum istorum discipulorum ardor & diligentia, non minorem laudem meretur status in quo reliqui discipuli à duobus istis inuenti sunt, erant fuerint in credendo tardiores. Nam quos erat verisimile metu percussos & attonitos fuisse fuga salutem sibi quæsituros, cui negotio videbatur caro maximum illis argumentum præbere, dicuntur tamen in vnum omnes conuenisse, non tantum Apostoli, sed cum ipsis alij nonnulli: qua in re Dei fauorem maximum experti sunt, à quo mentibus ipsorum hoc consilium suggestum est. Sic videmus Ecclesiam cæso Iacobo Iohannis fratre, & in vincula Petro coniecto non fugisse metu percussam, sed nocte intèpesta in ædes Mariæ Iohannis Marci matris coactam fuisse, Act. 12. 12. Talis etiam fuit veteris veræ Ecclesiæ mos ac consuetudo à Romanorum Imperatoribus flagrantibus horrendis persecutionibus, quod auctores etiam Ethnici ipsi testantur. Et nostro seculo scimus illud, ardentibus in nostros fratres flammis, fuisse factitatum. Fateor propter nocturnos illos conuentus veteres Christianos horrendis falsissimis criminibus fuisse obnoxios, ac sæpe lacesitos: eademque nostro seculo ad-

uer-

uersum nos renouata: verum quicquid Satan per suos satellites agat atque molietur, non debet Ecclesiam deterrere, quin legitimis omnibus rationibus in incæpto pergat. Neque verò tamen negamus euitandas omnes occasiones, sancta prudentia quibus improbi calumniandi ansam arripiunt: velut exempli gratia, si hodie quum Deus potestatem facit nobis interdiu certis locis & horis conueniendi, ad sacrosanctum eius verbum audiendum, quidam noctu, vel seorsim conuenirent, quod faciunt Anabaptistæ, & alij qui sectas instituunt, merito in grauissimam reprehensionem inciderent, & pœnis digni essent, quum istiusmodi studia priuata à Domino minimè proficiscantur. Nec dicimus ingruente persecutionum tempestate, in vnum locum singulis fidelibus conueniendum, vt latronibus ac sicariorum securibus iugulum præbeant, quo nihil grauius istis futurum esset. Fugit enim Elias à Iezabelis conspectu. 1. Reg. 19. 3. centumque illi Prophetæ in crypris & antris latuerunt & nutriti sunt, 1. Reg. 18. 13. Nec semel ista contigerunt, teste Apostolo Heb. 11. 37. atque adeò Iesus ipse Christus Dominus noster, quum esset ei renuntiatum Iohannem Baptistam in vincula coniectum, secessit in Galilæam, Matth. 4. 12. & sapius sibi fuga salutem, è manibus hostium elapsus, quaeruit. Sic Ecclesia post D. Stephani cædem dispersa est, Act. 8. sed quæ istiusmodi fugas sunt consequuta, semper ostenderunt illud propriè non esse à Domini

conspectu fugere, sed se hostibus Dei sancto
 prudentique consilio subducere, ad maiores
 fructus faciendos. Quum igitur varia circum-
 stantia in huiusmodi negotiis incurrant, vix
 praescribi potest aliqua regula manendum ne
 sit, an fuga sibi consulendum ouibus aut earum
 pastoribus: verum, si pastores ex animo Dei
 gloriae promouendae studio ducantur, nec de
 memoria sua deleri patiantur quod alios do-
 cere debent, nempe suipforum abnegatio-
 nem, ex sancto & recto affectu quo a merce-
 nariis discernantur, qui lupum venientem a-
 spicientes fugiunt, ac greges suos relinquunt,
 Iohann. 10. 13. aderit proculdubio Dominus
 suam voluntatem priuatim eos docturus, sive
 per sanctum suum Spiritum, indita ipsis in-
 rem praesentem sapientia & consilio, sive per
 oues ipsas: quod Apostolo corrigisse videmus.
 Act. 19. 30. & 20. 1. Peti oque ipsi Act. 12. 17. v. nō
 propterea necesse sit a Domino nona edi mi-
 racula. Et horum quidem frequentissima sunt
 nostro seculo exempla. At contra multos ni-
 mium vidimus ita perterritos, vt in aua a-
 berrantes, numquam in viam redire potuerint,
 alios vero, ex immensa Dei misericordia, sic
 in viam reducti sint. Quis vero miteretur homi-
 nes in haec praecipitia, etiam aliquando spon-
 te ferri: quod testatur Dauid denuo ad Regem
 Achis confugiens: Graues tamen & inexeu-
 labiles isti lapsus, quicquid praetextatur. Annon
 enim sensus communis homines expertes esse
 necesse

necesse est, quam sibi persuadent tutius agi cum eo qui derelicto Deo ad eius inimicos confugit, quam cum eo qui Dei promissis adversus quælibet terriculamenta firmè innixus, fidem suam ac vocationem imperterritus retinet, ab eius vnus pendens providentia: Denique, nonne planè insanus est, quicumque se rebus suis consultorum putat, scienter prudenter in Deum peccando? Itaque tantùm abest vt persecutionum æstu flagrante incunda sint hæc consilia, secedendi & à gregis vnione discedendi, quibus consiliis in leonum unguis devenitur, vt contrà tunc maximè sit vnio fouenda, cuius hic nobis exemplum proponitur: quod si factum erit, ne dubitemus quin Dominus, quemadmodum re ipsa fecit ratum id de quo maturè præmonerat Apostolos, nempe vbi duo aut tres coacti essent in suo nomine, fore se in medio ipsorum. Matth. 18.20. sic etiam inuocatus adit, & præsentissimum auxilium velat *δὲ τοῦ μνηστῆρος*, adferat.

Verum enim verò discendum ab hoc exemplo, quid sit in nomine Dei conuenire, nempe vt cæsus & consilia ferantur in Dei gloriam, mutuamque consolationem & ædificationem in Domino, non autem quærantur mala consilia, consultoribus ipsis pessima. Itaque dicuntur hic vndecim Apostoli (notandum autem Domini domesticos ita ab aliis nuncupatos vndecim, sicut prius ante Iudæ proditionem Duodecim vocabantur, licet decem tantùm huic apparitioni præsentès adfuerint,

Apostoli non conueniunt de priuatis rebus acturi.

tum absente Thoma, vt colligitur ex Ioh. 20. 24.) non de privatis suis egisse negotiis, de quibus tamen cogitandi satis magnam occasionem habere videbantur, sed se mutuo in spe resurrectionis Domini confirmasse, quum etiam contigisset vt post duorum illorum disceplorum ab vrbe in vicum proficiscendum egressum, quod perspicuum fit ex iis quæ in hac historia recensentur, Luc. 24. 22. & ea quæ in itinere ipsis contigerant, ac eorundem regressum, Dominus sic disprens Petro se conspiciendum præbuisse: cuius etiam apparitionis nominatim meminit Paulus, I. Cor. 15. 5. quam paucis tantum attigit vnicus Euangelista: quum Euangelistarum scopus non fuerit singula Domini facta vel dicta nominatim suis monumentis conscribere: sicut ipsemet Euangelista testatur, Ioh. 20. 30. & 21. 25.

*Ecclesia nõ
desinit esse
vera Eccle-
sia. licet non
in omnibus
etiam p̄uocis
quis religio-
nis capitibus
singuli
consensit.*

Quid verò? Sanè licet aded bene essent dispositi, tamè dicuntur, Mar. 16. 13. postquam duo isti discipuli renuntiaissent ipsis quæ in itinere viderat & audiuerat, adhuc incredulitate vel saltè tarditate ad credendū laborasse, quod de nonnullis ex illo cætu, nõ de singulis, intelligendū est. Nā expressè dicit historia, maxime partem ipsorū hanc sententiam, vel potius communitatem & ultimā conclusionē fuisse, qualem esse oportuit, verè nimirum Iesum Christum resurrexisse. Vnde discimus non admodum mirandū, si etiam in præcipuis quibusdā Christianæ religionis capitibus non is est consensus quem esse oportuit, inter eos qui aliis præire exemplo

plo concordia debet: quum id ipsum in ipsorum
 Apostolorum ipsorum cœtu contigisse videa-
 mus: nec etiam inde inferendum, nullam esse
 Ecclesiam ubi non est usque quaque firmus in
 omnibus consensus. At ponenda differentia
 est inter hanc opinionum discrepantiam, &
 apostasiam aduersus veritatem, sectasque v-
 nionem Ecclesiarum frangentes: inter mate-
 rias ex quibus illæ opinionum varietates o-
 riuntur, & debitationes & infirmitates quæ in
 peritissimos quosque cadunt: quod ipsum cõti-
 gisse videmus initio in Ecclesia Hierosoly mi-
 tana & Antiochena circa præcipuum argumētum
 de beneficio Domini nostri Iesu Christi, Act.
 15. 21. & 7. & inter Galat. circa eadē materiā, nō
 sine maxima spiritus erroris efficacitate, Gal.
 1. 6. & inter Corinthios in articulo de resurre-
 ctione, 1. Cor. 15. 12. Et nostrum infelici seculo i-
 dem plerisque in locis, immo nimium multis
 aspicimus, & quidem ut hætenus immedica-
 bile malum istud fuerit. Illa igitur a me allata
 distinctio diligenter obseruanda, cauendum-
 que ne facile offendiculis locum demus, &
 plerunque falsum iudicium feramus: quod
 non erit usque adeo difficile, si modò monen-
 tem Apostolum quid hac in re factum sit opus,
 audiamus, non fouentes, inquit, malum, sed e-
 tiam quantum fieri potest ac debet alij alios
 tolerantes, mutuæque ædificationi studentes,
 donec euadamus omnes in vnitatem fidei &
 agnitionem filij Dei, dona sua secundum men-
 suram distribuentis. Denique in genere tenen-

dum, ut non quæuis concordia Deo nos coniungit, ita non quamlibet opinionum diuisionem ab eo nos separare.



HOMILIA VNDECIMA.

Marc. 16.

14. Postremò, unà sedentibus ipsis undecim exhibuit sese, & exprobrauit incredulitatem eorù, & cordis duritiem: quòd is qui ipsum conspexerat excitatum non credidissent.

Luc. 24.

36. Hac autem ipsis loquentibus, stetit ipse Iesus in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.

37. Consternati verò & expauesacti, videbantur sibi spiritum conspicerè.

38. Tum dixit eis, Quid turbati estis, & quare disceptationes subeunt corda vestra?

39. Videte manus meas & pedes meos: nam ego ipse sum: contrectate me & videte: nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me conspiciatis habere.

40. Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus ac pedes.

Iohan. 20.

19. Quum ergo vespèra esset, die illo primo hebdomadis, & fores essent clausæ [illuc] ubi erant discipuli coacti propter metum Iudeorum, venit Iesus: stetitque in medio ipsorum, & dixit eis, Pax vobis.

20. Et

20. Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gavisissimi sunt ergo discipuli, viso Domino.



VANDO QUIDEM OMNIS nostra fides nititur iis quæ sunt nobis fideliter ab Apostolis Domini nuntiata, id est legatis quos ipsemet vocavit, & omnis generis signis ac miraculis indubitatis approbavit, sicuti docemur Eph. 2. 20. & Apoc. 21. 14. merito fortasse quærat aliquis cur non potius primis illis sese patefecerit, ad reliquos omnes deinceps docendos atque cõfirmandos, quàm Mariæ Magdalenæ, Marc. 16. 9. deinde aliis mulieribus, Matth. 28. 9. tum duobus istis in vicum proficiscentibus. At sic in Dei consilia inquirentes, non attendunt in primis optimum fuisse, immo necessarium, ut non solus Petrus, sed omnes Apostoli simul monerentur de sua quisque infirmitate, immo & incredulitate, ut sese ipsos agnoscerent sibi que ipsis applicarēt quod erant alios docturi deinceps. Deinde cõsiderandũ & illud, si faciles in credenda resurrectione fuissent, ut ei testimonium perhibere conarentur, à multis fuisse suspectos futuros, quasi seipsum quærent: quibus omnibus Dominus occurrit præcedentibus apparitionibus, quæ circumstantiis quidẽ diversæ fuerunt, sed in vno omnes pulchrè conuenientes. Tertio, quò plura testimonia habent, qui Apostolorum tempora sequuntur, tantum abfuisse

*Cur Iesus
Christus
sese non patefecerit
Apostolis
prius
quàm a
liis.*

vt Apostoli hunc fidei articulum cōfinxerint, quo sublato reliqui omnes forent inutiles, vt contrā postremi fuerint in eo credēdo, eò certius redditur ac firmitus minúsue suspectū eorum testimonium. Et sanè Deus sic operari solet, nos à sua prouidentia docens pendēre, nec in eius opera inquirere, ne qui sibi plurimum sapere, & esse maximè perspicaces vidētur, tandem prorsus insaniisse & cęcutiuisse videātur.

*Quomodo
Matheus fa-
ciat mentio-
nem vnde-
cim Apосто-
lorum, quos
vnà dicit
eoa 7os,
quum tamē
absente
Thoma tan-
tiam essent
steterim.*

Itaque hic dicitur Dominus post quā repente ab oculis duorum illorū discipulorum disparauisset, reditum ipsorum in urbem præuenisse, vt se Petro coram inspiciendū præberet, vt qui præ reliquis opus haberet. Deinde quā videret discipulorum suorū cętū non tam facile posse persuaderi, tantū abest, vt, quod merebantur, eos deseruerit, vt contrā in ipsorū ædes eos quæsiuerit, quo ex naturali sensu scrupulum omnē ipsis eximeret. In qua narratione non tantū res gesta nobis consideranda, quæ tamen est præcipua, sed omnes etiam circumstantiæ diligenter expendendæ, si prius hoc obiter obseruauerimus, non omnes illos vnde decim eò loci reuera conuenisse, absente Thoma, sicuti paulò post videbitur. At quæadmodum antea cętus ille duodecim vocabantur, sic à Iudæ proditione vulgò dicebantur Vnde decim, donec numerus ille Duodenorum surrogato Matthia in Iudæ locū redintegraretur: aut etiam dicere non erit absurdum Euangelistam hanc apparitionem voluisse comprehendere cum ea quæ octiduo post facta est.

Quod

Quòd ad tempus attinet, facta dicitur hæc
 apparitio sub vesperam eiusdem diei quo re-
 surrexerat: qua ex re ratū fieri videmus id quod
 ait Apostolus, Dominum non sinere nos ten-
 rari supra vires, quas ipsemet sufficit. i. Cor. 10.
 13. Nam proculdubio non magno molimine
 prosternti tum poterant qui constantissimi vi-
 debantur. Dominus igitur re ipsa comproba-
 turus neminem velle se eorum quos Pater i-
 psi dederat perdere, Ioh. 18. 9. hætere quidē
 illos animi dubios aliquātisper passus est, quò
 manifestatio ipsius esset deinceps gratior &
 acceptior, sed interea tamen nuntiis variis, ad
 quatuor vsque subinde laborantes recreauit,
 primū Maria Magdalena missa: deinde aliis
 mulieribus: tum Petro: quartò denique duo-
 bus illis discipulis quibus in itinere apparue-
 rat: præter alias interiectas visiones, & ea quæ
 nominatim Petrus & Iohannes in sepulchro
 viderant & obseruarant: quò mendacium eo-
 rum manifestius fieret: qui furto sublatum Iesu
 Christi corpus cum insigni calumnia diuul-
 gabant. Ergo exemplum istud conspicuū no-
 bis facit quod Psalm. 121. 4. dicitur, Custodem
 Israëlis non dormire nec dormire, licet suis
 nonnunquam stertentibus: quod repræsenta-
 tum etiam nobis fuit in iisdem Apostolis pau-
 lō antè prece illa vltima quam ad Patrem su-
 dit Christus imminentibus ipsi Iuda & aliis eū
 capturis. Et hoc sanè officiū præscribit ijs quos
 ad alios excitandos vocat, quam ob causam E-
 piscopi nominantur, vt gregibus inuigilent,

*Singulare
 exemplum
 in Iesu Chri-
 sto vigilan-
 tia Passio-
 num in sua
 ones.*

corum Domino rationem reddituri, minante per Prophetam se ab ipsis sanguinem requisitarum cuiuscunque ouiculae culpa ipsorum pereūtis. Ezech. 3. 18. Vnde verò tam crassi nostri lapsus, ex quibus multi nunquam emergunt, nisi quòd aut dormientibus pastoribus, inimicus nostrae salutis lolium in agrum Domini immittit, Mat. 13. 25. aut qui excitati sunt, vel neglexerunt, vel serò nimis expergefatti sunt, vt virginum docet parabola Matth. 25. 5. & 10. Eia igitur, fratres, ad hanc doctrinam mentes aduertite: nam si aliàs vnquam, id res & hora flagitat, & locus ipse, si alius vllus, postulat ne incauti ac stertentes corripiamur.

*Cur Iesus
Christus
suis disci-
pulis eodē
loco & tem-
pore simul
coactis ap-
paruerit.*

Altera circumstantia est temporis & loci, voluit enim illos Dominus eodē loco, eodēque tempore simul coactos inuenire, & quidē alios prater undecim cum illis discipulos, vt horum omnium testimonio irrefragabili totam suam Ecclesiam simul ac semel de sua resurrectione certiozem faceret.

*Metus cū
aliquo de-
fectu con-
iunctus
minimē
damnandus
est, modò
ne ab offi-
cio nos de-
terreat.*

Non est porro verisimile totum integrum diē simul coactos permanisse: sed sub vespere conuenisse, veritatem cognituros eorum quae subinde per varios nuntios ferebantur, & sese inuicē consolaturos. Tempus igitur opportunū explorarunt, quo tuti essent ab hostiū suorum furore. Quāobrem etsi metus ille de quo hic agitur, incredulitate & diffidētia fuit permixtus, (qua in parte reprehensionē meretur) tamē quū ipsos ab officio non deterruerit, magnopere laudādi sunt discipuli prudēter conuenientes, siquidem

si quidē ipsemet Dominus prudētiā cū simplicitate coniungendā esse docuit, Matt. 10. 16.

Sub vesperam igitur primi diei septimanæ, qui nobis hodie dies est Dominicus, Dominus dicitur ad eos venisse: quod non omnino est intelligendum Hebræorum more, apud quos dies initium ab occasu solis capiebat: quum sit verisimile duos illos viatores, quibus erant in reditu conficienda sexaginta stadia, quandoquidem iam dies inclinauerat, vt loquuntur Luc. 24. 29. non nisi post Solis occasum in urbem aduenisse, & iam multa nocte. Nam sexaginta stadia conficiunt sex millia Italica, quę leucam vnā Gallicam cum dimidia faciunt, in singulas leucas numeratis quatuor millibus. Quemadmodum igitur vt periculum effugerent opportunum tempus elegerunt, eandem Dominus opportunitatem accepit, vt eò attentius & tutius ab ipsis videretur & audiretur.

Alia non parui momenti circumstantia superest, Dominum Iesum foribus clausis venisse, & stetisse in medio ipsorum: & eo viso discipulos ita consternatos & expauesactos fuisse, vt sibi Spiritum conspicerē viderentur: ex quo apparet eos, præterquàm quòd istiusmodi visa & phasmata inopinatò in oculos incurrentia terrorem adferunt, vehementer attonitos fuisse, conspicientes ipsam sic ingressum vt fores aperiri nec vidissent, nec sensissent: siue de domus foribus, siue de cubiculi aut conclauis in quod conuenerant, istud in-

*Quomodo
intelligēda
illa vespera
primi diei
septimana.*

*Cur Iesus
Christus in
gredi volue-
rit ianuis
clausis.*

telligatur. Non dubium igitur quin miracu-
 losus hic ingressus fuerit tum in se, tum in ex-
 traordinaria celeritate: hoc miraculo docere
 volente Domino discipulos suos, nihil suæ
 diuinæ potestati mortem detraxisse, de qua
 nondum satis erant persuasi: sicut vicissim vi-
 sibiliter ac sensibiliter demonstrare voluit ve-
 rum se hominem resurrexisse, eodem corpore
 & eadem anima præditum quam ante mortem
 habuerat.

*Quomodo
 intelligen-
 dus hic in-
 gressus ia-
 nus clausus
 qui miracu-
 losus quidē
 fuit, sed ta-
 men non
 immutauit
 Iesu Christi
 humanita-
 tem: nec iu-
 uat aut y-
 biquitatem
 aut inuisibi-
 litatem cor-
 poris Iesu
 Christi som-
 nantes.*

Hic quæritur, quodnam istud miraculum
 fuerit. Atque illi primùm qui libenter persua-
 serint Iesum Christum secundum humanam
 suam naturam à sua resurrectione, factum esse
 Omnipotentem, diuina omnipotentia, vt nul-
 lis amplius corporeis dimensionibus aut loci
 circumscriptionibus sit obnoxia humanitas:
 sed essentialiter sit, & in propria corporis sub-
 stantia, alij quidem dicunt vbique, non minus
 quàm ipsa Deitas: alij in tot hostiis, quas vo-
 cant, quot sacrificus consecravit: alij in tot lo-
 cis quot Sacrosancta Cæna administratur, &
 in totidem hominibus quot ad Cænae com-
 munionem accedunt. Quæ omnes opiniones
 sunt totidem perniciosissima & falsissima do-
 gmata, immo deliria à spiritu erroris in Eccle-
 siam inuectæ, vt Christianam Religionem non
 tantùm in fabulas transformaret, sed prorsus
 tanquam sibi ipsi contrariam aboleret. Nam si
 huius doctrinæ fundamentum, & quæ illi fa-
 perstruuntur vera sunt, actum est de incarna-
 tionis articulo, tollitur enim definitio vni-
 nis

nis personalis duarum Iesu Christi natura-
rum, sine vlla confusione aut mixtione, nec
essentialium, nec earundem proprietatum es-
sentialium. Corruit eadem ratione Iesu Chri-
sti corporis veritas, saltem ab eius resurrectio-
ne. Sic euerteretur articulus Ascensionis Domi-
ni in cœlum, quæ non erit realis loci mutatio,
vt historia docet, sed mutatio naturæ visibilis
ac finitæ circumscriptæque suis dimensi-
onibus (sine quibus corpus desinit esse corpus) in
substantiam inuisibilem, & plus quàm spiri-
tualem & Angelicam. Nec enim Angeli, nec
animæ nostræ sunt vno momento pluribus si-
mul locis. Sic ridiculus redditur articulus, se-
cundi aduentus & reditus Domini è cœlis in
terras, ad viuos & mortuos iudicandos. Nam
ita redire non erit, realiter & substantialiter
redire, sed non mutato loco in terris, ex inui-
sibili qualis à sua resurrectione fuerit, vsque
ad suum reditum, iterum visibilem fieri, vt so-
lent histriones. Immo, ne procul abeamus, idē
Iesus Christus corpus habuerit sine dimensio-
ne, vt medias fores penetraret: & repente in-
gressus factus erit visibilis & palpabilis. Sed si
hunc locum pro se Vbiquitarij adferunt, ma-
gnopere hallucinantur. Nam si iam erat vbi-
que, qualem nonnulli ex ipsis, iam ab eius na-
tiuitate ipsi tribuunt Vbiquitatem, sanè Iesus
Christus non erit ingressus in locum ex quo
non excesserat. quandoquidem vbi que est: sed
simul & eodem momento, intus & foris fue-
rit, præsens & absens. Sed quis tandem harum

nugarum finis? Verum enim uero dicat aliquis, quomodo Iesu Christi corpus penetrauerit ianuas clausas, quin duæ substantiæ corporeæ simul in vno & eodem loco concurrerint? Et si id verum est, quomodo Iesu Christi corpus suas dimensiones corporeas & naturales retinuerit? Sed antequam istis respōdeam, verum sit necne quod in medium adferunt, quānam, obsecro, verum erit visibilem & palpabilem ipsum fuisse, loquentem & plagas veras monstrantem, seque eoque ad suorum captum accommodantem, ut cibum vnā cum ipsis caperet, nisi verè & citra illusionem naturales dimensiones retinuit? Sine quibus si corpus verum esse corpus potest, vel, si cū quibus corpus potest esse non verum corpus, sed spiritus, nonne Iesus Christus præstigiator e egisse videretur, ex istis dimensionibus visibilibus & palpabilibus veritatē sui corporis à mortuis suscitati comprobans? Sic igitur istud miraculum exponendum & intelligendum est necessariò, ut veritatis corporis Iesu Christi fundamentum maneat immutabile & inconcussum. Nec verò dicitur ingressus ianuis manentibus clausis, nec etiam penetrasse lignum aut ferrum: sed simpliciter quā portis clausis coacti essent in vnum discipuli, in medio illorum ipsum se sterisse: quibus verbis describitur repentinus & inopinatus ingressus ad eos qui tale nihil expectabant. Sed ponamus non tantum fuisse extraordinariam in hoc facto celeritatem, sed verum super-

naturale miraculum, dico, vt semper immota
 maneat veritas corporis Iesu Christi necessa-
 riò fatendum istud miraculum virtute diuina
 Iesu Christi factum esse, nõ in essentiali pro-
 prietate corporis ipsius, qua semper fuit ac fu-
 turum est in perpetuum verum humanum
 corpus, sed in ianuis: veluti quum super aquas
 ambulauit & Petrus post ipsum, miraculum
 non accidit, nec in corpore Iesu Christi, nec
 in corpore Petri: sed in aquarum naturali qua-
 litate, quarum natura fluida nõ ita mutata est,
 quemadmodum quum easdem in verum vi-
 num commutauit, sed miraculosè tamen fir-
 mata & veluti solidata, ad eos qui ipsis in am-
 bulabant sustinendos. Idè factum est in maris
 rubri tràitu, Exod. 14. 22. & Iordanis, Ios. 3. 16.
 aquis in murù sese conglobantibus hinc inde,
 vt populo Dei liber transitus pateret. Quid ve-
 rò fornacem illam ardentè commemorem, in
 quã iniecti sunt tres Danielis focij, cuius flã-
 ma semper quidè flãma fuit, & quidè ardētissi-
 ma, vt suo periculo experti sunt ij à quibus in
 ipsam tres illi Danielis focij fuerat iniecti, sed
 cuius naturalis ardor sic fuit cohibitus, vt ne
 capillos quidè ipso. ù attigerit, tantù abest vt
 nocuerit, Dan. 3. 27. Sic leonù rabies Angelorù
 ministerio fuit coërcita, Dan. 6. 22. Idè de hoc
 facto iudicandum reor, ianuas miraculo tam
 repentè apertas fuisse & tam repentè vicissim
 sponte clausas, vt id non sit à discipulis ani-
 maduersum: aut non erit absurdù dicere si ne-
 gemus apertas fuisse, substantiam eas ù celsisse

verò naturali corpori Domini ipsorum crea-
 tori, momentòque iterum coaluisse: quod sanè
 non magis esse mirū potest, quàm quod pau-
 lò ante vidimus, subito ipsum è duorum illo-
 rum viatorum conspectu disparuisse. Idè Phi-
 lippo contigisse legimus, Act. 8. 39. nulla ta-
 men facta nec in Iesu Christi, nec in Philippi
 corpore mutatione: sed ita tamen vt Philippi
 corpus non ita disparuerit tanta celeritate su-
 pernaturali & ineffabili, facta in ipso aliqua
 mutatione: sed quoniam à Domini Spiritu ra-
 ptus est: at quæ miracula Christus edidit à vir-
 tute veræ Deitatis, quæ in ipso est essentialiter,
 & non aliunde, manarunt. Quis verò scit num
 etiam hic Dominus vsus sit alicuius Angeli, ab
 Apostolis non visi, ministerio in his ianuis
 momento aperiendis & claudendis, sicut An-
 gelum adhibuit ad saxum à monumento re-
 uoluendum: vt non sit necesse cum veteribus
 nonnullis sentire, saxum à Christo fuisse pene-
 tratum, quando quidem ea de re Scriptura nul-
 lam facit mentionem quæ nos in eam senten-
 tiam deducat? Nec enim illic dicitur resurre-
 xisse clauso sepulchro, sicut hic dicitur, coar-
 ctis in vnum discipulis, ianuis clausis seipsum
 in medio ipsorum stetisse. Sic porta ferrea spò-
 te Petro aperta est, vt egrederetur carcere, Act.
 12. 10. quemadmodum prius contigerat carce-
 ris fores ab Angelis aperiri miraclosè Apo-
 stolis, tantaque celeritate claudi, vt postridie
 carcer inuentus sit clausus quam tutissimè: ca-
 stodibus tamen ad fores stantibus istorum pe-
 nitus

nitus insciis, ut quæ non animaduertissent, Act. 5. 19. & 23. Siquis ad hæc excipiat nullum de his verbum in textu haberi, vicissim respōdeo nullum item verbum fieri de ianuis ab illo penetratis ut comminiscuntur, quod commentum ipsorum quum tam multa absurda consequantur, ut ostendimus, falsissima, fideique nostræ articulis contraria, hinc necessariò confitendum esse inferimus falsissimam illorū interpretationem, nostram verò contra expositionem fidei Christianæ consentaneam, multisque rationibus, & similibus exemplis fultā, esse verissimam. Denique si ut nostris figmentis locus detur, à Domino facta miracula tam anxie & scrupulosè examinanda sunt, næ id fuerit velle comprehendere quod desineret esse miraculum, si eius ratio vel ab hominibus, vel ab ipsis Angelis peruestigari posset. Iam verò ut superiores rationes omittamus, qua tandem ratione facto extraordinario & miraculoso præsentiam corpoream ordinariam in administratione Sacrosanctæ Cœnæ niti dixerimus?

Quibus sic expositis, expendenda nobis super sunt quæ in hac apparitione dicta gesta que sunt. Itaque Dominus dicitur eos salutasse his verbis. Pax vobis: quas voces noster Euangelista non expressit temerè. Nam ex v'sitatis illis Domino vocibus confirmari discipulos oportuit in eius agnitione, & ex verborum ipsorum sono: ut Dominus suorum discipulorum incredulitatem tribus præcipuis huma-

Quam præ clara saluatio qua Dominus suos discipulos excipit, & singulis Christianis commenda sit.

nis sensibus coarguerit, auditu primùm, quum
 ex consueto loquēdi more sit eos alloquutus:
 deinde visu: tum etiam actu, quibus adde-
 esum ac potum, quod hæc historia distinctè
 exprimit. At hæc omnia illis tunc & hodie no-
 bis forent inutilia, nisi eadem referamus ad
 fructum quem ex hac cognitione percipimus:
 ut hæc saluatio nobis eum indicat. Nam in
 summa, quid est Euangelium? Nuntius veræ &
 vnicae pacis, nostræ putà Reconciliationis
 cum Deo, per hunc à mortuis suscitatum, I-
 deoque inter alios titulos Principis pacis titu-
 lo ornatum apud Esaiam: & quidem Pacis
 sempiternæ, cuius non sit finis. Esa. 9. 6. & 7.
 quam mundus dare non potest, Iohann. 14. 24.
 &, quod longè maius est, quam oblatam re-
 spuit. Atque hac ratione cõciliatur quod mo-
 dò dixi cum Christi dicto Matth. 10. 34. se non
 venisse pacem in terram missurum, sed gla-
 dium: quæ minimè sunt intelligenda, nec de
 natura doctrinæ Euangelicæ, nec de Domini
 proposito ac fine: sed de euentu maximæ ho-
 minum partis respectu: præsertim verò mise-
 randi huius populi, qui tanto bono se sponte
 priuauit, tamque horrendum in se iudicium,
 tam detestanda rebellionem prouocauit. Annon
 verò nos idem hodie quoque experimur? Annon
 hoc ipsum hodie nobis obicitur, in toto
 Christiano orbe pacem floruisse prius quàm istius
 Euangelij fieret vlla mentio? Iisdem omnino
 vocibus olim infælicis illius populi reliquæ
 conquerebantur apud Hieremiam, Ex eo tem-
 pore

pore quo cessauimus sacrificare Reginae coeli (Soli nimirum, in cuius locum apud bonos scilicet Christianos Catholicos Mariae Virginis idolam successit, & infinita patronorum & aduocatorum multitudo) & libare ei libamina, indigni sumus, & gladio & fame consumpti sumus, Ierem. 44. 17. At Euangelium, omnibus istis calumniatoribus & blasphemis hominibus, inuitis licet ac ringentibus, non desinet esse doctrina pacis, veraeque nostrarum coram Deo conscientiarum tranquillitatis, Matth. 11. 20. quando quidem hac uerba doctrina docemur deleri quicquid à Deo nos separabat: & eadem contra nobis donari quicquid Deo nos gratos efficere potest, Eph. 1. 6. & 2. 16. & 17. per eum qui factus est nobis à Patre, sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio. Mundus uero, quando quidem tantum bonum recusat, misera sua & deploranda conditione fruitor: & quum amicitia mundi sit aduersus Deum inimicitia, ut qui mundi amicitiam quaerit Deo se exosum reddat, Iac. 4. 4. ita nos erga mundum geramus, ne huius odij causa proficiscatur ab ulla nostra culpa, quos etiam inimicorum studere commodis par est, Luc. 6. 27. & malum bono compensare 1. Thess. 5. 15. sed quicquid odij intercesserit eorum vitio teratur acceptum. En pacem qua de hic agitur, quamque nos disertis uerbis iubet Dominus nobis inuicem precari, tum uerbis tunc factis, qualis olim mutua fuit Christianorum saluatio, & quidem addita conditione non

fore, nisi per nos stererit, tales piorum inanes preces. Utinam verò non tam multi hodie passim obuij essent, & quidem eorum qui Evangelico nomine gloriantur, ore pacem praferentes, corde verò infensissima odia fouentes, quos ad illa Domini apud Prophetam verba relego, Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea: Ierem. 9. 8. & 9. Ed, inquam, istos ablego, & ad Iudæ tristem exitum, cuius illi vestigia premunt, Matth. 26. 41.

*Domini
obtulit ac
dedit disci-
pulis suis
pacem quã
eis preca-
tusest quod
adhuc ho-
die perfi-
deles suos
feruos ho-
mines allo-
quẽs facit.*

Ut verò nostram historiam repetamus, obseruanda hic differentia inter hanc saluationem à Iesu Christo, & ab hominum reliquorum ore promanantem. Nos enim hoc vnum hac in parte possumus, quatenus homines, bene alij aliis nimirum precari, quarum precum effectus Domini arbitrio permittendus est. Iesus verò Christus ita suos alloquutus, etiã pacẽ eandẽ obtulit ac dedit ipsis quam optauit, quum omnem habeat in cœlis & terra potestatem, vt deinceps visari sumus. Etsi verò non ampliùs in his terris ore suo nos alloquutus degit, tamen, nisi impedimento ipsi fuerimus, idem thesaurus quotidie ab ipso nobis offertur ac datur nõ minùs verè, quàm quũ discipulos suos coram est alloquutus. An non enim ij sumus, quos quotidie per seruos ac legatos suos ita cõpellat, Recõciamini mihi? 2. Cor. 5. 20. Nonne idẽ præterea Iesus Christus est, idẽ metue Spiritus Sanctus qui nostro Spiritui testatur nos esse Dei filios & Dei cohæredes? Ar-

que idipsum quod fuit tēporis hominibus Dominus dicebat, Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciā vt requiescatis. Matth. II. 28. quodque voce magna in templo clamauit, Qui sitit, veniat ad me & bibat, his verbis eam Pacē, qua de hic agitur, denotans: nonne idē quotidie inclamat per eos in quorum ore verbum istud recōciliationis posuit: 2. Cor. 5. 19. Sed de hoc posteriore pluribus deinceps acturi sumus.

Cæterum vt Dominus statim à limine miseros suos discipulos hac salutatione voluit cōsolari, sic etiam lapsum ipsorum non paruum minimè dissimulauit, exprobrans iplis, vt apud Marcum dicitur, tarditatem cordis & incredulitatem. Qua in re præbuit exemplum quod veros omnes Pastores oportet imitari, cōsolationes ac reprehēiones ita temperantes, vt nec dulce nec amarū superet, vt solent boni medici ex simplicibus variis pharmaca tēperare. Atque hoc præsertim seculo digna sunt ista non leui consideratione, quo videmus maximè noxios quosque nihil aliud quàm Euangeliū ad voluptatē postulare, Esa. 30. 10. quorū tamē rebellio postulat a nobis ne vllum finē faciamus ipsorū iniquitates pleno gutture carpendi, quod idem Propheta iubet, Esa. 40. 6. qua in re vtinā Deus suo nos Spiritu regat. Sed an iisdē licebit vti obiurgationibus & exprobrationibus, quibus a Domino discipulos fuisse correptos cōspicimus? Quidni? quum ex officio teneamur, ne in ma-

*Consolationes & reprehensiones in fide-
li Euange-
lij admini-
stratione
dulci & a-
maro sunt
temperan-
dæ.*

dictionem incurramus, quam aduersus multos
 canes Propheta idem olim protulit, Esa. 56. 10.
 Nam hi scholam Euangelij non amplius qua-
 driennio frequentarant, nos verò iam annos
 quadraginta, immo quinquaginta, & amplius
 Dominus nullū monendi & obiurgandi finem
 fecit, sed monitionibus nullū locū dedimus.
 Cuius enim cor molliū est, aut immensis quæ
 à Domino accepimus beneficijs, aut eiusdem
 varij generis castigationibus? Et vt paucis ab-
 soluam, quis adhuc verbo huic seridè fidem
 adhibuit, licet Ecclesiæ refotmatæ titulo glo-
 riemur? Nam si Paradisum Dei filijs paratum
 esse vera fide crederemus, nonne maiore illius
 studio & ardore teneremur? Ac si vicissim In-
 feros crederemus, præparatos hanc sapien-
 tiam contemnentibus, quorum futura condi-
 tio deterior est Sodomæ ac Gomorrhæ, nonne
 metu trepidarem, oculis nostris intuentes
 Domini securim, qua tam multæ tam varijs
 locis Syluæ Domini decussæ sunt, & ignem
 illum ardentem Domini, quo tam multi & fi-
 nitimi & procul à nobis remoti populi exarse-
 runt, iam iam nobis imminentem? Quis verò
 huius indignationis ardori sustinendo par est?
 Ecquis huius torrentis exundantis impetum
 compescet, quo maximam orbis partem de-
 uastatam cōspicimus ab ortu ad occasum, & à
 Septétrione ad Meridiē? Quid igitur hic agas?
 Nempe saltem, quū nos adhuc Iesus Christus
 alloquatur, pacemque hanc offerat, conten-
 tus nobis duritiem nostram & incredulitatem
 expre-

exprobasse, supplicibus votis eum precemur, ut quã mētē suis discipulis dedit, quò in hac reprehensione proficerent, eandē nobis largiatur.

Sed ne imitemur eos in eo quod hic dicitur, *Quomodo intelligendum quod hic dicitur de Spiritus apparitione.* conspecto ipso non modò non credidisse quæ oculis suis videbant, auribùsque suis audiebant, sed etiam sic attonitos & metu percussos fuisse, quòd in medio sui ipsum conspicerēt, non animaduerso tamē eius ingressu, ut non eum esse existimarint, nec verū hominē: sed spectrū, aut geniū quendã siue bonū siue malū, qui vana quadã specie corporis ipsis illuderet: quales visiones sacra Scriptura sæpe recenset, ut non sit curiosius inquirendum in modum & rationem naturalem aut supernaturalem qua illa fiant, & sese non tantum nostræ *διὰ τὸν μὴ φαντασία*, sed sensibus etiam externis offerant. His aliquid amplius adde, Angelos, quoties ita Deo visum fuit, hominibus apparuisse cum veris corporibus humanis minime *φαντασμοῖς*, aut per imaginem quandam animo insidentem, aded ut etiam ederint ac biberint, licet non hoc sine ut ex cibo potuque alimentum caperent, quam Angeli istiusmodi corpora assumerint subito in hunc vsum formata, deinde iterum dissoluta, sicut ex Abrahami historia nominatim liquet. Nec dubitandum etiam quin maligni illi spiritus Deo permittente possint istiusmodi corpora quædam induere, quod de infelicibus illis veneficis publicæ latæ sententiæ demonstrant, quæ sanè non sunt semper vanæ illusiones.

*Quam ma-
gnū abusus
in Ecclesiā
inuenit ex
falsis spiri-
tuum appa-
ritionibus.*

Hic verò nobis ab apparitionibus summo-
pere cauendam. Nam Propheticae visiones
præteriere: reliquæ verò, præterquã quòd iam
olim cauit Dominus ne consilium à mortuis
peteretur, Deut. 18. II. sunt relinquendæ incan-
tatoribus illis ac necromanticis, seductis &
sedocētibus, quum experientia docuerit quot
inde abusus in Christianum orbem inuecti
sint, quòtque horrendæ idolomania species,
quas nondam disperse re lacis Euangelicæ
splendor potuit: ex quo quilibet amentissimus
disceat quantopere sint fugiendæ: quum præ-
sertim maxima pars talium apparitionum me-
ræ sint imposturæ legibus puniendæ: qualis il-
le fuit pseudoSamuel qui Pythonissæ appa-
ruit. I. Sam. 28. 14.

*Errum
error qui
de Dei ope
ribus credi-
tatis aut
ext cordi-
naris non
nisi ex sen-
su suo natu-
rali iudi-
cant.*

Sed vnde tandem nata illis hæc opinio? Su-
pernaturalis Iesu Christi ad ipsos ingressus, ex
quo inferebant corpus illud oportere non esse
corpus naturale: qua in re parum memores se
præbuerunt diuinæ potentia Domini nostri
Iesu Christi, cuius insignia testimonia habue-
rant tot edita omnis generis miracula. Saltem
debuerant in memoriã reuocare quid sibi con-
tigisset, quū viso Iesu Christo super aquas am-
bulante, spectrū esse perauerant, eodem modo
hallucinari quo hic etiam hallucinantur: in eo
nempe quòd quemadmodum tūc miraculum
illud non fiebat in Iesu Christi persona super
aquas ambulantis, sed in aquis super quas am-
bulabat: sic in hoc tam repentino ingressu mi-
raculum non erat factum in Domini corpore,
sed

fed in iantis, per quas tam repentinus ingref-
 fus Domino patuerat, & tam repentè rursus
 coierant. Quemadmodum igitur aquæ sic soli-
 data sub Iefu Chrifti pedibus nullam tamen
 mutationem patiebantur, nec effentiæ fuæ nec
 qualitatis effentialis, non magis quàm quum
 aquæ glacie concrefcût, vt etiam fuper eas in-
 cedatur: non abfimili modo ianuæ illæ nullam
 paffæ fubftantiæ mutationem, multò que
 minus corpus illud quod eas cedètes penetra-
 rat. Hoc igitur ingreffu Domini noftri Iefu
 Chrifti corpus nullo modo fuit alteratũ, ficuti
 fupra fatis copiofè docuimus. Verumenimue-
 ro confpicimus in hoc exemplo qualis fit mi-
 fera noftra & cæca natura, tum in considera-
 tione maximorum Dei operum, fiue ordina-
 ria, fiue extraordinaria illa fint, tum in eorun-
 dè obliuione. Indè que tertium maximum vi-
 tium nafcitur, quòd infinitam Dei noftri vir-
 tutem ex noftratum virium modulo & captu
 metientes, faliffimas conclufiones elicimus,
 quibus in exitium vltimum abriperemur, nifi
 noftri Dominus miferus per fanctum fuum
 Spiritum nos meliora principia doceret,
 quàm quæ in nobis ita corrupta funt.

Quum igitur Dominus tot testimoniis te-
 ftatã feciffet, non potentiam diuinã extraordi-
 nariam, aut aliunde mutuatitiam, fed veram &
 effentialem Deitatem, id fi difcipuli meminif-
 fent, nonne facilè conclufiffent ex fupernatu-
 rali hoc ingreffu minimè dubitandũ quin qui
 alios à mortuis fua vi fufcitaffet, eãdem ipfe

*Humana
 ipfa ratio
 potest ac de-
 bet infinitã
 Dei poten-
 tiam nobis
 comproba-
 re.*

quoque resurrexisset? Sed quid agas: à naturalis sui sensus apprehensione pendent, qui sibi nõ patientur persuaderi ista sic posse contingere. Et tamen hoc si daretur, nonne humanitas loquẽdo, firma foret ac solida cõclusio, si quis inferret, Deum igitur non esse Deum, nec auctore naturæ, si nihil nisi ex naturæ legibus potest administrare? Ex eo enim sequeretur nec Infitum esse, nec Omnipotentẽ, ac proinde nullum aliũ esse Deũ quàm ipsam naturã, quæ tamen nec ipsa Deus erit, quãdoquidẽ suis ipsa legibus deũ nãta tenebitur. En quo nos egregia illa naturalis scientia ducat: & illa insaniens ratio, per quã hoc assequuti sunt qui omniũ sapientissimi habebantur, vt maximã suam ignorantiam magis magis que patefecerint. Rom. 1. 22.

*Remedium
aduersus
periora &
quomodo
Dei promissis
utendũ
sicut ex iis
effecta speremus
&
expectemus.*

Quò verò precipitium istud fugiamus, Dei nostri potentia immẽsa est omnibus illis opponenda, qui causarũ secundarũ ordinẽ ac viẽs ita disposuit, vt tamen ipse maximus earum sit Rector, eas mutans, varians & abolens ex suæ bonæ volũtatis arbitrio: seque ita verè Infitũ ac Omnipotentẽ patefacit. Porro duo extrema hic summopere cauenda sunt, vnum ne propterea constitutum à Deo ordinem negligamus quem Deus nobis initar speculi proponit in quo visibilia ista intuentes ascendamus ab iis ad inuisibilia magni huius Operarij & Rectoris tum harum causarũ tum eandem effectũ. Alterũ ne hos imitati ex ingenij nostri captu Dei promissiones aut iussa metiamur, quæ tanquam vera recipiamus, aut falsa re-
spua-

spumamus. Exempli gratia, si de credenda vnica
 sola & essentiali Deitate, Patre, Filio & Spiritu
 sancto agitur, id Philosophus ridebit, de quo
 Christianus minimè omnium dubitabit. Si
 credendum dixeris ab omnipotente Deo ex
 nihilo creata omnia, stulta naturalis ratio elu-
 det, fidelis verò fidem verbo Dei habēs. Crea-
 tori debitam gloriam & honore feret. Atque
 idē esto de reliquis omnibus nostræ fidei atti-
 culis, quorū fundamentū est hoc vnicū, Deum
 dixisse, & nobis illos exposuisse. De futuris au-
 tē, quæ in genere nobis nēpe promissa, posita
 sunt in spe, qualis est nostra resurrectio, redi-
 tus Domini ē cœlis, ad viuos & mortuos iudi-
 candos, alios ad vitā, alios ad mortē æternā, ea
 omnia certò euētura credimus, contēptoribus
 in sua infidelitate relictis, donec tandē vltimo
 illo incendio corripīatur, vt prior ille mundus
 Noachi tēporibus aquarū cataclysmo subla-
 tus est. Idēque nobis statuendum de applica-
 tionibus specialibus promissi singulis fide-
 libus fauoris & auxiliij diuini ac liberationis ab
 omnibus periculis terrenis, & huius vitæ ne-
 goriis: hoc sedulò cauentibus ne fide nostra ab
 vllis causis secūdis in hanc vel illā partē incli-
 nantibus pēdeat: vt cōtrā quò magis causæ se-
 cundæ declinare videbūtur ab exitu angustiarū
 in quas incurrimus, eò minùs animū despō-
 deamus: quandoquidē Dominus toties nostro
 seculo & in omnium nostrū oculis testatum
 fecit, tum maxime suam immensam potētiam
 esse conspicuam, quum humana auxilia de-

fecisse videntur. Verumenimvero quum sit nobis negotium cum hoste astutissimo & vaferrimo, si diuinarum promissionū effectum assequi volumus, agite, simus primū ex eorum numero, quibus illæ factæ sunt, credentium ac pœnitentium: deinde intra promissionis terminos consistamus, quos vltra citràque nequit consistere rectum. Exempli gratia: Dominus pollicitus est se suos nunquam deseriturum: hac igitur spe ac fiducia precemur illum ne nos deserat: certo persuasi nunquam has preces irritas fore. At quum non sigillatim nobis significarit: quando, quibus auxiliis, quomodo nos periculis sit erepturus, licet quidem, Davidis exemplum imitatos, aliquid ab ipso magis speciale postulare, ne auxiliū suum differat, sed potiùs opem laturus accurrat, hoc vel illo periculo nos eripiat: hoc vel illo modo quem præparasse videtur ferat nobis opem: sed cum conditione, quando nimirum sic ipsi videbitur, per quos, qua ratione & modo, siue per mortem, siue per vitam: sic in vnicam eius providentiam recumbentes qui solus vult ac potest omnia pro suorum conseruatione. En quomodo pro perpetua perturbatione qua propter incredulitatem ac diffidentiam perpetuò æstuamus, fides firmo nixa fundamento spem fouens quæ nunquam confundit, nos cum Davide tranquillo animo & conscientia pacata in maximis quibùsque tempestatibus docet ac docebit in has voces erumpere, Iehoua lux mea, à quo timebo? Iehoua

robur vitæ meæ à quo trepidabo?

Sed præter superiora illa omnia summo-
re nobis contrà vitandus est eorum error, qui
Dei Omnipotentia obrentu libenter nobis
miracula ex sui cerebri imaginatione obtru-
ferint. Sic hodie qui falsissimè docent corpus
reale & essentialiter Iesu Christi, aut Transsu-
bstantiari in Missa: aut in Cœnæ Domini ad-
ministratone Cõsubstantiari, aut Vbique esse
realiter & Essentialiter in cœlo & terra, deli-
ria illa sua nolentibus admittere exprobrant
incredulitatem, arque istis discipulis de qui-
bus hic agitur, similes esse dicunt, ipsique Tho-
mæ, nihil nisi quod oculis suis videret aut ma-
nibus tangeret, credere volenti, quasi fides no-
stra à sensibus pendeat. Sed habemus, Dei be-
neficio, quod regeramus: ac prius quidem
Sacram Scripturam non modo nullam facere
mentionem aut huius mutationis aut aboli-
tionis panis aut vini sacramentalis, aut huius
realis alicuius coniunctionis substantiarum:
sed contrà ex diametro illa naturæ & vsui Sa-
cramentorum repugnare: quum ea sit Sacra-
mentorum natura & vsus ut spiritualis nostra
cum Iesu Christo sit coniunctio, quæ minimè
fiat manibus nec ore corporeo, sed virtute
Spiritus sancti, apprehenso Iesu Christo per
fidem, ut huic mysterio nihil sit commune cū
villo corporis situ, nec vlla præsentia reali &
essentiali corporis Iesu Christi in his terris.
Deinde, tantum abesse, ut hæc miracula vera
sint, quæ nobis persuadere nituntur, ut contra

*Alius error
ridiculus,
sed longè
periculosior
superiore
eorum nempe
qui sua soma-
nia Dei
Omnipoten-
tia prætex-
tu obten-
dunt.*

ne sint quidem, aut fuerint, futurave sint vquam, quando quidem ex diametro repugnant articulis fidei, tū Incarnationis filij Dei, à quo vera humana natura assumpta est, cum vero corpore, veraque anima in perpetuū, non minus post glorificationem quam ante ipsam: tū eiusdē Ascensus realis & actualis supra omnes cœlos, in quibus oportet illum secundum humanitatem contineri, donec ex iis redeat realiter & actualiter viuos & mortuos iudicaturus, vel ipsis Angelis, & aliis oculatis testibus, qui eum ascendentem conspexerunt, Act. 1.9. & 11. & Apostolo Petro, Act. 3.21. vnde sequitur vel sibi ipsi contrarium esse Dei Spiritum (quod sine blasphemia detestanda dici non potest) vel eos qui hanc doctrinam obtudunt, nimium impudentes esse impostores ac mendaces.

*Istiusmodi
cogitationi-
bus non erit
locus sima-
surè reii-
ciantur.*

Tanti verò mali originē ex his Domini nostri Iesu Christi verbis agnoscamus, *Quare discipulationes subeunt corda vestra?* En igitur quomodo hæc in nobis tentatio formetur, quū ex nostris tantū sensibus de Dei verbo iudicamus & in animo nostro quædā eorū quæ sensus dicitat impressio formatur, quæ nimium temerè suscepta, & nimium diu retenta tandem omnem falsitatem gignit & producit, plerūque eradicans quod antea plantatum incipiebat germinare. Meminerimus igitur vsitatissimi proverbij, Obsidione cinctos de pacis conditionibus agentes: iam deditioni propinquos: quam obrem quum de veritate semel nobis constiterit, vbi vel minima dubitationis nubecula

nostris mentibus offusa fuerit, fores nostræ cogitationis obseremus, oculos claudamus, aures obturemus: ne hostis hac via nos aditus penetraret: ac si fortè incautis vim fecit, magna vi tormentorum spiritualium foras ipsum expellamus, ardentibus nimirum precibus, fide & spe armati, cataphractorum instar militum, qualem Christiani militis *παραπολιαν* Apostolus describit, 1. Thessal. 5. 8. & tunc à nobis hostis ille fugiet, Iac. 4. 7. neque tamen adeò procul fugiet, vt eius reditus non sit metuendus, nisi nobis cauere pertexerimus, vt nos Dominus noster admonet, Matt. 26. 41.

Cæterùm hoc verum aut falsum esse facile dicitur, ac sæpe nimis contingit id esse falsum quod verum est: & contra verum quod falsum est. Facile itè est alios carpere, qua in re tamè sæpe grauitè & periculose peccatur. Vt igitur nostris reprehensionibus locus sit, suumque illæ pòdus habeant, discamus ex Iesu Christo eas rationibus necessariis & euidèntibus fulcire. Hi igitur, propter allatas à me superiùs rationes sibi persuadebant, quod videbant & quod eos alloquebatur nò modo non esse suum Dominum, sed ne verum quidem hominè esse, at spiritum quendam, qui specie tenus formam haberet corpoream. Tù Dominus animaduertès, quòtopere essent hallucinati falsam conclusionem elicientes ex vero naturali principio, sed malè ad rem adeò supernaturalè applicato, ad tam repètinum eius nimirum ianuis clausis ingressum,

*Ampla ex-
posito argu-
menti à na-
turali prin-
cipio de-
sumpti quo
Iesus Chri-
stus ad suum
corporis
suscitati ve-
ritatem pro-
bandam ve-
ritur.*

errorem ipsorum corrigit, nixus naturali principio & optime adaptato, nempe ad corpus suum vere naturale, licet per suam resurrectionem vitæ animalis infirmitatis spoliatum, præter accidentarias, quibus se tamen à natiuitate huc vsque subiecerat. En verò Domini per partes argumentum.

Esse verum corpus essentialium, visibile esse & palpabile, sunt à christo sine ulla exceptione.

Substantia spiritualis nec carnem habet, nec ossa. Ego habeo carnem & ossa, Ergo non sum Spiritus, sed verum corpus humanum. Huius argumenti propositio non indiget probatione: assumptionis facit eos iudices, manus suas ac pedes ipsis ostendens. Ne verò suos sensus decipi arbitrarètur, Videte, inquit, manus meas & pedes meos, tangite me & cõrectate, mecum credituri non esse meam resurrectionem fictam, sed verissimam & certissimam. En, quale Domini argumentum, sic innixum quod est ad eò essentialium omni substantiæ corporeæ, vt eo sublato, nempe visibile esse & palpabile, quod corpus erat, desinat esse corpus. Nam alioqui firma non esset conclusio, nisi esse verum corpus essentialium, & Esse visibile ac palpabile inter se indiuiduo nexu hæerent.

Nisi Iesus Christus assumpsit ac retinuit verum humanum corpus visibile & palpabile in essentialibus quali-

Atque ab hac perpetua & immutabili veritate corporis Iesu Christi sequentes articuli nostræ fidei nituntur, Primùm Filiū Dei cõternum & cõessentialium Patri assumplisse in vnitatem personæ verum corpus humanum, ex virginis substantia formatum, virtute & operatione Spiritus sancti. Ac procùldubio si secus

secus esset, nequaquam frater noster esset, nec talibus, non
est frater
noster nec
redemptor.
 Seruator Adamo promissus ex eius femine, ac
 deinceps Abrahamo, tum Dauidi: ac proinde
 vnum ex nostræ salutis præcipuis fundamen-
 tis conuelleretur in eo positum, quòd natura
 nostra plenè fuit sanctificata in eius persona
 qui pro nobis eam assumpsit, vt in ea pro pec-
 caris nostris satisfaceret, quæ in se susceperat,
 tanquam vas atque sponsor noster, vt vitam æ-
 ternam sua obedientia ad mortem vsque Cru-
 cis acquireret.

Deinde quemadmodum vera fuit eius hu- Nisi Iesus
Christus ve-
rum huma-
num corpus
habuit, non
autem spe-
cie tenus, no-
stra redem-
ptio vana
est & illu-
soria.
 manitas, in omnibus, excepto peccato, nostræ
 simillima, sic eius vita fuit veræ naturalis vita,
 verissimæque eius passiones, non autem ex o-
 pinione aut specie tenus. Nam alioqui nostra
 liberatio vana & imaginaria foret.

Tertiò, licet per resurrectionem omnes il- Si Christus
per resurre-
ctionem ac-
cepit aliud
corpus essen-
tiæ & qua-
litatibus es-
sentialibus,
verum ipse
corpus non
resurrexit.
 las infirmitates exuerit, & iam tum statum
 & qualitatem vitæ spiritualis induerit: nihil-
 ominus tamen corpus illud verè retinuit ve-
 rum corpus humanum & naturam essentiæ,
 verè corporeæ, visibilis & palpabilis. Nam a-
 lioquin à resurrectione frater esse noster de-
 sisset, si corpus haberet cuius à nostris corpo-
 ribus essentia differret, ac proinde falsum il-
 lud esset quòd Maria Magdalena discipulis
 nuntiare iussa est, Ascendo ad Patrem meum
 & ad Patrem vestrum. Quòd si secus esset, quo
 fundamento, quæso, nostra viuificatio nitere-
 tur?

Quartò, idem numero & substantia corpus Si Iesus

*Christus
aliud cor-
pus essentia
aut quali-
tatis effen-
tialibus ef-
fecit, mo-
stra corpora
etiā in mor-
te remane-
bunt.*

*Glorificatio
corporis
Iesu Chri-
sti nihil
in eius ef-
fentia aut
proprietari-
tibus essen-
tialibus mu-
tauit.*

*Iesu Chri-
sti corpus
suo Ascēsu
realiter et
actualiter
terris excef-
sit usque
ad suum ve-
litum vlti-
mo die su-
per em.*

quod fuit crucifixum & sepulchro conditum à mortuis resurrexisset. Ideoque non simpliciter memoratur Dominus discipulis pedes ac manus ostēdisse, *sed suos pedes, suas manus, suamque etiam latus, & quidem in quibus plagarum quæ in cruce acceperat stigmata, tum manuum pedumque ac lateris impressa manerēt, quod deinceps pluribus auditari sumus.* Ac sanè si aliter esset, minimè suscitatum à mortuis corpus eius fuisset, sed aliud accepisset essentia & numero: ac proinde concludendum esset non eadem nobis per resurrectionem reddi corpora, mortemque hoc respectu victoriam in nos obtinere, Iesumque Christum non fuisse corporum & animarum liberatorem.

Quinto loco, ex iisdem supradictis rationibus, ex quibus apparet resurrectionem nihil immutasse, nec in Iesu Christi corporis substantia, nec proprietatibus eiusdem essentialibus, etiam sit cōspicuum glorificationem eiusdem nihil immutasse in sua essentia, nec eius qualitibus essentialibus, licet euectus sit in summum dignitatis gradum supra res omnes creatas, summas medias & infimas.

Sextò, Assensum eius proinde realem & actualem fuisse, cum loci mutatione necessariò coniunctum: sicut eiusdem è cælis reditus verè futurus est realis & actualis: etsi quòd sic à terris supra omnes cælos euectus est, & sicut ipsi libuerit descensurus est ex iisdem adiutoribus & mortuos iudicandum, ratione & modo planè ὑπερσυναξ & procedēte ab eius verè diuina virtute;

& nobis incomprehensibili contingat.

Quibus ita positis, concessis & probatis, videmus quot detestandæ hæreses, totius Ecclesiæ Christianæ omnium ætatû suffragiis condemnatæ, nostròque tamen seculo repullulantes, refutentur hac historia: ad quas accedit eorum doctrina qui volût reale Iesu Christi corpus & essenziale factum esse inuisibile & Impalpabile, vt in his terris sit adhuc præsens, siue Vbique, vt hodie quidem audent nimis impudenter mentiri: siue in tot locis quot ipsis libet, & nominatim in pane illo incantato Misæ, aut, vt alij, in Sacrosanctæ Cœnæ pane. Qui errores quum prorsus & ex diametro pugnent cum veritate Iesu Christi corporis, quod visibile est ac palpabile, atque in sua essentia verè tam naturale, quàm in ius qualitatibus super naturale & gloriolissimum: non mirum est si Iesus Christus argumêto à naturali principio ducto sui corporis veritatem probauit, quod nos etiam illum hodie secuti facimus: non de rebus spiritalibus ex naturæ principis iudicantes ac ferentes sententiam (quod falso nobis impingitur) sed, Iesu Christi exemplum, in eodem factò, secuti, applicantes vero & naturali Iesu Christi corpori, naturale principium: ac proinde simile simili: sicut contra monet Apollolus spiritalia cum iis quæ sunt spiritalia coniungenda. 1. Corinth. 2. 13.

*Falsissima
est doctrina
presentia
essentialis
corporis Ie-
su Christi
in terris ab-
eius Ascen-
su in caelos:
& prorsus
conuellit
articulos
Incarnatio-
nis, Ascen-
sus & redi-
tus eiusdem
ex caelis.*



HOMILIA DVODECIMA.

Luc. 24.

41. *Adhuc autem ipsis non credentibus præ gaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid?*

42. *Tum ipsi porrexerunt ei partem piscis assis, & aliquid ex fano apiario.*

43. *Qua ille accepit, & in eorum conspectu comedit:*

44. *Dixitque eis, ibi sunt sermones quos loquutus sum vobis quum adhuc essem vobiscum, oportere impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysis, & Prophetis & Psalmis de me.*

45. *Tunc aperuit eorum mentem ut intelligerent Scripturas.*

46. *Et dixit eis, Ita scriptum est, & ita oportuit Christum pati & resurgere à mortuis tertio die.*

47. *Et predicari eius nomine resipiscenciam ac remissionem peccatorum apud omnes gentes incipiendo ab Hierusalem.*

Iohan. 20.

21. *Dixit autem eis iterum, Pax vobis.*

Admirandum exemplum nostrae naturae rebellantis aduersus Dei verbū.



ACTENVS audiuius quāta lenitate & bonitate Dominus suorum discipulorum tarditatē & incredulitatē tolerarit, quū ad eos vltro accessit, seque in eorum gratiā cōvltq; demisit vt pedes suos, manus ac latus eis exhi-

exhiberet, quæ viderent ac palparent: vnde hunc fructum discipuli perceperunt, vt summa ipsorum tristitia & æceror in maximum gaudium conuersus sit: quem in nobis effectum gignit Euangelij fide apprehensi prædicatio. Rom. 5. 1. At quæ subiiciuntur illos nondum credidisse, sed miratos fuisse, pugnare videntur cum hoc gaudio, quod non cadit nisi in animum qui acquiescit in eo quo lætatur. Hinc igitur primùm discamus quàm altas in hominum animis radices agat incredulitas ac diffidentia, vt non frustrà dictum sit, oportere nos à Patre ad Christum quasi violenter trahi, Iohan. 6. 44. vt de nobis seridè dies atque noctes cogitantes, Deum supplices oremus vt captū in nobis opus perficiat: qua in re quum plerique negligentissimi sint, inde fit vt tam multa tristissima eorum exempla conspiciamus, quibus quod acceperant eripitur, quod nimirum paucissimi indefesso cursu ad metam vsque decurrant.

Deinde notandū, quod in nostra regeneratione, quæ modò natura nostra, qui vetus homo dicitur, nō nisi pedetētim extinguitur, sic nouus homo & spiritualis non nisi secundum mensuram augetur, vnde fit vt fides & incredulitas, spes & diffidentia, cœcitas & dubitatio in vnum & idē intellectus nostri subiectum incurrant: velut etiā amor & studium boni ac virtutis cum inclinatione ad malum in idem voluntatis subiectum incidunt: ita inter se carne & spiritu luctantibus, vt suo ipsius

Nil spirituale est in homine regnito, quod nō sit permixtum carni tam in intelligētia quàm voluntate.

exemplo nos Apostolus copiosè docet, Rom.
 7. Quoniã verò nec intellectus noster nec vo-
 luntas magis possunt diuidi & in partes secari,
 quàm animæ nostræ essentia quæ simplex est
 & spiritualis: idcirco tam contrarias inter se
 qualitates nõ oportet considerari seorsim, sed
 tantùm distinctè, tum in se ipsis, tum in ipsarũ
 effectis: qua de re hodie inter fanaticos non-
 nullos controvertitur. Nulla igitur tanta fides
 est, vel in maximè regeneratis, quæ non sit in-
 credulitate permixta: nec spes, quæ non cum
 infidelitate luctetur: nec tam recta voluntas
 quæ non in sinistram partem nonnihil defle-
 ctat, nec denique bonum vllum opus, quod
 non aliquo vitio & labe inficiatur: quemad-
 modum aquæ tepidæ nulla particula calida
 est non mixta frigore, nec vicissim frigida, quæ
 non sit caloris alicuius particeps: non frustra
 in iudicium cum seruo tuo: quia non iustifica-
 bitur in conspectu tuo vllus viuens. Iam verò
 quid meritis illis, quid venalibus satisfactioni-
 bus futurum est? Non mirum igitur si sic disci-
 puli crediderunt, vt etiam quod credebant in-
 dubium vocarint: sicque lætati sint vt nihilo-
 minus attoniti permanserint: vt nulla sit in i-
 stis repugnantia quominus istorum vtrumque
 sit verissimum.

*Huius do-
 ctina vsu.*

At quis immensam Domini clementiam,
 bonitatē ac misericordiã hic non admireretur,
 qui quò magis discipuli gratia se eius indi-
 gnos præbuerunt, eò profusiùs illam in eos ef-
 fudit:

fudit: quòue longiùs ab eo recesserūt, propius ad eos accessit, vt sciamus suorum electorum salutem ab eius sola gratia pendere, non eius tantùm exordium, sed etiam medium & finē, donec ad suam perfectionem aduenerit: vt omne os occludatur, & Deo detur gloria, verissimùmque illud esse confiteamur quod ait Dominus, Ose. 13. 9. Perditio tua, à te est, Israël, sed in me auxilium tuum. Porro si in tanti boni partem venire cupimus, in nobis detestemur quod hic in discipulis meritò reprehendimus, & magis magis que nostram incredulitatē condemnemus, nostramque diffidentiam: ac quod in his ipsis est laudabile sequamur, quòd aduersus Magistri reprehensiones non resposarunt, sed contrà culpam facti se dociles præbuerunt, quæ vera est verorum Christianorum nota.

Denique non minus admirandam ac suspi-
ciendam Domini in hoc facto sapientiam,
quàm eiusdem potentiam ac bonitatem in-
tueamur. Nam, obsecro, nonne certissimum
est, Dominum vno momēto potuisse omnem
istam discipulorum incredulitatem corrigere?
Cur verò non vno momento, sed pederentim
correxerit? Primùm, quia non tenebatur citiùs:
ac proinde minimè mirandum quòd tunc qui-
dem nihil amplius in ipsis effecerit, sed quòd
voluerit facere quòd fecit, & sicut fecit.

Deinde (quò magis se admirandum hic i-
psius opus præbet) maximo ipsorum id com-
modo factum est, & in totius Ecclesiæ Dei uti-

*Quomodo
Apostolo-
rum incre-
dulitate Do-
minus vsus
sit ad miran-
da sua pro-
uidentiā in
confirman-
dis. Apōsto-
lis & tota
Ecclesia de
resurrectio-
nis articu-
lo.*

liratem. Nam quò tardiores in credendo fuere discipuli, eò melius ipsis innotuit, in suam ipsorum ac nostram vtilitatem, quanta sit naturæ nostræ prauitas, ac proinde quàm immensa Dei erga suos misericordia. Deinde quò in credendo difficiliore fuerunt, eò plura testimonia Dominicæ resurrectionis habuerunt, cuius nimium multa non possumus habere, quandoquidem in ea nostræ salutis causa formalis posita est. 1. Cor. 15. 16. & 17. Non igitur solis ista contigerunt, sed nobis etiam ad mundi vsque consummationem erudiendis ac semper confirmandis. Quantus ergo, Domine, & qualis es artifex, qui ex discipulorum tarditate & veluti stupore, tum ipsorum tum nostrum etiam emendas, tatum abest vt quod merito facere poteras, nobis illum crimini veritas. Sic ab initio factum est non sine tua providentia, vt præclarum illud operum tuorum specimen Adamus in tantum exitium præcepseretur, in quod nos vnà secum traheret, vt in tam sublimem statum à secundo Adamo, qui Filius tuus est æternus eueheremur. Sic ex huius lapsus pœna, quæ mors est, vitam eduxisti æternam, in Filij tui persona, pro omnibus electis: sic inimicus nostræ salutis, ex tyrannide illa quam in nos exercebat magis depressus est, etiam pedibus nostris concupcandus.

Cur & quo
modo Iesus
Christus
quò à sua

Itaque historia narrat, Dominum nostrum clarioribus ac certioribus etiam testimoniis illos de sua resurrectione certiores facturum, voluisse

luisse coram ipsis & vnà cū ipsis edere, vt ante mortem consueuerat: & quidem vt omnem illis scrupulum ac dubitationem eximeret, nō autem quodd, vt antè, cibo & alimento corporeo indigeret. Verum enim illud est, Dominū tantisperdum impleuisset & passus esset quæ ad nostram salutem ac redemptionem requirebantur, nobis in omnibus, excepto peccato, factū esse simillimum: sed impleto cōsummatōque mysterio, factū esse primitias suscitatorum à mortuis egressum sepulchro, & iā tum cœpisse vitam cœlestem ac spiritualē degere, nobis hodie incomprehensibilem, cuius meminit Dominus Matth. 22. 30. Nihilominus tamen, quò tum eius discipuli tum Ecclesia tota in posterum de ipsius resurrectione certò persuasi essent vsque ad eius reditum, placuit ipsi quadraginta dies totos à resurrectione sua in terris agere, priusquam ingrederetur in plenam fruitionem suæ lesionis ad dexteram Dei Patris. Hoc igitur intermedio tēpore, à resurrectione ad eius ascensum, ad id se accommodauit quo non egebat, vt nimirū ederet ac biberet, minimè quidē vt antea ex hoc cibo alimentū percepturus, sed veri sui corporis resurrectionē cōfirmaturus. Quapropter nihil hic imaginādū, aut anxius inquirēdū de huius cibi digestionē, aut egestionē, cui vitā animalē viuens obnoxius erat, quā etiā Adamus ante peccatum degebat: sed contrā minimè dubitandum quin Dominus hoc cibo ad alium longè præstantiorem finē vsus, cū in sua principia

*resurrectione
cœpisset
vitam cœle
stem viuere,
voluerit cū
discipulis
suis edere.*

sicut ipsi visum est, dissoluerit.

*Quomodo
Angeli etiã
cũ Abra
hãno come
derunt:
quãq; disse
rentia hic
obseruanda
inter I-ũ
Christi hu
manitatẽ.
& corpora
quibus An
geli sunt
vñ.*

Idem esto iudicium de Angelis cum Abra-
hamo edentibus ac bibentibus, non quidem
per visionem intellectualem. sed (quum certũ
sit eos in veris corporibus apparuisse, nantia-
turos Abrahamo quæ scire ipsum oportuit &
credere) eò usque sese ad illius caprum accõ-
modantibus: quam hoc sit extra cõtrouersiam
positum corpora illa creata tantũ in hũc v-
sum, eo abiolato fuisse dissoluta. At maximã
duã differentia nobis hic obseruandã inter
hæc corpora quibus vñ sunt Angeli, & Iesu
Christi humanitatẽ. Prior est in eo quòd Dei
Filius ita sibi nostrã naturã vniuit, vt hæc Filij
Deitas, & hæc humanitas vnica sint persona,
Deũ & Sp̃it̃oc. Sed corpora quæ Angeli assump-
serunt, ipsis tantũ instrumentaliter coniũ-
cta sunt. Altera, quòd hæc humanitas perso-
naliter vnita fuit Dei Filio in æternum: cor-
pora verò Angelis istis coniuncta instrumẽta-
liter fuere tãtũ ad tempus, & ad vnũ actum.

*Vñus huius
doctrina.*

Quapropter omissis multis speculationi-
bus, non tantũ inanibus, sed etiam pernicio-
sis, quibus à recta via in auia præcipites ferre-
mur, suspicienda est & adoranda Filij Dei bo-
nitas & clementia, quòd pro suorum etiã ini-
micorum salute, dignatus sit, arcano pro-
fus incognito & inscrutabili, non modò sese
subiicere realiter & actualiter omnibus mise-
ræ nostræ carnis infirmitatibus, tam naturali-
bus quàm in naturam à peccato inuectis, ex-
cepto tamen peccato, vt etiam postquam eaf-
dem

dem exiit, nos eiusdem cū ipso gloriae participes facturus, tamen plenam huius gloriae fruitionem per quadraginta dierū spatium distulerit, sese ad nostrum captum, quantum fieri potuit, accommodans, quò faceret nos tum de sua resurrectione, tum de nostra, suæ unius vi, tandem etiam sequutura certiores.

Historia deinceps narrat Dominum, qui Iesus Christi
suis ipse
vult suam
doctrinam
ad doctrinam
propheticam
normam ex-
aminari. nunquam opus suum imperfectum relinquit, quique non eò venerat tantum ut de sua resurrectione discipulos suos certiores faceret, sed etiam ut maximè fructum, qui ab ea sperandus est eos doceret, ulterius progressum esse: prius tamen collatis superioribus omnibus cum sacrarum scripturarum testimonio: ex quo discimus quo fidem nostram oporteat, & nos ipsos niti fundamento.

Et ideo rerum diuinarum scientia dicitur Cur hæc
scientia di-
catur Theo-
logia: quoue
sensu Iesus
Christus ve-
teris fæde-
ris tabulae
in tres parti-
es diuiserit. Theologia, non tantum eò quòd, sicuti quidam existimarunt, de Deo loquatur, qui eius est subiectum & argumentum, sed quòd vera Theologia nihil aliud sit quam quòd ipse Deus nos in sua schola docet, primum per eos qui aduentum eius præcesserunt, Prophetas vulgò appellatos, in quibus Moses primum ac præcipuum locum sibi vendicat, Deut. 34. 10. quo Dominus primo scriba & amanuensis usus est, quam etiam ob causam de ipso distinctè hic loquitur, deinde per alios Prophetas, quo nomine omnes reliqui veteris fæderis libri comprehenduntur, à variis Prophetis diversis temporibus conscripti. Quòd verò Dominus distina-

Etè Psalmorum mentionem facit, meo quidè iudicio, duas ob causas, cōsideratione dignissimas, factū est. Prior, quòd Dauid figura fuit expressa personæ Iesu Christi: præterquā quòd passim frequentiores sunt in Psalmis prophetiæ de venturo passuròque Messia, quàm in vllis aliis Propheticis scriptis. Altera, quòd ex aliis discamus quid Dominus nos alloquutus dicat: psalmi verò præterea nos doceant quid nos alloquenti Domino sit respondendum: ut sit eximius concentus & harmonia inter doctorem loquentem, & discipulos respondentes: quam harmoniam vtinā Spiritus sanctus pro sancta sua & immensa misericordia nos magis ac magis doceat.

Prophetiarum veritas ex eventu non rata fit: ac vicissim veritas Evangelii ex Prophetiis patet.

Verumenimvero fides nostra non satis firmo niteretur fundamento nisi de prophetiarum veritate constaret ex eventu, non semper incerto manente: cui difficultati sic Dominus occurrit, ut dum implerentur præfixa Dei sapiëntia tēpora, cultus ceremonialis à Domino sit institutus, qui fidelium oculis fidei exhiberet quæ realiter suo tempore & modo impienda erant, & ita foueretur eorum fides in spe rerum earum quarum impletio in tempus posteritatis ipsorum differebatur. I. Pet. I. Io. & II. Idcirco Iesus Christus quum in propria persona venisset, præterquā quòd amplius & dilucidius, sine comparatione, Patris omnem voluntatem nobis exposuit, quàm alij omnes Prophetae, Iohan. 15. 15. nostraque salutis mysterium plenè ac realiter impleuisset, iam addit

dit quæ erant adiicienda, quò suos discipulos planè confirmet: nimirum irrefragabilem cõsensum ac conuenientiam eorum quæ de ipso prædicta fuerant, cum iis quæ ipse pro nobis impleuerat: adeò vt veteris Testamenti testimonio Noui fœderis tabulæ confirmètur, & vicissim veteris Testamenti prædictiones, eandem euentu ratæ fiant, quemadmodum historia Evangelica nobis istorum fidem facit: vt non sit magnopere laborandum, in quærendis aliis rationibus (etsi nec illæ nos deficiunt) quibus harum tabularum auctor Iehoua Deus æternus comprobetur, ac perfectissimæ licet frontis Epicurei & Athei coarguantur.

Hæc igitur non in Apostolorum tantum gratiam dicuntur, sed totius Ecclesiæ Dei, quam oportet hac conferentia sese aduersus eosdem hostes communitè, immo & aduersus nostram ipsorum incredulitatem. Sed præter superiora diligenter etiam notandum est primum, Dominum non esse indefinitè loquutum, sed vniuersaliter, quum diceret oportuisse quæcunque de ipso scripta fuerant, impleri, putà, quæcunque facere ipsum & pati pro nobis oportuit in hoc mûdo. Quæ si vera fuisset demonstrauit eorum impletio, an uò necessariò cõcludendū est ea quæ supersunt, nō quidē ad nos Deo cõciliandos (nā ea perfectissimè sunt impleta) sed introducendos in huius gloriæ plenā possessionē, cuius tantum pignora & arthas possidemus, suo tempore & loco, nō minus certò

Prophetiarum collatio cum eandem euentu, necessaria est ad Ecclesiæ fidem succiendam
Ac præteritorum veritas de futuris nos certiores debet facere.

& verè esse perficienda, quantumlibet ista contemptores Numinis irrideant, 2. Pet. 3. 3. & 4. quemadmodum Noachi diebus contigisse sacra historia testatur? Matth. 24. 37. & 38.

Intelligenda prius parabolis que docere alios parat.

Denique Dominus ulterius progressurus, suosque discipulos ad munus, quod illis imponere parabat instructurus, nouum sermonem orsus est, eadem salutatione repetita, Pax vobis: nec immeritò sanè. Quà quum Dominus secundo iterarit, etiam sciamus esse dignissimam quam millies repetamus ac meditemur: ad quæ hoc etiam accedit quòd hic sermo quem ingreditur, propius ad ipsos Apostolos, totàmque Ecclesiam suam, quàm prior pertineret.

Homo naturalis non modo est ignarus, sed etiam ineptus animo et hostis veræ doctrinae suæ salutis: quod in nobis malum sola Dei gratuita potentia sanat, aduersus Pelagianum in errorem.

Quum igitur Dominus esset ipsis Ecclesie suæ in vniuerso terrarum orbe fundatoribus vsurus, & non possent alios docere quæ ipsi ignorarent, D. Lucas indicat Dominum sic eos alloquentem, simul etiam in ipsis virtute sua diuina fuisse operatum, aperto ipsorum intellectu ad intelligendas Scripturas: ex quibus quædam capita ad salutem necessaria nobis colligenda sunt. Ac primùm quidem, quum ex mera gratia Domini nostri Iesu Christi nobis intellectum aperiri necesse sit ad salutis doctrinam percipiendam, sequitur illum clausum esse & hebetatum ex naturæ corruptione: & quidem eò vsque vt necesse sit eum de nouo refici, quòd ad qualitates, ab eo cuius vnus virtute initio factus erat & creatus. Non igitur hic nobiscum vt in noctis tenebris agitur, quæ

quas sola diei luce dissipari oportet, ad lucem excipiendam paratis ac dispositis nostris oculis: hic verò primùm oportet à Deo nobis oculos dari spirituales, quemadmodum nato illi cæco dedit corporeos, de quo apud Iohan. 9. qua de te disertè monet Propheta, psalm. 146. 8. Meritò igitur omnium temporum Ecclesia Pelagianorum errorem, qui cæcitatem nostram Originalem negabant, explofit.

Idem esto de Semipelagianorum nostri tēporis sententia iudicium, qui nescio quam reliquam in nobis Lucem somniant, aut saltem aliquam dispositionem ad doctrinam salutis recipiendam, vt inde educant sua opera, quæ Meritoria dicunt, manantia à reliquiis Liberi arbitrij naturalis, quod gratia tamen adiuuet ac corroboret: quum tamen Sp. Sanctus, per quem Pater & Filius vt per agentem suam virtutem coëssentialem & coæternam, nos illuminant, non minus sit creator qualitatum animæ nostræ in nostra regeneratione, quàm in prima creatione fuit Creator essentiæ nostri corporis & animæ: ac eximiarum illarum qualitatum, quibus anima nostra initio fuerat exornata, quâsque in primo nostro parète perdidimus, quòd ad cognitionem attinet in qua posita est vita æterna, vt Patrem agnoscamus solum verum Deum, & eum quem misit Iesum Christum, Ioh. 17. 3. quod caro & sanguis docere non potest, sed solus Pater qui est in cælis, Matth. 16. 17. Tantùm autem abest vt docētem eum à nobis ipsis possimus aut velimus

*Exornatio
tatio que
certas quas
dam reli-
quias Lucis
ac boni in
nobis, cum
Dei gratia
volunt con-
trahere*

audire, aut in totum aut ex parte, vt etiam non
 simus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum
 quicquam de Deo, 2. Corin. 3. 5. & quod maius
 est, nostre carnis sapientia sit inimicitia aduer-
 sus Deum, Rom. 8. 7. Ac proculdubio si Deus
 nos deprehendit mortuos in delictis & pecca-
 tis, vt expressè loquitur Apostolus, Ephes. 2. 1.
 non tantum lethaliter læsos ac vulneratos, nisi
 Dei gratia, nos suscitaret, ac non tantum iuuet,
 vt falsi isti doctores loquuntur, quomodo mor-
 tuus à se sensum ac motum vllum haberet.
 Quod de vero bono & salute quam in Iesu
 Christo consequimur dictum est.

*Naturalis
 de Deo co-
 gnitio, &
 conscientia
 reliqua ad
 solam con-
 demnatio-
 nem obsequan-
 dam suffi-
 ciunt.*

Nam in reliquis omnibus extra istud bonum,
 ac præsertim in iis quæ sunt naturalia & ma-
 ximè grata, tantum abest vt trunci simus aut
 stipites, vt contra tanto in illa impetu & ardo-
 re feramur, vt nullis habenis retineamur. Quò
 igitur hanc veritatem docemus, non facimus
 homines stupidos ac plumbeos, non tollimus
 ipsis intellectum nec voluntatem, partes anti-
 quæ essentialis: sed dicimus hominem luxuriosum
 qualis in mundo nascitur, quum ex carne tan-
 tum natus sit, nec Lucem habere nec Intellectum,
 nec rectitudinem voluntatis aliam quam carnalem,
 id est Lucem non Lucem, ac rectitudinem non recti-
 tudinem in nostre salutis mysterio. Nam reli-
 quie illæ in hominis Intellectu cognitionis de
 æterna potentia & Diuinitate Dei, Rom. 1. 19.
 & 20. procul absunt à rerum earum cognitione
 quas caro & sanguis docere non possunt: tan-
 tumque iuuat ad inexcusabiles reddendos ho-
 mines

mines & condemnationem in non regeneratis augendam. Reliquæ verò illæ qualescūque quibus vel accusatur vel excusatur conscientia, vel ipsis testibus virtutibus Philosophicis, eodē omnino redeunt, Rom. 2. 15. Et hæc quidem hæctenus de primo illo capite.

Addamus iam ad superiora discipulos sic dispositos, & in intellectu suo mutatos, ad Scripturas remitti. Ibi enim quærendus est is ad cuius cognitionem sumus dispositi. Ac si idem illi qui sanctum Spiritum receperunt, ad Scripturas remittuntur, quid fiet stultis illis & insanis hominibus, qui in Platone vel Aristotele Theologiam quærant, & in genere in stultitii iudicij sui ratiocinatione, vel in Totum, vel ex parte.

Præterea quorsum Dei filij ad Scripturas ablegantur, & non aliò, si tanta esset earū obscuritas & ambiguitas, ut extra ipsas earundē interpretatio quærenda, aut aliunde lux maior accersenda? Non minus sanè ridiculum commentum, quàm si quis dixerit Sole alio ad Sole illustrandum opus esse, quò Lucis eius beneficio fruamur. Causa igitur propter quam non à quouis Sacræ Scripturæ percipiuntur, est in nobis, non autē in verbo Dei. Nam monumenta ita sunt traditæ comignatæque à fidelibus Dei scribis ac præconibus, ut nisi à quibuslibet percipi possint, non magis inculandæ sint quàm sol ipse si cæci luce ipsius nō afficiantur. Nec tamen dissiteor sic esse dictatam à Spiritu sancto doctrinam, ut multi loci obscu-

Spiritus sanctus ubi discipulos capaces doctrinæ reddidit, ad Scripturam scholam eos remittit.

Frustra remitteremur ad sacras Scripturas, & non aliò, nisi essent sufficientes ad salutem nostram nobis declarandam & quis hæc in modo sermandus.

riores occurrant, quorum non est tam facilis
quàm reliquorum intellectus: sed factum istud
ad Lectorum acuendam diligentiam: quum in
aliis locis ita clarè & perspicuè loquutus sit, vt
nulla sit vllius loci difficultas cui non alterius
perspicuitas lucè adferat: vt pulchrè dixit qui-
dam ex veteribus. Quibus adde ea quæ ad no-
stræ fidei articulos spectant, quæ propriè sunt
in sacris Scriptis vestiganda, tam propriè, tam
perspicuè, tam sæpe in iisdem declarari, ac de-
ineeps in breuem summam esse collecta, quæ
Symbolum Apostolicum dicitur, vt ipsi incre-
duli, si modò inquirant, nullam p̄t̄texere
queant ignorantiam. Præterea non datum est
omnibus, quod imaginantur phanatici quidam
homines, ita vnam modò Scripturam versare
ac meditari, vt non adhibeant bonos ac fide-
les earum interpretes, veteres aut neotericos,
quorum opera fidei in Ecclesia sua docenda
Dominus vsus est. Esset enim istud quadam re-
nū Deum tentare: qui vult nos mutuas in no-
bis docendis operas conferre: suæque Eccle-
siæ hanc gratiam largitur, vt fideles ipsius ser-
ui post obitum etiam in Ecclesia loquātur &
doceant. Verumtamen ea conditione legēdos
& audiendos ipsos dicimus, quam voluerunt
in scriptis suis legendis adhiberi, nempe vt ad
sacrarum Scripturarum contextum examinē-
tur & expendantur ipsorum interpretationes,
& an ipsimet hallucinati sint, aut aliquid præ-
ter scriptarum sensum litteris mandarint,
exploretur. Quòd si fiat, libros legere virorum
in signum

insignium veterum aut recentiorum non erit extra scholam sacrarum Scripturarum vagari, sed contrà bonis ducibus ad earum intellectum & fructum duci.

Hinc discamus etiam vnde fiat vt plerique, *Vnde fit vt multi Scrip- turas vol- uant in qui- bus tamen nihil intel- ligunt.* Scribas & Phariseos imitati, quotidie in suis scholis Scripturas voluant ac reuoluant, & tamen semper cæcutiant, cæcorumque ductores sint: quòd nempe, pro docilitate, suas conclusiones domo adferant, & pro modestia, qua decebat eos opinione sui vacuos ad earum lectionem accèdere, superbia & fastu Pharisæico turgeant. Rabbini enim hodierni nostri ac summi Magistri, nonne ij sunt quos non pudet pro sacris Scripturis, quibus illos esse contentos oportuerat, obtrudere non tantùm quod falso nomine dicunt Verbum Dei *ἀγα- γογ*, & traditiones humanas, quarum nullus finis, sed quod longè peius est Scripturam ei subiicere quam vocant auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ? Immo truncato Dei verbo scrip- to, mutato, ampliato pro voluntate & arbitrio suo, Pontifici auctoritatem dare dispensandi ius omne diuinum & humanum, vt à nullo mortali possit iudicari? Denique quòd spectat omnis eorum doctrina nisi vt suam iustitiam stabiliant? Quinam igitur fidei iustitiam apprehenderent? Roman. 9. vers. 31. & 32.

Itaque cauendum ne Spiritus sanctus e- *Huius ob- seruationis vsu.* gregiis illis Doctorum titulis alligetur (nam om- mitto Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales,

& similes istius Ecclesiæ columnas, in quibus
 vix decimum quemque reperias, quem vnquã
 sacras Scripturas discendi docendi-ve cura
 subierit) sed memoria potius repetenda quæ
 de ipsis Dominus prædixit, ac deinceps im-
 plet & implet quotidie, Esa. 29. dicens sei-
 psum miscuisse spiritum soporis, oculos ipso-
 rum clausisse: prophetas & principes eorum
 qui vident visiones operuisse, aded vt omnis
 visio futura sit ipsis vt verba libri signati. Quid
 verò Dominus ipse de iisdem ore suo protu-
 lit? Confiteor tibi, Pater, quòd hæc absconde-
 ris à sapientibus & intelligentibus, & detexe-
 ris ea infantibus, Luc. 10. 21. Quamobrem Da-
 uid non dicit simpliciter Legem Domini dare
 sapientiam, sed addit, Simplicibus eam dari.
 Quis verò nos ad hanc modestiam & simpli-
 citatem comparabit? Solus Dei Spiritus, nos i-
 pso in primis docens agnoscere: meram purã
 ignorantiam eum summa arrogantia, immo
 malitia, coniunctam, qua Deo profus indigni
 reddimur: deinde formans in nobis sanctum
 desiderium ex istiusmodi miseria exeundi, vt
 deinceps pedetentim in rectam viam ex sue
 bonitatis mensura deducamur.

*Iesus Chri-
 stus confi-
 deratus pri-
 mum in suis
 passionibus
 deinde in
 victoria sua
 scopus est
 totius Scri-
 pturæ.*

Et vt propius ad historiam reuertamur,
 Dominus suo sermone indicaturus Apосто-
 lis, ipsos opus habere hac intellectus illumi-
 natione non sibi solis sed aliis etiam, discre-
 te exprimit ab ipsis quæ ex Scripturis didicerint
 ad alias nationes esse perferenda, miro hac in
 parte vsus artificio, scientia salutis quæ in scri-
 pturis

pturis discitur ad duo capita reuocata: deinde in alia duo capita distributo vsu & fructu qui ad fideles ex hac Scripturæ cognitione redit, quæ distinctè nobis etiã expèdenda sunt. Duo igitur illa capita, ad quæ summa huius scientiæ refertur, sunt Iesu Christi Passionis & eiusdem Resurrectionis Victoria. Nam etsi tam in Verere quàm Nouo Testamento pleraque alia capita continentur, tamen quò Iesus Christus omnium eorum sit finis, siue Legem moralem attendas, quæ nos in nobis ipsis condemnat, & in Iesu Christo iustificat, Rom. 8. 3. & 4. seu Legem ceremoniam, umbram cuius Iesus Christus est corpus & substantia, Col. 2. 17. seu promissiones Euangelicas, quæ in ipso omnes ratæ sunt, 2. Cor. 2. 20. sequitur vnum eum esse ad quem illa omnia referenda sunt. Vicissim verò tota Iesu Christi vita, vt ex ea salutem colligamus in duobus his capitibus posita est, nempe tum in Lucta passionum quæ iam inde ab eius conceptione cœperunt, & in sepultura defuerunt: tum in eiusdem victoria per resurrectionem, quam Ascensus & Sessionis ad dextram patris triumphus excepit.

Quòd attinet ad alia duo capita quibus vsus & applicatio doctrinæ salutis cõninetur, summa illa, cuius ipse Iesus Christus auctor, accuratè & assidue consideranda est ac meditanda, non modò quòd ad substantiam, sed etiam quòd ad ipsorum ordinem, vt inde ordiamur vnde faciendum est initium si vbi desinendum est volumus desinere: qua in re multi

Resurrectionis est primum caput fructus quæ ex Euangelica doctrina percipiuntur.

vehementer falluntur, & toto cælo errant:
 Prius igitur caput est Resipiscētia, primū in
 agnitione posita miseræ conditionis, in
 qua quisque nostrū nascitur, quā velut in
 ipsos inferos vsque detrudamur, non vt in
 iis maneamus, sed antea vitā melius agno-
 scete ac proinde detellari discamus, quæ
 Contritio cordis dicitur, Deo sacrificium gra-
 tissimum & acceptissimum. Psalm. 51. 19. de-
 inde in renouatione spiritus & voluntatis ex
 immensa Consolatoris gratia, formato in
 nobis, post odium peccati, amore Dei & re-
 cti, vt pedetentim corruptionis nostræ reli-
 quias oppugnemus & expugnemus, quod
 opus vltimo demum die perficiendum est.

*Remissio
 peccatorū
 est alterum
 caput Euā-
 gelicæ do-
 ctinæ, in
 quo nostra
 salus perf-
 citur.*

Alterum caput inseparabiliter cum prio-
 re cohæret, fiducia nempe quam idem ipse
 Consolator nobis largitur, quæ verus est fi-
 liorum Dei thesaurus, tam pro peccatis præ-
 cedentibus satisfactum, pretioso agni san-
 guine, qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. 19.
 quā reliquias illas corruptionis in nobis &
 fructuum eius tectas esse, per integram ac per-
 fectam obedientiam eiusdem vera fide appre-
 hēsi, ex fæderis Domini formula, quò non
 tantū ab æterna morte liberemur, sed
 quod longè maius est, in ipso capaces & digni
 vita æterna fiamus.

*Quatuor il-
 la superio-
 ra capita
 diligenter
 expensa pa-*

Non abs re igitur hęc summā tantopere cō-
 mēdauit, quā faxit Deus quotidie melius conci-
 piamus animo & in vsum nostrū referamus. Nā
 præter superiora illa hęc vera est ratio qua tu-
 tissi-

tissimè vera doctrina salutis à falsa discernatur: *refaciunt quale sit verum Euangelium, verà que Ecclesia qui que sint veri Pastores.*
 veri pastores, qui audiendi, à falsis, qui fugiendi: ac proinde vera Ecclesia, in qua manendum est, à falsa in quam vel nunquam ingrediendum est, vel semel ingressis subito ab eadem recedendum. Falsa igitur est Religio quã hodie Iudæi profitentur, quando quidem Iesus Christus crucifixus, & à mortuis suscitatus, est ipsis scandalo, 1. Cor. 1. 23. ac nullam agunt penitentiam, nec habent vllum testimonium remissionis peccatorum suorum, nec per sacrificia, quæ, quum nec templum habeant, nec Sacerdotium, facere non possunt: nec per Euangelium, quod contemnunt ac respuunt. Multò minus vera Religio vocandæ illæ deuotiones ac superstitiones Ethnicorum, quandoquidẽ Euangelium ipsis fuit stultitia. Turcarum verò Alcoranum quid memorẽ, merum Dei & hominum contemptum, certumque testimonium & summè horrendum vltimi Diuini furoris in orbẽ terrarum: licet si de veritate Religionis ex multitudine iudicandum sit, vt hodie multi docent, hæc sit futura Mahumetanorum potior, à qua videatur standum? Quid verò dicturi sumus de egregia illa scilicet Ecclesia, quæ Catholicam & Apostolicam nomen ementitur, seipsam mendacij arguens, quum eandem se Catholicam & Romanam prædicat? Aio longè etiam magis istos quàm illos peccare: quòd aliquem omni honore dignum palam reicere, non sit tantum nec tam detestandum flagitium quàm eundem admittere, palpate, osculari

omnes titulos illi convenientes ore quidem tribuere, sed re ipsa debita ipsum gloria spoliare. Et ita se rem habere vel inde patet, quod Iesus Christus quidem ab ipsis dicitur Dominus noster, verum tamen hac conditione ut eius praecepta immutentur, truncentur, addatur is quidquid seruo illi seruorum Domini adlubuerit, penes quem tanta est potestas, ut à nemine possit iudicari: & qui sibi vendicat auctoritatē omnia pro libidine gerendi, Caelum aperiendi & claudendi, quibus ipsi videbitur, ut ne missitate quidem aduersus eum liceat. Seruatorem quidem vocant, sed in nobis ipsis, quatenus gratiam hanc largitur, ut per nostra merita simus ipsi nostri Seruatores: ac nostris deficientibus meritis, mutuo accipiamus, quae nostris desunt ab omnibus sanctis & sanctibus Paradisi: sed numerato pretio, quale voluerit bonus ille dispensator suorum thesaurorum alchimylicorum, praeparatorum & excoctorum in suae imaginationis fornace, donec tandem in fumos abeant. Passum quidem & mortuum pro nobis agnoscunt, sed hac conditione, ut delecta Culpa, pro Pœna satisfaciamus, vel in hoc mundo, vel in Purgatorio. Ecquod autem hic monetę genus in pretium numeratur? Missae, preces illae Pater noster, Ave Maria, Vigiliae pro mortuis: & pro defunctis, nec edentibus nec bibentibus oblationes, quibus ventrem ij farciunt qui ista in sinu rident, & de iis lætitia exultant cæteris flentibus: & mūdum cantionibus implent: ac modò omnis illa

illa detestanda idolomania claudatur his verbis, *per Christum Dominum nostrum* pulchrè cum Iesu Christo agitur in regnum suum restituro & scilicet agnito, qualis agnosci vult. Quid amplius? Noster apud Deum Patrem est Intercessor, sed matrem habet Reginam cœli, etiam auctoritate Natum iubendi prædita. Nā præter alias multas impias & abominandas voces, non tantùm cantillant, sed plenis buccis ista horrenda vomunt, *Sanc̃tam Virginem suam esse aduocatam, & suam spem.* Quid amplius? *Matrem etiam misericordie:* denique nihil sacrae Scripturae de Deo & Iesu Christo dicunt, quod isti Mariæ Virgini nō attribuant, quam audent sic compellare in detestandis illis suis precatiunculis (ignoscat verò Deus blasphemias illarum voces mihi referenti, vt magis detester) *Roga patrem, iube natum, & iure matris impera.* Nōsne verò amplius ambigere, sit-ne istiusmodi Ecclesia, Dei vera Ecclesia? An hodierna Romana Ecclesia tantùm aberrarit, an verò apostasiam à Domino fecerit, an sit tota illa ipsorum Hierarchia pro Apostolica cognoscenda, licet ea abutatur.

Eia igitur, fratres, Optimum Maximùmque Deum patrem nostrum cum vero Petro laudibus efferamus, quòd nos denuo dignatus sit vocare ex densissimis post omnem hominum memoriam tenebris, ad lucem suam admirandam: hancque sanam doctrinam sequuti, toti à Domini passionibus pendeamus, & ab eius victoria quam de domito Satana, peccato &

Vsu doctrinae superioris.

morte reportauit, primùm ac semel in se. quatenus supra lignum tulit, non sua, sed nostra peccata: deinde quatenus nobis easdem vires, cuique secundum suam mensuram sufficit, in omni lucta spiritus aduersus carnem, vt nos etiam deuictis iisdem hostibus in ipso, & per ipsam, triumphemus: ex fide in fidem incedentes, & pœnitentia in pœnitentiam: donec ultimo tandem illo die plenam peccatorum nostrorum remissionem consequamur, & nobis ante iacta mundi fundamenta præparato Regno petruamur.



HOMILIA DECIMATERTIA.

Luc. 24.

48. Vos autem estis horum testes, & ecce ego mittam promissum Patris in vos.

49. Vos autem manete Hierosolymis vsquequo induamini virtute ex alto.

Iohan. 20.

21. Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos.

22. Et quum hæc dixisset afflauit [eos] & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittantur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

TEX-



EXT VS hic, cuius expositionē
 aggredimur, pender à superiore
 Domini sermone, quicum pul-
 chrè cohæret & convenit. Nam
 quam Iesus Christus ipse ad
 suos discipulos ingressus Pacē ipsis attulisset,
 nunc etiā modum adiicere dignatus est, per
 quem mundo communicaretur postquam ex-
 terris excessisset: vt sciamus ipsam non abstu-
 lisse secum eam in cœlum, qua suam Ecclesiam
 priuaret: sed vt contrā nobis eam ab Ascensu
 suo, maiore quàm aliās vnquā virtute supernè
 cōmunicaret, sicut de ea loquitur Apost. Eph.
 4. 10. & ipsemet tandē suis discipulis declara-
 nit, Matth. 28. 20. Modus autem ille quem ad
 hoc effectum elegit est sacrosanctum Euange-
 lij ministerium, Leuitico successurum: cuius
 primum initium quum hic nobis proponatur,
 efficitur hanc historiam non posse nimiū
 attentè à nobis expendi & considerari, quan-
 doquidem ab ea dependet ædificatio corporis
 mystici Iesu Christi, quæ Ecclesia est, alibi san-
 ctorum coagmentatio nuncupata, Eph. 4. 12.
 ad quod accedit vnū esse ex præcipuis salutis
 nostræ fundamentis, quod Satā per cuniculos
 semper aggressus est, faciliorem sibi de eo vi-
 ctoriam, quàm de ipsa doctrina promittens.
 Nam probè nouit, quemadmodum Ecclesia
 non potest subsistere nisi per verū ministeriū
 à Deo institutum & ritè administratum: sic
 nullam faciliorem viam istud ædificium sub-
 ruendi (si fieri posset) quàm in illud immis-

*Quomodo
 hic textus
 cum superio-
 re coniugen-
 dus, sanctū
 nempe mini-
 sterium cura
 doctrina
 propter quā
 est institū-
 tum.*

destructoribus, nomen præferentibus architectorum. Hæc autem age fusius cōsideremus ab istis Iohannis Euangelistæ verbis facientes initium: *Sicut misit me Pater, sic ego vos mitto.*

Sanctum ministeriū est merè diuinum nō autem ab hominū institutione.

In primis igitur notandum sacrosanctum hoc ministerium non esse humanum inuentum, id est ab humana prudentia profectum, nec eorundem prouidentia, sed prorsus esse diuinum ac cæleste: qualis naturæ etiam est quidquid in hoc munere geritur: vt discamus in mundo sic versari quasi in eo non simus, quemadmodū Apostolus illud sigillatim persequitur, 1. Corinth. 7. v. 29. 30. & 31. & quidem quasi iam in locis cælestibus sederemus. Coloss. 3. 1.

Deus longè aliter auctor sancti ministerij, quàm huius orbis optimarum ac pulchrè constitutarum politiarum, & eius contempum longè grauius vltrescitur.

Nam etsi reuera Deus omnium humanarū politiarum rite cōstitutarum auctor est, quod Ethnici cognouerunt, & Apost. docet. Rom. 13. 1. à maximis dignitatibus ad minimas delabens: tamen in illis regendis & administrandis vsus est, & vtitur sensu naturali, & ea prudentia quam genus humanum adhuc ex illa ruina retinuit, prout his vel illis hanc admittiri dignatur: excepto quòd populo suo extraordinariè politix formam & leges dictauit, Moysi adhibito ministerio, cuius in excipendis ipsis suarum legum verbis opera vsus est, eòusque vt vestium formam præscripserit. Numer. 13. 38. nec rerum etiam abiectissimarū oblitus sit. Deut. 23. 13. At in hoc facto Dei Filius ipse ore proprio designauit, vocauit & instituit

tuit suæ domus architectos. Itaque sacrosanctum hoc ministerium quicumque contemnant, sciant se in Deum ipsum ἀπίστωσιν esse iniurios, cuiuscunque tandem sint conditionis, summæ aut infimæ: ac proinde istud ædificiũ Ecclesiã, nempe Dei, staturam ac permansurã, se verò quantacũque dignitate polleãt pessum ituros ac funditus exterminandos: vel illa teste statua ingenti quam confregit lapis è monte excisus sine manibus. Dan. 2. 45. quod omnium seculorũ experiẽtia docuit, & nostro sæculo Dominus nobis demonstravit, & pro sua in nos benevolentia est demonstraturus, in maximos etiã Monarchas eandẽ cum reliquis viã ingressos. Contra qui dociles se loquenti magistro per suos præcones & legatos præbebũt, ij sunt quorum non peribit vllus pilus capitis. Luc. 21. 18. At si Deus nõ parcit summæ dignitatis hominibus & regnis, quid nobis fiet ab ortivis homuncionibus, qui cum cæteris collati vix populi nomine aut Reipub. digni censebimur? Et tamen quãta arrogantia turgemus, & aduersus tot quotidianas admonitiones, cum tot diuinis iudiciis in nostra capita coniũctas quàm sumus cõrumaces. Magna enim, fateor, adest auditorum frequentia, sed de nobis merito dici potest loquutus Isaias his verbis, Hic populus accedit ad me labiis suis, sed cor eius longè abest à me. Esa. 29. 13. Quis hoc verò dixerit? Maximæ nimirum partis corruptissimi deprauatissimi que mores, in Dei & hominum conspectu. Ecquod enim vitium

apud nos adhuc non regnat impunitum? Frustra monemus, hortamur, increpamus, nō audit currus habenas, retrō sublapſa feruntur omnia. Quis autem animadaertit? Quā alcu fertit iuſtitia, tantis malis nullum adferens remedium? Quid nobis aliud igitur ſuperest, aut quid amplius dicturi ſumus, niſi vt aut Deus breui det vobis meliorem mentem, aut maturè nos ad ſe è medio veſtrum recipiat, ne imminentibus veſtris cœuicibus horrendis Dei iudicijs vobiſcum obruamur? Vos verò Dei hominūque contemptores ſcitote, haſ non irritas fore minas, ac potiùs veritatem in mendaciū commutandam, aut veſtrā conditionem Sodoma Gomorrhāque fore deteriorem, quū illa dies aduenerit. Quiſ verò nobis illa dixit? Vos igitur, contemptores, vos præfracti & indomiti homines, audite quid ferat dicta ſcriptaque de hac re ſententia, Matth. 10. 15. Marc. 6. 11. & Luc. 10. 12. eam legite & relegite, ſi Deus vobis eam gratiam largiatur. Illic enim videbitis, niſi ad meliorem frugem redieritis, quid vos maneat, &, niſi vehementer fallor, iam iam impendeat.

*Qui Apoſto-
los miſit,
idem ad
finē vſque
ſeculorum
mittit ac
miſſurus eſt
Paſtores ac
Doctores:
quorum eſt* Ratum igitur eſto, hanc eſſe vocationem à Domino. At, excipiat aliquis, vos nō eſtis Apoſtoli, nec iis de quibus hīc agitur, ſimiles. Fateor. Apoſtolicum enim munus non fuit inſtitutum vt eſſet in Eccleſia Dei perpetuum, ſicuti paulò poſt docturi ſumus. At percontatores iſtiulmodi ac contemptores ſcire velim,

lim, cum à quo hic missi sunt Apostoli eundem esse qui misit & missurus est ad finem vsque seculorum, Matth. 28 20. Pastores & Doctores. Ephes. 4. II Præterea scitote pernicaces contemptores, nos qui à Deo vocati sumus, licet omnium indignissimi, ad hanc veritatem in hac Ecclesia docendam & prædicandam, quam nihil in medium adferamus quàm quod Apostoli ore & scriptis docuerunt, idem esse acsi hodie eosdem Apostolos vos cõpellâtes audiretis: quam sic è terris excesserint, & in cælos recepti sint, vt adhuc loquantur & loquuturi sint suis scriptis in finem vsque sæculorum. Quod si probè nostis & compertum habetis, vt etiã debetis, cur igitur nostris admonitionibus locum non datis? cur aduersus stimulos recalcitratis? Si verò in dubium vocatis, cur non inquiritis? cur non confertis ea de re nobiscum, aut cum aliis? cur non scrutamini scripturas, vt iubet Dominus, ne vos decipi patiamini? Iohan. 5. 39. eorum exemplum imitati de quibus mentio fit Act. 17. II? An non habetis, aut saltẽ vos oportet habere, singulos in priuatis ædibus & familiis sacrosancta Biblia vulgari idiomate? Forsan ita est, forsã etiã secus. Nec enim hodie multi sunt famelici, qui huius cibi spiritualis tum publicè tum priuati depascendi desiderio atqueant. Fuit hoc studium prioris ætatis, illa fuerunt tempora: verum tamen hoc verbum siue accipiatur, siue reiciatur, immotum manet. Denique quicquid contingat, ego & collegæ mei ma-

*non minus
quam Apo
stolorum Pa
tronus ac
defensor.*

nus abluimus ab omni culpa immunes: ac licet ab Apostolorum diligentia longè abluimus, bona tamen conscientia cum Apotolo dicere possumus ac testari, per Dei gratiam, nos esse puros à sanguine omnium istorum contumacium ac contemptorum. Act. 20. 26.

*Legitima
vocatio,
nempe electio
facta
secundum
Dei ordina-
tionem est
prima nota
veri pastoris.*

At quoniam falsi pastores etiam se audiri volunt, & non minus quàm nos, aut vehementius etiam inuehuntur in eos qui ipsos non audiunt, hinc discendum, quomodo discernendi sint, ne quis decipiatur. Itaque videmus hic lesus Christum misisse suos Apostolos domus suæ futuros fundatores, ac proinde non simpliciter eos accepisse munus sementem faciendi per totum orbem, quod perfectè ipsos impleuisse minimè dubitandum est: sed etiam ipsis impositum munus eos constituendi Pastores & Doctores, quorum opera istud ædificium sartum tectum conservaretur ac foueretur: quod ab ipsis bona fide summæque diligentia præstitum esse videmus, ex eorum historia quàm D. Lucas diligentissimè conscripsit, & ex eorundem epistolis. Ibi igitur reperitur sumus non tantùm quod suo tempore fecerunt ac constituerunt: sed etiam perpetuum & inuiolatum canonem & regulam à Domino præscriptam ex qua, quotiescunque opus esset, operarij in Dei Ecclesiam vocarentur.

Quæ quum vt à Domino præscripta sunt obseruantur, etsi in deligendis operariis Iesus Christus vtatur hominum ministerio, tamen quum hic seruetur ordo ipsius nomine, perinde

de est ac si ipsemet ore suo ipsos eligeret, quandoquidem per suum Spiritum adest & electionem regit. I. Corinth. 12. 11. & 28. & Ephes. 4. 11. Itaque quotiescunque locus est huic ordini in Ecclesia, prima hæc est nota ex qua falsi Doctores & Pastores, quos oportet vitari, à veris quos audire iubemur, facillimè discernantur, Nempe ut qui currunt, idest, audent in Ecclesia docere, vel clam vel palam, sine legitima electione & vocatione, secundum ordinem institutum à Iesu Christo per Apostolos in Ecclesia, ut loquitur Ierem. 23. 21. exauthorentur ac reiiciantur. Hic ordo, est libera & legitima Electio, facta ab Ecclesia, bono ordine post legitimum examen doctrinæ ac morum, & quam proximè quidè fieri potest ad regulam quam Apostolus clarè præscribit I. Tim. 3. 2. ac etiam Tit. 1. 7. Quo posito certissimo firmissimoque fundamento, primùm qui ultro in Ecclesias irrepunt, ad eorum exemplum de quibus agitur. Act. 15. 24. quod ipse Dei Filius, quum se dicat à Patre missum, noluit sibi tribuere (& quod disertè de ipso dicit Apostol. Heb. 5. 5.) quo iure, quæso, admitterentur aut audierentur, quandoquidem non expectata Sancti Spiritus vocatione, necessario vel sui opinione inflati, vel ambitione, vel avaritia, vel stultitia, vel illis omnibus simul impulsisse non vocati ingerunt?

Nam quòd ad vocationem extraordinariam attinet, fatendum est Dominum qui domus suæ Magister est, non sic astrictum teneri vo-

*Quòd
quibus con-
ditionibus
admittenda*

*fit vocatio
non praece-
dente ordi-
naria ele-
ctione.*

carioni ordinariae quam instituit, potè liberè ac legitima Electioni, inuocato Dei nomine ab iis quos oportet, quin aliquos extraordinariè suscitet: sed causam aliquam euidentem oportet apparere, ex qua quantum fieri potest, cognoscamus Dominum velle talem instrumentorum extraordinariorum uti opera. Porro hæc occasio est manifestissima, quum adò perturbatus est ordo, ut solum nomè retineat, cuius prætextu quælibet confusio rerumque perturbatio in Ecclesiam vniuersalè aut particularem inuehitur, quod sæpissime factum legitimus in Dei populo. Quemadmodum igitur tunc Dominus populi sui miseratus, immediate & inordinatè Prophetas suscitabat, auctoritate extraordinaria præditos, ut Reges, Sacerdotes ac populum intrepidè reprehenderent, bonos autem consolarentur, contumaces minis terrent, quod olim etiam per Moysen promiserat, Deut. 18. 10. & 15. cuiusmodi exemplorum tota sacra historia plena est: idem etiam in Ecclesia Christiana præstitit, excitatis insignibus viris, interiore demum afflatu impulsis, cuius tum doctrina tum vita testis erat, præsertim Artianæ hæreseos temporibus, quæ maximam Ecclesiæ partem peruaserat, ut ex Historia Ecclesiastica satis est conspicuum. At quum Dominus institutum à se ordinem conseruat integrum, aut saltem non ita corruptum quin essentia illius præcipua retineatur: & non desint veri ac legitimi Pastores qui malo se opponant, quorsum diceremus extraordi-

ordinarios illos à Deo mitti, licèt (quæ est istorum hominum veteratoria sui dissimulatio) falsam doctrinam non inuehant? Dico præterea, etiam si talis in Ecclesiam irrepsisset confusio qualem dixi, non ideò tamè statim istiusmodi homines admittendos, aut audiendos. Sed si spiritus etiã legitimè vocatorum probandi sunt 1. Iohann. 4. 1. quòd nonnunquam eiusmodi Pastores in lupos vertantur, Act. 20. 30. ac Ecclesiam decepisse comperiantur. 1. Tim. 5. v. 24. quòd in Iuda proditore, vno ex duodecim discipulis, & in vno ex septem illis Diaconis nomine Nicolao patuit, Apoc. 2. 6. & 13. annon multò magis cauendum ne temerè eiusmodi concionatores & Doctores, sine legitima vocatione ordinaria admittantur & ferantur: sed sedulò est danda opera, vt qui & quales sint dignoscantur, vnde prodeant, qui mores, & imprimis quòd doctrinæ fundamētum, denique vt probè innotescant, prius quàm illis in Ecclesiã vllus aditus pateat? Præterea, quum de Zelo & scientia ipsorum planè constituerit, tamen si nulla dum vocatione externa confirmati sunt, qualem tempus tulit: aut si vocationem habuerunt, sed ab iis qui alios & seipso decipiunt tum illos necesse est legitimè cõuocata Ecclesia, prout Ecclesiæ feret conditio, maturo consilio & collatis sententiis, ac si fieri potest, præsentè aliquo alio legitimo Pastore, eligi ac vocari, vt de extraordinariis, aut ordinariis, sed vitiosis & deprauatis, fiant ordinarii, per sanctam & legitimam electionem, sine

villo schismate vel herefi.

*Superiorum
exempla ex
sacris de-
prompta.*

Sic Iesu Christi ipsius tēporibus operabatur is, de quo discipuli quum renuntiassent Magistro, dicentes se in prima sua profectioe vidisse quendam eiicientem dæmonia sub nomine Christi quem prohibuissent, quòd se non sequeretur, respòdit ipsis, Ne prohibete illum, Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est, Luc. 9. 49. Sic dissipata Hierosolymitana Ecclesia, post mortem Stephani, qui profugerant Euangelium sparserunt vsque in Phœniciam, Cyprum, & Antiochiã, qui tamen minimè dicuntur, nec verisimile est etiã, fuisse missi Hierosolymis, donec missus est ab Ecclesia Barnabas, qui in iis locis ritè omnia cõponeret. Act. 11. 20. & 22. Atque ipse Philippus, vnus ex septè illis Diaconis aliquid amplius præstitit, Euangelium annuntians Samaritanis insciis Apostolis, qui certiores facti, re comprobata miserunt Petrum & Ioannem, vt Ecclesias Samaritanas, iactis à Philippo fundamētis superstruerent, Act. 8. 3. & 14. Nec sanè dubitandū quin præter ipsos Apostolos, & alios Euangelistas dictos legitimè vocatos & missos, vt ex Timothei vocatione patet, 1. Tim. 4. 14. plerisque ex iis qui Iesum Christum audierant, itidem se ad Euangelij prædicationē applicuerint, quos deinceps Apostoli comprobant & confirmant, quod Eusebius historiae Ecclesiast. lib. 3. cap. 31. testatur.

*Introductio
ad mnera
Ecclesiasti-*

Verum alius quidã est introductionis modus planè extraordinarius, is qui nõ modò non ob-

obseruat ordinē inter homines constitutū, ex
 Dei p̄scripto & ordinatione: sed ex diametro
 repugnat huic ordini, cuius tamē velū obten-
 dit. Et hic sanē periculōsissimus est & in Eccle-
 sia minimē omniū tolerandus: quē etiā hodie
 pro viribus oppugnāmus, & qui tantū tamen
 promouit pederentim, vt isti homines sibi so-
 lis Ecclesiæ Catholicæ nomē arrogēt, id est v-
 niuersalis & Apostolica, & tandē Rom. qua in-
 re sibiipsis mendaciū impingūt, iusta sanē Dei
 prouidētia, quū Roma nequeat esse terrarum
 orbis vniuersus, ac proinde Rom. Ecclesia nō
 possit esse vniuersalis Ecclesia: ne si quidē con-
 cedatur illā esse reliquarū omniū caput: quum
 caput non possit esse totum corpus. His igitur
 duobus capitibus positis, quæ ne ipsi quidem
 aduersarij nostri negauerint, nempe Electionē
 verā solū esse ostiū per quod aliquis bona cō-
 sciētia potest in sacrosancti ministerij partē ve-
 nire, tā Sacramentorū quā bonorū Ecclesiasti-
 corū administrationē: deinde hāc Electionem
 esse totius Ecclesiæ legitimē ordinatā: sicuti cō-
 spiciū est ex historia Apost. totaq. vetere Eccle-
 sia quādiu per multa secula suā puritatē reti-
 nuit: ex omnib. veteribus Canonibus (vel ad vlti-
 mū vsq. Concil. Basil. per Papā Leonē abro-
 gatam, licet non omnis sublata sit ab illo, vt
 par erat corruptio) quæro qua consciētia pos-
 sit vllus in toto illo Papistico Clero legitimæ
 vocationis aliquem titulum adferre: tantūm
 abest vt de nostra queri possint, de qua dein-
 ceptis pluribus acturi sumus.

*ca qualentē
 habet Eccle-
 sia Romana
 hodierna.
 nulla est
 proprus erro-
 ta, immo
 Dei verbo
 ex diamet-
 ro repū-
 gnans, &
 vsui vera
 veteris Eccle-
 siæ & ve-
 ris antiquis
 Canonibus.*

*Ecclesia Ro-
 mana non
 potest esse
 vniuersalis.*

*Electio-
mutatae in
nominatio-
nes ex Re-
gum & a-
liorum arbi-
trio.*

Nam obsecro, nonne hinc quidem electio-
nes mutatae sunt, etiam impressis hac de re
Concordatis, in nominationes Regibus ac
Principibus attributas? Quibus si quae sunt ad-
ditae conditiones, nonne tamen irritae sunt, ut
citra controuersiam Regum ac Principum hac
in re voluntas obtineat? Inde verò ubi Ele-
ctionum nomen retentum est, an non penes
Capitula quae vocant (bone Deus quale hoc
hominum genus) omnis earum potestas refe-
dit?

*Patronatus
Indultus,
Collationes
Resignatio-
nes, Permu-
tationes, De-
uolutiones,
in Ecclesiam
Romanam
inuenta, ve-
ram electio-
nem abolent.
Celerius Ro-
mam curri-
ti dignitatis
gradus con-
ferunt.*

Annon etiam cuiuslibet notum est pro Ele-
ctionibus Christianis fuisse in Ecclesiam ob-
trusos patronatus, Indultus, collationes, resi-
gnationes, permutationes, deuoluta, tam aper-
tè tamque directè & ex diametro repugnantia
omnia, Ecclesiae veteri, antiquis puris Cano-
nibus, quàm tenebrae Luci sunt contrariae?

Annon etiam, ut similis initio finis respon-
deat, equis celeribus Romam vsque litera-
branæ insculptæ & plumbo appèsso, quæ bul-
la carissimo pretio vœnalis prostat? Adde his
deteriora, nempe quum in omni Iudiciali fo-
ro pœnæ sit obnoxius qui vendit quod alte-
ri prius vendiderat, tamen Romam centum cur-
sibus aduentantibus, idem Beneficium am-
bientibus, totidem bullas magno pretio redê-
ptas expediri, magno emptorum periculo.

*A Periu-
ris manife-
stis pronisio-
nes Roma-*

Quid? quòd in tota ista Curia Romana, e-
xamen quod doctrinae & morum habetur, &
in electionibus est essenziale, & easdem præ-
cedere

cedere debet necessariò, nihil aliud est quàm detestandum periurium, nempe testimonium eius de quo nunquam est quæsitum, quod primum faciunt notarij Apostolici falsò nominati, cum procuratione Romæ iurisiurandi exigendi ab iis qui ex quotidianis periuriis & manifestis victum sibi comparant?

n.e. inchoantur.

Ecquis verò est alius Canonum aut Constitutionis veteris & legitimæ vsus in talibus prouisionibus, nisi vt amplificentur causæ derogatoriæ? Iam quid aliud est istud quàm exercere nundinationem animarum, quæ pretiosissimo sanguine Iesu Christi Dei filij redemptæ sunt? quid aliud quàm omne ius diuinum & humanum vendere, quid aliud denique quàm impudentissimè Simoniacum & sacrilegam esse, seu venditores seu emptores ipsos consideres? Atque hæc de primo quidem ad Ecclesiasticas functiones aditu dicta sint.

Tuis omnia diuini & canonici a-bolito vni-co penam du-cti in bul-lis.

Sin verò deinceps agatur de manuum Impositione, quam Consecrationem dicunt, & ordinationem, quando quidem id quod non est præsupponit, nempe legitimam Electionem, sequitur manuû Impositionem & Consecrationem superioribus innixam, merum esse Dei & hominû ludibriû: quemadmodum minimè possunt inficiàs ire, quin veteribus Canonibus illa omnia irrita declarentur: & quidē addita excōmunicatione expressa tū sic ordinantis, tū etiã ordinati. An verò talem excommunicatorû vel suis ipsorû Canonibus cœtû, esse Ecclesiã & sponsam Iesu Christi censebimus? Atque

Papam cum suo Clero ex-communicantur suis ipsorum Canonibus.

huius cætus Caput illius esse Pastorem vniuersalem, à nemine iudicandum, licet in infetos animas plenis plaustris ducentem, quæ Decretalium ipsissima verba sunt?

Omitto immensam multitudinem rituum, quorum alij, licet suum vsum ad tempus habuerint, iam sunt prorsus inutiles ac superflui: alij ridiculi: alij idolomania & impietate prophani: quod per se in omnium oculos incurrit eorum qui non sunt istiusmodi pollutionibus inebriati.

Origo ieiunij quatuor temporu & obijus.

Sed hæc altius repetenda. Pastores & quibus erat animarum commissa cura, quos Curatos deinceps dixerunt, bonis illis temporibus singulis annis quater in vna quaque Diœcesi conueniebant cum primario, & eo qui inter ipsos principem locum tenebat, cui nomen Episcopi postea tributum est, & qui prior erat ordine, factus est gradu superior. Eodem tempore tota Ecclesia ieiuniis Deo se cõmendabat, eiusque Spiritum implorabat, vt benedictis Pastoribus regeretur, ad Apostolorum exemplum. Act. 13. 2. In hoc cætu multis occurrentibus casibus prouidebatur, & in vacuas sedes legitima electione vocati mittebantur: hinc Quatuor temporum ieiunia in Ecclesiam inuicta. At pro hoc legitimo vsu, Deus bone, quid hodie in talibus cætibus fiat, vel dicatur, nosti: de quibus sanè non exigenda ratio est ab Episcopo, parum de cætibus illis sollicito, nisi forte id negotiũ agatur ex quo cõpendiũ aliquod capter. At pro Episcopis Diœcesanis, in Ecclesia ir-

Monstr. si episcopi por latini.

reple.

reperunt monstra quædam Episcoporum, quos vocant Portatiuos, sine Diœcesi, sed qui præferunt (ô impudentiam nullis auditam antea seculis) nomina miserarum quondam Ecclesiarum à Turcis euerfarum, veluti Tyri, Sydonis, Bethlehemi, Chalcedonis & reliquarum: & hi circa tempus quartæ suæ messis annuæ veniētes, specie vel ipsis pueris ridicula, quotquot rasi Clerici fuerint ipsis vna septimana oblatis, promouent sine alio examine, conuenientissimæ vocationi ipsorū ordine.

Primùm enim creant ipsos, non minus ridiculo quàm barbaro nomine, Acolitros pro Acoluthis, idest sequentibus, qui olim eligebantur, & quidem iustissimas ob causas, vt Patroboribus semper adessent, eosdémque semper sectarentur: quos eâdem septimanâ, si opus est Portitores faciunt, sine Portis tamen vllis custodiendis: tum Lectores sine libris, & non raro sine vlla literarum peritia. Et hæc quidem olim fuerunt in cæteris Ecclesiasticis honesta munera, quum alij portas custodirent nequa fieret confusio: alij lectioni verbi Diuini vacarent, quod mox explicabitur.

Acoluthorum, Portitorum & Lectorum nomina.

Postea repente fiunt subdiaconi: sed vt tertiam quandam personam in Missa maiore sustineant, quum olim Diaconis adiungerentur vt in ipsorum administratione eis adessent: tum Diaconi sed sine vlla pauperum cura aut bonorū eorundē administratione: futura sanè alioquin etiam illa pessima & periculosissima.

Subdiaconi & Diaconi euenti.

Tandem denique euadunt in presbyteros,

Abominanda

*deformatio
muneris
presbytero-
rum.*

minimè quidem vt præfint censuris Ecclesiasticis tanquam pastores aut seniores, sed vt fabulam agant in qua sacrosanctæ Cœnæ Domini administratio cum insigni blasphemia pedibus conculcatur. Nam quum instituta sit, nõ ad offerendum Patri Iesum Christũ, quod fuit illi vni proprium, & semel in æternum ab ipso perfectum est, sed ad eius memoriam solenni ritu concelebrandam, sibi que vera & viva fide spiritualiter applicandam, bonus iste scilicet presbyter sese, quoties istiusmodi Missæ fiunt altæ vel submissæ sacrificium facit actualiter & realiter corporis Iesu Christi, (ô seculus horrendum! ô nefas superioribus sæculis inauditum!) offerendi Deo Patri pro peccatis, non solum viventium, qui viam adhuc insistant salutis aut damnationis: sed etiam defunctorum iam iudicatorum, nisi fortè in Purgatorio illo suo adhuc hæserint. Vah! quanta mundi cæcitas! Eo ne homines deuenisse stuporis, vt conscientiarum tranquillitatẽ iis credant quibus ne minimam quidem partem terrenorum bonorũ permiserint! an igitur amplius litigandum est, istine per portam in Ecclesiam ingressi sint, vt veri pastores, an verò vt latrones & fures vim fecerint, sicuti loquitur cui & intus & in cute noti sunt, & qui futurus est ipsorũ iudex, quamlibet suam in eos vindictam differat? Iohan. 10. 1.

*Nullus Dia-
conus, nul-
lus Presby-
ter, nullus*

Verum age, quoniam dixeris rationem illam ordinandi tolerandam, vt conferantur cum Scribis ac Phariseis, qui quantumlibet hypocritæ,

eritæ, tamen sedebant in cathedra Moſis, quæ
ne munera quidem illa & dignitates quas ſibi
vendicant ſint à Deo, nec ab eius ſancto Spi-
ritu in Eccleſia. Nam pretioſa illa Diaconorũ,
Presbyterorum & Epiſcoporum nomina iſti
quidem retinuerunt, vt diximus, ſed eorum v-
ſum penitus ſuſtulerunt, vt rota illa hominum
colluuias nihil aliud ſint quàm ſacrilegi Dia-
conatus inuaſores, quum bona pauperum ſic
adminiſtrent, vt nec accepti nec expenſi pagi-
nam vllam vnquam producant. Ecquis igitur
verè dixerit vnquam eſſe vllum in ipſorum Ec-
cleſia Diaconatum, Presbyteratum aut Epi-
ſcopatum, cum omnibus ipſius gradibus Ar-
chiepiſcopatu, Primatu & Patriarchatu ſi has
voces verò & germano ſuo ſenſu ex Eccleſiæ
rotius & veterum verorum Canonum regula
accipias?

Ecquis etiam ferat aliud ipſorum ſacrile-
gium, quo deſtinatas præbendas aut penſiones
ſtudioſis adoleſcentibus, in ſacrorum librorũ
lectione ſeſe exercentibus, & in hunc finem
in Eccleſias, quas vocat, Collegiales collectis,
occupant egregij illi cœtus, quæ Capitula di-
cunt, hominum, inquam, cœtus, quos procul-
dubio nemo melius cõuenientibus titulis de-
ſcripſerit quàm quibus Apoſtolus Cretenſes
depingit, Tit. i. 12.

Caput verò illud vniuerſale, Cardinales,
Datarios, Copiſtas, Buliſtas, Auditores, Reſe-
rendarios, Protonotarios, & reliquam illam
Romanæ curiæ fecem, Officiales, Vicarios,

*Episcopus
in Ecclesia
Romana ho-
dierna niſi
nomine te-
netur: ſed om-
nes Diaconatus
uſur-
patores, ſiue
expenſi & ac-
cepti ra-
tione.*

*Horrenda
ſacrilegia
Eccleſiarum
collegialium.*

*Monſtroſa
officia &
omnino in-
digniſſima
in Eccleſiâ
inſecta.*

*quæ sanè
non refor-
māda sed
abolenda
potius es-
sent.*

Priores, aio non magis posse inueniri à Deo ordinatos, quàm paradisum in inferis collocatum. Quis verò in posterum est dubitaturus, an mater horrendæ huius confusionis vera sit Ecclesia necne, quæ sanctorum est coagmentatio. Ephes. 4. 12. & cætus eorum qui à Deo docti sunt. Esa. 54. 13. an non verò potius maledicta illa Babylon, quæ rã graphicè nôtatur à D. Ioanne in Apoc. an etiam nos ab ea recedentes apostatæ dicendi simus, ac non potius in Dei domum reduces? An Reges, Principes ac Magistratus Christiani Baalis & Damasi altaria subruentes, ad veram Domini mensam instaurandam, dicendi sint Ecclesiam transformasse, ac non potius reformasse? An miseras ouiculas priùs in aëria errantes, & in leonis positas faucibus oportuit à scortis & lenonibus expectare lupanarium reformatio nem: an verò sint officio defunctæ quum vocem verè fidelium Pastorum à Deo suscitatorum audientes, quos ex doctrina, vita, moribus, ac etiam morte probè agnouerunt, primùm à sancto Dei Spiritu electos, deinde legitime ordinatos, secutæ sunt, & quum nullum à suis Magistratibus præsidium aut auxilium haberent, confugerunt in foramina & scissuras petræ, & in cauernas maceriæ, vt loquitur Cant. 2. 14. Sapiens, vbi Deus ipsis nouos Abdias suscitauit, à quibus vero pane, verèque viua aqua sustentatæ sunt, & adhuc hodie sustentantur, tantisper dum plena spes libertatis affulgeat? Ac si quis in dubium vocat nostram reformati-

reformationem, tum in doctrina, tum in ordine à Domino in domo sua instituto, & à nobis pro virili nostra restituto: semper sumus professi ac profiteamur nos huius controversiæ iudicem admittere Dei verbum, de quo in legitimo & verè Christiano Concilio disceptetur.

Et hæc quidem in hanc historiã habui quæ dicerem, quòd hoc sit inirium omnium legitimarum vocationum, quæ ad sacrosanctum Ecclesiæ Christianæ ministerium spectant. Nam prima illa duodecim discipulorum missio, de qua meminerunt Matth. 10. Marc. 3. & Luc. 9. non sanè fuit Apostolica vocatio (qua in re quidam ex veteribus hallucinati sunt) sed tantùm tyrocinium, quo formarentur in posterum, essentque tubarum instar, quarum clangore singuli ad Magistrum, qui adhuc cum ipsis erat, audiendum excitarentur: quod etiam longè potiore ratione est intelligendum de aliorum septuaginta discipulorum missione, cuius Lucas 10. capite mentionem facit.

Prima illa missio duodecim Apostolorum ante Iesu Christum, non fuit vocatio Apostolica.

Iterum igitur aio, quòd hæc Apostolica vocatio ea sit ex qua reliquæ omnes manarunt, nò posse satis eam à nobis accuratè expendi & examinari: totam autem hanc considerationem ad duo præcipua capita referemus, quorum illud primum, quid Apostolicæ vocationi commune sit cum aliis vocationibus Ecclesiasticis propriè verbi ministerium spectantibus: alterum quid habeat proprium ac speciale.

Quid Apostolicum munus habuerit cõmune cum reliquis inferioribus que ab eo promanent.

Commune fuit igitur Apostolis, Prophetis, Euangelistis, Pastoribus ac Doctoribus, dare operam omnes Euangelij prædicationi & administrationi. Huius autem partes tres, Verbi prædicationo, Sacramentorum administratio: ordinis ac disciplinæ Ecclesiasticæ conseruatio, circa quas versari omnes sedulò secundum suæ vocationis limites oportuit.

*Prima, Apo-
postolatus
dignitas,
quod ore
proprio Ie-
su Christi
Mediatoris
exhibiti im-
mediatè cõ-
stitutus est.*

Proprium verò fuit Apostolatus, primum Apostolorum immediata vocatio, quos ipse Dei Filius ore proprio vocauit, docuit, ac denique in vniuersum orbem misit: & hoc ideo velut essenziale huius muneris vrget Apostolus. Galat. I. I. se nempe non ab hominibus, neque per hominè missum esse, sed per Iesum Christum, ac Deum Patrem, ac proinde per Spiritum sanctum. Act. I. 2. id est hanc vocationem immediatè diuinam fuisse per Filij personam, non adhibitis à Domino nec Angelis, nec hominibus: quum plerunque tamen Dominus Prophetas missurus, vel Angelos adhibuisset ministros in variis visionibus, vel etiam ipsos homines, paucis exceptis, ac Mose nominatim extraordinariè ab hoc ipso Dei Filio missò Exod. 32. vbi Angelus dicitur, non quidem essentia respectu, sed officij, nomine Patris Mosen alloquens: cui sese per annorum quadraginta spatium facie ad faciem seruo suo comunicauit, Deut. 34. v. 10. Fateor interim non minus semper diuinum opus fuisse quum interuentu creaturarum à se rerum aliquid fecit, quàm quum ipsemet loquutus est. Verumta-

men quemadmodum inter homines verba ipsa Regis longè maius habent pondus ab eius ore manantia, quàm à seruis perlatus nuntius: sic Deo visum est Apostolicam vocationem hoc honore afficere, vt quæ sit in ipsius Ecclesia præcipua & fundamentalis: tam ad eos magis ac magis in tanto munere confirmandos, quàm ad Ecclesiam de vocatione ipsorum certiotem faciendam, ac si Dei Filium ipsum proprium in suorum Legatorum specialium persona vidissent ac audiissent se ipsos alloquentem. Hæc porro persuasio ac certitudo vocationis maximè hodie nobis necessaria est, aduersus eos quibus non satisfaciunt quæ illi ore proprio docuerunt, instituerunt, ac scriptis suis mandarunt.

Hac etiam essentiali circumstantia, vocatione nimirum immediata quam Apostolus expressè notat Galat. I. I. tyrannis eius arguitur qui sibi hodie authoritatis Apostolicæ titulum arrogat in Ecclesia Dei, Petri ac Pauli successionis obtentu, eâdem quàm in cæteris omnibus arrogantia. Ostendat enim oportet, vbi, quando, & quomodo sit ore Domini proprio vocatus in Apostolum, cum reliqua illa quorum se successorem dicit turba: vnde necessariò sequeretur vocationem illam ex immediata factam ordinariam.

Equidem scio non magnopere ipsum laboraturum in re tam falsa & insolente probanda, sed excepturum Apostolatui hanc fuisse datam auctoritatem, non in horum tantum,

Ex vocatione immediata Apostolorum arguitur falsi auctoritas Apostolica, quam sibi arrogat Episcopus scopus Romani vsurpator.

Auctoritatem Apostolicam vsurpationem Antichristi

mentibus
respondetur.

sed in successorum omnium ad finem vsque
seculi persona. Verum quid hoc cum iuuat;
nisi etiam probarit ita fuisse institutum Apo-
stolatum, vt in Ecclesia semper essent Apo-
stoli? At nunquam hoc probaturum certissimum
est: nos vero facile contrarium rationibus eui-
dentissimis demonstraturi sumus. Præterea
licet concedamus hoc illi quod postulat, ni-
hilominus probandum restat hoc munus A-
postolicum duodecim Apostolis, quibus ac-
cessit decimus tertius Paulus, commune ac in-
diuisum, fuisse primum ad duo capita restri-
ctum Petrum ac Paulum, ac deinceps hæc duo
capita in vnum, ex Dei ordinatione, caput
ministeriale, quod vocant coaluisse: ac tan-
dem hanc Vniuersalitatem attributam ei qui-
cunque foret Episcopus Romanus. Quid am-
plius? Bonus hic vniuersalis Apostolus tibi ad-
dendi, immutandi, detrahendi de doctrina A-
postolica potestatem vendicat: & hanc sanè
potestatem re ipsa exercuit & adhuc inter ho-
mines exercet. Ergo doceat Iesum Christum o-
re proprio aliam vocationem Apostolicam
instituisse hac ipsa de qua agimus superio-
rem. At si hæc Apostolorum vocatio, est ea-
dem cum ea qua Pater misit Filium, vt nobis
eius fidem faciunt hæc Christi verba, Quem-
admodum me Pater misit, sic ego mitto vos:
quandoquidem hac postrema prior illa de-
struitur, nonne Iesus Christus aliam illam es-
rigens auctoritatem Apostolicam Romanam,
se se ipsum exauctoralle videbitur? Blaphemia
horrenda

horrenda nimis, & quæ tamen ex horum doctrina necessariò sequitur. Quousque tandem igitur vos summæ ac infimæ conditionis homines isti fascinabunt, & scortationibus ac immunditiis istius scorti inebriabunt? Sed tempus à Domino præscriptum ad suorum liberationem plenam & perfectam, & istius Babylo- nis vltimum exitium veniet, quum ipsi videbitur.

Apostolatus altera differentia & prærogativa posita est in eo quòd Apostoli non simpliciter missi sunt ad Euangelium promulgandù, sed ad iacienda fundamenta magnæ illius civitatis cœlestis, ab Oriente ad Occidètem per- tingentis, & à Septentrione ad Meridiem, sine vlla distinctione nationum, cuius meminerunt omnes Prophetæ, ac nominatim Psal. 87. Vnde Apostolus testatur Ecclesiam Christianam Apostolorum & Prophetarum fundamenti, quod nobis ante oculos ponit & copiosè describit, Apoc. 21. 14. sic Apostolo de se prædicante, & non immeritò quidè, à se positum verum & solum fundamentum, 1. Cor. 3. 10.

Itaque inter Apostolos, Pastores & Doctores quotquot sunt, fuerunt ac futuri sunt in Ecclesia Domini vsque ad finem mundi fuit ea differentia quam inter architectos aspicimus, quorum alij ædificio præsent, & fabricanda præscribunt, alij fabri sunt & operæ; alij denique constructum ædificium fouent ac factum rectum conseruant. Primi verò illi fabri sub architectis (qui tamen & ipsi manam

*Secunda di-
gnitas Apo-
stolatus, in
eo quòd A-
postoli con-
stituti sunt
fundatores
& archite-
cti domus
Dei.*

*Quales fue-
runt Euange-
listæ quos
sibi Aposto-
li electos
adiunxerunt
ad Ecclesiam
Christianam
sub alijs ar-
chitectis
fundat. unè
perficiendâ.*

ad opus admouerunt, & quidem omnium
 maximè) fuerunt ij quos historia Apostolica
 vocat Euangelistas, quales fuerunt Timotheus,
 Titus, & alij fideles Apostolorum comites, &
 ab ipsis huc illuc missi primùm ad ea perficien-
 da quorum ij fundamenta iecerant à quibus
 mittebantur: veluti ad huius ingentis caelestis
 ciuitatis muri partem aliquam modò hic mo-
 dò illic erigendam: deinde ad constituendos
 peculiare & ordinarios fabros, & ij dicti sunt
 Pastores, Doctores & Seniores, qui sibi com-
 missi ædificij partes, & successoribus fideliter
 tuerentur ac factas tectas conseruarent. Act.
 14. 23. 1. Tim. 1. 3. Tit. 1. 5.

*Apostolica
 auctoritati
 simpliciter
 fuit creden-
 dum citra
 controuer-
 siam.*

Talis igitur fuit Apostolorum vocatio &
 propria commissio, cum plena auctoritate,
 adeò quidem vt licet passi sint, & optarint suã
 doctrinam ad Prophetarũ scripta exigi (quod
 ipse Christus examen sponte subiit Ioh. 5. 39.)
 & ideo Beroeenses commendantur. Act. 17. 11.)
 Fides tamen ipsis adhibenda simpliciter fuit,
 tanquam præditis tanta spiritus abundantia,
 vt ab aliis doceri non habuerint opus, de do-
 ctrinã Christianã capitibus. Galat. 1. 8. & 17. &
 2. 6. immo terribili coërcitionis extraordina-
 riã potestate armatis: cuius exempla manifesta
 sunt Ananiã & Sapphirã exi. us. Act. 5. 5. & 10.
 Elymã excæcatio. Act. 13. 20. & quod Apo-
 st. restatur. 2. Cor. 10. 6.

*Apostoli
 nec habue-
 runt nec ha-
 bere debue-*

Quum igitur sit extra omne dubium hos
 viros cum Euangelistis officio fidelissimè de-
 functos, positos absolutissimè virtute sancti
 Spiritus

Spiritus Ecclesiarum fundamentis, tum quòd ^{runt illos} ad doctrinam Act. 20. 27. tum quòd ad ordinē ^{in Aposto-} administrationis Ecclesiasticæ, quem etiam ^{latu suc-} ex usu monumentis ipsorum conscripto docuerunt, nonne, si quis dixerit oportuisse & oportere Apostolos in Ecclesia sibi inuicē succedere, fuerit æquè absurdum & stultum, ac si dicatur sēper oportuisse & oportere in Ecclesie Catholicæ fundamentis iaciendis occupatum esse: quo dicto tum Apostolis tū ipsi Spiritui sancto insigne mēdaciū impingatur? Nec quicquam aduersus hanc veritatem iuuat excipere, aut Apostolos non vbiq̄ terrarū sine exceptione posuisse Ecclesiarum fundamenta, testibus Americanis, & aliis istiusmodi populis ad quos nunquam Euangelij fama uideretur peruenisse: immo ne vlla quidem species Religionis: aut Ecclesias Christianas olim tā celebres maxima ex parte fuisse radicatas à Mahumetismo conuulsas & extirpatas, quæ proinde sint à fundamentis instaurandæ. Verissima profectò illa omnia: & quidem non tantum in locis in quibus sedem Mahumetus fixit, sed etiam in Occidente, vbi licet fundamentum non penitus corruerit, vt in Oriente, ita tamē transformatum & alteratum est, vt penè aliud omnino sit. At non propterea tamen necessario infertur continuandum Apostolatū fuisse, aut iterum in usum reuocandum. Nam cui tātam Spiritus abūdantiam, quæ ad hoc munus est necessaria, Iesus Christus missurum se pollicitus est: Ecquis autem hanc electionē vnus

Filij Dei propriam ac peculiarem sibi vendicant? Adde non fore Apostolicam electionem vni cuidam peculiari loco destinatam.

*Apostoli
nullos in
Apostolatu
successores
habuerunt,
sed perman-
serunt recto-
res, fauto-
res, & in-
stauratores
Ecclesiae per
doctrinam
in scriptis
suis compre-
hensam, &
per veros
pastores &
doctores
administra-
tam.*

En verò qua ratione duorum istorum Antichristorum ruinas etiamnum hodie restarent ac refarciant Apostoli, & Ecclesiarum planè collapsarum dissipatarumque fundamenta rursus iaciant, vt tamen in mundum ipsos reuertì non sit opus, aut alios Apostolos mitti, si reliqui Pastores & Doctores, propè & procul, sedulam nauet operam in Dei regno promouendo, nullas occasiones elabi sinentes, sed quamcunq; Deus viam fecerit sequuti, missis legitimè electis personis ad operis Domini restorationem, non auctoritate Apostolica præditis: sed suum opus & instauracionem ad normam ac regulam doctrinæ Apostolicæ accommodantes, qualem eam bene consignatis tabulis & instrumentis ad nos transmiserunt: præterquàm quòd Dominus misertus quorum vult, Ecclesiae suæ nunquam defuit nec in posterum est defuturus, extraordinariè excitatus ad tempus, tantisper dū legitimus ordo restituatur, viris ad opus illud perueniendum idoneis, qui pederentim promoveant sicuti Deo labori ipsorum benedicere videtur. Age verò rē sic esse rerū experiētia irrefragabilis nos doceat: sic enim tibi visum est, Domine Iesu Christe, tuæ miseræ Hierosolymæ ruinas ac rudera nostris temporibus restituitare, quoscunq; dolos ac technas huius mundi Princeps verlaueit, & inuita rabie draconis

conis illius quam vomuit ac vomit adhuc aduersus sponsam tuam in desertum relegatam. Apocalyp. 12. 15. & 16. quod opus verè tuū supplices rogamus vt perficias, ac nos immèso & admittado illo tuo fauore & misericordia tutari pergas.

Tertia huius Apostolatus præminencia cōsistit in muneris amplitudine, tam amplo videlicet quàm amplius est vniuersus orbis terrarum, ita tamen vt horum legatorum alter alteri non fuerit impedimento. Hic igitur Apostolatus mansit integer & inter illos duodecim indiuiduus, non autem in totidem partes scissus: vt quemadmodum vnus tantum Deus est, vnum sit etiam Euangelium, vna fides, vna Ecclesia vniuersalis, sub vno & eodem Monarcha, in vnum corpus ex singulis Dei electis coacta, per hunc vnicum & sanctum Apostolatum, ac si vnicum fuisset os tredecim illorū, Paulo nimirū decimo tertio ad illos duodecim accedente, nominatim Gentibus Apostolo destinato. Quapropter falsa illa dominatio D. Petro impudentissimè attributa, de qua minimè omnium cogitauit, inuentum perniciosissimū est Satanæ quo falsæ vniōis obtentu misera hæc Ecclesia capiti suo subtracta in Tyrannum vniuersalem incidit, in totidē tyrannulis corporū & animarū, quot falsi sunt dominatores & deuoratores in reliquo Christiano orbe.

His diligenter expensis, comperiemus non abs re Iesum Christum comparationem insti-

*Tertia Apō
stolatus
præminen
tia in mune
ris amplitū
dine.*

*Quæ sit con
uenientia
misionis*

*Iesu Christi
à Patre, &
Apostolorum
missionis à
Iesu Chri-
sto.*

tuisse inter vocationem suam, qua missus est
in has terras à Patre, cum Apostolorum quam
instituebat missione. Nec enim vlllo interuēto
Filius in carnē venit à Patre: sed ex æterno suo
proposito apud se ab æterno decreto, 2. Ti-
moth. 1. 9. quod etiam Apostolis attribuitur,
Ephes. 1. 11. quorum in cælis nomina iam com-
erant scripta, Luc. 10. 20. Præterea quemadmo-
dum Iesus Christus misit suos Apostolos, or-
re proprio loquutus, idem & Pater fecit, Fi-
lium in sui muneris executionem introdu-
cens, formata sibi voce sensibili & intelligen-
bili, tam in ipsius baptismo, Matth. 3. 27.
quàm iterum in eiusdem transfiguratione, his
additis verbis, Audite ipsum, Matth. 17. 3. 9. &
verba Petrus diligenter observauit, 2. Petr. 1.
17. Præterea quemadmodum Filio Pater om-
nem potestatem dedit, eadem potestate Fi-
lius suos discipulos in domo sua instruxit,
à nobis, quòd ad humanitatem absens, qui-
bus per suum sanctum Spiritum adest præsen-
tissimus, & eosdem etiã extraordinaria coer-
citione armavit, sicuti est à nobis superius de-
mòstratum. Ac denique sicuti missus est non
simpliciter in Iudæorum gentem imperium
habiturus, sed spiritualiter in vltimos vsque
terrarum fines dominaturus, ex Patris pro-
misso, Psalm. 2. 8. quum ore proprio vnus Is-
raelitici populi minister fuerit. Roman. 15.
8. in Apostolorum suorum persona, tanquam
legatorum & viciorum, gentes omnes sub
eius imperium redactæ sunt, externo ipso-
rum

rum ministerio, quod virtus eius interior comitabatur.

Et hæc vsque quidem hæc comparatio pro-
tenditur, vltra quam non est progrediendum.
Nam quòd ad officium Mediatoris in recon-
ciliandis hominibus Deo Patri, nec Petrus,
nec Paulus, nec alius mortalis quispiam pro
nobis est crucifixus. I. Cor. I. 13. sed solus ille a-
gnus sine macula, qui mundi peccata sustulit,
vt non sit aliud sub cælo nomē, inquit Petrus,
quod datū sit inter homines, per quod oportet
nos seruari. Act. 4. 12. quum solus factus sit
nobis sapiētia, iustitia, sanctificatio & redem-
ptio. I. Cor. I. 30. Quantum igitur virtutis tri-
buitur sanctorū, quæ falsò ita nominantur
meritis (quo nihil acerbius ipsis potest acci-
dere) aut intercessionibus ipsorum in cælo,
quorū erat potius imitāda fides, & aliæ virtu-
tes insignes, vt debitus ipsis honor exhibere-
tur, tantandem detrahitur de merito, de obe-
dientia, de officio Mediatoris Domini nostri
Iesu Christi, qui hac in re socium omnino nul-
lum habet, nec in totum nec ex parte: tantum
abest vt adoratio Reliquiarū, quas vocant, si-
ue sint veræ siue falsæ, à Spiritu Dei manarit.

Apostoli verò quum Ecclesiarum iaciendi
fundamenta manus acciperent, non ideo tam-
men Domini ius est ipsis à Domino signa-
tum: aut potestas data, nec in totum, nec ex
parte ore vel scripto docēdi, aut vllū ordinē
in Ecclesiam ex suæ voluntatis arbitrio inue-
hēdi: sed sūmus ille Magister ac Dominus sibi

*Soli Iesu
Christo Deo
mino nostro
debetur ho-
nor Media-
toris & Re-
demptoris?*

*Apostolica
functio fuit
certis fini-
bus circum-
scripta, ni-
hilq; nisi ex
Domini mā-
dato & no-
mine dixe-
runt, docue-
runt aut in-
stituerunt.*

soli Dominium retinuit, penes quem vnicum
 est potestas & auctoritas iubendi verandique
 Patriſque in domo ſingula conſtituendi: ita
 ſuorum Legatorum vſus opera, vt teſtes tantū
 eſſe voluerit eorum quæ viderant & acceperant,
 vt ea fideliter aliis annunciarerit. Matth.
 28. 20. quod etiam fideliter obſeruarūt. 1. Cor.
 11. 23. Sic Moſi, quum diuinitus accepiſſet mā-
 datum tabernaculi conſtruendi, nō licuit re-
 cedere, ne tantillum quidem ab exemplari
 quod illi Dominus ac Magiſter in mōte oſtē-
 derat. Heb. 8. 5. Quamobrem optimè ac facilli-
 mè veri Paſtores, quos oportet audiri, à falſis
 quos vitari, diſcernuntur hac nota quam ipſe
 dicitur Apoſtolus, Si Angelus è cælo. Euan-
 gelizatum eſt, anathema eſto. Gal. 1. 8. Agite i-
 gitur, fratres, Deo Opt. Max. gratias agamus
 immortales, quòd cœlitus, vt ita dicā, de nouo
 mittere dignatus ſit fideles ſuos Apoſtolos: at-
 que precemur gratiā hanc ipſe nobis etiā lar-
 giatur, vt per ipſos veri noſtri vnici Paſtoris
 vocem agnoſcamus ac ſequamur: alieni verò
 fugiamus, Iohan. 10. 4. & 5.



HOMILIA DECIMA
 quarta.

Luc. 24.

48. Vos autem estis horum testes.

49. Et

49. Et ecce ego emittam promissum Patris mei in vos: vos autem manete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto.

Iohan. 20.

22. Et quum hac dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.



INTELLEXIMVS ex hoc codē D. Lucae capite Iesum Christū Dominum nostrū non simpliciter certiores Apostolos fecisse de suæ resurrectionis verita-

te, sed etiam fructum docuisse qui sit ex resurrectione colligendus: hac in parte quale sit fidelium in Ecclesia doctorum, verorūque etiam auditorum officium docens. Nō satis est igitur docere: nec sacras historias quæ in veteri & nouo Testamento continentur credere: sed earum vsum oportet à doctoribus ostēdi, & nucem, vt ita dicam, ab ipsis frangi, vt nucleum videant auditores, illum hac vera fide recipiant, concoquant ac digerant: & hanc fidē non tantūm historicam dicimus, quam etiam habent maligni spiritus, & ob quam cōtremiscunt iudiciū quod ipsos manet sciētes, Iacob. 2. 19. & Mat. 8. 29. sed eā contrā ex quasiāt confidentiores, & quæ metum foras expellit, Rom. 8. 15. 31. sibi ipsi doctrinam salutis applicans, qui fructus est & vsus sacrarum historiarum, Rom. 15. 4. ac nominatim eorū omnium quæ

*Non sufficit
que creden
da sunt do-
cere, nisi ve-
ruetiam
& Legiti-
mus vsus
proponatur.*

Christus pro nobis fecit ac passus est. Hæc verò quum uec caro nec sanguis docere possint, Matth. 16. 17. (id est sensus naturalis noster nõ percipiat) sed Spiritus sancti donum sint, idcirco in hac ipsa historia dictum est, Iesum Christum in primis aperuisse mentem suis discipulis, vt scripturas intelligerent, quas in summam ipse postea colligit Luc. 24. 46.

*Apostoli
missi sunt
futuri testes
nõ authores
nostra redẽ
peccatis illo
tempore.*

At quoniam de discipulis voluit Ecclesiæ suæ fundatores facere, simul etiam addidit, quod homilia superiore fusiùs explicauimus, se illos mittere, sicut à Patre missus fuerat. Quoniam autem huius muneris tanta videri poterat amplitudo, vt sibi pares eos & æquales Iesus Christus faceret (quod non sine graui errore dici potest, & contumelia eius qui non solùm est solus Mediator & Redemptor, sed etiã Magister ac Dominus in domo Patris quæ est Ecclesiã) idcirco Spiritus sanctus nos hic admonet vnum Euangelistam ex alterius collatione exponere. Nam illa docet hanc missionem Apostolicam restringendam hac voce testimonij, quod Apostoli tantùm acceperint potestatem testificandi & hominibus annuntiandi quæ viderant, audiuerant ac didicerant ex Præceptore, nõpe omne Dei consiliũ de hominum salute. Iohan. 15. 15. & Act. 20. 27. quod ipse deinceps expresse ipsis declarauit. Matth. 28. 20. & dilectus etiam discipulus diligenter seruauit. I. Iohan. 1.

Apostolorũ

Itaque ratione lógè meliore Pastoribus & Docto-

Doctoribus datam auctoritatem dicimus ad-
 huc magis restringendam & coarctandam, quo-
 rum praestantissimi longè fuerunt inferiores
 mensura Donorum Spiritus sancti in Aposto-
 los collatorum. Quamobrem etiam simplici-
 ter quidem & sine exceptione dicitur, Qui
 vos audit, me audit, & qui vos reicit me re-
 icit. Luc. 10. 16. De reliquis verò Pastoribus
 & Doctoribus, quod nō pauciores falsi quàm
 veri reperiantur, dictum 1. Iohan. 4. 1. Ne cui-
 us spiritui credite, sed probate spiritus an
 ex Deo sint. Et hæc secunda nota est qua ve-
 ri Pastores & Doctores quos oportet au-
 diri discernantur ad primam illam adii-
 enda, nempe legitimam electionem, de qua sa-
 tis copiosè diximus homilia superiore: quum
 sapissimè contingat etiam electos legiti-
 me vel citius vel serius hypocritas deprehen-
 di, vel à veritate quam didicerant defice-
 re. 1. Timoth. 4. vers. 1. & 5. 24. Itaque quum
 Apostoli testes sint omni exceptione maio-
 res, quum hoc vel illud aliquem ex ipsis do-
 cuisse compertum est, non magis in id inqui-
 redum quàm si Iesus Christus ore proprio no-
 bis illud nuntiasset. At quum siue recentioris
 siue vetustioris cuiuspiã alterius testimoniũ
 adfertur, optimè quidem sanè sentiendũ de iis
 quos viros eximios esse vel fuisse cõstat ex indu-
 bitatis testimoniis: & venerãda est antiquitas,
 & corũ doctrina quos fuisse suo tẽpore in Ec-
 clesia lumina splẽdẽtia cõpertũ est. Sed diligẽ-
 ter obseruãda sẽper qua ipsimet præscriperũt

*scripta sunt
 sine exce-
 ptione, sed
 non doctorũ
 scripta qui-
 bus illa ex-
 plicantur.*

regula, ut nimirum accuratè consideremus, cum doctrinæ suæ fundamentum substernat Sacram scripturam, cuius expositio cum articulis nostræ fidei congruat: quod si sic esse cõperiamus, tum verè ab ipsis recipienda quæ Spiritus sanctus eos ex Scripturis docuerit: sin minus, obseruanda quæ Dominus de pseudo-prophetis in Lege præcepit, Deut. 13. 3. & Apost. Gal. 1. 8. ita tamen ut tanta virorum illorũ habeatur ratio quantã veritas patitur. Et hoc ipsum illi quoties & quàm expressè postulant à scriptorum suorum lectoribus, tantum abest ut eodem loco quo Iesus Christus aut eius Apostoli haberi velint, nedum in idola transformari?

*Conciliatio
dicti Iesu
Christi iu-
bentis suos
Apostolos
manere Hiero-
solymsis,
& per mu-
lieres in Ga-
lilaam abi-
re mandan-
tis.*

Verum duplex in hoc nostro textu difficultas occurrit: prior quòd quum antea Iesus Christus per mulieres eos in Galilæam ire iussisset, Matth. 28. vers. 10. hic iubet eos expectare Hierosolymis, dum mittat ad eos promissum Spiritum Sanctum: quod non erat tamen præstiturus, nec etiam præstitit nisi quinquagesimo demum die postquam hæc euenerunt, ut primus hic dies illorum quinquaginta numeretur. Primum respõdeo, non iussisse ipsum per mulieres statim accipere nuntio se in viam ipsos dare, sed ipsis in memoriam voluisse reuocare quòd vltima illa cœna ipsis prædixerat, de sua resurrectione faciens eos certiores, Mat. 14. 28. se nimirum præcessurum eos in Galilæam. Ac reuera, si ut oportebat de sua resurrectione certiores fuissent

sent, statim se in viam dedissent: sed quum incredulitate deterrerentur, Dominus pro eo quòd deserere merebantur, ipse voluit eos in propria persona quærere, ac sibi hac ratione non contradixit, nec pugnancia secum loquutus est, plura præstans quàm esset ipsis pollicitus. Quod verò nunc eos iubet Hierosolymis subsistere, factum est quòd quum essent ab ipso de sua resurrectione certiores facti, non opus haberent hoc iter ingredi, vt de iis quæ ab ipso met didicerant certiores fierent.

Altera difficultas in eo consistit quòd discipuli, si non omnes, saltem Simon Petrus & Thomas & duo filij Zebedæi, cum tribus aliis discipulis, vt recitatur, Ioh. 21.2. accepto mandato manendi Hierosolymis, nihilominus iuerunt in Galilæam, & quidem ad lacum vique Tyberiadis, vbi Iesus Christus iterum sese illis, non increpatis de illa profectioe, conspiciendum præbuit. Notandum itaque vocem Manendi qua Iesus Christus vtitur hoc loco, non semper idem significare ac loco non moueri, sed sumi pro fixa in quodam certo loco habitatione & domicilio. Hæc igitur profectio fuit, non Hierosolymæ relinquendæ causa, sed contrà statim repetendæ, quod etiam ipsos fecisse videmus, vt verisimile sit ob quædam necessaria fuisse coactos excurrere in suas regiones rebus suis prospecturos: quod facile colligitur ex eo quòd quum eo venissent piscari cœperunt, ex qua sibi prius arte victum quærebat: minimè quidem piscationi vt prius

Conciliatur profectio quorundam ex discipulis in Galilæam, cum mandato Iesu Christi manendi Hierosolymis.

vacaturi, quasi quæ Dominus initio ipsis dixerat obliuioni tradidissent, se piscatores hominum illos effecturum, Matt. 4. 19. & quæ in hac historia repetiit, sed sibi quæ sito victu Hierosolymam redituri. Nulla igitur in Iesu Christi verbis repugnantia, nullaque in Apostolis hac in parte rebellio.

*Quomodo
ergo cur San-
ctus Spiritus
in Apo-
stolatu ne-
cessarius
Apostolis
tantum per
varios gra-
dus commu-
nicatus sit.*

Sed iterum, videri possent quæ Iesus Christus hic facit ab eius verbis dissentire. Nã hinc quidem donat eis Spiritum sanctum, & quidem cum signo Sacramentali, quod sanè suo maximo effectu non caruit: inde verò iubet eos Hierosolymis expectare, dum mittatur eis à Patre Spiritus. Facilis responsio, Spiritum Sanctum sua dona distribuere, non tantum cui & quando vult, sed etiam eã mensurã quã vult I. Cor. 1. 12. II. Quamobrem verè dici potest Deus nobis dare quod iam dedit, quum aut confirmat, aut auget donum quod iam acceperamus, quod singulis momentis ab ipso flagitare nos nobis ipsis & aliis oportet: & hoc ipsum in eius discipulis ratione quadam singulari conspicuum est. Nam certissimum est iam tum datum ipsis sanctum Spiritum quum se vocantem Christum tam prompto & alacri animo sequuti sunt: ac deinceps auctum etiam, quum res suas priuatas reliquerunt & vbique ipsum sequerentur: & quidem tum maxime auctum, quum recedentibus aliis plerisque noluerunt ipsi ab eo discedere, Iohan. 6. 66. Donum etiam miraculorum acceperunt missi in regionem illam vt Iesum nunti-

trarent: nec sine sancto Spiritu postea reuertit
tam benè respondissent, quàm suum Præce-
ptorem professi sunt esse verum Christum &
Filiū Dei viuēris, Matt. 16. 15. Nā quod illic Pe-
tro dicitur, cōmane fuit omnibus eius sociis,
quorum nomine ipse responderat. Denique,
nisi sancti Spiritus robore & fortitudine fuif-
sent animati, quis dubitat quin illi Magistro
suo morti tradito fuerint domum suam lingu-
li redituri?

Et hīc quidem habemus exemplar in quo
contemplemur, hinc quidem quales naturā si-
mus, vt nobis ipsis displiceamus, ac fidei noua
quotidie supplices petamus incrementa, disci-
puloꝝ exemplū sequuti, Luc. 17. 5. semp̄que
precibus vacemus, & sedulo vigilemus, Matt.
26. 41. cauentes summopere ne Spiritum san-
ctum contristemus, Ephes. 4. 30. Inde verò, sic
nostras infirmitates docemur hic sentire, &
quidem saepe tales vt videri possit Spiritus
sancti testimonium prorsus a nobis recessis-
se, ne tamen animū abiiciamus: sed nouas
vires accipientes, nosque iudicantes ne iudi-
cemur, meminerimus ad eum confugere, qui
licet propter nostrum stuporem ac duri-
tiam vix in nobis, vt ita dicam, operari pos-
se videatur, nunquam tamen suarum ma-
nū opus deserit, Psalm. 38. 8. & Rom.
11. 29.

Sed nominatim hic obseruandi nobis gra-
dus per quos hi discipuli vocati sunt ad di-
gnitatem Apostolicam. Primū igitur,

*Duplex hu-
ius exempli
vsus.*

*Apostoli
primū for-
mati sunt
in vniuerso spa-
tio, dein
de in his*

*diversis vi-
cibus Apo-
stoli ordina-
ti.*

toto penè quadriennio fuerunt assidui discipuli: deinde quod ex hac historia discimus, speciali quadam & peculiari mensura Sp. sanctum acceperunt: tum iterum Apostoli designati ac missi quum Dominus in cœlum ascendit, Matth. 28. 19. Marc. 16. 15, & nihilominus ad diei Pentecostes missionem Spiritus relegantur: tamque pro eo quod ipsis in hac historia dicitur, vos estis harum rerum testes, Luc. 24. 48. dicitur ipsis Act. 1. 8. Vos eritis mihi testes postquam nimirum virtutem ab alto sancti Spiritus acceperitis. Tunc demum igitur in ipsis Apostolica facta est consecratio.

*Ufus huius
exempli.*

Quamobrem etiam non abs re Apostolus, 1. Tim. 3. 1. laudato studio eorum qui ad sacrosanctum ministerium aspirant, simul etiam ad diem, opus arduum esse: quod ipsemet Paulus, tot licet eximiis donis, tam extraordinaria ratione donatus, reformidans tamen exclamatur, Et ad hæc quis idoneus? 2. Cor. 2. 16. Et Timotheum alloquens ait, Ne cui citò manus imponeris, id est, prius non probato. Ac licet Timotheus adhuc valde iuuenis ad ministerium vocatus esset, 1. Tim. 1. 14. Neophytum tamen ad ministerium admitti disertè verat.

*Quomodo
& quous-
que sit habē-
da ratio eta-
tis & gra-
dium in eli-
gendis per-
sonis ad fun-
ctiones ec-
clesiasticas.*

Hinc factum ut multis veteribus Canonibus ætas præscripta sit gradibus ministerij & constitutum ut priusquam ad Presbyterij quis vocaretur, id est ad Pastoris aut Senioris munus admitteretur, inferiora munera sustineret ad maiora illa deinceps promovendus. Quæ in re licet non caruerunt aliquo funda-
men-

mento, quod ætate & rerum experientia homines reddantur aptiores ad sustinenda quælibet munera ciuilia vel Ecclesiastica: tamen ex æquò & bono fuerunt illa intelligenda, sic nimirum ne simpliciter Spiritus Sanctus alligaretur annorum numero, quum non omnes iuuenes inepti sint, nec omnes senes sapiant. Idcirco Paulus Neophytum quum reiciat, 1. Tim. 3. 5. non habuit tamè in vocando iuueni Timotheo rationem ætatis, sed scientiæ & aliorum Dei donorum, quibus ornatus erat, iã inde à teneris annis fideliter eruditus in fide ab Eunice matre & auia Loide, 2. Tim. 1. 5. Hic igitur vitanda sunt duo extrema. Quapropter etsi plerumque non vna in sede morantur iuuentus & sapientia, non tamen Canon generalis sine vlla exceptione constitui potest. Nec scientiam perpetuò comitantur discretio & moderatio: nec pieratem, bene dicendi ac docendi facultas. Tutissimùm igitur est in munerum Ecclesiasticorum ordinatione, examen instituire doctrinæ & morum, quàm fieri potest proximè ad Canonem ab Apostolo præscriptum, vt deinde ad sanctam & legitimam electionem tanquam in oculorum Domini conspectu procedatur.

In hunc vsum olim instituta scholæ Christianæ fuerunt, in quibus studiosi Theologiæ preparabantur linguarum ac bonarum artium studio incumbentes: testibus tot eximiis viris Græcis & Latinis, quorum scripta legimus: quando quidem non placuit Domino semper

*Quando
cur schola
Christiana
in Ecclesia
expensis
fuit.*

linguarum donum & alia huiuscemodi dona
suae Ecclesiae per miraculum largiri. Et quidem
maximè ex quo duae linguae praecipuae Hebrai-
ca & Graeca, fuerunt sic adulteratae, ut earum
puritas apud vulgus perierit: quarum tamen
necessaria est cognitio in Ecclesia ad ipsos tex-
tus tū Veteris tū Noui Testamēti legendos, ut
obuiam eatur falsis aut impropriis translatio-
nibus, maximo & singulari Dei beneficio fa-
ctum est, ut suscitarentur Academiae in qui-
bus linguarum illarū cognitio conseruaretur.

*Dominus
admiranda
ratione Ve-
tus Testa-
mentum &
linguā He-
braicā per
Iudaeos con-
seruauit, no-
ui Testam.
libros Grae-
cos & Lati-
nos in Mo-
nasteriis.*

Qua in parte rursus singularis Dei prou-
dentia bifariam nobis est expēdenda. Primum
quod in illa barbararum gentium inundatio-
ne quibus Imperium Romanum deletum est,
voluit maximos & infensissimos hostes diuinę
veritatis, linguae suae custodes esse, atque tex-
tum Veteris Testamenti, & quidem cum ta-
ta diligentia, ut etiam singulas voces, syllabas,
elementa dinumerarint singulari diligentia,
non sibi sanè, sed nobis, profutura. Deinde
quod in monasteriis quae in variis orbis parti-
bus commodis & tranquillis temporibus fue-
rant studiosorum collegia & gymnasia, boni
scriptores conseruati sint: ethi non fuit illud
tempus diuturnum, statim mutatis monaste-
riis & Ecclesiis collegialibus in cloacas super-
stitutionis & ignorantiae.

*Dominus
singulari be-
nificio no-
stro tempore
linguarum,
& bonarū*

Itaque procul ab illis eliminato tanto bono
& in primis Theologia miserè versa in hor-
rendam Sophisticen: & huc vsque barbarie
obtinente, ut duarum illarum veluti matrum
lice

linguarum interierit, ac pro hæresi habeatur
 cognitio: vix agitur annus octuagesimus ex
 quo Deo visum est, veluti cælitus, donum lin-
 guarum hominibus impertiri, ac suscitare eū
 arte typographica, tum nō paucos Principes,
 tum præstantissimos viros, quorum opera in
 instaurandis pedetentim tam horrendis rui-
 nis vteretur, ac lucem illam in terras reduce-
 ret, quæ maximo etiam cum splendore terras
 iterum suo splendore collustraret.

At verò quàm multis nimium apparētib;
 signis metuere nos oportet ne sit fulgur illud
 de quo apud Matth. agitur, Matth. 24. 27. Nam
 nonne hinc quidem videmus puritatem do-
 ctrinæ Christianæ infici sophistice, & falsa phi-
 losophorum sapiētia, frustra tam expresse nos
 monente Apostolo vt eam caueamus? Coloss.
 2. 8. Annon hodie multi Christiano nomine
 gloriātur Stoici, Platonici, Aristotelici, Auer-
 roistæ, quibus si Epicuros & a Dese adiunxe-
 ris, quæ hodie secta in reliquo Christiano or-
 be plurimum obtinet, & istis iterum addide-
 ris miseros idiotas & supersticiosos, quælo
 quantula erit reliqua pars qui verè Christia-
 num nomen profitentur? Ecquis autem igno-
 rat quanta sit hodie scholarum corruptio, in
 quibus misera iuuentus tanquam in fœtidum
 lupanar introducit, imbuēda statim ab vn-
 guiculis semine omnium corruptionum & vi-
 tiorum in his auctoribus qui legūtur, ac pœ-
 tis præsertim tam spurcis, tam prophanis, tam
 infamibus, vt nihil magis fœdum esse possit,

*disciplina-
 rum collor-
 psum studiū
 instauravit.*

*Ad monitū
 de summa
 depravatio-
 ne scholarū
 tū in scien-
 tiis quàm
 bonis mori-
 bus.*

quos tamen in illis legi, manibus omnium terri,
exponi, & quidem commentariis illustrari cum
effræni impudentia & licentia videmus? Quid
inde verò nobis expectandum nisi quod, prohi-
dolor! vidimus & videmus, orbem terrarum
in Sodomam ac Gomorrhæ in dies transfor-
mari? Quis verò miretur barbariem in mun-
dum reuerti? Atheismum palam regnare? Dei
flagellis totum orbem quassari? Contra mi-
remur tantam hæcenus fuisse Dei pacienciam.

*Ad Eccle-
sias Chri-
stianas ex-
hortatio de
hac re serio
meditanda.*

Ac si miseram Ecclesiam adhuc in media
Sodoma versati oportet (nam quò abiret ut
in eam non incurrat quæ toto orbe dispersa
est?) saltem nobis hanc, Deus Optime, largi-
re gratiam, ut Lothum imitemur, non quidem in
omnibus, sed in eo quod de ipso Petrus testa-
tur. 2. Pet. 2. 6. ut in dies animas nostras iniquis
flagitiosorum factis & videndo & audiendo ex-
cruciemus. Ac si versamur in hac confusione,
nos ab ea tamen animo & factis seiungamus.
1. Cor. 5. 11. & ita simus in mundo, nec tamen
ex mundo simus. Vos verò Magistratus, qui-
bus Deus exiguæ licet ditioris dominis spe-
cialem gratiam concessit, maiorem & minori-
scholam erigendi, quæ iam, Dei beneficio, sua-
ues fructus attulit, ac longè lateque sparsit, agi-
te, forti animo illam tanquam immensum thesau-
rum fouete, nosque in illa, & tota vestra ciui-
tate, ab istiusmodi tam fædis ac tetræ pollu-
tionibus protegenda sicut hæcenus factum est,
adiuate. Vos verò studiosi, tum maioris tum mi-
noris ætatis, cauete diligenter ne vnquam studia
bonarum

bonarum artium à vera salutis scientia disiungatis. Vos Professores ac Præceptores, videte ne istis profanis sordibus polluti alios vobiscum polluatis. Vos parentes maiorem date operam in liberis vestris erudiendis, non tantum in bonarum artium scientiis, sed maxime in pietatis rudimentis imbuendis. Et eò maior hac in parte vestra sollicitudo est, quod quæ pateat vobis schola gratis, tantum tamen beneficium parvifacitis. Cæterum vobiscum reputate frustra in scholis, frustra in templis docēdos vestros liberos, ac inanem fore prorsus operam, si, quæ bene docti erunt, vos pessimo in domibus exemplo destruat, unde nimium frequenter contingere videmus ut ex multis plantis, bene ac fideliter excoltis, paucissimæ ad bonam frugem perueniant, aut spe hodie nobis vllam faciant. Quæ verò hinc nobis surgere spes potest, quam extremū, nisi de istis seriò cogitare cœperimus & in melius emendari, tum scholæ tum ipsius Status, (quod Deus auerrat) exitium? Minimè quidem profectò Prophetam ago, nec ex speciali quadam revelatione loquor. Non sum enim ego ex istiusmodi Prophetarū, aut potius ariolorum numero. Sed quum ante oculos occurrat necessariæ causæ, vaticinio extraordinario quid opus est in earū effectis prædicendis, nisi Deus Opt. Max. cuius vnus prouidentia cuncta administrantur, maturè adferat remedium. Et quidem apparet tam pretiosæ rei contemptus in huius thesauri parte pretiosissima, quem

possum dicere, & verè possum affirmare Dominum in hac ciuitate deposuisse. Nam, exempli gratia, quod maius & certius huius rei testimonium esse potest, quàm quòd in hac urbe, quã verè possumus dicere fuisse veluti fontem, (soli verò Deo laus esto) ex quo tot Ecclesie, immo tot procul etiam distita nationes, & doctrinam & doctores hauserunt, Pastores tamen penè omnes peregrini sunt? At deficientibus pauculis, qui supersunt, operarius, nonne maximum periculum huic imminet viti desertionis? Vnde verò tandem hæc culpa? Ausim coram Deo sincerè profiteri non ab operariis, quos illi excolendæ Deus constituit, manare, sed ab ipsis parentibus & liberis, qui sacrosanctum ministerium floccipendunt. Quid igitur nobis expectandum dicam? Nempe quod maxime Christiani orbis parti contigisse videmus, vltimam nimirum nostram cõditionem, nisi aliter prouideatur, fore priore longè deteriorem.

*Respondetur
obiciẽtibus
in nostris
Ecclesiis
Pastores
non eligi ex
literatorũ
numero.*

Et si verò nõ sum nescius hanc digressionẽ, quæ tamen non ita procul aberrat a contextu, multis visam iri prolixiorẽ, necesse tamẽ est vt ad eam aliquid adiciam, quò bonis nostris Romanis Catholicis hodiernis respondeam, qui obiiciunt nobis quosdam Pastores & alios Ecclesiasticas functiones sustinentes, quos non è scholis vocatos, sed ex officinis & mechanicis artibus ad ministeriũ promouemus, quibus sic responsum velim. Primum hoc esse maxima ex parte falsissimum, tot eximiiis

miis ac præstantibus viris testibus, de quorum maxima eruditione, & scientiarum omnium cognitione fidem faciunt ipsorum scripta, quæ istis calumniatoribus mendacium in omne seculum impingunt. Deinde, fatemur Deum reuera nostris temporibus admiranda multa præstitisse, & pro sua bonitate præstiturū etiā per minimos: sed an hoc nouum est & insolens, ac non id ipsum potius quod ipsi Iesu Christo exprobratum est, Marc. 6. 3. & eius discipulis Act. 4. 13. & Ioan. 7. 48. sicut erat ante prædictum ab Elai. 29. 14? Sed esto, seruos illos Dei concedamus posse lapidibus comparari, nonne tamen fatendum erit sic impletā fuisse Iohannis Baptistæ prophetiam Matt. 3. 9. Deū ex illis lapidibus suscitaturum Abrahamo filios, & Dominum perfecisse quod prædixerat Luc. 19. nempe si discipuli tacuerint, lapides ipsos vociferaturos?

Sed præterea, videte obsecro insignem & effrānem istiusmodi hominum impudentiam, exprobantium nobis nostrorum ministrorum iuuentutem, quoties iuuenes eligimus, aut aliis deficientibus, aut quod à iuuentute maximis à Deo donis ac dotibus ornati sint. Nam ubi gentium maior est ignorantia omnibus videntibus & audientibus, quam in sacrificiorum suorum caterua? Nonne atātū dispensationes certo pretio in officinis Simoniacorum istorum passim vaneunt, vt vel infantes lituo & mitra donati conspiciantur? Caterū nonne Papa ipsorum is est qui rescidit, abole-

*Dispensatio
nem atātū
Romana
Cursu certo
pretio dinē
dit. & Gra
duatorum
Canonem
manifestē
aboles.*

uit, vendidit, primùm in summa, deinde minutatim, beneficia, cōtra expressa decreta Cōciliorum de Graduatis, quos vocant? Ac sanctis ordo per se quidem bonus & benè institutus, si modò vnde oportuit cœptum fuisset ac desitum, ita fuerat perturbatus, vt de hac mutatione verè dici possit quòd communi pro- uerbio dicitur, ab Equis ad Asinos esse gra- dum factum.

Cur Spiritus sanctus hic vocetur promissum Patris.

Itaque vt contextum nostrum repetamus, Dominus exposito discipulis onere quod ipsis imponebat, nempe, cum tanta auctoritate nostræ redemptionis arcanum prædicandi, simul etiam addidit se ipsis esse missurum Spiritum Sanctum, quem hoc loco vocat Patris promissum, putà, quòd esset ipsis sæpe ab ipso Iesu Christo promissus. Et quidem aliquid amplius & expressius Iohannes dicit, putà: Christum ipsis iam tum dedisse Sanctum Spiritum, addito signo Sacramentali, nempe oris sui halitu.

Spiritus S. non hic con- sideratur in essentia, nec in persona, sed in effectis Apostolatus propriis aduersus Libertinorum aliorumque phanaticorum hominum erro- rem.

Hic verò primum notādum, hac voce Sancti Spiritus, intelligendam quidem tertiam personam coëssentialem & coæternam cum Patre & Filio: sed tamen non respectu essentia tribus personis cōmunis, nec eiusdē substantia personalis, licuti phanatici quidā homines imaginati sunt: sed effectōrū ipsius, quæ sæpe etiā propterea nominantur hoc eodem nomine Spiritus, quorū autor ipse est. Sic intelligendum quod Ioan. 7. 39. dicitur, nondū fuisse Sanctum Spiritum: & quod scribitur A&. 19. 2. & in genere quotiescunque dicitur mis- sus

sus Spiritus Sanctus, datus, communicatus
 cuiuspiam, vel etiam dicitur super aliquem de-
 scendisse, vel istiusmodi phrasibus utitur Scri-
 ptura, de donis Spiritus intelligendæ sunt. Sed
 hic nominatim intelligenda sunt dona illa ex-
 cellentissima Apostolatus maximè propria,
 & quidem ea mensura & abundantia quæ ad
 incredulos & peruicaces conuincendos suffi-
 ceret, per virtutem diuinam extraordinariam,
 quæ sese exerebat in simplici ac nullo verbo-
 rum lenocinio fucata verbi prædicatione, sed
 verè spirituali 1. Cor. 2. 4. omni genere mira-
 culorum insuper confirmata quæ tamen ple-
 nè die Pentecostes in ipsis obsignata dona
 fuerunt.

Notandum præterea priùs quàm ad hu-
 ius signi sacramentalis expositionem accedã,
 hinc esse cõspicuum aduersus Macedonianos
 & alios omnes detestãdos hæreticos, qui Spi-
 ritus Sancti diuinitatem negarunt, quòd quæ-
 admodum secunda Trinitatis persona est in
 Patre & à Patre per generationem diuinã: sic
 etiã tertiã personam quæ sanctus est Spiritus,
 originem suam relatiuam & personalem ac-
 cipere à Patre & Filio, quorum ipse est poten-
 tia cõessentialis. Quòd autem attinet ad illam
 effectuum cõmunicationem nostri respectu,
 fatendum etiam est hunc Sanctum Spiritũ no-
 bis à Patre & Filio coniunctim communicari:
 quandoquidẽ Pater non dat filiis suis ea quæ
 ipsis dat nisi per hunc Mediatorem, in quo u-
 no & per quẽ ipsi reconcilianur. Et hoc ex

*Persona
 Spiritus S.
 procedit à
 Patre &
 Filio rela-
 tionis ori-
 ginalis re-
 spectu, &
 effectorũ e-
 ius in nobis:
 & cur voce
 Spiritus de-
 signetur.*

in finitis Scripturæ locis est maximè dilucidè,
 quæ nomen istud Spiritus tertiæ huic personæ
 propter eius effectum specialè attribuit, à quo
 nimirum in nobis creatur omnes bonæ inspi-
 rationes & sancti omnes motus, tum in intel-
 lectu, tum in voluntate, qui alioquin effectus
 de Deitatis essentia dicitur. Iohan 4.24. vt op-
 ponatur rebus creatis tum corporeis tum sim-
 plicibus, creata tamè simplicitate, quales sunt
 Angeli boni & mali, & nostræ animæ, contra
 Sadducæorum abominandâ hæresin. Act. 23.8.

*Communi-
 catio effe-
 ctuum Spi-
 ritus sancti
 est certissi-
 mum testi-
 moniū Dei
 patris Filij.*

Discamus insuper ex hoc loco Iesum Chri-
 stum esse verè Dei Filium coæternum & coæs-
 sentialem, quandoquidem Spiritus Sanctus
 qui etiam vnus & idem solus Deus est, mitti-
 tur & communicatur non minùs à Filio quàm
 à Patre, & ordinem etiam agnoscamus in tri-
 bus his personis, tam in ipsarum origine per-
 sonali & relata, quàm in nostræ salutis myste-
 rio, sine vlllo tamen inæqualitatis gradu aduer-
 sus Sabellianos, Arrianos, Eunomianos, Ma-
 cedonianos & alia istiusmodi hominū mon-
 stra detestanda, qui quantum in ipsis est nostræ
 salutis primum fundamentum conuellunt, ac-
 que aded tam ipsam formulâ quàm effectum
 nostri baptismatis, quod in nomine Patris,
 Filij & Spiritus Sancti suscepimus.

*Quid hæc
 vox Sacra-
 menti signi-
 ficet, tum
 quorūdam
 primatorum
 tum etiam*

Superest hic nobis considerandū, quid Do-
 minum impulerit vt ad hanc Sancti Spiritus
 communicationē adiiceret quæ hic commemo-
 rantur, Dominū nempe eos afflauisse, addi-
 to suo habitu distinctè ad hæc verba, Accipite
 Spiri-

Spiritum sanctum. Ex quo nobis discenda vera Sacramentorum doctrina tantopere corrupta & depravata inter eos qui Christiano gaudent nomine longiorēque tractatum requirit, sed quam paucis percurremus. Tenendum igitur hanc vocem Sacramenti, ex perpetuo vſu omnium ſeculorum in Ecclesia Christiana Latina, significare ſignum aliquod ſenſibile in aliquem ex humanis ſenſibus incurrens, ex divina voluntate & ordinatione, quod ſiamus eorū certiores quæ nobis dicit Dominus, vultque à nobis intelligi & credi. Porro multa iſtiusmodi ſigna nobis ſuppeditant ſacræ Scripturæ, tum in hitoriis peculiaribus plurimorū ſanctorū virorū, quibus cum egit hac ratione Dominus, tum in genere in totius Eccleſiæ ſuæ ſalate adminiſtrāda: ad quam ſpeciem pertinet duo ſacramenta ad Euangelicam doctrinā addita, Baptiſmus & ſacroſancta Cœna: ſigna viſibilia & palpabilia, de quibus in præſentia nō agemus, niſi quatenus ad huius Sacramenti de quo hic agitur faciliorem intellectum facere videbuntur, quod quidem ſolo tactu fuit perceptibile, quum ſignum Baptiſmi ſit præterea viſibile, & ſacroſanctæ Cœnæ ſigna, viſu, auditu, guttu & tactu percipiuntur.

Ad ſuperiora & hoc adiiciendū, vſum huius ſigni reſpectu Domini à quo eſt inſtitutū, eſſe, non vt ſimpliciter intellectui noſtro repræſentet quod ſignificat, veluti pictura in memoriā id nobis reuocat cuius eſt pictura, ſed etiam vt nobis det quod noſtris ſenſibus per hoc ſignū

totius Eccleſiæ reſpectu in Baptiſmo eſt ſacroſancta Cœna.

Sacramenti ſignificatio Domini reſpectu ſemper eſt inſeparabilis inſignificatio.

*Significata
exhibitio
ne: sed non
semper ho-
minum re-
spectu.*

exterius significatur: & per verba huic addita signo declaratur. Itaque ex Domini parte, signum & res signata tum hoc signo tum additis verbis, sepe inter se coheret & offeruntur, exhibetur ac datur tam verè hoc quam illud: at non ideo tamen sequitur utrumque semper & ab omnibus percipi. Ratio est, signum offerri organo & sensibus corporeis, re verò intellectu, fideque tantum percipi: quo fit ut quoniam quicumque accedunt ad sacramenta omnes in genere adferunt instrumenta & sensus naturales, idcirco etiam omnes signa hæc percipiant: at quoniam non omnes habeant intellectum rei significatæ sana cognitione imbutum: atque adeo non quicumque hanc cognitionem adepti sunt, dono tamen fidei præditi sint, cuius resipiscencia semper comes est individua, signum illi tantum percipiunt ideo quod sua indignitate re signatam reiiciant: ut propterea tamen nil nec Sacramentorum institutioni, nec divinæ veritati decedat.

Perniciosissimus error qui essentialiter et actualiter coniungunt substantias sacramentaliter significatas cum signis per Transsubstantiationem

Et sic respondetur quaestioni hodie ratoropere agitata, & tam malè à multis decisa. Quæ sit nimirum signi & rei significatæ coniunctio. Dico itaque distinguendas inter se res significatas: nam aliquando res significatæ, res sunt substantiales & materiatae: sicuti Man & aqua ex rupe in deserto profluens, fuerunt Sacramentales figure corporis & sanguinis Domini, qui semel erat veterus & offerendus pro nobis: quorum tum participes facti sunt fideles illius seculi, vel ipso Apostolo teste. I. Cor. 10. 3. & 4. quæ admodum etiam aqua Baptismi est Sacramentum sanguinis

sanguinis Filij Dei, quod peccatorū nostrorū quo errore tres articu-
li fidei no-
stre conuel-
luntur, &
scopus sa-
crofanctæ
Cœnæ. est lauacrū: ac Panis sacrosanctæ Cœnæ est Sa-
 cramentū corporis pro nobis traditi, vinū ve-
 rō Sacramentū est pretiosi sanguinis pro no-
 bis effusi. Hoc autē respectu Transubstātiato-
 res ac Cōsubstātiatores docēt, verū istud cor-
 pus & verū hunc sanguinē Iesu Christi, in sua
 propria substantia, actualiter & realiter esse
 præsentia, & cōiuncta cū hoc pane & hoc vi-
 no sacrosanctæ Cœnæ: si quā tamen Cœnam
 Trāsubstantiatores habere dici possunt. Qua
 doctrina cōuellūtur tres articuli nostræ fidei.
 perpetua nempe veritas humanitatis Domini
 nostri Iesu Christi, testata sua incarnatione, &
 ascensu supra omnes cœlos, & articulo re-
 ditus ipsius ad iudicandos viuos & mortuos.
 Præterea sic etiam vsus Sacrosanctæ Cœnæ e-
 uertitur, qui sanè non hic est, vt Iesu Christi
 corpus in nostram transfundatur, nec vt eius
 anima in nostrā trāsmeeet, vt nec sāguis eius in
 venas nostras: neque proinde vt recipiatur ma-
 nibus aut ore, nec vt gutture absorbeat, ac
 multo minus vt cōcoquatur & digeratur: sed
 vt nobis spiritaliter applicetur ex fœderis for-
 mula, quo sese nobis ipsū donat, & quicquid
 pro nobis præstitit in vitā æternam: quæ nec
 apprehenduntur, nec digerūtur nisi manibus,
 ore & calore fidei. Denique vt alia infinita
 absurda omittam quæ necessariò nascuntur
 ex hac doctrina, dico primū Omnipoten-
 tiam Dei quam hoc loco nobis obtrudunt (&
 hanc absit inficiemur: cuius tamen effectum

dicimus limitandum, non ex nostra imaginatione vel phantasia, nec etiam ratione quæcum nostris articulis fidei pugnet) nos inducere in blasphemiam non minorem quàm si quis apertè diceret & verbis expressis, Deum Omnipotentem esse, vt ex parte sit verus, ex parte verò mendax. Deinde aio non minus absurdam ipsorum doctrinam quàm si quis dixerit me Genevæ morantem non posse fieri donatarium possessorem legatæ domus Romæ sitæ, nisi realiter & actualiter illa domus Genevæ præsens sit, vbi contraho.

*Qualitates
significatæ
Sacramen-
tali non
sunt actua-
liter coniu-
ctæ cum
signis.*

Nonnunquam etiam res significatæ non sunt res substantiales & materiales, sed tantùm qualitates quas Deus significat & exhibet cum signis: velut in Sacramento Circumcisionis, Præputium significabat & repræsentabat circumciso originalem & nationam suam corruptionem: cuius præcisio repræsentabat abolitionem harum sordium, per sanguinem qui pro nobis fundendus erat. An verò fuerit sanæ mentis hominum quærere, an hæc qualitas fuerit actualiter præsens in hoc Præputio, & eiusdem abolitio realiter cum huius præcisionis actu coniu-
cta?

*Coniunctio
Sacramen-
talis & veri-
tatis & esse
actum illius
consistit in
eo quod res
significatæ
spirituali*

Qualis est igitur futura coniunctio signi & rerum significatarum? Respondeo non fore substantiæ vel qualitatum cum his signis, sed per Sacramentalem significationem ex Dei instituto, quod verbum cum signo coniunctum nobis explicat. Sacramentalis autem huius

ius significationis veritas & vsus consistit in eo quod Dominus semper offert signum & rem significatam, putà signum (quod semper est sensibile) omnibus accedentibus, & corporeis organis illud percipientibus: rem verò significatam intelligentiæ & fidei eorum qui accedunt cum istiusmodi spiritualibus instrumentis, & rem ipsam significatam ad vitam æternam percipiunt: incredulis contra & indignis sola sua culpa vacuis & inanibus recedentibus ab hoc thesauro: ac proinde propter contemptum æternæ mortis reus.

Porrò fieri non potest vt res quæpiam sit alterius signum, nisi quædam sit inter eas analogia & conuenientia. Quamobrem & hoc caput est animaduersione dignissimum, analogia nempe inter signa Sacramentalia, & rem quam significant. Idcirco Dominus quum se nobis vellet exhibere & in nobis obsignare, signum elegit aquæ, spiritualiter nobis representaturus & exhibiturus in quo peccata lauantur, sanguinem putà Filij Dei pro nobis fufum. Itidem repræsentaturus & obsignaturus in nobis vitam spiritualem & eiusdem alimentiam, panem & vinum elegit maximè vulgaris corporis alimenta: præter analogiam inter ceremoniam Sacramentalem Baptismi, & applicationem spiritualem eorum quæ nobis in eo dantur: & similiter inter ritus Sacramentales visibiles & in sensus incurrentes institutos in administratione sacrosanctæ Cœnæ, & spirituales modos quibus recipi-

ter exhibetur à Deo, fideque recipitur, tam verè quàm verè signū datur & recipitur corporaliter & naturaliter.

Diligenter consideranda est analogia signorum & rerum significatarum sacramentaliter.

mus quæ nobis etiam in ea spiritualiter exhibentur: de quibus non sum hoc loco pluribus acturus.

*Quæ cō-
mentia in-
ter halitū
Iesu Christi
et dona S.
Spiritus.*

Dominus igitur discipulis suis repræsentaturus & obfiguraturus donum harum tam sacrarum inspirationum & cœlestium qualitatum ac motuum, quos ipsis iam tum communicare destinabat, signum mirè conveniens adhibuit, quum etiam usus obrinuerit, ut hæc voce spiritus viamur ad halitum quo respiramus significandum, quod certiores eos faceret, quod quemadmodum ipse est per quem Pater in primi hominis creatione, creavit & immisit in ipsum halitum vitæ, quasi de vita sua transisset vitam intellectualem & immortalem quam homini communicabat, sic in discipulos immitteret, & in Ecclesiam suam immittendus esset per eorundem ministerium, novam animam, qualitatibus purè cœlestibus & profusus novis, non autem essentiâ, ut phanatici illi Libertini, Anabaptistæ, & cæteri istius farinae homines somniarunt, abutentes loco præsertim Apostoli 1. Thess. 5. 23.

*Sacramenta
sine verbo
quo eorum
institutio
et usus de-
claretur
sunt inftar
corporis si-
ne anima.*

Sed adiciendum præcipuum in hoc opere caput. Nam frustra sine verbo Sacramenta nobis offerrentur, quo Deus naturam eorum nobis describit, & quis sit eorum usus, futuris alioquin omnibus Sacramentis sine verbo sacramentali, tanquam corpus sine anima. Quapropter hæc nobis in hac tota actione tandem attentè verba sunt cōsideranda, Accipite Spiritum sanctum, adiecta simul promissione & nis

nis & vsus totius huius Apostolatus : quæ quâ longiorem tractatum desiderent, agite in proximum ea sermonem reiiciamus.

Prece[m]ur verò Dominum, primùm vt nos magis ac magis de Apostolatus auctoritate certiores faciat, esse nimirum à Deo: ac doctrinam Apostolis commissam eandem esse cum ea quam Petrus doctrinam vitæ nuncupat. Ioh. 6. 68. & Zacharias scientiam salutis dicit. Luc. i. 77. quam quum nostro seculo Deus in mundum veluti denuo reuocarit, nobis que ex immensa misericordia dederit, eam audiendi facultatem, suppliciter petamus, ne in nostram condemnationem factum sit, (quemadmodum hodie proh dolor! maxima pars hominum est huius contemptus rea) sed ad eius gloriam ac nostram ædificationem ac salutem æternam. Amen.

*Præcipuus
huius
sermonis
finis ac
scopus.*



HOMILIA DECIMA- quinta.

Iohan. 20.

22. Et, quum hac dixisset, afflauit eos, & dixit
eis, Accipite Spiritum sanctum.
23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

*Omnia ve-
ra Sacra-
menta con-
stant signis
à Deo insti-
tutis in huc
vsum extra
ordinariū,
& rebus
significatis,
& Dei in-
stitutione
verbo eius
sestata.*



RERVM naturalium & terrenarum cōmunem vsum solus Dominus institutione sacramentali trāsfert in vsum prorsus spiritua-lem ac cœlestem: velut exempli gratia, aqua, natura sua maculis abstergendis & eluendis propria, in vſu Baptismi adhibetur ad nobis spiritualiter significandum & applicandum sanguinem pretiosum Domini, cuius effusione peccata nostra delentur, & naturalis nostra corruptio sensus, paulatimque corrigitur. Nec enim ista spē nobis nisi docente ac praeunte ipso Domino innotesceret. Quamobrem signa Sacramentalia forēt tantumquam corpus sine anima, nisi addito verbo Sacramentali (id est verbo quo nobis institutio Domini declaratur.) Verissimū igitur ac certissimum istud est, vera omnia Sacramenta, siue particularia, siue toti Ecclesiae communia, tribus ex rebus constare: primum ex signo, per se re terrena & naturali, sed ad vsum spiritua-lem applicato: deinde Re significata, quae in se tota spiritualis est, fidēque tantum spiritualiter percipitur: tertio institutione, quae nobis per verbum sacramentale exponitur.

*Error eorū
qui Sacra-
menta con-
stituit, sine
verbo Dei.*

Hæc tria diligenter expēsa, nobis triplicem grauissimum errorem detegant illius quæ se hodie dicit Ecclesiam Romanam. Primus in eo quod in Ecclesiam Christianam inuenerūt quinque Sacramēta, quibus deest anima, proindeque Sacramēta falsò nominantur, quum nulla Sacramētali nitantur institutione. Nam extrema

extrema vinctio quidem, cum miraculorū do-
no desit: præterquàm quòd verus illa vinctio
signum recipiendæ valetudinis erat, Iacob. 5.
13. hæc verò vinctio Romana, solis animam et
stantibus ac moribundis applicatur. Alter,
quòd mille rursus excogitarunt, & mille cere-
monias, partim quidem haustas ex Iudaismo,
contra Dei expressam voluntatem: à quo to-
tus ille Iudaicus ceremonialis cultus expressè
in perpetuū sublatus est, vt cederet cultui ma-
gis simplici & spiritali in spiritu veritatis, te-
ste Iohan. 4. 23. & 24. & Apostol. ad Coloss. 2.
20. & Gal. 5. 2. totaque itē epistola ad Hebræos:
partim ex Paganismo: insigni cum audacia vel
potius impietate, qua longè superatur factam
illud filiorum Aaronis peregrinum ignem su-
per altare offerretiam: quam ob rem etiam re-
pentè fuerunt absorpti igne à facie Domini
prodeunte: partim etiam ex arbitrio & ex pla-
cito hominum effectas: quibus, ceremonijs sic
accumulatis, alijs quidem maxima ex parte, ri-
diculis & inanibus: alijs superstitionis, alijs
idololatriæ & impietatis plenis, obruta est &
semisepulta puritas & vera simplicitas duorū
Ecclesiæ Christianæ Sacramentorum: atque
adè totus diuinus cultus profanatus & in mi-
micas gesticulationes est transformatus: & tamē
illa sua somnia magnorum ac sublimium my-
steriorum esse plena somniant.

Alter eorū error est, quòd verba Sacramē-
talia vtriusque Sacramēti Baptismi & sacrosā-
ctæ Cœnæ pronuntiant idiomate peregrino,
quod plerūque nō magis intelligūt auditores,

*Error in
præuo vsu
verbi Sacra-
mentalis.*

quàm pronuntiantes aut recitantes, contra expressam Apostoli inhibitionem. I. Cor. 14. 5. quàm præsertim nulla ipsorū accedat interpretatio. Omitto sacrosanctæ Cœnæ integrā abolitionē, quæ in Missam, & realem oblationem Iesu Christi pro viuis & mortuis est transformata. Nōne igitur perinde est ac si profus detruncassent & sustulissent verbum in horum Sacramentorum administratione? Et tamen Deus hoc ipsis nō omnino permisit, vt in mediis istis pollutionibus Ecclesia cōstituta, suas tamen in substantia veras exteriores notas retineret: nec eas quidem inutiles, quātumlibet defectuosas: tantisperdum adueniens diei sui lux nubes illas discuteret, quod singulari Dei favore nostro sæculo factum conspiciamus.

*Refutantur
superiores
errores ex
Christi factis
& di-
ctis in hac
historia.*

Non ita se gessit Dominus in hoc quo de agimus facto, quæ fuit actio Sacramentalis ad obliuiscendum in suis discipulis Apostolatū, & Ecclesiæ Christianæ testificadum magis ac magis vsque ad sæculorū cōsummationē Apostolos verè fuisse nūcios ab ipso Domino missos, sua prædicatione & doctrina posituros Ecclesiæ fundamenta. Postquam enim Dominus suos discipulos afflauisset, simul exposuit quid à se factum esset, his verbis, Accipite sanctum Spiritum, quæ iam nobis explicanda supersunt. Hac igitur sancti Spiritus voce, ostendit in hac actione suum halitum ipsis Sacramentaliter significare se quemadmodum extrinsecus halitum eius ipsi recipiebant, ita intrinsecus ipsis sanctam suam Spiritum communi-
care,

care, minimè quidem, vt superiore sermone dictum est, aut quòd ad essentiam Deitatis, aut quòd ad substantiam personalem ipsius: sed quòd ad largitionem donorum excellentissimorum & effectorum quæ ad tanti muneris executionem requirebatur: quæ proinde sunt in hoc negotio res significatæ Sacramentaliter hoc halitu, ex analogia & conueniètia huius signi cum hac re significata ac nominatim vocis spiritus huic vtrique rei conuenientis.

Ex eo verò quòd vocem illam addidit, Accipite, cõfirmatur quod etiã superiore sermone dixi, nempe signa sacramentalia, à Dei Filio instituta, non tantùm vt nudè ac simpliciter rerum spiritualium per ipsa designatarum memoriam tescerent, sed etiam (quod præcipuum hac in re caput est) vt earundem re ipsa ac realiter faciant participes spiritualiter & per fidem omnes credentes illarum signa percipientes.

Verùm in hoc capite mirum in modum luit spiritus erroris cum admiranda efficacia, Deo sua iudicia iustissima sic exerente. 2. Thes. 2. n. & 1. Timoth. 4. 1. Variè autem hic peccatum est.

Primùm in eo quòd quum agitur de communicatione rei significatæ, soli & vni Deo fuit reseruanda & attribuenda hæc interior operatio, solius Deitatis incommunicabiliter propria, (spiritus hic mendax rationem inuenit homines (quos euchi sursum oportebat) occupandi, modò in admiratione excel-

*Significatio
& exhibi-
tio rei signi-
ficatæ à pat-
re Dominò
coherentissimè
separabili-
ter in Sacra-
mentis ritè
administra-
tis: sed non
semper à
parte homi-
num & vni
de hoc con-
tingat.*

lentiæ ac dignitatis muneris commissi Sacramentorum dispensatoribus: modò in commẽdanda dignitate in quam hæ res terrenæ & in se naturales euectæ sunt, quum ex Domini instituto consecrantur, id est destinantur & ordinantur ad res cœlestes & spirituales nobis præsentandas. Atque hac ratione stabiliuntur & admittuntur duo maximè detestandi errores idololatriæ & impietatis pleni, quos agere ordine discutiamus & refellamus.

*Duplex
fundamẽtum erroris
eorum qui
volunt rei
significatæ
participationẽ
pendere ab eo qui
Sacramentum
admini-
strat.*

Primus est eorum qui tantum detulerunt iis à quibus Sacramenta administrantur, ut ab iis intrinsecum illorum effectum p̄dere voluerint, id est rei significatæ participationem, ut quum præsupponunt (quod est verissimum) ea non posse communicari sine virtute sancti Spiritus, & neminẽ dare posse quod in se non habet (quod nõ tamẽ usque aded semper est necessarium) falsissimam ac perniciosissimam inde conclusionem intulerint, nempe effectũ huius actionis Sacramentalis postulare, ut iis à quo Sacramentum administratur ipsemet inspiraretur Spiritu sancto, & quidem cum recta intentione faciendi, ac veluti creandi Sacramentum ipsum: ex qua doctrina duplex iterum error intolerabilis nascitur. Primus in eo quòd hac ratione virtus obsignandi in nobis participationem corporis & sanguinis Domini in sacrosancta Cœna, (ò idololatriam vel impietatem abominandam) tribuitur homini Sacramentum administranti: qui proinde administrator in idolum, ac veluti nouum quendam

dam Deum transformatur (licet tantum causæ
 secundariae efficientis habeatur loco) quado-
 quidem interior hæc operatio solius Deitatis
 est incōmunicabiliter propria. Error hic posi-
 tus est in prava præsuppositionū aut præmis-
 sorū applicatione. Verissimū enim illud quidē
 est, applicationē rei significatæ prorsus à san-
 cti Spiritus virtute manare: at non ideo tamē
 quærenda in eo qui administrat Sacramen-
 ta: sed in ipso met Spiritu sancto. Quapropter
 grauis error & perniciosa permutatio, alterū
 alteri substituere. Altera verò præsuppositio
 vel præmissa, non est simpliciter & absolutē
 necessaria. Nam quid impedit quominus mu-
 nus alicui per alium offeram, qui tamē ipse in
 partem muneris minimē veniat? Similis igitur
 error superiori. Nam isti homines præsup-
 ponunt, ab eodem oportere dari rem signifi-
 catam, à quo Sacramentum exterius, putà si-
 gnum administratur: quod est, vti diximus fal-
 lissimum. Hæc enim virtus in ipso vnico san-
 cto Spiritu posita est, qui solus potest interior
 operari, & eam quibus vult conferre: non ali-
 ter ac in simplici Euangelij prædicatione, non
 ipse Prædicator confert credentibus salutem,
 quæ hoc verbo prædicato significatur: sed v-
 nius Dei hoc opus est: vt nullæ sint aliæ hac in
 parte Pastoris partes aut vires, quàm externo
 sono deferendi ad nostras aures id quod ver-
 bo illo quod annuntiat significatur. Et ideo
 non dicit Apostolus Deū posuisse vel in Pau-
 lo, vel in eius collegis, reconciliationem, sed

posuisse sermonem reconciliationis. 2. Cor.
5. 19.

*Quomodo
vox illa ad
ministro-
rum intelli-
genda, qua
verbi & sa-
cramentorum
administrati-
onibus attri-
buitur.*

Quum verò dicit Apostolus ministros esse Dei ministros, 1. Cor. 3. 9. non intelligit operationem internam esse partim à Deo, partim à ministro: sed diuersas duas operationes inter se distinctas considerat, puta externam ministri à Deo propterea instituti: & internam vnus Dei propriam & peculiarem: quod ipsemet Apostolus exponit, quum ait, 1. Cor. 3. 7. Neque is qui plantat est aliquid, neque is qui rigat (en operationem externam) sed Deus qui dat augmentum, estque hoc opus internum. Idem verò necessariò dicendum de Sacramentorum administratione disertissimis verbis ipse Iohannes Baptista docet, quum inquit. E- quidem vos aqua baptizo in penitentiam, sed qui ponè me venit, is est qui baptizat spiritu & igne: neque pugnant ista cum his quæ superius attigi, nimirum hanc vim à Spiritu Sancto procedere, quòd Spiritus Sanctus sit coessentialis virtus operatrix Patris ac Filij. Nequis autem excipiat baptismum Ioannis Baptistæ plurimum à Iesu Christi baptismo differre, qua in re pleriq; ex veteribus sunt hallucinati, Diuus Petrus expressè distinguit actionem externam Baptismi, qui hominum ministerio administratur, ab interna, quæ vnus Dei propria est. 1. Petr. 3. 21. Atque idem est iudicium de altero Sacrosanctæ Cænæ Sacramento: quandoquidem vnum & idem est vtrorùmq; genus, sicuti in scholis loquuntur

tur.

Alter error ex hac eadem falsa doctrina manans, non minus, est periculosus. Nam si (vt quidam docent, saltem in hostiæ consecratione) vt Sacramentum verè sit Sacramentum, suumque effectum eius administratio producat, oportet hanc consecrationem fieri ex sufficientia & intentione consecrantis, nemo verò potest hanc intentionem nosse nisi ex opinione, & ea incertissima (& quidem verisimiliter potius falsa quàm vera, si tum ignorantiam tum mores inspicias corruptissimos maxime partis sacrificulorum Romanorum, quales se hodie venditant,) nonne sequitur necessariò neminem posse consecratam ex ipsorum manibus hostiam accipere, nisi cum dubitatione & incertitudine? Quod si est, quàm obsecro, rei significatæ potest esse particeps, Iesu Christi nimirum cum omnibus ipsius beneficiis, quando quidem quicquid sit sine fide peccatū est: Rom. 14. 23. Saltē igitur nostri Romani Catholici de se cogitēt, ac viderint quid Missis suis iuuentur, hoc posito & concesso legitimas esse, quod tamen secus est, si quidem omnis earum fructus à sufficientia & conscientia presbyterorum & sacrificulorum suorum pendet.

Quàm sit igitur modis omnibus perniciosus hic error cuius est conspicuum: qua in re tamen Spiritus ille mendax tantum potuit, vt olim magnus ille Cyprianus: verus Episcopus & martyr Domini, & magna pars Episcopo-

Alter eorū error, qui à dignitate & intentione administrantis vim Sacramenti dependere volunt.

Error Ecclesiarum Africanarum de Baptismo ab hæreticis collato.

rum Africanorum ad hunc scopulum alliserint, consentes rebaptizandos eos qui ab hæreticis baptizati in Ecclesiam recipiebantur. Qui tamen error omnium etiam Catholicorum suffragiis dānatus est, ut ipsimet ore suo coarguantur.

*¶ Nus Deus
possit mira-
cula magis
quoniam et
autem su-
perius face-
re.*

Idē etiā de dono miraculorū dictū esto, & de iis omnibus quæ miraculosè facta sunt, id est *quæ quoniam aut etiam autem quoniam* fidelium Dei setuorum opera & interuentu: putā nec propriis illorum viribus, nec aliunde acceptis immutatum aut retentum naturæ vel causarum secundarum ordinem, sed à Domino, accepta in tali negotio potestate interueniendi, & precibus ipsorum exauditis: natura vicissim extraordinariam Dei voluntatem sentiente perferuos eius patefactam, facta illa miracula, sola potestate & virtute incōmunicabili Creatoris solius Omnipotentis: vel ipso teste Petro Act. 3. 12. & 16. verbis expressissimis: quæ ad omnia miracula in vniuersum applicanda sunt: quemadmodum videmus etiam nunquam ab illis hoc donum in vsum vocatum sine ardētibus precibus, ad eum à quo, ad istud perficiendum opus, adhibebantur tanquam organa, secundum suam mensuram, non autem vt causæ efficientes. Quod si ita est in sanctis istis viris, idem necessariò fatendum est, Domino dante efficaciam Spiritui erroris. Matth. 24. 24. & 2. Theff. 2. 9.

*¶ Nus huius
doctrina
aduersus*

Quid aliud igitur esse dixerimus sanctorum mortuorum inuocationem, quàm meram idololatriam.

idololatriam, quæ tamen eò vsque progressa est vt sanctoerum cuique priuata miracula tribuantur, etsi concederemus eos qui sua quieriam fruuntur (de iis dictum putate de quorum fide & vitæ integritate constat ex certissimis testimoniis, non autem de omnibus iis qui in legendarum album relati sunt) res adhuc terrenas curare, atque inuocantium preces audire (quod tamen ipsis non magis attribui potest quàm quòd est Deo maximè proprium) aut ipsis ibi munus impositum esse Deum precandi pro iis à quibus in terris vt idola coluntur, & quidem eò vsque vt eorum ossa tantùm ex opinione adorentur.

Accedo iam ad eorù errorè qui signis Sacramentalibus adharètes grauius etiã peccât quàm ij de quibus hæctenus loquuti sumus. Nam quantò præstat homo cuiuscunque verbi sono aut re quapiam inanima ex se se & sensus & motus experte, qualia sunt in se signa Sacramentalia: aut etiam actio qua hoc vel illud fit ab homine: tantò etiam magis est ridiculus, superstitiosus & idololatra qui Sacramento- rum effectum tribuit aut verbo Sacramentali, aut signis, aut toti illi externæ actioni, quàm qui eadem attribuit homini hæc administranti. Et tamen hanc doctrinam hodierni Catholici Romani docent & admittunt, quam suo calculo nonissimum Conciliabulum Tridentinum confirmauit: nempe primùm vi ac virtute verborum sacramentalium quæ Sacrificus infusurrat, res quæ priùs erant simplicitet

*sanctorum
de sancto-
rum inuo-
catores.*

*Error etiam
magis do-
testandus
eorum qui
aut verbis,
aut actio-
ni Sacra-
mentali tri-
bunt effe-
ctum Deo
vni in-
communi-
cabiliter pro-
prium.*

naturales ac terrenæ, repente fieri res sanctas & sacras: immo (quod attinet ad sacrosanctam Cœnam) panem & vinum evadere verum corpus & verum sanguinem essentialem & realem Iesu Christi: doctrinam sanè modis omnibus abominandam. Mera enim est Magia & incantatio vim ullam vllis vocibus aliam tribuere, à quocunque tandem proferatur, quam res de quibus loquimur significandi. Nam quum ipse Dominus loquens, effecit quod loquebatur, veluti quum dixit, Remissa sunt tibi peccata tua, Surge & ambula: Fides tua te servauit, & quum mare ac ventos alloquens iussit, Tacere & quiescere, Lazarumque iussit foràs exire, & malignos Spiritus eadem etiam iussit (quæ in scholis vocant verba operatoria) minimè putandum est verborum illorum sonitu hunc effectum productum. Etenim hæc virtus essentialiter & incòmunicabiliter vnus Deitatis est propria. Virtus itaque sic loquentis Domini hæc effecta produxit, cuius etiam vnus vi & mandato res naturales & terrenæ fiunt Sacramenta, id est signa visibilia, spiritualium & cælestium.

Error perniciosissimus de characterem quodam imaginario qui in anima nostra formatur simplici & pura actione baptismi.

Deinde somniat illi & docent in anima baptizatorum, aut eorum qui Confirmationem ipsorum, aut, quos vocant, Sacros ordines, recipiunt, formari aliquid quod Characterem dicunt, id est notam quandam sic insculptam vt perpetuò sit indelibilis, hac nimirum actione Baptismi, Confirmationis & suorum ordinum, nudè ac simpliciter in se considerata, quod

quod dicunt Opus operatum. Hoc verò prorsus idem est ac si quis dixerit nudam prædicationem remissionis peccatorum per Iesum Christum imprimere salutem in cordibus omnium quorum aures hic sonus verberat, licet tamen vim illius prædicationis non percipiant, aut si percipiunt, fidem tamen non adhibeant: quum tamè expressè dicatur, omnes eos qui non crediderint, & non baptizati fuerint, damnatum iri: quæ sanè doctrina nullum habet fundamentum, nec in sacris libris, nec in veterum Patrum scriptis, sed à quodam Papa Innocentio huius nominis tertio est exco-
 gitata, qui licet Innocentius nomine, re ipsa tamen fuit nequissimus, primus auctor Decretalium, multorumque in orbe Christiano maiorum causa, ac sanè quomodo Scriptura niteretur error qui attribuit alterius actioni sensuali & externæ (vt ipsis concedamus suam Confirmationem, & ordines esse Sacramenta) effectum in istorum cerebro effectum, quod, si verum esset, vnius esset Dei proprium: quod nec doceri, nec credi potest sine idololatria nõ minùs manifesta quàm si hominis loquētis & operantis viribus illa tribuerentur.

Agnosco igitur, & quidem libens agnosco externam actionem Baptismi non esse fabulam, sed sacram actionem & utilitatis maximæ. Verùm tota vis posita est in eo, vt qui baptizatur, de Dei erga se favore doceatur, sibi que applicet, ac, cum beata virgine Maria, dicat in corde suo, Fiat mihi secundum ver-

verus character per baptismum interiore cum exterior coniumctum in cordibus creditum baptizatorum.

bum quam. Tum enim proculdubio res significata datur ipsi & ob signatur, remissio peccatorum & Spiritus regenerationis incrementum, qui verus est veterum Dei filiorum character. i. Iohan. 3. 10. & 19.

Non sunt à se inuicem diuellendi, sed tantum distinguendi tam Dominus intus docens à ministro exteriori operante, ex Dei mandato, quam Signum Sacramentale à re significata.

Error eorum qui signis plus minusue quam par sit attribuant.

Veritatem igitur tot erroribus oppositè dicemus, fides Dei seruos quum aut Dei verbum annuntiant, aut Sacramenta administrant, nihil nisi extrinsecus operari posse, ut qui plantant & rigant tantum, vim autem internam percipere ab eo solo manare cuius mandato & iussu plantant & rigant, & qui solus dat vim auferendi & crescendi iis quæ sic plantata & rigataque sunt, i. Corinth. 3. 7. At loquente ipso Domino, sicut in hac hystoria factum interius, tum non fuerunt duo operatores. Nam vnus & idem Magister intus effecit quod verbo suo exteriori significauit, simul dispositis & præparatis discipulorum cordibus ad hoc donum vera viuæque fide suscipiendum.

Quæ si distinctio inter Dominum & seruos accuratè intelligeretur ab iis de quibus loquutus sum, à detestandis illis idololatriis recessuros arbitror, nec attributos Sacramentis quæ vni Deo incommunicabiliter vt maximè propria conueniunt: nec vicissim Sacramentis adempturos quæ sunt illis propria, quod faciunt Anabaptistæ & similes, quibus Sacramenta nihil aliud sunt quam memoriale quoddam & exterior res Christianismi, non animaduertentes Apostolum etiam de Circumcisione loquentem,

tem, non simpliciter dicere illam fuisse notam, qua Iudæi à reliquis nationibus discernentur, sed expressè pronūtiare. Ro. 4. II. illā fuisse sigillū iustitiæ & fidei: quemadmodum etiam Baptismus non simpliciter Lauacrum appellatur: sed Lauacrum Regenerationis. Tit. 3. 5. & Apōstolus non simpliciter etiam dicit panem quem frangimus, & poculum cui benedicimus (id est quod cum gratiarum actione capimus) actionem esse Christianis propriam, sed expressè monet esse communicationem corporis & sanguinis Domini: sic tamen ut quæ propria signorum sunt signis attribuat, & vicissim rei significatæ quod illi proprium est.

Veruntamen nonnunquam, (non quidem ut hæc confundantur, sed ut ostēdatur illas oportere tantūm distingui nō separari, nec Dei ipsius, nec etiā credentium respectu) rei significatæ nomē tribuitur signo, veluti quū panis Cœnæ vocatur corpus Iesu Christi pro nobis traditi: & potius sacrosanctæ Cœnæ, immo & poculū quo ille cōtinetur, dicitur Sāguis Iesu Christi pro nobis fusus. Itidē eadēque proprius ratione, rei ipsius significatæ effecta nonnunquam tribuuntur signo, veluti quū baptimus vocatur Lauacrū regenerationis, & vinū Cœnæ dicitur cōmunicatio corporis & sanguinis Domini: quemadmodum etiam Apōstolus longè vltērius progressus, nihil tamen minus cogitans quàm Timotheo tribuere, quod est vnius & solus Iesu Christi propriū,

Cur nonnunquam nomen est effectū rei significatæ tribuitur signis? quod à vera causa manavit in infinitū tribuatur.

Timotheum dicit seruaturum eos qui ipsum
audiuerint 1. Tim. 4.16. tribuens instrumentum
quod est Causæ proprium: quemadmodum
etiam quum Fidei Iustificatio tribuitur: quo
sensu sunt intelligendæ similes phrasæ crebæ
apud Patres occurrentes, quibus Transsub-
stantiatores & Consubstantiatores abutuntur.

*Hanc a-
tionem sa-
ctam semel
à Christo:
et Aposto-
latus pro-
prium rudi-
culè appli-
cari in con-
secratione
Sacrificulo-
rum Roma-
norum:
sicut et a-
lia quædam
istiusmodi
stulta imi-
tatione sa-
ctorum Ie-
su Christi.*

Sed præter superiora illa, Catholicorum
eorundem tum ætatis nostræ tum præteritæ,
grauissimum alium errorem attendite. Nam
quum hoc à Christo gestum sit semel, ac no-
minatim vt Apostolorum authoritatem con-
ciliaret, ob multas superiùs à nobis expo-
sitas rationes: boni isti viri non erubue-
runt hoc ad suorum omnium sacrificulo-
rum Consecrationem transferre, adiectis
tamen rasura & inunctione sua, cum aliis
non paucis ceremoniis, quas ex arbitrio suo
confixerunt: adeò vt quemadmodum Iesus
Christus suos Apostolos afflauit, & dixit eis,
Accipite Spiritum Sanctum, ecce Dominum
Episcopum portarium, aut Magnum Episco-
pi Vicarium, qui Domini nostri halitum scædo
& impuro suo ore imitatus, & miseros illos
Missificos his verbis afflatus, Accipite Spiritum
Sanctum, repente creat Sacrificos. Quasi verò
Iesus Christus ad hanc historiam adiecerit,
Hoc facite, quod in Sacrosanctæ Cœnæ insti-
tutione factum ab illo conspiciamus. Hic verò
quid magis miremur, an istorum inuentores,
an nimis credulos homines iis quæ non imi-
tatio Iesu Christi dicenda sunt, sed mimica rã-
tum

tum & histrionica gesticulatio? Ex hoc fonte manauit *Quadragesima*, quòd uidelicet Christus quadraginta dies ieiunauit, dum se ad iuneris, quod in hunc orbè impleturus uenerat, executionem præparat. Quòd uerò Christus cæcum natum sanaturus lutum saliuâ sua fecit, à purissima sanctissimâque sua humanitate manâte, ut uirtutem suam diuinam adumbraret, qua credentium mentes illuminat, en etiâ sacrificulum in Baptismi Sacramento saliuam suam impuram admiscentem. Quòd uerò Christus surdo facultatem audiendi collaturus, immisit suos digitos in ipsius aures, his uerbis eum compellans, *Hepphata*, idest, *Aperire*, idem scilicet istos imitari & pronuntiare par est baptismum conferentes, non magis eorum quæ dicunt faciunt uenarum, quàm qui omnium ignarissimi. Tibi uerò Deus Opt. Max. gratias agimus immortales, qui nos ex istiusmodi densissimis tenebris eduxisti, precamurque ut eandem gratiam ac misericordiam populis omnibus ac nationibus orbis terrarum largiaris, apertis oculis & auribus etiam maximè cæcorum & surdorum per sancti tui Spiritus uim & efficaciam.

Superest excutiendus nobis in hac historia usus Apostolis commissi muneris: qui præcipuus ex illo referendus est: quem Iesus Christus paucissimis quidem uerbis docuit, sed quibus continetur omnis fructus quem ex totius sacrosancti Euangelij ministerio percipimus. Hunc igitur ad duo capita præcipua reduce-

mus, primum exposita verborum istorum retentionis ac remissionis peccatorum significatione: ac deinceps qualis sit hæc potestas, cui & quomodo detur, quisve sit eius usus legitimus, considerantes ex opposito quantum quàmque detestandus rei tam pretiosæ hæctenus abusus fuerit.

*Remissio
peccatorum
continet
necessario
integram
ipsorum
abolitionem,
tum Culpæ
tum etiam
Pænæ.*

Posita igitur recta expositione vocis Peccati, quo continetur quilibet animi motus, deinde quilibet consensus, ac tandem quælibet actio Dei Legi repugnans. I. Ióhan. 3.4. vocæ Remittendi in hoc negotio dicimus idem esse ac Condonare vel Absolvere: cui opponitur vox Retinendi, quæ idem est ac Debitorem sibi deuinctum tenere, quemadmodum hæc etiam Debitorum voce, peccatores intelliguntur: & Debiti nomine peccata computantur. Matth. 16. quæ nos coram Dei tribunali reos æternæ maledictionis, præter alias omnes penas temporarias faciunt. Nos igitur in hoc negotio duo consideramus effecta peccati, nempe primum culpam quæ est instar syngraphæ aduersum nos obfignatæ, deinde Pænâ, id est syngraphæ debitum: quæ duo diuelli non possunt, quando quidem culpa necessario gignit pænâ meritam: & nulla pænâ est merita sine culpa. Si Christus igitur verè nos redemit, utrunque aboleuerit necesse est. Nam qui non est amplius reus (id est in quo culpa est abolita) meritò panem amplius iustè non potest: nec is iustè pænâ effugere qui sit adhuc reus. Denique vel stupidissimos istos omnium hominum

hominum oportet fateri, cum aduersus quem obligatio manet adhuc integra soluendo obnoxium: & contra syngrapha deleta, debitorem esse solutum. Hac de causa postquam Apostolus dixisset Deum nobis nostras offensas ac delicta condonare, quo fidem illius rei faciat, addit deletum fuisse quod aduersum nos erat chirographum, affixum cruci per sanguinem ipsius: Coloss. 2. 13. & 14. 1. Petr. 1. 2. Idem Apostolus Rom. 5. testatur nos fide iustificatos (id est liberos & a Christo solutos apprehenso per fidei instrumentum) pacem habere in conscientia: sed falsissimum hoc esset, si qua ex parte rei adhuc teneremur, ac proinde poenae peccati obnoxij, ex quo sensu in nobis oritur conscientiae perturbatio. Quibus probe intellectis ex contrario perspicuum est quid hac phrasi Retinendi peccata significetur, nempe sibi semper deuinctum debitorem retinere.

Aduersus ista quidam excipiunt, quod sane Aduersus ista quidam excipiunt, quod sane inficiari nemo potest, nempe, primam Mortem esse per peccatum in mundum ingressam. Rom. 5. 12. cuius ipsa poena est. Itaque si creditibus Deus Culpam remittens plane reconciliatur, qui sit quod Mortis primae credentes non minus obnoxij sunt, quam ceteri omnes peccatores? Atto vero proculdubio Mortem primam & secundam a primo patere nostro manasse, si primam eius originem consideres: unde in omnibus deinceps hominibus actualium peccatorum quodlibet genus producit, quorum minimum est morte prima & secunda di-

Mors prima credentibus non est proprie poena peccati sed potius Dei donum non parum.

guissimum: quæ omnia delentur Iesu Christi sanguine & obedientia non minùs quàm ipsa Culpa. Mors prima tamè remanet, sed immutata prorsus natura per hanc reconciliatione: vt quæ non ampliùs à furore Dei, sed ab eiusdem bonitate proueniat, suos ex huius vitæ caduca miseriis educentis, quos iam tum, animè quidem respectù, faciat æternæ vitæ felicitatisque participes. Corpus verò quòd attinet, tantùm abest vt hac animæ separatione dāni quicquam patiatur, vt contrà animæ peccandi instrumentum sic esse desinat: & illa putrefactio sit illud ad vitam spiritualem præparatio, quod pulchrè Apostolus pluribus explicat. 1. Cor. 15. Mors igitur prima, quæ natura sua in maximis pœnis peccati recensenda est, creditibus sit Dei donum, quo misera & calamitosa ipsorum natura in longè meliorem statum mutatur; quem & ipsi cum Apostolo votis omnibus expetunt. 2. Cor. 5. 2. & Philip. 1. 23. Ad reliquas autem obiectiones in hoc ipsum caput deinceps respondebitur.

*Quomodo
in sola vera
Christiana religio-
ne disca-
mus Deum
suis omnia
condonare
quidem ex
gratia, sed
pœnas se-
nerissimas
e exigere à
sponsore.*

Remissio potrò qua debitorem suum Creditor ita soluit, vt ab eo nihil ampliùs possit reperere, aut à sola creditoris gratia procedit, aut quòd ipsi plenè satisfactum sit, siue à debitore, siue ab alio quolibet eius nomine. Iam igitur considerandum nobis vtra ratione coram Deo absoluiamur: qua in re Religionum omnes species præter vnicam verè Christianā irritæ sunt, nullòque nixè fundamento. Nam si Deum imaginamur ita nobis debita nostra remittere,

remittere vel cōdonare vt pro ipsis nulla fiat satisfactio, & quidem pœnæ illi respondens quam culpa meretur, sequetur Deum illum, aut nō esse peccatorum iustum vindicem, aut si punit tantum ex parte, tātundem ei de summa & perfecta iustitia sua & iudicij seuetitate decedere: ac proinde non esse Deum perfectum, sed qualem eum Epicurei fingunt: nempe aut non iudicem mundi: aut Deum ex parte tantum, ac proinde non Deum, quandoquidē in verum Deum nulla prorsus cadit imperfectio. Sed contrā, si requiritur ad liberationem solutio ad vltimum quadrantem, primum, (quandoquidem peccatum ex eius qui eo læsus est maiestate est æstimandum, læsus autem est Deus æternus, immensæ Maiestatis ac iræ & indignationis in vitium) quis hoc pretium & indignationis in vitium) quis hoc debitum exsoluere meditabitur, vt illud implere possit? Quis vel condignè se potest apparare ad hoc pretiū offerendum? Verūm tamen vt dixi oportere summè iustum esse Deum in iudicando, sic oportet vicissim ipsum summè clementem esse in misericordia, vt verus esse Deus comperitur. Ecquis igitur tam repugnantia cōciliabit? Sola Christiana Religio, quæ sola nouit vnicū quendam tertium idoneum ac sufficientem vadem ac spōsorem omnium debitorum, qui quærunt & obtinent in ipso suam apocham & a chirographo liberationem, Iesum Christum putā, verum Deū, ac proinde satis datorem idoneum apud Deum Patrem suū: & per-

solutorem in natura humana quā assumpsit,
 ut sua sanctitate quicquid est vitij ac corru-
 ptionis in natura nostra prorsus aboleret, ut
 obedientia sua perfectissima in ea humana na-
 tura, nostrae rebellionis omnem culpam rege-
 ret: ac tandem peccatis nostris debitas pœnas
 lueret, ad vltimum vsque denarium, supra li-
 gnum, in quo pro nobis est crucifixus. En quo-
 modo in hac pro nobis ab hoc tertio facta so-
 lutione, hinc quidem summa iudiciorum Dei
 seueritas in peccatores sit omnibus maximè
 conspicua: inde verò immensa quoque & in-
 effabilis quædam perfectissima misericordia,
 in eos qui tantum beneficium vera fide ample-
 ctuntur. Nempe is ipse Deus est qui ex sua im-
 mensa misericordia Filium vnicum suum no-
 bis spòsorem est largitus, qui corpus pro cor-
 pore interponeret, & animam pro anima. Is
 ipse solus est qui perseveras in hac infinita bo-
 nitate, hunc spòsorem nobis annuntiat, of-
 fert & donat per Euangelij prædicationem, &
 suorum Sacramentorum administrationem:
 is ipse ex eadem gratia & bonitate singulari
 format in nobis instrumentum illud Fidei ad
 hoc donum recipiendum aptum: is denique
 est qui nos ipsos iustificatos tandem etiam in
 vltima illa & beatissima die glorificabit: In
 summa, in hoc vnico vero Euangelij arcano
 simul concurunt tū summū ac seuerissimum
 Dei iudicium, quatenus pretio redēpti sumus
 tam magno tamque pretioso, Filij Dei nempe
 sanguine. I. Pet. 5. 18. tum eiusdem infinita Mi-
 sericordia

fericordia, quatenus nobis hic Sponsor impu-
tatur in Remissionem omnium peccatorum,
& vitæ æternæ acquisitionem. i. Theſſal. 5.9.
Quæadmodum enim ipsius sanguis est solu-
tio pœnæ debitæ nostris peccatis, sic eiusdem
obedientia perfectissima, vnde immensi illi e-
ius dolores ac pœnæ, ius nobis acquirit ad vi-
tam æternam: ex ipsius Legis formula quæ
hæc est, Hæc fac & viues. Rom. 3. 30. Istud autē
eius vtrumque beneficium, Mors eius, in quâ,
& obedientia applicatur & imputatur per in-
strumentum fidei, ex formula gratuiti fœderis
Euangelij. Contrâ verò ceteri omnes quorum
peccata retinentur, & permanēt debitores, rei
etiam æternæ maledictionis in eam ultimo
demum die præcipitandi permanent. Atque is
est harum vocum Remissionis ac Retentionis
peccatorum sensus.

Sequitur, ex proposita initio diuisione hu-
ius textus, considerandum penes quem sit po-
testas hunc nobis thesaurum largiendi: qua in
re prima fronte parum inesse difficultatis vi-
deretur, quum ipsa luce sit clarius potestatem
peccata condonandi penes eum esse qui læsus
est, ac proinde esse vnus Dei, quemadmodum
homines hominibus condonant. Hoc quū ad-
mitterent Pharisei, Marc. 2. 7. Iesum Christum
vt blasphemias loquutū accusarunt, quòd di-
xisset paralytico, Fili, remissa sunt tibi peccata
tua. Nam, inquebant, quis potest remittere
peccata nisi solus Deus? Sic ipsemet apud E-
saia 43. 25. vociferatur, Ego sum, ego sum, qui

*vnus Dei
Patris, Filij
& Spiri. S.
propria est
potestas pec-
cata condon-
nandi.*

deleo iniquitates tuas propter me. Meritò igitur à Patre quotidie flagitamus peccatorum remissionem, qui nobis ea per Filij sanguinè reconciliatus, gratis remittit. Filius etiam ipse nobis eadem condonat, quæ pro nobis in carne sua supra lignum sustulit, quotidieque nobis offert hanc remissionem per Euangelij sui prædicationem & Sacramentorum administrationem. Spiritus sanctus is etiam est à quo pender hæc remissio, cuius proprium est nostras mentes illustrare, ac voluntatem renouare ad hoc arcantum intelligendum, & vera viuæque fide complectendum, quod in dies in nostris cordibus obignat. Nihilominus tamen videmus apud Matth. 16. 19. his vocibus Clauium, Ligandi & Soluendi, hanc potestatem Apollolis fuisse promissam in D. Petri persona, pro se & sociis suis loquentis: & Ecclesiæ. Matth. 18. 18. & ipsi Apollolis hoc loco: quæ quum accuratiorem tractatum postulent, reiciamus in proximum qui de ea sermo à nobis habebitur, Deo faciente, atque interim Deum supplices orabimus, vt tam pretiosam hanc doctrinam nostris mentibus insculpat, tam eorum quæ copiosius expoluimus, quam doctrinæ Sacramentorum, vt tantum iis deferamus quantum ex Dei verbo docemur, ad Dei gloriam, & nostram salutem, ac peccatorum gratuitam remissionem, in Domino nostro Iesu Christo fidelium vnica spe & salute. Amen.

HOMILIA DECIMAS EXTA.

Iohan. 20.

22. Et quum hæc dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

SUBSTITIMVS nuper in ea quaestione, quæ sit hæc in Apostolos collata potestas, remittendi vel retinendi peccata in terris cū certa promissione in cælis illud omne ratum fore. Vnde videri fortasse possit, Iudicium illud, siue Remissionis, siue Retentionis peccatorū, ab hominibus in terris initium capere, deinde in cælis à Domino perfici: quod quid aliud esset quàm verum ordinem euertere, ac hominibus iudicandi potestatem, Deo vero partes illud iudicium exequendi dare, quod ne cogitari quidē sine blasphemia potest? Contrarium igitur prorsus est statuendum. Nam, vt nuper diximus, solius Dei propria potestas est Remittere peccata, ac proinde Retinere & peccatores iusto iudicio damnare. Quoniam verò tribunal istud Dei supra cælos omnes, & hunc mundum eminent, homines autē in terris degunt: idcirco Deus in terris vtitur hominū ministerio quos elegit: nõ quidem vt sententiã præscribant remissionis aut remissionis peccatorum (nam alioqui ser-

Recta & legitima sententia Remissionis aut Retentionis peccatorum fertur primum in cælis, deinde in terris pronuntiatur, & iterum in calis habetur rata.

uos in folio suo collocaret, quum tamen illud
 immortum sit principium, Deum alteri cui-
 piam suam gloriam non dare. Esa. 48. II.) sed
 potestate ipsis facta sententiam quam ipse di-
 ctavit pronuntiandi: & quidem ita ut velit
 homines persuasos esse, quæ sic in terris pro-
 nuntiantur à suis seruis, rata in cœlis à se fieri,
 tam verè id quidem quàm si ore suo pronun-
 tiaffer.

*Quomodo
 qui in ter-
 ris senten-
 tiam pronun-
 tiant per-
 suasi sunt
 illam sibi
 cœlitus esse
 dictatam.*

Sin querat hic quispiã, quomodo hæc sen-
 tentia diceretur hominibus eam pronuntiaturis:
 aio non opus esse propterea ut vel ipse Dei
 filius è cœlo descendat, sicuti descendit est
 ultimo illo die, ad huius sententiæ integram &
 realem executionem: vel ut Spiritus Sanctus
 extraordinariè ministros in aurè alloquatur:
 sed præscriptum illis officium & fines suos
 tam in Verbo Legis quàm Euangelij: Legis
 nimirum in Retinendis peccatis, quatenus illa
 docet quid sit peccatum, & condemnatio-
 nem mortis aternæ pronuntiat aduersus pec-
 catores, Gal. 3. 10. & Rom. 5. 12. & 6. 23. Euangé-
 lij contra, quod docet, quicumque filio credi-
 derit non periturum, sed vitam aternam con-
 secuturum. Iohann. 3. 15. cui respondet quod
 Apostolis deinde dictam est, quicumque cre-
 diderit & baptizatus fuerit, cum seruatum iri:
 contra condemnatum quicumque non credi-
 derit. Marc. 16. 16.

*Dei non o-
 que est vl-
 la inquisi-
 tione homi-
 num ad a-*

Inde sequitur, quòd quemadmodum in ter-
 renis iudiciis, iudices ex reis veritatem facti
 nosse nequeunt, nisi diligentè facta inquisitio-
 ne

ne, aut ipsius rei confessione, ut iuste vel absol-
vant vel condemnent; sic in hoc spirituali iu-
dicio, superius facto à Domino supremo-
que Iudice, sed in terris pronuntiando ab iis
quibus hoc munus est demandatum, minime
quidē opus est inquisitione, eius qui superius
seder iudex respectu, qui melius quàm ipsi
homines corda hominum novit: sed iudicatu-
ri in terris & sententiam pronuntiaturi, aut
contra aut secundum hanc vel illum, quò cer-
tiores sint de gratia aut condemnatione in
cœlis facta, præscriptum ius à Domino quod
sequantur habent, nempe ut de arbore ferant
iudicium ex fructibus, & inde sententiam
pronuntient.

Hæc potro sententia nonnunquam est sim-
plex & absoluta, quum vel de facto constat,
quantum hominibus licet, vel de statu & con-
scientia eius cum quo agitur, putà utrum sit
reus, neene: an si reus, agat seriam pœnitentiã,
ut debet, utrum credat, neque. Ex his enim
fructibus arbor discernitur. Nonnunquam
autem, quum subest iusta dubitandi occasio,
hæc sententia certa quadam conditione pro-
nuntiatur, putà & absolutionis in cœlo, si cum
quibus est negotium seriò pœnituerint & cre-
diderint: vel condemnationis, nisi pœniten-
tiam egerint & crediderint: quam sententiam
apud se vel absolutos vel condemnatos oportet
seriò meditari. En igitur cur duplex sit i-
stiusmodi à Deo latarum sententiarum species,
quæ à pastoribus & ministris verbi divini con-

*absolutum aut
condemnan-
dum pecca-
torem in ca-
lo. Sed ut in
terris ferat-
ur senten-
tia conformis ei quæ
in cœlis iudicata est,
causa cogni-
tione opus
est, quam
fieri par est
quomodo
& à quibus
est manda-
tum.*

*Quod sit
fundamen-
tum senten-
tiarum quæ
in terris pro-
nuntiantur,
quarum alia
simplices & ab-
soluta, alia
cum condi-
tione, alia
generales
& indefini-
ta, alia cer-
tis quibus-
dam pecu-
liaribus.*

missis ipsis ouibus proponuntur. Nam alie
 sunt indefinite cum apposita conditione, sicut
 fit in ordinariis concionibus ad vniuersum
 gregem: quæ Euangelij prædicatio nihil aliud
 est quàm publica declaratio, & denūtiatio Pa-
 storis nomine Domini, ad suas oues & audito-
 res, qua verè & ex animo pœnitentiam agen-
 tibus, vniâque fide Domini mortem & passio-
 nem amplectentibus omnia in vniuersum, &
 singula seorsim peccata ipsis à Deo condo-
 nari testatur vt iam coram Dei tribunali à iu-
 dicio Dei liberi & immunes censeantur: vt
 contrâ, non agentibus pœnitentiam, & simu-
 latè Christum amplectentibus, peccata retine-
 ri, & perpetuæ maledictioni reo addici. Hic
 verò postulat ouium officium vt se ipsas iudi-
 cent, an ita sint apud se affectæ vt de præterito
 dent gloriam Deo, corque illud verè contri-
 tum & abiectum offerant, Psalm. 51. 19. & in
 primis, an remissionē illam peccatorum obla-
 tam Euangelij prædicatione vera fide ample-
 ctantur: Deo que respondere paratæ sint quod
 olim Angelo Sancta Virgo, Fiat mihi, Domi-
 ne, secundum verbū tuum Luc. 1. 38. & quem-
 admodum Domino pater ille Lunatici re-
 spondit, Credo, Domine: succurre increduli-
 tati meæ. Marc. 9. 24. cum certo proposito
 vitæ melius in posterum instruendæ. Quod
 si fiat, minime dubium est quin is cui Deus
 eor istud largitus est, domum absolutus & li-
 ber reuertatur: sin aliter, quin reus & suis
 peccatis obstrictus, etiam ille domum redeat,
 vt non

ut non opus sit Pastorem peculiariter aliam sententiam pronuntiare condemnationis aut absolutionis. Nam si peccator pœnitens istud beneficium à Deo sine vlllo intermedio consequitur, quod expressè de misero illo publicano Lucas prædicat. 18. 14. multò magis Pastore peccatores sic alloquente eius nomine à quo missus est, etsi hanc sententiam in genere tantùm protulit, conscientia peccatoris pœnitentis habet quo nitatur & consolatione apud se percipiat: quod de se David ipse testatur pluribus psalmis, sed psalmo præsertim. 32. 3.

Iudicij verè quod de priuatis statuitur peculiaris quædam est cognitio, & specialis ac luculentior declaratio. Tota res tamen eodem redit, quòd sit vna Lex ex qua impœnitentibus peccata retinentur, & vnicum Evangelium, per quod pœnitentibus & credentibus peccata remittuntur eodem ministerio: seu ad plures indefinitè sermo dirigatur, seu cum priuato quopiam sit negotium, & absolute pronuntietur sententia. Hæc autem in triplici agendi sunt differentia. Primum locum sibi vendicant admonitiones priuatae, pro varietate circumstantiarum, rerum ac personarum, Pastorum officio hoc postulante, vt singulis suis ouibus innigilent, seu monendis & arguendis, seu etiam consolandis. Ezechiel. 33. 8. & 9. Act. 20. 20. 2. Corinth. 11. 29. vbi, quocunque modo affectus sit qui admonetur, nunquam frustra Pastor pœnitenti & credenti remissionem peccatorum annuntiat:

de absolutione

Prima species Ecclesiastici iudicij quod priuatis pronuntiat a Pastoribus studiose singularum sibi commissarum omnium.

Dee contra petuicaci & incredulo condemnationem. Et hoc praesertim locum habet in aegrorum visitatione, quo tempore maxime Pastorem oportet agram ad poenitentiam, & remissionis peccatorum certitudinem disponere.

Secunda species Ecclesiastici iudicii pro antiquis priuatis post causam cognitionem coram aetate Seniorum legitime ad hoc iudicium electis.

Deinde priuatis istis iudiciis locus est in iurisdictione & disciplina Ecclesiastica quam Dominus instituit in Ecclesia Christiana, Matth. 18. 17. & 18. ad exemplum eorum quae sub Lege antiquitus decreta fuerant & in uoluerant, Ioh. 9. 22 & 12. 42. & 19. 2. Igitur officium ceteris illius, qui Ecclesiam representat, ex uerbi Ministris compositus, & Senioribus legitime ex ipso populo electis, quos propterea Paulus Gubernatores nominat 1. Cor. 12. 28. est, ut post diligentem inquisitionem eorum quae sub Ecclesiae offendiculo, facta sunt, sedulam nauent operam, tum ut peccator poenitentiam agat, tum ut scandalum tollatur, ne forte paululo fermenti tota massa fermentetur 1. Cor. 5. 5. & 6. Apostolorum exemplum sequuti, poenitentiam agentibus consolationis medicinam applicant, & deuiam ac aberrantem ouem in gregem reuocant, 2. Cor. 2. 6. & 7. prout facti ratio postulat: contra contumaces ac contemptores illius quae in terris est Ecclesiae excendant, ut pudore tandem, si fieri potest, in gregem reducantur, seriam peccatorum poenitentiam agentes, sicut Apostoli docuerunt & factitarunt, 1. Cor. 5. 6. & 12. & 2. Thessal. 3. 4. 6. 14. 1. Timoth. 1. 19. & 2. Iohann. uers. 10. & 12. tota, ut uerus Ecclesia nemine refragante.

Fateor

Fateor tamen iam pridem hanc disciplinam in horrendam & detestandam tyrannidē immutatā fuisse. Sed hæc tamē iurisdictio & disciplina Ecclesiastica fuit nihilo magis abolenda quā Verbi Divini prædicatio, quòd ea non nunquam falsi Pastores abutantur ad hæreses invehendas. Vos verò perditī perturbatores Ecclesiæ, qui eius rectam institutionem pro viribus impedire conamini, alij quidem planè damnatis Consistoriis & qualibet Ecclesiastica censura: alij quod merè est Ecclesiasticum & spirituale ad magistratus civiles transferentes: alij ab hac disciplina remouētes eos qui ex populo legitimè sunt ad hoc munus vocati (quod Ecclesiæ voci planè repugnat, quæ huic cœtui Seniorū cōpetit. Mat. 18. 18.) alij prohibentes ne prostrata istius tyrannidis, qua tandē Ecclesia in tantā desolationē devenit fundamenta conuellantur: vos, in quā, omnes instrumenta Satanz, mutuas operas in tam perditā causa tuenda conferentes, tādē aliquando coram Filij Dei tribunali sentietis, an vobis licuerit eius in terris tribunal evertete: ac quicquid vestris cōsiliis vel professis ipsius Euāgelij hostibus lōgè deterioribus moliamini, tamen quod fuerit in terris ligatum, cōperietur in cœlo fuisse ligatum: & similiter solutum, quod ita solutum fuerit, vt rata sit ipsius Domini hac de re sententia, Matth. 18. 18. tandēque vestro periculo experiemini quid sit cum eo bellū suscepisse qui vester Index est ac futurus est.

*Abusum
discipline
& iurisdi-
ctionis Ec-
clesiasticæ
oportet cor-
rigi, eius le-
gitimo &
necessario
usu reman-
to.*

Tertia species priuatarum sententiarum in administratione Baptismi & sacrosanctae Cœnæ.

Tertia species priuatae istius administrationis posita est in Sacramentorum administratione, quæ singulis distribuuntur, non autè generaliter & indefinitè, vt verbū Dei in ordinaria verbi prædicatione. Idè aduiores olim in Ecclesia vetere priusquā Baptismo in Ecclesia recipere, Catechumeni erāt, ac doctrinæ Christianæ capita præcipua docebātur, nec antè admittebantur nisi facta expressa stipulatione suæ in Deum fidei, Diaboli abnegatione & omnium quæ essent Euangelio contraria, quod à Philippo videmus obseruatam in Eunucho illo, de quo fit in Actis Apostolorum mentio. Act. 8. 37. quod Petrus etiam respexit. I. Pet. 3. 21. vnde profecta sunt ista quæ Romana Ecclesia hodierna retinuit, Credis? Credo. Abrenuntias? Abrenuntio: qui tamen error crassissimus præter tot tātōsque abusus & pollutiones lingua peregrina inuectas, pessimæque ad infantium Baptismū tractas, haudquaquam nunc primū cœpit. Idè etiam examinè & expressa professio fidei, requiritur in singulis antequam ad sacrosanctam Cœnam admittantur. Quod si examen à Pastoribus in huiusmodi negotio sapius iteraretur, non modò ad officium excitarentur qui tradidisse deprehenderentur obliuioni quæ prius didicerāt & professi fuerāt: sed etiam obuiam ireretur multis pollutionibus quibus hæc sancta communio cõtaminatur & ira Dei terribilis & extraordinaria pronocatur, vt loquitur Apostolus I. Cor. 11. 30. Nam dum iubet singulos seipso probare,

probare, nō vult Pastores ab officio suās oues probandi deterrere, sicuti quidam somniant. Hoc verò casu minimè dubium est, quin qui vera pœnitentia & fide amplectitur verbum, tã Legis quã Euangelij à Pastore fideliter propositum, & Sacramenta sic percipit, sit etiam in cœlis solitus, contrà verò qui secus faxit suū chirographum, suæque condemnationis meritum coram tribunali veniat obsignaturus.

Igitur sacrosancto ministerio commissum est in terris munus declarandæ sententiæ, quæ primùm conficitur & dicitur in cœlis verbo Domini diligenti interim adhibita differentia inter eū qui solus remittit aut retinet peccata, qui solus absoluit aut condemnat: & eos quos in terris delegit, vt in iis causam hanc eorū hominibus exequantur & examinent, sententiãque in cœlis ratam habendam pronuntient.

Ex supradictis etiam apparet hos in terris Domini Legatos sua functione, cuius sunt præscripti fines tam verbo Legis & Euangelij, quã æquo & bono in illius dispensatione, sic abutentes, tum in re ipsa tum in iure, nihil legitimè administrare, ac proinde non propterea debere turbari hominum conscientias. Et hoc Dominus expressè docuit suos Apostolos quum latam à Pharisæis aduersus se ipsosque discipulos sententiã excommunicationis audiisset. Iohã. 16.2. & Matth. 15.12. & 14. quemadmodum hodie per Dei gratiam, nō modò nos non mouet

*probatur
fugit*

*Dens iudicat in celo
& eius sententia in terra pronuntians.*

Lata in terris iudicia præterant cõtra formam præscriptam commisionis iis qui vocati sunt ad ea præferenda, prorsus irrita sunt & nullius effectus.

pseudo Ecclesie illius Romanæ excommunicationum fulmina. vt cōtrā, quū ab istiusmodi hominibus anathemate ferimur, præsertim quod ab eorum idololatris secessionem fecerimus, certissimum inde capiamus argumentum lætandi in Domino, quemadmodum ipse nos admonet, Matth. 5. 11. & 12. & Apostoli nobis sunt exemplo. Act. 5. 41.

*Quomodo
et quous-
que in A-
postolos col-
lata hæc hi-
storia pote-
st, transfe-
ratur ad
Pastores
et seniores
in Ecclesiis
constitutos
post Apo-
stolorum
tempora.*

Sed quidam hic superest scrupulus. Nam si Apostolatus hæc actio propria est, ac proinde ipsorum Apostolorum (quod sæpius in huius historiae expositione exposuimus) quæri non immeritò potest, quomodo nos hanc potestatem ad omnes Pastores, qui sunt, fuerunt, & ad finem vsque sæculorum futuri sunt extendamus. Facilis respōsio, quiddam esse proprium Apostolatus functioni, sicut satis copiosè docuimus in huius historiae explicacione, veluti quod ipsius ore Filij Dei missi sunt architecti futuri & primi fundatores Ecclesie Christianæ in vniuersum mūdum, & quidem cum extraordinaria omnium donorum sancti Spiritus abundantia & auctoritate omni exceptione maiore, quam ob causam etiam Dominus ad ipsorum vocationem addidit sacramentalem halitum oris sui. Fuerunt igitur hæc Apostolatus & Apostolorum sic propria, vt nullum in istis potuerint ac debuerint successorem habere, ob eas causas quas in huius historiae explicacione satis copiosè declarauimus. Sed cōsiderata generaliter functione administrandi tum verbi prædicationem, tum Sacra-

Sacramenta & disciplinam Ecclesiasticā, hæc commissio data est etiam à Pastoribus, Euangelistis parā, Pastoribus, Doctoribus & Senioribus, qui hoc munus alijs alijs succedentes inuicem sustinerent: quam ob rem disertissimis verbis præsentem suam opem sacro illi ministerio promisit vsque ad mundi consumptionem, non autem simpliciter tantum Apostolis, qui vitæ suæ curriculum breui decurrerunt. Marc. 28 20.

Haberis veri Christianismi summam, cui si vellē ex diametro opponere, & sigillatim pluribus persequi quæ sunt in Ecclesiam Dei inuenta per illam horrendam apostasiam ab Apostolo prædictā. 2. Thesl. 2 3. & in Apocalypsi copiosè declaratam, vix mihi singula persequenti annus suffecerit, vel totos dies à primo solis ortu ad occasum vsque in eodem argumento versanti. Breuiter tamen summa capita perstringam, quò meliùs dignoscamus ex quantis abyssis Dominus summa sua, immo immensa misericordia, etuerit, & tam pretiosum istam thesaurum pluris facere discamus. Accipite igitur quid hæc in te spiritus erroris promouerit, iusto Dei iudicio, quale per Prophetā Esaiam erat minatus, Esa. 29. 14. & quorum totum terrarum orbem hodie punit. Primum quòd ad hanc Remissionis peccatorum vocem (in qua tota nostra fides & spes est posita) videre quomodo sensim per cuniculos eius fundamenta sint tentata. Nam non modò ab initio statim distinctum, sed separatim est

Falsò remissionem peccatorum separari à remissionem culpæ.

missio

chirographū ab eo ad quod per chirographū obligamur, id est Culpa à Pœna: ac proinde si meritum Iesu Christi solam culpam delet, sanè ex parte truncatur, & Deus etiam arguitur iniustitiæ, si solutionem petat ab iis quorum chirographum deletum sit: en denique Iesu Christi perpeſſiones prorsus inanes, aut saltem hæcenus nos adiuuantes vt valere faciant pretium quod nos ipsi pro nostra liberatione solvimus: veluti cibus quilibet sale cõditur vt saporem ac gustum suauiore recipiat. Sed, obsecro, num magis euidenter potuerunt nostræ salutis fundamenta conuelli, & Iesum Christū suo illo nomine saluifico Iesu spoliare? & quidem etiam Prophetis & Apostolis veluti mendacium impingere?

*Responsio
ad eorum
obiectiones
qui sanguinem Iesu
Christi miscent cum
Pœnis quibus Deus
nonnunquã
eos castigat quibus
peccata condonauit.*

○ At qui sic separant Remissionem Pœnæ à Culpæ remissione, volũtque superesse solutionem aliquam iis quorum tamen deletū est chirographū, Coloss. 2. 14. præter ea quæ sunt à me refutata superius, de morte prima, in qua manent qui à morte secunda liberati sunt, Dauidis exemplo tueri suum errorem conantur, cui quum peccatum esset condonatum à Deo expressè per Nathanem Prophetã, 2. Sam. 12. 13. & 14. tamen maximis pœnis, tum ipse, tum eius posteritas fuerunt obnoxij, cuiusmodi plurima exempla possunt adduci, quum quotidie videamus vel optimos quosque Deique timètes castigari variis pœnis, etsi Dei filij sint, Deoque proinde reconciliati. Respondemus primum ratum agi hac exceptione de pœnis, quæ

quæ ad hanc vitam spectant: illaque proinde non iuuari eos qui Purgatorium statuunt, in quo post hunc mundum pro peccatis in illo admis- sis satisfiat. Deinde non mirum esse, quum vel maximè pœnitentes & credentes tanta labo- rent imperfectione, si facta cum ipsis reconci- liatio, non producit in anima aut corpore di- gnos effectus plenæ cum Deo reconciliatio- nis. Nam (vt Davidis exēplum expendamus) tantum abest vt pœnæ quas post peccati remis- sionē sustinuit ab vlllo defectu recōciliationis manarint, aut ab vllis aduersus ipsum iræ Dei reliquis: vt contrà sic ista contingere ex sin- gulari in suum seruum reconciliatum amore voluerit: quem nouit his pœnis opus habere, vt magis magisque peccatorum teriam pœni- tentiã agere disceret, essentque tam ipsi quàm posteris, & toti populo, velut quoddam amu- letum, quo à talibus peccatis, siue leuioribus siue grauioribus sibi cauere discerent: quas sa- nè rationes quis meritò dixerit ab ira Dei pro- ficisci, tanquam non planè reconciliati, quum contrà perspicua sint testimonia beneuolen- tiæ ipsius, quam temperat prout expedire no- uit eius saluti cui peccata sunt ex gratia sua cō- donata? Denique quum nostris propter pecca- ta pœnis, quæcunque tãdem illæ sint, Deo ni- hil decedat nec accedat, nonne meritò dicen- dos censemus amentes eos qui satisfactionis nomen ipsis attribuunt? Itaque tam pretiosum istud nomen propriū est ac peculiare soli obe- dientie qua culpa nostræ rebellionis deletur,

& passionibus quibus satisficit pœnis, quas eramus meriti, solius, inquam, eius obedientiæ & passionibus qui in hoc datus est, ex mera & im-
 mensa Patris & ipsius etiam voluntate, Deitate ipsius infinita dante vim infinitam pœnæ illi quam in humanitate sua passus est.

Falsa imaginatio duplicis pœnitent. a, alterius ante, alterius post baptismum.

Deinde quod pœnitentia (quam melius respicientiam ac Conuersionem dixerimus ex vsu Scripturæ) indiuiduo nexu cum promissione remissionis peccatorum cohæreat, duplicem aduersarij nostri pœnitentiam faciunt, vnam ante baptismum, quæ hodie tantum ad Turcas & Iudæos spectaret, & cui tamen plurimum attribuunt, admittentes in ea, sed suo more facta, Pœnam & Culpam deleri. Alterâ, quæ Culpam respiciat, quam a Baptismo contrahimus, quæ propterea grauiores pœnas meretur: & hic proinde Remissionem Culpæ se-
 parant à pœna, vt omnes Christiani corâ Deo totidem peccatorum rei fiât quot a Baptismo suo peccata committunt. At diligenter legât & relegant Bibliorum volumine quicquid continetur, vnicam Conuersionis hominibus necessariæ speciem inuenient: quæ, coram Deo, consistit primùm in corde illo contrito & vulnerato sensu iræ Dei aduersus peccatum: deinde in apprehensione diuinæ misericordiæ, cuius nullum aliud obiectum est, nisi vnicus pretiosus ille sanguis Domini nostri Iesu Christi, qui tulit supra lignum peccata nostra, id est peccatis nostris pœnas debitas, quem nostræ conscientiæ vulneribus applicemus, quæ non alio

alio quàm fidei instrumento curari possunt.

Tertiò vera Conuersio consistit in sincera *Falsatio*
 peccatorum agnitione, primùm & maximè au *confessionis*
 pud eum qui solus præcipuè offenditur, vt Da *et agnitio-*
 uid ipse loquitur, Psalm. 51. 6. & ad illius mise *nis peccato-*
 ri Publicani exemplum, Luc. 18. 14. deinde *rum que*
 quantum fieri potest apud eos qui læsi sunt, si *in vera con-*
 ue priuati illi sint Marth. 18. 15. & 16. siue Eccle *uersione*
 sia in genere, factò quoprià quod offendiculū *Christiana*
 ingens secū trahat. Cuius exemplum insigne *requiritur.*
 præbèt nobis ipse, Dauid & Ezechias, alii que
 ipsi similes: qui non tantùm peccatum priua-
 tim agnouerunt & cõfessi sunt, sed etiam mo-
 numentis in æuum omne tradiderunt: cuius-
 modi exemplum etiam norandum est, non v-
 nius aut alterius tantùm, sed totius eorum mul-
 titudinis qui Ephesi Magiæ sese addixerant:
 Act. 19. 19. Hic verò spiritus erroris pedetẽtim
 hoc promouit, vt primum sublatum sit discrimen
 inter confessionem peccatorum coram
 Deo communem & Christianis omnibus ne-
 cessariam, omnibus horis ac momentis, & eã
 quæ propria est & specialis iis qui ob scanda-
 lum admissum legitima Ecclesiæ censura ex-
 communicari, peccata publicè confitentur in
 Ecclesia & Christianorum cœtu, perentes se
 in cœtum fidelium recipi ac redintegrari: (quod
 sub Lege fuerat institutum & vtitatum in sa-
 crificiis quæ pro peccatis offerebantur:) præ-
 terea sublatum sit discrimen inter fraternam
 peccatorum agnitionem, siue priuatim, siue
 corã testibus, quod ipse Dominus præscripsit

apud Matth. 18. 15. & 19. & eam quæ priuatorū
 est, aliorum ad alios inuicem. Hæ species igitur
 confessionum hac falsa doctrina confunduntur
 sub cōmuni nomine Pœnitentiæ, hoc excepto
 quòd vltimam speciem parui faciunt. Nam præterquàm
 quòd, pro cœtu Paſtorum & Seniorum, ſubſtituerunt monſtram
 illud Officialitatis, aut Episcopalis Curia, cō-
 poſita ex procuratoribus & tabulis, in qua de
 Chriſto & eius Euangelio ne quid quidem,
 ſed vtriuſque horrendiſſimus contemptus, ex-
 communicationes fiunt & redimantur nume-
 rata certa pecunia, & quidem tam abſurda ra-
 tione cuncta geruntur, vt vix futurū æuum ſi-
 bi perſuaderi patiatur mundum ſic potuiſſe
 decipi, multòque minus credat Deam tanta
 patientia ſanctæ ſuæ diſciplinæ contemptores
 tuſſe. Denique vt totam iſtam ſuo quidem
 reſpectu fabulam, ſed Dei, horrendam tragœ-
 diam, claudant: ad pleniorẽ abſolutionem,
 ſubſtituerunt Pœnitentiæ quempiam Con-
 feſſorem omnium, quæ vocant, ordinariorum
 peccatorum: eorum verò quæ reſeruata di-
 cunt, Pœnitentiarium, ac tandem ſummum
 Episcopum, à quo etiam typis excuſa pro-
 ſtant prætia quorumlibet maximorum gra-
 uiſſimorumque peccatorum: vt coram homi-
 nibus tam eſſrænis impudentia magis ſit con-
 ſpicua, quos non pudet omnibus in gene-
 re peccatoribus pro Deo Pœnitentiarium ſubſti-
 tuere: excommunicatis verò, pro Eccleſia, Pœ-
 nitentiarium,

Quarto,

Quartò, quò non nihil huius perfolutionis apprehensionem subleuarent quam ad satisfactionem per Iesum Christum præstitam adiici volunt: abusi peccatorum inæqualitate, primùm falsissimam & perniciosissimam peccatorum distinctionem commenti sunt. Nam alia quidem esse venialia, dicunt digna condemnatione, sed leuis alicuius pœnæ temporariæ, quæ non propriè Iesu Christi sanguine, sed quibusdam aculeis & morsu conscientia, & detestandæ & abominandæ aquæ suæ lostralis aspersione deleantur. Alia verò mortalia, id est æterna damnatione digna, quibus vt satisfiat, accipite, quam nobis isti moneta: a cuderint, in qua primus nummus est morsus conscientia, & ægritudo illa quam specioso nomine & proprio vocant Contritionem, sed quam deinceps adulterant falsa imagine, quam meritoriam & satisfactoriam apud Deum faciant, cum Iesu Christi sanguine tamen coniunctam, vt hæc omnia suum pondus habeant.

*Falsa dicitur
satisfactio peccatorum in
venialia &
mortalia.*

Alter nummus est auricularis apud Presbyterum Confessio, & quidem omnium sigillatim peccatorum, omnium se absolui cipientium, qua nulla maior conscientia carnificina excogitari potest.

*Adulterina
moneta
qua Deus
satisfiat.*

Tertius, Absolutio quam Presbyter ille pronūtiat: de qua deinceps agemus sigillatim.

Quarta, satisfactio: & quidem apud Deum pro peccatis cōfessis, de qua sumus etiam pluribus paulò post dicturi, hæc pauca si addide-

rimus hoc loco, nempe verè à Deo bonos istos & egregios scilicet Pastores excacatos esse, in eo saltem quòd contra omnem ordinem & rationem etiam doctrinæ suæ, Absolutio præcedit Satisfactionem pœnitentialem: vt causam dicere nequeat quin absolutiones omnes istiusmodi sint conditionales, ac proinde incertæ, & irritæ.

*Ignis ater-
que infero-
rum muta-
tus in ignē
purgatorij
ad tempus.*

Denique annon hac moneta satisfacit, vt soluentes demum liberentur? Minimè Gentium. Nam qui alienis peccatis viuunt, vt de Leuitico Sacerdotio scriptura loquitur, Hosee 4. 8. nimia conficerentur macie, nisi miseris ouiculas attonderent, immo & excoriarent, quas etiam mortuas laniare non erubescant. Alia itaque hæc ordienda tela. Nempe pro innumeris peccatis, quæ non recensita pœnas æternas mererentur, & ad obliuendam Absolutionem acceptam in hoc mundo à Presbytero, ecce quid (si fidem ipsis adhibemus) Dominus in gratiam peccatorum eorum animabus præstiterit: nimirum, ignē illum æternum qui nunquā extinguitur (quòd fatemur) mutatū in ignem aliū, cuius minorem quidē faciūt ardorem quàm ignis inferorum, sed tantò ardentiores igne naturali in his terris, quantum inter se differunt ignis iste naturalis, & ignis simulachrum: deinde, inquit, pœnæ æternæ, mutantur in has pœnas temporarias in hoc igne, quod Purgatorium dicunt, in quo miseris animas oportet torreri, donec à viuentibus sit ad vltimum quadrantem pro ipsis satisfactum.

factum. Nam merendi status simul cum hac vita desinit.

Sin quærat aliquis, vbi sit hoc Purgatorium tum hærent dubij, sed tamen ita nodum secât, vt de eo nõ inquirẽdũ anxie dicãt. Sin vltterius quærat, quod sit vnicique peccato mortali temporis spatium præfixum, non æqualis omnibus illius est æstimation, & in genere nõ est etiam de illo curiosius inquirendum. Nihilominus tamen veri similior æstimation est annorum mille, in quodlibet peccatum admissum aduersus vnumquodque decem mädatorum: deinde mille isti anni supputandi sunt ex ordine præcepti aduersus quod erit peccatum: ac proinde sola concupiscentia decimo decalogi præcepto condemnata, decem milliũ annorum pœnam sustinebit, quod sit illud decimum Legis mandatum: idololatria verò tantum duorum millium, & ita deinceps. En, obsecro, eximiam Theologiam, & summam cõsolationem quam ex hac doctrina secum auferunt ex hoc mundo excedentes. Nescio verò, an omnes hodie istam æstimationem approbent, sed tamen nihil in medium adfero, quod non palàm à bonis ipsorum ministris publicè sit prædicatum. Et proculdubio talem ipsorũ æstimationem esse necesse est, quũ suas indulgentias in myriadam myriadas & ampliùs extendant.

Veruntamen ne fortè animæ miseræ desperent, & nihilominus ignis ille, quo feruet eorũ olla, foueatur, ecce remedium in promptu.

Æstimatione temporis satisfactionis pro quolibet peccato in Purgatorio.

Supplementum discipulorum superius dicta solutione.

Magnus enim ille Clauiger, primū (vt ex alieno corio lata secat lora, & suos suorūq; satellitū loculos egregiè farcit) ecce fundit generales Indulgentias & Remissiones generales absolutorias à Culpa & Pœna: ecce iubilæa & indulgentias istiusmodi priuatas: en etiam indulgentias ex cuiusque voto vanales: & istis adde peregrinationes: vota huius aut illius rei in pœnas temporarias, cuiusmodi sunt ieiunia & eleemosynæ: adde præterea missas & tot cultus pro defunctis: adde denique & præcipuè tamen sanctorum sanctarūque merita, quæ distribuuntur ex hoc Ecclesiæ thesauro ab eo qui clauium cœli penes se potestatem esse mentitur, & quidem auctoritatem Angelis imperandi: cuius rei fidem facito quondam missum exēplar ab illo Papa Leone decimo, & aliis deinceps ipso nihilo melioribus. Denique horum omnium finis est, bonorum istorū Sacrificulorū qui sic manus iniecerunt in sceptra & coronas Regum, vita lautissima, postquam miseris animas suis somniis depastas in locum illum torrendas præcipites dederūt, & viuos gementes, & his vētribus affatim omnia suppeditantes, cantionibus pascunt ac demulcent.

Potestas v-
nius Dei
propria in-
communica-
biliter, ad
presbyteros
& quidem
falsos trans-
lata.

Verūm quòd absolutionem presbyteri hic in Purgatorium ingressus præcedat, huic etiā oportuit aliquid substerni fundamentum hanc nimirum historiam, qua nititur sacramentum quod fingunt pœnitentiæ, quòd ad absolutionem & satisfactionem pœnitentialem. Et qui-
dent

dem ita se hinc gesserunt, ut primū, sicuti superiorius explicauimus, suo illi Sacramento ordinū suæ hierarchiæ applicuerint hanc actionē Sacramentalem, quam ostendimus fuisse propriā & specialem Apostolatus, non minus quàm missionem Spiritus die Pentecostes: deinde ut sic abusi sint iis quæ hoc loco de sacrosancti puri verbi Dei ministerij auctoritate, de Sacramentorum administratione, & de iurisdictione Ecclesiastica dicuntur, ut transformarint in potestatem absolutam, quæ in presbyteros, quos voluerint, conferatur, non ad declarandam sententiam in cœlis latam & dictam ex verbi Diuini regula & præscripto, & secundum pœnitentis fidem: sed suo arbitrio constitam, ut pro voluntate sua claudant & aperiant, absoluant & condemnent, certa verborum formula lingua peregrina & ignota. Atque hæc omnia quis non videt coniuncta esse cum horrida deprauatione & abolitione meriti Domini & veræ resipiscentiæ, siue illius causas consideres siue etiam effecta? Sed qui cumulus est abominationis, attēdite, quæso, quas satisfactiones pœnitentiales illi vocent. Nēpe repetitas quasdā precatiunculas, quibus Pater noster aut Ave Maria occinitur coram idolo quopiam, aut certa quædam ieiunia, vota, aut meritorias peregrinationes. Et, ut huic abominationi nihil desit, priuatas quasdā Missas præscribunt submissas vel altas, sæpius in Patris istius Confessoris commodum: totidem profecto (quod sine horrore dicere nō

possum) abnegationes & abolitiones oblationis semel factæ realiter & personaliter à Iesu Christo in cruce in vitam æternam & omnium credentium salutem, quot isti fingunt oblationes corporis & sanguinis essentialis Iesu Christi Deo Patri, actuales & reales, pro viventium & mortuorum redemptione.

*Conclusio
tot ac tanta
rum abomi-
nationum.*

Quid verò nos ad hæc tandem dicturi sumus? Deus Optime Maxime, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, gratias immortales agimus tibi pro tanto tuo beneficio, quòd mentes nostras illustrare dignatus sis ad istas abominationes cognoscendas, & in cordibus formare studià illas detestandi: ac supplices abs te petimus ut profædis illis abominationibus tuâ veritatē magis magisque nostris in mentibus insculpas, ut in ea vivamus & moriamur, & quū nostro seculo veluti cœlitus eam iterum in terras demiseris, in tenebris adhuc versantes eadē tuâ gratia digneris illuminare, dissipatis ipsorum tenebris. Miseram tuam veram Ecclesiam & intus & foris ab erroris spiritu protege: nec ingratus respice quid hominū mereatur animus in cœlū illā relegantū, sed Sancti tui nominis cognitionē in illis adauge, & insuper illos vera fide & respiciētia imbue. Peccatorum nostrorum obliuiscere, sanctarūque tuarū promissionū memor, quos honore sancti tui ministerij dignatus es cum lato vera sapientia, zelo, discretionē, & aliis istiusmodi donis necessariis ad tuæ domus instaurationem: horum

tuorum qui tum in Oriente tum in Occidente sedent regnum ac solium euertere: tuorum electorum numerum imple, tibi que quicquid contrarium est destruens, cito veni Domine, tuis hostibus sub pedes tuos substratis os occlusurus, tuisque fidelibus seruis, à quibus in eternum lauderis, aperturus. Amen.



HOMILIA DECIMASEPTIMA.

Iohan. 20.

24. *Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Iesus.*

25. *Dixerunt igitur ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille vero dixit eis, Nisi videro in manibus eius vestigium clauorum, & immisero digitum meum in vestigium clauorum, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam credam.*

26. *Octo ergo post diebus rursus erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: venit Iesus foribus clausis, & stetit in medio [ipsorum] & dixit, Pax vobis.*

27. *Deinde dixit Thomas, Inser digitum tuum huc, & vide manus meas, & profer manum tuam, & immute in latus meum, & ne esto incredulus, sed credens.*

28. *Respondit autem Thomas, & dixit ei, Domine mi, & Deus mi.*

29. *Dicit ei Iesus, Quia vidisti me, Thomas, cre-*

didisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

*Sūma vsu
pracipui
ex precedē
tibus mani
festationi-
bus referen-
di.*



HACTENVS audiui mus quanta
quāmq̄ stupēda fuerit omniū
Iesu Christi discipulorum incre-
dulitas, vt quī tā immemores fue-
rint eorum quæ toties Dominus
illos multò antè de sua tertio die resurrectione
futura præmonuerat, vt vix quæ oculis suis vi-
debant persuaderēt. Audiui mus etiā, quomo-
do Dominus hanc ipsorum indignitatem im-
mensa & solita sua misericordia ac bonitate
superans, suarum promissionum memor, vi-
uus ipsis coram ipse apparuerit, variis locis,
tēporibus, variòque his vel illis habitu & for-
ma, vt qui hos testes essent deinceps audituri
loquentes, tantò facilius agnoscerent minimè
fuisse testes adornatos, nec vllum dolum aut
fraudem subesse. Præterea sunt ab eo gesta hæc
omnia die ipso quo resurrexit, ne nimium di-
suspensos teneret eos qui se abiici prorsus me-
ruerant: & vt impleret quod prædixerat ipsis,
Iohan. 16. 16. fore nimirum vt paulisper eum
non viderent, & rursus paulò post reciperēt.

*Thomæ in-
excusabile
peccatum
tantiò cer-
tius est te-
stimoniū iā
resurrectio-
nis Domini
quā insi-
ta eiusdē
sapientia,
parentia
& bonita-
ti.*

At quæ nobis explicanda iā historia super-
est, insignem inter reliquas omnes præcedēs
& sublequentes apparitionem cōtinet, quum
hic agatur de quodā ex eius domesticis discipu-
lis, qui nō infirmitate lapsus est vt cæteri, dum
hærent dubij: sed qui Mariæ Magdalene testifi-
monium aliarūque mulierum, Petri & duo-
rum illorum discipulorum respuit: immo de-
cem aliorum discipulorum affirmationem, af-
scueran-

fecerātium se Domini pedes ad manus vidisse, non tantū igitur hic crassam & inexcusabilem incredulitatem aspiciamus, sed pertinaciam mirum in modū obfirmatā, cum quadā arrogantia coniunctam, quasi condiscipuli somniarent aut nimis hebetes essent. Quibus omnibus accedit octidū totū, quo pertinax iste potuit rem totam pensitare, sed sibi tamen similis remansit. Actandem non omittenda indigna discipulo inmodestia, vel perulātia, quōd Domino & Magistro suo legem audeat præscribere. Ecquis autem hic est tot errorum reus? Nempe vnus ex duodecim illis Domini familiaribus & domesticis discipulis, quē etiā oportuerat apprīmè recordari quid illi nominatim Dominus respondisset, Iohā. 14. 5. & 6. Quis hic igitur meritō non miretur tātam Filij Dei patientiam, qui tot crimina discipuli sui tā leniter tolerarit? quis immensam bonitātē, qui tantū bonū tot malis rependerit? quis incomprehensibilem sapientiam, quōd ex tam crassis erroribus discipuli cæperit occasionē Ecclesiam suam certiozem faciendi de sua resurrectione vsque in seculorum consummationem, testimoniis longē adhuc expressioribus quā superiora fuerint? & huc spectasse videtur Iohannes dilectus ille Domini discipulus, quam co Apostolorum omnium nomine loquens dicit. I. Iohan. I. I. se annuntiare sermonem vitæ, quod, inquit, audiimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contractauerunt de sermone vitæ nuntiamus.

*¶ sua huius
exempli in
ordinario
verbi Dei
ministerio.*

Hinc igitur imitari Domini exemplum discimus in reuocandis in viam iis qui extra viam aberrarunt, sicut Apostolus admonet. 2. Tim. 2. 25. & 25. Vicissim autem qui parem lenitatem experiuntur, parem etiam agant poenitentiam quam hic tam incredulus & pertinax tam repente mutatus egit.

*Conciliatio
huius loci
de Thomae
absentia
cum loco
Lucæ 24. 33.*

Cæterum priusquam ad contextus expositionem accedamus, duæ hic nobis occurrunt exeutiendæ difficultates: prior, quoniam hæc Thomæ absentia conciliari possit cum eo quod est apud Lucam, Luc. 24. 33. vbi dicuntur duo illi discipuli, quibus Dominus apparuerat in via, abrupto itinere, Hierosolymam subito reuerfi inuenisse undecim discipulos, in vnum cum aliis coactos: quibus quum à se visa & audita narrarent, Dominus ipse repente superuenit, & stetit in medio ipsorum. Quidam igitur existimant Thomam tum quidem fuisse cum aliis presentem, sed duobus illis discipulis quid in itinere sibi contigisset narrantibus ex indignatione, quod illa fabulosa esse putaret, egressum fuisse. At quum eius rei nullam historiam mentionem faciat, nec sit verisimilis, simplicius ac verius respondetur, a morte Domini usque ad electionem Matthiæ, qui duodecimus in locum Iudæ surrogatus est. Act. 1. 26. hunc cœtum, ad quem plerumque reliqui omnes discipuli conveniebant Hierosolymis, ut sese mutuo consolarentur, vocatum fuisse cœtum undecim discipulorum, licet non omnes illi cœtui semper interessent.

Altera

Altera difficultas cōsistit in eo, quòd in hac manifestatione Dominus expressè Apostolum instituerat, etiam discipulis dato Spiritus sancti dono speciali cum sacramento particulari & speciali, quo gratia illa repræsentaretur: vnde videri possit Thomam, qui tūc abfuerit, in Apostolorum numero minimè recipiendum. Ac sanè verum illud esset si tum impleta fuisset Apostolorum missio: sed contrarium est conspicuum, tum ex ascensionis historia (in qua hæc ordinatio expressius notatur) tum maximè ex iis quæ die Pērecottes tam solenniter facta sunt, ex quo propriè duodecim illi Apostoli ceperunt munus suum exequi: quum disertè dicat Euangelista tunc temporis illos duodecim in vno & eodem loco fuisse coactos.

Hic verò quidā inquirunt curiosi in causam absentiae Thomæ: quorum alij dicere audent si sunt Thomam iam inde à captura Domini fugisse lōgius alijs, quibus se tum demum adiunxerit quum discipulos à sua resurrectione Dominus esset alloquutus. Sed vt curiosa quæstio, falsa etiam & calumniosa responsio est. Et in has angustias redigi solent curiosi, quos etiam plerumque contingit hac ratione prophanos fieri. Itaque fit mihi verisimile huic discipulo sua quædam fuisse privata negotia, quibus impeditus illi cætui tum nõ interfuerit, vt minimè necesse sit, & contra regulam charitatis. 1. Cor. 13. 5. suspicari voluisse ipsam socios deserere, quantumlibet esset in-

*Responso
ad eos qui
Thomæ
Apostolum
in duobus
reuo-
cant.*

*Quæstio
curiosa de
causa
absentiæ
Thomæ.*

credulus: & non nihil indignationis ostendisset in verbis illis quæ ad cõdiscipulos habuerat, Iohã. II. 16. quum agrè Dominum Berhaniam sequutus, dixerat, Eamus & nos, vt cum ipso moriamur. Nec enim hoc animo affectus, eum ampliùs fuisset cum reliquis sequutus.

*Exemplum
in Thoma nõ
facile negli-
gendis sa-
eros cõtus.*

Verùm ex hoc exemplo discendum nobis, quantum peccet qui sæpissimè sacris cõtibus ob rem leuissimam sese priuant, quum potiùs in memoriam sit reuocanda illa tam pretiosa Domini sententia, omni exceptione maior, Quærite primùm regnũ Dei: & cætera omnia vobis adicientur. Matth. 6. 33. Atque vrinam Deus singulis nostrum concedat hanc gratiam, vt attente meditemur ac perpendamus quæ in epuli parobola, Luc. 14. 18. dicuntur ab inuitatis interesse recusantibus, quum potiùs Deo nos vocanti prorinus sit patendum: quandoquidem istud est certissimum & experientia comprobatum, semel sponte neglectæ cõcionis, alterius, & tertie contemptum sequi, tandemque tam procul à via recedentes, vix in illam posse regredi: & sanè nimiam frequentia & ordinaria sunt eorum exempla qui præcipientes in hac pericula feruntur.

Tot erratorum Thomæ origo fortissimis exemplo esse debet.

Thomam igitur memorat historia nõ modò professum esse, tot testibus & testimoniis tam certis & indubitatis fidem se nõ adhibere, sed præterea mansurum in hac opinione, donec oculis suis contrarium doceretur. Quid amplius? Paru fidens oculis propriis, vult non tantum

tantum manus & pedes tangere, sed notas clauorum in illis inspicere, quasi parum attentè condiscipuli ista cōsiderassent. Quid ampliùs? Etiam vult digitos in lateris vulnus immittere. Hæ verò circumstantiæ distinctè considerari debent, vt hoc exemplo discamus quomodo sese dent præcipites qui sibi sapientissimi & fortissimi videntur dum sibi placent in defectibus: quod Petro contigisse videmus, qui à simplici negatione tandem in execrationem lapsus est. Quem sanè minimè dubium est tam profundè fuisse se immerfurum vt nunquam emergeret, nisi Dominus oculis clemētiæ suæ esset illū intuitus. Vnde verò tot errores Thomæ profluxerūt? Nempe, dum totus à sensibus pēderet, quos suæ fidei fundamētū iterit, plurimum etiam sibi arrogabat: quæ duo vitia sunt maximæ hominum pestes, & secum alia infinita trahunt, tandemque multa quoque mala pariunt: cuius rei fidem faciant maxima pars hæresæ^ω, quarum huiusmodi ingenia in Ecclesiã omnibus sæculis fuerūt feracissima. Absit tamen propterea, licet fides nostra nitatur sola Dei Omnipotentia & veritate, non tantum nostros sensus & captum infinitis partibus superante, sed etiam omnem Angelorū intelligentiam, vt negemus tum intelligentiã nostram, tum sensus ipsos posse ac debere fidei nostræ inservire, tum in aliis tum in nobis ipsis, quum fides nostra objectum habet rem aliquam naturalem. Exempli gratia: quum de Domini nostri corporis veritate agitur, Diuus

Iohannes. i. Iohan. i. i. afferit se illum auribus
 audiuisse, & oculis vidisse, ac propriis mani-
 bus attigisse. Et hoc eodē argumēto Dominus
 suos de sua resurrectione facit certiores. Luc.
 24. 39. ac Thomas grauiter lapsus est condisci-
 pulorum narrationi fide non adhibita, ve nō
 in eo quidem simpliciter peccarit quōd ocu-
 lis suis optauit de resurrectionis veritate con-
 firmari, sed quōd noluerit aliter credere quā
 oculis suis intuitus, atque aded clauorum etiā
 signum intueri voluerit, & ipsos digitos in la-
 tus immisos testes adhibere. Oculorum igitur
 iudicium, etsi est à sensibus, minimè tamē
 fuit in hoc articulo fidei reiiciendum. Sed quā
 tam fideles testes visa & audita narrarēt, Tho-
 mæ incredulitas nullo modo potest excusare.
 Atque aded si huic historiæ fidem hodie recu-
 saremus adhibere, tōtque aliis in sacris com-
 prehensis, quarum fidem faciūt Prophetarum
 & Apostolorum scripta, præculdubio eiusdē
 cum Thoma erroris rei tenemur.

*Non imita-
 mur incre-
 dulum Tho-
 mam quum
 petimus à
 Transsubstā-
 tiatoribus
 & Consub-
 stantiatori-
 bus, ut ocu-
 lis nostris
 & manibus
 subiciant
 Iesu Christi
 corpus si suā
 doctrinam*

At quum hodie res est nobis cū iis qui per-
 suadere nituntur, verum Iesu Christi corpus
 essentiale esse actualiter in tot hostiis quot cō-
 secrarint, vt Transsubstantiatores loquuntur,
 aut cū pane & vino sacrosanctæ Domini Cœ-
 næ, vt loquuntur cum Consubstantiatoribus
 Ubiquitarij, nullam iniuriam ipsis facimus,
 nec fidem nostrā sensibus nostris subicimus,
 etsi à sensuum veritate petimus aduersus eos
 argumenta. Nec enim de resurrectione cōtro-
 uertitur, quam agnoscimus & fatemur, licet
 oculis

oculis nostris Iesum Christum non simus intui: nec de veritate corporis ipsius, quam etiam credimus ex narratione quã audiuius, conceptionis ipsius, natiuitatis, vite, mortis & resurrectionis, vt nullum aliud testimonium quàm quod Euangelistæ ferunt petamus: at quum de fidei articulo quem ipsi præsupponunt agatur, sed pugnante cum articulis veritatis, naturalis corporis Iesu Christi, quantumuis glorificati, & similiter Ascensionis & Reditui eiusdem vltimo die, non absurdum est quum iubemus eos oculis nostris exhibere corpus illud essenziale, quod aiunt, a actualiter esse præses, aut in Missa, aut in sacrosancta Cœna, prius quàm nobis ita esse persuaderi patiamur, quandoquidem ipsemet Iesus Christus post resurrectionem, vsus est ad suæ præsentis testimonium & fidem argumento ducto ab eo quod erat visibilis & palpabilis: argumento planè sophistico futuro, si corpus esse potest verum corpus non visibile nec palpabile. Atque hæc obiter hic dicta sunt, vt eorum ostendamus imperitiam & ineptias à quibus eiusdem incredulitatis atque Thomæ arguimur.

Porro quod ad vulnere illorum stigmata attinet, quum sit dilucidum, tam ex iis quæ superiore historia recitata sunt, tum ex iis quæ deinceps Thomæ Dominus est dicturus, verè illum à resurrectione stigmata illa in suscitato corpore retinuisse, non video equidem hoc loco nos vlla vrgeri necessitate, qua sit confu-

*Quid sit ve-
riusimiliter
nobis credẽ
dũ de Do-
mini nostri
Iesu Christi
stigmatibus
eius corpori
post resurre-
ctionem in-*

giendum ad aliquam extraordinariam dispensationem, quemadmodum quum edit ac bibit vnà cum discipulis à resurrectione, aut absurdum esse (saluo tamen aliorum iudicio, quum hic non ageretur quæstio de articulis fidei fundamentalibus) dicere cicatrices illas quæ totidem sunt impressa testimonia victoriæ quam de suis omnibus & nostris hostibus reportauit, non modò nullam deformitatem attulisse corpori Domini glorioso, sed in illo fuisse glorificatas modo & gloriâ nobis ineffabili, immo & Angelis ipsis, quem admodum & reliquum ipsius corpus, quum frustra no dicatur, quod noster Euangelista desumpsit ex Zacharia cap. 12. 10. & ad lateris Domini perfessione transtulit, fore vt vltimo die videant eum à quibus perforatus est: licet ea perfessio cuius meminit Propheta & conqueritur lógè aliud quàm illius lanceæ vulnus aspiciat, nempe linguarum blasphemarum aculeos, quibus in cruce pendentem Dominum lancinarunt.

*Horrenda
intercateras
blasphemias.*

Quid hic verò de abominâdis & plus quàm detestandis istis hominibus dicturus sum, qui non erubescunt inter suas blasphemias, Domini vulnera exprimere, vulnera, inquam, Domini, ex quibus pretiosus ille Domini sanguis profluxit, quo solo peccata nostra delentur! O ora virulenta! ô impuras linguas! vscæ que adeò-ne bonum ac patientem esse Dominum vt ista vobis condonet? Sed progrediamur, nam hæc animus meminisse horret, quæ nemo qui verum Christianismi sensum

sum ac gustū habet audire sine horrore potest. Vos verò Magistratus, ad quos tantorum criminum notitia venit, nisi pœnas exigatis flagitiis illis condignas, mementote tamen Deum memorem futuram, ac vobis summum exitium imminere. Moneo, hortor, corā Deo obtestor.

Eia igitur, fratres, vt textum nostram repetamus, spiritualiter & religiosè faciamus, quæ hic Thomas tā absurdè, tāq; irreuerenter dixit. Hæc, inquam, Domini vulnera dies ac noctes meditemur, quæ peccata nostra Iesu Christo magis ac verius inflixerunt & impresserant quam ipsorum carnificum manus à quibus cruci affixus est, & quorum liuore sanati sumus Esa. 53. 4. & 5. vt oculis ea fidei intueamur tanquam adhuc itillantia nostræ redemptionis sanguinem: & nominatim latus illud perfossum, è quo tanquam vero vitæ fonte sanguis ille propitiationis, & aqua illa nostri luctuacri defluerunt: minimè quidem digitum in illud immissuri, aut manum, sed nos totos immerfuri, tum anima tum corpore, quo toti aspergamur, perfundamur, & imbuamur intrinsecus, vt Patri gratiæ & misericordiæ gratifimus, coram cuius tribunali nemo potest hoc sanguine non aspersus gratiam consequi. 1. Petri. 1. 2. Sic, inquam, hæc vulnera sunt consideranda & meditanda, non autem ad cruces ligneas aut lapideas idolomaniam exercendo, collatis in Cruces honoribus qui soli crucifixo debentur.

*Spiritualis
& religiosa
consideratio
vulnerum
Domini nostri Iesu
Christi Thomæ
facto op
posita. &
superstitionis
crucifixorum
idololatris.*

*Oppositio
maximorū
& indignis-
simorum ev-
ratorū Tho-
mæ & cle-
mentia ac
benignitatis
Domini tan-
tō magis ad-
miranda.*

Et hætenus quidem esto dictum de Tho-
ma procul aberrante à recta via, iam superest
vt quanta gratia Dominus sit illum dignatus
consideremus. Primùm igitur octiduum inte-
realapsum fuisse dicitur, in quo diem primum
efficit ille dies quo Iesus Christus apparuerat,
& octauum is quo Thomam alloquutus est,
qua circumstantiâ Thomæ peccata grauio-
ra fiunt, & quæ contrà bonitatem & clemen-
tiâ misericordis magnopere commenaât, sicuti
iam superiùs docuimus, vt illa repeti non o-
pus sit. Itaque nostra historia memorat Iesum
Christum iterum in medio discipulorum ste-
tisse, prorsus inexpectatum, quam ingressus
esset ianuis clausis: & eandem quam antea fe-
cerat, salutem ipsis dixisse: quo facto sic affe-
ctus est is qui reus incredulitatis peragebatur,
vt sponte culpam agnouerit, re ipsa conui-
ctus. Nam quam Iesum Christum hoc modo
conspiceret ingressum, qui tamen, vt docui-
mus in historia superiore, nihil detrahebat de
vera essentia & natura veri corporis, sed erat
ipsius Deitatis testimonium euidentissimum:
& ex Domini nostri Iesu Christi sermone co-
gnosceret ipsam licet corpore absentem, ta-
men, vt verū Deum & *καρδιωγνώσκω*, ipsissima
Thomæ verba scire, minimè dubium est, quin
Dominus etiam illi cum culpæ agnitione in
animum immiserit remedium, nempe agni-
tionem veram Domini, qua primùm re ipsa
verum esse Deum agnosceret: (ac longè qui-
dem meliùs quàm quum Petrus omnium no-
mine

mine respondit, Matth. 16. 16. aut quàm illi duo quos in via Dominus offenderat, Luc. 24. 19.) deinde verè suscitatum hominem, quem priùs in mortuorum numero tenebat.

His nobis igitur semper agnoscendum, primum quod ait Apostolus, nos naturâ nostrâ non esse idoneos ad cogitandum de rebus Diuinis quibus nostræ salutis arcana continetur 2. Cor. 3. 5. Deinde quantus sit, etiam diligentissimorum, stupor, quum in nobis operari Deus incipit: tum, quàm sit necessarius, præsertim verbi Dei ministris, spiritus discretionis ad deuios in rectam viam reducendos, cuius exemplum singulare nobis proponitur 2. Samuel. 12. 2. etsi propter circumstantiarum infinitam varietatem certæ quædam regulæ tradi non possint quæ omni tempori, loco & personis convenient.

Verùm miretur forsan aliquis, Dominum permittere discipulo, immo & inuitare ad id quod per incredulitatem & pertinaciam operauerat. Sed facilis responsio, non per se vitiosum & damnandum desiderium tangendi palpanique Dominum (Nam si hoc esset, non prius Dominus vltro suos discipulos ad se tangendum & palpandum inuitasset Luc. 24. 39.) sed in incredulitate fuisse vitium, quam sanaturus Dominus, eò vsque sese dimittit, vt etiã eius quod petierat, illi potestatem faciat, & compellet eam istis verbis, Miser incredule, vide quò me demittam, ne ampliùs dubitade mea resurrectione, en me ipsum, en idem

*Triples ad
monitio no-
bis ex his
peccatis
colligenda.*

*Quomodo
& cur Iesus
Christus
Thomam
inuitarit ad
id faciendū
quod illi
incredulitate
& pertinacia dis-
crauerat.*

quod ante fuit corpus: Igitur attentè me cõsidera, & digito ipso lateris mei vulnus diiudica, ne per hoc stet quominus in credentiũ numero censearis. Ac proculdubio, licet nimis putandum sit homines in dubium vocare veritatem eorum quæ Deus ipse pronuntiauit, tamen quanta lenitate & patientia Deum quotidie tolerare opus est eorum qui vel firmissimam fidem habere videtur infirmitatem: vnde sæpe factum legimus in veterè historia vt Dominus sese accommodarit signum aliquod postulãtibz promissionum ipsius testimonium, vt Gedeoni Iud. 6. 17. & 36. atque ad eò Regi Achazo succensuerit nullum signũ flagitanti, Esa. 7. 11. quemadmodum contra dare signa flagitanti nationi quam dicit adulteram & notham recusauit: quæ dissimilitudo non debet esse noua cuiquam. Nam Dominus qui cordium scrutator est, operatur hac in parte prout expedire nouit, in iudicium aut misericordiam, erga eos quibuscum illi negotium est.

Verisimilius est Thomam conspexisse & exclamatione eius vulnere non attigisse.

Hic verò queri potest, an Thomas tum præsentia tum verbis Domini conuictus tamen perrexit, digitum in lateris vulnus, vt inuitabatur, immittere. Aio nullam horum in textu fieri mentionem, deinde Dominũ deinceps illi suam incredulitatem exprobantem, quòd credere nolisset ipsum rediniuum nisi ipsemet oculis intuitus, esset nullam facere tactus istius mentionem: vt, meo quidem iudicio, sit verisimilius, Thomam in se confusum & cul-

& culpam agnoscentem, statim exclamasse & veniam deprecatum esse, potius quàm in proposito perrexisse, quod summæ fuisset pertinaciæ testimonium, licet ad id inuitare videretur cum Dominus, non id eum sanè facere iubens, sed potius pudore mouendo suffundens. Verùm enimvero quicquid acciderit, hoc exemplo docemur in quæ præcipitia ferantur, qui sibi nimium indulgent, & quid de sensu nostro naturali possimus expectare, nisi à Spiritu sancto melius erudiat.

Sequitur apud historiam, Thomam ex tam profundo veterino suscitatum exclamasse, vocesque abruptas edidisse, quibus quo effectum loquutus sit, exprimitur, ac proinde variè quoque suppleri solent. Nam quidam has voces interpretantur, vt exclamationem indefinitam, quæ non in Iesum Christum propriè, sed in Deum in genere feratur, quod ferè contingit repentino casu quopiam deprehensis. Verùm hæc expositio manifesta est huius textus deprauatio, ab Arrianis rectum sensum loquorum, quibus Iesu Christi Deitas probatur peruerrentibus excogitata. Manifestum igitur est de Christo propriè Thomam hæc dixisse, seu voces has interpretemur quasi dixerit, Tu es Dominus meus & Deus meus: siue, O mi Domine, & mi Deus, quam phrasin expressit Græco sermone Apostolos. Thomas igitur Dominum suum agnouit non minùs verum hominem à resurrectione quàm ante, quum Dominum vocat eodem nomine quo solebāt

Exclamatio Thomæ paucis complectitur quicquid nobis credendum est tam de duobus in Christo naturis, quàm de unitate personæ & officio Iesu Christi aduersas quoslibet hæreticos.

eum ante mortem appellare & non aliò. Ioh.
 13.13. At longè deinde ulterius progressus est,
 tanquam verum Deum adorans: vt vno mo-
 mèto Spiritus sanctus in hoc viro mirabili ef-
 ficacia sit operatus, quem de incredulo & rã
 insulsa sentiète de Iesu Christo, quem nõ alio
 quàm mortui hominis habebat, tam eximium
 & peritum reddidit Theologum, vt tota no-
 stræ salutis summa in tres articulos hic rediga-
 tur, quatuor istis vocibus comprehensos. Vox
 enim illa *Domini*, Iesum Christũ non tantũ
 designat & agnoscit verũ hominem, sed etiam
 officij ipsius respectu verum illum promissum
 Messiam cui Pater dedit omnem potestatem
 in cœlo & terra, & in suos electos in primis,
 quorum ipse sit caput, etiam secundum suam
 carnem: & hæc quidem Thomas sapius audi-
 uerat à Domino suo, sed nondũ hætenus ani-
 mo perceperat, Iohan. 5.27. Ne verò videatur
 idololatra, talem Dominum agnoscens, assur-
 git ad eius Deitatem, cuius præter tot testimo-
 nia quæ prius non animaduertat, duo cer-
 tissima ipsi occurrebãt indicia. Prius quòd ia-
 nuis clausis esset ingressus. Alterum, quod su-
 scitatum ac rediuium videret propria virtu-
 te, quod facturum ipsum alias ex eo sapius au-
 dierat. Iohann. 10.18. quæ potentia propria est
 & incommunicabilis vnus veri æterni Dei
 Iehouæ. Rom. 1.4. Itaque in his pauculis voci-
 bus iam habemus quid nobis credendum sit,
 tum de duabus naturis in vnica persona con-
 iunctis, tum de officio Mediatoris & Seruato-
 ris in

ris in vitam æternam. Modus superest quo tā-
 ti boni fiamus participes, quem iterata vox il-
 la, *Mens* nobis indicat: nempe tantum eorum
 esse proprium, qui vera & viua fide ipso ap-
 prehenso, sicut ipse virtute sancti sui Spiritus
 se ipsis adiungit, soli possunt cum fiducia cla-
 mare, *Abba, Pater*. Galat. 4.6. in hoc Filio
 qui non solum est Dominus, sed eorum Do-
 minus: ac non solum Deus, sed ipsorum Deus:
 qualem beatitatem Propheta prædicat, Psal.
 33.12. Beata gens cui Iehona Deus eius: popu-
 lus quem elegit in hæreditatem sibi. Hæc ita-
 que breuis & dilucida confessio tanquam ful-
 mine capita percutit omnium hæreticorum,
 aberrantium ab illa fide & confessione, quæ
 personam & officium Filij Dei solius nostri Li-
 beratoris agnoscit & profitetur.

Iterum igitur aio, Dominum hic ratum ex-
 perientia fecisse ritum illud ac verissimum Deum
 de Deo dictum. Exiguo momento multa Deum
 operari: vnde nostræ segnitiei & stuporis ni-
 mium frequentis merito pudere nos oportet,
 ac veluti stimulari & pudore suffundi. Verum
 tamē Thomam oportuit magno suo commo-
 do censure alicui subiici, ne nimium efferretur,
 sicut conspicuum est ex Domini responsō, cui
 grata & accepta fuit hæc confessio, certiorē-
 que fecit discipulum illi eoque esse condo-
 natam culpam, ut de incredulo & æterna ma-
 ledictione digno, beatus factus sit, minimē
 quidem vlla tam subitæ mutationis vel con-
 fessionis merito, sed quoniam credidit, & hæc

*Cur Chri-
 stus tantæ
 benignitati
 admiscuerit
 quandam
 reprehensio-
 nem.*

fide suum Dominum & Deum amplexus est. Censuram autem adiicit Dominus, nimium indubitando fuisse pertinacem, quem oportuerat credere, licet oculis propriis non fuisset illum intuitus: quādo quidem præter cæterorū, à quibus conspectus fuerat, testimonium, memoria ipsum oportuerat reperere quæ toties tum illi tum reliquis inculcauerat, de sua tertio die futura resurrectione: à quibus Domini verbis ipsum & alios prorsus pendere decuerat. Et hanc quidem censuram & paternam reprehensionem verisimile est non in vnius tantum Thomæ gratiam additam à Domino fuisse, sed cæteros etiam discipulos in illius partem venire voluisse.

Iesu Christi humanitas est verè naturalis, cum omnibus eius proprietatibus essentialibus: sed tam fructus qui ad nos inde redit, quā modus cum percipiendi est omnino spiritualis.

Quæ deinceps sequuntur admodum necessariam doctrinam continent, quibus docemur nostræ salutis mysterium ita niti hac vera humanitate Iesu Christi, in qua peccata nostra tulit supra lignum, & cuius oblatione reconciliamur: ut tamen omnis fructus quem ex ea percipimus sit spiritualis & cælestis, ac modus etiam per quem sumus illius participes. Nam hac redemptione deducimur in cælum, & ad felicitatem illam spiritualem & æternam solis Dei filii promissam tum corpore tum anima possidendam. Modus autem quo ad eam peruenitur, consistit quidem in verbi prædicatione externa quæ fit ore hominū, & in auditorum aures fertur, sicut reliquæ voces sensibus hominum explicandis, & fatendum est aduersus Phariseos illos Anabaptistas & Libertinos,

bertinos, & istius farinae homines minimè separandam esse Spiritus Dei virtutè ab hoc verbo externo, in eis in quibus ipsi visum est operari: licet etiam extraordinariè possit scientiã ac fidem quibusdam infundere, sicuti cum discipulis egit die Pentecostes, ac deinceps cum Paulo, & aliis quibus voluit: sed tamen Apostolicum illud stat immotum, nempe fidem, esse ex auditu, & auditum per prædicationem verbi Dei. Quoniam verò naturã cæcas habemus intellectus aures, quæque dicuntur nobis inutilia sunt nisi primùm intelligantur, & in eius usum, cui dicantur, cedant: ac neutrum fieri potest nisi sola Creatoris virtute, dantis nobis aures ad audiendum, & illuminantis oculos nostri intellectus, ac formantis in nobis per veram fidem applicationem huius Evangelij bene intellecti, Act. 16. 14. Ephes. 1. 18. sequitur totum hanc modum esse spirituale, siue nos homines simplici verbo Evangelij alloquatur, siue Sacramentorum accedat administratio: quorum exteriori administrationi, non minus quàm pronuntiationi verbi Evangelij quicunque vim ullam tribuunt virtutis illius spiritualis & vni Deo propriæ, à qua profus pendet, detestandæ idololatriæ & magiæ rei sunt. Itaque quò Dominus discipulorum suorum & reliquorum fidelium usque ad secundum suum aduentum cogitationem auertat à præsentia corporis sui essentialis in terris (è quibus erat breui supra cælos omnes ascensurus, quibus contineatur usque ad vltimum diem,

Act. 3. 21.) docet eos qui licet suis oculis eum non viderint, crediderint tamen in ipsum, discipulorum, & in primis Thomae, incredulitatem non imitantes, fore beatos, & hac in parte maiore laude dignos quam qui non crediderint in ipsum nisi oculis conspexerint, quod ipse Dominus Petrus agnouit. 1. Petr. 1. 8. Quem errore discipulorum Iesus Christus ut emendaret disertè & maturè prae-monerat discipulos expedire ipsis ut corpore ab ipsis abiret. Iohan. 16. 7. & Apostolus, minimè quidem negaturus aut transformaturus humanitatem Iesu Christi, sed ut ratum faceret quod dixi superius (nempe rectè eius cognitionem & apprehensionem spirituales esse, nostròsque sensus hac in parte non esse instrumenta illius) dicit, etiam si Iesum Christum nouerimus secundum carnem (id est, visus sit & cognitus ad tempus ut sensibus videtur & cognoscuntur homines) non tamè nouimus ampliùs secundum carnem, id est, vlla sensuum apprehensione. 2. Corinth. 15. 16. Neque verò pugnant ista cum iis quae Iesus Christus dicit Luc. 10. 23. suos alloquutus discipulos, nempe beatos ipsorum oculos qui viderent quae videbāt. Iesus enim Christus his verbis comparationem instituit suae manifestationis in carne, cum tempore Prophetarum, qui sub figuris tantum & vmbri Legalibus eum erant intuiti & e-minus conspicati, Hebr. 11. 13. Præterea sic discipulos allocutus non simpliciter inhæret oculorum visioni sensuali, quæ parum profuit exterius tantum illum conspicientibus

cientibus, sed gratiam coniungit qua Deus discipulos afficiebat, ut oculis exterius intuerentur ipsum, & interius eundem auditu nonissent oculis fidei, quibus datu erat eius verba percipere, sicut ipse loquitur. Luc. 8. 10.

Itaque merito possumus hic cæcitati eorū deplorare, qui hanc Iesu Christi sententiā in mediū adferunt, ut sese & alios in errore cōfirmēt cōmentitiæ illius realis præsentia corporis essentialis Iesu Christi in terris, alij quidē in suis hostiis per Transsubstantiationem: alij in pane & vino sacrosanctæ Cœnæ per Consubstantiationem, atque hi, si Deo placet, incredulitatem eandem nobis cum Thoma exprobrant, nimium peruersè & impudenter nos calumniari. Nam, Dei gratia, nullus est in Christianorum symbolo fidei articulus quem non ut verissimum admittamus, et si nihil eorum quæ credimus in oculos unquā incurrerit. Ac proinde merito sumus in eorum numero censendi quos Iesus Christus beatos pronuntiat, ut qui crediderimus quod non vidimus. Verum poscimus à Transsubstantiatoribus & Consubstantiatoribus ut doceant nos istis vocibus, Credendi quod non videris, hominibus licere quidlibet cōminisci, cui sit adhibēda fides tanquam vnica Dei veritati: aut priusquam incredulitatis nos condemnent, ostendant Iesum Christum præditum esse vero corpore, eoque tamen, quod neque in aspectu cadere, neque manibus cōrectari possit, aut vlla corporis dimensione circūscripti,

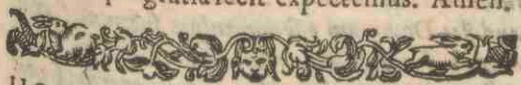
Falsò hic locus adfertur ad confirmandam formam Transsubstantiationis & Consubstantiationis.

& in caelos ascendere perinde esse atque ex
 ex visibili factum esse inuisibilem: ac è caelis
 ultimo die reuerti, idem esse atque ex inuisibili
 fieri visibilem: denique Iesum Christum habere
 corpus non corpus: & vt vno verbo dicam, pro
 Christianis oportet nos in miseros illos Euty-
 chianos transformari, qui confundunt pro-
 priates essentiales duarum naturarum: atque
 adeo sensu communi priuatos, duas contradi-
 ctorias simul & in eodem subiecto veras fa-
 cientes: quod tam in vera Theologia, suis prin-
 cipiis nixa, falsum est, quam in communi ra-
 tione, & omnibus humanis scientiis.

*Esus genera-
 lis totius su-
 perioris hi-
 storiae.*

Denique vt hanc historiam concludamus,
 hinc quidem agnoscamus quam sit misera no-
 stra natura vel in ipsis regenitis: & quò vsque
 prolabamur dum nobis ipsis indulgemus, vt
 de incredulis pertinaces euadamus, nostrae-
 que perditionis instrumenta, nisi miraculose
 pereuntibus Deus opem ferat. Inde verò con-
 sideremus quam magna sit & quam infinita
 patiètia & misericordia Dei nostri & veri Pa-
 tris, oues aberrantes & se fugientes requirè-
 tis, & nunquam nisi repertis, & in gregem re-
 ductis quiescentis. Sed quò tantæ beneficentiæ
 fiamus participes, supplices eum precemur,
 vt eius simplici verbo fiamus dociles, liberè
 peccata confitentis & bonitatem eius ma-
 gnificè prædicantes & extollentes, ac denique
 amplectamur vera viuamque fide hunc articulū
 resurrectionis Domini, à qua nostra salus de-
 pēdet, ac pleanam tandem fruitionem corpo-
 re &

te & anima, corum quæ Deus nobis credendi
 sperandique gratiã fecit expectemus. Amen.



HOMILIA DECIMAOCTAVA.

Ioh. 20.

30. *Multa verò alia signa edidit Iesus in disci-
 pulorum suorum conspectu, quæ non sunt scripta in
 hoc libro.*

31. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis Iesum
 esse Christum Filium Dei, & ut credentes, vitam
 habeatis per nomen eius.*

Cap. 21.

1. *Postea patefecit se rursus Iesus discipulis
 ad mare Tiberiadis, patefecit autem sic.*

2. *Erant simul Simon Petrus & Thomas qui
 dicitur Didymus, & Nathanael qui erat ex Cana
 Galilæa, & filij Zebedæi, aliique ex discipulis eius
 duo.*

3. *Dicit eis Simon Petrus, A beo piscatum. Di-
 cunt ei, Imus & nos tecum, Profecti sunt, & ascen-
 derunt in nauigium statim, & illa nocte nihil ceperunt.*

4. *Mane autem iam exorto stetit Iesus ad lit-
 tus: non tamen cognouerunt discipuli Iesum esse.*

5. *Dicit igitur eis Iesus, Pueri, nunquid obs-
 niy habetis? Responderunt ei, Non.*

6. *At ille dicit eis, Iacite rete in dexteram na-
 uigy partem, & inuenietis. Fecerunt ergo, & non
 amplius valebant illud trahere præ multitudine
 piscium.*

E. ij.

7. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus, Petrus, Dominus est. Simon ergo Petrus quum audisset Dominum esse, amiculum succinxit (erat enim nudus) & abiicit se in mare.

8. Atque verò discipuli nauigio venerunt (non enim longè aberant à terra, sed circiter cubitis ducentis) trahentes rete [plenum] piscium.

9. Vt autem descenderunt in terram, vident prunas positas, & piscem impositum, & panem.

10. Dicit eis Iesus, Adferite ex piscibus quos modò cœpistis.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus: & quum tot essent non est fissum rete.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, In quis es? quum scirent Dominum esse.

13. Venit ergo Iesus, & accepit panem, & dedit eis, & piscem similiter.

14. Hac iam tertia vice patefecit sese Iesus discipulis suis, quum resurrexisset à mortuis.

Cur Dominus toties
& tam ex
presbè dome-
sticis suis
discipulis
apparuerit.



ACTENVS Euangelistæ nobis recitarunt quomodo Iesus Christus eodem suæ resurrectionis die, & iterum octiduo post, discipulis suis videndum & agnoscendum se præbuerit, tum vndecim illis præcipuè, tum præter eos aliquot aliis ex quo primo die vsque ad vltimum eius ascensum in caelos triginta octo interfluxerunt dies. Act. 1. 3. quorum spatio minimè dubitandum est quin sese multis

multis conspiciendum præbuerit, & variis locis, quemadmodum Apostolus testatur. 1. Cor. 15. 5. 6. & 7. quæ apparitiones quum non sint sigillatim ab Euangelistis præscriptæ, quemadmodum superiores, & quæ proximè sequitur, noster Euangelista hic duos illos priores versiculos contextus quem explicandum legimus, interiecit, ut qui de aliis apparitionibus mentionem audirèt fieri, quàm de iis quæ scriptis erant mandata, minimè putarent fuisse confictas. Sin quærat aliquis, cur igitur sequentem recitare, & quidem pluribus voluerit: aio propter quasdam insignes circumstantias factum id esse, quæ maximè propriæ fuerunt Apostolati, sicut deinceps visuri sumus. Adde fuisse tertiam, quæ si non omnibus illis duodecim, saltem eorum parti maximè contigit, ut quos oporteret maximè præ reliquis de Domini resurrectione certiores fieri, quam toti mundo patefacerent, & persuaderent, non tantùm ex aliorum auditam narratione, sed cuius ipsi testes essent oculati.

Verisimile fit etiam apparitionem illã, quæ sequenti capite continentur, fuisse velut ultimam, & ascensionis ipsius diei proximam: & interim Euangelistam ostendere voluisse nobis finem & usum omnium præcedentium manifestationum, quæ in vrbe Hierusalem contingerãt, quarum hæc postrema fuit finis & clausula: atque etiam veluti conclusio totius historiarum eorum quæ Iesus Christus dixit & fecit in hoc mundo, in illũ diem vsque quò à nobis

*Carbant
conclusio-
nem Evan-
gelista su-
perioribus
manifesta-
tionibus sub-
iecerit.*

hinc in caelos abiit. Et hoc quidem nominatim monitum volui, ad prophanorum quorundam hominum audaciam arguendam, quos non puduit scribere hos duos versiculos in Evangelistae contextum irrepisse, aut hoc loco transpositos, qui sub finem sequentis capituli melius inseri posse videantur.

*Qua signa
coniuncta
fuerint à
Iesu Chri-
sto cum his
apparitioni-
bus.*

Ut autem ad nostri contextus expositionem reuertamur, Evangelista non dixit simpliciter Dominum alias multoties discipulis apparuisse, sed alia multa signa edidisse in discipulorum suorum conspectu: quod meo quidem iudicio, multi perperam exposuerant, quasi Dominus, quum Thomam est alloquutus, tunc alia multa extraordinarie fecisset praeter ingressum illum ianuis clausis, quodque Thomam sic alloquutus, ostenderat non opus esse sibi quopiam ex quo disceret, quid se absente homines dicerent, cogitarent, ac facerent, verum certe diuinitatis testimonium, quod noster Euangelista diligenter obseruauit, iam inde ab ipso tempore primi miraculi, Iohan. 2.24. fuisse animaduertum à Nathanaele. Iohan. 1.49. & 50. Hæc igitur potius ad alias apparitiones, quæ, ut diximus, ipatio dierum illorum, triginta octo contigerunt, referenda sunt, & aliorum etiam quam undecim discipulorum respectu. Phrastra autem illa loquendi docemur Domino in illis suis apparitionibus non fuisse propositum simpliciter docere suam animam interam hac resurrectione coaluisse cum hoc ipsò corpore quod crucifixum & sepultum fuerat

fuerat: sed etiam monere discipulos minimè se redituum esse rursus cum ipsis in terris viturum vt antea: sed cœlorum possessionem accepturum, ibique vitam longè ab hac terrestri diuersam, cœlestem nimirum & æternam viturum, licet in quadragesimum vsque diem integram ac plenam eius possessionem reiecerit, & hoc ipsorum infirmitati concesserit, vt cum ipsis ederet ac biberet. Quamobrem cū his apparitionibus semper addidit testimonia tam suæ Deitatis quàm nouarum qualitarum eius vitæ, cuius per resurrectionem erat possessionem adeptus: veluti cū ipsis tam repètè apparuit, itidè que disparuit: quum tenuit ipsorum oculos, vt ex facie non agnouerint, & cætera id genus, quæ noster Euangelista voce illa signorum designauit.

Quò referenda sunt quæ noster addit Euangelista nempe fructus & vsus articuli resurrectionis Domini satis comprobatae, tam præcedentibus apparitionibus, quàm ea quæ sequèri capite describitur: & tribus capitibus ea comprehendimus. Primùm, vt Iesum illum credamus esse Messiam & Christum promissam in Lege & Prophetis: quod verum non esset, nisi propter nostras offensas esset mortuus, & suscitatus propter iustificationem nostri, Rom. 4.25. Alterum, esse ipsum verum Dei Filium, & verum Deum, vt verus homo est, quod hæc historia clarè patefecit, præter ea quæ tota vita sua dixerat & fecerat. Tertium horum omnium finem esse, vt reipsa solus sit & agnoscat verus Ie-

Summa fructus quem ex resurrectione colligimus.

sus, id est vnicus Seruator omnium in ipso cre-
dentium, & nullus alius, nec in totum, nec ex
parte.

Et horum quidem Euangelistæ verba satis,
perspicuam fidem faciunt, ac proinde vel so-
lus hic locus plurimum valet ad refellenda
quæcunque spiritus erroris potuit ac poterit
vnquam aduersus veram Deitatem dogmata
fingere, vel contra veram vnionem duarum
naturarum in vnica persona, vel contra offi-
cium huius vnici nostri Mediatoris aut Re-
demptoris: à quibus hæresibus vtinam Deus
nos vnà cum tota sua Ecclesia semper, hoc præ-
sertim corruptissimo seculo, defendat & al-
serat.

*Falsissima
& impu-
dentissima
applicatio
huius histo-
riæ ad pri-
matum Ro-
manum.*

Accedamus ad sequentem historiam, cuius
partes duæ sunt, vna eorum quæ ante cibum,
altera eorum quæ post cibum contigerunt,
quarum vtramque noster Euangelista copio-
sè per secutus est habita ratione circumstantia-
rum omniũ, tum temporis, tum loci, tum per-
sonarũ, tum singulorũ dictorũ factorũque:
quorum omniũ idem est finis atque superio-
rum in genere: sed nominatim, quædam conti-
nèt propria & specialia duobus ex illo nume-
ro duodenorum discipulis, Petro & Iohanni,
dilecto discipulo, quod ex ipsa contextus se-
rie satis est cõspicuum: at non ex opinione fal-
sissima eorum qui sibi & aliis persuaserunt sua
somnia, putà Christam, quemadmodũ in prio-
re illa superiore apparitione, absente Thoma,
suos Apostolos instituerat, sic hac tertia ma-
nifesta-

nifestatione generalem & vniuersalem in terris vicarium ordinasse, qui suo nomine totam Ecclesiam regeret & administraret, perpetua successione, quorū primus Petrus electus sit, ex promissione Petro facta. Matth. 16. 18. cū illi clauēs Regni cælorum se daturū, suāque Ecclesiam super ipsum ædificaturum, pollicetur. O impudens mendacium! totique historiæ Euangelicæ & Actorum Apostolicorum tam contrarium, vt non indigeat vlla refutatione, nisi spiritus erroris vis & efficacia sic paulatim inualuisset, vt pederentim huic substrato fundamento sedem illā abominationis superstruxerit. Sed ista pluribus persequendi locus erit cōmodior, in huius historiæ parte secūda.

Vt dicamus igitur de priore parte, primū occurrit quædam difficultas, quam alibi iam attigimus & explicuimus, quid nimirum impulerit discipulos ad eundem in Galilæā, contra Domini mandatum, quum primò ipsis apparuisset, Luc. 24. 49. quo iuebantur manere Hierosolymis, donec induti fuissent virtute ex alto: quod demum die Pentecostes impletum est. Respondimus vocem illam Manendi idem significare atque domicilium & habitationem habere, non autem certo cuidam loco sic adhærere vt ne mouere indetespiciam possis. Ac proculdubio statim perfetto illo in Galilæam itinere, manifestatione Domini quæ hic recensetur, discipuli Hierosolyman confestim redierunt, vt facile colligitur ex iis quæ Luc. 24. 50. memorantur. Ve-

*Quomodo
et qua oc-
casione hi
discipuli su-
seperint il-
lud iter in
Galilæam,
quum tamē
Hierosoly-
mis manere
iussi essent.*

rum tamen urgente quopiam negotio se-
 ptem hi discipuli videntur ad hoc iter susci-
 piendum impulsī. Quod verò saltem ex isto
 numero quinque discipulorum quatuor erant
 Galilæa oriundi, Simon Petrus, duo filij Zebe-
 dæi & Natanaël Iohann. 1.44. Matth. 4.18.&
 21. & statim atque venerunt in Galilæam pi-
 scari cœperunt, facile colligitur discipulos
 Hierosolymis quadam penuriâ laborâtes, hos
 vel propter privata negotia, vel ab aliis missos
 (qui secundum Domini mandatum Hieroso-
 lymis manebant) in patriam excurrisse, sibi
 victum aut necessaria quæsituros. Quamobrem
 non leui iniuria gravarent hos discipulos, qui
 existimarent ipsos oblitos Legationis illius
 cuius à Domino munus acceperant, (iam
 tum etiam ipsis data sui Spiritus abundantiâ,
 tantisper dum expectant reliquorum imple-
 tionem) Apostolatui renuntiasse ad pristi-
 nam artem reuersuros: futura illa discessione
 valde contraria illi animi non temerariæ sed
 sanctissimæ alacritati, qua vocâtem ipsos Do-
 minum erant sequuti, & deinceps perrexerât,
 quam ob rem etiam à Domino laudantur,
 Matth. 19.27. & 28. quum præsertim capto Do-
 mino sic diffugissent, Matth. 26.56. vt nihilo-
 minus omnes in vnum coacti sint ac coie-
 rint in vrbe Hierusalem, sicut in historiâ primi
 diei Dominicæ resurrectionis audiuius.

*Quomodo
 quod Deo
 habemus of-
 ficiū sit*

Quod verò hi discipuli rebus suis consule-
 runt ad piscationem reuersi, nihil præter offi-
 ciū ipsos fecisse dicimus, eo quo diximus mo-
 do.

do. Primum enim istud in genere dici potest ac debet, Evangelio non aboleri officia œconomica graduum societatis humanæ: sed contrà eò usque confirmari vt doceat mutuam officium omnium in familia graduum, & dicantur ij deteriores infidelibus, & fidem abnegasse, si qui domesticis non prouident. i. Tim. 5. 8. Verùm hæc adiicienda, Dominum ostendere modum qui sit adhibendus in huius domesticæ rei cura: is autem positus est in paucis istis vocibus, Quærite primum regnum Dei, & cætera omnia vobis adicientur. Nam si ab istis factum erit initium, (contrà quàm solet vulgus hominum) prospera omnia futura sunt, quòd zelo gloriæ Dei duce, vera sapientia regatur omnes cogitationes & actiones eorum qui ad hunc scopum collimant, à quo fecerint initium, & in quo pede indefesso perrexerint. Ex qua scientia discitur, quid cuique facto sit opus, quum primum illud caput, quod officium nos docet erga Deum pulchrè conuenit cum secundo, quod ad officium erga homines spectat. Contrà, quid agendum istis inter se tam malè cõsentientibus, vt alterum alteri cedere sit necesse. Sic Abrahamus quum Deo parère & in patria remanere nõ posset, patria sua & reliquis omnibus posthabitis ducem Dominum secutus est. Et ne remotiora exempla quaramus, quum nec Andreas, nec Petrus, nec filij Zebedæi possent Iesum Christum, vt iuebantur sequi, & artem suam simul exercere, illam vt Christum sequerentur abiecerunt: sic

proximis officij debiti regula in cuiusque vocatione duobus istis inter se coherentibus. Nam alioqui vel tantillum discipulanti bus vt Deum offendantur, cessat omnis mutui officij obligatio.

Matthæus telonium reliquit: quam ipse deinceps Dominus omnibus ipsum secuturis regulam præscripsit. Matth. 19. 29. & quidè expressis verbis, Luc. 9. 62. quod ipsemet suo docuerat exemplo, inde ab ætatis anno duodecimo, Luc. 2. 49. & deinceps, ex quo directè munus suum exequi cepit. Luc. 2. 4. & iterum respondens iis à quibus interpellabatur & dicentibus illum quæri à patre & fratribus. Matth. 12. 46. 58. Hic verò quo à Satanæ fraudibus nobis cavendum, sapè maxima vita regentis obtentu virtutum, duo sunt nobis præcipuè consideranda. Primum, ut alterum alteri cedat ob causam sanctam, iustam & necessariam. Alterum ut bono & recto fundamento conscientia cedamus iis quibus cedimus: qua in re Iesu Christi & Apostolorum ipsius exéplar nobis proponamus imitandū, quo nullū aut hac in re aut in vlla alia tutius habere vel experere possumus ac debemus. Itaque Iesus Christus dum adveniret tempus quo totus incumbere debebat in susceptum à se officium Mediatoris inter Deum & homines, mansit cum matre sancta Virgine, & Iosepho, qui pater eius habebatur ab ignatis mysterij nostræ salutis, & erat ipsis subiectus, Luc. 2. 51. et si mature præmonitos voluit, non fore hunc illius statum diuturnum. Et hoc ipsum eis re ipsa confirmavit, à primo miraculo quod edidit in Cana Galilææ: à quo tempore non destitit obambulare, velut abiecta omni matris & omnium aliarum istiusmodi rerū cura. Act. 10. 37. & 38. quū non

non habeat, inquit, Filius hominis vllum locū vbi caput inclinet, id est proprium in quo maneat domicilium. Luc. 9. 58. quod nimirum vtrumque simul, vt antea, non posset officium implere.

Nihilominus tamē patet ex historia, Iesum Christum, quem falsò sibi patronum vendicāt, Mendici illi Monachi fratres, certū quod dā habuisse domicilium, primū Nazareth, deinde verò Capernaumi. Matth. 4. 13. vbi minime dubium est quin eius curā habuerit, cuius ne in agone quidem horrendæ mortis memoriam deposuit. Matth. 19. 26. Quapropter quod Dominus dicit apud Lucam 14. 26. de odio habendis patre vel matre, vxore, liberis, fratribus & sororibus, vitāque propria propter ipsam, non simpliciter intelligenda sunt, quasi odio habēdi sint quos Deus & sensus communis nos amare iubent, nisi deteriores esse volumus infidelibus. 1. Timoth. 5. Verū his dictis exprimitur, officio nostræ vocacionis erga Deum oportere quælibet alia officia quibus alij aliis deuincimur, atque ad eō nobis ipsis naturaliter, lōgè postponi, & quidem huc vsque vt parui faciamus sine vlla exceptione, quæcunque nos à Dei cultu possunt auertere: quo nomine tantopete laudatū Leui legimus, vt etiam sacerdotium adeptus sit, Exod. 33. 29. quod figurata locutione Dominus significat, Matth. 16. 23. & Apostolus explicat perspicuè & dilucidè. 1. Cor. 7. 29. & 31. Sic domestici Domini discipuli statim à prima vo-

*Quomodo
intelligen-
dum Domi-
ni manda-
tum de pa-
tre, matre,
vxore, libe-
ris ad se-
quendum
Dominum,
relinquen-
dis.*

catione familias reliquerunt: & quasi non habentes fuerunt: nec enim manere domi poterant & eum à quo vocabantur continuo sectari. Neque verò tamen dubitandum est, quin ij qui patrem aut matrem, aut familiam habebant, semper testati sint, quòtum fieri potuit ac debuit, sic tamen ut ne Christi unquam ab oculis, ut ita dicam, recederent, Iesum Christum non abolerent mutua officia, quae natura ipsa dicitur; & Lex ipsa Mosaica prescribatur, quam sua traditione Pharisei peruertebant. Marc. 7. 11. & 12. Ita verò se rem habere vel ex eo patet, quòd Apostoli fungentes officio, cui omnia, ut patet erat postponebant, uxores etiam suas circumducebant. Quid si dixerimus hos discipulos oblatam occasionem arripientes, ac prauidentes quid sibi legatione illa muneris Dominus imposuisset (etiam nondum plane commissum sibi munus intelligebant) hoc iter suscepisse familias iniuriosos, & illis prouisuros, nihil absurdum, nihilque non valde verisimile dixerimus. Quid igitur istud factum habet commune cum Votis Monasticis, & Medicorum illorum ordine, qui non quidem ut apes illae mellificae, sed ut muscae ligantur & heluantur pinguisima quaeque & omnia suo contactu foedant, nec tamen erubescunt impuram & otiosam vitam suam, vitam Apostolicam nominare? Nam quòd ad eos qui concionantur, praeterquam quòd vere sunt attracti Baalam, ut eos Prophetæ vocant, à quo ad manus istud, nisi à spiritu confusionis vocati sunt?

sunt? An enim ignorant, veteres Monachos, hodiernis dissimillimos, pro Laicis & priuatis hominibus habitos fuisse, atque ad eò monachum manibus non laborantem fuisse profere habitum?

Sed præter superiora illa Christianis omnibus communia, quatenus quemque Christianum oportet res omnes secundum suam vocationem, officio quod Deo debet postponere, notandum istud diligenter hic Apostolos dici piscatum rediisse, quod fortasse parum conueniens eorum muneri videri possit, etsi non ea mente vt in posterum piscatoriam artem exercerent. Ac sanè si quis Ecclesiasticus, vt nostri Catholici Romani loquuntur, hodie manibus suis opus aliquod mechanicum exerceret, magnam admiserit piaculum, etiã ab Officialibus puniendum. Et, vt quod res est fatear, ad eò quidem pinguem aqualiculum & propeso sexquipedem extantem habent, vt non opus sit eos laborare. At longè maius piaculum fuerit, quod vel totus orbis concutiatur, si forte contingeret eum, qui euectus est in tam sublimem dignitatis gradum, ementita DD. Petri & Pauli successione, faceret quod hic Petrum, propter allatas a nobis superius rationes, fecisse legimus: multò magis si sequeretur exemplum Apostoli in medio sanctissimi & laboriosissimi sui Apostolatus cursu, victum sibi & quibusdam qui eum ipso erant manibus paratis. Act. 18.3. & 20.34.

Quousque
& quomodo labor
manuum
& sacrosanctum ministerium non
simpliciter
inter se pugnauerunt.

Quorsum hæc verò dicat aliquis? Annon

Contrariis
obstant

*bus grande
sur.*

enim oportet vocationum esse distinctionem? qui seruiunt altari, de altari viuere? sacrosanctum ministerium esse in honore & pretio? Paucis ad hæc omnia respōdeo, munus administrandi Verbum Domini naturâ suâ & subiecti respectu quâu lōgissimè differre ab huius mundi negotiis: quamobrem etiam Dominus noster rogatus eriscundæ familiæ iudex esse recusauit, Luc. 12. 14. ac de terrenis Dominationibus loquens, non modò illas distinxit, sed etiam aliter quàm sub Lege separauit. Matth. 20. 25. Adde munus istud tã onerosum esse, vt strenuissimus & gnauissimus quisque, multis tamen parasangis ab eo, vt illud obeat distet, licet omnibus huius vitæ negotiis vacuus. Admitto cum Apostolo spiritualium semetmetem facientes, posse nihilo inferiore iure metere carnalia, quàm mercedem postulare mercenarij. 1. Cor. 9. 11. Agnosco Domino deberi in sancto suorum maximè fidelium seruorum ministerio maiorem reuerentiam quàm vlli terreno Regi vel Principi à subditis debetur, ex ipsius Domini verbis. Matth. 10. 40. et etiam horrenda illa vindicta qua Prophetæ quondam vltus est cōtemptrum, 2. Reg. 2. 23. Hæc, inquam, omnia, lubens admitto, & aio eos qui inexcusanda malitia & ingratitude, miseros Pastores in eam necessitatem adigunt, vt manu sibi victum quærant, indignos esse nomine Christianorum: & multò magis eos qui Dominum in sacrosancto suorum seruorum ministerio contempnunt. Absit tamē inde concludam

eludam, laborem vel ingenij, vel manuum, cū
 ministerio prorsus non posse conuenire, mo-
 dō non is sit labor quō à ministerij exercitio
 ministri auertantur, aut illius laboris cui in-
 cumbitur naturā aut indiscretionē, aut alio
 quolibet affectu sacrosancto ministerio con-
 trario. Nam contrā Pastorem in has angustias
 redactum, & à ministerio nō recedentem, aīo
 laude summa dignissimum. Itidem dico posse
 quempiam legitimē vocari ad sacrosanctum
 ministerium, aut ab arte mechanica, aut ab of-
 ficina, aut ab aratro, sicut olim Elizeus. i. Reg.
 19. 19. aut sicut Amos ille bubulcus, & agrestes
 ficus colligens. Quod tamen sic dictū putate,
 vt quom res bene sunt cōstitutæ, literatos ho-
 mines & eruditos, & aliūde bono testimonio
 ornatos illis præferri posse ac debere, tāquam
 magis idoneos nemo dubitet. At quom ordo
 in manifestam confusionem trāsformatus est,
 sicuti Domini temporibus cōtigit, quom ab-
 iectos illos piscatores elegit, & tabernaculo-
 rum opificem ad mundi totius superbiam de-
 bellandam: ac ij qui Architectorum & ædifi-
 cantium titulo gloriantur præfracti sunt, &
 domus Domini destructores sunt, quis Do-
 minum impedit quominus eingat quos li-
 bebant, & hominum vilissimos & abiectis-
 simos quosque, ad superbiam mundi de-
 primendam & confundendam, mittat? i. Co-
 rinth. i. vers. 26? Nam, quom sic ipsi visum
 est, mulieres elegit quibus homines pudore
 suffunderentur, & mirabilia in medio populi

fui operaretur, teste Debora. Iud. 4. 5. & Holda. 2. Reg. 22. 14. Benedictus verò Dominus Deus noster, qui nostris temporibus in multis regionibus & regnis idem effecit, per multos fidissimos & excellentissimos seruos suos, quos nemo, nisi immeritò, spiritu alio quàm Dei ductos fuisse dixerit: vt non propterea tamen liceat vlli sacrosanctum ordinem, ex Dei verbo institutum de vocationibus & mediis ordinariis violare.

Nemo magis superius dictorum reus quàm Catholici Romani qui nobis eadē obiciunt.

Contrà, quàm, obsecro, magis impudenter abutuntur obiectionibus hætenus allatis quàm qui non erubescunt eas nobis opponere. Nam si vocationem spirituales oportet distingui à dominationibus & occupationibus temporariis, ne cum iis misceantur, vnde fit vt boni isti Pastores abusi munerum spiritualium obtentu ad inuadendas Dominationes & Principatus huius mundi, sola spiritualitatis huius nomina & laruam retinuerint, vt temporalē potestatem, Regibus ac Principibus ereptam sibi reseruarent? Quis fit quòd ipsis intolerandum videretur, vllum de Ecclesiasticorum cœtu, quem vocant, mechanicam vllam artem exercere, & tamen ambiunt primos gradus dominationum terrenarum, & iisdem honoribus coli volunt? Et quo iure cultum altaris iactitant, quem maxima pars illorum ignorat, ac de quo nunquam cogitauit? & cuius etiam maximam partem eorum pudet? Quo iure de altari Domini gloriantur, quod in altare Damasi transformarunt? Nam Christianorum altare

altare ministerij respectu pulpitem est veritas. Honorem verò sacro ministerio debitum quòd attinet, præterquàm quòd propriè consistit in eo, vt fideles sese tum verbis tum re ipsa ex animo præbeant morigeros iis quæ à fidelibus Domini seruis eius nomine proponuntur, deinde in externa quadam reuerentia & honore, què meritò sibi vindicat tam sanctū & eximiū munus in quo Dei Filius repræsentatur, proh dolor! nōne tristi & infausa experiētia doctose esse nos oportet maius in excessu quàm in defectu esse periculum? Et hoc saltē decebat ex ipsius Petri exemplo. Act. 10. 25. & 16. Reuerendissimos illòs didicisse, & monstrū illud in primis, quod crepidam suam maximis quibùsque Imperatoribus osculandam porrigere non erubescit, vino scortationum inebriatis, donec Deus meliorem illis mentē reddiderit.

Sed ad historiam reuertamur, in qua dicitur hi omnes, iuvante Petro, piscationi operam dedisse, & ita quidem vt quum totam noctem laborassent, nihil tamen cœperint: quæ fuit ad sequens miraculum præparatio, quò Dominus voluit hanc apparitionem insigniorem esse: sicut etiam eo quòd paratum prandium tam extraordinario modo repererunt: tum quòd rete non scissum est, licet plenum eētum quinquaginta tribus magnis piscibus: ex quibus eruenda sunt nobis plurima capita doctrinæ & consolationis, omissis allegoriis quas nullo fundamento quidam hic innu-

*Extraordi-
naria pis-
catione Ie-
sus Chri-
stus suam
Deitatem
probanit.*

ram horum piscium somniarunt.
Primum igitur consideremus hoc miracu-
lo Dominum testatum fecisse non modò mor-
tem de sua potentia nihil detraxisse, vt iam
contrà ingrederetur in possessionem summæ
illius potentia & dominationis quam in cœ-
lo & in terra, exuta infirmitate carnis, adeptus
est. Nam iubente Domino rete ipsos in dextrâ
navigij partem iacere, virtute Domini pisces
in rete delapsi sunt morem ei gerentes, quæ
diuina Iesu Christi virtus simili miraculo iam
antea facta fuerat conspicua. Luc. 5. 4. & 8.

*Non fortui-
tò labitur
præda in
venatorum
casses.*

Hinc verò discendum nobis in genere, licet
Dominus homini in animalia terrena domi-
nationem permiserit, quam auctoritatem Do-
minus à diluuiò renouauit & ampliauit, facta
homini potestate illis in victum vtendi. Gen.
9. 2. & 3. sibi tamen primo Deum eorum pro-
prietatem reseruasse: deinde summam rerum
omnium creaturarum dispositionem, quarum
ne minima quidè in terram decidit sine Crea-
toris speciali voluntate & decreto. Matth. 10.
29. Non igitur temere aut fortuitò, sed singu-
lari Dei bonitate & liberalitate præda cadit in
venatoris casses: quod pulchrè Iacobus didi-
cerat, qui à patre interrogatus, quinam ita re-
pentè inuenisset quod ipse venationem arbi-
trabatur, Iehoua Deus tuus, inquit, fecit vt mi-
hi occurreret. Genes. 27. 20. Idem Petro quo-
que ad didrachma persoluendum, ex Domini
mandato contigerat. Matth. 17. 27.

Quantus

Quotiescunque contingit igitur onustas
mensas

mēſas bonis Dei rebus creatis nos intueri, ſal-
tem cōſiderare tunc nos oporteret, aues in aë-
re volantes, piſces in aquis natantes, tot ani-
malia in terris repentia, nec in forum, nec in
manus noſtras, nec in menſas fortuito venire:
ſed nobis liberali manu Dei noſtri concedi &
immiti. Quæ conſideratio doceret nos etiam
earundem uſum rectum in omni ſobrietate
cum gratiarum actione: ſicuti contra parum
de hac liberalitate & donatoris egregia volū-
tate cogitantes dona illa ſic in ſeipſis retinēt,
& ſenſus omnes occupant, vt rectus eorum u-
ſus in deteſtandum abuſum & condemnatio-
nem vertatur, Deo tandem illam ingratitude-
nem vindicante.

*fructus ex
hac doctri-
na ſit nobis
colligendus.*

Multò magis quam de Dei donis ſpiritua-
libus & cœleſtibus agitur, quis aliunde ſibi cō-
tingere gloriabitur quàm ſingulari & ſpeciali
Dei liberalitate, omnium bonorum auctore
& donatore, Iacob. 1. 17. diſtributore, 1. Cor. 12.
11. & direttore? Philip. 2. 13. Et hac quidem ma-
ximè Dominus hoc miraculo reſpexit, quo di-
ſcipulis per hanc ſimilitudinem piſcium piſca-
tionis reſpreſentauit, quantum in hominum
piſcatione, quam erat iſtis pollicitus. Marc. 1.
17. promouerent.

*Dominus
factis ſuis
Apoſtoliſ
hominum
piſcatori-
bus de pi-
ſcium piſca-
toribus, no-
bis in hoc
miraculo
reſpreſen-
tat verum
exemplar
Eccleſiæ
Chriſtianiæ.*

Dominus itaque de piſcatoribus olim pi-
ſcium factis hominū piſcatoribus in hoc mi-
raculo expreſſit verum exēplar Eccleſiæ Chri-
ſtianiæ ex huius mundi lacu vniuerſo colligē-
dæ iſtorum reti, verbi inquam adminiſtra-
tione mox iſtis committēda. En igitur coram

*Allegorica
generalis
expoſitio
huius mira-
culi.*

ipsummet auctorem & magistrum totius huius piscationis: en operarios præcipuos quibus primum & potissimum vsus est: en denique pisces hac piscatione collectos & ab aliis segregatos qui in hoc lacu sorbent iniquitatem vt aquam. Iob. 15. 16. id est, credentiũ coagmentationum, quæ tres partes vna copulatę faciunt corpus illud mysticum, cuius vnicum caput est Christus, suis omnibus membris dans vitam & motum, in quibus alij quidem ductores sunt, alij sinunt se duci, quæ quidem ad nostram ædificationem hic nobis distinctè consideranda sunt.

Observationes de Domino prout variè apparuit.

Hic vnus itaque Magister & Dominus, aliquandiu versatus in hoc lacu, & verus piscator, qui alios omnes pisces piscatus est, adueniente tempore quo ex hoc lacu recessurus erat in altum illud & firmum solium, apparuit in hac manifestatione non supra lacum in lacu, vt aliàs Mat. 14. 25. sed ad littus, representans, vt dixi, thronum illum pacatum & supra cælos omnes euectum, ad quem portum tendunt pisces, in quo cum iis quos erunt piscati placida quiete fruuntur. Itaq; summus hic piscator & Magister ostensurus se ab illis recedere, minimè quidem ipsos deserturum, sed contrà, quemadmodum ex solo gratuito Patris decreto descenderat in mundum, quo tempore minimè omnium expectabatur, ita cælitus gubernaturum & rectorum, tam ipsos pisces quam quos ipsi piscarentur: & quidem ita coactos & cõseruatos in exiguo & imbelli

ret

reti in specie, tuiturum in mediis huius lacus tempestatibus & procellis, & ad optatū portum tandem deducturum, in quo paratum ab ipso solo prandium nanciscantur, sicuti præmonuerat Iohan. 14. 2. & 3. & Patrem rogaue- rat. Iohan. 17. 24. quorum omnium causa vni- ca ipsius eadem infinita & gratuita bonitas. Quibus autem instrumentis ista perficiuntur? Exteriore verbi sui sono, & interna sua virtu- te & efficacia diuina, qua piscatores hos de ip- so tunc non cogitantes excitauit & afflauit: quemadmodum quum orbem terrarum Euā- gelicæ tubæ clangore percelluit, missis vndi- quaque piscatoribus istis, verè tantum abfuit vt ab hominibus expectaretur, vt contrà præ- cipui inter discipulos maximè fluctuarent, Luc. 24. 21. & familiarissimis vix tum eius re- ditus tum hoc omne mysteriū persuaderi po- tuerit.

De piscatoribus verò notandum, primùm hic illos nobis exhiberi terrena qualitate pi- scatorum piscium, vt alia cœlestis nobis signi- ficetur piscatorum hominum ad salutem. Ob- seruandum deinde cœtum istum, qui septem hominum fuit, quorum quatuor ex Apostolo- rum erant numero qui spiritualis ædificij sub illo capite architecti erant futuri: tres reliqui ex discipulorum aliorum, Dominum voluisse nobis velut ante oculos ponere duos ordines operantium, quorum opera erat in hoc ope- re suo promouendo deinceps vsurus: suscita- tis ex numero reliquorū suorum discipulorū

*Observatio-
nes allegori-
cæ de pesca-
toribus.*

iis qui Apostolis sese adiunxerant, tum ut ma-
 teriam præpararent, cuius rei habemus exem-
 pla. Act. 8. 4. 5. & 14. & 11. 19. & 20. 21. tum ut ab-
 solueret quæ Apostoli non poterant eodẽ te-
 nore perficere: ad quod opus vsi sunt iis ma-
 ximè qui se comitabantur, veluti Timotheo
 1. Tim. 1. 3. & Tit. 1. 5. & aliis quos D. Lucas no-
 minat Euangelistas, Act. 11. 8. & Apostolus E-
 phes. 4. 11. & ita distinctè solent Euangelistæ vo-
 cari. Tertio notanda hic electio Domini, tam
 quatuor illorum ex vndecim familiarium di-
 scipulorum numero, qui totum Apostolorum
 cœtum repræsentarent, quàm trium aliorum
 qui Euangelistas: nempe inter Apostolos pri-
 mum tres illos eosdem quos suæ transfigura-
 tionis in mōte testes elegerat. Matth. 17. 1. & a-
 gonis extremi sub horâ qua captus est, Matth.
 26. 37. & quos nominatim coram aliis Apосто-
 lis commendarat, Petrum putà Matth. 16. 18. &
 duos Zebedæi filios Marc. 3. 17. quorum alte-
 rum amore speciali cõplexus est, alterũ verò,
 Iacobũ nempe, dignatus est ea gratia, vt cœcus
 illius sui primitias oblationis esse voluerit.
 Act. 12. 2. Quibus hic Thomã adiici Dominũ
 voluisse fit verisimile, ne prior eius culpa eius-
 dem Apostolatui præiudiciũ adferret: sicut ean-
 dem ob causam, vt in hac historia videbimus,
 Dominus Petrum in pristinum statũ restituit,
 tribus cõfessionibus totidem abnegationibus
 oppositis. Tres verò reliquos quòd attinet, no-
 bis satis sit Nathanaelem, qui solus ex tribus
 illis nominatur, etsi non fuit ex illorum duo-
 decim

decim domesticorum numero, testimonium
 retulisse omnium hominum excellentissimū,
 Iohan. 1. 47. Hic verò cauendus nobis astus Sa-
 tanæ, de quo paulò post dicturi sumus, quasi
 hæc donorum inæqualitas, gradum aliquem
 superiorem aut inferiorem constitueret in v-
 no & eodem æquali Apostolatu, aut Evan-
 gelistæ functione, à qua cogitatione fidelissi-
 mi Dei serui procul fuerunt remoti, memoria
 repetentes doctrinam sui Magistri, Luc. 22. 25.
 vel ipsa Petri doctrina teste, à quo spiritum
 mendacem præueniente Domini Ecclesia ma-
 turè de hac ipsa re præmonita est. 1. Pet. 5. 3.

Quarto loco notandum, istos piscatores nō
 habere singulos singulas naues, sed in vna &
 eadem omnes naui fuisse, non eodem tamen
 omnes loco: ac non habere singulos suū pro-
 prium rete, sed vnicam, quod quisque iacit
 suo loco, tum in iaciendo tum in extrahendo
 mutuo consensu. Istis igitur aio nobis repræ-
 sentari vnitatem tam Ecclesiæ (licet ex variis
 membris collectæ) quàm Apostolatus, & E-
 uangelicæ doctrinæ, sicut vnus Deus est, vnus
 Christus, vna fides & vnum baptisma. Ceterū
 apparitio hæc tā subita & inopinata eius qui
 totius huius operis initium est, tum efficientis
 causæ respectu, tum formæ exterioris & inte-
 rioris, tum materiæ, tum denique omnium i-
 storū finis, monere debuit hos piscatores ma-
 ximum esse discrimen inter Apostolatum, &
 munera quæ vitæ huius propria sunt, quorum
 aut plerunque labor inanis est & irritus, aut

*Omnes hi
 piscatores
 sunt in vna
 & eadem
 naui, &
 vnum rete
 iaciunt &
 extrahunt
 vno consen-
 su.*

saltem similis est auræ statim euanescentis: ac
 proinde prorsus hanc piscatoriam abiiciendâ,
 vt alteri toti vacarēt seridò magis quàm haec-
 nus, quandoquidem præter id quod iam erant
 experti & facti in prima professione, Luc. 22.
 36. ipsis suis oculis intuebantur hoc miracu-
 lo, Dominum tãtopere ipsorũ obediẽtiæ be-
 nedixisse, cõcessa tam extraordinaria piscium
 captura, quæ sanè non ab ipsarum iudustria,
 nõ à labore processerat, sed ab eius vnusgra-
 tia, cuius mandato rete proiecerant, cum hac
 conditione, *Et inuenietis*. Hoc ipsum prodesse
 debuit ipsis, & sine dubio valde profuit in A-
 postolatus exercendo munere quod nõ ex suę
 voluntatis arbitrio dispensarent, quasi Domi-
 nus magnis illis & tam excellentibus promisi-
 sis. Iohan. 20. 21. & 23. absolutam illis potesta-
 tem tribuisset: & probaturus esset quicquid i-
 psi probauissent: sed contrà præterquã quod
 ipsis commissi muneris executionem prorsus
 oportuit pendere & regi ab huius summi Ma-
 gistri voluntate verbo eius expresso, priuatis
 etiam admonitionibus, quum sic ipsi videre-
 tur, regerētur, quibus sine exceptione morem
 gererent, cuiusmodi specialia multa nobis e-
 xẽpla proponuntur. Act. 13. 2. & 16. 6. & 9. & 21.
 13. Præterea miraculo illo sunt edocti, & nos
 hodie docemur, quæ vera sit obedientia, nẽ-
 pe quæ in vnicum Domini præceptum ferat,
 perspicuum id quidẽ & probè intellectum: ac
 deinceps conuenientiam inseparabilem inter
 Domini mãdatum & huius retis iactum. Iude
 vicissim

vicissim descendum nobis quantum discreperam vera obedientia fidelium, à vanis & stultis deuotionibus, quàm veri Pastores, (in quorum rete qui dilabitur felicissimi sunt) à falsis, quorum rete lethale cane peius & angue fugiendum est.

De piscibus verò coactis in istud rete, si bruta hæc animalcula, quæ sola Dei ipsis incognita prouidentia impulit in istud rete, ex Dei uoluntate ceciderunt, quid iis fiet quibus hæc gratiã Deus concessit, nõ tantum vt ratione & intelligentia præditi sint, sed aures etiam habeant ad eum audiendum & cognoscendum à quo in hoc rete conuocantur & cõcluduntur, minime quidem in piscatorum vsus, qui captos à se pisces consumunt ac deuorant, sed ad verã vitam, vnã cum piscatoribus, adducendi, ab huius mundi sordibus separati, vti Dominus pari similitudine totum istud adumbrat. Mat. 13. 48. 49. & 50. & sicuti sunt intelligenda quæ de puro frumento in aream Domini colligendo scripta sunt, Matth. 3. 12? Annõ igitur ipsos tantò promptiores & dociliores esse decet, vt veluti faciant impetum in ipsum, Matth. 11. 12. siquidem qui vitam in eo profundit, reperit? Matth. 10. 38. Verum parũ est istis piscibus rete subiisse, nisi in eo permaneant, donec ad littus trahantur: quæ constantia quum grauer oppugnetur eorum trepidatione qui resiliunt, hostium potentiam cõferentes cum viribus admodum exiguis, aut potiùs nullis horum ita miserè conclusorum piscium, confugiendum.

Observationes allegorice de piscibus.

nobis est ad eius inuictam Omnipotentiam, qui piscatoribus & piscibus eam valde clarè & perspicuè pollicetur, qui capi se sinunt ab eo aduersus quem nullus dolus, nec vis vlla, quidquam potest: quum expressè pollicetur qui est ipsa veritas, se nullum foràs eiectionum eorū quos Pater ipsi dedit, Iohā. 6. 37. qui nimirum ita sunt cum veris credētibus, vt sint ex eorum numero, ac proinde in hac fidelium coagmentatione manent. 1. Iohan. 2. 19.

*Temerariū
Petri ingenium muta-
tum est à
Domino in
zelum ar-
dentissimū
ad suos
etiam con-
discipulos
confirman-
dos.*

Ceterum quædam peculiaria sunt huius historiae capita non leuiter prætereunda. Nam Petrus quidem vt consuetam hic alacritatem & promptitudinem erga socios ostēdit, quòd auctor ipsis huius piscationis fuerit, idem etiā præstitit in illa priore hominum piscatione, quum die Pentecostes tam intrepidè sermo- nem aggressus est inter *συναποστόλους*, Act. 2. 14. non ambitione sanè, sed quòd Dominus immutato naturali eius impetu temerario, Mat. 16. 22. & Luc. 22. 33. & 9. 33. in feruentissimum zelum & singularem constantiam & magnanimitatem, etiā ipsius ad reliquos discipulos cōfirmandos opera voluit vri, Luc. 32. 24. Hic idem ardor eum impulit, sicut aliàs nonnunquam, Matth. 14. 29. vt sancta quadam impatientia præuenire socios dum studet in lacum se proiecerit, natando ad Dominum accursurus, quum non sit verisimile, si vt aliàs super aquas ambulasset, id Euangelistā silentio fuisse præteriturum. Præterea notandum eū fuisse veluti primum & præcipuum in extrahendo

rete ex aquis quod ex II. versu colligi posse videtur.

Esto igitur, Petrus agnoscat singularibus donis à Domino præditus præ reliquis Apostolis, quem etiã ipsi, teste tota Lucae historia Apostolica, plurimi fecerunt, & honore debito coluerunt. Quin etiam admittamus actionibus Ecclesiasticis illũ sæpè præfuisse, & eadem administrasse. Nam reuera in omnibus consultationibus, ad vitandam a^ut^uritiam, oportet aliquem præire qui rem ordiatur & cõcludat, & in Domo Dei præsertim ordine fieri omnia par est. I. Cor. 14. 40. At non omnis ordo gradus est: nec propterea vnquam reperies Dicum Petrum in socios vllam aut habuisse, aut sibi arrogasse, auctoritatem, quorum vnus fuit communis & indiuisus Apostolatus, tantum abest vt speciali ratione Iesu Christi vicarius, fuerit præ aliis, aut vniuersalis Ecclesie caput quod sine blasphemia dici non potest, detestanda potius quàm refutanda.

Verum, vt Petrus ardentior in exequendo, non tamen in agnoscendo magistro fuit acutior. Nam discipulus dilectus Petrũ prior admonuit: qua in re conspiciamus dona sua Deũ cuique, proat ipsi libuerit, admetiri, I. Cor. 12. quo loco Paulus hæc materiam pluribus persequitur: rectum vsum docet tum huius vniuersalitatũ, tum inæqualitatis, quemadmodũ etiam Ephes. 4. 11. & 12. & 16. quo nimirũ quũ huius corporis Ecclesie, cuius Iesus Christus est vnica caput singula peculiarem suam

Dona Dei singularia in Petro ex singulari Dei bonitate nihil habent commune cum falsissima & blasphemata dominatione, quæ illi tribuuntur.

Necessaria est donorum Dei inæqualitas ad totum corporis augmentũ. Sed singulis non stantibus in ordine magna verum inuehitur confusio.

functionem habeant, & mutuas operas omnia propter hanc diuersitatem & inæqualitatem requirant, vsus etiam & fructus in huius corporis vsu & incrementum. At quum hic ordo sanctissimus pedetentim tam miserè deformatus sit, minimè mirum est si miserum istud corpus monstruosum & informe à capite ad calces, effectum, à natina & vera sua forma dignosci non potest. Nihilominus tamen Dominus istius corporis lacera membra semper conseruauit, donec diuina virtute paulatim coalescant, vt passim aliquod iam istius vnionis sentiamus effectum, prout operariorū suorū laboribus benedicit, vt verus iā eius vultus incipiat iis apparere, quos huius sæculi princeps nō prorsus excæcauit, sicut Paulus loquitur, 2. Cor. 4. 3. & 4. tantisper dum pergat Dominus pro immensa sua misericordia suum inimicum oris sui Spiritu prorsus conficere, 2. Thess. 2. 8.

Quædam porro superest in hoc textu nobis difficultas, cur nimirum quum non cō vsque discipulorū oculi retinerentur à Domino quin ab ipsis agnosceretur, nō tamen ausi sint eum interrogare. Sed quum disertis verbis Euangelista dicat, illos sciuisse esse Dominum, satis aperte nos docet discipulos, minimè dubitantes quin sciret Dominus se ab illis agnosci, & tamen se ab illo non audirent compelli, reuerentia, ne sermonē ipsi priores ordirentur: quū tamen sit extra omnē dubium Dominum tādē aperte & planè se illis

*Cur agnitū
Dominum
discipuli nō
ausi sunt
interrogare.
Et
quousque
nobis imi-
tandus hic
timor inter-
rogandi Do-
minū quum
se nobis
offert.*

illis patefecisse, ac eosdem docuisse & pro more confirmasse: licet non quæcunque Iesus Christus dixit fecitue scriptis tradita sint ab Evangelista, cuius rei deinceps rationem reddit. Nihilominus tamen, quâdo quidem nostra fides est ex auditu, & auditus præsupponit doctrinam, siue nos prior Dominus alloquatur, siue mentem iniiciat illum interrogandi, ex horum discipulorum silêtio duo nobis extrema fugienda discamus. Nam hinc quidem diligenter est nobis cauenda, in salutis nostræ negotio, negligentia, aut in indignitate & insufficientia desperatio, quin diligentiam adhibeamus in fide nostra confirmanda, diligenti rerum credendarum inquisitione, quòd facilius ad nostræ salutis portum appellamus. Quemadmodum enim nemo satis potest virium suarum naturaliū impotentiam agnoscere: sic contra speranda sunt omnia nobis ab eo à quo sumus cõditi ut ipsum agnoscamus, colamus & veneremur: cui sancta etiam importunitas grata est, Luc. 18. 5. & 7. quum ut ait Dominus, violenti regnum cælorum rapiant. Matth. 11. 12. & hoc quidem nobis adumbravit illa Iacobi cū Angelo lucta, Genes. 32. 26. & Moïsis oratio, Exod. 32. 10. & 32. quemadmodum etiam pulsantibus aperiturum se pollicetur. Inde verò Dominus omnes immundos & pollutos suæ domus limine arcet, pollutos, inquam, exterioribus pollutionibus Lege interdictis. Quâto magis igitur hypocritas? superbos & suis imaginariis meritis inflatos? prophanos & contem-

prores aduersus quos iam dicta sententia est
 horrenda, Psal. 30? Inter duo extrema media
 est sancta audacia, gratuitis Domini nixa vo-
 cibus, & blandis inuitationibus, Venite ad me
 omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciã
 vt quiescatis, Matth. 12. 28. Inuoca me in die
 tribulationis, & eruam te, Psal. 50. 15. Petite &
 dabitur vobis, pulsate & aperietur, Luc. 11. 19.
 & similibus tota passim Scriptura, modo cor
 illud contritum adferamus, Psal. 51. 19. & Abra-
 hami dictum imitemur, Gen. 28. 18. quod nos
 etiam edocet totus egregius ille Psal. 95. illius
 vnus nixi merito in quo solo grati sumus. E-
 phes. 1. 6. Denique demittenda & deicienda ca-
 pita. si volumus extolli, & in inferos vsque
 descendendũ, si cupimus in cœlos vsque eue-
 hi. Quicumque verò sic præparatus os Domi-
 ni interrogabit, vbi nos ille alloquitur, nem-
 pe in sacrosancto suo verbo quod in Ecclesia
 proponitur, nunquam responso vacuus abi-
 bit.

*Conclusio
 precipuorũ
 fructuum
 quos ex hac
 historia nos
 per est per-
 cipere.*

Denique vt hunc locum absoluam, hæc hi-
 storia nobis à Dei Filio relinquatur instar the-
 sauri inæstimabilis, non tantum ex quo hau-
 riamus tertium quoddam testimonium re-
 surrectionis ipsius & virtutis expressius
 quàm superiora omnia: sed ex quo dicamus
 vnde sacrosanctum ministerium pèdeat: quo-
 modo qui ad id vocati sunt, sese gerere de-
 beãt, mutuas operas cõferentes: quomodo Do-
 minus tam piscatores quàm piscadi rationem
 & piscatos tuẽatur ac regat, quò confugiamus
 omnes

omnes ad hoc rete, extra quod nulla est salus: cæteris hominibus in huius mundi aquarum gurgitibus & voraginibus sese mergentibus, & in vltimum exitium ruentibus: ac simus in eorum piscium numero de quibus in hâc sententiâ Dominus alibi loquitur, Matth. 13. 47. quum non concludantur in hoc rete vt præda fiant ac deuorentur, instar ciborum corruptibilium huius mundi: sed contrâ vt piscatores cum piscibus offerantur illi qui semel seipso, id est beatitate & felicitate, quam ipse nobis solus acquisiuit, tum piscatores ipsos, tum etiam pisces pascet, quod alia talëtorum similitudine declaratur, Matth. 18. & longè clariùs in similitudine sementis collectionis, Matth. 13. 8. & 23. Vtinam verò Deus nobis hâc gratiam concedat, quibus Dei Filius iterum veluti renascens datus est, erutis ex tam immensa & profunda idololatrię & superstitionis abyssu, datis etiam nobis tam peritis piscatoribus, à quibus ex tā variis nationibus collecti sumus, veluti nostris oculis intruemur, vt in eius Ecclesiam confugientes sub sanctæ ipsius tutelæ prouidentia, tandem ad beatam illam diem perueniamus, in qua simul omnes tam piscatores quàm capti hac piscatione pisces Domini & Magistri nostri æternæ gloriæ coheredes fiamus, Amen.

G. j.



HOMILIA DE CIMANONA.

Ioh. 21.

15. *Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus, Simon, fili Iona, diligis me plus quam hi? Dicit ei, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit Pasce agnos meos.*

16. *Dicit ei rursum secundo, Simon, fili Iona, diligis me? Ait illi, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit ei, Pasce oues meas.*

17. *Dicit ei tertio, Simon, fili Iona, amas me? Tristitia fuit affectus Petrus, quòd tertio dixisset ipsi, Amas me. Dixit q̄ ei, Domine, tu omnia nosti, tu nosti quòd amem te. Dicit ei Iesus, Pasce oues meas.*

Quam reli-
quis omni-
bus functio-
nibus sit o-
nerosius sa-
cro sancti
ministerij
munus. Et
quanto stu-
dio suos di-
scipulos Do-
minus inti-
tuerit.



ATTENTE nobis humane vita-
munia & functiones omnes con-
siderantibus, & earum cum sacro
sancto ministerio Euangelij col-
lationem instituuntibus appare-
bit, hanc tantò illis onerosiorem & pondero-
siorem quantum libra est vncia ponderosior:
siue consideremus eam in se, quatenus statum
conscientiæ respicit & vitæ cœlestis, quum re-
liquæ res humanas & caducas ac fluxas tra-
ctent: siue eos quibuscum est ipsi negotiû cõ-
tumaces & refractarios Euagelicæ doctrinæ,
Rom. 8. 7. & 2. Cor. 3. 5. siue Satanæ futores ac
machinationes occultas, speciatim aduersus
eos

eos qui ad eius opera dissoluenda & eius imperium euertendum missi sunt, siue malignū animū & desperatam rabiem satellitū, quibus huius mundi Princeps abutitur: siue denique perpendamus quid ferat Domini præceptum, Renuntiandi sibi ipsi, quæ propria Christianorum est conditio; & qua in re decet istos operarios aliis exemplo præire. Non abs re igitur Dominus, quum penè per quadriennium eos erudiuisset, quorum opera volebat uti, velut architectorum in ponēdis fundamentis huius ædificij. 1. Cor. 3. 10. se tam studiosè illis à sua resurrectione patefecit, & priuatim de rebus ad functionem suam pertinentibus instituit, sicut, ex superioribus historiis didicimus, & in ea nominatim quam in manibus habemus, cuius quum prior pars sit à nobis exposita, ad alteram transeamus. Hoc autè ab illa priore differt ista posterior, quòd hæc sit propria & peculiaris Petro, licet singulos ex ea fructum percipere necesse sit; quum propterea Dominus hæc omnia dici ac fieri non priuatim & in occulto, sed palàm, videntibus & audientibus sex aliis testibus, fideliter retotam reliquis narraturis voluerit. En autem huius occasionem.

Vidimus in historia passionis Domini, Petrum, qui tantum sibi virium arrogabat, tam abiecti animi fuisse ut terrena abnegatione Dominum negaret, ancillarum & famulorum voce perterritus, ad execrationem vsque corde tamen aliud sentiente: ut lapsus sit infirmi-

*Applicatio
huius doctri-
na ad Pe-
tri personā.*

tate non odio, nec apostasia à Domino prius apud se meditata: vidimus etiã à grauiore lapsu reuocatũ à Domino, statim excessisse domo Caiaphæ & amarè fleuisse: seque cæteris discipulis adiunxisse: testatũque etiam inter reliquos discipulos se nihil minũs quàm Dominum obliuioni tradidisse, quem ipse Dominus etiam pristinè Apostolatus dignitate restituit. Ex quibus liquidò constat veram eius pœnitentiam fuisse Domino gratam & acceptam, ac proinde etiam Deo delictum eius lapsum, licet grauissimum, sit nobis conspicuũ.

*Iesu Christi
scopus in
hac histo-
ria non fuit
eligendi Pa-
pam, et to-
nius ecclesie
Christiane
caput, sed
solum in
Apostolatu
vidintegra-
ti.*

Non immeritò miretur igitur quispiã, quĩnam Dominus, quum nũquam parcat ex parte tantũ, sed peccata pœnitentiam agẽtium dicatur in maris profundum proiicere, ne vnuquam veniant in eius cõspectum Miche. 7. 19. iam vulnus istud refriccate velle videatur. Idcirco spiritus mendacis conducticia mancipia libenter persuaserint, Dominum vti prius Apostolatũ instituerat cap. 20. 21. nunc etiam in hac manifestatione in D. Petri persona (veluti ratum facitenẽ quod erat ipsi pollicitus,) Matth. 16. 18. Petrum instituisse & declarasse Apostolum tuum & vicarium in vniuersum terrarum orbem. Ad quorum argumenta singula, quæ sibi ex hac historia vili sunt erucere, paulò post respondebimus. Notãdũ interim ex interrogationibus quibus discipulum suũ Dominus cõpellat, vel omnium oculis perspicuẽ sabuci, quemadmodum veteres interpretes hac in re nobiscũ confentiant Domini scopus.

scopum fuisse, quom discipuli sui præ cæteris omnibus opera vellet uti, eundem in pristinum statum redintegrare: & sua diuina prudentia rem istam sic administrasse, ut tres illæ abiurationes teste sint tribus expressis solennibus & publicis confessionibus: minimè quidem quasi non prius illi condonato lapsu, sed quò Petrus ipse in obeûdo suo munere triplici quadam redintegrationis forma confirmatio esset, & discipuli, totaque etiam Ecclesia, lapsum illum sic rectorum intelligeret, ut in posterum nõ exprobarer, nec de eius vocatione vel doctrina dubitaret, aut notam vllam ei inureret. Quibus ut par est positis, iam ad nostri contextus expositionem accedamus, & quomodo ad hunc omnia scopum referantur, demonstremus.

Dominus igitur post cibum prior ipse Petrum vltro compellauit, ut ab eius sola & unica bonitate fauorem hunc esse profectum nominamus, tam primæ vocationis discipuli, quàm eorum omnium quæ deinceps illâ secuta sunt: nisi fortè dicatur, Petrû bene vsum priore gratia, Dominum ad secundam ipsi cõferendam inuitasse: quod nobis libèter persuaserint, qui docent bona regenerantium opera esse meritoria cõtinuationis aut ampliationis fauoris Dei: cui, saltè in hoc exẽplo, opinioni nullus locus est. Ac proculdubio verû istud reperitur in nemine: minimè quidẽ quòd Dominus nõ augeat dona sua in iis qui prioribus fideliter vtuntur. Mat. 25. 23. sed quòd hoc augmentum

*Sola Dei
gratia est
initium, me-
dium & fi-
nis salutis
electorum.*

ab eadem gratia gratuita promanet, non autē ab ullo cuiuslibet bene operantis merito, vel ipsa teste Ecclesia, Psal. 44. 4. & 115. 5.

*Exemplar
perfectissi-
mum eius
cura quam
pastores o-
portet gere-
re in uarum
uicū, & ma-
ximè aberrā-
tium, duo ta-
mē extrema
fugientes.*

Eodem exemplo docemur etiam, fidos Dei seruos exemplū solius veri pastoris in hoc sacrosancto ministerio imitatos, oportere tanta cura & studio deuias oues in viā reducere (immo etiam quorū deplorata esse uideretur salus) ut primū, si fieri potest, lapsus eorum preueniāt: quōd ipse Dominus Petri lapsum preueniēs docuit. Mat. 26. 34. & quale pastoris officium describitur, Ezech. 33. 8. Quo si nihil promouerint, nō tamen desinant aberrantē insequi, donec inuentā, si fieri potest, & in humeros iniectā, in gregē reducāt. Ideo dicebat Apostolus ille fidelis, Quis offenditur quin ego yrar? 2. Cor. 11. 29. At hic extrema duo caueda, Nā ut quidam aded sunt seueri ac tetrici ut miferos peccatores statim in inferos detrudant: contrā quidam aded sunt mites ac faciles ut quā scalpere & fricare scabiē oportebat, palpent & mulceant. Sin quærat aliquis, quis hic modus adhibendus, aio duo hic maximè requiri ad huius medicinæ temperamentum, morbi nimirum veram notitiam, ut nec minor quàm sit efficiatur, nec aded grauis ut eū æger immedicabilē existimet. Deinde cognoscendus laborantis status, ne uideatur empiricorum similes, eandem omnibus medicinam propinantiū, aut sutorū cuilibet pedi eundem calceū aptantiū. Quamobrē singularis à Pastoribus diligentia & cura requiritur, & talis cū ouibus

ouibus cōmunicatio, vt omnes ex nomine cognoscant, quantū fieri potest ac debet. Ioh. 10. 3. Ad quod officiū faciendū, nemo satis ardentē potest à Domino spiritū discretionis petere. 1. Cor. 12. 10. ne sacrosanctū ministeriū iudicio nostro leui vel seueriori subiiciamus: sed ingenium nostrum contrā subiiciamus & accommodemus ad ædificationem singulorum, siue consolemur, siue corripiamus.

In hunc vsum sacrarum historiā accurata lectio est necessaria, inter quas hæc in primis ostendit non admittendos in Ecclesiæ administrationem eos qui peccatis omnibus vnā priuatam admonitionem sufficere volunt, abutentes Domini verbis de priuatis & occultis lapsibus, Matth. 18. 35. nullum discrimen constituentē inter publica peccata cum offendiculo Ecclesiæ, & priuatos lapsus: nec inter admonitiones pastorales & Ecclesiasticas, id est quæ sunt cum cognitione & iudicio seniorum in cœtu, quem hodie vocant, Constitutori. Scimus enim quid contrā Paulus statuerit, 1. Timoth. 5. 20. & quod in hoc ipso Petro exemplum statuerit, Galat. 2. 11. & 14. Porro si discipulum suum, cuius culpa fuerat tam momentanea, quique tam multis modis suam pœnitentiam testatus erat, Dominus tamen iterum examini subiecit, & eò adduxit, vt contraria peccato confessione condemnaret, & quidem in tali cœtu, quo quæso fundamento offendiculorum plenam vitam agentes de censuris Ecclesiasticis con-

*Eorum qui
qualibet
peccata priu-
uatiuim repre-
hendi vel-
lent.*

quererentur, quum ne cogitauerint quidem de culpæ suæ agnitione? Quin etiam quibus hanc Deus gratiam concessit, vt serio peccatorum sensu afficiantur, & omnibus effectibus suam illam *μετάνοιαν* testentur (si verè & ex animo cupiunt offendiculum suum aboleri & inædificationem eorum quibus offenderint immutari, immo totius Ecclesiæ) magnopere falluntur, & in seipsos peccant, nisi patientur se cum agi, quemadmodum Dominum hic egisse cum suo discipulo videmus, vt Deo sua laus ubique tribuatur.

*Numquam
obliuisci de
bemus pec-
catorū, quo-
rum Deus
ipse est obli-
uus.*

En igitur quomodo hic se cum insigni moderatione Dominus gesserit (qui nobis proponitur in se simili tanquam exemplar perfectissimum) ita Simonem alloquitur, Simon, fili Ionæ, diligis me plus quam isti? Et hoc quidem non ignorans quærit, sed sui discipuli conscientiam, & moderatè tamen vellicaturus: omnino Petro sibi in memoriam reuocante, vltimis illis vocibus admonito, quæ temerè & parum circumspectè verba illa profudisset, Matth. 26. 33. *Etiam si omnes offenderint in te, ego non offendar.* Attamen iam hic lapsus illi condonatus erat. Hinc itaque discamus singulis momentis Deum orare vt nostros lapsus omnino tradat obliuioni. Verùm quum ex memoria nostra tã facile effluant eius erga nos beneficia, sanè opus est nobis aures ab ipso vellicari, immo stimulis ad motis nos excitari, vt eorum memoriã recolamus, atque ad eò vt refricet iam obductas cicatrices: nos
verò

verò vicissim oportet exemplum imitatos ma-
 gnorum illorum Dei seruatorum, putà Danie-
 lis, Dan. 9. 5. & nostri Apostoli 1. Timoth. 1. 13.
 & 15. & 1. Corinth. 15. 9. nunquam peccatorum
 licet condonatorum obliuisci: quo fiet vt tum
 in tanto beneficio agnoscendo sinus diligen-
 tiores, tum in cauendo magis solliciti ne rur-
 sum in eadem præcipites feramur. Quoniam
 verò plerunque secus facimus, sciédum à Deo
 nos magnam gratiam consequi, quum eorum
 quæ obliuioni tradideramus memoriam refri-
 cat, siue percussa intus tantum nostra consci-
 entia: siue per alios, qualescunque sint, & quocum-
 que tandem affectu ducantur admonita. Tan-
 tum abest igitur vt nobis recalcitrandum sit,
 vt contra Deo gloriam dare nos oporteat, Pe-
 tri exemplum sequutos, & gratias agere quòd
 non patiatur nos veterno sopitos interire,
 licet plerunque per quos excitamur, parum
 sint de nostra vel salute vel consolatione sol-
 liciti, tantum abest vt occasionem habea-
 mus conquerendi, quum per eos admonemur
 quibus animarum nostrarum cura commissa
 est. Quòd verò quidam patiuntur quidem scal-
 pro suorum vulnerum cicatrices scalpi, sed
 secundam manum ac multò minus tertiam
 ferre possunt, delicatulos istos velim ex Do-
 mino sic cum vno ex dilectissimis ipsis disci-
 pulis agere discere, quid hic sibi faciendū sit.
 Tum enim dicitur quidem Petrus apud se
 contristatus, sed non aduersus Magistrum
 suum exacerbatus. Quamobrem tristitia

illa nihil aliud fuit, nisi ægritudo quædam animi, quodd tum Domino, tum suis con-
discipulis nimis magnum argumentum præ-
buiſſet ter illum interrogandi, prius quàm
verbis eius acquieſceret: vt hic inter præci-
puos fructus ipſius Reſipiſcentiæ non im-
meritò ſit numerandus, tantùm abeſt vt no-
xium illi fuerit iſtud tertio repetitum exa-
men.

*Exemplum
modi qui eſt
adhibendus
in pœnitentiam agen-
tium exami-
ne.*

Viciſſim verò conſiderandus nobis in hoc
examine modus què Dominus adhibuit, nul-
lis additis ad diſcipuli pœnitentis reſponſa
verbis acrioribus aut exprobrationibus, ſed
contrà, quodd diſcipulum indigere conſolatione
ne potiùs & conſolatione cognosceret, quàm
vllò acerbiore medicamèto, reſpõſis eius ac-
quirit, etſi voluit illa ſæpius iterari: & quod
maius eſt ſua gratia ter erexit: quemadmo-
dum terna abnegatione prius exciderat: quod
tam ipſi quàm eius ſociis ac toti Eccleſiæ de-
buit prodeſſe vſque ad ſæculorũ conſumma-
tionem.

*Quàm ne-
ceſſe ſit cor
noſtrũ exami-
nari,
Deum amet
necne.*

Itaque Petri reſpõſiones ſunt ſigillatim ex-
pendendæ, & Domini viciffim in ſingulas cõ-
cluſiones. Sed priùs hic executiendæ Domini
ſic Petrum compellentis interrogaciones. *Si-
mon, fili Iona, amas me?* Quæ tanè minimè
ſunt ſciſcitantis verba, ita ne ſe res ha-
bear, necne, ſed eum quem alloquebarur
excitantis ad ſeriò de iis cogitandum, & eli-
cienda ex eius ore quæ præſentibus condiſci-
pulis inferuient. Atque ô vtinam hæc Ieſu
Chriſti

Christi verba singulis horis ac momentis nostri cordis aures ferirét. Deusque nobis hanc gratiam concederet, vt cum Petro sincerè possemus respondere, veriti ne fortè ante ipsius tribunal stantes non interrogemur an ipsum amemus, nec-ne, sed condemnationem auferamus prout ipsum vel amauerimus, vel amare simulauerimus. Nam, obsecro, quo magis vrgemur. Neque verò nobis solis hæc admonitio debet inseruire, quòd habere pacem in conscientiiis nequeamus, nisi de Dei amore certi simus: & vicissim nostra in Deum charitas sit testimonium eius erga nos dilectionis, velut effectum nos ad cognitionem causæ suæ deducit: sed iis omnibus qui ad functiones aliquas, priuatas aut publicas vocantur, si modò felicem aliquid ex ipsis exitum exspectamus. Est enim illud fixum ratumque, Deum comitantem eos à quibus amatur, etiam benedicturum viis ipsorum, vt de Iosepho dicitur, Genes. 39. vers. 21. & 23. contra verò maledicturum improbis & omnibus ipsorum operibus. Hæc igitur primum esto caput obseruandum in iis qui ad publicas functiones vocantur, immò & in omnibus negotiis, vt ad eas pij ac religiosi homines promoueantur, quatenus illa prouideri possunt, vt Dauid pulchrè cecinit in eximio illo Psalm. 101. nec tamen bene semper ad vsum reuocauit. In primis autem quum agitur de sacrosancto ministerio, locus esse debet huic obserua-

tioni. Nam quò pluribus donis quispiam ornatus est, velut scientiæ & aliorum donorum, eò maior adhibenda cautio in istiusmodi homine vocando ad tale munus, nisi Dei amor dona illa comitetur & exornet, qui solus est vera amussis ad quam bona omnis conscientia est examinanda. Id ipsum nos Christus in hac historia docet, suum Apostolũ, & tertio quidem interrogans priusquã in Apostolatũ rediaret: quemadmodum etiam Spiritus sanctus nos docturus notas quibus discernantur ij quorum animo Dei timor & charitas infedit, & radices altas egit ab impiis & Dei contemptoribus, elegantem descriptionem proposuit. i. Tim. 3. & Tit. 1.

Cur Petrus non ad interrogatã Domini interrogatorem responderit.

Accedamus igitur ad Petri responsiones, quarum duæ priores fuerunt, Etiam Domine, tu nosti quòd amem te: tertia verò, Domine tu omnia nosti: tu nosti quòd amem te. Videmus autem Petrum semel atque iterum non ad integram interrogationem respondisse, quippe Dominus non tantum ex Petro quesiverat, an ipsum amaret, sed addiderat, *Plus quàm alij discipuli.* Intellexerat sanè causam Petrus cur istud adderetur, nempe quòd memoriam illi refricaret quàm temerè prius iactasset se non tantum sequi Magistrum paratum, & pro illo vitam profundere: sed etiam addidisse, cessantibus aut contrariis facientibus reliquis, se tamen perrecturum. Maluit igitur Petrus hanc culpam tacendo fateri quàm ulterius respondere. Alteri verò parti sic responderet, vt quum animad-

animaduerneret Dominum non dixisse, Mé-
ne amasti, sed An me amas, & his verbis eius
resipiscenciam satis clarè admittere, velut ar-
ripuerit Domini verba. Præterea, dum facit
Dominum suæ responsionis iudicem, ostendit
se Iesum Christum non tantum vt verum
hominem à mortuis suscitatum, sed etiam ve-
rum Deum ac cordium scrutatorem agno-
scere.

Ne verò nobis persuaderi sinamus Perrum
hic de se profiteri perfectum amorem Domi-
ni, qui de nullo mortalium dici potest, excep-
pto Domino nostro Iesu Christo: sed amorem
sincerum discernere à ficto & simulato his ver-
bis voluisse: quæ de nostra fide & spe & aliis o-
mnibus donis, quæ Sp. S. Dei Filius largitur,
sunt etiam intelligenda.

Hoc Petrus testatûr facturum, se ex animo lo-
quutum ostendit, quum dictorum suorum iudi-
cem eum constituit qui falli nescius est: facile
quidem dictum verbum, & quo verè Deo debi-
tus honor redditur, & in veritatis solio Deus
collocatur, sed de quo seridè cogitandum prius
esset quam efferendum. Nam qui rem falsam
aut incertam affirmare & cõprobare nititur
his verbis, Deus scit (quod nimium frequen-
ter in ore omnes habent) licet alia iurisiu-
randi formula non accedat, horrenda se
blasphemia polluit, Dominum abominan-
da impietate transformans, in omnis men-
dacijs & falsitatis auctorem. Et si verò no-
bis hic sermo non excidat, tamen oportet

*Maximè
ser te def.
vni sincerè
& omnino
perfectum.*

*Maximus
ac nimium
frequens
abusus ho-
rum verbo-
rum, Deus
scit.*

nos singulis horis & momentis sciētes Deum
audire, videre & nosse omnes nostras cogita-
tiones: quarum, quum illi placuerit, & iudex
& vindex futurus sit, ita coram ipso præfer-
tim tantaque cū sinceritate ambulare, vt cor-
de non aliud premamus quàm quod ore
proitemur, & contrā Domini præsentia cor
nostrum & os cum recta bonaque conscien-
tia regat.

*Hoc Iesu
Christi, re-
spōso totius
Euangeliij
ministerium
continetur.*

Iam Domini paucorum quidem verborum
responsum, sed admirandæ bonitatis plenum
audiamus. Nam præterquā quòd suæ pristinae
dignitati tribus repetitis interrogationibus
restituatur vnū ex suis præcipuis discipulis, qui
ab eadē toties repetita abnegatione exciderat;
his pauculis verbis totius sacrosancti ministe-
rii summā cōplexus est, tā eorū quibus admini-
stratur respectu, quā qui illud ministrat: in-
gēs sanè thesaurus, lōgè ipso cælo ac terra, to-
tāq; præsentī vita pretiosior, qui pauculis istis
verbis continetur, *Pasce oues meas, & Pasce
meos agnos.* Et quidē hic quatuor verba sunt
tantū, sed apud Euāgelistæ Græcū textū, quin-
que: vox enim Pascendi respōdet duabus Græ-
cis *βόσκων* & *ποιμαίνων*, quorū illud significat
simpliciter pastum præbere, hoc verò quiddā
amplius significat, nempe totius gregis guber-
nationem & administrationem.

*Vnde Pa-
scendi vox
pro Guber-
nare caper-
is interpretari.*

Quòd ad Pascendi vocabulū attinet, quod
huic voci Pastus respōdet, quo Domini Verbū
intelligitur: & vocem Gregis, quæ tribuitur
sancto Ecclesiæ cœtui, sacra Scriptura, atque
ad eò

adeò veteres historiarum omnium nationum fidem nobis faciunt, agriculturam, quae posita est in terra colenda & pecorum cura, fuisse hominum primas artes, donec primum ad commodum & utilitatem hominum, deinde etiam ad luxum multae aliae inuentae sunt, & quotidie inveniuntur, aliae quidem utiles ac necessariae, aliae vero superfluae, & tantum iis commodae, qui ut sese oblectent tanquam ad voluptates tantum nati, otiosam vitam ex pauperum laboribus agunt.

Verum tamen, vox illa Pascendi, quum de inuere dicitur docendi salutis doctrinam, docet primum ad hoc munus electum, non ad delicias aut otium vocari, sed contra ad perpetuum corporis & ingenij studium ac laborem. Deinde licet respectu rerum earum de quibus agit, & scopi ad quem collimat, rerum omnium humanarum dignitate hoc munus longe superet, tamen a mundo haberi non tantum abiectissimum & vilissimum, sed etiam maxime exosum esse, & persecutorum crudelitati vehementer obnoxium: adeo ut non magis istis pastoribus & eorum ouibus conueniat cum mundo, quam inter se conueniunt lupi, leones, tigres, & aliae istiusmodi ferae, & boni pastores cum suis gregibus. Huius rei fide tota Ecclesiae veteris historia facit: quam ob causam Dominus cum vero Christianismo crucem coniunxit: tum Pastorem, tum etiam ovium respectu, qua de re sumus paulo post pluribus acturi. In praesentia vero diligentius nobis expendendae voces Pastoris & pascendi.

Primum igitur verus & vnicus huius Ecclesiae

*Vox illa
Pascendi no-
satum huius
muneris p-
das et il-
lus contem-
p-
num huius
seculo respe-
ctum.*

Iesue Chri-

*flus proprie
verus &
unicus est
paster huius
gregis.*

*Quod sit ve
rorum Pa
storū opus.*

Pastor esto Dei Filius Iesus Christus, in quo he
oues electæ sunt ab æterno, ex Patris benepla
cito. Ephes. 1. 4. & 5. à quo suo tempore voca
tur. Ephes. 1. 9. Esa. 54. 13. Ioh. 6. 45. sicut suos Ap
ostolos elegit immediate, Iohan. 20. 21. & dat
Pastores & doctores ad coagmationem san
ctorum. Ephes. 4. 11. & 12. per ostium intrantes,
quæ legitima est Electio, cuius regula nobis
proponitur. 1. Tim. 3. 2. 3. 4. & Tit. 1. 7. 8. 9.

Quodnā verò Pastorū istorū opus est? Lo
qui ipsos oportet. Ad hoc enim missi sunt, sub
maledictionis pœna, si secus faxint, Rom. 1. 14.
1. Cor. 9. 16. & sic opponuntur canibus mutis,
Esa. 56. 11. At quod verbū ipsorū esse oportet?
Verbum reconciliationis, 2. Cor. 5. 18. omnium
Dei arcanorū dispensatio. 1. Cor. 4. 5. nepe Iesus
Christus pro nobis crucifixus, 1. Cor. 2. 2. Et
hāc quidē ipsorū orationē, qua salutis doctri
na profertur, nullo verborū apparatu, nulla fu
cata eloquētia, nec humana sapiētia, simplice
esse oportet, eius vnus virtute nixā, qui ea quæ
stulta sunt in mūdo elegit, vt pudesfaciat sapiē
tes, & quæ sunt infirma in mundo, vt pudesfa
ciat robusta. 1. Cor. 1. 27. & 2. 1. 4. Verbum istud
præterea singulis applicandum & distribuē
dum, non icione aut frigide, sed ita propolita
doctrina, vt cōtradictēs cōuincantur, Tit. 1. 9.
& morum obedientia vt aberrantes à recto,
corrigantur, 2. Tim. 3. 16. vt nihil subterfugiat
eorum quæ conducunt, Act. 20. 20. sermonem
prædicent tempestiue, in tempestiue innter, ar
guant, obiurgēt, exhortentur cū omni lenitate,
& do-

& doctrina. 2. Tim. 4. 2. Et, quod maius est, Pastorem oportet non tantum in genere sui gregis curam gerere, sed etiam nosse singulas oves, & nominatim cōpellare, Ioh. 10. 3. publice & per singulas domos, nocte & die, Act. 20. 31. oves aberrantes requirere, Matt. 18. 12. multarum vulnera ligare, laborantes confirmare, Ezech. 33. 16. Quemadmodum autem pascua hæc ad aquas limpidas esse oportet, sic Pastore gregi suo morum exemplo præire decet, 1. Pet. 5. 3. Denique postulat boni Pastoris officium ut tanto suas oves amore complectatur, ut vitam pro ipsis sit paratus exponere, ad boni Pastoris illius exemplum. Ioh. 10. 12. alioquin hoc munere prorsus illi abstinendum.

In primis autem istud obseruandum est, eū *Pastores sunt magni illius Pastoris & Domini procuratores.* qui propriè solus & verus Pastor est, non dixisse Petro, Pasce tuas oves, aut tuos agnos, sed, Pasce meas oves, & meos agnos: & ita fecisse testatum, se nec vendere nec permittere suas illas oves aut agnos Pastorum arbitrio, sed se vsum lactis ipsarum concedentem ipsis, 1. Cor. 9. 7. & quidem moderatè, 1. Tim. 6. tradere tantum custodiendas, quarum reddenda sit ratio: quando quidem certis finibus potestas circumscripta sit, quam ampliari vel restringi nefas sit, ut loquitur Dominus apud Ezechiel. 33. tantum abest ut dominium in illas acceperint. Hoc ipse Paulus testatur 2. Cor. 1. 24. & Dominus Petrus. 1. Petr. 5. 3. immo summus ille noster Dominus Pastor Pastorum & vniuersi gregis, eò vsq; se demisit, quatenus se ministrum cir-

cuncisionis agnouit, vt sapius palàm profef-
sus fit, se nihil ouibus proponere quod non à
Patre prius accepiffet.

*Diligentif-
simos quos-
que Paflo-
res oportet
maximum
defectum
agnoscere.*

His omnibus sic, vt par est, ritè expensis, ni-
fi perire volumus, nos, inquam, quibus Deus
hoc onus impofuit, eo nos honore afficiens vt
tanti tamque pretiofi thefauri administratio-
nem nobis commiferit, quem tanti redemit,
quid ad hæc dicturi fumus? Dicam nõ sine ma-
gno dolore. Nos omnium primos quàm plu-
rimorum defectuum ingenuè fateamur & a-
gnoscamus reos. Nam etfi per Dei gratiã verè
possumus affirmare, nos hæctenus puram ver-
bo Dei comprehensam veritatem prædicasse,
& etiamnum hodie prædicare, quid tamen
præstitiffe nos dixerimus, fi quæ nostræ partes
fuerint inſpiciamus? Vbi zelus, vbi cura, vbi
studium pastorale? O Deus Optime condona,
ex immensa bonitate, nostros defectus: nobis
bonam & rectam conscientiam conserua: im-
ple nos tuę glorię zelo: in nobis adauge scien-
tiam, prudentiam, charitatem, constantiam
virtutesque fimiles ad tatum onus sustinendũ
necessarias, denique nostris laboribus facilis
ac beneuolus benedicto. Vos verò, qui hodie
personam ouium sustinetis, Deo vestros pa-
stotes assiduis precibus commendare ne defi-
nite, quò sic ab ipso regantur, vt ipsi bene vos
regant, vt tandem vltimo illo & maximo die,
summus & vnicus Pastor nos agnitos in verũ
suum ouile recipiat, quotidie miseris suis ouibus
ereptis è leonis rugientis faucibus, &
omnibus

omnibus mercenariis ac falsis Pastoribus, tandemque omnibus suis & nostris aduersariis. Et hæc quidem de Pastoris nomine hæctenus.

Ouium verò nomen quòd attinet, Dominus ipse est eius expositor, Ioh. 10. 27. hoc nomine vocans eos omnes qui vocem suam audiunt & sequuntur, vt vitam æternam det ipsis. At quoniam multi ad conuiuium inuitantur, qui tamen non accedunt, quorù mentio fit in parabola, Luc. 14. 18. multòq; plures sunt vocati quàm electi, Mat. 22. 14. immo plerunque contingit Dominum mittere suos seruos ad eos qui magis indurantur eo verbo, vel ipsis Moyse & Aarone testibus, Exod. 7. 3. & 4. & Esa. 6. 9, & 10. & maxima parte Prophetarum: immo ipso teste Prophetarum omnium principe, quem scimus lapidè illum angularem ab architectis reiectum, & lapidem offendiculi populo, à quo tamen priore maximè decuerat ipsum agnosci, Luc. 2. 34. & Esa. 62. 2. idcirco quum agitur de sacrosancto ministerio, vox ista Ouis non est adeò angustè accipienda: sed Pastores oportet, Dei relinquentes prouidentia arcanam & intimam cognitionem verarum ouium à falsis, verbum prædicare promiscuè omnibus illud audire cupientibus: immo postulat ipsorum officij ratio vt eas quæ gustum omnem amiserunt etiam inuitent.

Et quidem hac in re certus quidam ordo est obseruandus. Primùm igitur non eadem est ratio vocationis Pastorum & Doctorum & Seniorum, atq; olim Prophetarum, Apostolorum

Ouium istud vocabulum strictius accipitur apud Deum quàm apud Pastores.

Hæc voces Ouium & Gregis aliter attributa sunt Prophetis Apostolis & Euangelistis, quàm hodie de Pastoribus, doctoribus & senioribus dicantur.

& Euangelistarum.

Nam Prophetæ quidem, quemadmodum immediatè vocabantur à Domino, sic ad hos vel illos loquebantur, vt Dei Spiritus ipsos dirigebat. Apostolis verò mūdus vniuersus fuit, velut prouincia, duce Spiritu Sancto, sic tamen officio suo defungentibus ne alter super alterius fundamento ædificaret. Euangelistæ verò nullum quidem certum locum fixum ac constitutum habuerunt, sed tamen non vt Apostoli hūc illūc excurrerunt, sed prouinciis inseruierunt, prout ab Apostolis in has vel illas mittebantur: quod satis conspicuum est ex Actis & epistolis Apostolicis. Pastoribus vero Doctoribus & Senioribus certæ quædam Ecclesiæ sunt assignatæ & priuatim commissæ, quod facile conspicitur ex Act. 20. 28. & 1. Pet. 5. 2. vt sic institutum ordinem nemini fas sit violare.

*Quæ canne-
nientia in-
ter oues na-
turales qua-
drupes
& oues spi-
rituales
gregis Do-
mini.*

Deinde magna est obseruanda nobis differētia inter oues quadrupes, & eas de quibus hic agimus oues Dei Spiritu renatas. Ioh. 3. 6. capita sursum in loca cœlestia tollentes Colo. 3. 2. victum & pastum habentes è rore cœli, & ex vtero auroræ natas. Psal. 110. 3. Nihilominus quum Deo visum sit ita suos filios nuncupare nomine ouiuū, nō temerè prætereunda est conuenientia inter animalia illa quadrupedia, & veros Dei filios. Porro nemini mirū videri debet homines hīc à Deo remitti ad bestias, ex quibus officium suum discāt: quemadmodum ad asinos ablegamur, præsepe nostrum agniti-
turi.

turi. Ef. 1. 3. & ad hirundines & istiusmodi aues
 vt salutis nostræ tempus agnoscamus. Ier. 8. 7.
 & ad passerres, quorum exemplo aduersus in-
 credulitatem & diffidentiam corroboremur.
 Matth. 6. 25. & 26. præter alia non pauca istius-
 modi Scripturæ loca. En cur etiam hoc loco,
 propterea quòd per peccatum nascimur, non
 ratione homines præditi, sed alij brutis ipsis
 stupidiores: alij, & quidem maxima pars, san-
 guinem aliorum plus quàm tigres aut leones
 sitientes, feri & indomiti homines, Dominus
 dicitur in suis operatus per suum spiritum, eos
 in oues transformare: quum hoc animal sit in-
 ter cætera mansuetum, simplex, placidum, tra-
 ctabile, non vehementer clamosum, nõ mor-
 deat, non perat cornu vel vngulis, sed summæ
 vtilitatis, ac nulli noxium: immo ne resistens
 quidem lanionibus iugulum petentibus: quæ
 omnes conditiones ad viuum nobis represen-
 tantur in omnibus sanctis viris, quorũ historie
 conscriptæ sunt, & in primis in eo qui omnis
 perfectionis est exemplar, & quo nos oportet
 indui, Rom. 13. 14. qui mille modis indignissi-
 mis laceffitus & contumeliis proscissus, non
 modò malũ malo nõ repedit, vt ad lanienam
 etiã ductus, ne os quidem ad destruendum a-
 peruerit, quin etiam pro iis seruandis precatus
 sit à quibus Cruci affigebatur, Luc. 23. 33. vt nõ
 abs re clara voce hoc ediderit, Discite ex me,
 quòd mitis sim & humilis corde, Matth. 11. 33.
 Hæc igitur nobis in sacri simplicitas tâtopere
 commédatur, non vt bestiis simus similes, sed

omni malitia vacui simus, & placido pacatōq;
 ingenio simus. Deniq; paciētia illa est magno-
 pere nobis in sacris cōmendata. Accipite verō
 descriptionem in genere huius veri ouiu gregis,
 Esa. II. 9. Non nocebunt & non occident
 in vniuerso monte sancto meo: quia repleta est
 terra scientia Domini. Et eōdem præterea ca-
 pite Propheta, vers. 6. 7. & 8. vim & efficaciam
 monstraturus Spiritus Dei, futuram inter eos
 qui Christiani dicuntur, sic loquitur, Habita-
 bit lupo cum agno, & pardus cum hædo accu-
 babit, vitulus & leo, & ovis simul morabun-
 tur, & puer paruulus deducet eos. Vitulus &
 vrsus pascentur: simul requiescēt catuli eorum
 & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabi-
 tur infans ab vberibus super foramine aspidis: &
 in cauernam reguli, qui ablatū fuerit, ma-
 num suam mittet.

*Detestan-
 dum pro-
 uerbum,
 Qui ouem
 simulat à
 lupo vo-
 ratur.*

En, inquam, veram imaginem verę Ecclesię
 re ipsa & nomine. Hic autem omnino cauē-
 dum falsissimum & perniciosissimum illud
 prouerbum, Qui ouem simulat à lupo deuoratur.
 Nam contra quotquot de hoc mundo
 sunt, velut in vnguibus & faucibus magni il-
 lius Leonis prædę inhiantis, & animas ac cor-
 pora illorū vorātis versantur, quibus si parcat
 ad tempus, cōsultò id facit, vt alios cū aliis cō-
 mittat, & mutæ laniens exponat, ac cū ipsis,
 tanquam cum muribus feles, colludat. Vnica
 autem hominibus via est ex eius faucibus sese
 eripiendi, si fiant oues eius gregis de quo hic
 agimus, sub magni Pastoris illius tutela & præ-
 sidio

fidio qui nullam vnquam perdidit à patre sibi commissam. Ioh. 6. 29. & 18. 9. licet eas mittat velut in medium luporum, Matth. 10. 16. sed sub tam tuto præsidio psal. 61. vt nulli tutiore loco sint quàm qui prorsus derelicti fuisse videbantur. Matth. 10. 38.

Sed quid ego sum ad ista dicturus? aut unde facturus initium? aut vbi desinam si quales sumus dicere tentauero: nos, inquam, qui Ecclesiæ reformatæ nomen ementimur coràm Deo & hominibus. Nam obsecro, nonne maiore in dies infania laboramus? contumaces sumus? variis nostris concupiscentiis & voluptatibus inseruimus, & malitia & vitio pleni, digni quos omnes oderint, quum alij alios oderimus? Tit. 3. 3. alij alios lacerantes & deuorantes, Gal. 5. 15. Annon denique nostrarum virtutū hæc sunt insignia, iniustitia pleni, scortatores, impij, auari, maligni, inuidi, cædibus, rixis, toti ex fraudibus cõsuti, sycophantæ, obtretractatores, Deum odio habentes, iniuriosi, contumeliosi, superbi, insolentes, iactatores, malorum inuentores, rebelles parentibus, discordes, ἀσύντοι, nūquam placabiles, sine misericordia, licet quid à nobis Deus postulet minimè nos lateat? An non verò Deus ista cœlitus intuetur? non cognoscit? non vindicabit, non sui iudicij tarditatem grauiore feritate pensabit? Vulpes dolosæ & fraudulentæ, Læstrygones immanissimi, fœneratores, qui domos integras deuoratis, & miserorum egenorumque sanguinem absorbetis: tigres ac

Applicatio huius doctrine ad maximam huius ouilis partem.

leones, qui prædis vestris & rapto ciuitatem
 sanguine repleuistis & quotidie repletis: Vos
 etiam litigatores & litium fautores, quousque
 tandem Domini verbum & fideles eius seruos
 contemnetis? An expectabitis dum magnus
 ille pastor, qui hactenus nostrum stuporem &
 indurationem sua patientia superauit, virgam
 suam abscindat, sicut tandē fecit illi suo vete-
 ri populo? Zachar. 11. 9. An expectabimus do-
 nec ostio clauso nobis dicatur, Abite à me o-
 perarij iniquitatis, non noui vos, Matth. 7. 23.
 An expectabimus donec sedētem in solio iu-
 dicem aspicientes dicamus mōtibz, Montes,
 cadite super nos, abscondite nos à conspectu
 eius qui insidet throno, & ab ira agni? Luc. 23.
 30, Apocal. 6. 16. Sed irriti tunc futuri sunt cla-
 mores. Tunc enim horrendum illud fulgur
 vltimò emittetur in contumaces & indomi-
 tos, Abite maledicti in ignem æternum, qui
 preparatus est Diabolo & eius Angelis. Ec-
 quis autē non tremet leone rugiente? Amos,
 3. 8. Ecquis nouit an hæc hodie vel hoc ipso
 momento euentura sint? An non enim, obse-
 cro, nostris flagitiis ista promeruimus. Non
 cernimus, etiam ante portas, vel ab Oriente
 in Occidentem vsque tela sua ignea Dominū
 hinc inde vibrantē? Annon audimus nostris
 auribus ingentes securium ictus, quibus Do-
 minus distringit, abscindit, euertit dēfissima-
 rum sylvarum arbores? Interea tamen frōtem
 exporrigimus, & cœlū ipsum petimus auda-
 cia. At stabit immotus ille thronus, omnibus
 in il-

in illum impingentibus, elisis & attritis. Agite igitur, nūquid satis aduersus Deum peccatum est? nunquid satis diu aduersus Deum fuimus contumaces? Serio tandem de istis cogitemus, Dei iudicia quisq; nostrum horreamus, in facies nostras procidamus, ac cū Daniele, lōgè meliore occasione dicamus, Peccauimus, iniquitatē fecimus, impiē egimus & contumaces fuimus, & recessimus, & declinauimus à mādatis tuis ac iudiciis. Non obediuimus seruis tuis Prophetis, qui loquuti sunt in nomine tuo, regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis autem cōfusio faciei, Daniel. 9. En fratres, qualē hodie nostrā orationē esse oporteat, aut nunquā: immò vereor ne fera nimis hęc pœnitentia futura sit. Quicquid autem contigerit, etsi ego cū meis collegis eandem meritò vobiscum pœnitentiam imploramus, coram Deo testamur hodie nos monendis vobis non defuisse, & animas nostras liberasse. Deus verò de nobis & vobis statuatur, sicut ipsi visum fuerit.

Supereſt iam vt excutiamus fundamenta eorum qui, vt caput illud suum imaginarium, stabiliant, à quo reliquum corpus non minus fanaticum suum sensum ac motum trahit, hęc verba ex sua sententia detorquent: quasi Dominus prius institutis suis Apostolis Ioh. 20. 21. & 22. in ipsorū omnium præsentia, iam in hoc minore cœtu Petrum declararet & ordinaret caput totius Ecclesiæ, & solum vni-

*Responsio
ad eorum
obiectiones
qui Papa-
tum ex istis
stabilire
nituntur.*

*Prima ob-
iectio ex
verbis Pe-
tri, Pasce
oves meas.*

uersalem vicarium repræsentantem in terris Iesum Christum cum similibus aliis multis intolerandis blasphemis. Primum igitur dicunt, nulli ex Apostolis alij quàm Petro dictum, & quidem tribus repetitis vicibus, Pasce meas oves. At falsum hoc. Nam omnibus Apostolis dictum est, primum quidem quum ipsis apparuit eodem suæ resurrectionis die, Luc. 24. 47. & 78. & iterum eadem ipsa hora, Ioh. 20. 21. ac tertio tandem quum in cælos ascenderet, Matth. 28. 19. Marc. 16. 9. Act. 1. 8. & quidem vsus longè amplioribus dilucidioribus & disertioribus verbis. Sed vt ista relinquamus, quid ad D. Petrum in tantam dignitatem euehendū iuuat in medium id adferre, quod potius illi foret ignominiosum, nisi tectū esset immensa Præceptoris bonitate & misericordia, quū citra controuersiam tertio repetita illa interrogatione Dominus illi tres abnegationes exprobrarit, quas deinceps triplici cōfessione eluit, quā ex ore Petri elicuit, toties illo in Apostolatus sui munere redintegrato?

*Secunda
institia ex
nominibus
Ouium &
agnorum.*

Deinde dicunt hac ouium voce intelligendas Ecclesias peculiare cum ipsarum Pastoribus & Prælatibus vt loquuntur, à quibus gignuntur Agni, id est singuli fideles distinctè considerati, adeò vt, si fides ipsis adhibeatur, reliqui etiam Apostoli, Petro subiiciantur. At quis hanc ipsis allegoriam cōcesserit? Cuius enim satis notum est in tota scriptura, Christianos omnes intelligi nomine Ouium, quæ expressè distinguntur à suis Pastoribus & Conducto-
ribus:

ribus: vt iterum hæ Oues discernantur in eas quæ iam ad aliquam cognitionem peruenerunt, & eas quæ adhuc tenellæ sunt & lactentes velut agni. Qua distinctione Dominus docet quanta cura & diligentia veros pastores oporteat incubere in verbo Domini singulis dissecâdo & distribuêdo, 2. Tim. 2. 15. lacte nimirum adhuc infantibus, & cibo solidiore iis qui concoquendi illius & digerendi facultatē habent, 1. Cor. 3. 2. & Heb. 5. 12. Ac proculdubio valde istud mirandum esset, si tam vera esset hæc expositio quàm falsa est & ridicula, Dominum à discipulis toties interrogatum, quis maior esset inter ipsos futurus, nō recordatum tunc ipsis Petrum nominare, quū contrā, disertissimis verbis doceat, nullum inter ipsos fore dominatum, Matth. 20. 25. Marc. 10. 42. Luc. 22. 25. & contentos esse oportere præsentia spirituali sua, qui verè summus Pastor est & eminet tā inter ipsos quàm totam Ecclesiam vsque ad seculorū consummationē.

Verū, excipiunt aduersarij, nonne satis abundè & perspicuè Dominus Petrum designauit caput vniuersale suæ Ecclesiæ in hoc mundo, quum promisit se daturum illi clauis Regni cælorum, & suam Ecclesiam super hæc petram superstructurū? Matth. 16. 18. At quoties admonuit ipsos ac docuit, tum rationibus tum adductis Scripture locis, tum testimoniis veterum, quemadmodum tunc Petrus responderat, & fidei cōfessionem illam ediderat non priuato suo tantū, sed sociorum reliquorum

Tertia exceptio aduersariorū de hac historia cum promissione Petro facta collata, Matth. 16. 18.

nomine: sic etiã has clauēs, id est potestatem ligandi & soluendi, ac proinde, vt Christus est optimus horum verborum interpres, potestatem remittendi & retinendi peccata in nomine & voluntate eius cuius vnus hoc ius est, Luc. 5. 21. tum nõ vni Petro fuisse promissam, sed omnibus Apostolis, quæ post resurrectionem potestas in ipsos collata est. Ioh. 20. 23. & Marc. 16. 15. & 16. & in Apostolorum persona, omnibus veris pastoribus legitimè vocatis: simul vnum corpus cõstituentibus, quo Ecclesiæ vnitas repræsentatur, quemadmodũ vnus est Deus, vnus Christus, vnum sacrosanctum Ministerium, vna fides, vna spes, & vna salus? Nam veteres Patres, etiam quos iam aliquatenus Episcopus ille Romanus fallebat, id ipsum obseruarunt, donec pro Ecclesiæ totius vnitate Apostolus vniuersalis Ecclesiæ obtrusus est. Et tamen Dominus velut tantum errorem præcaueret, pro eo quod hanc sanctam auctoritatem pollicitus Petro dixerat, Dabo tibi clauēs, in illarum traditione dixit vnã omnibus, Mitto vos vt Pater me misit, & Accipite Sp. S. & Ite & docete omnes nationes, nulla Petri præ cæteris Apostolis facta nominatim menciónē. Quòd autem ad Ecclesiæ fundationem attinet, quis non videt Dominum his verbis, Tu es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam distinxisse suũ Apostolũ omnium nomine loquutũ, à cõfessione quã ediderat, his verbis, Tu es Christus, Filius Dei viuentis? Quũ igitur istud ædificiũ nullo alio

alio quàm Iesu Christo niti possit, Ephe. 2. 20.
 & 1. Pet. 2. 6. quemadmodum ipse Paulus di-
 fertè docet, nullū aliud poni posse fundamen-
 tum quàm vnicum Iesum Christum, perspi-
 cuum est Dominum eo loco Petrum alloquu-
 tum esse vt repræsentantem totam Ecclesiam
 in ea confessione quam ediderat. Quid am-
 plius? si huius administrationis summa posita
 est in Verbi prædicatione, & Sacramentorum
 administratione, vbi tandem inueniemus re-
 liquos Apostolos Petri scholam adiiisse ab ip-
 so docendos, aut Petrum sibi talem aliquem
 in socios dominatum arrogasse? Contrà Hie-
 rosolymis accusatus, & quidem iniuriâ, nonne
 coram Ecclesia facti sui rationem reddit, Act.
 11. 3. & 17. Annon eorundem consilio in Sama-
 riam ipsum cum Iohanne mittentibus obse-
 quitur? Ac quanta Pauli fuisset arrogantia, re-
 prehendentis ipsum Antiochiæ & quidē cor-
 ram omnibus? Gal. 2. 11. & 14. Quorsum etiam
 Petrus de sibi commissa functione maximam
 orbis partem truncasset, Gentes nimirum, cō-
 tentus vt plurimum Euangelio circūcisionis,
 vt Paulus erat præputij, sicut inter eos conue-
 nisse videmus, Gal. 2. 7. & 9. & Dominum ip-
 sum ore proprio præscripsisse talem Paulo
 functionem? Act. 9. 15. & 26. 17. Denique vt i-
 stis concedamus falsò ab ipsis excogitatâ Pe-
 tri in reliquos eminentiam, vnde tãdem pro-
 babunt eam ad successores transiisse, & Romę
 potiùs quàm alterius vrbis cuiuspiã propriam
 esse? Ac denique, si se ita res habet, quo iure

Romanus Episcopus, modò Petri, modò Pauli
 vt libuerit, successorem dicet? Sed quid pluri-
 bus immoramur in istis refutandis quæ nulla
 ratione nec specie rationis nituntur? Paucis i-
 gitur rem totam absoluo, Successorem Petri,
 superioribus omnibus datis & concessis, dici-
 mus oportere non tantùm cathedram, sed Pe-
 tri doctrinam ostentare, quum Dominus sua-
 rum ouium & agnorũ curam minimè ligneo
 vel lapideo pulpito, sed in illo sedentibus ad
 hoc munus exercendum commiserit.

*Quarta
 exceptio
 aduersario-
 rum ex ver-
 bis Christi
 ad Petrum
 indefinitis.*

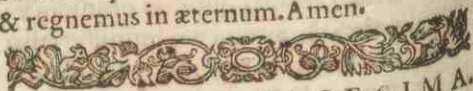
Denique qui caput istud vniuersale tuen-
 tur, hac ratione nituntur, quòd Dominus Pe-
 trum alloquutus non dixit, Pasce meas Oues
 in Oriente vel Occidente, vel alio quouis lo-
 co, sed indefinitè, Pasce meas Oues; vnde infe-
 runt Petrum hìc designatum fuisse pastorem
 omnium Ecclesiarũ sine exceptione. Sed præ-
 ter quàm quòd iam diximus, hæc si ita essent,
 tamè Petro fore tantum illa propria, quando-
 quidem nec hoc loco nec alibi fit vlla mentio
 vel Petri successoris, vel Romæ, vel vllius alte-
 rius vrbis: viros istos bonos saltem affici pu-
 dore oporteret, inter ea quæ indefinitè dicta
 sunt, ab iis quæ vniuersaliter, non distinguen-
 tes, nimium impudente sophismate. Ex istis i-
 gitur Iesu Christi verbis, verè quidem conclu-
 di potest Diui Petri Apostolatam, non fuisse
 in vlla natione regione vel vrbe conclusum: ac
 proinde ipsum Apostolatu suo ab iis spoliari
 qui de Apostolo faciunt Pastorem vel Epi-
 scopum, primum Antiochenum (quod est fal-
 sissimum

sissimum) deinde Romanum: specioso fanè
 pretextu, quòd Roma terrarum maximæ par-
 ti dominaretur. Verùm, quod maius est, quæ
 hic indefinitè dicuntur, alibi vniuersaliter tam
 Petro quàm sociis ac collegis eius his verbis
 committuntur, Ite, & docete omnes nationes,
 Matth. 28. 19. & In vniuersum orbè terrarum
 profecti, prædicate Euangelium omni crea-
 turæ, Marc. 16. 15. quæ si coniungantur cum
 iis quæ hic indefinitè dicuntur Petro, satis di-
 lucidè patefacient, vnum & idem omnium es-
 se munus Apostolorum, eundem Apostola-
 tum, nulli certo loco astrictum, sed in vniuer-
 sum orbem indiuisè: ad quos deinceps Paulus
 decimus tertius accessit, quorum omnium v-
 na fuit dignitas & authoritas ministerialis:
 tredecim illos viros sic regente Sancto Spiritu,
 & quocunque locorum ipsi placuit, mit-
 tente, vt nullus eorum falcè in alienam mes-
 sem miserit, sed fidelem omnes operam hinc
 inde, prout à Domino vocati sunt, strenuè na-
 uauerint. Nihilominus tamen Apostolatus
 Petri Iudæis maximè dicatus fuit, & Pauli Gē-
 tibus, absque vlla æmulatione, auso tamen D.
 Paulo, Deo gloriam tribuēte, de se prædicare,
 se ampliùs quàm illos omnes laborasse, I. Co-
 rin. 15. 10. Quid verò futurum putamus si cō-
 parationem instituamus summi & solius ca-
 pitis veræ Ecclesiæ cum fictitio illo & imagi-
 nario Vicario, & satellitibus eius, aut tota illa
 hierarchia, cum veris pastoribus re & nomi-
 ne? Sed hanc materiam desino pluribus in præ-

*vsus gene-
ralis &
praecipuus
superioris
doctrina.*

sentia persequi.

Hanc igitur illis cloacam relinquentes, quibus tam bene olet, Deum precemur vt ex immensa sua gratia tam eximia documenta quae hac historia continentur altiùs animis nostris infigat, & in primis vt pro immensa sua misericordia fratrum nostrorum reliquias ex illa Babylone eripiat, tot populorum in vltimam perditionem, pastorum inopia, ruentium miseris, ac pro immensa rapacium luporum & mercenariorum multitudine, fideles seruos in messem suam immittat, quibus in dies benedicat, ac tueatur, donec plenitudo temporum adueniat quae constituit, vt cum ipso viuamus & regnemus in æternum. Amen.



HOMILIA VICESIMA.

Ioh. 21.

18 Amen, amen dico tibi, quum esses iunior, cingebas te, & ibas quò volebas: quum autem senueris extends manus tuas, & alius te cinget, & transferet quò noles.

19 Hoc autem dixit, significans qua morte glorificaturus esset Deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

20 Conuersus Petrus videt illum discipulū quem diligebat Iesus, sequentem, qui & ipse recubuerat in cœna illa super pectus eius, & dixerat, Domine quis est ille qui te prodit?

21 Hunc ergo quum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

22 Dicit

22 Dicit ei Iesus, Si velim eum manere donec veniam, quid ad te, tu me sequere.

23 Exiit ergo sermo iste inter fratres, discipulum illum non moriturum: sed non dixerat ei Iesus, Non morietur: sed, Si eum velim manere donec veniam quid ad te.

24 Hic est discipulus ille qui de his testatur, & hæc scripsit, & scimus verum esse testimonium eius.

25 Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mūdum quidem ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros. Amen.



PERITI medici plerunque consueverunt primū ab ægrotis morbos depellere, deinde hoc non contenti diætā aut modum viuendi præscribere, vt in posterum morbos caueant. Idem præstitit Dominus erga discipulum, postquam collapsus e-
 rexisset, ac monuisset sibi in posterum à simili lapsu caueret, non futura pari cōditione, quādoquidem mortem effugerat quam triplici Domini abnegatione merebatur: sed iam serio agendum, & re ipsa comprobandum pluris ab ipso Magistri gloriam fieri quā propriam vitam. Quapropter maturè se ad hoc certamen accingeret, fide & Constantia munitus, quum antea sibi ipsi nimium confidens, vnus ancillulæ voce perterritus collapsus esset. Hic si quis excipiat medicum sic suum agrū

*Ternis illis
 interrogati-
 onibus et
 responsioni-
 bus Domi-
 nus non tã-
 tum disci-
 pulo suam
 derivoluit,
 sed in poste-
 rum etiam
 ne caderet
 prouidere.*

alloquentem, ac redituri periculi & mortis etiam inde sequuturæ præmonentem parùm gratam illi medicinã adhibere visum iri. Aio, verum illud quidem esse in hac morborũ specie sanitatem lædentium, & Mortis quæ vitam eripit, sed non in ea Mortis specie quam hic discipulus erat passurus, qua contrã ad veram vitam & sanitatem aditus patefit. Denique licet Dominus absolutè loquatur, non conditionaliter, vt forte Medicus ægrum pristinæ valetudini restitutum moneret fore, vt ni sibi caueat, & diætã præscriptã obseruet, in morbum immedicabilem recidat: tamen hæc admonitio Domini valde fuit utilis, immo necessaria prorsus huic discipulo, ex veteris illius ac triti prouerbij vsu, tela præuisa minus nocere. Qua ex re percipimus quãtã curã Domino sit salus miserorum peccatorum pœnitentiam agentium, quos alioqui sua gratia indignos poterat reiicere, aut ex parte tantùm illis providere: quæ pluribus mox persequemur.

Quomodo figurato sermone Dominus vsus sit.

Denique Dominus maturè discipulum admonet qua via sit illi deinceps incedendum, vsus aptissima phrasi loquendi, petita à Iudæorum vestimentorum ritu, qui togis longioribus, sicut Orientales populi penè omnes utebantur, vt quoties se ad iter accingerent vestes succingerent. Hic est igitur verborum Iesu Christi sensus, Hactenus succingebas te, & ibas quo volebas, sed veniet tempus quo te alius cinget, id est corpus tuum & brachia vinciet te ad suum, nõ ad tuum arbitrium, ductu-

ru s:

rus: sic indicans ipsum non morte naturali, sed carnificum manibus moriturum. Neque verò dubitandum quin ita contigerit, cuius fidem faciunt multi ex veteribus, nominatim etiam cruci affixum memorantes, quò spectare videtur etiam illa verba, fore ut manus extendat. Nolim autem hæc de re contendere, licet scriptores in circumstantiis plurimum inter se discrepent. Quòd verò de Apostolo, & quidem maximè Iudæorum, factus est Episcopus Romanus, manifesta est falsitas, quum præsertim velint ipsum sedisse, ut loquuntur, Antiochiæ septem annis, & Romæ 25. quod cum temporum supputatione, & Actorum historia non magis conuenire potest, quàm luci cum tenebris.

His itaque partim incertissimis narrationibus, partim falsissimis omissis, redeamus ad verba Domini, in quibus illud nō leuiter prætereundum, moneri Petrum hæc illi euenturam senuisset. Ac reuera à morte Domini ad decimum quartū & vltimū vsq; annū Imperij Neronis, in quē reiicitur mors D. Petri & D. Pauli, intercesserunt anni circiter triginta sex aut triginta septē. Fuit autem hæc præmonitio valde utilis & necessaria Petro, ut primū sciret satis otij de illis cogitādi sibi à Domino cōcedi: deinde ut hanc à mūdo suorum laborum mercedem expectaret: tum ut in mediis illis laboribus & periculis quibuscum oportebat eum luctari, Dei præsentis auxilio fretus ad tempus illud vsque præfixum impavidus per-

*Cur Domi-
nus expres-
serit id Pe-
tro euentu-
rum quum
senuisset.*

staret. Verumtamen in genere tantum de istis
 pramonuit discipulum, ut quemadmodum cer-
 to sciret se quicquid aduersus eum molirentur
 aduersarij, tamē ad longam aetatem peruē-
 turum (cuius eximium habemus exemplum
 Actorum 12.) sic vicissim perpetuo sibi, quum
 eam aetatem attigisset, caueret & paratus ad
 obsequium esset.

*Hac verba,
 Quò noles.
 indicant
 mortem vio-
 lentam. quā
 minime
 fuisset Pe-
 trus electu-
 rus data si-
 bi optio-
 ne: ut nihil-
 minus spō-
 te mortem
 obierit pro
 Domino.*

Sed quaedam occurrit difficultas in verbis
 Domini, ducendum nimirum quo nollet. Nam
 quæ ad Apostolum inde redit gloria si mortē
 inuitus, passus est? Nec enim ipsa mors Domi-
 ni Patri grata, qui solum hilarem datorem di-
 ligit: nec nostra reconciliatio fuisset, nisi cum
 perfecta obedientia coniuncta ad mortem vs-
 que Crucis. Magna verò fieret illi iniuria, qui
 flagris cæsus à Concilio cum sociis, cum tanto
 tamen gaudio recessit, quòd digni habitus es-
 sent qui pro nomine Iesu contumelia afficerē-
 tur, si quis eum suspicaretur aliter affectum
 fuisse vltimo pro Christo supplicio afficien-
 dū. Quamobrem falsissimus ille & plane ridi-
 culus & barbarus tractatus de morte D. Petri
 & D. Pauli, nomine quidem Lini cuiusdam
 vulgatus, (quem Linum volūt primum à Pe-
 tro Episcopum Romæ sedisse) sed ab imperi-
 to quopiam confictus ad libitum indignus est
 cui in fabulosa quadam narratione fides ad-
 hibetur, Dicit enim Petrum, quum se queri
 sciret, Romæque excederet in Iesum Christum
 incidisse, non quidem noctu per intellectualem
 visionem, ut apparuit Paulo, Act. 23. 11. & 27.
 33. nec

*Historia
 falsissima
 de marty-
 rio Dni Pe-
 tri & Pau-
 li, nomine
 Lini Epi-
 scopi Ro-
 mani edi-
 ta.*

33. nec in exstasi, vt eidē Apostolo, Act. 22. 17. & 2. Cor. 12. 2. sed media luce, quē Petrus conspectū sine aliis, vltro citrōq; habitis sermonibus interrogarit, Domine quo abis? (quę narratio prorsus repugnat Apostoli verbis, Act. 3. 1.) Dominū verò respōdissē. Romā proficiscor iterum crucifigendus: quo tanquam oraculo Petrum admonitum, & quasi mortem metuēs fugeret reprehēsum, in urbem rediisse, statimque apprehensum cruci fuisse affixum. En, inquam, fabulam quę peregrinam huic loco quem tractamus expositionem adferret, & in eum fortassis etiam sensum est excogitata. Verumtamen, quamlibet inepta & ridicula, tamē admissa est, cum aliis infinitis istiusmodi ridiculis fabulis, & adeò quidem vt etiamnum hodie Romæ ostendatur locus in quo id gestum affirmant, ante portam Latinam, quam vocāt, adeò fuerunt quidam audaces in confingendis istiusmodi mendaciis, alij adeò faciles & stolidi in iisdem recipiendis, etsi mendacij satis eos arguat idem Apostolus D. Petrus, quum ait Act. 3. 21. Iesum Christum contineri cœlis oportere, nimirum secundū corpus, vsque ad rerum omnium instaurationem: quemadmodum etiam Angeli postquam in cœlum ascēdissent fuerant discipulos alloquuti, & fidei nostræ articulo congruenter, quo credimus vltimo die futurum eius ad nos è cœlis reditum, & non antè. At non mirū est hanc realem & actualem apparitionem ab iis excogitatam, qui sibi persuadent ipsam essentialiter & rea-

liter esse in tot hostiis quot consecrauerint, & quidem in locis infinitis eodem momento. At pro tam indignis commentis, non dubium est quin Dominus istis verbis, Quò noles, intellexerit vincula & violentam mortem, quam opponit plenè libertati quo libet proficiscèdi: ac non tãquam Apostolus inuitus ad mortem raperetur, quum sit extra omne dubium, ipsum libentissimè, sicuti diximus, mortem obiisse. Nihilominus tamen nō tantum quatenus natura mortem abhorret, sed etiam quatenus in maximè perfectis supersunt reliquæ infirmitatis, ex quibus nascitur illa lucta inter carnem & spiritum, non dubium est quin voluntas etiam obsequentissimorum Dei seruorum mixta sit aliqua carnis repugnantia, licet superate carnem in ea lucta spiritu: cuius rei fidem nobis facit illa tristis Apostoli, quantumlibet strenui, fortis & magnanimi & victoris lamentatio, his verbis, Non quod volo hoc ago, sed quod odi, hoc facio. Rom. 7. 15.

Diuersitas fuit sed bene composita, & nullo modo repugnans inter voluntatem Iesu Christi ad mortem pro nobis properantis, & diuinam Patris & suam ipsius voluntatem.

Quinimo, Dominus ipse, quod longè maius est, cum horrore presentiscens non tantum dolores in cruce perferendos, (vt quidam arbitrati sunt) sed maximè horrorem iudicij Dei Patris sui, aduersus peccata nostra quæ in se susceperat (qui longè maior fuit animæ cruciatus quàm crucis, & cuius respectu pro nobis factus, maledictio dicitur, quatenus nimium pro nobis fideiussert, Gal. 3. 13.) supplex Deum patrem deprecatus est, vt si fieri posset, hunc calicem non biberet, additis tamen istis vocibus,

vocibus, verumtamen non vt ego volo, sed vt tu. Absit tamen Christo vllam carnis in se laetam tribuamus. Quapropter pro eo quod sanctissimi quique homines non modò diuersitatem sentiunt inter voluntatem carnis & voluntatem spiritus, sed etiam maximam contradictionem & repugnantiam, ac proinde vitiosam imperfectionem admixtam bonæ voluntati, diuersitas tantùm & ad momentum fuit in Iesu Christo, inter apprehensionem sensualem, & volûtatem Patris sui suâmq; ipsius, quatenus est Patri coëssentialis & coæternus Deus, sine peccato tamē, aut vlla imperfectione. Hęc autem differentia nobis sedulò est obseruanda, tum vt intelligamus quousque Dei filius sese pro nobis exinaniuerit, tum etiam vt ei nihilominus nihil tribuatur, quod aliquid de ipsius perfectissima perfectione & ab omni macula pura detrahat.

Nos verò ex hac phrasi loquendi, tanquam ore proprio filij Dei dictata sententia, de vno ex Apostolis ipsis præstâtissimo, in excellentissimis Dei seruorum sanctissimorũ operibus aliquid vitij semper inesse discamus. Nã, obsecro, quæ maior obedientia, vel quæ maior dilectio potest esse cuiusquam mortalium ea quam testati sunt fidelissimi Dei serui, dirrissimos quosque cruciatus, quibus Satan & satellites eius sæuierunt, libenter & summa cum alacritate tolerantes, ad Dei & Domini nostri Iesu Christi filij eius gloriam promo- uendam? Quamobrem etiam Martyrum no-

*Etiam in
martyrũ,
obedientia
vel maxi-
ma subest
aliquid vt.
ij.*

mine, id est testium Domini designantur. Nihilominus in spontanea illa voluntate, etiam fuit Nolle quod maximè volebant, ut loquitur tam strenuus athleta de se Paulus Apostolus, aduersus seipsum his verbis exclamans, *Delector Lege Dei quòd ad hominem interiorem: sed video aliam legem in membris meis rebellātem legi mentis & captiuum reddentem me legi peccati quæ est in membris meis:* per legem mentis intelligens sanctum illud propositum quod se in Dei obsequium quatenus eius Spiritu re-genitus, submittebat: legem autē membrorū vocans reliquias naturæ corruptæ, tum cupiditatum inde nascentium resistentes adhuc ei quod erat in ipso spirituale, licet tamen in ipso victore Spiritu.

*Abusus in
tolerandus
ex Marty-
rum passio-
nibus inue-
nitur.*

Quānam igitur erit meritorium, & æterna vita condignum, quod reliquiis carnis aduersus spiritum pugnantis est mixtum, disertissimis verbis Apostolo pronuntiante, nihil eorum quæ patimur respondere gloriæ quam expectamus? Ac si nulla fuerunt merita martyribus pro seipsis, quānā aliis acquisierint? Quis tabellio contractum istum stipulatus est? Et tamē hodierni nostri Romani Catholici, docent, Martyres non tantum ex condigno pro-meritos gloriam, in quam absit negemus eos receptos, sed, quod maius est, sanguinem eorum cum Iesu Christi sanguine miscent ad salutem viuentium, reliquias ipsorū venerantiū & ipsos inuocantium: & quidem eo deueniunt impudentiæ, ut quorundam morborum
ipsis

ipsis sanationem attribuunt. Annon verò manifesta hæc est impietas & abominanda idololatria, licet iam dudum altas radices egerit, quòd non adhibitus sit modus in laudandis martyribus in cœtibus iis qui annuatim ad ipsorum sepulchra conueniebant, incipientibus Ecclesiis à persecutionū estu respirare? Et hæc prorsus *ἀπίστα* meritò viderentur, nisi legēdæ illæ aureæ, quas vocāt, istiusmodi fabulis ridiculis & prodigiosis essent refertæ; atque adeò nisi Spiritus erroris efficacia fuisset hætenus imperitæ multitudinis hebetatē mētes, eorum desperata malitia, quos verè hodie, si aliàs vnquā, dicere possumus cū Osea, populi peccata comedentes vehemēter saginari. Os. 4. 8.

Sed aiunt, qui in Dei maximè admiranda opera inquirunt, quid opus erat fideles Dei seruos ita cruciari, quandoquidem, qui ex cruciatibus eos liberat etiam, eos poterat arcere? O stolidos & amentes homines! quis vnquam sine pugna victoriam reportauit? Fateor igitur, pati quidem iustum, sed patiēdo iustum vincere, adiciendum dico, atque adeo si conferantur quæ præsentī tempore perpetimur cum gloria in nobis olim retegenda, longo à se illa interuallo dissidere, vel Apostolo teste: Rom. 8. 18. Quis igitur iure meritoque de Domino conqueretur, quandoquidem qui tormentis sic excruciantur leui afflictione & momentanea in æternū summæ gloriæ pōdus transeunt, 2. Cor 4. 17. & carnifices illi ac persecutores cōdignam suis flagitiis, pœnā pen-

*Copiosè respondetur
iis qui con-
queruntur à
Domino
coniūctam
crucē cum
sacro sancti
Euangelii
professione.*

dēt æterni exitij, à præfente Domino & potēte ipsius gloria? 2. I Hess. 1.9. An verò æquum foret seruos alia via fieri participes summæ illius gloriæ & felicitatis quàm qua Dominus ad eandem peruenit, nimirum vt in hac vita persequutionem patientes mox cum eodem glorificentur, vt in passionibus & gloria fiant Dei filio conformes, Rom. 8. 28. 2. Tim. 2. 12. Ac proculdubio tantum abest vt de Domino cōquerantur, quos ipsi visum est stigmatibus suis decorare, vt contrà sibi ducant non paruo honori quoscunque pro Christo cruciatus & contumelias sustinēt, prout etiam admonētur à Domino, Mat. 5. 11. & 12. Act. 5. 4. quū singulis electis datum quidem sit in ipsum credere, sed non etiam omnibus pati pro eo in quem crediderunt, Philip. 1. 29. Tormentorum autem vim & magnitudinem quòd attinet (quorum vel solus metus has voces istis admiradorum operū Dei subducti supercilij carptoribus & momis extorquet) nonne ipsa experientia omnium seculorum docuit, inuicta constantia tot filiorū Dei, cuiuslibet sexus & ætatis, Deū, sine cuius arbitrio & permissione nec huius mundi princeps, nec satellites ipsius sese mouere, nedum vt suam carnificinam exercere possint, nunquam passum esse nec passurum etiam suos supra vires tentari? 1. Cor. 10. 13. Ita suos Apostolos exercuit primum carcere & comminationibus, Act. 4. 21. dein flagris, Act. 5. 4. antequam lapidibus illos & sanguinis effusioni exponeret, Act. 7. 59. Nec enim agimus de

de falsis & abominādis stigmatibus execrandi illius idoli, quod Sancti Francisci nomen præ se fert: at reales & actuales sunt passionēs, quas fides nunquam irrita comitatur, & spes quæ nūquam pudefacit, quibus fit vt minimè quidem imaginariè, sed reipsa, in media cruciatuum acerbitate, dulcedine quadam inenarrabili afficiantur: & in ipso dolorum & angoris æstu, gaudio quodam incredibili perfundatur, res inuisibiles & æternas spiritu contēplātes, & momēranis angoribus opponētes, 2. Cor. 4. 18. adeo vt vitam in ipsa quantumuis cruenta & sæua morte reperiāt: ita tamen vt nihil cū stultis illis & profanis Philōsophis habeant commune, qui homines *ἀπὸ θεοῦ* esse voluerunt, obsecro, fratres, nonne hunc Domini fauorem hoc loco experimur, quando quidem in tam horrendis totius orbis motibus & tempestatibus, immò in ipsis leonum faucibus versantes nos tamen hæcenus fouit, & fouet in schola sua, quos in tāto otio tamq; admiranda tranquillitate erudiat præ aliis tā multis populis & nationibus, vt ista vel ipsos nostros hostes infensissimos & capitalissimos admirari necesse sit, & ratum illud sit quod Propheta canit, Psal. 23. 5. At quorsum hanc lenitatem, nisi vt ipsi quando, vbi & quomodo cumque visum ei fuerit respondere parati simus? At verò nobis quid tanta discentium in hac schola negligentia, & contumacia minatur? Næ, maximam in plerisque omnium leuitatem & inconstantiā portēdit, si nos ad cru-

cem usque & sanguinem Dominus vocavit. Et hoc tamen honore dilectissimos suos affectit.

*Nemo ve-
re Christia-
nus est nisi
ad marty-
rium appa-
vatus, cum
Dei sum-
us, licet non
omnes
Deus hoc
honore af-
ficiat.*

Verum enim verò, licet suorum infirmitati Dominus consulens, non omnes huic examini subiiciat: tamen singulos qui re ipsa Christiani esse volunt sic affectos esse par est, ut sponte suam vitam Domino, eius auxilio & gratia freti consecrent. Sed quorsum ista? Minime sanè ut salutem in iis quæramus nostrâ, sed ut gloriæ & honori qui inde redit ad Deum seruiamus, cui promouendo reliquis omnibus sine exceptione posthabitis, omni cura & studio vacare nos oportet, si modò ex filiorum eius ad id creatorum numero sumus, Ephes. 1. 6. adeò quidem ut licet nulla nobis gloria seruarietur in cœlis reposita, nec speraretur pretiosum illud conuiuium quo sponsus est amicos suos his verbis inuitaturus, Amici mei, edite, bibite, saturamini meis amoribus, dilecti mei, Cantic. 5. 1. tamen sola gloriæ illius consideratione (cuius virtus perficitur in eorum infirmitate qui patiuntur, superata nihilominus Satanæ & mundi totius potentia) debemus hanc crucem rebus omnibus antepone- re. Hoc ipsum nobis Euāgelista his verbis declarat, Dominum sic indicare voluisse discipulo qua morte esset ipsum glorificaturus. Nā licet, siue Deus sua iudicia exercent in improbos, siue sua immensa patientia toleret, propter iniquitates suas tandem eius furori destinatos, Rom. 9. 22. siue suis benedicat benedictionibus temporariis aut spiritualibus, 1. Tim. siue

siue ipsos vt bonus pater castiget, Heb. 12. 6. in gloriam eius immensam & infinitam omnia illa cedant, tamen nunquam melius quàm in suorum infirmorum seruorum tentationibus & explorationibus glorificatur: siue potèntiam eius inuisibilem consideres, qua tantæ suorum imbecillitati vires sufficit: siue promissorum veritatem, fortissimis suis athleticis seruatis: siue denique terribilem & stupendam executionem qua ratas comminationes aduersus omnes istorum carnificum conatus facit: quibuscum miserrimè tunc agitur quum de Dei filius triumphare sibi videntur.

Sequitur altera pars huius historiæ, qua cōtinetur alius inter Petrum & Dominum vltro citroque habitus sermo, de tertio tamen alio, nempe dilecto discipulo. Huic sermoni præbuit occasionem dictum illud Domini se, velut inde digressuri, in viam dantis, & Petrum sequi se iubentis, qui conspecto discipulo dilecto etiam sequente, Dominum interrogare cōpulsus est, an etiã discipulus ille sequeretur eos. Verùm ex Domini responso facile colligitur Petrum vltèrius spectasse, admiratum ita discipulum dilectum relinqui: ac memoria repetentem, vt verisimile est, aliàs (velut in trãfiguratione & agonia illa in horto) à Domino ipsum fuisse cum Iacobo fratre testem suorum istiusmodi arcanorum aduocatũ. Præterea Petrum auditis certaminibus quæ sibi sustinenda Dominus prædixerat, ac memorẽ eius quod hic nominatim exprimitur, ver. 20.

*Literatũ
exp. p. 10
secunda
pars hu-
ius histo-
riæ.*

nempe in vltima illa Domini cum discipulis
Cæna discipulum illum dilectum à Domino
rogatum, ex eo didicisse quod palam aliis de
Iuda proditore noluerat indicare, Ioh. 13. 24.
& 26. & se solum à Domino iam vocari co-
mitem, condiscipulo parem voluisse gratiam
referre, ac sciscitatum quid illo tandem fieret
quam Petri curiositatem Dominus ita corri-
puit, vt de eo tamen aliquid illi Dominus in-
dicarit, sicut suo loco sumus audituri, & ratio-
nem cur hanc historiam Euangelista hic infe-
ri voluerit expensuri.

*Petrus al-
ter intel-
xit quàm
Dominus
mādatum
illud i-
psū se-
quendi.*

Petrus igitur Domini verba, quibus illū erat
sequi iussus proprio & naturali sensu accepit:
sed ex euētū satis apparet Domini mentē non
simpliciter fuisse, vt Petrus hoc illum tempo-
re sequeretur, sed longē vltius progressum,
voluisse Petrum admonitum, ne in iis quę sibi
imminere audiebat certaminibus, ita se gere-
ret vt antē fecerat, sed contrā re ipsa testatum
faceret, se non frustra tertio repetiisse Domi-
num à se amari, atque ad eō eius in vita fortif-
simē & constantissimē profundenda exem-
plum imitaretur. Denique Dominus discipu-
lo sic in memoriam reuocabat verba quę sa-
pe antea discipulis inculcarat, Matth. 10. 38. 16.
24, Marc. 8. 34, Luc. 9. 23. & 14. 27. *Quisquis
Crucem suam non tollit & me sequitur, non
est me dignus.*

*Iesus Chri-
stus est so-
lum & per-
fectum ex-
emplar vr-
tutis Chri-
stianæ.*

Hinc igitur primū discamus quale sibi
verē Christiani omnes exemplar debeat pro-
ponere, & ad quem scopum omnes suas cogi-
tationes,

tationes, dicta factaq; dirigere in mediis huius vite procellis ac tempestatibus, quæcunq; sit particularis omnium vocatio, Iesum nempe Christum, solum veram & perfectam lucem, Ioh. 1. 9. qui luceat nobis in mediis huius mundi tenebris, & ita regat ne vnquam à recta via deflectamus.

Hic verò in primis duo capita nobis sum-
mopere sunt obseruanda, ne vnquam ad læ-
uam aut dextram deflectamus, qua dere mul-
toties à Domino monemur, Luc. 9. 62. nè ve-
vnquam admota manu aratro retrogradia-
mur. Sic nonnulli, crucis ferēdæ tædio, paula-
tim à recta via deflectunt, siue quòd ad do-
ctrinam, siue quòd ad morum honestatem at-
tinet, cum lupis vlulantes, vnde tandem acci-
dit, nisi Deus illorum ex mera sua & speciali
gratia misereatur, vt nūquam in rectam viam
reuertantur. Sic in auiā præcipites feruntur,
qui sibi nouas Dei colendi rationes, ἐξ ἑλοῦ ὀψυ-
σσειας, & vias regnum cœlorum adipiscendi
comminiscuntur: quales olim fuerunt Phari-
sæi, quibus successerunt egregiæ illæ regulæ
monachales, quibus tam multi passim spiritu
erroris excæcati sese vltro subiiciunt. Alij,
Deo, scilicet, sapientiores, rationes nouas
ineunt conciliandi lucem cum tenēbris, spe-
cioso Pacis & rerum indifferentium obtentu.
Alij penitus, ad suum vomitum instar ca-
num, aut suum ad lutum relabuntur, 2. Petr.
2. 22. Alij viam eminus spectant, tandē-
que mundo excedūt, ignari quorsum aut quo

*Christum
sequuntur
nec ad læ-
uam nec
ad dextrā
deflectant,
nec etiam
retro aspi-
ciant aut
in viam o-
ram fa-
ciant.*

consilio à Deo in illum missi sint: quum con-
trà nos oporteat, si volumus in cursorum, &
præmium auferentium haberi numero, τῶν
ἐμπαροδῶν ἐπικλενομένων scopum versus ferri,
Philip. 3. 13. nunquam benefaciēdo segnescen-
tes, 2. I Hess. 3. 13.

*Iesus Chri-
stus nobis
præiens
etiā suum
auxilium
hoc iter in
gressus pro
mittit.*

Istis omnibus opponenda sunt Iesu Chri-
sti Domini nostri hæc verba, Sequimini me,
quæ non tantum dixit viam rectam nobis mō-
straturus, quandoquidem solus ipse est via, ve-
ritas & vita, Ioh. 14. 6. sed etiam vt freti virtu-
te & præsidio tanti Ducis & iam victoris no-
bis præeuntis, verâque & inuicta arma suis
militibus suppeditantis, sicut experientia iam
inde ab initio seculorum testatum fecit, im-
pauidi depugnemus.

*Falsa Ie-
su Christi
imitatio-
nes.*

Hic verò cauendus summopere Satanæ a-
ctus, qui verissimo illo & certissimo funda-
mento docens homines abuti, vitam videlicet
Christianam positam esse in imitatione Do-
mini nostri Iesu Christi, veri illius exemplaris
& formulæ essentialis, miseris quibusdâ idio-
tis sic illusit, vt persuaserit illis imitandum esse
Iesum Christum in rebus quas nunquam fe-
cit vt imitandas proponeret: & obliuionē in-
ducens contrà rerum earum in quibus illum
conuenit, secundum regulam & exemplum
quod ipsemet suis præscripsit, imitari. Hinc
si quibusdâ ex ipsis veteribus credimus, pro-
manauit institutio ieiunij quadragesimalis,
specioso obtentu ieiunij illius quod semel in
vita Dominus Iesus Christus ad sui muneris
media-

Mediatoris plenam executionem se accingens celebravit, quadraginta dies & totidē noctes prorsus à cibo abstinens, non ad simile ieiunium fideles inuitaturus, sed hoc opere miraculoso probaturus Euangelij prædicationem, quam inchoabat, doctrinam esse manantem cœlitus non humanitus: simili quoque miraculo confirmata legis Mosaicæ doctrina: Exod. 24. 18. Hinc stolidus ille & impurus mos profluxit sputi in Baptismo additi, quò miraculum Iesu Christi quod Ioh. 9. 6. recitatur, isti hic imitentur: & alia item ridicula gesticulatio ex alio Domini miraculo hauſta, Mar. 7. 34. Hinc ille valde ridiculus, & sæpe nō admodum acceptus halitus Suffraganeorum, & vicariorum in ordinatione presbyterorum, & ridicula & ineptissima Iesu Christi imitatione, sicuti suprā docuimus, Ioh. 20. 22. Ac si infinitarum ceremoniarū primam originem inuestigemus, quibus puro Dei cultui nō modò nihil accessit honoris, sed reuera sensim adulteratus est & transformatus, ac tandem in horrendas idolomanias & impietatem desiit, inueniemus partim illas à Iudaismi reliquiis partim etiam ab Ethnicorum cloacis hauſtas. Ut autē vera Iesu Christi imitatio distingatur ab omnibus illis tam stupidis & indignis abusibus, teneamus omnia Iesu Christi dicta & facta quę suos voluit imitari, ad praxin perfectæ pietatis erga Deum, & veram ac perfectam charitatem, qua nos tota sua vita complexus est, reuocari. At quod propriū illi fuit

& peculiare Mediatoris & Redemptoris respectu, & quod etiam fecit vt Deus æternus, non sanè quidem nobis imitandum, sed potius in illo suspiciendum & adorandum.

*Quousque
sanctorum
virovum i-
mitanda
sunt exēpla.*

Breuiter Iesus Christus est exemplar, ad quod oportet fideles in sua quemq; vocacione, priuata vel publica, sese tam veræ pietatis quàm charitatis & mutuae conuersationis respectu componere. Nō tamē diffitemur, in sacris historiis plurima per Dei gratiam, passim excellentissimorum Dei seruorum exempla nobis proponi diligenter consideranda & imitanda, quando quidem etiam nos ipsos, nisi in Dei maledictionem incurrere volumus, totius vitæ nostræ curriculo bono aliis vitæ & sanctimonie exemplo præire decet, Matth. 18. 7. & hanc ob causam Christiani filij Lucis nominantur, & luminaria in mundo splendentia, Philip. 2. 15. At quoniam homines sunt perfectissimi quique, ac proinde peccatores (quod etiã dilectus ille discipulus admittit, se ipsum in eorum numero recensens, 1. Ioh. 1. 8.) ideo, antequam nobis vllum proponamus cuiuscunque viri exemplum imitandum, siue eorum qui Spiritus Sancti in sacris præclaro testimonio sunt insignes, siue aliorum veterum aut neotericorum, vita functorum, aut adhuc viuentium, in primis eorum exempla sunt ad Lydium lapidem examinanda, nempe, quòd ad doctrinam, Sacras Scripturas à Spiritu Sancto Prophetis & Apostolis dictatas: quòd ad vsum autem vitæ, Iesu Christi vitam exemplar vnicum dicimus

mus & regulam ad quam singulorum hominū facta & dicta exigantur, vt possimus eos imitari, quomodo & quatenus ipsimet imitatores Iesu Christi fuerunt, vt loquitur Apostolus, 1. Cor. 11. 1.

Præter superiora, quum Dominus discipulum præmoneat de certaminibus ad mortem vsque tolerandis, obseruandum nobis est præter consuetudinem nostram cum Iesu Christo, quæ posita est in eorum imitatione quæ Iesus Christus dixit & fecit, aliam præterea superesse membris cum capite conformitatem, quæ in communicatione passionum capitis huius & membrorum consistit, quibus cum iisdem hostibus communibus eandem veritatem oppugnantibus est negotium: minimè quidem quod adhuc in se hoc caput patiat, (quandoquidem plenam adeptus Christus victoriã in cælos ascendit, & ad Dei Patris dextram regnaturus sedit) sed quod adhuc in membris suis oppugnetur & persecutionem patiat, quod sibi ipsi factum imputat, Act. 9. 4. & Coloss. 1. 24. donec ex promissione Patris suos interuentione hostes deleuerit, & solidã ex iis victoriam reportarit, Psal. 8. 7. & 110. 1. quod ipsa Apostolus copiose persequitur. 1. Cor. 15. & Hebr. 10. 13. Adcirco Dei filiorum omnes passionum hoc nomine Crucis significantur, non quidem vt eo supplicij illius genus tantum designetur, quo tam ipse Dominus, quàm post ipsum aliquot alij sunt affecti, & nominatim Petrus (si vera sunt quæ de ipso sancti quidam

Alia cõformitas inter Iesum Christum & eius membra in communicatione passionum eius, aduersus eosdem hostes, & ob eandem causam.

viri olim memorię tradiderunt) sed quòd licet
 persecutiones & perpeſſiones, qualescūq; ſint,
 eiusdem omnes generis & menſurę non ſint,
 tamen ex eodem fonte & iisdem hoſtibus, o-
 dio nimirū & malitia Diaboli & mundi pro-
 manent. Sed hic nobis tria potiffimū capita,
 ne offendamus, ſcitu neceſſaria ſunt.

*Prima dif-
 ferentia in
 conformi-
 tate paſſio-
 num Ieſu
 Chriſti &
 membrorū
 ipſius.*

Primum eſt, in hac conformitate ſuperiorū
 reſpectu, hęc Domini noſtri Ieſu Chriſti Cru-
 cem plurimum à Cruce cui Dei filij ſubiiciū-
 tur differre. Ieſus enim Chriſtus iuſtus pro in-
 iuſtis paſſus eſt, Dei reſpectu, tanquam ſpon-
 ſor noſter ac fideiuſſor. Et ita quidem mors il-
 la coniuncta fuit cum horrendo Dei furore
 aduerſus noſtra peccata, quibus exſoluendis ſe
 ſpōſorem Dominus noſter interpoſuerat. Cō-
 trā verò filij Dei percutiuntur, non irati Dei
 manu, ſed improborū manibus, Deo ſic per-
 mittente & volente, non quidem aut ex eo-
 rum malis aut incommodis voluptatem ca-
 piente, aut ipsis irascente: ſed illis contra velut
 ex amicorum numero ſelectis, quibus vtatur
 instrumentis ad virtutem ſuam & potentiam
 magis ac magis illuſtrandam, quam hoſtium
 ſuorum conatus omnes franguntur, eorū con-
 ſtantia quibus tamen nihil infirmius aut vilius
 mundus habet, 2. Cor. 12. 9. non ſecus, ac ſi quis
 magnanimus & ſtrenuus miles aduerſus Cata-
 taphractum militem luſtaturus, nō lanceam,
 non alia iſtiusmodi quibus alter eſt inſtructus
 arma corripere, ſed eum proſtraturus & pu-
 dore verecūdięque ſuffuſurus virgam in ma-
 nus

nus affumeret, veluti Dominus Moysen ad-
 uersus Pharaonē armauit, & Davidē suum ad-
 uersus Goliathum, vt infinita alia istiusmodi
 exempla silentio præteream. Et ne procul ista
 repetamus, quot & quanta nostro seculo vidi-
 mus & videmus istiusmodi admiranda Domi-
 ni opera? Nam, obsecro, quas alias copias,
 quos alios exercitus immani illi, & horrendæ
 bestię septem collibus insidenti, Monarcharū
 & potentissimorum orbis Dominorum viri-
 bus circumsepta, quàm vilissimos, & contem-
 ptissimos in hoc seculo homunciones Domi-
 nus opposuit? Et vt paucis omnia complectar,
 nonne acies gladiatorum nostris chartis est re-
 tusa? Nonne scriptis nostris ardentes illorum
 flāmæ extinctæ sunt, vbi, quando & quomodo
 Deo placuit, & adhuc ei placet? Sin excipiat
 aliquis, lustum interea pati: fateor, sed adden-
 dum, quæcunque iusti patiuntur in hoc mun-
 do leuia esse, præ gloria æterna nobis hodie
 incomprehensibili, sed tamen has perpeffio-
 nes exceptura, 2. Cor. 4. 17. Adde prætere-
 quoscunque cruciatus, aut quàm diuturnos fe-
 rant, prout admetiri tentationem ac explora-
 tionem Deo placet, magnum tamen illum
 Deum viuētem, qui nunquam suos finit ten-
 tari supra vires quas largitur, præsentem ipsis
 adesse, 1. Cor. 10. 13. Idcirco tantum abest, vt
 dirissimos quosque cruciatus passi, de Deo
 conquesti sint (qui tamē nec sensus nec mētis
 ac rationis expertes erant) vt contrā nunquā
 se beatiore existimarint, quàm quum in illis

passionibus versarentur, Act. 5. 41. Rom. 5. 3. Gal. 6. 14. quemadmodum ipse Dominus illos ante docuerat, Matth. 5. 12.

*Secunda
differentia
inter passio-
nes Iesu
Christi &
martyrorum.*

Altera differentia, longè maioris etiã momenti, posita est in eo quòd Domini passionibus nostrorum omnium peccatorum pretium & redemptio. At Martyres, vt præclare dixit olim quidam Episcopus Romanus, non dederunt, sed acceperunt coronas, & de constantia martyrum nata sunt exempla patientiæ, non autem donã iustitiæ. Nam mors ipsorum, personas eorum solas respexit, & nemo martyrum sua morte persoluit alterius debitum. Et, quemadmodum alius quidam ex vetustissimis celeberrimis doctoribus scripsit, etsi pro fratribus nostris moriamur, nullus tamen vnquam sanguis martyrum fusus est in remissionem peccatorum, vt pro nobis Iesus Christus sanguinẽ suum fudit. Nam in eo non proposuit nobis exemplum quod imitemur, sed gratiam dedit de qua gratias illi agamus.

*Martyres
gratis non
meritis co-
ronantur:
& qui ab-
usus tui ad-
mittantur.*

Tantum abest igitur vt Martyres suis passionibus acquisiuerint, aut meriti sint gloriam qua Deus eos coronauit, vt contra nunquam glorificandi fuerint, nisi primùm fuissent plenè & gratuitò iustificati, quòd fide apprehendissent eum in quo solo grati Deo facti sunt, Ephes. 1. 6. Ac proinde Iesus Christus non potest meliùs spoliari nomine Mediatoris & Redemptoris, quàm fictitio illo Ecclesię thesauro, quem vocant, qui tam falsis vel potiùs imaginariis mercibus tanto pretio diuenditis viuunt

viunt: & hæc quidem hæctenus, ne hanc Camarinam amplius moueam.

Tertiò, ne tenebræ Lucis nomine vocetur, *Causa facit martyrem nõ pœna.* diligenter notandum est & in memoriam reuocandum, non omnem persequutionem, etiam ad mortem ipsam, contineri hac conformitate de qua hic agimus: sed tantum Iesu Christo fieri conformes in passionibus eos qui verè pro ipsius nomine persequutionem patiuntur, & ad eius gloriam tuendam & amplificandam: non simpliciter vocante Domino beatos eos qui persequutionem patientur, sed additis duabus his voculis, *pro Iustitia.* Item, *Propter me, mentiendo:* & Apostolus ait, *propter Iesum Christum:* & alibi non dicit simpliciter, nos pati & mori, sed addit, *cum illo.* Non igitur pœna, sed causa facit Martyres Domini per sui sanguinis effusionem, sicut ex veteribus quidam optimè dixerunt: ac proinde non veniunt in partem huius conformitatis, nec peccatorum nostrorum iustæ punitioes: neque stulti & temerarij pro qua doctrina patientur prorsus ignari: multòque minus martyres diaboli: cuiusmodi sunt pertinaces omnes & peruicaces hæretici, ad mortem vsque doceri se non ferentes: nec quicquid est insanorum & amentium illorum, qui Deo se & proximis inutiles reddunt, ac tandem sibi ipsis exitium adferunt, existimantes se rigidiorè quodam vitæ instituto quam commiscuntur, posse vel pro peccatis suis coram Deo satisfacere, vel etiam, tum sibi, tum alijs Paradi-

sum mereri. Qui non modò falsus error est, sed prorsus abominandus, vt qui, si non omnino, saltem ex parte, beneficium nostrę redemptionis aboleat.

*Membra
fiunt capiti
conformia
non minus
in gloria
quàm pas-
sionibus.*

Denique, quòd facilè desponderemus animum, & vera sanctęque Dei filiorum cõstantia, fortitudo & magnanimitas, furor verius dici posse videretur, si tantum in perfectionibus Christo capiti conformes fieremus, altera pars huius conformitatis in eius gloria necessariò, etiam addenda est, dicente Apostolo, 2. Timoth. 2. Si cum eo mortui sumus, cum eo etiam viuemus: si toleramus cum eo, etiã cum eo regnabimus, secũdum illam Domini promissionem, Quicumque me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum etiam coram Deo Patre meo, Matth. 10. 32.

*Non modò
licet, sed et-
tiam expe-
dit, de al-
terius statu
terti ali-
quid scire:
sed certis
quibusdã
conditioni-
bus & si-
nibus.*

Transeò ad illa Petri verba, *Hic verò quid?* quod si simpliciter exponamus, quasi Petrus tantum sciscitaretur an dilectus discipulus etiam esset eum sequuturus, tum Dominus videretur non habuisse iustam occasionem eum tam asperè reprehendendi, nec etiam ad rem quęsitam respondisse. Longius igitur spectasse Petrum apparet, Dominumque vt *καπετω-
γώσω* respondisse Petri cogitationi, quid nempe futurum esset dilecto discipulo, istius quęstionis occasione capta ex iis quę de se prius audiuerat. Vnde nascitur quęstio, liceat ne de alterius factò nobis inquirere. Nam in eo grauitè Petrum fuisse lapsum extra dubiũ est, quandoquidem propterea Dominus eum,
&

& quidem cum quadam acrimonia reprehendit. Respondeo, non simpliciter prohibitum in alterius res inquirere: sed contra qui de se tantum cogitat, vix hominis nomine dignum esse, tantum abest vt Christiano dignus sit: sed non propterea tamen aut de re qualibet, aut de singulis inquirendum dicimus. Quamobrem inquirentes in aliena bono fundamento niti, & intra limites certos oportet contineri.

Itaque primum omnium inquirentem in aliena oportet esse tum de sua vocatione, tum de recto & sincero animo suo persuasum. Nā qui secus faxit, pessimo principio pessimum finem assequetur. Vocatio verò specialis aut generalis est. Generalis singulos homines obligat, sine exceptione, ad quærendam proximorum vtilitatem cum gloria Dei coniunctā: id est omnium eorum quos iuuare vel à quouis malo possunt eripere. Specialis vocatio vel publica est, qualis Pastorum suarum ouium, aut Magistratum suorum subditorum, respectu: vel priuata, vt patrum & matrum in familias, mariti & vxoris, herorum & seruorum, amicorum in amicos, vicini in vicinum, & alia istiusmodi iusta legitimāque vincula, quibus alij necessitudinis aliis mutuo deuinciuntur, ac proinde alij in alios inspicere & inquirere tenentur, siue cum autoritate & imperio (& quidem cum quadam coërcitione, quum ita vocatio flagitat) siue charitate & beneuolentia Christiana. Huiusmodi porro inquisitiones non modò decent, sed etiam necessarie

*In alios in-
quisituros
Vocationē
oportet habere vel ge-
neralē, vel
specialem:
priuatam
aut publi-
cā, cū recto
proposito
& sincero
animo.*

sunt, tam ad conscientias liberandas, quam ad fouendam hominum societatem. At cum vocatione requiritur is quem secundo loco dixi, rectus & sincerus animus, ab omni opinione sui vacuus, & ambitione alienus ex aliorum censura sibi auctoritatem parandi, multoque magis ab omni odio, & similibus passionibus, in quibus non vltimum locum Curiositas vocationis egressa limites obtinet.

Deinde distinguenda persona in qua inquiritur.

Deinde, magno studio distinguenda sunt personæ in quas inquiritur, aut præsentis, aut præteriti, aut futuri tēporis respectu: minimè quidē vt *ἁποσπολὶς ἴσται* simus, sed quòd præter generalem vocationem & obligationē de qua loquutus sum, etiam specialiū habenda sit aliqua ratio, sine præiudicio tamē, statim alioquin inde multis ac infinitis cōfusionsibus sequenturis: veluti si Magistratus quispiam in alterius ditionis quempiam inquirat, aut pastor in alienū gregem suam administrationē exerceat, aut maritus in alterius vxorem, aut pater in alterius familiam: aut deniq; alter in alterius vocationem particularem inuoler.

Tertiò, considerandum qua de re inquiratur, & cauendum ne nimium in credendo leues simus.

Tertiò diligenter expendendum qua de re inquiratur: qua in re sepe grauissime peccatur. Multa sunt enim quorū inutilis cognitio, vel ad Dei gloriam, vel ad proximi salutē, quum profus sint inania. Alia quæ potius occultanda, quam scrutanda vel diuulganda. Alia quæ nihil ad inquirentes attinent, & de quibus (si tales habentur vt silentio præteriri nequeant) admoneri satis sit eos quibus illa cura demādata

data est. Alia sunt eiusmodi sua natura, vt in ea Dominus inquiri prohibeat, quæ sibi soli reseruauit: ac proinde quorû inquisitione scriptura vocat, Peccatû ariolorum, tam abominandum coram Domino, vt expressè declaret se tot populorû Chananæorum internecionem huic peccato tribuere, Deut. 18. 12. Ac proculdubio nõ modo sacra Scriptura passim istiusmodi sciscitationes oraculorum expressissime & magnis cõminationibus, Exod. 22. 18. Leui. 19. 26. & 31. & 20. 6. & 2. & Deut. 18. per totum caput: sed etiam bonæ & sanctæ veteres leges imperiales. prohibent. Vnde igitur, obsecro, passim ista in orbe Christiano sic inualuerûnt, vt in ea non animaduertatur. Sed præter superiora in quibus peccatur grauissimè, quiddam est præterea magni momenti in quo non minus grauiter peccatum ab iis qui nimium in credendo sunt faciles: vt ex auditis vel inquirant vel reprehendant: vel etiam temerè quod condemnandum est admittant: vel quod probandum reprobent: vnde infinitæ rixæ & contentiones ac inimicitia nascuntur: quo malo nos potissimum hîc, quod nõ sine ingenti dolore dico & piorum omnium, laboramus, vt immedicabilis morbus videatur.

Ex quibus omnibus infero, verum quidem illud esse, mutuò nos oportere de aliis esse sollicitos & curam alios aliorum habere, quod sine inquisitione fieri nequit: sed in hac potissimum, si qua alia re, postulandum à Domino Spiritum discretionis & sapientiæ, cum rectæ

*Recta conscientia cū
charitate
coniuncta
et spiritu
discretionis
docet quomodo
in aliorum inquirendum sit
imm.*

conscientiæ integritate & vera charitate, & quidem maximè quod istius modi inquisitionibus Deus nos aut summi boni aut summi mali facit instrumenta. Quamobrem vtrumque summa diligentia cauendum extremum, ne istius demandatæ nobis prouinciæ administratio polluat, vel dum officio desumus, vel vocationis limites excedimus. Quem ad finem referenda sunt in sacra scriptura passim obuiæ de harum rerum vsu legitimo admonitiones.

Natura Petri temeraria illi hic in duo non leuia peccata impulsit.

Si igitur vt ad contextum reuertamur, aliquis interroget, qua in re Petrus hic lapsus sit, aio lapsum, nõ malo quidẽ affectu, sed curiositate manante à spiritu illo nimiũ præopto & sæpe nimiũ temerario, qui deinceps cum tempore in singularem & ardentem zelum in eodem est mutatus: vt mox dicemus. Duplex igitur fuit huius curiositatis error: prior quod quòd quum illũ de se cogitare & iis quæ ipsi euentura Dominus prædixerat oporteret, de socio cogitat: alter quod temerè & sine occasione quærit quod à nobis Dominus vult ignorari: nisi quum illa suis seruis extraordinariè reuelare dignatus est.

Lapsus eorum qui in alios inquirunt.

Prior lapsus ille sanè nimiũ est nobis frequens, vt in aliena potiùs inquiramus & peruideamus quàm in nostra: minimè quidẽ aliorum commodis magis quàm nostris studentes, sed ex vana & futili curiositate, qua deinceps aut de aliorum commodis liuor & inuidia, aut detectis in proximo quibusdam vitiis, opinio nostri nascitur, quasi meliores alii sumus,

sumus, cernentes in alterius oculo festucam, sed in nostro trabem non animadvertentes, Matth. 7. 3. aut frequens in ore omnium excusatio, non meliores nobis esse alios.

De altero verò, docemur non tantùm Do-
mini verbo, Genes. 2. 17. Heb. 9. 27. Rom. 5. 12. sed etiam experiētia quotidiana mortē sicuti omnibus hominibus decreta est, sic etiā eandē incertā, putā quo modo, quāve hora cuilibet contingat, Deo volente nos ab vnica sua pendēre providētia: & hac incertitudine mōneri, semper nobis standū paratis, & inuigilādum, ignaris quando simus ad summū iudicē rapiendi: felice futuro seruo illo quem Dominus repererit vigilantem & precantem. Neq; verò sunt ista reiicienda in vltimum illum vniuersalis iudicij diem, sed etiam intelligenda de vltimo die vitæ cuiusque: id docente Domino, Matth. 24. 42. & 25. 13. Marc. 13. 35. Luc. 12. 37. & 21. 36. Summo igitur nostro commodo Deus voluit, & vult, nos scire & agnoscere quanta sit vitæ nostræ breuitas & instabilitas, quod tamen nimium multi tradunt obliuioni, sic in hoc mundo vitam quasi semper in eo mansuri degentes, Psal. 49. 12. Ideoq; Propheta Deum rogat vt vitæ nostræ breuitatem & inconstātiā semper eius cogitationi subiiciat. Psal. 39. 5. & 90. 12. Modum verò mortis & horam nos latere sapientissimè voluit. Nam si mors iam iam imminens expectaretur, maxima pars hominum tanto terrore percelleretur, vt de hac vita traducenda minimè cogitaret: sin autem longiùs abesse putaretur, pœni-

*Deus vitæ
cursum no-
bis incogni-
tū esse vult
summo no-
stro bono:
quem qui
præter aut
pro se aut
pro alijs
præter na-
turales cau-
sas scrutan-
tur, gratif-
simè Deum
offendunt.*

tentię locum superfuturum contemptores dicerent. Itaque ex gratia & speciali ratione Dominus aliquid de suę vitę cursu certis quibusdam amplius patefecit, veluti Mofi, Deuteron. 32. 49. & 50. & Elię. 2. Reg. 2. 3. Ezechię bis. Ef. 38. 1. & 5. Sic Dominus hoc loco Petro violentam mortem prædixerat, quum ad maturam ætatem peruenisset: qua manifestatione Petrum oportuit esse contentum, non autem socij sui, bonam, vt ita dicam, fortunam expiscari.

*Quot quæ
tigne hic
abusus.*

Itaque tenendum nobis, omnes istos ariolos, vates, Magos, & in primis Astrologos iudiciarios, & horoscoporum natiuitatum dispositores, quatenus audent rationum & observationum naturalium limites transilire, sua natura tamen incertissimarum, quasque nemo negauerit, licet certissimas & hominibus cognitissimas, sic tamen in Dei manu & potestate versari, vt earum effectus ex arbitrio suę voluntatis producat, aut retardet, ac denique prorsus transmutet. Qui verò confugiunt ad istiusmodi rerum futurarum prænuntios, horrendę profanationis & contumacię coram Deo rei sunt, in cuius secreta volunt penitus scrutari, dignissimęque grauissimis pœnis, si suo munere Magistratus fungerentur. Nam si simplex illa Petri curiositas quid socio suo uenturum esset sciscitantis, non ex astris, non ex diuinis aut ariolis, sed ex eo vno à quo fieri poterat certior, subasperam illã Domini correptionem meruit: quid iis futurũ est qui ce-
los

los libèter penetrarint, arcana Dei scrutaturi, nobis immanem illam Gigantum audaciam ante oculos ponentes, de qua poëtarum scripta meminerunt, & his responsis plerunque freti res arduas & abominandas ac detestandas aggrediuntur, quorum nostro seculo nimium frequentia sunt exempla, adeò profani sunt homines & impietatis pleni?

Verum enim verò perpendamus in hoc factō singulari Dei sapientiam cum immensa misericordia coniunctam, discipulum quidem suum corripientis, sed eius lapsu tamen utentis, in alterius commodum, immo & totius Ecclesię vtilitatem, tam est modis omnibus in suis consiliis Dominus admirandus. Nam quum duo illi discipuli inter ceteros excellentibus donis essent ornati, & illorum opera Dominus sic esset vsurus in iaciēdis Ecclesię suę fundamentis, ut illius fuerint, quod ad ministerium, veluti columnę, Gal. 2. 9. Dominus quum pramonuisset se alterum nempe Petrum, morte violēta recepturū ad se, voluit eādē manifestatione & cōdem momento suam Ecclesiam consolari, satis perspicuè pollicitus, se diu Ecclesię suę lumen illud alterum conseruaturum, discipulum nempe dilectum, cui propterea gratiam illam concessit, ut præter ternas suas epistolas, duos illos excellentes thesauros nobis præterea reliquerit, historiã nimirum Euangelicam, in qua multa completus est ab aliis omiſsa: & præterea suam Apocalypsin, id est tot arcanorum reuelationem

Dominus ex immensa sua bonitate Petri curioſitate abusus est ad alterius discipuli indicandam vite conſolationem, ad Ecclesię suę conſolationem.

in quam in seculorum vsque consummationem Ecclesia velut suam helicem intueatur: adeo vt huius libri respectu videatur ille discipulus adhuc in viuis esse, & cum mortalibus loqui, minimè quidem vt somniarunt qui Domini verba perperam interpretabantur: sed reuelationū illarum respectu. Nam Apocalypsin nulla iusta subest occasio, in dubium reuocandi.

*Quomodo
vata fue-
runt que de
discipulo
Dominus
eius condi-
tione di-
xerat.*

Nec magis esse suspectum oportet quod de eius vita scriptum legimus in historia Ecclesiastica, nimirum ab suo reditu Ephesum ex insula Pathmos, in quam relegatus fuerat, Apoc. 19. vixisse ipsum vsque ad annum quartum Imperatoris Traiani, qui incidit in annum sexagesimum quartum à Dominica resurrectionis historia: quo tempore non dubium est quin mortuis reliquis Apostolis, Ecclesie sint eius presentia valde recreata, valde illa sanè necessaria, vt testis oculatus audiretur eorum quæ ipse & socij eius docuerant & monumentis tradiderant de Domino nostro Iesu Christo, quod idem ipse minimè reticuit. I. Ioh. 1.1. & 4.6.

Fabulosa verò sunt & fictitia quæ temerè scriptis tradita à plerisque, sunt credita de sepultura & sepulchro ipsius, manaruntque à falsa illa opinione, ipsum mansurum in mundo vsque ad vltimum aduentum Domini, ac proinde nunquam moriturū: qui quidè error ex istis Domini verbis malè intellectis profluxit. Ac voluit noster Euangelista, de se loquutus

quutus in tertia persona, in hac historia fundamentum illius erroris detegere, in eo satis apertè declarans quam conscientiam in reliquis omnibus suis scriptis præ se tulerit, quàmque ab omni ambitione fuerit alienus.

Sed quandoquidem hic error, frustra hoc de se Iohanne ferente testimonium, sic inualluit, ut non potuerit aboleri, & quidem eò usque ut vix quadragesimus annus agatur ex quo quidam impostor & socius insignis illius nugatoris & Apostata Postelli, nuper mortui Luteriæ, ausus est in Gallia palàm sese Iohannem illum Evangelistam resuscitatum profiteri, qui tandem apprehensus Tholosæ crematus est: quis miretur similes nugas infinitas, immo istiusmodi multa falsa & impia iisdem artibus Satanae nata, nec minus temere & leuiter credita & monumentis conscripta in Ecclesiam sensim irrepisse.

Superfunt nobis explicanda verba illa quibus noster Evangelista totam hanc suam historiam Evangelicam claudere voluit, ut certò constaret Ecclesiae ipsum fuisse certum & oculatum testem eorum omnium quæ scriptis mandarant. Nam inde ab Apostolorum temporibus, Satan tantum potuerat apud suos satellites, ut Apostolorum nomine multa falsissima somnia consingeret, passimque disseminaret, qua de re nos Apostolus præmonuit, 2. Theff. 2.3, & 3.17. quorum etiam maturè catalogum Ecclesia confecit, & deinceps in magnum Decretum inseruit, sub nomine Gela-

Quàm difficile sit spiritum erroris cohibere ne serpat.

Ratio generalis qua Evangelista ad suam historiam veritatem asserendam impulsus est.

sij Episcopi Romani, anno Domini 495. Verumtamen non ideo malo isti occursum est. Nam ita sunt hi libri damnati, ut nihilominus abusus qui in illis continentur inuecti sint, ac pedetentim in Ecclesia sic confirmati, ut hodie possint euelli. Sed præterea, præterquam quòd quædam istiusmodi scriptorum exemplaria in plurimis bibliothecis conseruata sunt, tantum potuit Satan nostro seculo ut multos eorum typis etiam excusos euulgeret, & quidem cum permissione & bona uenia Regum & Imperatorum pessimis consultoribus deceptorum: tanta hodie tamque effrænata, quam Deus utinam, pro sua misericordia, compefcat.

*Dua species
 res rationes
 quibus
 Euangelista
 impulsus in
 Ecclesia
 comòdi ita
 suam histo-
 riam clausi-
 fit.*

Verum noster Euangelista uidetur duabus de causis ad hanc historiam hoc testimonio claudendam impulsus. Prior est, quòd quum historiam penè totam texuerit ex iis quæ partim alij tres Euangelistæ, post quos scribere aggressus est, prorsus omiserant, partim etiam ex parte tantum, metuendum esset ne id apud multos suspectum foret. Altera, quòd quum uerisimile esset multa alia Iesu Christi facta & dicta, non minùs istis uera, sparsa fuisse inter fideles à quibusdam, quemadmodum Apostolus sententiæ cuiusdam Domini meminit, quæ tamen in scriptis Euangelicis non extat, nempe, Beatius esse dare quàm accipere. Act. 20. 35. & idem Apostolus trium apparitionum Iesu Christi ab eius resurrectione mentionem facit

facit I. Cor. 15. quæ non memorantur ab Euangelistis, itaque vereretur ne hoc obtentu plurima in Ecclesiam mendacia irreperent (quod nihilominus magnis etiã editis voluminibus cõtingit) declarare cõstituit re vera non omnia Iesu Christi dicta vel facta sigillatim fuisse monumentis scriptorum tradita, quod admodum difficile, immo *ad uia* fuisset futurum: sed simul etiam docere ista quæ tã ipse quàm alij Euangelistæ scriptis, duce Sancto Spiritu, tradidisset sufficere fidelibus: quibus protestationibus alibi noster Euangelista etiam usus est, veluti Ioh. 19. 35. & 20. 30. quibus locis etiam rationem præscribit discernendi vera à falsis de rebus iis omnibus quæ de Iesu Christi factis vel dictis dici vel conscribi possent nequis imponi sibi patiatur.

Itaque ut sanctam istam doctrinam ad usum nostram referamus, hinc quidem discamus, primùm ex ratione quam Dominus sequutus est in reuocando & redintegrando discipulo, à quo tam malè fuerat agnitus, Dominum reuera ex sola sua immensa bonitate, sacrosancti verbi sui ministerij authorem, fundatorem, protectorem & promotorem esse. Deinde quantam diligentiã eos oporteat adhibere quibus hæc cura est demandata in rebus omnibus accuratè sigillatim expendendis, & iis maximè qui pœnitentiam agunt, siue in Ecclesiam introducendi sint, siue restituendi qui munus in ea publicum sustinere debent. Inde verò ex Petri responso, quàm dociles esse

*Vfus. præb
puorum hie
storia præ
cedentis ca
pitum,*

deceat eos quos vocare Dominus dignatur. Discamus etiam quid ille, Pastorum & Ouium voces ferant: ac quam sit necessarium omnibus hanc viam ingredientibus ad Crucem ferendam sese preparare. Precemur etiam Dominum, ex iis quæ Petro dilectoque discipulo dicta superius, audiuius, ne suam vnquam Ecclesiam orbam relinquat, sed fidelibus ad se receptis Pastoribus, quando & quomodo voluerit, alios suscitet, qui cœptum ædificium promoveant, missis fidelibus Pastoribus & Doctoribus sibi inuicem succedentibus, quemadmodum se ad seculorum vsque consummationem suis ad futurum est pollicitus.

Sed in genere, supplices Dominum oremus nobis gratiam largiatur verum & vnicum Iesum Christum, qualem ipsum nobis testes illi authentici depinxerunt & ad viuum expresserunt, Iesum Christum, inquam, propter offensas nostras traditum, & excitatum propter iustificationem nostri, amplectendi vera testatur, nos iam mortuos esse peccato, & ad iustitiam resurrexisse cum eo, per primam resurrectionem: secundam & vltimam expectantes, qua erit omnia omnibus, vt cum ipso viuamus & regnemus in æternam. Amen.

FINIS.



INDEX RERVM MEMORABILIVM
QVAE IN HIS HOMILIIS
continentur.

A	
A brahamus sola fide iustifica- tus 69	<i>Amos</i> ex bubulco propheta 58
Abrahami patriam relinquentis exemplum 444	<i>Amor Dei</i> omnibus vocationibus praere debet necessario 475
Achitophelis consilium turbatum 163	<i>Anabaptistarum</i> error de Sacra- menti 380
Acoluthorum nomē solum in pa- pata 327	quomodo <i>Angeli</i> cum hominibus edocrint ac biberint 296
Adami primi hominis creationis, cū secundi Adami qui est Chri- stus, collatio 35.36	<i>Angeli</i> quomodo apparuerint ho- minibus 277
Adami lapsu in meliorem statu erigimur 294	<i>Angeli</i> cur primi resurrectionis nuntij 61
Administri Dei quomodo dicantur ministri 374	<i>Angeli</i> duo Mariæ Magdalene apparent ad sepulchrum 125
in Aduersis quid Deo respondendum 135	<i>Angeli</i> lapsi Dei maiestatem hor- rent 75
Aduentus Domini non anxie scrutandus 30.31	<i>Angelus</i> quomodo dicatur Dei filius 332
Aetas vocandorum ad ministeriū canonibus praescripta 350	<i>Angelorum</i> opera Deus vitatur in suis tutandis 42
Aetatum dispēsatio in Romana curia 356	<i>Angelus</i> resurrectionis nūtius 41
Afflictionibus cur exerceri fideles bonum sit 134. & quomodo in ijs Deo respondendum 136	<i>Angelus</i> saxum sepulchri reuol- uens terret milites excubantes 49
Agricultura prima & praecipua ars hominum 479	<i>Anima</i> hominis immortalis 5
Amicitiae quanta vis 137. & quousque progredi liceat 138	<i>Animalis</i> vita quae 244
Amicitiae vera exemplum 109.	<i>Animis</i> piorum & impiorum post separationem à corpore quid fiat 8
111.133	<i>Apparitionū</i> quantus abusus 278
	<i>Apollos</i> in Aquile familia erudi- tus 174
	<i>Apostolica</i> autoritas nihil habet commune cum vsurpatione An- L. ij.

INDEX.

<i>tichristi</i>	334	<i>ter naturam substituerunt</i>	45
<i>Apostatas non esse qui à Roma- na Ecclesia recesserunt</i>	330	<i>Aque solidata sub Christi pedibus</i>	179
<i>Apostolatus prima dignitas</i>	332.	<i>Aqua in vinum versa</i>	179
<i>secunda 335. tertia</i>	339	<i>Aque signum in Baptismo</i>	369
<i>Apostolica vocatio que sit, & quid illi cum alijs commune</i>	331	<i>Arbitry humani que vires</i>	215
<i>Apostoli prius piscatores vocati ad Apostolatam</i>	449	<i>Ariolorum peccatum</i>	523.526
<i>Apostolorum vocatio</i>	58	<i>Arrianorum error</i>	233
<i>Apostolicum munus non fuit per- petuum</i>	316	<i>Artes multe inutiles</i>	479
<i>Apostolorum prima missio nõ fuit vocatio Apostolica</i>	331	<i>Ascendere & descendere Christus quomodo dicatur secundum tranque naturam</i>	146
<i>Apostoli nullos habuerunt in A- postolatu successores</i>	337.338	<i>Asina Bileami loquuta</i>	ibid.
<i>Apostoli & Pastores ac Docto- res quomodo inter se differat</i>	335	<i>Ascensio Christi in caelos fuit rea- lis</i>	283
<i>Apostoli Hierosolymis coacti cõ- stantie exemplo sunt</i>	254	<i>Astrologia iudiciaria non leue peccatum</i>	526
<i>Apostolicum munus fuit certis fi- nibus circumscriptum</i>	341	B.	
<i>Apostolica vocatio sui finibus cir- cumscripta</i>	343	<i>Barbaries non ferenda in ra- tione docendi in Ecclesia</i>	249
<i>Apostoli per certos gradus eruditi & confirmati</i>	349	<i>Balsasar aspectu maiestatis Dei horruit</i>	75
<i>Apostolu simpliciter fuit creden- dum</i>	336	<i>Baptismus dicitur Lauacrum rege- nerationis</i>	381
<i>Apostoli sine exceptione fuerunt au- diendi</i>	344	<i>Baptismi vis interior in quo posita</i>	379
<i>Apostoli quomodo adhuc hodie ruinas Antichristorum repa- rent</i>	338	<i>de Baptismo error Ecclesiarum A- fricanarum</i>	375
<i>Apostolorum potestas</i>	340	<i>Baptismi veterum qua formula</i>	398
<i>Apostolorum in persecutione e- xempla imitanda</i>	256	<i>Baptisari super mortuos quid sit</i>	65
<i>Apparitiones Christi varie</i>	436.	<i>Benedictiones Dei omnes gratuite</i>	90
<i>& que signa cum ys coniuncta</i>	438	<i>Benedictionibus abutentes Dei in maledictiones sibi verti sentiunt</i>	93
<i>Aque maris rubri & Iordanis pre-</i>		<i>Beneficia que à Deo in priuatos conferuntur ad totam Ecclesiam referenda</i>	82
		<i>Beræenses examinat Pauli doctri- nam</i>	336
			Bla -

INDEX.

Blasphemorum hominum acris reprehensio	422	Christus & Iohannis Baptista vir- ta ratio confertur	66
Bonitatis Dei in suos exemplum	133	Christi sese post resurrectionem patefacientis bonitas	62
C.			
Alors verbi Dei cur non omnes incalescant	250	cur Christus suam Resurrectionem per Angelos priores patefecerit	61
Calumniatores Dei filiorum in seipsos malum accersunt	164	an Christus clauso sepulchro resurrexit	44. 48
Canones de electionibus à Pontificis abolentur	325	Christus sua vi resurrexit	233
Canonici libri soli sunt à quibus fides niti debet	211	Christus quomodo inter mortuos queratur	79
Carnis resurrectio cur credenda	6	Christus ubi iam querendus	117
Caro & spiritus in rege[n]itis adhuc luctantur inter se	292	cur Christus sese prius patefecerit mulieribus quem Apostolis	261
Catechumeni olim qui dicti	398	Christus Maria Magdalene apparet	126
de Charactere papistarum imaginario	378	quomodo Christus alia forma dicatur apparuisse	180
Cherubini in arcam incumbentes	150	quomodo Christus non sit agnitus nec voce nec vultu à discipulis duobus	179
Castigatio & amor paternus mutuo coherent	135	cur Christus à resurrectione voluerit edere	295
Castigationum Dei finis	235. 236	Christus quomodo edit ac bibit à resurrectione	13
Causas secundas Deus moderatur	280	Christi apparitio ad Lacum	454
Censuras Ecclesiasticas varijs modis tollere quidam nituntur	397	cur Christus non sit passus se à Maria Magdal. tangi	141
Censurarum Ecclesiasticarum necessitas	471	Christus cum quibus vestimentis apparuit	181
Charitas in Deum & proximum quomodo concilianda	444	cur Christum agnitum discipuli non audeant interrogare	462
cur Christus caro factus est	17	Christus in Galileam secessit	255
Christi Deitas probatur	360	Christum habuisse certum quoddam domicilium	445
Christum ut hominem nosse non sufficit	192	Christus quomodo adhuc patiatur	515
Christi Humanitati quomodo in sese omnis honor debeatur	16	Christus quomodo presens nobis in	
quo sensu Christus Adorandus	14		
quomodo Christus nobis communi-			

INDEX.

<i>Cæna exhibeatur</i>	47	<i>Collegialium Ecclesiarum sacrilegia</i>	329
<i>Christus totius scripturae scopus quomodo considerandus</i>	306	<i>Communicatio nostra cum Christo quo fundamento nitatur</i>	18. &
<i>Christus quomodo presens aut absens ab Ecclesia</i>	151	<i>in ea triplex error condemnatur</i>	20
<i>Christum Papiæ quomodo non agnoscant Seruatorem</i>	310.311	<i>19. quomodo fiat</i>	
<i>Christianorum nomen quàm magnum & quàm pretiosum</i>	41	<i>Conciliatio quorundam locorum in historia Resurrectionis</i>	2
<i>Christiani que notitia salutis necessaria sit</i>	199	<i>Concilium Tridentinum quale fuerit</i>	161
<i>Christianorum aliorum erga alios officia</i>	82	<i>Concilij definitionem aliquam expectantibus quid sit respondendum</i>	200
<i>Cibos prophanates grauius reprehenduntur</i>	240.241	<i>Confessio & agnitio peccatorum penitentia</i>	405
<i>Circumcisio fuit sigillum iustitiæ fidei</i>	381	<i>Confessor qui apud Papias</i>	406
<i>Cleopas à Domino reprehensus</i>	207	<i>Conformitas filiorum Dei cum Christo in passionibus</i>	515
<i>Cleopæ à Christo interrogati responsum</i>	180	<i>Conformitas membrorum cum capite in futura gloria</i>	520
<i>Cleopæ magnus error de Christo</i>	189.192.200	<i>Conformitas passionum Christi & membrorum</i>	516
<i>Cleopæ erroris de Christo causa</i>	196	<i>Coniunctio signorum & rei significate</i>	362.364.372
<i>Cæna cur à Domino instituta</i>	328	<i>Conscientia cuiusque qua ratione confirmari possit</i>	87
<i>Cætuum sacrorum contemptus non leue peccatum</i>	418	<i>Conscientia terrores quantum malum 93. & quomodo sedentur ibid & 94</i>	
<i>Cognitionem salutis quantam singulos oporteat habere</i>	199	<i>Consecratio qualis apud Pontificios</i>	325
<i>de Cognitione Dei & salutis tres hominum species</i>	121	<i>Consecratio sacrificulorum quo ritu fiat</i>	382
<i>Cognitio naturalis de Deo qualis</i>	302	<i>Consilia hostium veritatis quomodo Deus frangat</i>	162.163
<i>Cognitio naturalis quàm imbecillis</i>	220	<i>Consilium malum consultori semper pessimum</i>	170
<i>Collationes mutue non contemnenda</i>	114	<i>Consistoriorum multi hostes</i>	397
<i>Collationes mutue sunt necessaria</i>	174	<i>Consolationes & reprehensiones quomodo</i>	

INDEX.

quomodo temperanda 275
 Constantia singularis exemplum in
 Apostolis 254
 Consubstantiatorum doctrina fidei
 articuli conualluntur 363
 Contemptoribus Euangelij pœne
 quales paratae 317
 Contemptus uerbi reprehensio 144
 Contentionum plurimarum origo
 175
 Conuersionis ad Deum una species
 404. & que sit uera conuersio
 ibid. & 405
 Cor examinandum Deum-ne amet
 474
 Corporis Christi ueritas 46. cu-
 ius à terra absentia nihil detra-
 hit ueritati presentie Sacramen-
 talis 47
 Corporis sui ueritatem quo argu-
 mento Christus probet 286
 Corporis Christi presentie essen-
 tialis dogma quibus argumentis
 conuallatur 289
 Corpus Christi circumscriptum e-
 tiam à resurrectione 246
 Corpus Christi nobis in terra si
 presens est monstrari, dum peti-
 mus, non peccamus incredulitate
 420.421
 Corpus idem resurrexit quod fuit
 crucifixum 287.288
 Corporis glorificati effugio non in-
 uiri ubiquitarios 46.47
 Corporis Christi in terra presen-
 tiam querentes quantopere fallã-
 tur 245
 Corpus Christi licet glorificatum
 uerum tamen corpus 288
 Corporis Christi omnipresentia

quos errores secum trahat 266.
 267
 de Corporis Christi presentia ubi-
 quitaria 44.45
 Corporis Christi presentia in terra
 quomodo refellatur 283
 à Corporis Christi ueritate qui ar-
 ticuli fidei nostrae pendanc 286
 287
 Corpora que Angeli assumerunt
 longe differunt à Christi corpore
 206
 Corpora etiam induunt maligni spi-
 ritus 277
 Corde credere quid sit 216
 Corruptioni Christus non fuit ab-
 noxius à qua per ipsum liberatio-
 nem speramus 69.70
 que de Custodibus & mulieribus
 ad sepulchrum aduentu dicuntur
 quomodo sint concilianda 1157
 Credendi uerbi obtentu suos errores
 quidam tuerentur 433
 Crux Dei filij necessaria 134.135
 Crucis nomine que passiones noten-
 tur 515
 Crux cum Euangelij professione cur
 coniuncta 505
 Culpa remissa non retineri pœnam
 à Domino 401
 Custodum ad sepulchrum calumnia
 nimis crassa detegitur 165
 Custodes ad sepulchrum rem ut ge-
 sta est nuntiant 162
 Curiositas reprehendenda 225
 Cypriani error de Baptismo 375

D.

David amentiam simulans
 229

INDEX.

David excitatus à Nathane	127	Doctrina docenda & applicanda	
Davidis exemplum castigati post remissionem peccati	402	207.208	
David fugiens ad Achis	256	Doctrina salutis è scripturis sacris haurienda	210
Debora extraordinaria vocatio	58	Doctrina salutis ut proponenda & recipienda	343
Dei maiestas omnibus tremenda	74.75	Dolus bonus	227
Deum & hominem oportuit esse Seruatorem	223	Domini aliter loquentis quam sentientis exemplum	227
abusus horum verborum, Deus scit	477	Dona Dei ad Ecclesie communionem & adificationem referenda	82
Dei placandi falsæ rationes	94	Dona Dei præsertim spiritualia eius singulari liberalitate	452
Deitas Christi non fuit initio à discipulo bene cognita	232	Dona Dei quelibet sine Dei charitate inutilia	476
quum Deus deserere videtur propius accedit nisi per nos steterit	235	Dona Dei inæqualia	119
Desperatio in sua indignitatis agnitione fidei vitanda	463	Donorum inæqualitas nullum in Ecclesia facit gradum	457
Diaconi & subdiaconi ementiti in papatu	327	Donorum Dei inæqualitas necessaria ad augmentum Ecclesie	461
Dicere Domini est facere	90	Duobus discipulis Christus apparuit eodem sua resurrectionis die	171
Diei resurrectionis Christi collatio cum prima die creationis mundi	32.37	Duorum discipulorum in via colloquium	188
Disciplina Ecclesiastica ministerij pars	396	Duo discipuli à Christo cur interrogentur quum nosset quid dicerent 184. responsum eorum absurdum	185
Disciplina Ecclesiastica abusus	397		
Discipulos suos quanto studio Christus docuerit	466.467	E.	
Disparitio Christi qualis fuerit 243. cur sub initium cibi	244	Ecclesia vera que	330
Disputationes religiose multum differunt à contentionibus	175	Ecclesie vox non ad solos Pastores restringenda	199
Doctores etiam discipulos esse oportet	174	Ecclesie vera à falsa discernenduratio	309
Docendi modus Christi & Phariseorum opponitur	247	an Ecclesia non possit errare	195.
Doctores omnes probandi	345	199	
		Ecclesie catholica, nomē hodie papista mentiuntur	195
			Ecclesia

INDEX.

<i>Ecclesie liberatio in Dei potentis manu</i>	50	<i>Exhortatio ad Ecclesias Christianas</i>	354
<i>Ecclesie veteris cōsuetudo sub persecutionum estu</i>	254	<i>Ezechie mors quomodo à Prophetâ nuntietur</i>	227
<i>Ecclesia non desinit esse Ecclesia licet non eadem omnium de omnibus religionis capitibus opinio</i>	258	<i>F.</i>	
<i>Edere ac bibere post resurrectionem car Christus voluerit</i>	295	<i>Fidelibus in mundo ut conuersandum</i>	354
<i>Electio legitima prima nota veri pastoris</i>	319	<i>Fides vera</i>	216.217
<i>Electioes in Papatu mutatae in nominationes, & abolita</i>	324.	<i>Fides nulla est implicita</i>	217
<i>Electio, iustificatio & glorificatio inter se cohaerent</i>	100	<i>Fides historica, cui vera fides opponitur</i>	343
<i>Electorum salus tota est à Domino</i>	469	<i>Fides quo niti debet fundamento</i>	297
<i>Eloquentia humana non simpliciter damnanda</i>	249	<i>Fides fidelium non est implicita, nec vicaria</i>	141
<i>Episcoporum luxus reprehensio</i>	67	<i>Fidei articulos quare oporteat niti</i>	76.77
<i>Episcopi portatini</i>	326	<i>Fidei articulos certis principijs niti</i>	221
<i>Euangelista qui fuerint</i>	336	<i>sine Fide, ac cognitione nemo seruatur</i>	198.199
<i>Euangelium quid sit</i>	272	<i>Fides etiam maxima incredulitate permixta</i>	292
<i>Euangelium verum à falso quomodo discernatur</i>	309	<i>Fides cum sensu naturali non potest conciliari</i>	123.124
<i>Euangelium est stultitia sapientibus seculi</i>	204	<i>Fides aliquando interrumpitur</i>	100
<i>Euangelium doctrina est pacis</i>	273	<i>Filius hominis quomodo Christus vocetur</i>	148
<i>Euangelij veritas ex Prophetis impletu patet</i>	299	<i>Filius Dei Christus non est adoptiuus</i>	ibid.
<i>Euangelij prædicatione terra concussa est</i>	39	<i>Fletus ac gemitus Dei filios in hac vita comitatur</i>	134
<i>Euangelium non est causa seditionum in mundo</i>	272.273	<i>Foribus clausis ingressus Christus quo miraculo</i>	266.268
<i>Euangelij quantum hodie contemptus</i>	187	<i>Fortuitum nihil</i>	452
<i>Examen instituendum à Pastoribus de suis ouibus</i>	398	<i>Fractio panis quid sit ex Fractioe panis Christus agnitus</i>	238
		<i>Fraternitas nostra cum Christo non à nostra dignitate sed Dei benedi-</i>	238.242

I N D E X.

gnitate pendet 100
 Fraternalitas nostra cum Christo
 quàm pretiosa 151.152
 Fraternalitas cū Christo quàm pre-
 tiosa 101. & collatio cum seculi
 vanitate 102
 Fratrum nomine quomodo nos Chri-
 stus dignetur 99.101

G.

in **G**alileam ire quomodo iu-
 beantur Apostoli 97
 cur Apostoli in Galileam iter su-
 sciperint 442. & deinceps ad
 446

Gaudium Dei filiorum propriū 133
 Generatio spiritalis Dei filiorum
 qualis sit 36
 Gentium vocatio 34
 Gloria corporis Christi non ademit
 illi proprietatem substantiæ 1246
 Glorificatio corporis Christi nihil
 in eius substantia mutauit 288
 Gratuita sunt omnia Dei dona
 90
 Governatores quos Paulus vocet
 396

H.

Halitus suffraganeorum ex fal-
 sa imitatione Christi 513
 que conuenientia inter Halitum
 Christi & Spiritus dona 366.
 370
 Halitum Christi pontificij quàm
 ridiculè imitentur 382
 quomodo Hierosolymis iussi Apo-
 stoli manere qui prius in Gali-
 leam ire iussi fuerant 346
 Historia quomodo quòue iudicio
 legenda 153
 Homo Christus quomodo vocetur

192
 302
 222
 448.451
 51
 430

ab Apostolo
 Homo iuxta qualis
 Hominem & Deum oportuit
 strum Seruatorem esse
 qui Honor ministerio debeatur
 Hostibus Christi omnia metuen-
 da
 Humanitate Christi vera tota ne-
 stra salus nititur

I.

Ianus clausus quomodo Christus
 ingressus dicatur 265.266.268
 Ieiunium quatuor temporum vnde
 326
 Ieiunium quadragesimale vnde 512
 Iesu Christi missio cum Apostolo-
 rum missione comparatur 340
 Ignis celestis proprietates 251
 Ignis nomine cur pœna aeterna desi-
 gnentur 8
 Ignis aeternus in ignem purgatorij
 mutatus 408
 Ignorantia plus quàm scientia om-
 nibus inest 122
 Ignorantia non excusat 78
 Imitatio stulta factorum Christi
 382.383
 Imitationes falsæ factorum Christi
 512
 Impatientia magnopere peccatur
 29
 Impatiētia Dominum expellit 237
 recte Imperandi scientia 85
 Importunitas sancta Deo grata
 236
 Impositio manuum qualis apud Pō-
 tificios 325
 Improborum successus ipsis sunt per-
 niciosi

INDEX.

niciosi	163	tenda	211	
Incredulitas quàm altas agat ra- dices in nostris animis	291	Interpretationes false unde digno- scenda	212	
Incredulitas ex humana ratiocina- tione manat	204	cur Interroget Christus ea que no- uit	184	
Incredulitatis cause 154. & reme- dia	Ibid.	Ioannes Apostolus Ecclesie com- modo superuixit alijs Apostolis	527	
Incredulitatem non excusat huma- na ratio	203	de Ioanne fictitijs narrationes	528	
Incredulitatem suam quàm stupen- dis rationibus homines foveant	214	Iona exemplum Ninivitis subuersio- nem predicentis	227	
Incredulitatis exemplū in ipsis A- postolis	153	Iosue exemplum fugam simulantis	228	
Incredulitatem Apostolorum cur Dominus pedetentim correxerit	293	Iosue idem ac Iesus	190	
ex Incredulitate Apostolorum quis fructus ad nos redeat	294	Israëlita Aegyptio liberati eadem nocte qua predictum erat 28. & Babylonica captiuitate	Ibid.	
Incredulitas arcet Dominum in- gredientem	237	Iudæorum hodie falsa religio	309	
Incredulitas quâta difficultate tol- latur	235	Iudicia Ecclesiastica qualia sint	393. & eorum species 394 & 395. 396. 398. & quousque rata sint	399
Indulgentia papæ	410	Iustificatio nostra gratuita	20. 21	
Infirmi quomodo tolerandi	126	Iustitia corruptio quanta	168	
Infirmis humana exemplum	63	Iuuentutem pastorum obiciientibus respondetur	357	
Infirmis filiorum Dei eius gloriã illustrat	516	<i>L.</i>		
Ingressus Christi ianuis clausis	279	L aborem manuum dum dam- nant Pontificij tamen ipsi- met dominationes inuadunt & regna	450	
Innocentius Papa decretalium au- tor	379	Labor manuum & ministerij in- ter se non pugnant	447	
Inquirere in alios num liceat	520. 521. 522. 523	Lapsus angularis ab architectis re- iectus	194	
Inquirentium in in alios lapsus	524	Lapsibus fidelium Deus ad bonum finem utitur	229	
Inquisitio Hispanica	161	Lectorum larua in papatu	327	
Inquisituri in alios uocationem ha- beant oportet	521	Lex Domini quibus det sapiëntiam	306	
Intelligentia carnis Deo non potest subiici	120			
Interpretatio scripturarū unde pe-				

INDEX.

<i>Liberi arbitrii vires quales sint ho-</i>	
<i>mini reliqua</i>	301.302
<i>Ligandi & soluendi potestas A-</i>	
<i>postolis data quomodo in succes-</i>	
<i>sores translata</i>	400
<i>Linguarum cognitio in Ecclesia ne-</i>	
<i>cessaria</i>	352
<i>Linguae verus usus</i>	176
<i>Lintea in sepulchro reposita</i>	117.
	118.119
<i>Litium reprehensio</i>	110
<i>Lux spiritualis multas hoc mundo</i>	
<i>patitur Eclipses</i>	38
<i>Lux naturalis in nobis quid possit</i>	
	301
<i>Lucra creata cum spirituali congruen-</i>	
<i>tia</i>	32.37
<i>Lucis filiorum nomen expeditur</i>	37
<i>Lucis filij cur Christiani dicantur</i>	
	514
<i>Lucis naturalis quales sint vires</i>	
	183

M.

M <i>acedoniani negarunt Dei-</i>	
<i>tatem Spiritus</i>	359
<i>Maiestatis divinae varia effecta</i>	
<i>pro varijs subiectis</i>	74
<i>Manendi verbi significatio excuti-</i>	
<i>tur</i>	347
<i>Maria virgini Christum prima ap-</i>	
<i>paruisse quidam impudenter con-</i>	
<i>tingunt</i>	114.115
<i>Mariae Magdalene qualis persona</i>	
<i>106. & circa eam varius error</i>	
<i>ibid.</i>	
<i>Mariae Magdalene stens ad sepul-</i>	
<i>chrum</i>	122.125
<i>Mariae Magdalene & aliarum</i>	
<i>mulierum ad sepulchrum profe-</i>	
<i>tionis conciliatio</i>	106

<i>Mariae Magdalene vehemens in</i>	
<i>Christum studium</i>	137
<i>Mariae Magdalene confidenter</i>	
<i>Angelos alloquitur</i>	137
<i>qua occasione Mariae Angelos al-</i>	
<i>loquens retro se conuerterit</i>	129
<i>Mariae Magdalene sit Apostolorum</i>	
<i>apostola</i>	132
<i>Mariae Magdalene non agnouit</i>	
<i>primum Christum</i>	129
<i>Mariae Magdalene munus com-</i>	
<i>missum quantum</i>	145
<i>Mariae Magdalene sensus quo-</i>	
<i>modo retenti à Christo</i>	180
<i>Martyres gratis non meritis coro-</i>	
<i>nantur</i>	518
<i>Martyrum passiones non sunt me-</i>	
<i>ritorie</i>	504
<i>Martyrum passiones</i>	518
<i>ad Martyrium esse paratos oportet</i>	
<i>verè Christianos</i>	508
<i>Martyrem causa non parua facit</i>	
	519
<i>de Martyrio Petri fabula</i>	500
<i>Martyrum invocatio etiam in qui-</i>	
<i>busdam morbis quam sit detri-</i>	
<i>standa</i>	505
<i>Mediatoris officium soli Christo</i>	
<i>conuenit</i>	341
<i>Medicos peritos Christus imitatur</i>	
<i>in Petro sanando</i>	497
<i>Mendacium & simulatio quomodo</i>	
<i>differant</i>	226
<i>Merita sanctorum Christi meritis</i>	
<i>substituuntur</i>	310
<i>an Mentientes ludant operam</i>	170
<i>de Messia error Iudeorum</i>	200.201
<i>Messiam oportuisse pati</i>	224
<i>Messias duos faciunt Rabini</i>	224
<i>Metus varia species</i>	93.96
<i>Militi</i>	

INDEX.

Milites ad Christi sepulchrum excubantes percussi	48	Mors piorum somno comparatur	8
Ministerium Evangelicum à Domino institutum	313-314	Mors secunda quid	ibid.
Ministerij totius summa	478	Mors animæ quid sit	6
Ministerij sacri functio quàm onerosa præ reliquis omnibus	466	Mortem hodie non propriè esse peccari pœnam	385
Ministerium Evangelicum maxime oppugnatur à Satana	313	quomodo Morti obnoxij quibus culpa peccatorum condonata est	385
Ministerij Deus auctor aliter quàm aliarum rerum	314	Mortui sumus in peccatis natura	302
Ministerium & labor manuum nõ pugnant inter se	447	inter Mortuos Christum querere quid sit	79
Ministerij contemptus in Deum fertur	315	Mortuorum cura	64
Ministri quomodo sint cooperarij cum Deo,	374	Mortuorum invocatores sunt idololatæ	377
Ministri opera distinguenda non separanda à vi interiore Spiritus	380	Mulierum incredulitas indigna quibus se Christus patefaceret	62.63
Ministri quomodo vocentur ex numero non literatorum	356	Mulierum error in Christo querendo	84
Miracula solus Deus potest facere	376	Mulierum ad sepulchrum venientium historica narratione quinã concilianda	4
Miraculo factarum rerum à Deo consideratio	179	Mulierum ad sepulchrum venientium historie series	54
Miraculorum donum quomodo in Dei seruis collatum	376	cur Mulieribus se prioribus Christus à resurrectione ostenderit	57
Misericordia Dei non abutendum ad peccata	108	Mulierum simplicitati Deus sua providentia succurrit	70
Misse sacrificium	328	Mulieres ab Angelo reprehense	78
Missæ abolitio Cœnæ.	370	Mundi & rerum quæ in eo sunt vanitas	102
Missio Apostolorum cum Iesu Christi missione confertur.	340	Mundi prioris cum posteriore futuro collatio	37
Mortis Domini & eiusdem resurrectionis cum morte & resurrectione Ecclesie collatio	50	N.	
Mors Christi ignominiosa magna eius gloria	200	Natura duæ in Christo distincta remanserunt à resurrectione	245
Mors prior quid sit	7	Nazarenus quo sensu Christus dicitur	192

INDEX.

Naxarenum fuisse Christum intoleranda ignorantia sacerdotes crediderunt	189.190.191	quomodo conciliandum	443
Negligentia in inquisitione rerum ad salutem pertinentium summo- pere cauenda	463	Officia monstrosa in papatu	319
Nestorianorum heresis	148	Omnipotentiā Dei multi suis som- nys obtendunt	283
Nestorianorum error	233	Omnipotentiā Dei male obtendunt aduersarij	363.364
Nolle mortem Petri quomodo in- telligendum	500	Omnipotentia Christi bisariam consideranda	11
Nolle quoddam in voluntate Dei feruorum	504	Omnipresentia corporis Christi quos secum errores trahat	266.267
Nona creatio idem cum Regenera- tione	21	Opera regeneratorum non mereri coram Deo	469
Novi Testamenti libri Græci & Latini in monasterijs conseruati	352	Opera fidelium optima tamen im- perfecta	69
Nuntij Papæ	161	ex Opinatione falsa omnis religio na- situr	194
O		Opinationum discrepancia in Ecclē- sia ab Apostasia distinguenda	259
Obedientia Christi perfecta, ius nobis ad vitam acqui- rit	389	non quævis Opinationum diuersitas à Deo nos separat	260
Obedientia prompta & alacris re- quiritur	90	Opum caducarum quantum studium	187
Obedientia filiorum Dei	458	Opus imperfectum Deus nunquam relinquit	235
Obedientia martyrum etiam imper- fecta	503	Ouem qui fit deuorari à lupis dete- stando prouerbio dicitur	486
Obedientia necessaria fidelibus	85	inter Oues quadrupedes & oues gre- gus Domini collatio	484.485
Obedientia vera quantum à deno- tationibus stultis discrepet	459	Oues singulas exemplo Christi pa- stores noscunt	139
Obstetricum Aegyptiarum exem- plum	228	Oues suas Christus prior quarit & earum vicissim officium	140
Occasionēs omnes calumniarum vi- tanda	255	Ouium & Gregis voces aliter Pro- phetis & Apostolis quam ho- diernis pastoribus conueniunt	483
Ocursus Domini quomodo exci- piendus	91	Ouiam huius gregis graui reprobri- si	487
Officia æconomica non tolli Euan- gelio	444.446	Ouium diuersa ratio coram Deo & pastoribus	483
Officium erga Deum & proximos			Pacem

INDEX.

- P**acem suis discipulis Christus
quomodo precatus 271
- Pacem adfert Christus quam pre-
catur 274. nos alij aly tantum
precamur Ibid.
- Pacem quomodo Christus adferat,
quum se gladium adferre dicat
272. & 273
- Panis & vinum in Cæna Domini
365
- Panus baculus à Dei benedictione
240
- Pape autoritatem stabilire volen-
tium rationibus respondetur 489
- Pape quanta autoritas tribuatur
310
- Papa & clerus suis ipsorū Cano-
nibus excommunicantur 325
- Pape tyrannus ex vocatione A-
postolica refellitur. 333 334
- Pape luxus & arrogantia quan-
ta. 67
- Papa non vult iudicari licet ani-
mas in inferos ducat. 326
- Pape tyrannidem stabilientium ar-
gumenta, quæ simul refutantur
489. 90. 91. & deinceps ad pag.
vsque 96
- Paradisus quid sit. & collatio Pa-
radisi in quo Adamus collatus
fuit cum altero quem speramus
37
- Papistis grauius aliis infidelibus
peccare 310
- Pascendi vox in Ecclesia quid si-
gnificet 478-479
- Pasiones Christi 287 & 518
- Pasio Christi & eiusdem resurre-
ctionis victoria, sunt duo capita
totius salutis 30.
- in Pasionibus Deus suis pressò ad
est 517
- non quævis Passio martyrii est 519
- Pasionum Christi & membrorum
eius quæ conformitas 516
- Pasiones præsentis non respondent
future glorie 505
- Pastor summus Christus cuius a-
lii pastores sunt tantum serui 481
- Pastorum munus quale 479
- Pastores & Doctores à Deo qua-
tidie mittuntur 316. quomodo ho-
die audiendi 317
- Pastoribus non indifferenter adhi-
bendam fidem 190
- Pastoribus intelligenda quæ alios
docturi sunt 300
- Pastorum autoritas circumscripta
481
- Pastorum officium in sibi commissis
ouibus regendis 121. 208. 209
- de Pastoribus nõ malè quidem sen-
tiendum, sed tamen eorum doctri-
na probanda est 198
- Pastores veri à falsis quomodo dis-
cernendi 140. 196. 309. 319. 341
- Pastorum & Doctorem verorum
nata altera 345
- Pastorum verorum quod sit opus
480. 481
- Pastorum officium in docendo 86.
395
- Pastoribus in reprehensionibus quid
obseruandum 209. 210
- Pastorum est singulas oues nosse 139
- Pastorum in querendis & medi-
candis ouibus officium 470 471
- Pastorum in suas oues requisita vi-
gilantie exemplar Christus 263

INDEX.

quomodo Pastores quidam eligantur ex non eruditis	556.449	Peccatorum nunquam oportet oblinisci licet Deus illa sit oblitus	472
Pastores quosque diligentissimos magnos defectus agnoscere par est	482	Pecunia omnia donat	169
Pastoribus necessaria non administrantes ingratisissimi	448	Pelagianorum error refellitur	301
quo sensu Pater dicatur Deus & caput Iesu Christi	148.149	Perfectum & sincerum inter se differunt.	477
quo sensu Deus Pater noster dicatur	150	Periculorum apprehensione quomodo non terreantur fideles 95. & 96	
Patienter Deus expectandus	29	Persecutionibus coguntur potius quam dissipantur greges Domini	98
Pauli exemplum facientis malum quod non vult	504	Persequutionibus ingruentibus quid agendum	254.255. & 256
Pauli Apostoli exemplum in persequutione	88.89	Perseuerantia augentur in fidelibus Dei dona	113.
Paulus suas membranas sibi mitti postulat	174	Persona in quas inquiretur distinguenda	522
Peccatum quid sit	384	Petentibus aperitur	464
Peccata omnia priuatim reprehendi debere docentes reprehenduntur	471	Petri & Iohannis collatio	119
pro Peccatis qua moneta pontificij Deo satisfaciunt	407	Petri ingenium temerarium in zelum mutatum	460
Peccatorum omnium non eadem coercio	471	Petro primatus falsissime tribuitur	440.461
Peccatores Deus ad poenitentiam prior inuitat	126.127	Petrus publice lapsum suum confessus	471
Peccata condonandi penes quem sit potestas	389	de Petri morte tractatus fabulosus	500
Peccatorum in venialia & mortalia falsa distinctio	407	Petrum ducendum quo nolit quomodo intelligendum	500
Peccata Deo nobis rememorante non conquerendum	473	Petrus a Domino redintegratus in Apostolatu non factus vicarius Christi	468
Peccati duo effecta, Culpa & poena	384	Petrus ad alteram interrogationis partem tantum respondit	479
Peccatores qua lenitate in viam renocandi	416	Petrus crucifixus ut quidam voluit	499
de Peccatoribus etiam maximis nunquam desperandum	107	Petrus senectutis promissionem accipit	499
		Philippus ab urbe Gaza	Azothum

INDEX.

thum transportatus	245	sua	351.245.342
Philippus Diaconus Euangelium annuntiat	322	Præsentia Christi in terris resellitur	433.434
Philosophorū placita multi etiam hodie ponunt religionis fundamenta summo errore	205	Præueniuntur à Deo homines	90
Pietas habet promissiones vite presentis & futuræ	92	Precum prophanatio	241
Piscatione extraordinaria Christi Deitas probatur	452	Presbyter quis in papatu	328
Piscatores piscium facti piscatores hominum	453	Primatus Petri quibus rationibus stabiliaur	441
de Piscatoribus allegorica expositio	455	Principio naturali Christus sui corporis veritatem probat	285.286
Piscatorum omnium una nauis & unum rete	457	Probatio singularum ouiu sui ipsius non tollit pastorum officium	399
de Piscibus allegorica expositio	459	Promissionū diuinarū exitus quomodo expectandus	281.282
Pœni variis cur castigentur Dei filij	402.403	cur Promissum patris vocetur sanctus Spiritus	358
Pœnitentia duplex ex pontificiorum sententia	404.406	Prophanorum grauis reprehensio	240.241
Pœnitentia manat à Dei gratia	126.127	Propheta vox quomodo Christo conueniat	192. & ab alijs Prophetis quomodo discernendus
Pœnitentiã agentes quomodo examini subiiciendi	473	Propheta extraordinariè suscitati	320
Pœnitentiarius quis sit apud Pastas	406	Prophetarum & Apostolorū alia ratio quàm Pastorum & Doctorem	483
Pontifex quam sibi auctoritatem arroget	310	cur ex Prophetis Christus dicta sua confirmari	210
Pontificios grauius peccare quàm alios infideles	309	Propheta seruus quomodo iussus nullum in via salutare	143
Pœnitentium solum nomen papatus retinuit	327	Prophetiarum impletio fidem facit implendorum	199
Potentia Dei opponenda humana ratiocinationi	280	Prophetiarum veritas euentu confirmata	298
Præda non temerè cadit in casses venatorum	452	Prophetiarum collatio cum euentu necessaria est ad fidem fulciendam	299
Predicationis verbi tres part.	332	Prouidentia Dei nec impediri nec retardari potest	27.28.70
Præsentia Christi qualis in Eccle-		Prouidentia Dei in res omnes qua-	

INDEX.

- modo consideranda 219
- Providētia Dei in praeveniēdis ho-
stium suorum consilijs 162
- Prudentia & discretio non negli-
genda 253
- Psalmorū cur Christus nominatim
meminerit inter scripturas 298
- Pulchrum à bono nunquam distin-
guendum 183
- Purgatorij fabula quaestiosa 167
- Purgatorij institutio, locus, tēpus in
eo pro singulis peccatis 408.409
- Q.
- Quadragesimale ieiunium unde
manavit 383.512
- Quaerentes Dominum nunquam fru-
stra quaerunt 72.73
- Quatuor tempora quae dicta 326
- R.
- Ratio naturalis perniciosa in
nostra salutis mysterio 205
- Ratio homines qualis sit 215
- Ratio humana non bene iudicat de
Dei operibus 279
- Rationibus humanis cōtumaces e-
tia possunt praeter Scripturas con-
vinci 218. vs Paulus utitur 220
- Rebellionis nostrae exemplū 63.290
- Redemptionis articulus per unicum
Seruatore dē dēpatorij naturalib.
principijs etiam probatur 221
- Regeneratio nostra pedetētim per-
ficitur, ut vitium adhuc virtuti
mixtum sit 292
- Regeneratio & Sanctificatio idem
sunt 11. & paulatim perficitur
112.113
- Reges ciuilitate adorantur cum co-
rona & sceptro 15
- Religiones aliae omnes praeter verā
falsa fundamenta Dei placandi
ponunt 94
- Religio noua quae sit dicenda 200
- Religionis fundamentum infirmis-
simum Opinio aut rumor 190
- Religionis nostrae fundamenta Phi-
losophis ludicra sunt 281
- mandatum Domini de Relinquē-
dis patre matre & ceteris quomodo
intelligendum 445
- Remissio peccatorum gratuita 387.
388. est alterum caput fructus E-
uangelici 308. cum resipiscētia
semper coheret 108. cuius propria
sit 389.391
- Remissio peccatorum continet in se
integram abolitionem peccatorij
culpa & poena 384.401. fieri nō
potest sine inquisitione à pastoribus
393. à pontificijs prorsus cor-
rupta 401.402.403
- quomodo Remittantur peccata &
puniantur eadem 386.387.388
- Remittendi peccata potestas qua-
tenus Apostolis data 391
- quomodo Remittantur aut rei-
neantur peccata à Pastoribus 391
- Reprehensiones necessariae 208
- Reprehensiones dulci & amaro tē-
perandae 275
- Reprehensio grauis 488
- Reprehensio contemptus verbi Dei
316
- Resipiscētia non est in hominum
arbitrio posita 108. primum ca-
pit fructus quem ex Euangelio
percipimus 307. nunquam sepa-
randa à remissione peccatorij 108
- R. resurrectionis historiae series 3
- Resurrectionis vox tripliciter ac-
cipitur

INDEX.

- cipitur 5. 6. prima & secunda quid
 sunt 9
 Resurrectio Domini ad quam spe-
 cium referatur 9. 12
 Resurrectio Christi & eius Passio
 sunt summa capita salutis 307
 Resurrectio Domini multum à priorum
 resurrectione differt 14. pluribus
 testimonijs testata 55. testimonia
 que per quatuor contigerunt 39.
 cur per Angelos primum pate-
 facta 61. cur gradatim patefa-
 cta 171. cur non palam Hiero-
 solymis 54
 Resurrectionis Christi dies & hora
 26
 Resurrectio Christi quo sensu patri
 tribuatur 234
 Resurrectio non ademerit Christo pro-
 prietates corporis 287
 Resurrectionis Domini fructus 23. 439
 Resurrectionis priorum & impiorum
 differentia 10
 Resurrectionis ultima doctrina vul-
 go credita 232
 Rhetorices artificio non est locus in
 docendo verbo 206. 247. 248
 Romana Ecclesia non potest esse uni-
 versalis 323. nec est Ecclesia 330
 Romani Iudeorum perfidiam ulti-
 mi sunt 164

 S
 Sacerdotum Leviticorum in
 veritate Domini sepelienda
 collatio cum Papiis 159. 194
 Sacramentum quid significet 361
 Sacramenta solus Deus potest in-
 stituere 368
 Sacramenta quinque inuecta in
 Ecclesiam 363. & ritus peregri-
 ni 369
 Sacramenta non sunt tantum me-
 moriale & tessera, sed oppa-
 rite 380. omnia tribus rebus
 constāt 368. sine verbo sunt cor-
 pus sine anima 366. usus eorum
 quis sit 361. vis eorum interior
 non pendet à signis 377. nec ab
 administrantis dignitate vel in-
 tentione 372. 373. 375
 in Sacramentis tripliciter erratum
 368. 369
 Salutis initium medium & finis à
 Domino 469
 Sanctificatio non uno momento
 perficitur in nobis 21. 22. non
 tranquillat proprie conscientias
 22
 Sanctificari cibi quomodo dicantur
 239
 Sanctorum viarum exempla quo-
 usque imitanda 514
 Sanguis Christi est solutio peccati
 nobis debita 389
 Sapientia humana mali hominis
 est pessimum instrumentum 183
 Sapientissimorum plerumque fa-
 cta stultissima 183
 Satisfactiones publicae quae
 411
 Shamgaris vocatio ex bubulco 68
 Scholarum Christianarum insti-
 tutio 351
 de Scholarum depravatione admo-
 nitio 353
 Schola Genevensis 336
 Scientia salutis unde haurienda
 121. 367
 Scientia certa salutis requiritur in
 fidelibus 173. & quae hic extrema
 M. ij.

INDEX.

fugienda	173	plex	247
Scientiarum inutilium quantum studium	187	Sermones futiles condemnandi	176
Scripta patrum ut legenda	304	Servare se & alios Timotheū quo- modo dicat Apostolus	382
Scripturarum auctoritas unde pe- deat.	218	Servator Christus qualis agnosca- tur à Pontificis	310.311
Sacræ scripturæ mirabiliter con- servata	352	Servatorem oportuisse Homini ef- se ac Deum	222
in Scripturis querendus Deus	303	Signa & res signata quomodo inter se cohereant	361.364.372
in Scripturis sacris solis Christus querendus	121	Signa distinguenda non separanda à rebus significatis	380
de Scripturarū obscuritate 303.304 unde Scripturarum obscuritas in plerisque	305	Signorum & rerum signatarum a- nalogia	365
Scripturas sacras ab omnibus oportet cognosci	212	cur Signis tribuatur nonnunquam nomē rei significata. & cōtra	381
Scripturas non iaculare sed proferre doctores oportet	224	Significatarum rerum distinctio 362.364	
Scripturæ sibi inuicem testimonium ferunt	298	an Simulatē aliquid faciendū	226
Scripturas sufficere ad seipsas ex- plicandas	303	Simulatio, dissimulatio & menda- cium quomodo differant	226
Securis supernatans	345.379	Simulatio & dissimulatio quomodo de Deo dicatur	227.228
Semipelagianorum error refutatur 301		Societatis humane officia non tol- luntur Evangelio	443
Sensus naturalis non potest cum fi- de conciliari	123.124	Solu occasus allegorica expositi- onē Spirituale in homine regento non mixtum carne	292
Sensus humani impediunt rerum divinarum apprehensionem	284	Spiritualis vita quæ dicatur 7.244	
Sensus corporis opus habent ut sin- gulis momentis à Deo regantur	182	Spiritualis Sancti Deitas asseritur 359	
Sensus nostri monentur ex Dei vo- luntate	242	Spiritus Sanctus vocatur promissū patru	358
an Sepulchro clauso Christus re- surrexit	44.48	Spiritus Sancti communicatio te- stimonium Deitatis filij	360
Sepultura cura, cur propria fidelium 64. & qui ritus	65.66	Spiritum Sanctum quomodo Chri- stus dederit Apostolis, & eun- dem iubeat expectare ipsos Hier- osolymis	348
Sequi se Christus quomodo iubeat singulos	512	Spiritus S. non est personis allega- tus	116.

INDEX.

tui & quanto opere in ea re sit peccatum & hodie peccetur 194.306
Spiritus Sanctus pro donis 358
Spiritus & carnis lucta in sancto 292.504
de Spiritus apparitione quam discipuli sibi fingebant 277
Spiritus in Baptismo additi ridiculus mos 513
Stephani morte Ecclesia creuit 98
de Stigmatibus Christi quid verisimiliter credendum 421
Sancti Sudarij idololatria 117
Suffraganeorum halitus 513

T.

Tempora Deo relinquenda 30
 quomodo Deus ex Tenebris nostros lucem eruat 185
 Tenebre hominum quantae 235
 Tenebris multis lux caelestis saepe opacatur 38. & 39
 Tempus in rebus diuinis cauendus 90
 Terra se mentem excipiens non omnis eadem 116
 Terra motus pendente in cruce Domino & resurgente 40
 Tertio die resurrexisse quomodo dicitur Dominus 16
 Testimony voce restringitur Apostolica vocatio 343
 Theologia quid sit 297
 Theologia Scholastica sigillis confertur quibus veritas sepeliatur 159
 Theologia Scholastica qualis 352
 Thomae peccatum inexcusabile 414. 415. 419. 424
 Thomas cur à Domino sit inuitatus ad id in quo peccarat 428
 Thomae confessio complectitur sum-

mam Christianismi 427.428
 de Thomae absentia & Apostolatu questio curiosa 417
 Timor varia species 93.96.264
 Timor Dei à metu & pauore quantum differat 95.96
 Timor Dei remedium aduersus quolibet timorem 58
 Transubstantiatorum infirma ratio ad praesentiam Vbiquitariam fulciendam 433
 Transubstantiationis doctrina fidei articulos conuellit 363

V.

Vbiquitariorum error quantum quaq; perniciosus 44.234. 246.283
 Vbiquitarij non iuuantur disparitione Christi 244
 Vbiquitaria doctrina quos articulos fidei conuellit 266.289
 Vbiquitariorum doctrina seipsam refellit 267
 Venalia omnia in curia Romana 367
 Verbi administrationis tres partes 332
 Verbis tribuere vim ullam intrinsicam secus est Magicum 377.378
 Verbo sua quomodo Christus operatus est 378
 Verbum Dei non tantum audiendum sed meditandum est 173. 174.177
 quinam Verbo Dei non omnes afficiantur 250
 Verbum externum à virtute Spiritus non separandum 430
 Verbi Dei contemptus reprehensio

INDEX.

144.187			
<i>Verbū ἀρχαῖος Pontificij pro Scri-</i>		<i>cantur conuenisse, quum tamen</i>	262
<i>pturū iactant</i>	305	<i>Thomus absuerit</i>	
<i>in Verbo Sacramentali error</i>	369	<i>Vnguentis se vngi Christus quo-</i>	66.68
377		<i>modo passus sit</i>	
<i>Veritatē obruere nitentes nihil pro-</i>		<i>Vocat Deus quoscunque quomo-</i>	145.172
<i>mouent</i>	43.159	<i>docunque ipsi libet</i>	
<i>Vespera primi diei quomodo intel-</i>		<i>Vocantem Deum ut oporteat sequi</i>	
<i>ligenda</i>	265	91.143.144	318
<i>quibus Vestimentis indutus Chri-</i>		<i>Vocatio legitima que</i>	
<i>stus à resurrectione</i>	181	<i>Vocatio ordinaria non temerè vio-</i>	59
<i>Veterum scripta ut legenda</i>	304	<i>landa</i>	
<i>Vetus Testamentum mirabiliter</i>		<i>Vocationi extraordinaria quando</i>	
<i>conseruatum</i>	352	<i>fit locus</i>	59.320.321
<i>Vie Domini in suis operibus admi-</i>		<i>Vocatio non debet fieri temerè.</i>	350
<i>randa</i>	55	<i>in Vocatione quomodo quisque pos-</i>	
<i>Violenti regnū cælorū rapiunt</i>	129	<i>sit conformari 87. quibus frau-</i>	
<i>Virga Moysi in serpentē versa</i>	179	<i>dibus Satan à Vocatione sin-</i>	86
<i>Virginis Mariæ idololatre</i>	311	<i>gulos auertat</i>	
<i>Visionibus inopinatis homines ter-</i>		<i>Vocationem apud Pontificios nul-</i>	323
<i>veri soliti</i>	72.74	<i>lam esse</i>	
<i>Vita prior & animalis quid dica-</i>		<i>Voluntas Christi à Patri voluntate</i>	502
<i>tur</i>	7	<i>tate diuersa non contraria</i>	
<i>Vita humane cursum cur Deus ve-</i>		<i>Voluntas Dei fundamentum fidei</i>	
<i>lit nobis esse inægnitum</i>	525	219	
<i>Vita humana breuitas quàm co-</i>		<i>Vnctio extrema papistica non est</i>	368
<i>gnitu nobis necessaria</i>	525	<i>sacramentum</i>	
<i>Vndecim Apostoli quomodo di-</i>		<i>Vulnerum Domini religiosa con-</i>	423
		<i>sideratio</i>	

F I N I S.